

ჭ: პარი ა.

ქილილა და მანასი.

სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები

მეფისა გასტანგისაგან.

მეც მივეუკ სპარსთა ზღაპრის თარგმანების მეგებართა,
ზრავინ მიშეგებს გარეგან მთათა და გინა მე ბართა,
ზრ ვკავარ არას საჭმითა ვარდთა ვოკობთა მერეგებართა,
და რა უუო, გაბრტეთ¹, სამუდმოდ სასმილსა მძაფრად გზებართა.

გერ ვიტყვი ღირსად საფურად წმიდის სამების ქებასა,
მოსეც შლის ამოგებაზე ღვთის სახელის ხმობასა.
ზღაპარი მეტჭვა ისიცა ვაკმარე ამ ამობასა,
და ამისთვის აღარ მივხედუ უმესველობის გზობასა.

დასაწყისი პირველი წიგნისა ამის, შესავალად თქმული
ბრძნისა ანვარი სოილისა.

სრული სიბრძნე ამისად შემსგავსებულად საფუძველად დაუც, და ვოკელთა
წიგნებთა შინა მოქმელისა სახელი დიდად უსახელოვნებია სიბრძნეთა იგავთა
შეწოხათა მიერ სწავლის აღმატებთა. ქილილას და მანას წიგნთა, ინდოელთა
რიტორთაგან სასურველად გარდახდისებულა. ბრძნეთა და მეცნიერთა ფილო-
სოფოსთა ამისნი შეკრების რიგები. მრავალი ერთ-რიგად სახენი შეუწყვიათ:
სასიბრძნო სწავლა—სამისარულოდ, და საცრუო არაკები ერთმანერთში ზურუ-
ვიათ. სიტყვით მკვლავითნი მრავალთა ბუნებთა საწადელად საცდურის კალთა-
თა გამოუხვევიან: ნადირთა, მსეტთა, თეესთა და მფრინეულთა ენათა მკვირნი
არაკნი და სიბრძნისა გზები მოუუქანიათ. ამა მეცნიერებთა სარიგებულთა რიგე-
ბი—ფურად-ფურად, სიბრძნე და სწავლანი სკუბენდნეობით გამოუჩინათ.

¹ ვარიანტი: გამბრტეთ.

მეჩნივნინ — სსსრკებლოდ, და უმეცარნი სსლიზდობელად უნდა იკითხვიდნენ; მასი სწავლა ოსტატისათვის შეგონება და ყრმათათვის სსადვილო და გულთა სსამო.

ესე არს წიგნი ერთი, სიბრძნით შეწყობილი, რაგვარდაც წალკოტი ერთი — სესილით, სსხვაშიადლო და მისთა მნასსუათათვის სსამოთხის შეების მსგავსი ხილკითა; კისიგა გული, გონება და თვალთა განიცდის, ტებილის გემოთი გამკუბის, და მისის სსვარდეთა მიდამოს სიტყვის სუნელებათა ფშანთა სსგრძნობელთაგან გასაოცარია!

შ ა ი რ ი

თითო სიტყვაზედ დამზერით უნდა წალკოტი ათობენ, ღამე. ანთრეკებრ სსინსოდ, ბრწევიჩენ და კკრე ნათობენ; ამის იგავნი, სიგოცხლის წყალთაებრ, მორწყვად მათობენ, და სიტყვა ქვეულები, ჭაბუკებრ, ღაღსა და ბროლში სათობენ.

გულის სმა და ცნობა იგავთა სიხშირეთა ერთდოსა ხარისხთა ზედა აღწეუნულ არს, და ჰირეულთაგან მოყამომდე რიტორებათა მოცადინეთა, ამა ტაბლათაგან ბედნიერობის სსწადელი სსარგებელი მრავალთა მიუდეს, და ამა ლექსებთათვის მარავინად ტრიქონთა ტანსა ზედა შესსთეგრად მოხდომილი სსამოსელი გაწყობით ხსუნდებიათ უე.

ჩ ა ხ რ უ ხ ა უ ლ ი

ამის სსხნი მეფეთ ვახნი, ვით სსამოსელი, შესსიკობელად; აგრე იგავნი, არ თუ იუ ავნი, სსკუბელთა ბეჭდის თვალთა მცნობელად, თურ კეთილ-ლექსნი, ათასჯერ ექსნი, კარდის კუყურთა გამაპობელად, მისნი უხრობა, სიღრმეთა ცნობა, მუშე თმთა მსგავსად. გრუზვით მწყობელად. უსპოვან მწიფე სიტყვა, სელიწიფე სიბრძნისა სსიკვთა მომსათლებელად, და სსხვაშიადლო, ვინ ვის მიხნდო ხანდვილ მართლობით, სარწმუნებელად.

წიგნი ესე ბრძენსა და გზინს ფილოსოფოსს, ბარამად სსხელდებულსა, ინდოთა და ბიშლიმის თემთა განსიკებელად წოდებულს, რომელიცა ინდოეთისა რომელთაზე თემთა ხელმწიფე უოფილიყო, მას ინდოურითა ენითა უთქვამს. თუცა აწ მთქმელბთა ასპარეზთა შინა მისის წერილის მიხეზითა ერთსა მცორესა რასმე იტყვიან, მას ბრძენსა იგი ამა სსსწავლთა სიტყვისა ოატყად დაუთენია: მეფეთაგან ყმათა შერისხვა და შეწყალება, გადიდება და გამდიდრება უმოქმედება; თემთა და ქვეანათა გარიგება და სსე სვიანობათა დიდად აღმატება განხილვებას თანა შეუმჩნედება; მტერთაგან მოცლისა და მოშორებებისა, და მათის ცხედების სსაქეთა შინა დიდად გამოუყენება, და ბიშლიმ ამა წიგნისა ვითხვითა გულის სსწადლის, და ომისა და ნებისა აღსრულებისათვის ამა წიგნისა ვითხვისა კლიტეთა მოკლად, და სსხნელად დასშული კარი ამით ჰოვა და განახუნა; და ეს დაუფასებელი სსვეკელი მის ყმათა შინა, სრულად ობლის მარჯალიტის მსგავსად, სსადფთა სსარსანითა დაფარულ იყო. რაგვარდაც უგბრო

ღალი ღლითათა შინა, თუ არ მრავლის ჭირითა და ცხელის ოფლის დენითა, შრომითა და სისხლის დათხევითა, პირსა არავის უჩვენებდა. მასუგან, რომელნიც მისის ტომთა და ნათესავთაგანი მისის ხელმწიფობის ხარისხთა დახედვითა, აგრევე სვაშიადად ინახებოდნენ, და მასვე საქმეს ცდილობდნენ, და ამ წიგნისა ამბისა ნათესავთა მის ჭკუენისა მიდამოთა წალკოტნი და სჯარდენი გასულნულა, და მისმა მუშეისებრი მითქმა-მოთქმათა ჭებამა, სურვილის წადლის ნიშანმა, ამბართა სუნითა საყნოსულნი აყენსა.

შ ა ი რ ი

სიკეთე მუშეს ჭკავს: დაჭუარო, ეცადო სრულ დამხობასა, შორით ფშის, არ დაიძალოს; ტკინთ აძლევს სუნთა ცნობასა; გერც შესვრის მწერიც ნათელსა, სხივთა და მზისა მზობასა, და მნათობს და მატობს უოკელგან, მიმოსთქენ არავობასა:

ნუშრეკან მეფის გამოჩენამდე ესე ამბავი უოკელგან განთქნილ იყო: ინდოეთისა მეფისა ზარდახშათა შინა ერთი წიგნია, უოკელთა ნადართა, მსცნთა და მფერინველთა ენათა მაგიერ შეუმზადებათ, და რაც მეფეთ რიცია, ანუ გაცხირებულნი რჩევა, ერთ-გულთა წყალობა, და ორგულთა მისაგებელი, ანუ ხელმწიფეთა და ხელთ-ფუთაღთა წესნი, ჰატოვთა არბაგანი, ² მისსა გაბადონთა ზედა აბოკებისო და ამთ უოკელთავე ასწავლისო, და უოკელთა საქმეთა მოსახმარებლად, უოკელთა სარკებელისა მადინებულად გამოიყენებისო. ნუშრეკან სახელ განთქმულსა, რომელსა ჭკუენისა კორდი თვისისა სიუხეხას წვიმითა შექმწახებინა, ჭკულის მოქმედებითა სამოთხენი და სჯარდენი მრავალ ფერად აუუკებინა და უამავრის სიკეთის ცვარისა რწყეთა გაეთურინა.

ტ ა ე შ ი

თუმი სიმართლათ გაეწეო უბილთა სისხლი აეწეო. .

რა ამა წიგნის ჭება სემნოდა, გული და გონება მისის კითხვისა ნდომასა შესწმასნოდა. მაშინ გამოჩნდა სპარსთა ბრძენთა ნამაშთა მტკეერთაგანი, ზაჯია, მეურნალი ნუშრეკანისა, და მისისა წადილასთვას ინდოეთს წასულა და მრავალნი ხანნი მუნ დაუგვია, მრავალის ხერხითა და ბრეკებით ცდილა და ერთს დროს ეს წიგნი სელად შემოუკვდა, და ინდოურის ენისაგან ფაღურის ენაზედ გარდმოულა. მაშინ მის უამისა კრანის მეფენი მას ენას თურე დაჰმარავობდნენ, და ეს წიგნი მან მეურნალმან ნუშრეკანის წინ მოიღო.

გულის საწადელი რა აუსრულდა ნუშრეკანს, უხეის ნიჭთა და დიდის ჰატოვითა მეურნალის ხარისხნი მეფეის სამსახეოოდ დიდებით აღამალდა. ნუშრეკანის საქმეთა საფუძველნი, და სახელ-განწყინლობა, და სიუხეხის სიმრავლე, და ჭკუენის დაჰურობის სერსნი, დამშეადებისა და დაწინარების გზები, ამა წიგნისა კითხვათა და რჩევითა მომხდარა. ნუშრეკანს უკან აჰამთა ხელმწიფენიცა დიდის სურვილით ამასვე იკითხვიდნენ, ვადრემიდი აბსას მეზადულა, და აბდულის

² ვარიანტი | არმანგნი.

ბე ალი, და ალის ბე მოჰმად, და მოჰმადის ბე მანსურ, და მანსურის ბე აზი-
 ჯათარ მუარედ ხალიფად გამოჩნდებოდა. მან რა ამ წიგნის ამბავი შეიტყო,
 სისარულაანის ნდომითა გულ-აღძვრით ბებნა დაუწყო და, მრავლის ზერხისა
 მოპოებითა, ფულაურის ენით დაწერილი ნუსხა ხელად იგდო, და მანუანის ბე
 აბდულა, და აბდულას ბე აბულასან მოხუცებულთ თავნი იყენეს, მათ უბრძანა
 და ფულაურის ენისაგან თავარისა ენითა ათარგმნინა.

ამის უოკელ დღე იკითხვიდა, და ხადიფობის საფუძველი და განწყობა
 ამის ანდერძის სწავლაზედ დაამუარა, და მისსა საქმეთა უოკელთა მიუთხრობდა.
 მერმე აჰმად სულთნის ბეჰან ნასრი, და ნასრის ბეჰან აბუსალან სამანელმან, მის
 უამისა ერთს მეურს უბრძანეს, და ის რომელი ნუსხა სპარსულისა ენითა თარ-
 გმნა, და რუდექ მოშარიჰმან ხელმწიფის ბრძანებითა ლექსით შეამჭკრა. მასუგან
 აბულ მუზათარ ბარამ, ხელმწიფის სულთან მაჰმად უაზანელის ბეჰან და უაზ-
 ნელმან შემსხმელსა. და ბრძენსა, ტბილ მოუბარსა სანას და დიდის მამის
 აბდულ აჰმადის ბეს ნასრულს უბრძანა ამისი გადმოღება, და ამ ნუსხის თარ-
 გმნა. აწ რომ ამ წიგნს ჭილილა და მანას უხმობენ, ეს მის დიდის მოხუ-
 ცებულის ნათარგმნა, სიტკბოთა სულთაებრ ტემოკანი, ფერკონებითა მოწს-
 ვით შენაიერი, გულის სატუფკარად შაჰარბაგთან სათუთის საუბარსავით მა-
 ცილობელი და მომციდუნებელი, მისნი იგავნი, კკელუტთა დახუჭუჭებულს თმა-
 სავით, გულსა და გონებათა ზედ შემწებელი.

ლ ე ქ ს ი

ამისნი შავნი ასონი, ვით ჭალთ წინამო დანვისა,
 მათგან მოთხრობა იგავთა მზეს თუ გამსტავსო აწ ვისსა.

მისნი შავთა ასოთა იგავნი, სპეკულთაგან შემზადებულს თვალის საოლავ-
 თაებრ, თვალის ბაიათა სისათლესა უძღვნის, და მისი ჭეე სპეტაკობა მხიარუ-
 ლსა დღასა ჭეკას, და ჭეეუნის მხედველსა თვალსა ნიადაგ ჭეეშე უცს.

ლ ე ქ ს ი

ბეეშტთ ხალთა გამოხატვით შესაფერად, ვით სწამთ, აჟდა.
 ამს. ნუსხის ჰირთა საქმე უნათლუა თვალთა ჭაჟთა.

ამა წიგნის გაგვირინებისათვის ლუკია სახლთა სნატთა მჟდომელნი რი-
 ტორნი და სიტყვათა შექმნერებელნი ერთს სიტყვაზედ და ერთ სმობით
 დაჟერებულ იყენენ, მაგრამ საკვირველად სიტყვის საქცეუბი და სიღრმე, არა-
 ბული და სხვა ენათა მნელი სიტყუბი ჩაერთოთ დელარტნილად და გულის გა-
 საზნეველად. სიგრძისა და სიუფრულისაგან მკითხველი ნათულს ვერ ამოიგნობ-
 და, სიტყვის დახლათვისაგან ჭკვის გზები დაუფანტებოდა, საგონებელში დარ-
 ნებოდა, და მკითხველის გონება არაკებთა და სწავლისა დასოვნებისაგან უცდლო

გარიანტები: ა) არაკებთა და სწავლისა და დასოვნებისაგან. ბ) არაკებთა დასწავლის დასოვნებისაგან.

იწებოდა, ნამეტნაჲად ამ დროსა, რომე სიტყვის საქცეპები და გუარნი ასეთის რიგით გაურთავთ, იგავთა გამოწყლიღვის ნდობა მაშინვე მრავალ რიგად მობრუნდება, და ზოგი მისი სიტყვა ლექსიერთა შიგა სამებარი იყო. ამ საქმით ეს შეენიერი წიგნი გაუგებურებულყო, და ჭკუენიერი ეცნა ამის ნაყოფისაგან უსარგებლო და გემო-შეურთობელი დარჩომილ იყო. ამისთვის უბრძანა ამ უბად მკვდომელმა მაღალმა ხელმწიფემ მცოდინარეთა გაცთა შემოკლება, და მათმან მომგროკებელმან, მისის ბრძნის გონიერებითა, რომელს სიბრძნისა აღმატება უბრწყინავს სიჭკელოთა, დიდებულთა თავნი მონებენ. მის ჯამისა და დროს მეფე და ხუანნი, მშვიდობისა და დაწყნარების მეოფელი, სიკეთისა და სწავლათა აღმარობნებელი, ნიჭთა მიმნიჭებელი, ნიშანთა მაჩვენებელი, ცის შუე და მეფეთა გვირგვინი, და თემთა მშურთბელი ვარსკვლავი.

ღ ე ქ ხ ი

მეფეთ თვალი, მთავართ ძალი, ხელმწიფეთა დიდებანი,
ახულ ჯაზი უსეინსა რიგითა აქვს დიდებანი.

ღმრთისაგან მისი ხელმწიფობა და დიდება * საუგუნომდე ჰგვისმცა, და სწავლელი მისი, ქამის მსგავსი, წყალობისა კალთითა, სადაცა მტკერი დაკრას, განუხრცოს თვისის გონების სიწმიდითა.

ღ ე ქ ხ ი

ზუთ დღე მუხთლისა სოფლისა უგუნურებით მდომელთა,
საქონელად და სამკვიდროდ უწოდებიათ რომელთა.

ამის საწუთროსათვის გული არ შეუმსჭვალავს, ამა პატომსანთა იგავთა სიტყვისაებრ.

ფისტიკაურნი

მღიერების წინ დიდად მოღვაწეთ ხალხი გამოჩნდებან,
პატომსნების შესამოსელი სიწმიდის ტანთა მისგან შეენან.

გინც ეს შიირი გულის ხმა ჰქოს, ჭირვეულნი. შეიწელოს და დაკრძობილთა ხელი აღუშრას, საუგუნოს მიმავლობის საგზლად წაიღოს ის წინად თქმული. იმოწმებს

ღ ე ქ ს ი

წუთის სოფლისა სურვილი, უგუნურება მგონია.
მოუვარკე, კეთილს ჰქუარობდე, ბრძენთაგან გამიგონია.

არ უნდა გცმან თავისი თავი ამ საქმეზედ მოაუბლუროს.

ქ ე ბ ა

მას მრავლის სიკეთით შემეობილსა და სიბრძნითა იმადლებულსა, ჭკელსა, ხელმწიფეთ-ხელმწიფეთსა, ღვთიე პატოე-დიდსა და მისგანვე შეწავლებულსა, ბედ-

* ვარიანტი დიდობა.

სვიანობით ჭკეუნი მუერნეს, დიდსა შის-აჰმადს, ანვარად სოილად სასულ-
დებულსა. ანვარი მნათობად გამოითარგმანება და სოილი—ვარსკვლავად, რომ-
მელსა ჭარბულად თაგთიერი ჭკეიან, რომელი რა აღმოჰსდების, იგი მისცემს
სიწითლესა უოკელთა ნივთთა.

ღ ე ქ ს ი

შენ თაგთიერი ხარ სად ნათობ, შუქთა სად მიჰფენ, სად არა!
სადა შუადგამ, ბედისა მუნ ნიში იქსას, სად არა.

კაცთა თვალთა სახილველად—მისნი უდარესნი სათქმელნი—ჩემდა ამდლე-
ბული სიტყვა მიბრძანა მე, ამა უოკელთა უნარწივესსა, შეუძლებულსა, მდბახლსა
და შეურაცხსა ჭუსეინ-აღის-შიღლსა. ამა წიგნისა გამოძველილებანი დიდად
შეკმარეთ, და ეს წიგნი ახლითა სამოსელითა შევმოსე, და შეენიერნი ამისნი
იგაენი, საწადელნი ამისნი სიტყვანი ბნელისა და ღრმის, და მიუსდომელისა
არეულისა, და მიფარულისა სიტყვისაგან გამოვარწიწივე. აწ უოკელთა მხედველ-
თა თვალთა სიღრმით გამოცნა და ნახვა ძალ-უფ. და ამ შეენიერის სასის მეტ-
უველებისა ნაყოფსა მოისთლობენ, და უოკელთა მეცნიერთა გული მხიარული-
თა სურვილითა ნახვით გაეწეობა და ამ წაღვოტისა ნაყოფსა სტამს.

რ გ ე უ ლ ი

ბრძენმა მითსრა სიტყვა ჭირად, სიტყვის ძალთა მრგველო ხშირად,
მგრე ბალი კნახე ძვირად, იგაეთ სენი დარგე სირად,
გინცა ჭამონ აქონ ძირად, შენდობა გრჭკან შესაწირად,
და მრავალ ხილთა იგდებ პირად, მჯობის მჯობთა მოკელი მზირად.

ასეთის გუღს-მოდგენებით მიბრძანა, უარის თქმა აღარ შემელო, და
ერთმან სხიემან თაგთიერისამან აღმოსავალით პირი მიპყრა.

ღ ე ქ ს ი

რა ბნელა ეს ამარტა არაბთ მეუყის ბრძენებითა,
რომ თაგთიერმა ფერი მისცეს ნიშატისა გუნებითა.

ბრძენების უკან გონებასა დაეკითხე და უმჯობესნი ამ იგაეებსედ ვაგა-
დუნე. რაც მიფარული მეცნიერებისაგან გამოიჩინებოდა, კალამი ესად და ენა
კალმად ვუკე, და აღმოადინა სასემ წერილოვრება, და გამოაცხადა დეღარსნილო-
ვნება. აწ უნდა შევიტეოთ, რომ ჭილილა და მანას წიგნის სამეცნიეროს საძირ-
კველში ერთი საცოდინარი არის, და სამეცნიეროს ცოდნაში—ერთი საუბარი
სახდლოში, იგათა ბრუნვის შემატეობინებელი, კაცთა ბუნების რიგის გამძარ-
თავი. ამ გზითა კაცსა თავის სიცოცხლის საჩიოს ცდაში გამოადგების, და
მათის აგებულებისა სისრულეზედ მიაწევენებს, ამ გზით, რომე თავი სიბრძნე
ორად განიკუთმის: პირველი ეს არის, კაცი თვით ბუნებით იუოს და სხვა შემე
არ ეხმარებოდეს, ⁵ მეორე, რომე სხვათა შემეწეთა-თანა მოყვრობა და ამსა-

⁵ ვარიანტი: აღარ ეხმარებოდეს.

ნაკობა შეთქმულობით ქჭონდეს. ზირველი, თვითან თავით თვისით რომ უნდა იყოს და სხვა შემწე არ ეხმარებოდეს, ეს არის ჭკვა, ბუნება უნდა აგებულობით სრული ქჭონდეს. და მეორე, რომელი მოყვისა შემწეობითა არის, ესევე ორად განიყუებთ: ერთი ეს არის, მოსასლე კაცი უშემწეოდ არ იქნება, და ამას სასასლეს-სჯულთა ქჭიან; მეორე—შემწეთა ხმარება მეუობისა და ჭკუენათა ჰერობისათვის, თეთა უფლებათა და ადგილებთა ჭკრისათვის. ამას საჭკუენის სჯულთა ქჭიან. ეს წიგნი ამა ორთა საქმეთა ზედ უელეულებია, რომლისავე შემწეობითა, ამხანაგობითა და სამსახურით კაცისა სარგებელი იქნება, და კაცი რომ თავით თვისით უნდა იყოს, მისი აქ კგოდენი არა დაგვიწერია, თუცა ადგილ-ადგილ სადმე გამოურიოს. ამაზედ ვინც რამ დაგვიწეროს, მისთვისვე დაგვინებთ. ჩვენ არ დაესწერეთ, მან იზრუნოს. ჩვენ იმ საქმეზედ საუბარს ამ წიგნში გზა არ ვაპოვნინეთ, და ამ ინდელთ ბრძენთ ნათქვამის წიგნიდამ ორი წებითი კარი ამოვხრეთ, ამისთვის რომე მაგდენი სასარგებლო არა იყო რა, და არც ამ წიგნის საფერი გზა ქჭონდა; და ეს თოთხმეტი კარი რომ დარჩა, ბრწინვადეს ჟარტითა და ადვილის უდითა შეკომსე, საადვილოს სიტუეითა და ამოსა საუბრითა გაკარიტე. ბარამანის რჩევები, რომელიც რომ ამის გარეშე თქმულ იყო, ისე აღვწერე, და შეტუობისათვის ზირველის კარის გასაღები ასეთის არაგით ვაკხსენ, რომ სიტუეები მით გაკუშენიერე. ჩვენ რიგანნი და კარგი გგონია, და ჩვენს უკან ვინც ამ წიგნის სიტუეის გაკეთება მოინდომოს, და ამ წიგნის ბრძენულად გამოთქმისა და გამომეტეუელობისა აღვირბი ნაკლებად დაგვიჭიროს, და სიბრძნის ნაწილში არ ჩაგვიგდონ, შეკვირდონ.

ლ ე ქ ს ი

ამ თვალთა ჰატიოსანთა თლილნი იტენი შეაწეე,
რაც მითხრეს, უთხარ, ის მითქვამს, ჰასუხი სწორად შეაწეე.

რომელსამე ადგილსა ნანდელი, მისად დასადებულად რომელიც მოუსდუ-
ბოდა და გაეწეობოდა, თანა ჩაურთვე, და არაბულს ლექსს განუეშორე, და სპარ-
სულის ენითა ლექსები მარტალიტსა და მოწსავით ძაფზედ შეწეობათ დაკაცე.

შ ა ი რ ი

ვინ ბრძენი ენას ამორობდეს, სამს ქპროს სიტუეა რიგებით,
ლექსთა ამბავზედ ამენიდეს, ხის რტოთა სეზედ მიდებით,
გული რა ერთით გაძლოს, მეორე ძებნოს რიგებით,
და საწადელს გამოიკლკლდეს ცნობითა, არ განლიგებით.

კარების რიგის ადვილს, სადაც არაგის თქმა და იტავთ მეტეუელება და-
სდებლად მობმულიყოს, სამირვეელი მას უნდა სჭარეტდეს, ამისთვის რომ

ტ ა ე პ ი

ვინათგან კარდის უონათა ბალახთა ურთვენ წონათა.

გაბედვის ნაბიჯი ერთის რასმე შემოდებისათვის წაიდგმის, და მე, უძღურ-
მან, თუცა ამის თქმისათვის თავი ჩემი ჭირის ისრის საგანად დაედეკე, აწ სამს-

ჟურნალი ჩემის სახრადოს პირით ბოდიშს მოკითხოვ გზიანის ადგილის მთქმე-
ლობით: ვინც ამ სიტუაციის სამდურავის ისრის საგნად თავს დასდებს, მან იცის,
თუ არ განხორციელთ გამიშინჯავს. მართალი და სწორე სასმარი ეს არის და ვიტყვი:

შ ა ი რ ი

თუცა მოწულე გაშინჯავს მოწულებისა თვალთა,
ჭაქსაც ესხნეს შეიტყობს ცნობით, გონების ძალითა.
მე შეკდეების შეკდრება, ამისთვის ვიწვი ალითა,
და შეკდრება გულსა დაბალთავს, ვით გატუდეს მინა ხალითა:

შეძროსთა თვისნი უფროსნი მართებან მოქმედროდეს,
არ თუ დატეხულს შეკდრიდეს მიუაშით და უსაროდეს.
მეშურნე შეკდრთა გახიზობს, რაგინდ რომ დაეწაროდეს,
და მშვიდით თვალნი კაცთა აუტათ ცდილობს, რომ დაეუაროდეს.

კეთილად და წარმართებით ღმერთმან აღასრულოს ჩვენი ნდობა, ნება,
ჟოფნა ჭკელის საქმეთა, ამ წიგნისათვის რომ დაგვირქვეთა მნათობი თავთირი.

ესე წიგნი ქირმანს ისპანის შეჭირვებაში მუოფსა, და უსაქმო მოზრუ-
ნავს, გონების ურვის წამლად მოემუშავა. ქართულთა მეფესა გახტანგს სპარ-
სულისაგან ქართულად ეთარგმნებინა.

ღ ე ქ ს ი

მგონარს სოლომონ აძაგებს, ჟინგველი მოსწონს ჭებითა,
მუშაგნი სამუშაოთა ვერ აღასრულებს ღებითა.

ამისთვის მრავალს გარჯილიყო, და დიდის ჭირით ქართულად გარდმო-
კლა. თვითან ზედ-მიწვენიტ სპარსული არ იცოდა, და მთარგმნელებიც თავის
გუნებისა ვერ ეშობნა და მირეკ-მორეკით გარდმოეთარგმნათ. სხვას ენის წიგნი
სხვას ენაზედ, თუ არ კარგის მცოდინარისაგან, გამოთარგმნა ძნელია: ზოგან
წინა უკან უნდა მოიფანოს, და ზოგან ართრონი ან მოუმატოს, ან დააკლოს,
თვარამ ისრე სწორად უკემური მოკა. რა გაეთავებინა, ქართლში სულხან-საბა
ორბელიანისათვის გამოეკცაენა, და მოეწერა მალაღსა მდაბალი ბოდიშები.

ღ ე ქ ს ი

აწ მოიგონე შენ ჩემი პირველი სიყვარულია,
ეს საქმე კარგად მისაქმე, თვალთ ნუ მოგაეცა რულია.

და ებრძანა: ეს ჩემი ჭირინახული განაღზე გემუნანად, და სადაც ღექსები
ჩართული იყოს, კერეე ქართულად ღექსები ჩაურთო. ეს სულხან-საბა ორბე-
ლიანი გიორგი მეფის დედის ძმის წული იყო, და მისგანვე შეიღურად გაზრ-
დილი და გასწავლებული, და გახტანგ მეფის ბიძად და გამზრდელად წოდებუ-
ლი, და დიდად საუკარელი. ამ სოფლის სიმუხთლემ ერთმანერთს მოაშორა,
და ჩხუბიანმა კაცებმა მათ შუა დიდი განხეთქილება ჩამოატდო. მეფე მას და

მის ძმათაზედ უბრალო მწერომელი შეიქნეს, და მერმე ეს ბრძანება მოუვიდა, უარი აღარ იქნებოდა, თუარამ მონაზონისაგან ამისთანა ამავე უწყსოა და ურთგო.

ღ ე ქ ხ ი

მონაზონი საღმრთოს წერილს მართებს სწერდეს, გინა ბერი, ამისთანას სამსახურსა მეუთისასა უოფედეს კრი.

ბერი-მონაზონი რომ მოსეს წიგნის ნაცვლად ქილილა და მანას აკეთებდეს, ეკვობ მეუთესაც გაეცინოს, და ბიბლიას უცხო-უცხო ამბების დაგარკვის ცეცხლის კვამლი რა გონებას შემოეხუიოს, სადღა დარჩება ცნობა, რომ ეს წიგნი გუარაინ და ტკიბილად გააკეთოს.

ბ რ ა გ ი

იყო წაღვოტსა შინა ვარდი ერთი მრავალთა უკავილთა შინა და შეიუარა ვარდი იგი მკემან, და თვისსა სხივთა ზედა-ზედ მიაუენებდა, და ცის ცუარითა ნიადაგ რწყეიდა, ათურაინებდა და ასუნელუებდა, და წუაღნი მისნი მრავალთა სნეულთა ქურენებდა. მისგანვე განეურნებულნი კაცნი აღუშურდენ ვარდსა მას და აღაკვამლენ ჭკური ძეულად და შერთეს ღრუბულთა, და განჭუთენეს ნისლი შავი ცათა შინა, რათა კერძარა იხილოს მკემან მან ვარდი იგი. და მოაკლდა ნათელი მზისა, და დაჭენდეს უკავილნი ვარდისანი, და განჭარდეს სუნელუებანი მისნი.

შ ა ი რ ი

შრომანს და კელსა ნიადაგ მზე მიჭუენს მისთა შუქებსა, შრომანს სუნითა ახოსებს, კელს მიწის მოხად უქებსა. მეფე ხამს ჩხრკედეს საქმეთა თვისსა და სხვის საჩუქებსა, და ორგულს შენდობა ეოფა, ერთ-გულთ უნჯს მიუჭუენებსა.

რადგან მზე თავის შარავანდელს სწორად მიაუენებს უოკელსავე, მაგრამ ნიშატსა, ძალსა და საქმესა უკლავასა სხვად სხვას მისცემს. კაცმან ესე წიგნი ბოლომდე გაჩხრკეით უნდა წაიკითხოს, რამდენი რიგი კაცია და რამდენი რიგი საქმე უნდა ესეე ასწავლის.

თ ქ ვ ა რ ა გ ი

იყო ოკიანესა ზღვასა შინა თვენი ერთი დელთინი, და უუარდა ზღვასა მას დელთინი იგი, და ზრდიდა უოკლითა საზრდელითა, და ესეთი ყობა ქქონდა ზღვასა მასთანა, მისის კედრებით მეოვეზურთა თვენითა ბადეთა აღუესუბდის, მენაკეთა წინა-უძლოდის და ნავთ-საუფელად მიუძღვის, და უოკელთა კეთილთა უზემდის. ამტურდენ მისგან გამოზრდილნი კაცნი და სხვანიცა, და ქქოკეს ჟადეკი ვინმე და აღმოუწოდეს ქარსა ჩრდილორსასა. აღაქოთეს ზღვა იგი დელეთა, და დადომან გაიტაცა დელთინი ხმელად და დარჩა მუნ.

ღექსი

მტკრმან ღოღო მომასუკდრა, მოუკარემან კარდის გონა;
ეგრე მტკრმან ვერ მატეინა, მოუკარემან შემღონა.

ზღვა რა დასწყინარდა, მოიკითხა თავისი დელფინი. ეველა შეიტყო, მკერამ დელფინის რაღას არგებდა. გონება კაცისა, და მეტადრე მძღაურთა, ზღვისაგან ურბელესად აღლუდებინა ავთა ენათაგან, მკერამ კაცი თავისუფლად შექმნა ღმერთმან, რაც უნდა თვითა მის მეტს არასა იქმს, და ასეთი უნდა ქმნას, თვითან-კე თავი არ შეიწყინოს.

შაირი

ერთგული იღუწის მეფისგან შენდობას ორგულისასა,
ორგული ცდილობს მისთანვე გამებას ერთგულისასა.
ცნობა ხამს ამს საქმისა; მოძღებელია რისასა,
და ღვთის მიერ დადგინებული ბაძვიდეს კვალსა ღვთისასა.

თუ არა ენა მსუგროკანსა და ბრძენსაც ადრე მოატუფუებს, თუ არ გაშინ-ჭა. თუ არ გამოუცდელსა რა დასაბრალებია.

თქვა ბრავი

იყო მეფე ერთი და ჭეჭა მეძებარი ერთი კვალთა შეკვლე, დიდად საუვა-რული, რომელსა წამსა არ განიშორებდა. ჭეჭულა კარ-მიღამოთა მისთა და დაწაჭობდა ღამე უოკელ; ნადირთა კვალს უკვლეკდის და გემოანთა ნადირთა ანადირებდა. ზრდიდა მეფე ტაბლისაგან მისისა და ანებოებდა კეთილად, და ძაღლი იგი მეფის ტაბლისაგან წაიღებდა საჭმელთა და სხვათა ძაღლთა ზრდი-და მითა, და თავს აწყინებდა მეფესა სხვათა მათ ძაღლთათვის ესოდენ მრავალ-გზის, მეფეცა განარისხის.

ღექსი

ვინცა განკურნე დამოღდა, წულულზედ დამადვა ხონდრონი,
ბორცობნი ბორცობს ეტებენ, ბორცობად მონასტონ ღრონი!

აღბორცდენ ძაღლნი სხვანი ნაკეთარსა მათსა ზედა! უოკელნივე შურითა ცოფიან იქმნეს, მეფისა იგი საუვარელი ძაღლი განიოტეს, და მერმე მეფეცა იგი დაღლეეს, და თვითანცა მოისრნეს. მეფესა მისისა მეძებრისა სახელიცა დააიწყუ-და. გამოხდა ხანი და ერთი უცხო ნადირი გამოჩნდა, საწადელი მეფისა, და ადარ სად იყო მკვლე ესეთი, რათა ნადირი იგი მოენადირა და მისისა გემო-თაგან გამაძლარ იყო. მაშინ მოაგონდა მეძებარი თვისი მეფესა, ნადირისა მის შესაზურობელად უნდოდა, და უშტკენდა მეფე ძაღლსა მას. მოვიდა ძაღლი იგი ვანვისაგან ფრჩხილ დატკეთილი, შიმშილით თვალ დაკლებული, და ხმელის ღრღნით კბილ შემუსრვილი და სიბერიითა დღე მოღებული.

თქვა ძაღლმან ლექი

მეფისთვის მოკედი, გერა ცნა, არც ვინ აუწყა შორითა,
ჩემი ერთგულნი სარგულნი ბოროტად უთხრეს ჭირითა!

რითღა უნდა შესძლებოდა ძაღლსა მას შეპურობა მის ნადირისა? მანამდე
უნდა მოსამსახურე მკატრონემ არ მოიძულეს, თვარა რა მოკედება, ტირი-
ლი აღარ გააცოცხლებს, არცა წეენა წასულს საჭმესა-ღა მოაბრუნებს.

ლექსი

მეფეს თუ უმანი არ ახლავს, რითა სცნან მისი მეფობა?
ბატონის ანდერძს, ჭკვიძრე, ამისთვისა გჭენ უეფობა.

ანდერძი დიდს ჭირსა შინა მეოფისა მეფის ვახტანგისა.

უამსა მას ჰატიონისა და ამაღლებულისა, დედათ შეენიერებისა, თვით-
მპყრობელისა და ღვთიუ გვირგვინოსნისა, მეფეთ-მეფისა თამარისა, ესე წიგნი
ეთარგმნათ, რომელი ცხობერებასა ქართლისსაც წერილ არს. ამითაც საცნაურ
არს, რაოდენსაცა საქართველოსა შინა ანუ არავსა, ანუ იგავსა, ანუ უკვირს
მუნასიბსა ლექსისა იტყვიან, უფროსი-ერთი ამაში სწერია. მაშინდელი ნათარ-
გმნი უმთა ვითარებით დაკარგულ იყო, და შეძღვომად ბატონს დაკითხ, ბა-
ტონის თეიმურაზის მამას, კუსა და შორიელის არაქამდის ეთარგმნა. მაგრამ
არც ლექსი გამოიღო, და ზოგი სიტყვაც დაკელო, და არც გასრულება დასცა-
ლებოდა. მე ის წიგნი ხელად შემომიკარდა, ენახე რომ სიტყვით და სარგოთ
სრული რაოდენი ზღაპრის წიგნია, და ანუ მსოფლიონი სწავლანი არიან,
ამისთანა სარგო და საამოდ საკითხავი არ იშობოდა. ერთს სპარსსა რომელსამე
მცირედ ქართული წიგნი და ენა ესწავლა, ამის შესრულება უთხარი. მან თარგმნა
იწყო, მაგრამ ენის უცოდინრობით კერც კარგი გამოიღო, და გასრულებაში
მეც ისპანს წასულა მომიხდა. ისპანს რომ ჩაკულ, მურ ერთს სომქეს უთხარ,
რომ სპარსული ესწავლა, ნაკლების შესრულება, და მან შესარულა; მაგრამ ლექსი,
სიტყვა და გაწეობა ბეკრი დააქლდა, არათუ ჩემის რისმე დანაშაულისათვის,
არამედ სული უმეფობა საზრდელისა და გვამი—სამოსლისა. ამისთვის მომი-
ძულეს მე უსამართლოდ, და შეძღვომად ამისა, თვისთაცა ჩემთა ნაცვლად
კეთილისა მომაკეს ბოროტი, და აღმიდგენ შურად, და ამის მიზეზისათვის ტყვე
მეკეს, და შეძღვომად ამისა ქირმანს წარმოგზავნეს.

შ ა ი რ ი

მეტყვიან ხოლმე რასთვის გაქვს ჭირი, ჭმუნვა და წყინება?
ჭუნუქას სახლსა ესწუნობდი, როგორ ნუ მომეწყინება!
ახლა ქარმანსაც დამეარაკეს, დამეიწედა ამას წინება,
და არ გეკობ შერჩეს ღვთისაგან, ვინც ჩემთვის ასე ინება.

რა მიველ მუნ, წიგნი სარგონი არ მახლდა, და ცუდად უოფნა სულისაც
მაზიანებლად ენახე და ხორცის საწუნარადაც. სხვა საქმე არა მქონდა რა, ამის
შეძრევას გამოიკვიდე.

შ ა ი რ ი

ცუდად უოფნისა წამალად კსვი ცუდი შარბათება.
მზე აღმოვიდა, მიადგა ბარი იყო, თუ მთებია,
მაგრამ მე მისი შვეურვალი არსით არ მომნათება,
და ამისთვის სველა, ხალკელი გლახ-გულსა გამერთება.

კიდევ ენახე, რომ კაცისთვის მრავალი სარგებელი ჭჭონდა, სასმენულადც
მწვეტებილი და საამო იყო, და გარჯას აღარ კრიდე ამის მიზეზისათვის.

შ ა ი რ ი

ეს ობოლი მარგალიტი დავაგვი და დავაშადე,
ჭირნი ჩემნი უსაზომო ამ საქმიოთა გააშადე,
ხობრძნე ჩემი რიტორება, მოვაწვივე, მოცავსადე,
და მაგრამ ჩემთვის ამართული, კერ დავაშდე კერსით ბადე.

თუცა დამელოს რამე ნუ დამემობთ: ჩემი ჭირი ჭკას ჭჭონებოდა, დადნე-
ბოდა. ჩემი ფიქრი და ხალკელი ზღვის აღატს ააკესებდა, და თუცა ეინმე უკეთ
იტყუით, არ გიშლით, და კარგსა იქთ.

შ ა ი რ ი

გინც უკეთ იტყუით, არ გიშლით, არც არას მუწეინებისა.
მე ჩემმა ბედმა არ მომცა უამი ჩემისა ნებისა;
რაც ჟავრისაგან შევიძელ ვთქვი რამე მე ღხინებისა,
და სხვა მეტი ვერა გააწვივე თქმა ჭების, გინდ გინებისა.

მე კაცის შეტუობისა და მოუძაგებლობის გულისათვის აღვიღისა და მსო-
ფლიოს სიტყვით დავსწავრე, რომ მეითხველთ სამძულვაროდ არ უნნდესთ, და
ეს სწავლა გაუგონებელი არ დარჩესთ.

შ ა ი რ ი

არ ვიუჯ სულად უცოდნი, კიცოდი ენა მძიბები,
მკითხს წიგნი სამღვთო და საერო ამას წინები,
გთქვი ენით მეტად აღვილით, რომ იყოს მოუწეინები,
და არ ვინ გაშხადოთ ამისთვის საციცხარ-მოსაწეინები.

არვის გამრთებისთ, ვისცა ხელად შემოგივარდესთ, ამის ამბის შეუტყო-
ბარი დარჩეთ, და ან მე რა ჭირი მინახავს ამის თარგმანზე, ისიც არ შეიტ-
უოთ და არ გასინჯათ.

შ ა ი რ ი

კაცი გემოს მამინ იცნობს, ოდეს ენა დააწლას.
დამესა კარ უნათლლას, მიკუმსგავსე მე მას წლას;
ხლას ვიოკარ ცუცხლისასა, სანამ გაქრეს უნდა მწლას,
და კაცსა ბედი კერას არკებს, თუცა ღმერთი არ ემწლას.

ხმარსთა ენაში მეტად კარვად და ტყობლად უთქვამსთ. ამკაც ნახავთ,

ლექსი ლექსად გარდმოკისტი უკლებლად, რომელი ოთხ-მუხლი იყო, ანუ ორ მუხლი, ანუ ერთ მუხლი, ანუ ათ მუხლი, მეტი თუ ნაკლები, და ამბავი—ამბავდ. მაგრამ სპარსული ქართულს ენაში ლექსად არ ითარგმანება, ამბავდ მოკა, და მე იმავე ამბავს გალექსვა მოკინდომე, და ეგება ლექსი არ მოგვეწონოსთ, გასინჯეთ, რომ სხვის გაცისკან ნათქვამს ამბავს, მეორე ისრე კუღარ იტყვის. სპარსის ლექსის იგანა ამის უკეთ კერ მოვიყვანე, თვარამ სპარსულში დიდ გაწეობილია.

შ ა ი რ ი

ეს ქილილა და დამანა ბრძენთაგან გამოთქმულები,
სპარსთა ენითა სიტყბოთა დაშქრულ-დაამბრულები,
დიდის ცდით ჩემან ნაღვაწი, ქართულად ნათარგმნულები,
და ლექსი—ლექსად და ამბავი, არც ერთი დაკლებულები.

როგორც მათში იყო, ამბავი თავის ადგილს, და ლექსი თავის ადგილს დაესწერე. ამთონის ჩემის ჭირის ხელ-ფასად ღოცვა და შენდობა რომ წესაა, აკუნობას მანინ ნურავინ გახსნიოთ.

შ ა ი რ ი

ეს წიგნი ბრძენთა ნათელი, სხივით და შუქით შიანა,
ჟურითა ტბილად სასმენი, სუნით ვარდი და იანი,
მკითხველთა სარგო, მრავალი არათი, არა შიანი,
და ვსწერ მეფე განტანგ ქართველთა, თესლ-ტომად დაკითიანი.

ჰაელის საჰმითა ამ წიგნისათვის რომ მნათობი თაბთირი დაბირ-
ჰაევი, ათოთხევატი ქარი ავამ რიგით დაიწერა.

- ა ქარი. რიდი ორ-ენა კაცისა და მიუნდობელისაგან ⁶.
- ბ — ავის მოქმედის მისაგებელისა და ბოლო მათი.
- გ — მოყვარეთ ერთად ყოფნის სარგებელი.
- დ — სიფრთხილე მტერთაგან და მათის საქმისა, ხერხისა და დაუწყნა-
რებლობისაგან.
- ე — საზიანოზედ გაუფრთხილებელისა და საქმის ხელიდამ გაშვებისა
და მოუძღოვრებისათვის.
- ვ — აჩქარებისა და საქმის გაუსინჯაობისა და ბოლოს ზიანი მის
საქმისა.
- ზ — მათერებელთა, მატურთა, ხერხიანთ მტერთ ჩხუბისაგან და
მათგან ქირი.
- თ — მეშურნეთაგან შორს დგომისათვის და არ მინდობა მათის
ტყბილის ენისა.
- ი — ხელმწიფეთაგან შეცოდების მიტევებისათვის, რომელი ყოველ-
თა საქმეთა უმჯობესია.
- ი — ავისათვის ავისა, და კეთილისათვის კეთილის მიცემისათვის.
- ია — მრთი რამ მოინდომოს, მას მიჰყევს, და თავისი საქმე შორს დარჩეა.
- იბ — სიმდაბლისა და სიწყნარისა და აუჩქარებლობისათვის და მასევე
ადგილზედ ყოფნით მოცდისა და მოთმინებისა სარგებელი, მე-
ტადრე მეფეთაგან.
- იც — ბაკრძალეა მეფეთაგან, ორგულთა და ეშმაკის მსგავსის კაცის
საქმეთაგან.
- იდ — ღრომა და ჟამმა რაც განგებით მოიყენოს, — მას დასჯერდეს,
და საქმის საფუძველი მას ზედ დადვას.

ამას უკან ამ შემოკლებულს არაკებს რომ საქებარის სიტყვებით
შეთხზნილია და მითვე შეიკაზმვის და ისიტყვის.

ჩიწვევით შირკელი არაკი იგავთა, თვალ-მარგალიტთა მებაზრეთა და სიტ-
უკა-სელოკუნებათა გამოამხსრკელთა, და უცხოთა არაკებთათვის ჰირას ამღებთა,
და საკვარკელთა შემტკვრებითა თქმულთა. შემაწყობელთა ამა ამბისა თავი,
ჭაბ-ჭაბი, ასრე მოურთავთ, ჭებულისა და გამოჩენილის კაბადონთა დასაწყისი

⁶ ვარიანტი: მიუნდობელისაგან.

ფურცელი უცხოთ რამ შეუწყვიათ. რომელსა პირველთა უამთა და დროთა ჩინეთისა ქვეყანათა ერთი მეფე ყოფილა, რომე მისი ბედ-სივანობა და მისისა სახელ დიდობის ხმა ყოველთა ადგილთა განთენილ იყო, მისი შარავანდელი, როგორათაც საშუადლო დიდი მზე, ნათელთა ყოველგან მიჭთენდა; მის უამისა მეფეთა მისის მორჩილებისა საყური სულისა საგრძნობელთა ყურთა გაყვარათ, და ამაღლებულთა ხელმწიფეთა აღვირი შირთა აკლათ.

შ ა ი რ ი

ფრიდონ მეფისა უმაღლე, ჟიმშედის უმტყეცესე, მკადონელის უმბლავრე, დარიოსისებრ მწყესე, მოწყალე, ტყილი მთვარულად, მის შექსა შექი მზისე, და სიმშვიდე ჭჭონდა წელისა და წერძმა—ცეცხლს უარესე!

ეს დიდებულნი დღითი-დღე მის სვე ამაღლებულს საფრთხათა გარმოცედე. ქვეყნის მჭირავობათა მცდელთა, და დიდად ბრძენთა, და ჭყუისა მრნეველთა კეზირთა მისის სამსახურისა სატყელი წელთა შეერთათ. მისის დრუბლის უმაღლე ტახტთა ქვე მწიგნობარნი და სიტყვა-მეცნიერნი მცოდნარენი მისის მოხმარების სელთა ზედა ისხდენ; მის საუნჯეთა უცხონი და ძვირფასნი თვალ-მარგალიტნი და უნჯნი და ღარნი მოწყობით ისხნეს, და ბუმბურაზნი და ლაშქარნი თვალ-გარდწოდებულნი ჭვეს; მისი წყალობა და ხრმლის კერა შეერთებულ იყო, მისი ხელმწიფობა ბოროტთა ხეობისა მეკობარი იყო.

შ ა ი რ ი

გიოთა მზემ, ბროლით დამწყელმან, დადაღის ურჩთა პირები, ნებისა წინააღმდეგობათა მახვილთა დამღირები, მკობრეთ სისხლის დამთხვეი, მათ კამით ზიდვედენ ვირები, და დაურდომილთა და გლახკეთა ნიჭნი მიუძღენის სმირები.

მის მეფისა სახელი უმათუნთვალ იყო. მისი დიდება, უღონოთა და საბრალოთა და გლეხთა კტლის ბედნიერობით სლვა, და მისი სწრაფი ბრუნვა, მჭირთა და უღონოთა კაცთა განსვენება და სატყეული იყო. თქმულა, თუ მართალ-მოსამართლენი, მოურნენი და გამტკებულნი გლეხთა და მდაბიოთა კაცთა არა უმატრონებენ, და მეშფოთეთა არა შეაშინებენ,—მკობრეთა, მპარავთა და მეუდიარეთა კაცთაგან ერთ-პირობა შეიქმნება, და ყოველთა კაცთა მარღვთა აღმოჭხდიან, და თუცა მოწყალეებისა სინათლის ნათელი ყოველთა ადგილთა შედონებულთა კაცთა ბნელთა შინა არა უნათლებს, უსამართლობის სიბნელე თემთა გარეშემოთა უწყალოდ მოიცავს, და, ანგარის კაცის გულთაჭრ, უშველებლად გაშავდება.

შ ა ი რ ი

მეფეთ სიკეთე მისისა საქმის ქმნით გამოჩნდებისა, მაღალი მაღლის მბაძველი, მაღლით მოამედებისა, გინცა განახვას კეთილი, დება ირჩიოს დებისა, და მასვე ჭირად უც: მისივე ქვეყანა მოოხრდებისა.

ამ მეფეს ერთი კეზიანი ჭკვა გულისთა კაცთა გამოძრდელი, რომე მისი ჩხრკვა და რჩევა ჭკუენათა ღმის მთკველი და სიბნელისა სანთელი იყო; მისი საგანებელი ერთს წუთზედ ათას ძნელად შეერულს საქმეს გახსნიდა, ჩხუბით აღლკებულის ზღვისა ხომადღსა მისის სიწინარით ამოდ ავლენდა, მძიმე ლოდს, მჩქეთარს მორკვეში ნადგებულს, დააუგებდა, კალთის დამფერქელს ფიცხელს კვალთა რისხვისა ქართთა ძირითურთ აღმოფხურდა.

შ ა ი რ ი

ჭკვა და რჩევისა რიგებთა რა გულთა მიაპურობდისა,
 ას კაცთა რაზმთა გამტეხად, უფროსად იაზროდისა;
 ჭკუენის საქმეთა რიგების სხვათაც თუ შეესწოდისა,
 და ერთის უსტარის მიწერით. იულიმთა დაიპურობდისა.

ამისთვის რომე მისი უოკელი განზრახვა მოსაწონი იყო, მისის საქმისა-
 გან ჭკუენა დამშვიდებულ იყო. ამისთვის სახელად ხანჭუსტარ-რამი ეწოდა, და უმაიუნთაჲ არას საქმეს უმდისოდ არ იქმოდის, და არც დიდსა, და არც მცო-
 რესა მისად უგითხვად არ განაკუბდა ბრძოლისა ასპარეზთა, სიმხარულინსა
 სნატთა და ღორთა არ დაჭდებოდა, არა ილხენდა ზედს-ზედა. რომე მეფენი
 და ხელმწიფენი, და ამადლებულნი კაცნი, თუცა ჭკვიანთა და მოხუცებულთა არა
 ჭკითხვიდეს, და გამოარჩევით ბრძანებას არ შეამზადებდეს, არა უნდა კაცი გაერიოს.
 რაგინდ რომე უოკელი ძალი და შეძლება და დიდროანთა კაცთ მეპატრონობა
 ჭკონდეს, ბრძნის, კეზითა და ჭკვიანთა და მცოდინარეთა რჩევა უხმს, და მით
 დამტეცება, ამისთვის რომე რაც მათის გვარის კაცნი გამოვა უგულანი ჭკვიანნი
 არიან, და ჭკუენათა დამშვიდება, და თუმთა მოშენება, და რაც რამ საქმე—რჩევით
 უნდა ქნან.

ღ ე ქ ს ი

გულს საქმეს ჩხრკეთა მრავლანი უნდა რჩევანი,
 გაუსინჯეთა საქმეთა ბოლოდ შექქნას ზღკვანი.

ამ დიდებასა შინა უმაიუნთაჲ ერთს დღეს ნადირობას გასვლა მოინდომა,
 და ცხენთა ამხედრება ბრძანა. ხანჭუსტარი, მისთა სვე-ბედნიერობისა აკანდათა
 მოსამსახურე, თანა იახლა. ნადირთ სასე დიდი გელი ხელმწიფის მხედართა
 ცხენის ფერხთათვის სასახლედ შეიქმნა, ზადლა ჭკართა მფრინველთა გულისა სა-
 წადელით მოენებათ, რომ მეფის ნადირად თავი მისცენ და ჭკარადამ ჭკე ჩა-
 მოკიდოდენ. ნადირთ მდგვართა შირუტეუთა, დათოკილთა, საბუნნი ნადირობისა-
 თვის დასწევიტეს და ჰატომობისაგან განთავისუფლდენ, და ნადირთა საძებრად
 აქათ და იქით დარბოდეს; შექებართა, და აგაზთა, და უფრ-შავთა თვალ-შეინიერის
 ქურციკის დანახვისათვის ტანის სიჭრელე უოკელი თვალზედ გარდაქცეოდათ;
 ღომებურ ჭანგანთ მიწვართა უფრდელის სათამაშოდ ათას ფერი მეღური ხრიკი
 ესწავლათ; ძლიერად მადლა მფრინავნი ქორნი, ნასროლთა ისართებურ, ხელი-
 დამ კავარდნილი, ღრუბელთა შეესწორებოდა, და კამალა შეკარდენტა სისხლის
 მღერელის კლანჭითა, კუფხვსავით, ფრინველთა ძარღენი ფერხადამ აღმოხუტათ.

ჩახრუხაული

უტუკდენ ქორთა შავარდენს შორთა, გლანკ-მახვილ, სწრაფთა, მებრძოლთა სწორთა; კავაბი და გლოზ, თუკზუბერ დასაკლონ, ხოხობთ იჭურდენ არ ურთთა, ლართა, ზავაზა მწკერიოთ, სწრაფად მომწკერიოთ, ქურციკს იპურობდეს, არნთა და ლართა, და რად იქმნეს ისრად, გარდიქცენ ის რად, ვითა მშვილდისგან ნაყრაი მძორთა.

რა ხელმწიფემ ნადირობით გული აღისრულა და მინდორი ნადირთა და მფრინველთაგან დასცალა, ღაშქართ დასტური უბოძა, და თვით მეფემან და გუზირმა ტახტისაკენ ჰირი დააპურეს. მაგრამ მას ადგილსა მზის სიცხით ბასრი ხუფთანი ცვილისაებრ დაღებოდა, და ჭკეშინი ჭყარის ჭრტიალს შეერთებინა და ქარულად მავლთა მარჯათათა სღვათა შინა შესწკეკდა.

შ ი ა რ ი

გგონათ თუ მოკვიდა ცეცხლი კელთა, მთა და ბართა, ააღმურდა ცა და მიწა, ართუ ჭკეანდა ნახუქართა. სირნი ტუეთა იმაღლოდენ, შეხნიდილი ჭკეანდა მკვდართა, და მძრომთა ხერელთა მიაშურეს, ჭკე მიწისა ნახუბართა ⁷.

უმაჟნთვალ უბრძანა ხანჯუსტარის: ესეთსა ცეცხლსა ჭყართა შინა სღვა ჭკეისაგან შორს არის, თუცა კარავი ახლორე იყოს, მოვიჩრდილოთ, თუ არა აწ სიცხისა ჭრტიალისაგან მიწისა სისქე სამჭედლოსაგან უმხურვალესად აღტუინებულა და ზღვა ცეცხლის სახმილისაგან ტუეე ქმნილა. ანუ რას მოსაგონს მოიგონებ, რომ წამსა შინა მოვიგრილოთ, და რა მზე ფასკუნჯასკით ბუღესა ბინდ-ბანდისასა შთახდეს, ჩვენცა ბედნიერობით ჩვენთა ვანათა მივბრძანდეთ. ხანჯუსტარ ენა საჭებულად დამჩა და მოახსენა.

ღ ე ქ ხ ი

მე ჭკეენის მზეო, ღვთის ჩრდილო, სიგრილით შეენიერო და რამაინისა უმჯობე, შენი ჩრდილია ჩერო და!

ჩვენ, მონანი შენი რამაინის მსგავსს ბედნიერს დიდს ხელმწიფეს დროშის ჭკეშ რა გახლავართ, ჭკეენის დამწკეელის მზის ფაგლასაგან არა ვიშვიშთ.

თ ქ ვ ა ლ ე მ ი

მზე თუ გავცხუნებს ჟამამდე, რად ჭმუნავს გული ჩვენან? მეფის დიდება შუაგად ჩვენ მონათ გარდაცუთენია.

მაგრამ ღვთისაგან გამოჩნეულის და მადლისა და ჭკებულის მეფის სახე დნიერო ჩრდილმან ამ ღაშქრისათვის მოსვენება და ჭყარისაგან განკრძალვა ბრძაბოს, დიდს მადლს მოიკებსო.

თ ქ ვ ა ტ ა ე ბ ი

ყოველთა კაცთა სიცოცხლე, მეფისა დღეთა ჭკილია.

⁷ ვარიანტი: ნახუბართა.

აქ ასლო ერთი მთა მიწასაკვს, რომე ჭახუეისა გუფთაებრ მაღალი, და გუ-
 ლოკანისა კაცის ბედისებრ ალაღებულა. ამას წინათ მდინე ხსნს ვსახე თავით
 ფერხამდისინ მწვანე სამოსლით მართულ იყო, და ათასი ცივი წყარო მისის
 წმიდა გულისაგან დიოდა, და უკვილითა ცის კარსკვლავივით ნათლად კრავალე-
 და. მისთა წყაროთა ნადინობთა კიდეთა, სამოთხის მსგავსად, ხენი განწუბობით
 იდგნეს. აწ მე ამ რჩევას ვიკადრებ, რომე წასასუღელი სადავე იქით მიიბრუნოთ,
 და ერთს უამსა მწვანეს ძეწნთა ჭვეშე განსვენებით მოკინრდილოთ, და ერთს
 წუთს, ასამანებრ, წელის პირს მწვანეს გორდზუდ გაკახლდეთ და კიხაროთ.

თქვა ლექსი

დაჟუდ რუს პირსა წყალთ მჭერეტმან, იცან სოფლისა გაყლანი,
 ამით სცან სოფლის სიმოკლე, რად გინდა სმულთა დაყლანი?!

უმაიუნფალ ხანჯუსტარის სიტყვით მაშინვე მუხით მიჰმართა, და ერთს
 წუთზედ ცხენის ნატურფალთა მტკერი განაჰარვა: რა ხსნა მთის კალთა, დიდად
 შუენიერი სვიანის კაცის სახდომელი და ბუნებრთა მისამთხვეველი ადგილი,
 ერთი მთა სიდიდით თავ-მაღალი ღრუბელთა შინა აცმული, და წვერი მწვანე
 ცის-სარტყელასავითა მზის სხივით ეღვარე, ცრამდე მიწვენილი, მორბენალთა
 კაცთა მოცდის ფერხი დაწუნარების კალთაში გაეხვია, და ღვარსავით ცრემლთა
 წყარონი მგერდთა და მუგელთა უსველებდა, — სულმწიფე მაღალს მთაზედ ავიდა და
 ღრუბელსავით კალთა აკეცა, და კერე სრულიად მას ადგილსა მოკლიდა. ანაზ-
 დათ ერთი მიწდორი გამოჩნდა, რომე საომარს ასპარეზსავით განიერი, მრავლად
 ბაღასოკანი. რა ხსნა, იმედის შუშვედ გამოსახს, ურიცხვი შესაჭრეველი მწვანესა
 ზედა იხილგებოდა, და ცის შუენიერებასავით მისი წყალი და ჭარი ედემს ჭკუნდა,
 მწვანეს გორდზუდ აისა და კარდს გარეშემო ასალი სუმბული უაფაროსა შიგან
 თავის-თავად არეოდა, რომელ კველუცთა ზილფისაგან უფრორე შენოდა, დალია
 ცხებულს თაფლმწვეთულ ბაკესავით ჩნდა; ძეწნთა და წნორთა მწვანე ატლასის
 ტყავ-კაბა წამოკახს, და საროსა და ნამკსა მრკვლიე ბუსტულის კაბა წელამდე
 დაჟალთაებინა. მუშეის მჭროლელი დილის ნიავის ენა კარდის ხვამიდათა ჭვეუ-
 ნისა კიდეთა განჭუნდა, ბულბულის სტვენგასა და კარდის ფეროვნებათა სუნე-
 ლობათა ჭებასა უოკელთა ადამიანთა უერთა ასმენდა.

ჩახრუხაული

წყარონი ტებილი, ჭარნი ლბილი, კაცთა გულისა ღსინის სახენი,
 უკვილთა დანხი, ფერადად ასნი, წელის პირთა მდგარნი, თვალთა მახენი,
 წრდილოკან ხენი, სრულ ერთ-სახენი, რტოთა მფრინიკელი, ტებილად მძასენი,
 და სვიანთ საკანე, ზურმუხტებრ მწვანე, ფოთოლზედ წარით ედემს მწასენი.

ამა მიწდორთა შუა ერთი წყარო დიოდა, უკვდავებისა წყაროსავით სიცო-
 ცხლის მომძეტებელი და, სამოთხის წელის კეფრატისებრ, სამსიარულო კამქამი
 და მოსწონი.

ლექსი

მას შიგან თვეზნი ცურვიდენ, ვით კერცხლნი მოკლვარენი,
წყალი გამსგავსე ცის გრვალთა, რომელსედ დარბის მთვარენი.

გეზირმან უბრძანა მას წყაროსა ზედა სამეფოთა კარავთა დადგმა, რათა უშიუნთვალ მოსკუნების სნატსა ზედა განისკეროს, და მისის ბედნიერის აკუნ-
დათა მსახურნი წყლის ჰირს, ხეთ ჩრდილთა გარდახდნო, რა ჟოჯოხეთის
მსგავსს ადგილს მოჩნენ, მას სამოთხის უამეს სავანესედ მოილხინონო. რთ-
გორადაც ალაფთა მამოკარნი მას ადგილს დახაროდენ, და თითო-თითო კითა
ამა ლექსთა იტყოდეს.

ლექსი

ღმერთო, ვინ ჭირსა მოგესხედენ, შეჭირვებასა დიდებსა,
შენ მიერ ხსნილნი უკვილთა ვლახეთა მათ, ვითა კიდებსა.

ერთსა შურესა ხელშიფიფე ჰილოსა და კეზირი ცხენისაგან გარდახდენ და
ჭკეითად იარებოდეს მას მთასა შინა. რასაც საკვირველსა ნახვიდეს, გონებითა
და გულითა ღმერთსა მადლობასა შესწირვიდეს და ღვთისა ხელშიფიფებისა და
დიდებისა აჭებდეს, რომ მისსა მსატყარსა მის მთის სიმტკველ ღვთის ძლიერე-
ბის კალმითა მრავალ ფერითა ნახშითა უხატავს, და შემოქმედისა მღებარსა ჭკის
გულისაგან რამდენი უცხო და უცხო უკვილთა სხვა-და-სხვაობის ჭკეირნი აუე-
სია. ამისთვის მადლობდენ ღმერთსა და ხან-და-ხან ამ უცხოდ საკვირველსა
უკვილის ბობინსედ ამა ლექსსა იტყოდეს.

ლექსი

არ თუ ბუღბული მადლობდა კარდისა სუნნელებსა,
მაგრამ მისნივე კვალნი ვალობდეს ღვთისა ჭებასა.

ხან-და-ხან მას დახატულს ჰირს უჭკრეტდეს და ამა ლექსთა იტყოდეს:

ნიაჲ კარდას უფრტკენელსა გაშლიდა, ასუნნელებდა,
ჩაჭროლით წყლთა ჩაკრებსა, შეთხზნილებრ მიაშკელებდა.

მას მისრილს-მობრილსა წყალსედ რომ საკვირველებისა კალამს დაესახა,
თავ-დადრეკით მას სიტყვებს იკითხვიდენ, და ზურმუხტის მწვანე ტილისმა რომ
მწიგნობართ დაენუსსა, მას თარგმნიდეს. ამასობაში უშიუნთვალის თვალი ერთს
სეს მიადგა, მისნი ფურცელნი შემოდგომურად შექმნილ იყო მეტისა ხან-დაზმუ-
ლობითა, ბებურსავით ადგილსა ზედა დახრილ იყო, უშკერად მოჩნდა, და ამ სო-
ფლის სის მკვეთელსა ცუელსა მისი რტოები გარდაკაფა და საწუთროს. ვამის
ხუროს ხერხსა მისის ტანის დაჭრისათვის გაუძღომრობის ვბილები მოკლესა.

ლექსი

წალგოტთა მამუნებელი არს ახალი ხე ნორჩია,
რა განმა, მოჭკეეთს მებაღე, იტყვის «სე, გულო, მორჩია!».

ამა ხისა გული, ნაღვლიანის კაცისა გულსაკით, სინარულისგან დაცარიე-
ლებულ იყო და შიგან ფურტკართა დაეხუდა, და თაფლისა სიმრავლე მათდა საზრ-
დოდ, ვითა ციხეთა შინა, დაეკრძალა. ხელმწიფემ რა ფურტკართა შეიღთა სმანი
მოისმინა, ჭკუენის მისაყესა კეზირსა ჭკითსა: ამა მხატვთა მფურინველთა მის ხის
გარემოს რა ურთილობა აქვსთო, და რა მიდენ-მოდენა, ან კისის ბრძანებითა
წელ-შურტემულთაებრ მალაღ-დაბლობით ფურინვენო.

თქვა ლექსი

მითხარ, ამ ბალახოვანთა რად დადის მიზეზიანად,
ან მათდა მიწევი საჭებლად, ღმერთი ვინა ჭყავსთ გზიანად?

ხანჯუსტარიმ ენა აუბნა და მოახსენა: ეჭა, ჭკუენათა და ქალაქებთა მძჳრო-
ბულა! ესენი არიან ერთი ნათესაენი დიდის სარგებლის და ცოტას ზიანის მო-
ჭმედნი. მატროსნება, წესი და რიგი რომ ხამს—მაგათ აქვსთ, მაგათი ჭება მრავალ-
თა სამეცნიერთა წიგნთა სწერია; მაგათგან ხელმწიფურად მრავალი სარგებელი
საბოძებარი ჭკუენას შემატეობა, რადგან თავის საჭმეულად განმზადებულნი არიან.
მაგათაც ერთი ხელმწიფე ჭკუესთ, უოკელი კაცი თავის ენით სახელს ეძახიან, ტა-
ნად მათზედ მოდიდოა, მათ უოკელთა ერთობილად მისის უფროსობისა და მორ-
ჩილებისა ბრძანებაზედ თავი დაუდებიათ. მას ხელმწიფესა ოთხ-ეუთზე ცვილის
ტახტი დაუდგამს, მას ზედა ბრძანდება. სახლთ-უხუცესი, კეზირი, მეკარი, დარაჯა,
ლაშქარი, გამკე, უოკელი რიგი მოხელე გაწეობილნი ჭკუენას; დარიგებულთა, უოკელ-
თავე ცვილთგან სახლი უნდა ააშენონ, რომე მათი ბანი და ერდო ერთმანერთ-
ზედ მალაღ-მდაბალი არ იყოს, ერთი მეორეზედ მეტნაკლები არ მოჭსდეს. არას
ხელოვანს ოსტატსა უყარაეინოდ და უსასწოროდ მისთანას გაკეთება არ შეუ-
ძლია! რა ამ რიგად სახლებს გაასრულებენ, მის ხელმწიფის ბრძანებით მას სახ-
ლებიდან გამოკლენ და სახლთ-უხუცესი ამ პირობას გამოართმევს, რომ თავიან-
თი სიწმიდე არ შეაბილწონ, მათი პირის წყალი არ შეარცხვიონ, მწვირიანს
წყალს არ მიკარნენ, ეს საჭმეუბი დაიყვან, ახლის ევაილის რტოთა დასხდენ,
ჩილი ფურცელი ჭამონ, ამისთვის რომე მცირესა სანსა შინა თაფლად შეივცა-
ლას და გემრიელი და ტკბილი და სუნელი შარბათი გამოსდეს. ასე თქმულა
უოკელთა სამეურნალოთა რიგთა შინა, სწეულთა გურნება და მორჩილთა ამა შარ-
ბათისგან იქმნას. და რა მომავლნი სადგომს მოკლენ, მეკარენი სადმე უსუნებენ,
და თუცა რიგთა და სიწმიდის პირობაზედ არიან და თავი გაუკრძალავთ, შეუ-
შებენ თავის სადგომს შესეულად, თუ არა და ღმერთმან ნუ ქმნას!

ლექსი

მტეივად ხელი პირობისა წელთა მოსდევ მონაკიდად,
ზირი უოლე არ განტეხო, წესთა ექმნა განაკიდად.

თუცა პირობის გარდამსვლელი ჭბოკეს და მათში ერთი სიმურადლე, ან ბილ-
წა, ან არა-წმიდება შეამცნიეს, მასვე წამს ორად განჭკუეთენ. და თუცა მეკარეთ

არ უციოებს და შეუშვებს, სიმურალე ხელმწიფეს ეენოსება და მკერეს მოჭკლავს, მერმე დამნაშავეთ ფუტკართ დაჭხოცს, რომ სხვამ, მათის თესლმს ფუტკარმა, ამითანა შეცოდება არა ქმნან. სხვამ, უცხომ ფუტკარმა, რომ მათს სახლში შესვლა მოინდომოს, მკერნი არ შეუშვებენ, და თუ ფათურაკად შევიდა, მკერნი მოჭკლავენ. ასე თქმულა, რომ ჭიმშედ ხელმწიფეს მკერნი, დარაჯანი, გამგენი, ტახტი, სნატი, ყოველი სახელმწიფო რიგი მისკან ესწავლოს, რომ მის ეამსა დიდი გარეგება იყო. უმაიუნთად რა ეს მოისმინა, სწადლის ნდომით მისი ნახვა მოინდომა, ადგა და მას ხესთან მივიდა. ხანსა რასმე მათს კართა და მკერეთა და მათს მოსამსახურეთ მიმოსულას უჭკრიტა და სინჯვიდა, რომე ლეთის ბრძანებით განმზადებულნი, ნიაგის ეტლზედ მჯდომელები როდეს და სჯდომელი წმიდა და ადგილი დაიდ სუფთა ქჭონდათ, არც ერთი ურგებად და მცონარედ არ იდგნენ, საჩიანოს არას იქმოდენ, თავის რიგს არ მოშლიდენ, თავის ნათესავს არას ავებდენ.

ღ ე ქ ს ი

გნატრი მას მსხვის ნადაგ, ავისა კერ შემბლებელსა,
დიდსა, გუნება მდაბალსა, სხვისა სიმდაბლის მჭებელსა.

უბრძანა: ეჭა, ხანჯუსტარ! ეს საკვირველი არს: ესრე მნელი გესლი აჭესთ და ერთმანერთს არ ავებენ, შაშარი უხურიათ და სიტებოსა მისცემენ, ესრე საშაშარად მრისხანენი სიმშვიდით და სიწყნარით მოთავსდებიან და საყვარლად მეგობრობენ, და ჩვეს, ადამიანნი და ჭკვის მეოფელები, ესოდენთა უგანთა ვიქმით, და მრავალნი თვისთა ნათესავთა უმიზეზოდ და შეუცოდებლად ავებენ, და რომელებმე სრულიად აღმოფხვრასაც კვდების.

ღ ე ქ ს ი

დროს სჭკრიტე ჟამთა რა მოაქვს, რას იხხამს, რა მოისთლობა,
რაც სჯობდეს იგი მოკრიფე, გაცსა აქვს თავისუფლობა.

გეზირმანი მოახსენა: ესე სულიერნი, რომელსა ხედავ ერთსა ბუდეთა ზედა დაბუდებულნი არიან და ადამიანნი თავისუფლად. ხორცნი თთხთა წინააღმდეგობათა კავშირთა აჭეს შემოადებული, და კაცის გვამი ხორციელის სულითა და პირუტყვულისა სამშენიველითა შეუქმნია. ამა მიზეზითა ყოვლისა კაცისა გუნება და საქმე სხვა და სხვაა, რომელნიმე ნათელსა და ანგელოზსა მიუყვანებიან, და სხვანი — ბნელსა და ეშმაკთა. ამისთვის მრავალნი ლეთის სჯულიდამ გასულან და სხვა და სხვა წესი და რიგი მოუგონიათ, ამისთვის მათი ჭკვა ზოგი ანგელოზისაჲ იწვეს, და ზოგნი ეშმაკისაჲ. რომელმაც მაგრა ჭკვის კალთა ხელით დაიჭიროს და სიმტეიცის ფერხი მადლის ადგილზედ შეუძრველად დადგას, იგი ამაღლდების, და ვინცა თავი საღმრთო ბრძანების მორჩილის წერილის მორჩილებაზედ არ დადგას, მრავლის ცოდვით საბოლოოთ ჟოჯოხეთის ტანჯვას მიეცემის ამისთვის.

თქვა ლექსი

გინ ანგულოზობს ხორციითა, ვინ ეშმა შორს გასაძები,
ნუ სდგე ეშმაკსა, აიღე ანგულოზისა ბაძები.

მრავალთა კაცთა ავის ჩვეულების მიდევნებით გამოასქინათ ბოროტნი: მე მრუშება, ანგარება, მრისხანება, ტაცება. ამჰარტავანება, მეშურნობა, ორგულობა, ძვირის ზრახვა, მოყივნება, ცილის წაშება, დაუნდობლობა, ზაკვა და მსგავსნი ამათნი, და ამათსავე შინა არიან.

თქვა შაირი

უმეტრებისა კალამი ვერ დასწერს სწორად წავლასა,
კეთილს გმობს, ავსა ეწეობის, მრუდად იქმს თავის სწავლასა,
სუნელების წილ საუნოსელთ კვამლს ძალად მისცემს ავლასა,
და ბნელის მნათობსა ღამშარსა ჭარულად უზამს დავლასა.

ხელმწიფემ უბრძანა: ესე სახე და საქმე, რომელი შენ სთქვი, სასულიეროს საქმის კარი დაა გვიჩვენეო. ყოველთა კაცთა მართებული ეს არის, მაგრამ შავის მოქმედან კაცმან ეს სოფელი უნდა გაუშვას და თერხი მარტობისა და მოსკუნების კალთზედ დადგას, და სხვის ღვინის კარი თავის თვალთ წინ დახშას და წამდაწუთ თავის ცოდვას იგონებდეს და ინანდეს, და სისხლის ტბათ მსხმელთა⁸ კაცთა-თანა არ შეერთოს და უოველთა ავთაგან მოჩქეს.

თქვა ლექსი

შუას ადგილით განვლტოლვა, ერთს კუთხთა დავანებანი,
სჯობს მრავალთ ზრუნვათ გაშვება, ერთი ქმნას ღვთისა ნებანი.

მე მესმოდა, მარტო უოფნა და თავის წინაობა ღვთისა მიახლება არისო, და დღეს მართლა შეკოტევე, რომ მრავალს კაცთან ღვინი გველის კებნისაგან უმნელესია, და მათთან ჯდობა სულთ-მებრძოლის შიშისაგან უსაზარელესია. შეკელს ბრძენთა და მეცნიერთა კაცთა ქვაბთა და სერულთა და სლარცვთა შინა მრავალნი უამინ ამისთვის დაუყვიათ, მათი გონების თვალნი თუკე ამას სედეიდენ.

თქვა შაირი

ბრძენი მთხრებულს იჩივებს საჯდომელად მინდორთა ყუაველოკანთა,
ამისთვის მარტო შეოფობა გააჭაბუკებს მსცოკანთა.

მარტო ბნელს ჯდობა სჯობია, ბნელს უოფნა სულ ჟანროკანთა,
და ტკვიანი კელტის⁹ ჩხუბსა და შეოთისა მას ჭალაჭოკანთა.

კანშორებულთა, რომელთაც მარტო შეოფობა გამოურჩევიათ, სხვის საქმისათვის როდისღა ზრუნვენ?

თქვა ლექსი

ხვალე მწადს, რომე¹⁰ მაქვემან, ცამ ჭარი ჩემთვის აჭროსა,
ხმელეთი გასცრათ, ვერ ვპოვოთ თქვენ ჩემი მტერი აჭროსა-ა.

⁸ ვარიანტი: მსმელთა.

⁹ ვარიანტი: ტკვიანი ევლტოდის.

¹⁰ ვარიანტი: მწადს, თუცა.

ხანჯუსტარ მოახსენა: რაც ღვთის ნების მსგავსად ჭკეუნი მშეობელის ხელმწიფის ენასა ზედა წარუღო, მართალი და ჭეშმარიტი სიტყვები იყო. ღვთის და განცხრომა გულისა სიბრძნისა განხილვა არის, და გაცნობის თავედ მარტო ყოფა ჭკეუნი გაცთ საქმის შემოკრება არის, როგორათავე ეს თქმულა.

ჩახრუსხული

ოც-ღეუ და დამე თუ დამე, გულ შემოკრებით ხელად მჯდომელად, სიმრავლე ჯართა, ზედ დასაჯართა, ვერ ნახო ტყვილად, ვერც მწერომელად, მსგავსის ვარდთა, არ გასაჯარდთა, ნახუქად მწეობი, გაუზომელად, და კრებულთა ნახონ, არ შეინახონ, თურცლად დაიყონ რომელს რომელად.

მაგრამ ზოგთ საქმის მეცნიერთა, სიძარტლის უფალთა, ბრძენთა, მეგობართან უოფნა და აღერსი მარტო მუოფობისაგან უფრო უჭიათ, ესრე გაურჩევიათ და უთქვამსთ, ბრძენსა და რიგინსა გაცთან ჯდომა და აღერსი მარტოობასა სჯობსო, და მის ღრეს თუ კეთილი კამყოფი არ იპოვება, მარტოობა უკეთესია უჯანსა აღერსისაო.

თქვა ლექსი

მარტოობა სხვასთან თქმულა, არ თუ თვისთა მეგობართა.
ბეწვის ჩანვა სამთარსა ხამს, არ წაფხულის სიგნე ბართა.

კაცი თუ განიჭავს, უკეთესი ეს არის, რომე მეცნიერთან აღერსითა და ღაპარაკითა სიბრძნე და გონიერება ისწავება, და კრებულთა თანა ყოფნა დიდი მატობისა ხარისხია.

თქვა ლექსი

მეგობართა და მოყვასთა ნუ მოიშორებ ნებითა,
მარტოობას სდევს სიმამაკე, წამლითა აღარ რკებთა.

ბრძენთ სიტყვა ასრე გამოაჩენს, კრებულთ მოსავლის სარკებელი მარტო მუოფის სარკებულს გარდამატებისო, აღამიანი რა აღამიანს განეშოროს და თაქისი მსგავსი მეგობარი არ ინდომოს, მისი საქმე წინ ეთ წადგება! შემოქმედს აღამის ტომნი ერთმანერთის ხელის მომძარტავად დაუბადება, ერთი მეორის ხეხელის შემხედვარად უქმნა, ამისთვის რომ ერთი მეორეს შეეწოდეს და ერთად მოქალაქობდენ და ესმარბოდენ. რადგან ასეა, მაშა მარტოობა რადღა სახმარია? თუცა ერთს გაცნ სიცოცხლე და დარჩობა უნდა, სხვა არ შეეწიოს რით იქმნება, ამ გზით რომ რომელიც კაცი თავისა ჭამისა და სმისა, ჩაცმისა და დაბურვისა, სადგურისა და სამეოფის მოქმე იყოს, თუცა პირველად არა ხურო და კალატოზი, მჭედელი და მხენელი, და მთესველი და ნივთები მოამზადა, ვითარ შესაძლებელ იყოს სიცოცხლე მისი? მაშა ამ გზით ერთი მეორეს უნდა შეეწოდეთ, თვარამ სიცოცხლე უსმელ-უქმელად არ იქმნება, და თუ ვინმე ამას ყოველსავე კეთებად მოინდობეს, ყოველი საქმე ერთის გაცნისაგან არ შეიძლება. მაშა, უნდა გუნდონ, ამითი მცოდინარები შემოკრებონ, და ამისთვის საჭირონი შემოყარონ და

ერთს ვერბულად ერთმანერთს ესმარებოდენ თავ-თავის ხელოსნობითა, რომე თავ-
 კეთი სარჩო გააკეთონ, და თუ რამე ნამეტნავი გარდაჩიეს, სხვას რომ ეჭირებოდეს
 მას მისცეს, და მისი ფასი მის რიგად მისცეს, რომ ჭკუენათა საქმე ერთმანერთს
 შეეწოდენ, და ერთ-მეოფობის მიზეზი და რიგი იპოვნონ. ამისთვის იქმნენ
 ადამიერნი ერთ მოჭლაჭლად და ერთმანერთის შემწედ, და მოხმარება მარტო ყო-
 ფით და უშემწედ¹¹ არა იქმნების რა; ამისთვის მარტობა არად ჭებულა, და

ეს ლექსი ემოწმება

შენი არ გუყვანდეს, სხვა იძმე, ჭმენ საქმე საჭირონია,
 თვარა ერთისგან საქმეულად არც ერთი საზარონია.

ხელმწიფემ ბრძანა: რაც კეზირმან თქვა, ფილოსოფოსთა და მეცნიერთა-
 გან ჭებულა იყო, მაგრამ მე ესე მგონია, ერთმანერთის ხელის შემხდევარნი
 რომ არიან, ამისთვის მათგან არის სარჩელი და ცილება, და მათი საქმე სრულ
 შეუღლი და ბრძოლა. რომე ზოგნი მძღაურნი ნამეტნავს და ძალს მოინდომებენ,
 და თავთ წესსა და რიგთა არა დასჯერდებიან, და რომელნიც მდიდარნი არიან
 ზვაობა და უსამართლობის ნდობა მათს გულში ფესვს გაიდგამს და ამას მო-
 ინდომებს, — გარეშემო კაცნი თვით უმად და მოსამსახურედ იყოლიოს. და ამ
 რიგის სიხარბისაგან ისინი თავილს დაიწყებენ, და ამისი ბოლო სრულიად
 შეფითი, ცილობა და ბრძოლა იქმნება, და სიაკე განშირდება.

თქვა ლექსი

ცილება ცეცხლსა აღაცხებს, ვითა აბედი¹² კვესითა,
 რასაც მოხედება სრულ დასწყევს, გარდაუხვეწოს ვერსითა.

გეზირმან მოახსენა: ეჭა, მეფეთ-მეფეთ, დიდად ბრძენო! მკაკე რიგთ მო-
 საშლელად ერთი რამ მოუგონათ, რომ ყოველნივე თითო-თითო თავთ საზ-
 ლვარს დასჯერდენ, და მოხვეჭისა და უსამართლობის გრძელი მეღავი დაიმო-
 გლონ, თვარა მათთვის მოგონილს რისხვას ეახსიან. ეს მოსამართლეთ სიკე-
 თის რიგით დაუმტკიცებიათ, რომ საქმე სწორად საჩინო იფოს და არც ერთ-
 გნით სჭარობდეს, და ამისი საცადი მის შუბლსა აჩნდეს, და მოგონებულს
 რისხვასა სწორ სამართალსა საშუალ, როგორც უთქვამთ.

ლექსი

თართა სახეთა საშუალ, მეს დიდი განყოფილება,
 ვითა მზესა და თავთირსა, აჭეს საკამათო ცილება.

უმჯობესი ეს არის, ყოველსა საქმესა შინა არც იქით აჭარბებდეს, და არც
 აქათ. და სწორე და მართალი ეს არის — საშუალი საქმე უნდა ვიცოდეთ სადეთ
 მოკა და დავისწავლოთ.

გეზირმან მოახსენა: მაგისნი მასწავლებლებნი სრულნი კაცნი არიან, რომელ-
 ნიცა ღმერთმან მოავლინნა კაცთა ნათესავნი ბრძენნი და სჯულის მეცნიერნი წი-
 ნასწარმეტყველებნი და მოციქულებნი. მათს დიდსა ნამუსსა უხმობენ, მათის შენ-

¹¹ გარიანტი: უშენოდ.

¹² გარიანტი: ვითა საღრტილო.

დობითა კაცთ სიკეთის სწავლება, და სიპის დაშლა, მათი ბრძანება უოკლეიკე რიგიანი და მართებული არის, და რა იგინი საუკუნო საშუალებათა მიიგვალენ, აწ. მათის სჯულისა და წესის მოუშლელობისათვის მართებულის რისხვის მეტი ღონე არ არის. რადგან მრავალნი კაცნი თავის ბუნების სიკეთეს ვერ გულის-ხმა ჭყოფენ, და ხორციელს გემოვნებასა და პირუტყუელს წადილს მიჭუებიან, ამისთანას საქმისთვის მათში ერთი ძლიერი მოსამართლე უნდა იყდეს, რომე რაც ღმერთის ბრძანების გარდამავალი იუოს—არა ქმნას, და რაცა რიგი და ბრძანება იუოს, იგი დამტკიცოს, რომე სჯულიერი რქა ბედნიერობის ჭედით აძლედეს და მეფეთ შესამოსელიც სჯულის ძლიერების ხელით გაიმართოს.

თქვა ტაემი

ჭკიანთ მეუობა და მღვდელთ სეთობა ორს თვალს ჭკაკს, ერთად ბეჭედში მჯდომსა.

კვალად ამაჲ იგაყზედ უთქვამსთ

ღ ე ქ ს ი

ჭია-ჭია, სამეფო სჯულისგან რა შეგნიერ თავ-მადლოობს, ტე, სჯული სამეფოსაგან ნათობს და უფალსა მადლობს.

უმაინთვალ ბრძანა: ეს ძლიერი მოსამართლე რომ სთქვი, კაცთ შორის უნდა იუოს. მას ვითარ უხამს ჭეკვა, წესი და საქმე ჭეგნიერისა რიგისა ანუ სჯულისა გამგეობა?

ხაჯნუსტარ მოახსენა: მოსამართლე იგი წყალობისა და წყრომისა წესზედ ტკვიანი და მცოდინარი ხამს. სიმართლეს განჩეკვა არ აყლდეს, თუ არა, თუ ასრე არ არის, ჭეკვანა ბრალი შეიქმნება და სვე-სვიანობა წაქცევაზედ მიიწურვის.

თქვა ლექსი

თემი სიმართლით დამტკიცდეს, ოხერმან იწყოს შენობა, შენის სიმართლის ნაქმნარსა შენთუასვე ეთქვას შენობა.

ესეც უნდა სვე-ბედნიერობის მარიტებელთა გამოჩეკვას ეცადოს და სცნას, თუ რომლისა ხამს ძალის მიცემა, და წყალობის ქმნა და გაწყობა, ანუ რომლის ტკარისა უფრისა მიუპურობლობა და დამდაბლება, და მათის საქმისაგან მოჩადება. ხელმწიფეთ კარის მოსამსახურენი ერთ ჰირნი უნდა იუენენ, ნადაც ხელმწიფის კეთილის მდომნი და მისის ერთგულობის ჭამარ შერტყუმულნი, ხელმწიფის სააქაოს კეთილად მასახელებულნი, და საიქიოს განსვენების მცდელნი. ერთ რიგნი თავის თავს ამ ტკარად აჩეკებენ, მაგრამ თავის საჩეკებისათვის იჭირვიან. ვიდევ მრავალნი არიან, სხვისაგან ძალის დაუტანლობისათვის ემსახურებიან.

თქვა შიარი

ფერობით სიტყვას შესთხზნიან, კვიხნითა დაიჭადებენ: აამას ვიქმი აეს შემიძლია! თავის ავს სხვაზედ ადებენ. სხვა არეინ უნდათ, მოკიცხვენ, აუკთა გაუცხადებენ, და რათა პატვი იშოკნონ მეფისგან, მოიწადებენ.

რადგან მათი საქმე თავისი სარგებლისათვის არის, მათ ერთგულთაგან რომ გულის დაჯდვას, პირად მასუხი არ ძალ-უცსთ, და გულთა შინა დამარხვენ სახსუბრად. ან ერთ შოდასენი ხელმწიფისანი, სამსასურად მახლობელი და სა-
 ნდომი, მცირეს საზრდელისათვის შურად და მტურად აღუდგებიან, ხერხსა და კშმაკობას დაიწყებენ, და ავის გზით მეთეს შესამკენს. მაგრამ, თუცა ხელმწიფემ გასინჯვის სამოსელი გაიხდა და მბეზღარს ეური მიუპურა, და კარგად არ გა-
 მოაწვლილა და არ გამოხსნის, და მათი სიმტყუენე არ გამოაჩინა, ზიანი და არეულობა მისგან იშვების და ბოროტის სხუების ხარისხი ამაღლდების.

● თქვა შაირო

მეშფოთე კაცსა კრიდე, ნუ ისმენ მეშურნისასა,
 რადგან შურითა დაბნელდა, სძულაბს ნათელსა დღისასა,
 ერთს წამზედ აშლის თემსა და მას მშვიდობასა ღვთისასა,
 და დიდი ჭკუენა მოუწავს ენასა მბეზღრისას!

მაგრამ, თუ გულ-ძლივძირე ხელმწიფეა, ჭკვიანი და საქმის მიმხდომი, დიდსა და მცირეთა ნაქმართა თუითან მიხვდება, და სიმართლისა ნათელსა ტუეილის სიბნელიდამ გაარჩევს, და ამ სოფელს მისის სიმტყეცის კვერთხი შოფოთისაგან დაწინარებულ იქნება, და მას სოფელსაც დიდებისა და ძალას და ბრწყინებულს ხარისხზედ აღიწევა.

თქვა შაირო

ამა სახლთა წუთის დამე კინ სიძარტლით გაიცადა,
 ხეალ იშენოს სახლი მტყიეცე, ამისა წილ მალლა ცადა;
 მართლ-მსაჯული, თემთ მფარველი, არ ჭაჯთაგან გაიცადა,
 და უოხჯანოს ღხინსა ჰპოებს, რადგან ჭირი მოიცადა.

რომელიც ხელმწიფე მცენიერებას გამოიკვლევდეს და თავისი საქმე სიბრძ-
 ნით განაგოს, და ბრძენთ სწავლითა თავის რიგის გზა გასწოროს, მისი ჭკუ-
 ენა და თემი შენობით გარდაემატება, და მისნი გლეხნი და მდაბიონი მსიარუ-
 ლად, გულ-კეთილად იქნებიან. როგორათაც დიდმა ინდოთა ხელმწიფემან რაი, ინდაურად დაბაშლიმად წოდებულმა, ქმნა — თვისისა ხელმწიფობის საძირკველი ფიდ-
 ფაი ბაშან ბრძნისა და ფილქსოფოსის სწავლის რიგზედ დადგა, და მისგან მართალი რაც ხელმწიფობას საქმის სახმარი იყო — შეიტყო, და მისის მიყოლით ერთი რამ ხანი მოსკენებითა და სახელ დიდობით წარგლო, და რა ამ მუნთლის სოფლის საქმიითა სიცოცხლის სამოსელი სიკვდილის სახლის სიდრმეში მიიხვნა, აწცა მისი სახელი და დიდებული ჭება ამა ემსაცა უოკელთა ჭკუენათა პირთა ზუდა განფენილ არს:

თქვა ლექსი

მრავლად კიგონე, ჭკუენად რა კპოო უკეთესია?
 აცნთა სახელის განფენა მოსამკად დანათესია.

რა უძაიუნთად დაბიშლიმისა და ფიდ-ფაი ბრძნის ამბავი მოისმინა, როგ-
 რათაც ნიავის ცემამან გარდუმელი კარდი გარდაშალოს, ჭერე გაცინებაზედ

ლაღებრნი ბაკენი გასდინსა, და მსიარულმან ხისარულისა დუძანი მოაზრა და ღიმილით უბრძანა: ჭი, ხაჩუტარ! რაოდენსი ეძინა არიან, რომე ბარამანისა და რაის ამბავი ჩემის გულის თვიცართა. შეწუნარებულა, და მათი სიტყვის ხილი ჩემის გონების ტიალ მიწათა შიგან დარგულა.

თქვა ტაკეში

დიდი ხანია შენისა გრუხვით თმათ ჟაგრი მშეენისა! ¹⁸

რამდენიც ვეძებე მის ადგილს ვერა ვპოვე, და რამდენჯერ მათის არაგის ამბავი გამოვივითხე, ერთი რამ ამ იტაკებთა ხელთ არა ჩამივარდა რა, და ერთი სიტყვა მათის ცხოვრებისა მატიახეთა შინა ვერ მოვიხაზრე.

თქვა ლექსი

გერა ნიშანი ვერ ვპოვე გულისა წამლებელისა,
მე არ მომხუდა, თუ წამხდარა კვალი საქმისა ძველისა?

უოკულ დღე გულისხმის კარი გაბეღო, რათამცა მათი სახელი ვისგანმე მსმენოდა, და მოწიკის თვალი მოლოდინის შუკათა მკვირა, და ამ საქმეძან შირი შენით მაჩვენა.

თქვა ლექსი

ყურნი მაგ თქმასა მოუშუარ, მახარობლად ჩანს ბაკენი,
თვალნი ელანს ნახვასა, მას ნათელს რდეს მაკენი.

და რა ვიზრე, რომე კეზირსა მათი ამბავი სცოდნია, ჩემი ცნობა ღვთის დიდებისა თაყუანისცემად განემზადე.

თქვა ლექსი

აწ გული მისვდა წადილსა, აჰა, ნდომისა ნებასა,
რასაცა ღმერთსა შეესთხოვდი, ვიჯდო ჩემსა თნებასა!

იცოდე, რასაც ადრე ბარამან და რაის სიტყვას შემატუობინებ, მაგის თქმითა ჩვენს დიდებით საკადრისს რამდენ რიგს საშოკავის გიბღენი, და იმ ანდერძების მოსმენის მიზეზითა და მისის წესითა. გლეხთ სარგებელი დაემართების. ევე ასეთი საამბოა. რომე მაგის საქმით ღმერთსა მრავალი მადლობა შეეწირების, და მაგის მოსმენით უოკული კეთილი განმრავლდების. მაშა, მაკვარი სწავლა, უთუოდ, დიდად პატიოსანი დასამადლებელია.

თქვა ჩახრუხაული

ბრძენთა ენანი, ნათლად ჩენანი: კლიტა სიბრძნის ღებად კარისად. საგანძურთ კართა, ხელ მინკართა, ხალღთ გამოძებო, იუოკუნებ რისად? სწავლა საზომი, მრავლად აზომი, რომე მამიგან ძეს თემთა ჟარისად; და ერთის გზით სწავლას, მეფესთან წავლას მალე იტყოდე გასახარისად. დაიწყო ხაჩუტარ არაგინად ამბავი დაბიშლიძისა და ფილ-ფაი ბრძნისა.

¹⁸ ვარიანტი: მშენისა.

ვეზირმან, ცნობა ბრწყინვალე მან და კეთილად მოუბარმა, სა-
ქებარის სიტყვისათვის ენა დაძრა

და თქვა ლექსი:

ხიანთა თურხი მეფეო, პოვნად არს განმზადებულნი,
ბედის კარსკვლევი შენითა ნათობენ, ცაში დებულნი.

ინდოთაებრ მხმობელისა და ბრწყინვალედ მცოდინარისაგან მასმია, ინდო-
თისა კრთისა დიდისა ადგილისა და თემისა, რომელი ხალსაკით აშკენებდა პირ-
სა უოკლისა ჭკუენისასა, მუნ ჯდა ხელმწიფე ერთი, სვე-მღვიძარე და გამარჯვე
ბული, ჭკუენათა შემამობელი, მდაბურთა მოწყალე, უსამართლოთა დამწყველი,
სახელოვნობის შუჭკანუენილი. მისი ხელმწიფობის სნატიც ჭკულის მოჭმელება
და კეთილის საქმისა სსსოებად და ავის საქმის მოშლად განმზადებულ იყო;
უსამართლობისა და უწყალობის ორთქლი ჭკუენის სარკის პირიდამ მოესოცა,
და გულ-ღმობილობისა მსჯავრისა სისწორე წყალობის მიჰკვირტანაში უოკელ თე-
მის კაცთათვის უწკენებინა.

თქვა ლექსი

სახელოვნობის ნათლითა მოკმზო ხმელთა არენი,
მეფის სიკეთემ, სარკებრ, ალკას შეგნით გარენი.

მას ხელმწიფესა რაი-დაბიშლიმ ეწოდა, ინდოელთა ენისაგან ესრე ითარ-
გმანებს: «მეფე, ჭკუენის მშურობელი». სიდიდისა და სიმადლის გარდამატები-
თა სიუხუის საკლებელი ცის კამარის კრდობედ შეეტყორცა, უზომოსა სიმ-
დიდრისაგან, თუ არ ძალიანსა და გაჭირვებულს საქმესა, სხვათა არად მიიხეკ-
და. ათი ათასი პილო დაშქართა შინა ჭკუებოდა, ბუმბურაზთა და გმირთა სი-
ძრალე ახლდა, მრავლის საუნჯის პატრონი იყო; და ჭკუენა მორჭმული ჰქონდა.

თქვა ტავში

უოკელთ მეფეთა სადარი, მარტო შენა გაქვს სადარი.

ამა სიდიდისა უფალი უოკელთა საქმეთა უურსა უშურობდა, და მოჩივარ-
თაგან საჩივარს თვით მოისმენდა.

თქვა ლექსი

პატრიის ხელსა გლესთაგან ნუ განიმორებ, მეფეო,
მდაბიოთ საქმე პატრიეთა მიანდე, აიფეო!

მის საბრძანებელთა შიში, ძრწოლა და კრძალვა განუენა, სამკვიდროს
მხართა სისხლის რუ ნაკადულად მიეშვა, უოკელ დღე ღვინისა და განცხრომის
ნადობი მოკმზადა. საწუთროს საწადელის დროსაკით, მისს პურობასა გულის
ნება უფრო შეითვისებდა; უოკელს ჭამაზედ ბრძენნი და დიდად მცოდინარენი
განმზადებულნი სხდეს, შენაერისა და გამოჩენილის პასუხით მის აღმატებულს

ქებას მომართვიდეს. ერთს დღეს პატრივის სნატოა ზედა ჯდა, სახელმწიფო
ღხინი გაემართა.

თქვა ლექსი

სამეფოს ღხინთა საღხენად უმად ქმნის, საქმე აულო,
ზერპროსა და ნიჭისა უსეობის კარი გაულო.

მგოსანთა კრვათა და ტუბილთა ხმათა დასრულებისა უკან, სასიბრძნო
არაკებისა მოსმენა მოინდობა, და პირ-მთვარეთა და შუბლ-ასპიროზთა როკვათა
შემდგომად, ტუბილთა წვრთათა და სამეცნიეროთა სწავლებისა მთქმელთა ბრძა-
ნა მოუყვანება. გამორჩეულთა ბრძენთა, მცოდინარეთა მსტოვანთა კაცთა, რო-
მელთა შესიტყვანი და სიბრძნისა სიღრმეთა ღაპარაკანი მათნი თვალ-მარგალიტ-
თა და უსასყიდლოთა სპეკულთა მსტაკისა სახანჯვი იყო, ზელმწიფეთა მას უუ-
რი მიუჭურა.

თქვა ლექსი

სიტყვა საუურის ბოლოა, მეფისა უერთ გასაყარნი,
თითოს კაცისა სიკეთეს აჭებდეს, ვითა მყარნი.

ამათში ერთმან სახელოვანმა და ზნე სრულმან სასიტუო ქება, უხუების
და გაცემისა ნიშნითი ასპარეზსა შინა აღარა, და სხვანიცა იგი ბრძენნი მას
დაემოწმნეს და ერთ-ხმა შეიქმნენ, რომე სიუხუე პატროსანი და საქებარი ზნეო-
ბა არისო, და უოკულები მცოდინარები აჭებენო, და მანვე პირველმან თქვა:

— უხუობა ღვთის საქმის მიმსტაკებსა არის, რადგან მას უოკულები მოწ-
უალებდ ხადიან, უოკული მისი მოწყალებს უოკულთა ზედა არს, და მისი უხუება
უოკულთა კაცთა მიუფინებისო. ფილოსოფოსთა უთქვამსთ: უხუება და მოწყალებ-
ბა ერთი ხეა, ედემს წაღვოტათა შინა აღმოსულო, და მისივე წყაროს წულთათ ამღ-
ლებულო.

თქვა შინაო

კეთილი გვარი უხუობა ღვთის მოწყალების დარგია,
საუნჯეს თუცა დააუღდა, კაცთა შოება ნარგია,
ჩვედრით რომ ცოცხალი მოვიგო, ესე სრულად კარგია,
და სხვის შეგრებული სხვას დარჩეს, მითხარ, თუ რა საყარგია?

რა მეფემან ეს შესმენაები მოისმინა და გაიგონა, მის საცნობელსა უხუე-
ბის მდგულარემან ოფელმან დაასხა, და ბრძანა სპეკულთა ზარდახშათა კართა გა-
ღება და ჭადაგთა უიელო, რათა კეთილსა კაცსა და ბოროტსა უოკულსავე ბო-
ძი და მისაცემელი მიენიჭოს. მაშინ უცხოთაცა და მკვიდრთა, დიდთა და მცო-
რეთა სვედრი უზომო იყო, ზღვათაებრ მოწყალებდა, და კეთილის თესლსაკით
ნაუოფიურება განმრავლდა, ქვეყანა მოიარჯმო.

თქვა ლექსი

მჭელთ ღრუბელთაგან გამოხდა სიუხვის წყობათ ცვარობა,
გამორცხა სიგლახავის დროს წყრილის კეთთა მწარობა.

მას დღეს, წამ-და-წით შიშვებრ ბრწეინკაღეს ოქროთა და გეცხლთა განი-
ცეშებოდენ, და ასაღთა განარებათა ბედობას ცდილობდენ, კიდრეშდის ოქრო-
ყროთოჲნი ფასკუნჯი შხისა სიბნელის ბუდეთა შთახდებოდა, შავთა ღამეთა
ყოზნას სიბნელის ჰირის-ფერთა ჭეკუანის კიდეთა მოუთენებოდა.

შ ა ი რ ი

მზემ დაითარა ფარდაგი სხივს-ზედა არ საჩენელად,
ღამე გამოძურა სოროდამ ივ წყედიადისა მფენელად,
მზის დისკო დაჟდა ადგილსა, ღამისა გამათენელად,
და მბრუნავი ცა ჩნდა ოქროსა კენჭებთა ვერ დამტეხელად.

ხელმწიფემან თავი განსვენების სასთაუღზოდ მიდგა, და მიღისა ღაშქარი
გა-მეკნეა, და გონებისა ცნობა შემაფარილებელმან შეიპურა, და მოეჩვენა ერ-
თა ბრწეინკაღე ბერი კაცი, რომელსა მლოცვაობისა და მოღვაწებისა ნიშანი
შუღთა აჩნდა. წარმოუდგა სიზრმე და მშვიდობა მოსცა და ჭრჭვა:

— დღეს დიდი საუნჯე ღვთის გზაზედ გაახნივე, და მრავალი და ურიცხვი
შესაწირავი ნებისათვის უფლისა სამადლოდ გაეც. აწ, ხვალ-დილეულ წასასლკე-
ლი ფერხი აკენდათა შედგი, და სამეფო დარბაზით აღმოსავლეთისკენ ¹⁴ წაბრძნდი,
და მუნ დიდი საუნჯე შენთვის დამარხული და ბოიებულაი. მუნ ესოდენი გან-
ძი ჰქაო, რომელ ხმელთა სივრცის ფერხითა დიდ-დიდთა თავთა დასტეხნიდე,
და იმადღითა თავი ღრუბელთა აღაცილო.

რამ რომ ეს სასიხარულო ჩვენება იხილა, მიღისაგან გაღვიძებული, მის
საუნჯის გონებითა და მის პატრონის კაცის ნახვით გამიხარულდა. ხელი და
პირი დაიბანა, ადგა და განწყობული ილოცა. და ღვთის საუნჯის მცემელმან
წერხვით სლაროს კარი გააღო, და მრავალ ფერმან შხის შარავანდედმა, ვარ-
სკელათა თვალ-მარტალიტი ცის საფარიდამ თავის ელვარეს კაღთას ამოიფარა.

თქვა ტაეში

აღიონი, გეცხლის მსგავსი, ოქროს კლიტით გაცაიხსნა.

რძანა მეფემან ქარულად მავალთა სახედრებთა მოთვალულისა ოქროსა
აკაშმ: ღობითა მორთვა, და ბედ-ბედნიერობითა და სვე-სვიანობითა ცხენთ შე-
ჯდობა და პირისა აღმოსავლეთისკენ დასწორება.

ღ ე ქ ს ი

სუისა აუენდა ბედისა აუენდის შესწორებული,
გამარჯვებისა ღაგმითა მას მხარეს იქნა რეხული.

შენობის საზღვარი დაადო, უშენთა გამოვიდა, ყოველთა კიდეთა თვალ-
ნი მიოაქენდა, თავის საწადლის აზრს ეებდა. მაშინღა ერთი მთა ნახა, რომელი
გულოვნის კაცის სიუხვისაგან უფრო მადლოობდა, და სახელ განთქმულ-
თა მეფეთა სვეთაგან ფერხი უმტყავეს დაემყარებინა; და მის შთის კალთათ

¹⁴ ვარიანტები: ა) აღმოსავლისაკენ; ბ) აღმოსავლეთით.

ერთი რამ ჭეხი მოჩნდა, და ერთი კაცი, გულ-ტკბილი, მის ჭეხის კართხ ჭდა, და მის ჭეხის სიუყარულითა მეშურნობის ჭირნი მოკატეხინა.

თქმულა ლექსი

ამბიანთ და უამოთა რაცა არის ღმერთი ჭთარავს,
მდიდართა და მეოდოკანთა გამოზრდის და უხამს არ ავს.

რა ხელმწიფის თვალმან საგონებულისა იგი მოუვასი ღანინა, მისმან გულმან სააღერსოდ მოინდომა, და მისმან ჭეხამან მის ბერის აღერსი მოიწადინა. და მან მოხუცებულმან ხელმწიფის გულთა ნაწერი უკვირად აღმოკითხა.

თქვა ლექსი

ჭეკენის მშურთბელი მეფეო, ღვთისკაცან დახადებულა,
გული და თვალი საკახელ გიძლენა, გარდახედ ჭებულა!

მოახსენა: მეფეო, ეს მზრუნავთ კაცთ სადგომია, თქვენის ღაჟკარღითა და ოქრო-ქანდათ ¹⁵ მოხატულთ. ჰაღატათანა არ გეჩვენება საბრალეს და გლახაგის ჭეხი, და არცა მოთვალუღისა სრათა ჰატრონთა მოსაპოვნებელა.

თქვა ლექსი

ჩუქლებით, ბერისათვის ესე წესი დადებულა
მეკლს წერილთა: მარტო უოფნა, ამ რიგითა გატეხულა.

მაგრამ, აწ რადგან ხელმწიფეს მოწუალების თვალითა საბრალეს კაცის საქმისათვის მოუხედავს, და სოროსა მჟდომის. ჰატოასნის თერხითა მისად ჰატეკად მოსულა,—ესე თავისის დიდის მეფობის ბუნება-კეთილობის გამოჩენა.

თქვა ტაემი

უდაბნოს მეოფთა, სოფლის გაიუოფთა დიდთაცან ნახვა არის სიმდაბლე.
დაბიშლიმ მის განშორებულის სიტუვანედ ცხენით გარდახდა, და მის კეთილს საქციელს გული დაჟჟერა, და ერთი რამ ღოცვა შესაწვეულად შთხოვა.

შ ა ი რ ი

მარტო მეოფთ ღოცვა რა კაცმან მოუვსად მოიგოს სასოთა,
მაშინდა გულის უფალმან დაფარული სცნას ასოთა.
გინცა იკავთა ძალს მისწვდეს, ბრძენთა არ დასნასოთა,
და ღირსთა თქმულთაცან უცნით, არ უგრეფით დასოთა.

მერე ხელმწიფემ წასულა გაპიორა, განშორებულმან საბოდიშო ენა აუბნა.

თქვა ლექსი

მთხოვრისა გლახაგისკაცან კით შესაძლია ესია,
დიდებულს მეფეს აწვევდეს, რამე აჭეს მისი სესია.

მაგრამ სვენებურის რიგით ერთი ძეგენი მაჭეს, მამის ჩემის დანარჩომი,

¹⁵ გარანტი: ოქროთ ქანდათ.

ის მინდა ხელმწიფეს მივაბრტყაო. მის საუნჯის ნიშანი არის დაწერილი. ამ ჭკაბის ერთს კუთხეში მძიმე საგანძურს, და მრავალი თვალ-მარგალიტი, და უამრავი¹⁶ ოქრო და კვცხლი დაფლულა, და მე რადგან ცოტასა დაჯერებულ ვარ და ამა ერთისა სოროსათვის ხელი მომივიდია, მას ღლარას ვეძიებ ჟამის მოგებისათვის. ჩემი უნჯი მცირის დაჯერება არის, ამისთვის რომ სისწორის ბაზმათა შინა ამ რიგის ხელ-სატაცითა თვალ-მარგალიტის უძვირ-ფასე ზეთი ავანთო.

თქვა ლექსი

თუ კაცი სასოას პირსა არ ნახავს, ვერას ნახავს,
გინც არ მოითმენს მადლობით, კეთილს რით დაისახავს?

აწუ თუ ჭკეენის მპურობელმან წადილის ბრწყინვალემა მზელ მიავენოს და უბრძანოს მსახურთა თვისთა, და მოძებნონ და ჭპოკონ, და მეუთის საუნჯეთა შესძიბონ; და რომლითაცა წადილითა მოინებოს—წარაკოს, არა ურიგო არის. დაბოღიმ ეს რა მოისმინა, მის ღამის ჩვენება განშორებულს უთხრა, და მისი დაფარული საიდუმლო მას ჭკაბთ მოურნეს განუცხადა. განშორებულმა მოასხენა:
— ესე მცირე რამ არის, მადლის მეუთის სიუხვის შესადარი არა რა არს. მაგრამ, რადგან ჩვენებით მოგრთმევათ და გბოძებიათ უნდა დასჯერდეთ.

თქვა ტავში

რაც განგებიათ, სკეთ განგებიათ კაცთ მიეცემის უცოდველია.

რამ უბრძანა სპათა, რათა შევიდენ ჭკაბსა მას და თხარონ შინაგანი მისი. და რა თხარეს ცოტაი, ჭპოკეს გზა საუნჯისა მის, და უკლებულად მეუთის თვალთა წინაშე მოიღეს.

რგეულო

მაშინ მართკეს სიმრავლე თვალთა, საღტე, საუურნი, ფარღუნნი ქალთა, სკიერნი, კოლოფნი, მოძლებთა ძალთა, იაგუნდები, სარკვი ღალთა, ოქრო და კვცხლი, უმძიმე საღთა, ჭურჭელნი მათნი, უნათლე ალთა, და მოაქნდათ განში, ართუ ღამაღლთა, რიცხვით უზომო, მუქლო ძალთა.

ხელმწიფემ უბრძანა სკიერთა და კიდობანთა ოქროს კლიტეთა დაღება, და რა დააღეს, მრავალი ძვირ-ფასი სხვა-და-სხვა თვალნი და უსასყიდლო მარგალიტნი ნახა, და მათ შუა ერთი მურასა კიდობანი იღვა, რომ მისი სიმგრგველე მაგრად შეემტყვინათ, და ბერძელის პასრის მოქლონითა დაეხშათ, რომე არას კლიტთა არ გაიღებოდა, და მის ფერცხალს ვერას გასაღებელი დასძრედა, და ვერცა ვინ ხერხიანი მისის კლიტის ადგილს ჭპოებდა. რაოდენ ეძებეს და გვადნენ, მისის გასაღების ნიშანი აზრითაც ვერა გაიგნეს რა. რამე მისის გაღებისათვის დიდს საგონებულს ჩავარდა, ამისთვის რომე ნამეტნავი ნდობა ჭქონდა მას, კიდობანში რაც იღვა გამოელო, და გონებათა შინა ამის იტყოდან: რადგან სხვას კიდობანებთა შინა კგოდენი ძვირფასი და პატრიოსანნი თვალნი და

¹⁶ ვარაზტები: ა) უამარგი; ბ) უამარავი.

მარგალიტნი იღვნეს, მაშა, ამას შინა საუკეთესო იქმნება რამეო, თვარა, ამისა ასრე მომტკიცება რა უნდა იყოსო? მერმე უბრძანა, სელ-მარჯუე მჭედელმა იხ-დოურის ნაჯასით მისი მოქლონი გატეხოსო. მოიღეს, და რა გახსნეს, მაში სხვა უმცროსი სვიური იღვა, ცნის კამარასავით თვალ-მარგალიტით მოკრეაღუ-ბული, და მას სვიურში მთვარულად მერგვალი მოთხე იყო, შვენიერად შექუ-ლი. ხელმწიფემ იგი მოთხე თავის წინ მოაღებინა და თვით გახსნა. ნახა კრ-თის თეთრის ღარის ნაჭერი, რომე ათინელთ კალმით რამთენილაც ტრიქონი ეწერა. დაბიშლიმ გაკვირდა და ბრძანა, ეს რაიაო?! ზოგთა თქვეს, ამ საუნ-ჯის პატრონის სახელსა ჭტავსო, სხვათა თქვეს, ეგება ტილისმა იყოსო, და ამას საგანძურთა დასამარხავად დაწერესო. რა ხელოსანთა და ბედნიერობის მ-რიგებულთა სიტყვის თოკი დაუმოკლდათ, ხელმწიფემ ბრძანა, ამის წაუკეთხავად ეს არ შეიტყობაო. და მუნ მის წერილის მეცნიერი არავინ დგა, და სძებნიდენ კაცსა ესეთსა, რომლისაგან საწადელს მიხდომოდენ. და ჰპოვეს კაცი ვანმე ბრძე-ნი, რომელი ეღვინთა სწავლულებათა ნაქები იყო, და მისი აღმოკითხვა შეეძლო, და მცირელთა ხანთა დაუოკნებასა ზედა სამეფო მალაღთა კართა მისადეს. და-ბიშლიმ მრავალს მატეისა და წყალობას უთქმიდა, და მერმე უბრძანა: ეჭა, ბრძე-ნი! ჩემი საწადელი ეს არის, რომე ამ წერილისა აშავი გამომითარებანო, და მისთა იგავთა საქმე ნათლად და სწორედ მოამხსენო.

თქვა ტაეში

როს იქმნას წიგნისა ასოთ მე საწადელი შემასოთ?

ბრძენმა იგი წერილი რა ხელად მიიღო, მასვე წამსა მისის ნაწერის ამა-ვი გამოიტანა, და მერე თქვა:

— ეს წიგნი დიდად სასარგებლო არის, და ამ საუნჯის აშბის დასაწეისა საქმე ესრე წერილ არს: აძე, უმანგ ხელმწიფემ, დავსდევ საგანძური ესე დიდ-ძალი რამისათვის. როსცა რაიმ-დაბიშლიმ გამონდება, აქ უნდა მოვიდეს, და ესე საფასე მისის ბედისა იქმნას. იცოდეთ, რომე ეს საუნჯე მისის ხელით განხსნება, და ეს ანდერძი დამიწერია და ოქროთა და თვალ-მარგალიტთა ში-გან ჩამიდება, რომე რა ეს საგანძური ნახოს, ეს ანდერძიც იხილოს, წაიკით-ხოს და გასინჯოს, რომე ოქრო და თვალ-მარგალიტითა რა კაცი მოტყუე-დეს, ჭეუათა მუოთათა კაცთა საქმნელი არ არის; ამისთვის რომე, ესეთი მძა-რებუდსავით არიან, როგორათაც საუოკედ-დღეო ხელის მწიკელი—წაყა და ბო-ლომდე არ დარჩება და უსარგებლოა.»

თქვა შაირი

სოფლის მიმდონი ყოველნი სდკვენ და ემოყვსებან,
 არც დაუნდვია, არც ინდობს, კინც დასანდობლად სცდებან.
 უტყინოს ძვალთა მწოველნი კამდებად, ცუდად შერკებან,
 და რაც სხვათა უყო, შენც გიზამს, ასრე უმომქმედებან.

მაგრამ რა ეს ანდერძი ასეთი რამიარის, ხელმწიფეთ სახმარია, და უმი-
სოდ არ იქმნება, ამაღ უნდა ბრძენის სელმწიფემ ამისი გზანი გამოიკვლიოს. ეს
ათონხმეტი ანდერძი რომ მეფეთათვის სასწავლოა, მართლად შეიტყოს, თავის-
თვის მისანდობელად არ უმზერდეს, თვის სვე-სვიანობის საფუძველის შერეევას
იგონებდეს, და მისის სელმწიფობის სიმტკიცეს და სიმაგრეს—ამაოდ.

ანდერძი ჰირველი

ესე რომე, რომელსაც უმათაგანსა და ხელ-ჭეშეთა თავი გამოეჩინოს, სხვის
სიტყვით მისის სიდიდის სახელის დამცირებას ნუ დაუჯერებ, ამისთვის რომ,
ვინც მეფეთაგან გადაიდება, ყოველი კაცი მას გაუჭიშვლება და ეცდებიან თავის
ბატონის სამსახურს დააშორონ, და ხელმწიფის წყალობა მას ზედა არ დაემ-
ტვიცნოს, და ტყუილითა და ხერხითა მის წასდენას ასრე ეცდებიან. მისის სა-
ხელოს შოვნისათვის სწავლის სიტყვებს შემოიღებენ, და მოსადროკებლის
რჩევით ასეთებს მოახსენებენ, მეფის გონება მას ზედა გამოსცვალონ და თა-
ვისი ნდობა აღასრულონ.

თქმულა ლექსი

ტრულთა ენათა ეკრძაღე, კაცი გიყვარდეს ცნობილი,
მაზეზღარათ უოღე ნუ უსმენ, სიტყვა ნუ გინდა გამობილი!

ანდერძი მეორე

ორ-პირსა და ჩხუბიანს კაცს წინ წაუყენების გზა არ მისცეს, რომ ეშ-
მაურს საქმეს დახადებს. შურისა და ღაზოს შეძიებულთ ბოლოს საქმე სინჯოს,
და ამ რიგი რამ რომ კაცს შეუტყოს, ხამს რომ მისის ავის ენის აღგზებული
ცეცხლი სწყნათად სიკვდილის წყლით დაშრიტოს, ვიდრემდე მისი კამლი ჭკუ-
უნას დაახელებდეს.

თქმულა ლექსი

რა ცეცხლი ხმელთა საწყაად მოკვზოს, მოკვიდოსა,
დაესებას უნდა ეცადოს კაცი, არ მოურიდოსა.

ანდერძი მესამე

თავისი კარის კანნი და მწენი, ეცადოს რომ მეცნიერნი დაადგინოს, და
თვისის სიკეთის მცდელნი ამყოფოს, და მათის კითხვით და რჩევით წარმარ-
თებდეს საქმეთა, რომ მათის მეცნიერებით ძრული გამამართება და ურიგო
გარიგდება.

თქვა ტაუბი

მართლა თქმულა, ერთ ჰირობით შეიქმნების ხმელზედ ფლობით.

ანდერძი მეოთხე

მტრის ღიჟნას და ტუბილს სიტუქას არ მიენდო, არამც მოგატუჟოს, რამდენიც გესკეწოს და სიძაბლე გიჩვენოს, სატუჟურად და მოსაცთუნებლად იქმს, რომე მათგან პირობის გათავება და ერთგულობა მოჟუაღია.

ჩახრუნაული

მოჟუარე პირად, მოქმედი ძვირად, საქმითა მტერი, სამს განშორებად, გით თეთრი კბილი, ღიძს ბაკე ღბილი, შავს გუღსა ჰუარაჟს საჩინოდ ზღებად, ნედლს შუშას ცუცსლი ზუდი ზუდ კული, ბრძოლა არ ძალ-ჟეს ნთებად და კსუბად! და წუნარ-წუნარად იწუებს, წუნას დაიწუებს, ბოლოდ ენდება სრულად აღგზებად.

ანდერძი მეხუთე

რა შენი წადილის თვალ მარგალიტი ხელთ იგდო, ეცადე ფრთხილად და განკრძალვით იშურა, უცოდინრად და მოჟუღელობით არ წაგინდეს, თუ არა, ბოლოდ სინანული აღარას არგებს, რაოდენცა ისინა.

ღ ე ქ ს ი

მშვილდით ჩასროლი ისარი წავა, ვით ქარი ზენანი,
წამხლარს საქმესა რას არგებს, მას უკან თითზედ კებნანი?!

ანდერძი მეექვსე

საქმის ქმნაში არ აჩქარდეს, სულგრძელებით და მოცდით ქმნას, თუ არა, სინქართი მრავალი ზიანი მოხდება, და მოცდათა და სიწუნარითა სარგებელი მრავალი იბოება.

შ ა ი რ ი

ერთი საქმე რაცა გქონდეს, სისწრაფითა ნუ იქ ჩქარად,
წუნარად-წუნარად განდმართე გზათა ცსენი მოსასიძარად;
რომ არ გექმნას მერმელა იქმ, განაღა ჰქმნა კარგთა დარად?
და მაგრამ ქმნილსა სინანული აღარ არგებს, რაც ჰქმნა მცდარად!

ანდერძი მეშვიდე

სიბრძნისა და ჰკვის რჩევის ავშრის თოკი ხელიდამ არ გაუშვას, და თუ მტერნი მისის წასდენისათვის შეითქვან, ეცადოს, რომ ერთი მათგანი გარდმოიბიროს, თვით მოიჟეროს. ამათით მათის ხრიკებისაგან მორჩების, და რა დახლოკდებთან, ამ საქმით ფერხს მოიკიდებენ, და საცდურისა ძალითა და ხერხითა და რჩევით საქმეს მიგრეს-მოგრესენ და დადგებთან. მეცნიერთ უთქვამთ

შ ა ი რ ი

გის მტერმან გზათა მასენი დაურწყოს, განაგებსა,

ხერხით გამოხსნას ეცადოს, ესე სჯობს ცუდად ღებასა.
რკინა ნერვლიდამ რკინისას ადვილ იქმს გამოღებასა,
და კასილისკოსა სარკითა იქმონენ მოკვდინებასა.

ანდერძი მერვე

მეშურნისა და ჭიშვის კაცისაგან გაფრთხილდეს, მათს ტუბილს ენას ნუ შეიწუნარებს, რადგან შურის ნერგი მისის გულის მიწაში ამოსულა. მისი ნაყოფისაგან სამსაღისა და მაკვდინებულის მეტი არა მოისთვლება რა.

ჩახრუსხული

ვისაცა გულთა ისახლეს შურთა, ჭართა სჯიროდ მომსკველობენ,
გნახავს, ტუბილს ენას გიძღვის-ჟე სძენას, გაგრილდა—ძიართა შენთვის მთქმელობენი.

ანდერძი მეცხრე

შეძვრდეთ მიტყუება და დანაშაულის შენდობა იცოდეს, და ძიების მოხსენე არ იუოს, უმათა და მოსამსახურეთა ცოტას დანაშაულზედ არ გაუწერეს და არ გააუპატიუროს. უოკელთ ხელმწიფობის მეცნიერთ მეფეთა გულ-კეთილობის პატრიოთა, მოწუალებისა წელითა დამნაშავის შესუარული ვირის სახე ჩამოუბანათ, და უმართებულად მჭკველთა და უწესთა კაცთა სვაშადისა კალთითა დაუფარავსთ.

ღ ე ქ ს ი

ადამისითგან აჭამდე წესად ბეს ესე მცნებანი,
უმათ თუ შესცოდეს პატრონთა, თანა აცს მიტყუებანი.

ზოგს წუალობა მინიჭებულს კაცს, ვინ იცის, ორგულობა შეაჩნდეს, და კიდევ ხელმწიფისაგან მოტყუების მოჭენე იუოს, მას კვალად შეწუალების სასმლით ასკას, რომე სამსახურის მოშორების მინდოართა შინა მწუერული და უღონო არ დაირჩოს.

თქვა ლექსი

ვინც წუალობისა ხელითა აგიჭვამს ასაწყველად,
ბერვე წუალობა შესძინე, ნუ დაანარცხებ ჰვე კვლად.

ანდერძი მეათე

არას კაცის ძალი და შეწუხება არ მოინდომოს, რომე ვინც ამას იქმს, ნაცვალი მიეგება, და წუალობის წვიმითა მისი ჭვეუნა მოირწყვის, და მისის მთის ვუკილებიც სიკეთით აღორძინდება.

შ ა ი რ ი

კეთილის მოქმედს კეთილი წინა უცს მოსაკებულად,

ბორბოტისათვის — ბორბოტი, ცეცხლისა მოსადებულად.
დღესე არ იცი, ხვალ აგრძნობ, საქმისა შესამჩნებულად,
და რასაცა დასთვის, მას მომი, საწყევლს შესავსებულად!

ანდერძი მეათერთმეტე

თავის ნების მიმეოლი არ იუოს, და უქმნული საქმე არა ქმნას. მრავალი
კაცა, თავის საქმე გაუშვას, და ერთი საქმე რომ არ იუოს მისი ¹⁷ წესი, ის
დაიქინოს და კერც გაუშვას, და კერც გათავება შეიძლოს.

ღ ე ქ ს ი

მადრანმა კაცების გოგვანა, დაიწყო მისაბატყულად,
თავისიერ სრულ დააწიწუდა, რაცა იცოდა მან ტყულად.

ანდერძი მეათორმეტე

თავისი თავი სულგრძელების, სიმძიმისა, სიმშვიდისა და მოთმინებისაგან
არ განახვას, რადგან ადამის ძეთათვის ამის უპატოისნე გზა არ არის, უფრო-
სად ხელმწიფეთათვის.

უთქვამთი შიარი

კეთილი საქმე კეთილად არს, თუ არ დამაზობითა,
კეთილი გული დედაა, საქმეს ზრდის, ვით მწყე მზობითა;
სიბრძნის სმარება რეინის სრმალს უმკეთულე არს სობითა,
და ათსთა სპათა ეს გიჟობს, ასრე მგონია ცნობითა.

ანდერძი მეათსამეტე

უმანი და მოსამსახურენი, მშვიდობის მეოთხელნი და შემწყენარებულნი, კუ-
თილნი და ერთგულნი იყოლიოს, და ორგულთა და ავთ კაცთა მოერიდოს.
თურცა მეფის კარის გამრიგენი ერთგულობას მოიჭირებენ, არა დამალული მათ
არ დაეყარება და კაცრიელობაცა მათის ზიანისაგან მორჩებან; და დმერთმან
ნუ ქმნას, თუ მათი ზირი ორგულობით შესკარონ, და მათს სიტყვას ხელმწი-
ფემ უური მიუპურა, უსაცილოდ დაუნაშაკებულთ კაცთ სიკვდილის ბაზარათა ჩაა
გდებენ და მრავალს ავს საქმეს გამარტვენ.

შ ი ა რ ი

მეფის მსახურნი თუ იუენენ მისანდო, უბეზღარნია,
მისი მკეყანა აშენდეს, დარმახვე მოსცეს დარნია!
თუ ორგულობას გაერთუნენ, ვითა კლდოკანთა არნია,
და მისი სამეფო ბუს დარჩეს, უშენი, ნახარნია!

ანდერძი მეათოთხმეტე

ზრუნვისა და შფოთისა სიმრღვიეთაგან მოწყენის მტკერი თვის სიმ-

¹⁷ ვარიანტი: საქმე რომ მისი წესი არ იუოს.

დიდრის კალთაზედა არ დაიფაროს. მართალია, ტყუათ მეოთხელნი ნიანდაგ ურეო-
სა და ჭირის სახლით დახმულნი არიან, და უგუნურნი—დღე-ყოველ მხიარულ-
ნი და განცხრომით.

შ ა ი რ ი

ლომი ახია ჭაჭკითა, აუშა თუცა გვიანად,
მელი ყოველ-ღამ მინდორთა მოკლის, ხან აგრევე მზიანად.
მოწესე მისის სენაკით, არ გაუა, მუნ ზის ტყვიანად,
და ხელი მრავალი კორდზედა არ იარების გზიანად.

მართალია, არაწმიდებითა ღვთის მოწველების დიდების ისარი სავანს არ
კრემა, და მცოდნინართა და საქებულ კაცთაგან თუცა საქმე არ გარიგდება, სიმ-
წუნხარისა და ზრუნვისა შეელება არ მოხდება.

ჩახრუნხული

ბედისა შოვნა და სუეთა ჰოვნა, კერცა სიმხნითა, კერც ცოდნით ჰპოვოს,
გითარებათა და განგებათა მიმცემის საქმით-ჟე მოიპოვოს.

თითო ეს ანდერძი რომ დატვიწკიან, ამბავი დასაჯერებელი და საქმე დაც-
დილია, და თუცა რაიმს გარკვევით და სრულიად ამა ამისა ცნობა სწადიან,
სარანდისის მთა, რომელი ყოველთა ადამის ძეთა სავალია, მუნით წაბრძანდეს,
და ეს მაგარი ნასკვი იქ გაიხსნება, მისის საწადლის წალკოტი კარს დიას მუნ
უჩვენებს. და ეს რაოდენ კარგი გვარია სწავლა სელმწიფის სასმენელთა შე-
სულა, და ეს თვალ მარგალიტით შემუყული სკიკრი მეფის. თავს გარდასავ-
დები იყოს.

დაბეჭდილ მას განშორებულს მრავალი ჰატივი მიაპურა, და ანდერძი იგი
ბედნიერთა მეტავთა შეიბა და ბრძანა: იგი საუნჯე, რომელი ღამე შექენა, არა
სათუასისათვის იყო, არამედ ამა წერილის დასწავლისათვის არსო. მაღლობა
ღმერთსა, რომე მე ამ სოფელსა საქონელი ესოდენი მაქვს, სხვა აღარად სასმარ
იყო და ემა იყო ჩემთვის, მაგრამ რაც რომე ეპოვე, არად შემირაცხია. თურე,
ამა ანდერძისა ჰოვნისათვის იყო ზმანება იგი, და ესე კმა ჩემდა საუნჯედ. და
ხამს, რომე სავანბური ესე გლახაკთა და დაერდომილთა ჩვენად სადღეკრძელოდ
და უშანგ მეფის სულის საღვინებულად მიესცე, და მისის ამაღლებულის ხელ-
მწიფობის საქებულად ერთობით ოჭრო-კეცხლი, თვალ-მარგალიტი, ღვთის
გზაზედ ჭკრივთა, ობოლთა, მწირთა და საბრალთა უხვად განუყო.

ღ ე ქ ს ი

ოჭრო და კეცხლი გიყვარდეს უჭონელთ გასყოფელად,
შენ გავნებს, სხვათა დარჩება, დაიდებ თუ საყოფელად.

მა ამ საქმისაგან მოიცაღა, სახელმწიფო დარბაზისაკენ წაბრძანდა, და სა-
მეფო საჯდომი სიმაღლის გამკობით დააშენა. მას ღამეს ამას იგონებდა, ხა-
რანდობის მხარესა წარვიდუო, ნუ თუ ჩემი საწადელი მუნ აღვისრულო, და ჩე-

მის ნების ნდობა იქ შეეიკრიბო, ამ ანდერძის მოსაყლის ნაუთუი მოვიძეო, და ჩემთა საძეოთა აღსაშენებელი და ჩემის ხელმწიფობის წარსამართლებელი სახლის საფუძეული მით დავამყარო? მეორესა დღესა, რა ბრწყინვალეა მზემან საჩანდიბის მთის წვერიდამ ურანო აღმოაჩინა, და აღმასივით იტყვიისმან ღაღის წერილნი ისარნი ჭკუანისა სიფართოთა დასსნა.

ღ ე ქ ს ი

მზემ მთისი შარაკანდელი შემოიგროკა მოისსა,
ღამის მნათობმან ვარსკვლავმან შანი ზეწარნი მოისსა.

დაბიშლიმს ორნი თვისნი საჩინონი, ერთგულნი და მისანდობელნი დიდუბულნი კაცნი ჭყეს, რჩევისა და ჭყვის გზით სრულნი იყვნეს. ბრძანა მათი მოწოდება და აღმატებულს დალიჭს წინ წაუენება. ხელმწიფურის მოწყალის ბრძანების უკან, უთსრა მის ღამის თვისი საგონებელი, უოკელი წინა დაუღვა. უბრძანა საჩანდიბისაკენ წასკლისა გულთა ჩავარდნა, რომე ჩემს გულს მიწათა მუნ წასკლის თესლი დათესილა, და წაუსლევლობის ნდომის სადავე ხელიდამ გამეარდნია; აწ ამისას რას მიჩრკეთ, ანუ ამ საქმისას რას მეტყვიით? მე მრავალი ძელი ხვანჯი თქვენის განზრახვის თითის წვერითა გამიხსნა; ჭყენისა მკვიდრობისა და საფასოთა საქმე თქვენის კეთილად რჩევით გზად წამიუენია; დღესცა რასაც თქვენი რჩევა და სიბრძნით ჩენილი ჭკვა და გონება აჯობანებს და დასკენის, მეც მას გავსინჯავ, და რომელიცა ბრძანებათა წერილთა საუგუთესოდ სწერია, იმ კაკრად მოვახდენო.

ღ ე ქ ს ი

საფუძელად უძეეს საქმესა რჩევა და შეგონებანი,
გამოურჩეველად არ ვარგა, კაცმან ჭმნას თაყის ნებანი.

ვეზირმან მოახსენა: მავისი მასუხი გაუსინჯავად არ მოეხსენება ხელმწიფობის წინაშე, და მავ გვარისა საქმეთა შინა გარკვეა ჩხრკეთ სამს. თუცა კაცმან სიტყვა არ გასინჯა და არ გაიგონა, და ისრე მასუხი მოახსენა, აუწონელს ვეცლს კმსგავსება.

თქვა ლექსი

სიტყვის გასინჯვის ბოლონი, ერთი არ არის, ოც არსა,
გაურჩეველნი სიტყვანი ¹⁸ ისარს ჭკავს განატროცარსა.

დღეს და ამაღამ ამ საქმეთა ვსინჯავთ და მოკებნით, და რომელსაც სამჯობინარს ვპოებთ, ზედნიერს მეფეს მოვახსენებთ. დაბიშლიმ დამოწმებული დასტური დასცა. მას ღამე მოიუბნეს, და ვეზირნი მეორეს დღეს ხელმწიფის წინ მოვიდნენ და განწესებულს ადგილს დადგნენ, და ხელმწიფის ბრძანებას ელოდნენ. რა ხელმწიფემ მოხსენებებს დასტური დასცა, ვეზირმა განგრძალვით მუსლი დაიდგა, საქებარი შესხმის. სიტყვა მართებულად და გზიანად მოიყვანა და თქვა:

¹⁸ ვარიანტი: გაურჩეველნი რჩევანი.

ღ ე ქ ს ი

უკვ, ძალალო შეუყო, ჭკუენის მპურობელო, სვიანო
შენთა სუბედეთა სიმადლე უუენისამდე ჭკიანო!

მე, თქვენს მონას, ასრე მგონია, რომე ამ მგზავრობისა სარტყელი ცოტაი და ჭირი და გარჯა მრავალი იყოს, და მოსვენებისა და განცხრომისა საადვილო გემოვნება სრულობით დაგაიწოდეს, და ნიადგ გული ზრუნვასა და ნადკელში უნდა გქონდესო. ჭკუენის მპურობელის ხელმწიფის მგზავრით განათლებულის გულისაგან დათარული არ არის, და მოესხენება მგზავრობის ცუცხლი სამარისა ერთი ნაწილია, და ალია, თირტვის დამწკელი, და ისარი გულის გამაპობელი. ბრძენთ უთქვამსთ, თემყოდ სიარული ერთი ტანჯვა არის, და სუჟანოს შირსა ჭკავს, ლეიძლის შესაკურავსა¹⁹. თვალის ბაია ამისთვის მხედველი არის, კარიდამ გარეთ თუხს არ გამოხდგამს, და ცრემლი ამისთვის უფრთხოსა-ღახავი შექმნილა, რადგან თავის ადგილს არ დადგება.

თქვა ღექსი

მგზავროთა ჭირი არეინ იცის, თუარა მგზავროთა მათცა არა,
მოსვენება, ღხინი, შეება შინ უოთნა, თუ იხმარა.

ჭკათ მუოთელმა კაცმა თვისი მოსვენება სარჯულად არ უნდა გარდააქციოს, და ხელ-და-ხელ საეჭრო მიგდებულად არ მისცეს და არც ხელიდამ გაუშვას, და სახლთა უოთნის გემოს უცხრობის გარჯა არ აჟობინოს, რომ მას ტრუდსავით არ დაქმართოსო. ხელმწიფემ ჭკითსა, როგორ უოთილან?

ვეზირმან თქვა არავი

ოარი ტრუნბი, საუკარლნი, ერთსა ბუდესა შინა მკვიდრობდეს გაუყარად და შეერთებულად. მათს გულსა მოშურნობის მტკერი და მოუსაულობის ზრუნვა არ დასდებოდა, წყაღსა და საკენეს დასჟურებოდენ ერთს კუთხეს მჟდომნი, შწირსავით გული ღვთისათვის მიენდოთ. სახელად ერთსა ბაზანდა ერქვა, და მუორესა ვაზანდა. ოარივე დღე და ღამ კანის ხმით ღუღუნებდენ, ხან-და-ხან სულის მახრუნებელის ხმით სხვ-და-სხვა რიგთა ღექსთა შემკვერებდენ.

შ ა ი რ ი

მოუერისა შირის მჭკრეტელი კუი ამაღ მოღხინარია,
მას ვეტრთულიაღე, იგი მუეს ღიმილით მოცინარია,
არა რა მკეს რა საჭირო, საქმენი საწუინარია,
და სამოთხის კარდთა მერეფელსა, რად მომეწვიტოს მჭნარია!

ამ სოთღლის უხანობამა მათ მოყვარულთ ერთობა შეიშურვა, და საწუთ-რის აუთვლობა მათს გამოჩენილს სიყვარულსა ანაზღეულად კვა.

¹⁹ ვარიანტი: ლეიძლის შესაკურავსა.

ლექსი

მბრუნავთა ცათა წესია ცდა გუჟრად საუკარელისა,
ლხინის მოაშოროს, ჭირს მისცეს, მოხმა საქმისა ბნელისა.

ბაზანდას მგზავრობის ნდობა შეუვიდა და თავის საუკარულს უთხრა, ვიდრემდის უნდა ამ სახლსა და სადგომს ვიუყნეთ, და ზეუნი დრო და უამი ამ ბუდეში დავაღამოთ? მე მინდა ცოტას ხანს ვიმგზავრო და სამსაოდ დღეს ჭკუენათა არენი მოვიარო. ბრძენთ უოქქამსთ, ჭკუენა მოკლე, რომ მისის ნახვით მრავალი საკვირველება ინახება და უცხო საშოკარნი იმოკებათ; მეცნიერთ უთქვამსთ, მგზავრობა გამარჯვების მიზეზი არის, ხრმალი ვიდრემდის ქარქაშით არ ამოვა, ჭაბუკი ბრძოლის ასპარეზით ჰირ-წითელი კერ გამოვა; ვიდრემდის ქალამი მრავლის თერხით არ კტარება, იგავთა შევნიერების დახატვა ქალადღებდ არ გამოჩნდება. აჰა, ცათა ხედავ, ნიადვ ბრუნავს და მგზავრობს, და უოკელთა უმაღლესია, და ჭკუენა რადგან არ იძერის და ერთს რიგზედ დგას, უოკელთა წარმაკელთა თერხის საღახავია.

თქვა შაირი

მიწა უძრავი ილახვის, ცა ბრუნვით მგზავრობს დიდებით,
მგზავრობა ჭაბუკს აღომებს, საფასეს მოსცემს კიდებით.
ხეს თუ ძალ-უღვას გამკვანი, მკუთელს განეკას რიდებით,
და კერც ხერხი გასტრის ნარბესსა, კერც ცულის შირი მიდებით.

ნავანდამ უთხრა: სე, ჩემო საუკარულო მგზავრობაზედ არ დამაშურალხარ და უცხოობის ჭირი არ გინახავს, და მარტო ვლის ამბავი შენს გულს არ გაუგონია, გაშორების სასტიკს ქარს შენის გონების შამისათვის არ წარმოუჭროლებია. მგზავრობა ასეთი ხეა, რომ მოშორებებს მოწყენის მეტს არას მოასხამს, და უცხოობა ესეთი ღრუბელია, ნაღვლის წვიმის წვეთის მეტი არა ხამოკიდებდა რა.

თქვა ლექსი

რა საღამო უამს საბრალე მწირი მიუჯდეს არესა,
გულ-დაყოდილი ლახვითა, უმწეო, მარტო გარესა.

ბაზანდამ უთხრა: თუცა უცხოობას მრავალი გარჯა სდგეს, ჭკუენათა და ქალაქებთ საკვირველების ნახვა მოსკენებისაგან ნამეტნავია. მგზავრობას ვინც უაღაბინ იქმს მოეწყენება მრავლის სასჯელისათვის, თუ არა, მარტო მოარულს სულს სხვა თემთ სანახაობა ახალისებს, გარჯილობას აღარად მიიხეკსო.

თქვა ლექსი

უცხოობისა კალი თუ მეცა არ მომწყინდების,
რა გულის საწადლის კარდი ეკლისგან აღმობრწყინდების.

ნავანდამ უთხრა: ჭაი-ჭაი, სასურველო საუკარულო, ჭკუენის კიდეთა მხსრეკელო და რიოშთა წადკოტთა მომხილველო! გაწეობილი საუკარული და ერთ-

გული მოსახლე გინდოდეს, თუარამ, რა კაცი მოყვრის შირის ბედნიერობისგან უიძღვრო გახდა, მიღმარ ჩანს, მისი ზრუნვა ესოდენსა საჩხრეკესა და გამოძიების საქმეში ჩაადგებს, რომე სამსალის უძნელე ექმნება, და მისი წრტიალი ადვილად არ ეკურნება. მე ზედ-მიწვეწნით ვიცი, მოყვარეთ მოშორებება და ამხანაგთ უხანახაობა რა ძნელი ჭირია და ფიცსული სარჯული.

თქვა ლექსი

მოყვრისა გაურა კამსგასე ჟოჯოოსეთისა ალებსა,
რად ექმნო, შერმე ვინანი, მოვილობო გულთა სალებსა.

აწ ემადლობდეთ ღმერთსა, რადგან ერთი კუთხე გვაქვს და მდღევარი საზრდელი, მოსვენების ფერხი უზრუნველობის კალთასა ჭვემ ტაგვიწვლია. მისძინე, ნდომის საუელთს მტერთ დასაჯურად ხელთ ნუ მისცემო.

თქვა ლექსი

მოშორებებასა მოშორდი, ერჩდე ერთობის სახელსა,
გაურის ჭვა ჟამსა მბრუნავსა შიგა უტვირთავს სახელსა.

ბაზანდამ უთხრა: აქამდის საყვარელი, ამა ბოლოს გაურისა სიმწარის ამბავს ნუღარ მითხრობ: თუცა საყვარელი მოყვარე ჭვეუნად ცოტა იშოკება, ეინც მისგან ხელს აიღებს—სხვას იშოკინის და მის ნაღველს გარდაივლებს. თუცა ერთის საყვარელის შირის სურვილი კაცმა გაუშვა, მცირეს სანს უყან მეორის საყვარელის ტრფიალებას მისვდება. ეს ხომ გასმია, რომ უთქვამთ:

ლექსი

ნურც თემსა, ნურც მოყვარესა, არ შერჩე ყოლე სრულაო:
ზღვა და ხმელეთი გრცელია, კაცმან ვერ დაასრულაო.

არ შინდა ამას იქით მგზავრობის ჭირის მატანეს-ლა მიეითხვიდე. მგზავრობის გამოცდის ცეცხლი კაცს შეაგობს, და უმგებარი გუნება იმედის ცსენს საწადლის მინდორთა შინა სწრაფად ვერ გააჭენებს.

თქვა ტაემი

მრავალ ჟურ ღლანი, გზა და გზა სღვანი უხმს, ვირემ უმი შეიგობობდეს.

ნაზანდამ უქასუხა: საწადლო საყვარელო, აწ რომ შენი გული შეთვისებულის ღვინის მოშორებებას ცდილობს და ძველის ამხანაგობის წესის თოკის გაწვეეტასა, და ახლის მეგობრის მოკიდებებსა, ბრძენთ ასე უთქვამთ:

ლექსი

ძველს მოყვარესა ნუ სძულაობ, ნუ ავდებ ძველსა შარასა,
რა რომ ახალი დაძველდეს, მასცა ისრე იქმ, მა რასა?!

თუ ჩემი სიტყვა არად მიგანწია, ესე არა გასმია:

ლ ე ქ ს ი

ჭადი ბრძენისა მოყვრისა სიტყვით უფრ მიუპურობელი,
მტერის გულისად გახდება, რომ წყოს თვისი მძობელი.

უოკელი მათი საუბნარი ამაზღდ დაასკენეს, ერთმანერთს დაესაღმნეს და მშვიდობა უძღვნეს, და ბაზანდამ სიუერულის გული თავის ამხანაგს მოაშორვა, და შირი საფრენელად დამართა და მოინაყარდა.

ტ ა ე შ ი

გალის შინა ნაწყუდკვი გაფრინდა, ვითა გერიტია.

გუნების ხალისითა და დიდის წადილითა სიმაღლისაჲკენ მიივლტოდა, ²⁰ აღმართულს მითათა, და სამოთხის მსგავსთ ტყეთა და ბალახოვანთა კელთა სინჯვიდა. ნახა ერთი მთა, რომ ცის ²¹ სიმაღლედ მოჩნდა, თვისის სიდიდისაგან მიწის ზირი თვის კალთის ქვე მტკერად მიჩნდა; მაშე ერთი მწკანობი ნახა, სამოთხის მინაჭრის მსგავსი იყო, და გულთა გამხმელი ნიავის ქარი ღალას ²² სძრეკდა და მუშეის თეთრის უბისაგან სუნსელება მოჭჭონდა.

შ ა ი რ ი

მწკანესა გავიქობოდა, წყალთა მოსულოდა რულია,
ათასი ფერი ყვაილი დგა, კარდის წელითა რწყულია,
ერთს ეკზედ კაცს ერემოდა მათ ფშვათა სუნი სრულია,
და მისთა მსახუთა კურნის სრმაღთა ნაკაფთა ²³ წულულია.

ბაზანდამ რა ნახა შემეული და გულთ საწადელი იგი ადგილი, დია მოუწონა და მონება მეორეს დილაძედ მუნ განსკენება. მგზავრობის ტვირთი რა ჩამოჭხანდა, ჟერეთ მაშერალობისაგან არ შეესკენა და ერთი წამი არ დაეცადა, ანაზდეულად, ჰაერთა შინა ნია-წყლილის ფარეშმან სუბუქი რამ ღრუბლის საჩრდილობელი გაშალა, და სამშვიდობო ქაყენას ჭკქიანისა ქუხილითა და გულის შემწველის მეხითა მეორედ მოსვლის მსგავსა ზარი განხდა. მისის ცეცხლის სიმძაფრითა ვეაწიოს გული ეწოდა, და მისისა წინწკალთა სროლის ისარი სხვას მხარეს ნარგიზის ²⁴ მღვიძარეს თვალთა მიწის მტკერს აყრიდა.

ლ ე ქ ს ი

კლდის გული მესის შუბითა უწყალოდ დაიჭრებოდა,
ცის დატეხისა შიშითა მიწა კლდეს გარდიჭრებოდა. ²⁵

ბაზანდა, ამისთანას წვიმის ისრის მოშეშარი, თავის შესანთარებულს ადგილს ვერ ჰპობდა, ვერცა სადმე ერთი ხერეული ჰპოვა, რომ სასტიკის ქარის-

²⁰ ვარიანტი: სიმაღლისაგან მიივლტოდა.
²¹ ვარიანტი: შიის.
²² ვარიანტი: ღლიას.
²³ ვარიანტი: ნაკაფით.
²⁴ ვარიანტი: სროლის ისარი სხვის, მეორეს ნარგიზის.
²⁵ ვარიანტი: განიჭრებოდა.

შსაღისაგან გაესვენა. ხეთა და ხეთა შტოთა ეფარებოდა, და ხან თურტელთა ჭკუე დამალვას ცდილობდა; წვიმა უფროსად გაძლიერდებოდა და ელვა და ქუხილი ემატებოდა.

თქვა ჩანსრუნაული

ბნელნი ღამენი, ჭირნი მწარენი, წვიმა და ელვა ქუხილთა ხმობდენ, იტუოდა: ჩემნი კამნი საჩენი, ვინმე მოღვსინე ღვინოში სცნობდენ.

მას მწარეს ღამეს ათასის შეჭირვებით უგემურად მოთმენას ცდილობდა, საღამდის გათენდებოდა, და მას ავს უოფაში უოკლს წამს თავის ბუდეში ჟღარმასა და საყვარლის მეგობრობასა იგონებდა, და ათასის სასრუნავის ნაღელით²⁶ შემწვარის ღვიძლისაგან სულთქმით იტუოდა

შ ა ი რ ს ა

არ ვიცოდი, შენმან მსემან, შენი გაყრა მეგნებოდა, რად გაგწირე, რად დაგატდე, გული ჩემი ვისკენ რბოდა უშენას ცეცხლი ცხელი შენის გაყრით მედებოდა, და შენთან ჟღარმით მომელხინა, შენი ნახვა შეედებოდა!

რა დილასა ურანო აღმოჩნდა, მასვე წამსა დამფარველის ღამის სიბნელის წერილის კამი დროს პირზედ განჭარდა, და ჭკუენის განმანათლებელისა მზისა ნათლითა ცა და ჭკუენა განბრწყინდა.

ღ ე ქ ს ი

მზემ მოიწვავდა ოჭროსი მახვილი პირთა თემისად, განათლდა ოთხიკ კიდენი არა ბნელისა ზენისად.

ბაზანდამ აგრევე ფრენა დაიწყო და ენება, ანუ თავისთა ბუდეთა მისკლას, ანუ საძთა ოდენ დღეთა მოკლას მიდამოთა ადგილთა. ამისსა საგონებელსა რა იყო, ანაზღეულად, გამოჩნდა შავარდენი ერთი, ფრთე-მახვილი და ჭლავ-ფიცხელი, რომელი ნადირთა ელვასაკით კვეთებოდა, და თუცა ინავარდის სისწრაფით ცისა სახლრეკას მიიწყოდა.

ღ ე ქ ს ი

ვით მეხის ცეცხლი, ანაზღად საბრძოლად შემტკეპული, მიფრენით ჭარი აღისა, საჭიროდ დასავსებული.

რა ბაზანდას შემოუტივა, და უმწეოდ ტრეღმა შავარდენი დაინახა — გულმა თრთოლა დაუწყო, და ტანის ძალი და სიმხნე ცხვირის ნესტოდამ გასთხია.

ღ ე ქ ს ი

რა შავარდენმა სატრეკლეთ მსარნი გაშალა, განახა, უღონომ მიწად დატემა მოიწადინა, განახა.

რა ბაზანდამ თავისი თავი შეჭირვების მახესა შინა გაბმული ნახა, მისის ერთგულის საყვარლის სწავლა მოაგონდა, და თავისი უგუნური რჩევა დაიწუნა,

²⁶ გარიანტი: ნაღელის.

რადგან უსარგებლო და ცუდი იყო; და ღმერთს კედრებს დაუწყო და აღთქმა დაუდო, თუცა ამა განსაცდელსა გარდაიჩეს და სიკვდილისაგან დაიხსნას, სხვადა მგზავრობისა და სიარულისა წადილმან ჩემს გუნებასა შინა აღარ გაიაროსო, და საუყარელთან სიხარული რომე მზისა შექსავით შეუდარებიათ, მას უმიწოდ კერარამან გამყაროსო, და დანარჩომს სიცოცხლეში მოგზავრობის სასული ჩემმა ენამ აღარ ახსენოსო.

თქვა ლექსი

თუ კვლად შენის შეურისა კალთათა ხელნი ეახნები,
აღარ გაუშვა ცოცხალმან, თუ შედგას სულთა სახენი.

და მისი მოუყრის საქმის სიმდიდრე რომ მისთვის გაწუბობდი იყო, სიუყარულის გაურის კარის გაღებამ მტკრობის საქმე მოუკლინა, და მას დროს შავარდნის კლანჭმა მისი თავი საჭმლად იშოვნა. ამაში სხვის მხარედამ ერთი მშვიერი არწივი გამოჩნდა, რომლისა კლანჭთა შიშით ყოველნი მფრინველნი ცის სიმბერგელეთა შინა განუსვენებულ იყვნეს; საგონებელ იყო, კუროს ზოდიაჭლთა ცათაგან ²⁷ მოიტაცებესო.

ლექსი

გერბი მისისა შიშითა ცაში ვერ მოკდეს მშვიდობით,
ნუ თუ შესისხლე მარხის მწყემსად დაუდგეს რედობით?

საკმლისათვის იარებოდა. რა შავარდნისაგან ტრედის საქმე ნახა, თქვა: თუცა ტრედი იგი მცირე რამეა, ტაშიუად ეგება მეუოსო, და მით გულთა და სულთა ცოტაი ძალი მიეცესო. მოუხდა შავარდენსა ტრედისა წასართმეკვლად. რაც ძალი შავარდნის გუნებასა შინა იყო, დამშვიდებულის არწივის კლანჭში არ იყო. მის შემოტრეკებასა და მოხდომას არად შეეშოვა. მათი გაერთება სასწორმა ვერ შეასწორა, და ბრძოლა შექმნათ.

ლექსი

მფრინველი მფრინველის საბრძოლად აღდგეს და ეომოდესა,
ტრედი ათასის სერსითა შუადამ გამერა კბოდესა.

და მათ ორთ შეუღლთა შინა ბაზანდამ დრო დაიცა, გაეპარა და ერთის ჭეის მიწის სორითა შევიდა, რომ ჭკაკაკისათვისცა შესამძრომად საგონებელი არ იყო. მას სვრულში დაიცადა მას ღამესა შეჭირებულმან, და რა მეორეს დღეს თეთრ ფრთოსანნი არწივისაებრ თვალწინ სწრაფად დაიფარა.

ჩახრუხაული

სვე სვიანობით, მზე მზიანობით დილას აღმოხდა, ფარშამანგულად,
სიმსიარულთ, სინათლე სრულთ გაფრინდა ყოლე სამოთხის გულად.

ბაზანდას შიმშილისაგან შეაწრებულსა გაფრენის ღონე აღარა ჭქონდა.
ათასის ფრთიანითა და ფრთხილად მიმოსეღვითა და შიშით გამოვიდა და წა-

²⁷ ვარიანტი: კაცთაგან.

ვიდა. ნახს კრთხ ადგილს კრთი ტრედი და წინა საკეგი ურლიო, მრავალ რი-
გის ხერხითა და ხრეკით მოცული. ბაზანდას შიმშილის ლაშქარი სტომამში
შესუოდა და მისი გეამი აუფორაქებინა. რა თვისი ნათესავი დაინახა, აღარა გა-
სინჯა რა და არცაღა მოიცადა. მივიდა რა, კრთი ორი მარცვლი აიღო, ფერ
ხი ჭირის მახეში გაება!

დ ე ქ ს ი

უმით საფრეხა სოფელი, საკეგი გემოთ ნდომანი.

გულთ სიარად საზრდოთ სისარბე, მახეთა გაბმის ნდომანი!

ბაზანდამ მას ტრედს გმობა ²⁸ დაუწყო და ეტყოდა: ძმაო, ჩვენ კრთი ნა-
თესავი ვართ და კრთი გვარი, ეს საქმე შენის ნახვის სურვილისათვის მომი-
ხდა. რად არ მაცნობე, და მოწყალების წესით არ მიმძაპინძლე და არ გამა-
ფრთხილე, რომ ამისთანას მახესა არ დაბმულ ვიყუო. მეორემან მან ტრედმა
უპასუხა: ეკეთი სიტუვა დაგდე ²⁹ და ესე იცოდე, საქმის მოსლების განკრძალვა-
სა სარგებელი არა აქვს, არცა განსაცდელისა დარიღება მოჭხდება.

დ ე ქ ს ი

განგებულების ისარი საცერით განატეორცა,

რა მივა, აღარ დასცდება, იფაროს ფარი ოცია.

ბაზანდამ უთხრა: არ ძალ-გიცხ ამა უწყალოსა განსაცდელის ღხენის გზა
მასწავლო და ესეთი სიბეეთე მაჩვენო, აჭათვან მოკრჩე? მან ტრედმან უპასუხა:
უტუნურო, თუცა მე ხერხი შემქმდოს, ჩემს თავს ამ მახის დაბმისაგან მოკარ-
ჩენდიო, და არც სხვათა მფრინეულთა დაბმის ბრალს დაიდედიო ჩუკას, რა-
მე შენ აქლემის კოხავის ამავეი არ გასმიაო. რა დია დაშვარა ტირილით და
წუხილით, დედას დაუძახა: ტე, უწყალო და შეუბრალეულო! ესოდენი მოიცადე,
სული მოკობრუნოო და დაღაღულობისაგან მცირედ შევისუენოო. დედამ უთ-
ხრა: შენ ბრძაო, არა ხედავ, აჭმრის თოკი სსკას ხელთა აქვს? და თუ ჩემს
ნებაზედ ვიუო, ჩემს ზურგს ტვირთისა და შენს ფერხს სღვისაგან მოკარჩენდიო!

რ გ ე უ ლ ი

კოხავისა უთხრა დედას: «სიტუვასა გეტუვი უბედასა ³⁰,

დია დაშრომა მედას, მოცდა ჭეუე მაგა ჭედასა».

მან უთხრა: «ვაჭ, შენს ბედასა, მიმწეკენ აჭმრის მედასა,

და ვინ ზრუნავს ჩემს წარწყმედასა, ტვირთი მაშემძობს გვერდასა.»

ხასო-წარკვეთილმა ბაზანდამ დაიწყო ცდა და წევა, და მრავლის ფერტია-
ლითა და ხეთქებით თვისი იმედის ბაზარი გაიმაგრა. ამ სოფელის საქმეს მახის
ბაწარი დაჯაღო და ანაზღად გაწედა. რა ბაზანდამ თავის უელი მახის თვალ-
საგან თავისუფალი ნახა, წყინარად აფრინდა, თავის სამკვიდროსაგან გაკეგზავრა.

²⁸ ვარიანტი: ძმობა.
²⁹ ვარიანტი: გადაგდე.
³⁰ ვარიანტი: გეტუვი უბედასა.

და ამ გუარს ფათურაკს მორჩა, მისის სისხრულით შიმშილის მოეშობა დააიწყ-
 უდა, და მოფრინავმა ერთს ნასოფლარს გარეშეშო მყანე ჟუჟლი დაინახა და
 ნახსრის ნაპირი, რომელიც ჟუჟლს სწვდებოდა, იქ დაჟდა. მუნ ჟუჟლის მცე-
 ლი მკელე იდგა, გარემოს სცვიდა. რა მკელეც ტრედი ნახა, ჟუჟლის ჟუ-
 რით გულიდამ კვამლი ამოედინა, ხელთ შურდული ეჭირა, ჭკა ჩაღვა და სრ-
 ლად გაემზადა. ბაზანდა, ამ საჭმის უმეტარი, ხელტოდა და თამაშობდა, მწე-
 ნოანს სჭერტდა და ნათესა თვალს ავლებდა. რა თვალთ-მაჭრის ცის სიჭრ-
 ლისაგან მის შურდულის ჭკის ძალი ტრედს ფრთაზედ ეტა, მეტის შიმშილსაგან
 თუ-ჭეე ერთს ორმოში ჩაიჭრა, რომ მის ნახსრის შირს იყო; ესრე ღრმა ორმო
 იყო, ზეცის შხის შირნავი შუქი თუცა ჩაადგებოდა, და ღლისა და ღამისა ნა-
 გრესი თეთრი და შავი თაყვი ერთმანერთზედ გარდება ვისმე, ფსკერსა არ ჩას-
 წვდებოდა!

შ ა ი რ ი

ორმოსა ღრმასა ჩავარდა საზომით მიწოდამელსა,
 ჟოჟოკეთისა სიღრმესა, ცუბრ სიმგრკელე განუზომელსა.
 მნელისა ესე ასცილდეს თათა მინდობის მხდომელსა,
 და მისი გმნას, სხვას არ უსმინოს, რად სჭირან ესე რომელსა?

რა მკელეც თავის ნანადირვეი ორმოსა ჩავარდნილი ნახა, ზედ წაადგა და
 ცნა, მისი საწადლის ხეზი მას შინა არ ჩასწვდებოდა, და სულის დაღკაზმედ
 მიწურვილი ტრედი მას გაუძლებელს საპურობილეში დაუტყვა, გაბრუნდა და წა-
 ვიდა. ბაზანდამ, ფრთა შემომტყრულმან და გულწყლულმან, ის ღლე და ღამე
 მას ხაროში დაჭყო; მგლოვარკისაგან შუჭირკვებული, სიმჭლით ღრნე მოწვევტი-
 ლი, ნაკვანდას იგონებდა. გოდებითა ამას იტყუოდა:

შ ა ი რ ი

გახსოვს, ოდეს შენ გიასელ, მიჭყავოდე ვითა ვარდად,
 შენი მტკერი საცხებულად თვალთა მჭონდა ჩემდა ნარდად?
 შენ დაგთმე და ივ გაუშვი, სიშორე ვჭეუე შუა ფარდად,
 და აწ, მტკრთაგან შეწყვედეული, ორმოს გზივარ, გინა ბარდად.

ბაზანდამ, მეორეს ღლეს, რაც ძალეღვა დაიწყო ცდა, და მკაულის ჭირით
 ესოდენი გმნა, ორმოთა შირთა აღმოვიდა. მტირალი და თვალ-ცრუმლიანი თვის-
 თა ბუდეთა მოაწია. ნაკვანდამ რა თავისის საყვარლის ხმა მოისმინა, მაშინვე
 წინ გამოიკვება და თქვა:

ღ ე ქ ს ი

თვალნი აღმესუნეს, რა ენახე მოუვარე ჩემი მოსულდი
 ღმერთო, რა გუადრო მადლობა, შეხდა შეწირვად მოსრული?

ბაზანდას მოეხვია და დაჭკორცა, და რა ნახა, დაა დაშვლობილი და უსუ-
 სური იყო, უთხრა: ჯი, შენ თავ-მოძონეკე საყვარლო, სად იყავ, ან რა სად-
 ხინად მოიმეზარეო. ბაზანდამ უთხრა:

ლექსი

ტრფიალების შეწყენა, ვინ იცის, რაცა მომიხდა,
შენი შორს უოფნა დამმწარდა, გაწირვა ავად მომიხდა.

რაც სარჯული, ჭირი და კაება—ჩემს თავზედ მოიწია!

თქვა ლექსი

ჟურ განვისვენო საწოლთა სოფლისგან დანაშრომილმან,
ქველა გაიმბო უკლებლად ჩემნი ამბავნი ფლობილმან.

დასასრულად სიტყვისა³¹ ეს გაიმბო: მასმობდა, რომე მგზავრობაში ასრე გამოვიცნა, რომ გირემ ცოცხალვარ, მგზავრობისავე პირს არა ვიქო, და თუ საქმე დამეხსნა ბუდიდამც აღარ დავიძვირო, და ჩემის ნებით მოყურის სატრფიალო ნახვასა, ამისთანას უცხოობის სარჯულზედ აღარ გავსცულიო.

თქვა ლექსი

მგზავრობა, სლვა და ნკარდი, სრულ დაივიწყო გულითა,
საუვარელისა ჭკრუტითა ვიხარო სულ-წასულითა.

ეს არავი ამისთვის მოვიყვანე, რომ მალაღმან და ჭკეუნის მშურობელმან ხელმწიფემან თვისის ადგილისა და სამყოფის ღვინი მგზავრობის ჭირზედ არ გასცვალოს, და თავის საუვარელს სამკვიდროს არ მოშორდესო, რომე ამ საქმის სარგებელი ტირილსა და ცრემლიანობას ჭკავს. ამისთვის ვუბლი, ხელად არ აიღოს.

თქვა შიარი

რა მოვიგონი სამკვიდროს გაურა და მოშორებანი,
საუვარელთ შიხა დაგდება, კარნი გამეშვას ზე ბანი,
ცრემლით მოურწყვიდი ადგილთა, ჯდობა მქონდა, თუ რებანი,
და სულთქმით დავსცადი გულისა კამლი და ცეცხლთა დებანი

დაბიშლიმ ბრძანა: ეჭა, ბრძენო და გონიერად მასწავლელო კაზირო თუცა მგზავრობისა გარჯილობა საჭიროა, სარგებელი მრავალი მოაქვს. ერთი კაცი რა უცხოთა ადგილთა შექვირებას ჩავარდეს, კაცთაგან საუვარელი შეიქმნება, და რაც თავის უამად გამოუცნია, მის ნყოფს მოიმიოს. მგზავრობით მრავალნი ამაღლდებიან და სიმიდრის შირსა იხილვენ. ნახე ჰაივი: ექვსის რუკის ჩაუღით გადახიარდების და მას მალაღს კიბეზედ ავა. აგრევე მთვარე ასალი და გაღველი, ათოთხმეტ დღე სიარულით სრულობის სიმგრტკელის და სისავსის ხარისხთა აღიწვა.

თქვა ლექსი

მოუღიოთ კაცი გამდიდრდეს, მეფობა ჭპოოს სვიანად.
თუ მთვარე მგზავრობას მოსცდეს, ვერ ნახო იგ ნათლიანად!

თუცა კაცი თვისსა სამყოფსა და სადგურსა დასჯერდების, და შრომით

³¹ გარინტი: სოჭუგის დასასრულად.

ნაშენებთა სამკვიდროდამ თერხს არსათ განდგამს, ჭკუანათ და თემთა საკვირ-
ველების ნახვას კერ ედირსება, სჯულისა და დიდებულთა სამსახურს დაშორდუ-
ხა. ქორი ამა მისეზისათვის მეფეთა ხელთ სახდომია, რომე თავის ბუდეს არ
დაადგრება, და წოტი ამაღ უმატიურს კლდეს უკან დავარდნილია,²¹ რომე გული
ნახრისათვის შეუთვისება.

თქვა ღექსი

ქორულად სწრათად მგზავრობდე, მათა და ხართა ჭყინკვე,
არა წოტსავით კლდეს იხდე, ნატამალშია სრინკვე.

ერთი დიდი ბრძენი ფილოსოფოსი თავის მოწაფეს ამ ღექსით მგზავ-
რობასუდ ახაღისება:

ღექსი

უმგზავრო ბრძენს გამსგავსე, მგზავრი მხედველი თვლითა,
მგზავრსა ტრფალბს უვალაი, უმგზავრო იწვის ალითა!

თუცა ქორი იგი ყოჩანთან გაზრდილიყო და მათს რიგზედ უოფილი-
ყო, და სიარული და მგზავრობა არ დაეწყო და ფრინვა არ მოენება, ხელმწი-
ფეთაგან არ გაიწვიტებოდა და ჰატივი არ დაედებოდა. გეზირმან კედრებით
მოახსენა, კგ არაკი როგორ უოფილაო?

რადი-დაბიშლიმ ბრძენა არაკი

არაკებისაგან მისმია: იუენენ ორნი ქორნი, ფრთუ-ფიცხელნი, მოჟვარულ-
ნი და გაერთებულნი, და ერთს მაღალს მთის თხემსუდ ბუღობდენ. ესოღენ
მაღალ იყო, ცისა მზომელი არწივის ფრენის ძალი მის-ზუდა სისწორით კერ
აღვიდოდა, და ფასეუნჯი მისის ძლიერებით მის სიასლეს კერ გარდაიარდა.

ღექსი

მთა მთურსა მთასა არ ჭკვანდა, არც მიწიერსა გორასა,
ცა ცაზედ მდგომად ვიარეთ, თუცა ჭკავს საქმით ჭორასა.

იგი ქორნი მას მთაზედ მკვიდრობდენ, განიკენებდეს და ერთმანერთის
შირის მზერით იხარებდეს და იშვებდეს, და მათს დღეს განცხრომით აღამებდეს.

იტყოდეს ჩახრუხაუდსა

ბუღბული ვარდსა, არ განავარდსა, გვერდსა მხედომელი ზუდა დაჭყეფის,
სიკეთედ გიჩნდეს, თუ თვალთა გიჩნდეს: ბუღნიერი ხარ უფროსად მეფის.

ცოტას ხანს უკან ღმერთმან მოწყალემან ერთი ხარტუი უბობა და მათის
გულის ნაწკეთის ნახვის სიხარული ჭქონდათ, და ორნივე სანადიროდ წაკიდო-
დიან ხოლმე, და თვისის ღვიძლის ნაკეთისათვის უოკლებით საზრდო მოჭ-
ქონდათ. რა მცირე მოიზარდა და ძრვის ღონე მოცვა*, მშობელნი თვითონ
მსარეს გამართნენ და მოსულა დაუკვიანდათ. მათს ქუღას მოკმშია და საჭ-

²¹ გარიანტი: დავარდნილია.

* დ. ჩუბინაშვილის ქრისტომატიის პირველ გამოცემის გარიანტი: რა მცირე
მოიზარდა, დაძერის ღონე მოცვა.

მლის ნდომით ბრკა და სიარული დაიწყო და აქ-იქ იარებოდა. ახ ბუდის შირს ამოვიდა, ანაწდუელად გარდმოკარდა და თავ-ქვე კვლისსაქენ წამოვიდა. ერთმა უორანმა მიღმით ნახა, რომე იგიცა თვისთა ხასალათთვის საჭკელს ექებდა და მასვე კვდეთა ჭდა, იმზირებოდა. ნახა უორანმა ქულა თავ-ქვე მომაკალი. მას თბგი კგონა ფრინკელისაგან გარდმოკარდნილო.*

თქვა ლექსი

ერთს თასს წულშია ვიხილე გონების თვალის ძალითა
შენის ჰარისა შენება, კრეფით მოკერიფო ძალითა.

უორანმა სწრაფად შემოუტია, ქულა რა მიწასედ დაცემას მიწურვილ იყო, მოვიდა და ჭკურთა შინა აღიტაცა და თავის ბუდეთა შინა მიიღო. და რა მოსი ჩარბი და კლანჭი ნახა, რომ მფრინკელთ ნათესავი იყო, და მისის სიყვარულით გული გაუხურდა და გონებასა შინა ამის იტყოდა: ღმერთმან, თურე, ამისთვის წყალობად მომაკვლინაო, რომე ამის სიცოცხლის მიზეზად მე შექმნა, თუ არა, მე თუცა არა მივწითებოდი²², მის ძაღლის ბუდით ჩამოტრლი კვდეთა დაცემოდა და ძელან-ხორციან გაიგლებოდა და ჭარისაგან გასატაცებულად გასდებოდა. მაშა, რადგან ესე ესრეთ განეგო, ესე ხამს ჩემგან, რათა ჩემთა მართეთათანა აღვზარდო, და მათ გაუამხანაგო და გასწვართო და ვიშვილო, და ესეცა ჩემთა ნათესავთა შინა გავრავლო. მას უკან, მან უორანმან საუკარე-ლითა გულთა დაუწყო ზრდა თვისთა შეიღთათანა, და მათ მსგავსად უუვარდა და ათამაშებდა. რა ჭორი იგი აღიზარდა და მის გვართა და ნათესავთაებრ ფრთენი შენაიერნი შეუსრულდეს, საგონებელითა იტყოდა — აქე ამ უორანთა მართეთათანა ვარ ვე? და ესე რა არს, ჩემი სიმწყვარე და სახე და ძლიერება სხვა არს? მრავალს ხანსა ამასა ჭკვირობდა: ამათი ნათესავი თუცა არა ვარ, ამათთა ბუდეთა რა ხელი მიც? და თუცა ამათთა გვართათანა ვარ, რად არათი კუმსგავსებო?

თქვა შიარო

არც ჩემი თავი ამ ბაკსა შეერთებია ბუნებით,
არც ამა დასთა გაურილი ძგონია ვე დაწუნებით.
მათგანი²⁴ ვარ, თუ არა ვარ? საცდილობლად მაჭქს ცდუნებით,
და გაელო აქათ და არ ვიყო, ნებასა მიუყვე მუხ ნებით!

უორანმა ჭორს დაღრომა შეატყო და უთხრა: ეჭა, შეიღო, გულთა ჩემთა ნაკეთობი შეტადრე მოწუნებით გხედავ, და რა არს მიზეზი, ანუ რად ჭფარავ ჩემგან რაცა გაჭქს გულთა შინა, და არა შეტევი, რათამცა ვიძიო და ვართო შენთვის საწადელი ნებისა შენისა? და ნურცა მიძაღავ და მაწყე: და თუ შევი-

* დ. ჩუბინაშვილის ქრისტე. პირველ გამოცემის ვარიანტი: ფრინკელისაგან გავარდნილო.
²² ვარიანტები: ა) მივწითებოდი. ბ) დ. ჩუბინ. ქრ. პირ გამოცემაში: მივინწრაფოდი.
²⁴ ვარიანტი: ამათგან.

ბლა⁸⁵, ქმნასა კედლებიო. უთხრა ქორმან: რომლითაცა მიზეზითა გული მიწუხს
გერ გამირჩეია, და თუცა გარჩეითაცა ვიცოდე, გერ ვიტყუიო.

უთხრა ლექსი

ერთს საკვირველსა გარდს ვხედავ, ჩემ შორის აჭყვავებულსა,
ფერი არა ჩანს რა არის, სუნი უნოსს ამბარ ცხებულსა.

აწე ეს მემჯობინების დასტური დამცე, რომ სამიოდე დღე ჭკუენის ზრე-
თა მოკითურინეო. ნუ თუ აჭა-იჭ სღვითა მოწყენის მტკერი გულისა ჩემისაგან
გაიგავოს⁸⁶. რა გუნება შეწყენილი უცხოთა და საკვირველთა საქმეთა ნახვას ვცა-
დოს, მის სასისარულოდ შირი გულთა სარკეთა შინა დანახება და გამოჩნდუ-
ბო. რა ყორანმა გაყრის ამბავი მოისმინა შავი კვამლი შირიდან ამოედინა.

უთხრა ლექსი

გაჲ, რა მწარეა მაგის თქმა, გაყრის ამბისა სმენითა,
სხვა რაცა გინდა ისი ჭმენ, გაყრას ნუ შეტყუი ენითა!

დაიძახა ყორანმა და ხმა ჰყო ძლიერად: რა სიტყუაა შეილო, ანუ რა მო-
საგონი მოგიგონიაო, ესე რა საქმნელია, რომელიც წინარე მოგილია? მგზავრობისა
სიტყუის თქმანი ზღვა არს ნაკთა დამნთქმელი, და კუშავი კაცთა შთამნთქმელიო.

უთხრა ლექსი

ამ სოფლისა ჯოჯობეთი მგზავრობაა კაცისადა!
რად ჩაიგდებ ჭირთა თავსა, რად დაშერები სადა-სადა?

რომელნიც კაცნი მგზავრობას მოინდომებენ, ანუ თვისისა სიცოცხლის სა-
ჭურველად მოიგონებენ, ანუ თავის სამკვიდროდამ გაბებისათვის იჭმონენ. ესენი
შენ არც ერთნი გჭირან ღვთის წყალობით. ერთი უცილებელი და მოსვენე-
ბული ადგილი გაჭეს, მდღეიერი სასრდელი არ გაელა და მით სიცოცხლეს
აგრძელებ. მე ხომ სხვას შეილთაგან უმეტეს მიმანინხარ, და შენს მშათა უმე-
ტეს უნდობარ⁸⁷. ესეთისა ყოფისა მჭონებულისაგან მგზავრობის მოხდომება, სა-
შვეიდროს მოშორება, ადგილის დატება, ჭკვისაგან შორს არის. ამას წინათ,
ქველად უთქვამსთ:

ტ ა ე მ ი

კაი საქმისა გაშვებად ხელი არ მიჭყო დაშვებად.

ქორმა უთხრა: თქვერის კეთილის შირით რასაცა მიბრძანებთ⁸⁸, ჩემთვის მო-
წყალება და სამედლა, მაგრამ რაოდენსაც⁸⁹ საგონებელთა დაკვეითხები, ჩემსა გუ-
ნებასა შინა ესე სასლი და საქმელი ჩემდა წესად და შესარგოდ გერ მომიყვანია.
ჩემს საწადელსა სხვა რამ გემოვნება უნდა, რომ მის ჭებას გერ მივწლომიღვარ⁹⁰.

⁸⁵ ვარიანტი: და თუმცა შევიძელ.

⁸⁶ ვარიანტი: გაიხოცოს.

⁸⁷ ვარიანტი: და შენს მშათ უფროსად უნდობარ.

⁸⁸ ვარიანტი: ქორმა უთხრა: რასაცა თქვერის კეთილის შირით მიბრძანებ.

⁸⁹ ვარიანტი: მაგრამ რასაც საგონებელთა.

⁹⁰ ვარიანტი: გერ მივსწლომიღვარ.

ჟორანმა იაზრა, რომე თვისი გარის საქმე გამოუჩნდა და მის სიტყვის საზღვარს გარდასცილდა, და უთხრა: რომელსაცა მე გეტყვი, დასაჭურებელი და შესატებობელია⁴¹, და რასაც შენ უბნობ—ნაღვლის გზა არის, და ნაღვლიანნი ნიადგე ჭკე დარჩომილნი არიან. რომელიცა არას დასჭურდება, კერაოდეს განისკვნებს, და ვინც ჭურავინის საზრდელისათვის ღმერთსა არა მადლობს, ბედნიერობის ჰატივს კერ შეიბენს. მე შეშინან, შენ, მას აჩქარებულს გატას რომ მოუხდა⁴², ისრე არ მოგივიდესო. ჭორმა ჭკითხა, როგორ უოთილაო?

ჟორანმა უთხრა არაკაო

იყო ღვინობერი ერთი, მეტად საბრალო და უღონის-ძიებით რჩებოდა. ერთი ჩოდლო ედგა ყრმათა გულთაგან უვიწროესი, მუნწოთა კაცთა საფლავთაგან უბნელესი, და ერთი კატა ჭკევა, რომელსა ჰურისა სახე სარკითაც არ გაკნადა, წყნთა სახელი მახსოვართაგან არ ასმოდა, და ამა ყოფასა დაჭურებულ იყო. მისად საზრდოდ თავისის სოროდამ სუნთა მიდენასა, ანუ თავგათა გავლის კალთა სუნთა ყნოსათა კმა იყოფდა, და თუცა ბელისა შეწეწინთა ერთი თავი სამ* დაეჭირა—.

ღ ე ქ ს ი

გიო გლახკვან მახნა განმი იპოოს და დახაროდეს,
რას არეებდა, რას აჩნედა, იტყოდა თუ: რამცა სჯობდეს!

სისარულით ჰირი გაუწითლდის, გარდასრული ჭირი დააიწყედის, და ერთს დღეს ხანს რასმე მით გარდაიარის და იტყოდის

ღ ე ქ ს ს ა :

მე, ბედო! ამას რომ ვხედავ, ცხადი არის თუ ზმანება?
ესოდენს ჭირთა შემდგომად რა სეკმან მომცა მანება!

რომ მე, ესოდენთა შეჭირვებათა შინა მეოფმან, ესეთი უსწორო საჭმელი ვიგეგეო და ესრეთ მის ბუბრის სახლთა შინა, რომელსა წელის ნაწყეუტობე კერ ეძლო შოვნად, კერე მტლე და მჩხანანი იყო, შრომითა და მოგონებით რჩებოდა. ერთსა დღესა ნამეტნავის უღონობისაგან ათასის ჭირით ურდოზედ ჰვიდა და ნახს კატა ერთი, მეზობლისა სახლის კედელთა ზედა სილადით იარებოდა და, ღომსაებრ, თერხთა აღრიცხვით გარდასდგმიდა, მეტის სიმსუქნითა თათთა ნელიად აიღებდა. რა ბუბრის კატამა თავისი ნათესავი კერე გამოხეული ნახს, საგონებულთა წავარდა და ხმა უყო.

უთხრა ტვაემი

კერე დიდროა მრავალი, შითხარ, სითა ხარ მავალი?

შენ კერე გასუეთავებული სადაური ხარ? ესრეთ მეჩვენები, მგონია, ხა-

⁴¹ გარინტი: შესატყობელია.
⁴² გარ. ა) რომ მოუვიდა, ისრე არ მოგივიდესო; ბ) რომ მოუხდა, ისრე არ მოგიინდესო.
* სამ— შემოკლებული „სადმე“-ა. რედაქტორი.

ტაეთის მეფის მასპინძლობით გამოსრულ იყო მითხარ, სადით მოხვალ და კვ შენი სიმსუქნე რისაგან არის, და შენი ძლიერება და შენეიერება რით მოხდა?

მეზობლის კატამ უთხრა: მეფის ნასუფრალთა კვამ, ამაღ რომე დღე-ყოველ ხელმწიფის კართა მივალ, როსცა⁴⁰ ნადიმთა დასხდებიან, ჩემს სიგისკასეს ვიხმარებ და მსუქანთა ხორცთა მოკიტაცებ* და მეორეს დღედმდე ნოყიერად ვიჭმებიო.

დედაბრის ციცამ ჭკითხა: მი-უქანი ხორცი რაჟაო, და მამღრობის პურით რასა ჭჭვიანო? ჩემს ცხოვრებაში ბებრის თუშრუისა და თაკვის ხორცის მეტი გემო არასი ვიცო⁴¹!

მეზობლის ციცას გაცინა და კერე უთხრა: მაშა, კვ უოთილა, შენ და ბეურეი არაში გაირჩევიოთ. ჩვენს ეკარს ესეთი სასირცხო და საუდუელი საქმე რომ სჭირდეს, დიდი აუგიაო. კვ სასე და სიმჟლე სახლიდამ გარ გამოკიტანია! ესეთი აუგია, ბოლომდე საგმობულად დარჩებო.

უთხრა ლექსი

კუდი და უური მივიგავს მართ ოდენ მარტო კატასა,
ტანი, ობობას სადარო, ქსლისა მქსოვლისა ჰატასა.

თუცა შენ მეფის კარი ნახო და მის გემოანთ საჭმელთ სუნეი ისუნო, მგონია, ფარდატა შინა დამალული სული რომ გაქვს გამოკინდეს, და ახალი სული მოგედგასო.

უთხრა ლექსი

საეკარლის სულმან რა მოყერის სათლავხელ გაიაროსა,
რად მიკვირს მკედარი გაცოცხლდეს, ძვალნი დანატრდეს აროსა.

დედაბრის კატამ შესტორა: ზე, ძმაო, შენი მეზობელი და ნათესავი ვარ, რა იქმნების, ან მეზობლობითა, და ანუ ნათესაობით მოწყალეებისა და ძმობის მცნება აღასრულო, და როსცა შენ წახვიდე მეც თან წამიტანო⁴²? ნუ თუ შენის ძლით მცირედი საჭმელი მეტვოს, რომე შენის სიმხნითა და ცდითა ერთს ადგილს მივაწიო.

უთხრა ლექსი

თავს ნუ გაიღებ ღხინთაგან, ვიდოდე კაის კაცისად,
ხელს ნუ აიღებ დირსთაგან, აგრეე უფლისა და ცისად.

მეზობლის ციცას მისის საჩიერის ტირილითა გული დაეწვა და უთხრა: დღეის წაღმა მე შირობა დამიც, ამას იქით უშენოდ მას ადგილს აღარ წავადეო. დედაბრის ციცა მისის იმედულობით სულობას მოკიდა და კრდოდამ ჩამოკიდა, და ეს ამბავი ბებურს აუწყა.

ბებურმა სწავლა დაუწყო და ეტყოდა: ჩემო გაუყარო ამხანგო, მსოფ-

⁴⁰ ვარიანტი: როსაც.

* დ. ჩუბინაშვი. ქრისტომ. პირ. გამოც: მიუტაცებ.

⁴¹ ვარიანტები: ა) მეტი გემოსი არა ვიცი რაო! ბ) მეტი გემოსი არა ვიციო.

⁴² როსაც შენ წახვიდე მეც წამიტანეო.

ლოათს ცრუთა, ტუეილოთ სიძუეკათ ნუ მიჰყუები. მცირეთა დაჟურებისა კმა უოფასა ნუ გაუშუებ, რომე უზომოსა ნდომისა ჭურჭელსა საფლავთა მიწის მე-
ტი ვერა აკსებს რა, და ნდომისა და სისარბისა თვალთა სიკვდილისა ძაფის
მეტო ვერა შეჰკერავს რა⁴⁶.

ჩახრუსუელი

იმაჲე ცოტა, მართ ვით იოტა: სიმდიდრე კაცთა ეს არს ჭკვიანად,
ჭრჭვი გზად მკვალსა, შოენა მრავალსა, თემსედა დარბის უგზოდ გზიანად,
გინც თვისა ბედსა და ღეთის იმედსა, მდღევარს არ სჯერა რაც აქვს მზიანად,
და კერც იცნობს ღეთისა მცნებათა, ერთსა არ აღსარულებს, ექმნას ზიანად.

ბებრის კატას მის ხელმწიფისა ნსუფრადისა ნდომა ასე ტიანში შესელო-
და, რომე წკრთა და სწავლება მას კელარას არტება.

შ ა ი რ ი

უგბილთ სწავლება ცუდია, ბრძენნი აშრობდენ ენასა,
ვით ქარი გაღიაშია დაჰყრა, მიჰქრის ზენასა,
ტრფილსა სატრფოს უძლიდე, მისკენვე იწუებს რხენასა,
და ცხრილსა წუაროთი ავსებდე, მალე იქმს ჰეე გაღენას!

რა მეორე დღე გათენდა, ის მეზობლის კატა მხნედ და ბებრის ციცა
ღობლილით ხელმწიფისა კართა ძლიე მიაწიეკს. საწადლის ძაღმან მისკელის
უწინარესვე შეაცდუნა, და სიმძლის ბედმა მის უმის კატრობის ცეცხლსა სიკვდი
ლის წუალი დაასხა, ამა მიზეზისათვის რომე წინა-დღეს ხელმწიფის ტაბლასედ
კატები შესრულიყენენ, საკრამლავო მსახურება გაეშუათ და ჩხაკილით და
გნაილით მასშინძელთა და სტუმართა გული შეეჭირებინათ. მაშინ ხელმწიფეს
ებრძანა მარჯუეთა მშვილდოსანთათვის დროება, და რომელმანცა კატამა უსირცხ-
ვილობის ფარი შირთა არ დაიფაროს და კადნიერების ასპარეზთა მოკიდეს,
ვიდრე ღუემათა აიღებდეს, ღვიძლის მკერავის ისრით განასკენეთო. ბებრის კა-
ტა, ამ აშბისა შეუგებელი, საჭმელთ სუნის ცემასედ ურიდად, შვარდენსავით,
ბირი სუფრისა მისათურენლად ქმნა. ჟურეთ გუნებას სასწორის უღლით მძიმე და
სუბუქი ნაკეთი ვერ აწონა, მასვე წამსა გულის გამგერეველი ისარი შიგა გა-
ვარდა.

შ ა ი რ ი

მკულ დაკოდილი მირბოდა, სისხლითა რწყევდა არესა,
მშვილდოსანს ჰკმობდა, ისწრაფდა მეშველის მოსახმარესა.
იტყოდა: რად არ დავსჯერდი, მცირესა მისახედარესა,
და ვით ღირს თაფლისა გემება თუტერის ცემასა მწარესა!

ეს არაკი ამაღ მოვიყვანე, რომ შენ ამ ჩემის ბედის სივიწრესა და მცირეს
საზრდოსა და გაურჯელს ღუემანს დასჯერდე, და რაც გაქვს გამოიხილო და
დიდთა ნუ მოინდობებ. შენ რომ გინდა, არამც მას ხარისხსედ ვერ აღიწიოო,

და რაც მზა გაქვს ესეც ხელიდამ გავკარდესო. ქორმა უპასუხა: რომელიც შენს მოწყალის თვლით მხედვარეობას ევერებოდა, კეთილ სწავლებას და წერთა მიზრ-
ძანუო, მაგრამ მცირედის დაჭურება უღონოთა კაცთა წესით, მარტო მღვდელისა,
თავს-ღება გუნება მღაბლის კაცის საქმეა. ვისაც დიდობის სნატით ჯდომა
უნდა დიდს შემოსავალსა უნდა კვადოს, და ვისაც თავისის თავის ამალგება
და გვირგვინისობა ნებაჲს, საცადლის ზოსტური უნდა წელთ შემოირტყას.
უხვნი კაცნი ბუნწით საჯდომზედ არ დასხდებიან, და ჭკვიანნი ავსა და უშეკრს
საკანეს არ მიაწონებენ და კერც გაეწეობიან.

თქვა შაირო

სიმაღლის გზათა ვინ ქპოებს კაცი საპურულად მჯდომელი,
ფერხი არ შედგას ხირისხთა, სიუხვის საკლად მზომელი
ესეთი კიბე ეძებე, მთვარესთან მისაწდომელი,
და არიან სვას ხაცულად შაქრისა წვიმა გუბეთა მღვდომელი!

ფორანმა უთხრა: ეგე მოსავინი რომე შენ მოგიგონია და ტვინთა რაღაც
შეკსეულია, მაგით მაგ ტანთა საფუძველი კერ დამტყინდება. მაგ კატრობის ჭე-
ბი უნიეთოდ, ნდომით არ ადუღდება. რომლისაც საქმის ნიეთები მზა არ იყოს,
უმისოდ არა საქმე არ შესრულდება, რომელსაც საქმენელს ხელი არ მიჰქო — შირ-
სა კერ მოგცემს.

უთხრა ფისტიკაურბო

მეუფეთ საჯდომთა ზურგთა მიერდნობა სიტყვით არ იქმნას, იცა ოდენ,
თუცა სამდიდრო წესი და რიგი მზად არა აქენდეს და ცუდად რბოდენ.

ქორმა თქვა: ჩემის გლანჯის ძალი საბუნდოროს მოსავლის მიზეზა, და
ჩემის ჩარბის მტელეჟელობათა შეძლება ხარისხის სიმაღლის ნიშანია. არამც
შენ ხრმლის მკერულისა არა რა გასმიოდეს, რომე თვისის ჭაბუგობის ძალით
ხელმწიფის სწორობა და პატვი იშოვა და, ბოლოდ, სიუხვის სამოსლითა სს-
მეფთ დიდებით შემზადა და დაიპურა? უორანმა ჭეითხა, ეგ როგორ უოფილანო?

ქორმა თქვა ანავი

მკელათგან ერთი მოსაქმე საზრდო მწირი კაცი იყო, თვისის ცლ-შვი-
ლის მღვდელის საზრდოსათვის შედონებულ იყო და მრავლის მწუნარებისაგან
მის ჟამში მისის სიტყვის თქმის ფურცელზედ სასიხარულო ამავი არ ამო-
კითხა. მის მუშაობისა მოსავალი მის დედაწულს არ ეუოფოდა, და მისის ხე-
ლანობის საჩუქავი საზრდელსა და სამოსელს კერ შეურსრულებდა. შემოქმედ-
მა დმურთმან მას ერთი ასეთი ძე უბოძა, ჭკვიანობით და სიღრმით მიუწდო-
მელი იყო, რომე ხელმწიფობისა და ბუნდორობის ნიშანი შუბლთა ზედა აწდა.

ტ ა ე ბ ი

სუე-ბუნდორო, ეტლ-შეგანო, ედემის ბაღთა კკკლა ნერტი!

მისის ფერხ-ბუნდორობითა მამასა მისსა სიხარული გაუმრავლდა, მის-

მან სვეკეთილობამან მოსაყალთა ჰმატა და წარსაკებელსა გარდაარჩინა. მშობელთა მისთა ფერხს მისი ბედნიერად დასცაღეს. რა ცოტა მოიზარდა, მას წერთნიდენ, და რასაც ასწავლიდენ სხვა რიგად იქმოდა. იგი მშვილდოხრობისა ამაჟთა გამოიკითხვიდა, ნიადაჟ ფარეკობდა; როდესაც წიგნის საკითხავად სასწავლოს გავაყენიდენ, იგი ასპარეზთა შინა მიიქრებოდა; ოდესაც წერად კალამს მისცემდენ, ოროლითა მღერას მოინდომებდა. სამუდმოდ ხრმლით ჭკუენის დაჰურობისა სიტყუათა იტყოდა, ესეთის წერილის კითხვას ეწუბოდა, და ცისა მოჭკუეისაგან ნიადაჟ მისი თაჟი ამაღლებული ენახა.

რ გ უ ლ ი

რა ოსტატო ასოს სხმიდა,	მისი გული სხვას იწერთიდა,
ონით ხრმაღებრ მტერთა სრვიდა,	ზანსა ფარებრ იფარვიდა,
ინსა ზუჲად დაირჭმიდა,	ტარსა ჟაჭვად ჩაიციმიდა,
მისა მშვილდად აიბმიდა,	სანით ისრად მტერთა სრვიდა!

რა ნინეულობისაგან ცნობასა და ჭკვასა მოვიდა, დღეერთ მამამან უთხრა: ცე, შვილო, ნიადაჟ ჩემი გული შენის საქმისა საგონებულთა შინა არის! ჭაბუკობისა და ყრმებრავსა საქმეთა მრავალი შემთხვევითი წინა უცს, მეშინის ბოროტის მოქმედის სულისაგან ბოროტის მოქმედება შენთა ბუნებათა არა დასთესოს, და მხებაჟს შენის მშვიდობისა დროსა სიმტკიცისა ზღუდითა შემოგზღუდო, და ერთი შენი საწადელი, რომელნიც ჩუენი მეგობარნი არიან და ჩუენი სანდომნი, მათი ასული გითხრო, და ამისას შენ რას იტყვიო?

შვილმან მოახსენა: რომელიც მე ცოლად მიიდა—გამომისადებია, მისი მარი უღლებლად დამიცს, თქვენ ამ საქმეზედ არ შეგაწუხებო, და არც თქუენი შეწუენა და მოხმარება მიხდაო.

მამან ჰრქვა: შვილო, შენი საქმე რაჟა გიცი, მგონია, გამოწვლილვით შემეტუოს, და რომ შენ საცოლოსა შენისათვის იტყუი, ეგოდენი ხელის შეწუენა არა გაჭეს. ანუ საცოლო შენი ეინ არისო?

შვილი ზე ადგა და სახლიდამ ერთი ხრმალი გამოიტანა, შუენიერთა თვალწარმთავან ათას რიგად უფრო სისხლის დამთხვეი და ბაკუ-ბალახშთა დამილით ჩენილის მარგალიტთა კბილთა ჩენისაგან უმსწრაფელსად გულთა გამაბოლები, და ჰრქვა: მამაო, დამჯერე, მე ჭკუენისა და თუმათა ჰატრონობა დამინიშნავს საცოლოდ და ხელმწითობათა სიდიდე, და ზედა მარი გამოიკეთაო, და კილოცჟე ამისი გამრიტებელი—მოლესილი ხრმალი და დვიმლთა გა-
მამობელი ხანჯალი მომეცესო!

თქვა ლექსი

სვებედს ვერავინ მისწვდების, ვერცა ჭკუენისა ჭერასა,
თუ ბასრსა ხრმაღას არ უთხრა: ერთი შემოკრა ჭერასა!⁴⁷

რადგან მის ჭაბუკის ბედი მეფობის საშოკრად ამაღლებულ იყო, მცო-

⁴⁷ ვარიანტი: ერთი შემოკრა ჭერასა.

რელსა უამთა თემი და ჭკვეანა ხელთ დაიპყრა, და ჭკვენის მჭირაჲც სრმლით მრავალი სახელმწიფოთს ადგილი⁴⁸ შემოიყრიბა და

თქვა ლექსი:

საწუთროს სძალი არ მიხვდეს ერთის სიძის მეტას,
მძა-დად თუ სრმალი არ ახლავს, ვერ იქმს ქორწილის ჭერეტას!

ეს არაჲი ამისთვის მოიყვანე, რომ სცნა სვიანობის რიცხვი ჩემსედ მოწვენილა და, ღვთის მოწულებით, ბედნიერობის კარი ჩემთვის გაღებულა, და მეცა მაჭკს იმედი, ცოტა ხანსა შინა ჩემსა საწადელსა მივეწიფო და წადილის მკლავი ჩემსა სასურველსა კისერთა მოხვითაო. აწ ამის მოგახსენებ, სატყუარითა სიტყუითა და მაგ კვარის არაკებითა მე ამ საქმესა არ მოვიძლი, და არც გარე შევიჭტვიო.

თქვა ტაემი

ამას არითა ამ მასრითა არსად წავიდე ტუქსით არითა.

უორანმა გული დააჭურა, რომე მის ქორის ძაღლის⁴⁹ ბუდე მისის ხრკის ბადეთა არ გაეზომოდა, და ეშმაურის სატყუარისა საკენითა არ მოინადირებოდა. მეტად მჭმუნვართა გულთა დასტური დასცა მგზავრობისა, და გაურდობისა დადითა დაკოდელი გული დაიდალა, და ქორი იგი უორანსა და მის მართუთა გამოსაღმა, და მის ბუდიდამე გარდმოფრინდა და ცის კამარათა აღფრინდა, და, დამაშვარლობის შემდგომად, ერთს მთაზედ დაჯდა⁵⁰ და მსწრათელ მხედველთა თვალითა მიმოიხვედითა. ანაზდად ერთი მტოგვარი კაცები დაინახა. მის კაცანსა მის მთის მიდამო ავანცებინა. ჭორმან მისი ნადირობა გონებად მოიღო, შეუტყვა, შეიპყრა და მისის გემრიელის ხორცითა გუნების საწადელი ადგილი აივსო. რა ხორცის გემო ნახა, ესრე მოეწონა, სულისა უკვდავებსა შეადარა მის საჭმელისა სიტკობის საჩკებელი, სამეურნალოთა საქებარი, რომლისათანა მისთა უამთა კეთილი არა ეკემებინა რა, და

თქვა ლექსი

საჩემოდ დაბადებულ ხარ, მე კვონებ, ჩემთვის ჭებულა,
სიცოცხლეს შესგან მოკელი, ღვთთ სიგრძელ იმედებულა!

მერმე გონებათა შინა იტყოდა: ჩემთვის მგზავრობის საჩკებელად ესეც კმარა, რადგან ჩემი თავი სამუდამოდ ავის საჭმელის ჭამას მოკარზინეო და მხელსა და იწროსა ბუდეთა აღარ ვხეი, და ძუნწთა და უბადოთა ამახანათა გაკუმორე, და ჩემის გუნების საჭმელთა ეშოობ, და შეენიერს ადგილსა და კეთილსა და ბედნიერსა საყანესა ვიყოფებიო.

⁴⁸ ვარიანტები: ა) მრავალი სახელმწიფო ადგილი; ბ) მრავალი სახელმწიფო და ადგილი.

⁴⁹ ვარიანტი: მაღალი ბუდე.

⁵⁰ ვარიანტი: დაქნდა.

თქვა ცაეში

ჩემთვის ახალი ჭკუენა დღეს დაიბადა სრულებით!

და ამას იქით რაც საქმე დაფარული მოსაწონებელი ჭკერის ახპარუთა შინა მოძიავა, იგი მოვიცადო.

თქვა ცაეში

ვიხილო ცამან, მხრუნაემანცა მან, ფარდაგთა ზურგით რა გამოიღოს!

მერე ქორი თვისის წადილითა რაოდენთამე დღეთა მიმოფრინებდა და, სინარულითა ფრთა-მოძინებელი, კაკაბთა და ღურაჯთა ნადირობდა. ერთსა დღესა მალაღთა ბორცვთა ჯდა, და მის გარეშემო ნახა ცხენოსანნი მონადირე-ნი ჟურგა გაშვებული ფრინველთა ადგენებდეს ბაზთა გონება ხალისიანთა.

შ ა ი რ ი

მონადირეთა ტაბლთა ხმა მინდორად გაიწოდა, ქორი იხვისა შეპურობად ჭკერთა აიწოდა, ტყეული ღურაჯ-კაკაბთა ანახდად მოექცოდა, და ფრინხილ-გამახული კაკაზი წეროს არ დაეხრწოდა.

თურე მონადირე იგი მის ადგილის ხელმწიფე იყო და თვისის შინა უძით ნადირობდა, და მის მთის ძირი მოსარეკად მოენდომებინა და გარე ჟურგა შემოკლდა. მას მეფეს წინა კაკაბი აუფრინდა და ქორი მოუტყუა, და მან ზედ მალაღმან ქორმა რა ნახა, შემოუტყუა, ხელმწიფის ქორს მოასწრა, კაკაბი აიტაცა და წაიღო. რა მეფემ ქორი ნანადირე-გატაცებული ნახა, მის ქორის შოკნის ნდომა შეუვიდა ესრეთ, რომე გული და გონება მას გაჭყუა, და ბრძანა მტკიცისა და ძლიერის ბრძანებითა მის ქორისა შეპურობა. მათ ხელ-მარჯუეთა და ხერხიანთ მონადირეთა შემსადეს გულყო მანის თვალად და გარდაცემს გასურთა ზედა, და მოიყვანეს საბუნდოროს გზით ხელმწიფის საქებურსა სამსახურში მოწვეული. რა მეფემან მალლით მხედველის ქიმიის თვლითა მისი სიმწეაზრე და გუარიანობა გაიცადა და სიკეთესად გული დააჯერა, მას უკან მეფის გამარჯუებულს ხელზედ ჯდომის ადგილი იშოვა, და მეფის თითთა ზედა განსვენებით მხედომელი შეიქმნა. მისის ბუნწთა მეგობართა და უმატიურთა ადგილთა ნაცვლად ცებრ ამაღლებულს ალაგს მიანწეინა; თუცა მის უორნის მეგობრობას დასჯურებოდა, და მეგზავრობა და თემთა და ველთა სლვა არ დაეწყო, მისი სვე ამ სიმაღლის ხარისხზედ ვერ აღიწოდა. ამ არაიის თქმა ამაზედ მოკუევენე, რომე სცნათ მეგზავრობა და სიარული სიმაღლეს და სიდიდეს კაცთა ხელთ მისცემს, და ჟოჯოხებით მალაღთა ცათა აღიუენებს და სუთუკას მისცემს.

თქვა შაირი

გაზაფხულია მეგზავრობა, კაცთა გულისა სავალი, გულის საწადლის ვარდისა გამძლეად გამოსაკალი. ვინ მეგზავრობს ნუბას ეწევა, არა ეღება სავალი, და თქმულა ღვთისაგან ბრძანებით მიძლეად სრულ დასაკალი.

დაბიშლიმ რა ბრძანება დაასრულა, მეორე კეზირი წინარე წამოვდა, სამა-
დლობელნი სიტყვანი წინა გაიფინა და მერმე მოახსენა: რაც მეფეთ-მეფემან
ღვთის მიერისა გამოცხადებითა სასარგებლონი ბრძანა, მისი შემსგავსებულ
და შესაფერი არა იქნებოს რა, რათამცა ახლორე მისსა მიეკაროს, რადგან მე-
ფის ანგელოზებრივთა გონებათა ჭკუენათა და გლეხთა მოსუენებისა და სიმჭი-
დისა ბრძანება ქსტეს, მაგრამე მგზავრობა და შრომით ტარება რომე კაცმან ხე-
ლად აიღოს, ამის გამო მე ამას ეკადრებო: სულთა აღმარობინებელი, ღვინთა
და განსაცხრომელის ადგილისაგან მოწყენისა, ზრუნვისა და ნაღვლის ადგილს
წასვლა, ბრძენთა ნათქვამთა შინა შორად დაჯერილია და კადეც ამაგებენო.

დაბიშლიმ ბრძანა: გარჯისა და შრომის ხელად ალება კეთილის ჭაბუგისა
და გულოვანთ წესისა და მეომრის ღომის ხელოვნება არისო. უთუოდ, ვიდ-
რემდის ხელმწიფეთ სალხინო კალთა გარჯილობის ჭაცვითა არ დაივლიაჟება,
გლეხთა და საბრალოთ კაცთა განსვენების საჯარდის გვამთა მშვიდობის უკავ-
ლი არ გაიშლებისო, და თუ მეფის ბედნიერი ფერხი უსაქოდ ჭირის მინ-
დორსა არ გაზომს, ჭირთ თავი მოსვენების სასთუნაღზედ არ დაიდებაო.

თქვა ლექსი

არ დაწუნარდების ჭკუენა და მისნი სანახებია,
თუ მეფე მოსვენებით ზის, ნებიერობა ხებია.

ესე სცანთ, რომე ღმერთის დაბადებულნი მონანი ორ-სახენი არიან: ერ-
თი რიგნი ხელმწიფენი არიან. რომელთათვის მიუცემია ჭკუენათა ზედა ბრძანე-
ბის განვლენა, და მეორენი — გლეხნი და საბრალო კაცნი, რომელთათვის ჭკუ-
ელი მშვიდობა და მოსვენება იხელთოს და ბედნიერობისა სადავე გაუშვას, ანუ
ხელმწიფობისა სიდიდესა მიჰყუას, გემოსა და მოსვენებისაგან ხელი აიღოს.

თქვა შაირი

ვითა ვარდისა უკავილი კვალთა ზედა წვეებისა,
ამისთვის მეფეს დაურგვენ, სახე უცს მოღვეწებისა.
სპასპეტი მხნად ვერ გამოჩნდეს, თუ შიში მიიწებისა,
და ვინ ჭირსა თავი არ მისცეს, ღვინს როდის შეეწრებისა?

ბრძენთ უთქვამთ: მომჭირნეობის ცდა და გარჯა ბედის საჯანესა მიმ-
ყვანებელია, და ღვეწლთა მინდორთა შრომის ფერხის შედგმა — საწადლის პირის
სახის თვალთ დანახვაო, თუკად ხილულის მოსაკალი უთვალოსათვის⁸¹ არისო:

თქვა ლექსი

სამეფოს სეპტრა-პორფირსა კერვინ აიღებს ხელითა
ხორცისა განმსვენებულნი, მითხართ, რას კეთილს ელითა?

ვისცა გამარჯვების ასპარეზთა შინა საწადლის დროშისა⁸² გაშლა უნდა,
მართებს დიდად განისარჯოს და განსვენებისა და შუებისაგან ხელი აიღოს, და

⁸¹ ვარიანტი: უთვალოსათვის.

⁸² ვარიანტი: საცადლის დროშისა.

თვისი საწადელი მალე აღესრულები, სასურველის პირს სიხარულის თვალთ
დაინახავს, რაკვარადაც მან ვეფხვან, რომელსა თვისად სამატრონოდ დიდი ტე-
კრი სიხარულის მომეტეუბელი ჰქონდა. პირველ რა მის დაპურობასა ღამოდა,
ცდას იღვიდა და თავს განსვენება არ მისცა და დაშრომისკან არ მოუძღურ-
და, და მცირესა ხანსა შინა მისის საწადლისა ფარდაგი სატრფიალოსა პირთა
აკვცა და სწრაფად ხელი მოჰკიდებ. გეზირმა ჰკითხა, როგორ უოფილაო?

დაბეშლითი თქვა არაკო

ბასრის ჭეყუნასა ერთი ხერთვისი იყო, ჰურ-კეთილი, ტეე-შენიერი, მრ-
კალ რიგად გულის გასაწყოდ მოსარები, წყარონი ცივნი და მრავალნი ხშირად
დიოდეს, სულთ-მომბრუნებელი ეოკლის შეკეულებითა.

ჩახრუსული

ხე ბორბანნი, ხილთ ორობანნი, ნეღლი და ხეღლი მას ხშირად ესხის,
მასთანა ხენი, მრავალ სახენი ედემსა მდგარი, საღ ენახე ესხის;
მოღნი შროშისკან, უფროს შროშისკან, ენა მკუთელსა მას სისხლი ესხის,
და უკვილოვანსა, ძირ გორდოვანსა, უცსოდ ამიხნდა, შვეანეც რამ ესხის.

გარდამატეულის შეენიერებისკან მას ტეესა სახელად «გულის სიმხიარუ-
ლე» ეწოდა. მუნ ერთი ვეფხვი გვარობდა, მის ძლიერის სიციხისასა შიშითა
მუნ ღომი ფერსს კერ გარდასდგმიდა, და სხვა ხადირი და მფერინკელი იქით
მიხელვასაც კერ იკადრებდენ.

შ ა ი რ ი

საღს კლდესა სცემდა კუდითა, რა იყვის განრისხებული,
ლომის ბურჯს ცაში შიშითა ჭანგი სცვიოდა ჭებული;
თუ გზაზედ დაწვის გამწყარალი, გუნება გამწარებული,
და მუნ გაულა კაცთა გასწირდის, წლამდი კერ იქმნას რებული.

მრავალს ხანს მას სამოფსა ნებიერად მეოფობდა, საწყინარი და თვისი
უნებური დღე არ ენახა. ერთი ლეკვი ჰქუა, რომელ ჭეყუნასა მას თავს შემოავ-
ლებდა, თვალის სინათლედ მას ხედვიდა, მის ადრე გაზრდას ცდილობდა, რა-
თამცა კბილნი და ჭანგნი მისნი უზაზარის სისხლით შეესკარა, და ენება ტეისა
მის მატრონად დაეღინა და თვისი დანარჩომი დღენი ერთს ადგილს მოსკე-
ნებით ეცოცხლა. ჭერეთ საწადლის ნერგზედ დროიან კუყური არ გაშლილიყო,
ამაღლებულმან სიკვდილმან საგონებლის წალკოტის ხილი მისატაცებლად ძლიერს
ჭარს მისცა.

ტ ა ე შ ი

ჭე, მრავლის მნდომი შეიქმნა მიწა: დიდობის მქენი წამს შეიბიწა²².

ვეფხვი რა სიკვდილის ღომის ჭანგში ჩავარდა, მას უკან ღომნი, მტელნი
და სხვანი მჭინვარე მხენი, რომელნიც სანადიროდ მის ტეის მოსურნე იყუ-

²² გარიანტი: შეაბიწა.

ნეს, სრულაობით მოვიდნენ მის ტყერის დასაპყრობელად. ამ კეთების ბოკერ-სა მათი ომი და ბრძოლა არ ძალ-ედა, და ტყე იგი დასატყუებლად მოინდომა და შორს ადგილს წასულა განიზრახა. მათ დამპყრობელთა მხეცთა ერთმანერთში ცილებს და ბრძოლა შექმნათ, სისხლის მღვრელმა ლომმან ყოველთა სძლია, და იგი სისარულის მომმეტებელი⁵⁴ ადგილი მან დაიპყრა და თავის ბლისტად შექმნა, და კეთების იგი ბოკერი სხვათა უდაბურთა იარებოდა. ერთსა დღეს სხვა მხეცი ვინმე შესედა და შესჩივლა, თავის საჭმისა და კაებისა უკლავა უამ-ბო და შეესვენა, ამახუდ მიშველე რამეო, სხვანიც მოამხმარეო. რა მათ მის მონადირის ლომისა და განცოფებულის კეთების საჭმე გასინჯეს, მიშველება და მოხმარება აღარ აუობინეს და ეტუოდეს: საწყალობელო, შენი საშვეიდრო ესეთ-სა ლომსა დაუპყრია, რომე მისისა შიშითა მას ტყერთა ზედა სიონი და მერცხალნიცა კერ გარდაფრინდებოანო, და ჰილო მისის რიღისაგან მის მინ-დორთა კიდეთაცა კერ მიდგებოა აწ ჩვენ მისად საბრძოლად ვით მოვიდეთო? ანუ მისის ჭანგ-მახვილობისა, გილ მტუციეობისა შესადარი ვინ არისო? და კერცა შენ მის ჰირის-ჰარ მებრძოლად გხედაეთო! ჩვენ რჩევა ეს არის და ტყვა ამას ხედაეს, რომე მასვე შეესვენო და ერთგულს სამსახურს ეცადოო.

უთხრა შიარი

გიმ მძლეს ადგილისაგან კერა შესძრვიდეს ძალითა,
 მისსა საომრად არა ხამს ყოლე შემართვა ძალითა.
 ესე სჯობს, მასვე ეკედრო, მოლბე გუღითა საღითა,
 და კრძალვით მიხვიდე, ჰმსახურო, ცხადით და იღუმღითა!

რა კეთების ბოკერმან ესე მოსაწონარი რჩევა გაიგონა და მოასმინა, დაი-ხედა რომე ლომისა სამსახური უჯობდა, და რაცა სამსახური შესაძლებელ იყო, მისი ცდა დაიწყო. ამ გზით ერთი ლომის წარჩინებული განმზრახნი მოიხმო, და მის გამო ლომის სასამსახუროდ შევიდა და მისის მადლის თვალის სანა-ხავი შეიქმნა, და ერთს მისს საფურს სამეოთა დაადგინეს. გუფხმან სასამსახუ-რო კალთა მორჩილების წელთა ჩაირჭო და საერთოელო ხაჭმეთა ქმნასა შეუდ-გა. წამ-და-წუთს ლომისაგან წყალობას მიიღებდა და ნიადაც თავის ამადლებას ჰმეტებდა. ესრე შეაყვარა თავი, რომე ბედნიერობის გამგენი და წინაშე მდგო-მნი მეშურნე ექმნეს, და კეთები ნიადაც მოჭირვების წდით სამსახურს გარდამ-ტებდა და მისის შემეტების საჭმეს არჩედას და თავ-გაწირვით წდილობდა.

ღ ე ქ ს ი

ცდა, გარჯა და მოჭირვება კაცმან იცის ვინცა მეტად,
 მისი საჭმე დამსუღეუელსა ჰვეშ შეუდგას სახლსა სუეტად.

ერთსელ ლომსა მას ერთი რამ საჭმე მოუხდა შორს რასმე ადგილსა. მას დროს ჰუარის იორნე ძლიერად განხურვებულ იყო, მეტეჭის თუნმდნარსა-

⁵⁴ ვარიანტი: მომატუეუბელი.

კით გამდგარ იყო, მეტის არის სიცხის ჭრტილისაგან მფრინველთა ძელიდამ ტვინის ნიაჟი სდიოდა, კირჩხიბი წყალში, კით თვეში ტაფაში, იხრაკებოდა.

ა ა მ ბ ი კ ო

თუნა ღრუბელს ცვარი ენამა,
აღად გახადის სიცხემ წენამა,
მალლად მფრინველი მოჰკლავს ფრენამა,
გითა ფარჯანს სანთელთ ჩენამა,
და «ჭაერი შეწეა» ვერ თქვას ენამა.

ამსობაში, ღომი თავის წინა საგონებელთა ჩავარდა და იტყოდა: ესეთსა პაპანებათა შინა, სადაფი პულგონთა შინა, როგორადაც ქათამი ღუშელთა შინა იწვის, და სალამანდრა მზის სიცხით ცუცხლიდამ ვერ გამოსულა! ესეთსა დროსა ესე საქმე ამინდა, ვინ უნდა ვპოო ჩემის სამსახურისათვის თავ-გაწირული, და გარჯილობისათვის არ შეზარებული, და ჭაერისა სიმხურვალეთაგან უნაღლეული, რომე საქმე ესე კეთილად მიურვოს? რა ღომი ამას იგონებდა, კუფსი მოვიდა და ხსენათა მოსამსახურეთა-თანა დადგა, და რა ნახა ნადირთ ხელმწიფე საგონებელსა დიდსა მეოფი, აზრა, საქმესა ამას შინა წყალობისა სიმრავლე და ჭბუგობის გამოჩენა უნდა იყოსო, წარდგა სახელმწიფოსა სხატა წინარე, ხელმწიფის საგონებელი გამოაიეთხა და ზედ მიწვენით შეიტყო, და მის საქმის გარიგება თავს იღუა, და ღომს გამოეთხოვა და მისნი მოსამსახურენი წაიტანა, და შუადღეობის მას ადგილს მიიწია⁸⁵, საქმეს რიგება დაუწყო და მალე თავისის გულის ნებისად აღასრულა და შემოქცევის სადავეს ხელი მიჰყო. რომელნიც ხელმწიფის მოსამსახურენი და რომელნიც მისის ბედნიერობის აუყანდათ ემსახურებოდნენ, მოვიდნენ და მოახსენეს კუფსსა: ესოდენი სიცხე თავს ვიდევით და ესოდენი გზა ვვლეთ, და უოკელი ბრძანებული ვათავეთ; აწ არა რა საჭირო გვაქვს, რადგან თქვენისა ერთგულობისა სიმტკიცე მალაღის ხელმწიფის წინაშე* ღამიშვებრ ბრწყინავს. აწ ჩვენ ამას მოგახსენებთ: მტირე ხანს ერთსა ჩრდილთა შინა განვიხილეთ: თათლებრივის წყაროსა სმითა ცუცხლითა შემწვარი ენა გავიგრიდეთ,—ესე ჭკვისა ახლორე გიგონიაო.

თქვის ღეჰსი

ცხელა და განსკუნება სჯობს, არ ჭირთა ტვირთავდ კიდეა,
იმუბდე, გარჯას არა აქვს, კით ზღვასა. ახლო კიდეა.

კუფსს გაეცინა და კერე უთხრა: ჩემი გამარჯვება და ჭბუგობა ხელმწიფეს მოხსენებია. რომელიცა მოჭირვებითა და ღვაწლითა მოსაწონი საქმე მიქმნია,

⁸⁵ ვარიანტი: ადგილს მივიდა.

* თუცა ოხსსავე ხელთ-ნაწერებში, რომელით შემოწმებითაც ჩვენ ვებუჯდეთ ამ თხზულებას, მაღალს ხელმწიფის წინაშე-ს მაგიერ სწერია «მაღალს ხელმწიფეს წინაშე», მაგრამ საფიქრებელია, რომ ეს გადაშვერთ შეცდომას უნდა მიეწეროს, რადგან თანდებელი «წინაშე» და თვით მოთხრობის აზრი ცხადად მოითხოვენ აქ არსებითის სახელისა და მისის ზედ-შესრულის ნათესაუბობის და არა მიცემობის ბრუნვას. რედ.

აწ მას ჩემთა ნაქმნართა მოსკელებით შირ-ჭვე დაუცვე; რომელიც სიკეთით საფუძველი დამიდებია, აწ ჩემიხ განცხრომისათვის და განსკვნებისათვის მიწადმდე დავარღვიოო?! გარჯილობასა და სამსახურსა არა საუნჯე არ შეედრების. გულო კლით გაურჯელად საღხინოდ კარდსა ვერ იხელთებსო.

თქვა შაირი

თუ ჭირი კაცმან მეფისთვის ქმნას და თავს იღვას შრომანი, ისარსა ფარად დაუდგეს, ხრმალს მისცეს თავთა ზომანი; თავლი წელით, გული სისხლითა უწყვეტლად ქქონდეს წთომანი, და მაშინ შეიძლოს საწადლის კისერთა ხელის წდომანი.

ამისთა მსრენელთა ეს სიტყვები უგელა ლომს მოახსენეს, და ამ სახის წერილი თავით ბოლომდის წაუკითხეს. ლომმან საწყალობოდ თავი დახარა და ბრძანა, სმასპეტობა და თავობა ესეთსა კაცსა ჭყერობსო, რომელსაც თავისა გარჯილობისა საუკლოდამ ამოუოფა შეუძლიაო. იგი გლეხთაც საქმეთა კეთილად განაგებს და დამშვიდდებინ, და თავთა მოსკელებისა სასთუნაღზედ დასდებუნო.

თქვა შაირი

ჭვეუნად სიმშვიდის მოღება თუ მეფეს უნდეს რომელსა, თვით მოსკენებას მოიკეთოს, მიხამავს ჭვეუნის მზომელსა; თუ თვით არ იღწვის, სიმშვიდე ჭვე მოეჭრება მწერომელსა, და ენატრი მას, თემთა მშვიდობას თვისისგან უფრო მნდომელსა.

მას უკან, მას ვეფხს მოუწოდა და სხვათაზედ აღამაღლა, და მისის სამკვიდროს ტყის ჰატრონობა საჭილდაოდ უბობა, თავისი მამის ადგილი ატრეკ წყალობა უყო, და თავის სახლის გამეკობა მაზედ დაუმატა. ამ არაკის სარგებელი ეს არის, რომ ამ იგავით ესე სცნათ: არას კაცს, თუ არ ცდიოთ, თავის საწადლის მზე აღმოსავალით არ ამოსვლია, და მოუძებნელად კაცს თავისის ნატრით მოსავალი ვერ მოუპოვებია.

თქვა ლექსი

მაჯნად საუნჯეს ვინ შეჭრებს დებით უღები მცონარნი,
სარეწავს ხელთა მიიღებს მუშაკობისა მწონარნი.

მერმე ბრძანა: ეს მგზავრობა ცოდნისა და მეცნიერობის ნდომისა არის. წასკლად მოუშლელად მომიწადინებია, ცდისა და მოჭირკებისა ფერხი სიარულის აყუანდათა ჩამიდგამს. გარჯით ცდა ჩემის წაუსკლელობის წერისათვის ქარტასა ვერ იშოვნის, კიდრემდის სულწიფის ამაღლებული და მტკიცე სადავე გარე არ შემოიჭყვევისო.

თქვა ლექსი

მეფეს რა ჭველის საქმენი ენებოთ ქმნითა ოცითა,
საწუთროსაგან არ იქმნეს, ნუ გიკვირს ეს სოცითა.

გვიზირებმა რა სცნეს, რომე მათი არაკობა მისსა წასკლას ვერ მოშლიდა,

შეითქვნეს და რაცა სამეფო სამზადისი და საბარგული სახმარი მოუნდებოდათ, უოკელები სვესაბედნიეროდ განაწესეს, და წამ-და-წუთ მალღითა სძითა ესე ზახილი სიმგრეკლესა ცისასა აღიწოდა:

ღ ე ქ ს ი

მკზაერობა გწადს და წაცხვალ, ღმერთი გიძლოდეს მკვალსა, წმიდათ ოხითა განერე საფათურაჲო მრავალსა!

რამ-დაბიშლიმ თვისი სამეფოს საქმე განაგო და ერთსა წარჩინებულსა და კეთილად გამგებულსა და ბრძენსა კაცსა მისი განწესება მიანდო. გლესთა საბრალეთა ჰატოვი და ხელის შეწყვენათა ანდერძი მისსა სამეფოთა შესამოსელთა ჰატოხსნად შეერდა, და მის გამგისა გულის ყურთა შინა წაუგითხა, რომელი-საგან ერთი ეს არის.

რ გ უ ლ ი

ჭეჟუნსა სარკედ შეიქმნა აღექსანდრესა წესითა, მის მსგავსად შენს ჰირს ხედიდე, ნუ მისგან უარესითა; შენს ხატს კეთილად გერ ნახე, ლიფიფ ახითო კვესითა, და თუ უსამართლოს ფარილსა კარგა არ გასოცს ღესითა.

გიოთ დილა გამოანათლე, თუმი სად მოკა, მზე სითა? წყეკლას კერიდე, გაჭებდენ ხმელნი კეთილის თესითა, კაცს კერე მწულეული გერ ავებეს, ისარს ესროდენ ზესითა, და რომ ერთის ბერის სულთქმანი ღმერთსა შეესმის კვესითა!

რამ თემის გარიგებისაგან გული სანებეროდ დაღვა⁵⁶, მისის მისანდობელის უმათაგანნი გამოიძრინენ, კვირითა და შინა მოსამსახურებითა საჩანდიბის მთას მიმართა. მთვარულად სავანესა მიადგებოდა, მზესავით ქალაქსა და ქალაქსა მიეფინებოდა და უოკელთა ადგილთა ერთ-რიგად რამ გამოსცდიდა. უოკელთა მოგზაურთაგან თვითთს რამ სარკებულს შეიძინებდა, სავანეთა რიცხვეკვდა, ზღვათა და ხმელთა საზომთა აპერობდა, სიფხის ჭრტაღლსა და სიცივის ნეფხვასა თავს იღებდა. მასუგან საჩანდიბისა სანასუბი გამოჩნდა, სიფოცსლის მომმარტებელი მის თემის სუნნელება ხელმწიფისა ტვინთა ეუნოსა.

თქვა ჩახრუხაული

შენის არითა დილის ქართა ვისცა ეუნოსოს შენი სუნნელი, საყვარელთ თვისთა, ნათესავთ თვისთა, ვით აშხავი სცნას რა საწყენელი.

სამსაოდ დღეს საჩანდიბის ქალაქში დღის მაშვარლობისაგან განისვენა და ბარგთ ნამეტნაობა და მძიმე საზიდარნი მუნ დაუტკვნა, და სამიოდ სუფეწულითა მთას მიმართა. რამ მთის თავსა ზედა ახდა, ნახა სიმაღლით მთა გასაოცებელი, რომელ მის თხემისა აჩრდილი მზის თვალთა მიდგომად სავონებელ იყო, მისის ხრმლის ელვარებასა მარხის მახვილსავით შუქი აებრწყინებინა.

⁵⁶ გარიანტი: ა) საბედნიეროდ დაღვა; ბ) საბელუროდ დაღვა.

თქვა შიში

ცის ბრუნვას მწვანე ატლასი გარ შვემოს წებობილად,
ბუსტულის ფერი ხაკედი ზედ მოეფინა მკობილად,
ეთერის შბრძოლად, საკვანად წვერი მიეყრდნა სობილად,
და ირისე მზის ჭკეშ მომწვანოდ თვალთათვის მოჩნდა ცნობილად.

ყოველთა ადგილთა მოცულისაგით რიგზედ შაშრა ამოსულოყო.

შ ა ი რ ი

მათ მწვანოვანთა ბეჭედის სიღამ გარ კრგო რიგებით,
კლდეთა ზურმუხტის ზოსტერი წელთ შემოკრტვა დიდებით.
მისის რუს ნურგი ედემთა, სეთ გვანდა კიდის კიდებით,
და წალკატნი სამოთხის დარნი, ვით ბალი ბაღთა მიდებით.

დაბიშლიმ ყოველთ კერძო მიმოკიდოდა და მას უცხოთა ადგილსა ღმერთ-
სა ადიდებდა, და სლესა მას შინა ნახს ჭკაბი ერთი, რომელთა სიბნელით თვა-
ლის სიშავესა მიუძგავსებოდა, და შიგან დაფარული მის სიბნელესა ანათებდა,
და მუნ მყოფთა მოსამსახურეთაგან გამოიყთისა და მათ მოახსენეს: ესე ერთი-
სა ბრძნისა ადგილია, მას სახელად ფიდ-ფაი ჭკვიან. ფიდ-ფაი სიტყბოების
მკურნალობდა გამოითარგმანების. ზოგთ ინდოელთ დიდთაგან თქმულა; მისი
სახელი ფიდ-ფაი არისო, და ინდოურად — «ჭეკავათათისა». ესე ერთი კაცი იყო
სიბრძნისა და მეცნიერობისა კოლოფთა ზედა აღმატებული, და ცხოვლის სუ-
ლის ჭკავარი სიწმიდის სამოსლით შეემო და ოქროსა და კვების ნდომისა-
გან განეწმიდა. მას უამსა შინა ჭკუნიერის ღვინის ნაცვლად ზრუნუ შეეტეო,
მცირესა საჩხოთა დასჯერებოდა, თვალთ სულოერის გზაზედა დაემტყიებინა, ამ
სოფლის სიცრუის კვანთა და კუროს-თაუნი ცეცხლის აწითა მოეწვა; მის
მღვიძარეს თვალსა სრულად ღამით მიღის სიტყბო არ ენახა, მის გულისა სა-
თქმელსა მარხვისა ლოცვისა და ღვთის გენის მეტი⁵⁷ არა მოეგონა რა.

შ ა ი რ ი

სასწაულთ ნიშთა მოქმედი გამართის რამე რაც ხრილი,
აღმსობილთ კაცთა ჰირის მზე ზედ არ მიიკრა რაც ხრილი,
სიტყვით შეიგნის ყოველი, ცათა კისათა რაცხრილი,
და ცათ განსებათა შემტყობი, ხელთა მიიღის რა ცხრილი.

დაბიშლიმ მისის სახვის წადილითა მცირესა ხანსა ჭკაბისა მის კართა
დაიყოვნა, და იგი ბრძენი გონების ენითა შინაგან ილოცვიდა, და გული გაუ-
ნათლდა განშორებულსა მას. და გამოკვსადა, რომე ჭკუანათა მპურობელი მეფე
კართა ზედა დეას, და არაბულითა ენითა უხმო: «შემობრძანდი მშვიდობით⁵⁸
სასლსა მშვიდობისას!»

შ ა ი რ ი

მეფე შევიდა სიბრძნითა სრულად საესეს სოროსა,

⁵⁷ ვარიანტი: ღვთის ხვეწნის მეტი.
⁵⁸ ვარიანტი: შემობრძანდი სიცოცხლით.

ქება მის მიერ შეიმკო, ჩინელთ სახლს მიესწორას.
 მის ბერის სასამსახუროდ უოფს თავი გაიხროს,
 და მონურად სარტყელ მორტყმულმან გული არ განაშორას.

ჩა მიხედა განშორებულსა, იხილა რომე მარტო უოფის თერხი ქვეყნასა
 ზუდა დაეღა და მეცნიერობისა და ცოდნისა დროშათა სიბრძნის მინდორთა
 ატარებდა; ანგელოზის სახესა მისი კვამი კისკაკსებოდა, მისი სიწმიდე დიდუ-
 ბულთ სულთა აღეროდა. შეატყო, რომე მისი საწაღელი მისგან აღესრულებო-
 და და მის პატრონისა ბუნეობისაგან თვისსა სატრფიალოსა მიეწოდა.
 დიდისა კრძალვითა შევიდა. ჩა ბარამანს დაახლოვდა, სამსახურისა და ლოცვისა
 გზაში შევიდა და სასამსახუროს ადგილს დაედა მოკრძალვითა და ნიშებითა,
 და ბრძანება ჰკადრა. გზისაგან დაშრომა და მეზარობისაგან გარჯისა და შეწუ-
 ხებისა და ლხინისა და მოსკნების მოშორების მიზეზი გამოჰკითხა. დაბიშ-
 ლამ სიზმრის ნახვა და საუნჯის პოვნა და ანდერძის წიგნთა ხელთ გდებათა ამ-
 ბავი, და სარანდობის მთისაგან მისთვის წამოსულა, თავით ბოლომდის უამბო.
 ბარამან გაიღმა და თქვა: ღვთისაგან იყურთხოს მეფე იგი, რომელი მეცნიე-
 რობის ნდობისათვის ესოდენი შრომა თავს იღვას, სპარალოთა და გლეხთა
 მშვიდობისა და მოსკნებისათვის ესოდენი ზრუნვა, ჭირი და ნაღველი მოით-
 მინოსო.

უთხრა შინაძი

ღმერთმან გადიდოს, მეფეო, ორსავე სოფელს დიდებით,
 ჩადგან ურმათათვის იგლები, თუმი გიტვირთავს ზიდებით,
 რხერთა გინდა შენობა, შენობა სრულ დამშვიდებით,
 და რწყავ წყლითა, ხმელთა ანუღლებ, ნაყოფს არ მოჰკრეფ რიღებით!

მერმე ბარამან დაფარულის კოლოფის თავი აქნადა და რაის სასმენელი პატრო-
 ნის თაღმარგალიტით ააქსო. რაოდენთამე დღეთა თვისისა საქმისაგან
 მოიცადა და მისსა წერთასა ხელი მიჰყო. მას საუბართა შინა უშინ-
 გის ანდერძის ამბავი ჩამოვარდა. ხელმწიფემ თითო და თითო
 ანდერძი ბრძენსა უთხრა. ბარამან მისის სიბრძნის კარ-
 დამ რაის პასუხის ძლევა დაწყო. დაბიშლამ გო-
 ნიერის კალმით გულთა მატანეთა ზედა იწერდა.

ქილილა და დამანას კითხვა და მიკება რა-
 სა და ბარამანისაგან არის. ჩვენ იგი
 ათოთხმეტი კარი, რამ ერთის .

რიგით წიგნებისაგან გა-
 მორჩეული .იუო ,
 მის გზით გა-
 მოვთქვით.

კ ა რ ი ა.

ჩიღი ორ-მნა ქაინსა და მიუნდოგელისაზან.

ჩაი-დაბიშლიმ ფიდ-ფაი ბრძენს უბრძანა: შირველის ანდერძის წერილი ეს იყო, რომე თუცა კაცი ვინმე თვისისა მკუპტრონისა წინ სამსახურით წად-გეს, და მისის წყალობით თავ-ჩინილი შეიქმნას, შურიითა და სიქიშხით მისნი ამხანაგნი აუმტრედებიან და მის წახდენას ეცდებიან, და ხერხით მის-ზე ხელ-მწითის გულს გამოხცვლიან. მეფეთაგან წესია შემსმენელსა და კშმათ მოჟუარეს კაცთ ყური არ მიუპურას, გასინჯოს, მოიგადოს და გულის-ხმა ჰყოს ზე-ზღუბა. სიბოროტისა კიდე არა არის რა, რომე მათს სიტყვას არ ისმენდეს და არც დაიჯეროს.

შ ა ი რ ი

აჟ-ენა კაცსა შენს წინა ნუ მისცემ გზასა მარებლად:
სამსალას ურთავს შაქარსა საკვდავად გასამწარებლად,
შირად ტკობილს გეტყვის, გეგონოს მოჟურისა დასადარებლად,
და გასინჯავ, ლახურის უმწარე დაგასო არ საკმარებლად!

აწ ბარამანთან ეს საკვდრებელი მატეს, რომე ამისნი შემსტავსებულნი იჯუ-ნი მითხრას: რომე ერთის კაცის სიტყვა რა ხელმწითის წინ სათნო იყოს, მას შურიითა და შესმენით ერთგულის სიდიდის საფუძველის შერყევა, მტრისა და მოაუისაგან მისი დაშორების საქმე რაკვარად იქმნებისო. ბარამან მოახსენა:

—მეფეთ საფუძველთ სიმტკიცე მავა ანდერძითა დამეარებულა: თუცა ხელმწი-ფემან მახეზდართა და შეშურნეთა და აჟ-ენა კაცთა მათი სიბოროტე, შესმენა და აჟ-სიტყუაობა არ მოაკვთინა, ბედნიერობის მარიგებულთა და ერთგულთა სამს-ხურისაგან ხელს აადებინებენ და წახდენენ, და რა ისინი სამსახურს დაშორდე-ბიან, ხელმწითისაგა და ჭკუენის დასაკლისი იქმნება. ჩხუბიანმა და მეშურნემ რა ორს მოჟუარეს შუა სამდურავისა და გულ-კლებისა გზა ჰქოლოს, მათში სამდუ-რავი და დაშორება გატრძელდების, როგორათაც ლომისა და ხარს მოუხდომ. რაიმ ჰქითხა, როგორ უოფილა?

ბარამან თქვა არაჟი

ერთი დიდ-კატარი იყო, რომელსა ზღვა და ხმელეთი მოკვლო, აღმოსა-კალით დასავალმდე უოკულივე ენასა, ჟამთა და დროთა სიცხე და სიცივე მრავალი შემთხვეოდა, ამ სოფლის სიტკობოსა და სიმწარის გემოვნება ენასა.

ჩახრუნხაულო

ბრძნულად ჭკვიანი, საქმით გზიანი, მშვიდი და წყნარი, მეტყველი ტკობილად, მცნობელი თვალთა გამონათალთა, ღართა სუიდაში არ გახდის წილად.

სიკვდილის ლაშქარი უსუსურება და სიბერე არის, რა მისის ბუნების თვით რბკვა დაიწყო, მეომართ რაზმთა წარმოდგინება მსცოკანება, და მის გუამის გარემოს დაიპყრობს.

შ ა ი რ ი

სიბერის სენმა დაფდაფსა რა დაჭრას სმენად ყურისა, მსცო მორიქული საკვდავი, კის მოსკლად არა სურისა, ძალის მოკლება, ღხინთ წასვლა, რა ნახა უსუსურისა⁸⁹, და ზურვის მოხრას სალაში, სიკვდილს რა მიეწურისა.

დიდ-გაჭარმან კაცმან სცნა, დღითი-დღე მისის წასვლის ბუკსა და დაფდაფსა უცემდენ, და მისის სიცოცხლის სათავეს ერთი საუნჯე, რომელიც კვამის ზარდახმთა შინა ედვა, მისი თხოვნა დაუწევს. მოუწოდა მეთა თვისთა სამთა. დაა ჭკვიანნი და ხელ-გამომავალნი ყრმა კაცი იყენეს, მაგრამ ჭახულობის ამპარტაკანებითა და უგვანის მედიდურობითა მართებულის რიგისაგან გარდასრულ იყენენ, და საფორიაქო ხელი მამის ქონებისათვის მეტად ახარათ, მოგებისა და მოპყირნობის სახელი დაიწვიებოდათ, მათს კეთილს სიცოცხლეს⁹⁰ უქმობით და უგუნურებით აღამებდეს. ძამამან მათმა მოწყალებითა და შებრალების გზით, — ვითა მამთა წესია, ჭკვასა სწვრთიდა და სიბრჩისა კართა უღებდა, თვალ უხვავად შიშსა და იმედსა წინა უღებდა, — უთხრა: ყრმანო ჩემო, თქვენ საქონლის პატივი არ იცით, ამდ რომე მის შეკრებაზედ კვზომსა არა გარჯილ ხართ. რადგან არა გამოგიცდიათ, ამის ჭკვის გზით თქვენთან მოვიტხოვო, რათა შეიტყოთ, რომე საქონელი სააქაოსა და საიქიოსათვის სკიანობისა ძირია. რაცა თქვენი საწადელია, ორისავე სოფლის დიდების შოვნსა საქონლის მეშველობით იქმნება და ხელთ მისცემს. ყოველი ჭკუენიერე კაცი სამთა აღსავლთა მუბნელნი არიან: პირველად, სიცოცხლის სიგრძე და მისი სახმარი და მისი მორთულობის სიადვილე მრავლის შემოკრებით იქმნების, რომე მათი ჭამა, სმა ჩანმა, დახურვა, ხორცთ-პატივი და სიუხვე მით არის; მეორე, მეპატრონობა და ძალათა ხარისხთა. აღსლვა, რომელთა ნებას საძნეო და სიდიდე და უფლობა და პატიოსნობა, ესე ორნი აღსავლნი უსაქონლოდ არ იქმნებისო; მესამე, მას საუგუნოსა პოვნა და განსასვენებელთა ადგილთა მიწვენა. რომელთაცა თვალთა მიწვიე მას-ზედა უჭირავსთ, ცოდვათაგან ხელი აუღიათ და მადლი მოუგათ, მათი რიგანი მოსავალი და უცოდველი საქონელი მათთვისაც მდლია, რომე საღმრთოსა გზაზედ დახარჯონ და შეჭირვებულთა მიანიჭონ, როგორათაც მას იგავის მცოდინარეს ორბელსა წიგნსა შინა უთქვამს.

თქვა ლექსი

უნჯი ოდესმე სჯულთათვის, ტყე, თქმულა მოსახმარისად: მადლის საქმელად, ჭკრივთა და ობოლთა შესაწყენარისად.

⁸⁹ ვარიანტი: რა ნახა უსუსურისა.
⁹⁰ ვარიანტი: კეთილს ცხოვრებას.

ერთსა მეცნიერისა ვისმე უთქვამს: აწ შეიბეგნო, საქონლის გურთხევით მრავალი სანადელი ხელთ მოგვეცემისთო, და საქონლის შოვნა მოუჭირებულად და დაუშრომელად შორად დარჩებისო; და თუ ვინმე საქონელი გაურჯულად იშოვნასო და მრავალი ჭირი არ თავს იღვასო, არც მისი ზატავი და ფასი გრადინებაო, და სწრაფად ხელთაგანცა გასცივიანსო. აწ უქმობისა პირი დაივიწყეთ და ხელთ-საქმართა და მოჭირებებსა შეუბნით, რაც ვაჭრობის საქმე და გზები ჩემგან გინახვით და გასმით, მას ეცადებითო.

უსუფესმან ბემან უთხრა: ჭე, მამაო! თქვენ ბრძანება ჩვენის ხელთ-საქმროსა და მომჭირნობისათვის თქმული, უოკლადვე კეთილი არს, მაგრამ, მე ეს დაჯერებით ვიცი, რაც ჩემთვის მდღევარი განწესებულია, მისსა შოვნასა განაღდა არ კვდალო და არ მოვიღვაწო, კრევა მომეცემისო, და რაჟცა ჩემთვის განწესებული არ არის, რაოდენცა კვდალო, გარჯითა და მოჭირებითა არა მომეცემისო.

თქვა შინაი

დღითი-დღე საზრდო მიეყვს ბედისგან განწესებული, რაჟცა არა აჭეს, არ იქმნას, აგრევე ეგოს ტუული. მამა, რაღათ ვსდევთ, კერ კპოთო, წინავე გეჭონდეს დებული, და ცუდიან, შრომით არ მისვდეს მას თვისი იმედებული.

მე მესმა ვისგანმე, ბრძენს ვისმე უთქვამს, რომელიც ჩემი ბედისაგან იყო,⁶¹ ოდესცა ტაჰეც კალთას მომეკიდაო, და რომელიცა ჩემი ბედისა არ იყო, რაოდენცა ვდივე, კერ მიკვირეო. მამა, აწე რომე მოჭირებება დაივიწყოთ, და ან უქმად ვიყოთ, არც ერთი არა იქმნება რა: რაც პირველ ჩვენთვის ბუდად არ განწესებულია, მის მეტი ჩვენ არა მოგაკრებმა რაო, როგორც მის მეფის ორთა ბეთა არა-გი ჩემს სიტყვას ემოწმება, რომ ერთს გაურჯულად თავის მამის საუნჯე ხელთ ჩაუყარდა, და მეორემ მის საუნჯის ხალისითა სელმწიფობაცა და მამული ხელით გაუშვა და უკლავა დაკარგა. მამამ ჰვითხს, როგორ ვოთფილაო?

შვილმან თქვა არაკი

ქალბის ჭეუანას ერთი ხელმწიფე იყო ამაღლებული და სვიანი, ბრძანება გაკლენილი, მრავალ-ვაშიერი და ბრძოლასა და ომსა შინა გამოცდილი, და დღე-ღამეთა ფერ-ჭნეულება ენახა მრავალ გზის. ორნი ბენი ჰქეეს, ჭაბუგობის⁶² სილადის მორეკას შინა მცურავანი, გამარჯვების ღვინით შებრუნებულნი; ნიადგ განცხრომასა, ღხინსა და საყრავთა შეეჭტეოდენ, ამოს ხმის სიმღერასა ჩანგისა და ჩაღანის პირით ისმენდენ.

თქვა ლექსი

ღხინსა და შეუბას ვეცადოთ, კერემ თავლს დაიხურეკედეთ, სთველი მოდის და არე ჰქრბის, კიპურათ კერ დავიმეჭვედეთ.

⁶¹ ვარიანტი: რომელიც ჩემისაგანი იყო.
⁶² ვარიანტი: ჭაბუგობითა.

ხელმწიფე დიდად გამოცდილი იყო და მრავალთა საუნჯეთა უფალი, და თვალმარგალიტთა და სამკაულთა რიცხვი არ იცოდა. შეიღთა რა უმართებულად ხედვიდა, დაღობდა, ამისთვის რომე მისსა შეძღვრამდ მისი სიმდიდრე განიხნოდა და უადვილოს აღაგეს დაუჭირებლად ქარის სატაცებლად შეიქმნებოდა. მის ქალაქის ახლოს ერთი მარტო მუთუი განშორებულ იყო, ამ სოფლის დიდებისათვის ზურგი შემოკქცია და პირი. მისი იმ სოფლის გზისაკენ საგზლიანად მიეპყრა.

ღ ე ქ ს ი

გული შესწოდა სურვილის ბრწყინვალეებისა ალითა,
ტრფივლებითა მოწყულელი უდაბნოს მუთუთა ძალითა.

ხელმწიფე იცნობდა და დიდი სასოება ჰქონდა მისგან, და თვისი საგანძური უოკელივე სხვათაგან უცნაურად შემოკრიბა, რომელ არა რა კაცთაგანმან არ უწყოდა, და მას მარტო მუთუსა მიანდოდა და მისსა ჭკაბთა შინა დამარხვა უბრძანა, და ანდერძად ეს დაუგდო:

« — სვეტულობამან და დიდობისა ხელმწიფობამან ჩემთა შეილებთაგან საკეთილშინი მიიტაცეს. აჲ ჩემის სვე-სვიანობის წყაროს სათავე, რომელ, წყლის სათავის მსგავსად, მოჩვენების კიდე არა არის რა, მიწათა სიღნოთა და შრეს. შეიღნი ჩემნი უჭონელი თუცა შეიქმნენ და დაჭირება მიადგეს, მაშინ მათ ესე საუნჯე საქონელი გამოუჩინეო. ნუ თუ, შეწუხებისა და გატყობისა ნახვის უგან ჭკაა მოიპოვონო, და მერმე ეს უნჯი რიგიან მოიხმარონო, უმსგავსოდ არ წარაკონო და ცუდად არ გააბნონო. »

მან მარტო მუთუმან მეფის ბრძანება აღასრულა, და მეფემან არავისგან ცნობისათვის თვის საწოლის შიგნით ერთი ადგილი შემზადა, ყველაგას ასე კოხნა, თავის საღარო მასი დაუმარხავსო, და მისნი ძენიც გულ დაჭირებულნი ისარებდეს და იტყოდენ გონებათა შინა: თუცა დაჭირება რამე შეემთსვას, რაც მუნ შეკრებულა ჩვენთა სიცოცხლეთა საზრდოთ გვეოფათო. რა მცირემა ხანმა გამოკლო, მეფე და იგი მარტო მუთუი, ორნივე სიკვდილის მასპინძლობისა წვეულად წავიდნენ და, სოფლის მოსთვლების ღვინით მთვრალნი, შეხედილნი დაეცნენ.

ჩახრუნაული

გინც დაიბადოს, კერ დიქადოს, რომე არ შესვას ესე სასმელი;
ამ სოფლის წესი, გვართ დანაწესი, ლახვარი ეცეს გულთა სასმელი

და საუნჯე იგი, რომელი მას მარტო მუთუსა თავის სენაჲში დაეპარხა, უოკლის კაცისგან შეუგნებელი დარჩა და არა ვინ უწყოდა. მეფის იგი ძენი, მამისა სიკვდილს უგან, მამულისა და საქონლის გაყოფაზედ აიშლნენ და მათ შუა ბრძოლა შეიქმნა. უხრუნესა მამა ძალითა და უფროსობის გზით უმცროსსა მასსა სძლია, რაც მამის დანარჩენი იყო სრულობით თვითან დაიპყრა და დაეპატრონა, და უმრწემესი მამა სრულიად ცალიერი გააძო. ხელმწიფობისა და

საქონლისაგან უიმედო და უნაწილო დარჩა*, თავის გონებათა შინა თქვა: რად-
გან სიდიდისა და სიმაღლის მზემან პირი დასაკალს-ჩასაკელისაგან გაიბრუნა, და
ჩაღხისა ბრუნვამან, გატანჯვათა ხელისანმა, ჩემზედა ორგულებსა და მტერობს
გამოიჩინა, აწ კიდევ ამ სოფლის ნდომასა და ხელის კიდებას რაღა ხელი ეუ-
რებისო?

თქვა შაინი

სოფელი სიყრმით, სიბერით, კაცთ ახლავსთ მოუხმარებლად:
დღეს შენია და ხვალ სხვისა, დაკალს ვეკლასთან სარებლად!
ქრთილად შინს ესე საწუთო⁶⁸, ქრთილთავე შესადარებლად...
და სჯობს, ცათა სახლი ვიშენო თავისა შესათარებლად.

ამის უკეთესს რაღასა ვიქმ, რადგან ბედნიერობის სუელო ნებეიერობის ხე-
ლიდამ დამკარდა, აწ სიმაჩილის დაჭურების კალთა ხელთ-უიგდო, და მარტო
მყოფობის ხარისხი რადგან გაურჯული მყოფობა არის, იგი ხელად ავიღო.

თქვა შაინი

უდაბნოს მყოფთა სარწმუნო რაცა აქვსთ, უცოდველია:
არა აქვსთ რა და ყვალა აქვსთ, ახალის თუ ბეულია.
მწირთ ჭჭიანთ და შითა აქვსთ ჭკუების მყოფობა ვრცელია,
და მსოფლიოს ზრუნვას კელტანს, მას ესეკენ, ვინცა მცველია.

მერმე, ამა აღთქმისა გონებითა ქალაქი გამოკლო და გონებათა შინა იტ-
ყოდა: მარტო მყოფელი იგი, რომელი მამისა ჩემისა მეცნიერი იყო, მივიდე
მასთანა, და მის სენაკს დავდეკ, და მისსა ფერხთათანა ვიდევარო, და მისთანა
ლოცვისა გზებზე ვიწვრთიდეო. რა მუნ მივიდა, სცნა მისის სულის ზორაჟი
გემის გაღითაგან გასულიყო და სამოთხის წალკოტისაგან გაფრებილიყო,
და მისი სენაკი გულ განათლებულის მარტო მყოფელისაგან დატარებულბულიყო.
მცირეს ხანს მისმან ნდველმან შეაწუხა, და მერმე მის ადგილს დასადგომელად
გული დააჭურა, და დიდისა წადილითა მას სენაკსა შინა დაემკვიდრა. მის ადგი-
ლის სიახლოვეს ერთი ჭა იყო, მას უდაბნოდამ ჩეთხარათ და მისი გზა სხვას
უდაბნოში გამოკლოთ, რომე მისი ჭის წყალი უდაბნოში მოკიდოდა, და მუნ
მყოფნი მას ხმარობდენ. ხელმწიფის შეილმან ერთს დღეს ჭაში თოკი ჩაუშვა,
და სხვა რამ ხმა გამოხდა. ჩაიხედა ჭათა შინა, წყალი არ იდგა, ეწეინა და
სთქვა: რა დამართებია ჭასა ამას, რომე წყალი არა სდისო? ნუ თუ, ჩამომშვლად
ორმო და მის გამო სადინარი წყლისა ჩათარაო? ამის საცნობელად ჭათა ში-
გან ჩავიდა და ორმოთა გარემოთა სინჯვიდა. მუნ შინა ერთი ხვრელი ნახა,
იქილამ ერთი რამ მის წყლის გზათა ჩავარდნილიყო, და მის გამო წყალი აღარ

* ამ წინადადებაში გადაშფერო შეცდომით უნდა იყოს გამოშვებული: «უმრწემესი
ქმა». ამ ქვეშედაბრეს და ზედშესრულს სახელს ცხადად მოითხოვს თვით მოხარობის
აზრი ამ მოხსენებულს წინადადებაში.

⁶⁸ გარინტი: საწუთრო.

რედ.

მოდინდა: რა ნახა; თქვა: ამისა წყალი სად უნდა სდიოდესო, და ან ეს ხერხი
სად გაეყო? რა ის ხერხი განსაგანიერებულად თხარა, თერხი რა ჩადგა მის ში-
ნა; საუნჯე იგი ქპოვა.

ხელმწიფის შვილმა რა უამაგრი⁶¹ საფასე და განძი ნახა, ღმერთს მადლო-
ბა შესწირა, და თქვა: თუცა ურიცხვი საფასე და თვალ-მარგალიტია, ამისთვის
ღკთვის მონობილამ და ამ მარტო ყოფისაგან ხელს არ ავიღებ, და არას დაჭი-
რებით არ გავალო, და ამის მის გზასუდ წარვაგებო.

ტ ა ე შ ი

ამ დათარუდით ენახოთა, რასა შობს, რას ვასახოთა.

მის უხუცესს ძმასა გულ-დაწინარებით მოსკეუბა ქტონდა: ლაშქართა ჟამა-
გირსა აღარ აძლედა, გლეხისას არა ზრუნეიდა. მამის სალარო ატრეე დამარხუ-
ლი ეგონა, და მისი იმედნეული, რასაც შობდა—ცუდად წარაგებდა; ამპარტავნო-
ბისა და მედიდურობისაგან ძმა გააძო და მისი არა იამებოდა რა. ამალობაში,
ერთი მტერი აუჩნდა, ბუმბერაზნი მოიმხრო, და მისის თემის დასაპყრობელად
ხრმლის კერად წამოვიდა. ხელმწიფე ესე, საფასე უქტონელი, ლაშქარ მოშლილი,
მოვიდა, სადაც მამის საუნჯე დამარხული ეგონა—მით ლაშქარი მოემრავლა. რა-
ზომცა ძებნა, ვერ ქპოვა; ცდილობდა და მრავალს მიიყეს ექებდა—საწადლის
მოსავლისაგან სრულობით უნაყოფო დარჩა.

შ ა ი რ ი

რასაც ტუტევი, ეს რჩევა შენდა დაიდევ წინარე:
გულთაგან ზრუნვა გააძე, ნაღველი მოსაწინარე.
ხისხლის სმა არის ურგებად, თავი შრომაზედ ვინ არე,
და რაც შენი ბუდი არ არის, ვერ ქპოო შესაძინარე!

რა მის საუნჯის პოენის სრულიად უიმედო შეიქმნა, სხვა ხერხებით ესო-
დენი იღონისძია, ლაშქარი რამ შეყარა და საბძრლად პირი მტერს შეაქცია,
ქალაქით გამოვიდა, და საომრად რა მიდგენ, ორსავე მხარეს რაშია გააწეეს,
და სასიკდილო ტყენლი ადგუნეს. მის მტრის ლაშქრიდამ გამონატყორცი
ერთი ისარი მეფეს საკვდავს ადგილს ეჭა, და იქვე სული წარსდა; ეტრეე აქ-
დამ ნსკოლმა ისარმა მის მხრის მეფე მოჰქცა. ორნივე ლაშქარნი დარჩნენ უპა-
ტრონონი. ახლარ-ახლარე იუენეს, რომე ბძმლისა ტყენლს შინა შეტყენილ-
ნი, ორთავე მხართა იწეოდეს; მერმე, ორთავე ლაშქართა სპასმეტთა ჟარნი
დამეშიდეს და შეიერთნეს, აჩივეს და დაასვენეს: სამეფო ნათესავთაგან ერთი
გუნება-უხვი, საქციელ-პატიოსანი ქპოონ ვინმე და იგი გაამეფონ, და ორთავე
ჭეუხნათა საქმე და საურავი მასხუდა მიადონ. ყოველთა კაცთა ტყვეს ამ საქმესა
მიემოწმა და თქვეს: თუცა ჭეუხის მპურობელობა მოხდებოდა, და ჭეუხის გა-
რიგებისა ბეჭედი მას ეფერებოდა, ჩუენის მეფის უმწევესი ძმა არის და მას
მიეანდოთო. შეითქნეს წარჩინებულნი და მის უდაბნოს კარს მიადგეს, და

ხელმწიფოს ბე ამადლეგულის დიდებით სიაროს მოწყენებდამ და მარტო მუო-
ფობისაგან აღმატებულს სრას მოიყვანეს და სვიანობის სნატოა ზედა დასვეს,
და, ღეთის წყალობითა, ის საფასვეცა და მამის სამეფოცა მას დაჩჩა. ეს არაჲ
ამისთვის მოგახსენე, არას საცადლოთა და არას მოჭირებოთა სამოკარი არ
ომოკების, ღეთის მოწყალებას უნდა მიენდოს და მისგან კეთილის მონიჭებას
უნდა ელოდეს და ზურგი მის მიერს სასოებას უნდა მიიხრდნასო.

თქვა შეწყობილი

ღეთის მინდობა სჯობს უოკელსა ეპტრობა მუშაგობასა,
რა უკეთია, რაც მოგცა მის სილამაზე მკობასა?
გული მას მტკიცედ მიანდევ, ნუ მისდევ ეშაგობასა,
შენი მდღეჲარი მოგეცეს, ვით ხელი ამიკობასა.
თუცა მოითმენ, მოგვიპა, დახსენ არაგობასა,
და შენმან ტრფიალმან გამოვლოს გლდოვანი თუ ვაგობასა.

შეიღმან ეს არაჲ გაათავა. უთხრა მამამან: რაცა მიითხარ, გზიანი და კე-
თილი იყო, მაგრამ სოფელი ესე საზოგადოდ შეიწვედ დაუცს ბრძანებასა ღეთი-
სასა, და უფროსი-ერთი საწუთრო საჭე რაცა ჩანს მიზეზზედ ჭეიდა, ამის-
თვის მოცადლობისაგან ხელსნობისა და მუშაგობის საჩეკებელი უკეთესია. მო-
ცადლების საჩეკებელი მოცადლებით მინდობილსა რადენ მიეცემის, და მუშაგობის
და ხელთ-საჭმრის საჩეკებელი თვითანცა და სხვათაცა ერგოს; რომელთაცა სხვა-
თა რეგება ძალ-უცს, უდებებით არ შეეწიოს და მარტო თვისსა რეგებას ცდი-
ლობდეს—ბოროტს იქმს. არა გასმია მის კაცის ამავი ქარისა და უკავის საჭ-
მეს უკან, კეთილი მიზეზი დაუტკეა და ამ მიზეზით ღეთის რისხვას მიხედა?
შეიღმა ჭეითხა, ვითარ უოფილაო?

მამამ თქვა არაჲ

თქმულა, ერთი შწირი ტყეთა შინა ვიდოდა, ცხოვნებისა ნიშატთა და
ღეთის საკვირველებათა საჭმეთა იგონებდა. ანაზღეულად, ერთი წერკალო სწრა-
ფი ქორი ნასა, ცოტა რამ ხორცი ელანჭითა კჭინა და ერთს ხეს დაბრუნვე-
და მოჭირებულის თრინვითა, ბუდისა ახლო მოსკლასა ცდილობდა. შწირმან
მას გაცდით ჭერეტა დაუწყო, ნახა უკავი ერთი, უფროთა, ბოლო დაცვივნული,
ბუდეთა ჯდა, და ქორი მას უკავსა მის საჭმლითა ზრდიდა. შწირმა ღმერთს
ძაღლობა შესწირა და თქვა: შენიმც ხელმწიფება და მაცხოვარება იქებისო, რომ
ბე უნაერთებსა ჭეკავსა, რომელსა თრინა არ ძალ-უცს და სლავისა ღონე არა
აქეს, ერთსა ბუდეთა მდებარე, უსაზრდელოდ და უძწიოდ არც ერთი დაციტეებაო.

თქვა ჩახრუნხულად

მიწისა შირი, ღეთიე განაპირი, ტახლად კვიშლია, სრულად ცხოველთა,
მოუყარე მტრეთა, ჩხვილთა და ბურთა ვეზრდის- და გვალხინებს უხეად უოკელთა:
კაცთა, მფრინველთა, ვინ დარბის ეკლთა, თკვითა და მისომთა, აგრეე მძოკელთა!
ღე ფასკუნეჲით, ბუზით, სადამად უზით, საზრდელს არ გეკავებს, სასძელს სოკელთა.

აწ რადგან მე ჩემსა მდღევარსა არ დაჟერებულვარ, და თავი სისარხის
ზრუნვითა უდაბურთა და უგზოთა ადგილთა ჩამივლია, და რას სერხით თითო
ლუმსა ჰურს აჭა-იქ მოვიშოკებ და საწმინტობას და სიმართლეს ვასუსტებ.

თქვა შინიო

მდღევრის თავს-მღებო მდღევარად არს მოცემული ზენითა,
მაშა, აჭა-იქ რასა ვად, ვითა გლასკაი რბენითა?
მოთმენით გული დაუსცადლო, სულ-თქმისა ამოდენითა,
და დღითი-დღე ხვედრსა დასჯურადე, ვიქმარ ესოდენითა!

აწ ეს მიჯობს, ამას იქით მოცადების თავი მარტობის მუხლთა ზედა
დავსდვა და კალამი მოღვაწების წერილისა ჰირსა გაჰკერა, ხელი ჰქვენნიერის
ლოქნისაგან დაიბანო და ერთსა გუთხეთა დაუსჯადე, და უდაბნოს მეოფთა წე-
სითა გული უსაკველის რიცხვის მიზენითა ღმერთს შეაკერაო.

ღ ე ქ ს ი

სასოდ ღმერთი სჯობს, ვიდრულა მთავართ შეწვენა-გებასა,
რა მათგან სულნი გავიდენ, განსწწნად იწყებენ გდებასა.

რა სამსოდე დღე-და-ღამე მარტოდ სენაკთა დაეუღა და კერა რა მო-
საელის ჰირი ვერ გაივდა, უქმელობით დაძვლდა და დასუსტდა. მისი სიმსნე
და ღონე ესრე მოედო, კვლარც ილოცა და კერა რა მეუღაბნოს რიგი კვლარა
ქმნა, კვლარც მარტობას დაადგა და კვლარც მოეყსინაობასა. ამისთვის ღვთის
რისხვა მოვედინა.

რადგან ამ სოფლის მიზენი, გზა და რიგი მეშვალობითა და შემწეობით
გარიგებულა, ღვთის ძლიერებისაგან შესაძლებელია, რომე უმიზენოდ საქმე იქმ-
ნას, მაგრამე ბრძანება: «შრომითა და ჰირის ოფლითა სტამდენ ჰურსა, და
ერთმანერთს სარგებელს და შეწვენას მისცემდენ ჰქვენის საქმის გასამართველად». -
და ესე უმჯობესია, შენ სხვას არგებდე, ვირემ შენ სსვისაგან რგებას ცდილობდე.*

თქვა ღექსი

ქორულად მოინადირე, შენგან საზრდოთა ჰქვაოდენ,
სხვისა ნაღვაწი ნუ გინდა, ვით ქორისაგან «უვა»-ოდენ.

ეს არაჲი ამავად მოვიუენე, რომ სცნათ უმიზენოდ არა საქმე არ იქმნება.
საუკეთესო მინდობა ეს არის, მიზენისა რასამე გზით გარჯილობის მტდელი
იფოს, და ღვთის მინდობასა და მადლობაზედ იდგეს, და იქედის საქმით მსოფ-
ლიოს სარგებელს იჭიროდეს. ერთს ბრძენს უთქვამს: მეშვებდე და შერებო-
დე, რათა მგონარება არა გეუფლოს, მდღევარისათვის ღმერთს მადლობდე,
გერემ არ შეიქმნაო!

* ამ ადგილს ოთხისავე ხელთ-ნაწერ გარიანტების ფურცელთ არშეიბზე მოქცეულია
შემდეგი შენიწვა: «სადაც სხულის წინააღმდეგ ჩნდა, ცოტა რამ ჩაღნი ვარა». ეს
შენიწვა თვით მთარგმნელს, მეფე ვანტანგ VI-ს უნდა ეუთვნოდეს. რედ.

თქვა შაირი

მინდობას ნუ შეუდრეკები, შემწე გიყვარდეს ცნებითა.
 მუშაენი ღმერთსა უყვარან სიმტკიცით, არ ოცნებითა,
 მიმნდო თუცა ხარ, ცდაცა ჭყუ მუშაობისა თნებითა,
 და საქმე ქმენ, მაგრამ იმედი ღმერთსა მიანდევ ნებითა.

მერმელა შეიღმან სიტყვა შეჰკადრა და ჰრქვა: მამო, ჩვენ არცაღა ღეთისა მინდობილ კართ, მოშოგებისა დონე გვაქვან, რომე შემოკრებსას ხელი მიუყოთო, და მრავალ მოწყალქმან ღმერთმან თვისის უხვის საუნჯით რაიცა ენებოს ჩვენად ბედად იგი ქმნასო. მამამან უთხრა: საქონელთ შოგან ადვილია, და შენახუა და მოხმარება ძელია. რა საქონელი კაცმან იშოგოს, ორი რიგი განკრძალა უხმს: პირველად ესრეთ შეინახოს, არ განახილოს და სსკაცა შემატოს; მეორედ, მტაცებულსა და მმარავთა და მყობობეთაგან დაიფაროს: საფასეთა მოყვარენი მრავალი უის, და მის საფასისა უფალსა მტერი უმარავი⁶⁵ ჭყავსო.

თქვა ჩახრუხაული

ცათ ეტლთა ჭტევა, მალ-მალ მოჭტევა, ჩვენთა ნიადაგ არ გეტაცებს ღართა,
 მაგრამ მრავალ გზით, მთავრითა და მზით მეფეთ კატარნი გამარცხეს მჯდართა.

მეორედ, მისის სარგებლის მოსავალი რიცხვით შეიგნას და იცოდეს, და სათაენოსა არა მოაქლოს, და თუცა მისი სარგებელი არ იემავა და თავისი-გან წარგება დაიწყო, მცირესა ხანთა დასრულდება და ოქროსა ნაცვლად მტკერი გაუმრავლდება.

უთხრა ღექსი

თუ ზღვასა წყალი არ შესდის—იგიც დაშრება კიციითა,
 კლდეც ძირს უკაფდე ნიადაგ, ვერ დადგეს იგი სიმტკიცითა.

ვისცა მოსავალი არა ჰქონდეს და ხარჯვას არ ეკრძალობდეს, გინა მოსაკებულთაგან წარსაკებელი მეტი ჰქონდეს—იგი მთხროვარებისა მორკეთა ჩავარდეს, და საქმე სიკვდილის ნატრად გაუხდეს, რაკვარადაც საქმე გაცრუებულმან ჭავრით თავი მოივლო. შეიღმან ჭკითსა, კვ საქმე რაცვარად უოფილაო?

მამამ თქვა არავი

უტკვამთ, ერთს მხენულსა თვისი საზრდო სჯარბალი შეენახ და მისი მოგონების კარი მაგრად დაეშა, კირემ ერთ-უამს დაწინკების დღე მოხდეს, და მის შესარების დროს ვისარგებლო. მამინ ერთი თავი, ყოველთა მყობობეთაგან უჩქარესად, მთავრის კალოდამ მარცხალთა და ცისაგან კარსკვლავთა მრისხანეს ჭანგითა მოიტაცებდა, მის სჯარბლის ახლორე სორო ჰქონდა და დღე-ღამე მის მიწის ქვე სერულთა სთხრიდა, მის მთხროლობასა შინა, ანა-ზღად, მის ორმოში გამოხვრიტა და სჯარბალმან წვიმასკვით ზეილამ ღენა დაიწყო. თავკსა საზრდელი მოკლებოდა, რა სჯარბალი დანაცვიენი ნახა, ღმერთს

⁶⁵ ვარიანტი: უმარავი.

მადლობა დაუწყო, რადგან უსასყიდლო თვალი მან ბედად იშოვა. რა მრავალი მოსაკალი ნახა, ფარაოს სიდიდე და ფერიდონის მასშინძლობა დაიწყო. რა თავკეთა ეს ამბავი მიესმათ, ყოველნი წელ-შერტყმულნი მის წინაშე მონურად წარმოდგეს.

ღ ე ქ ს ი

მაიერებელნი მოყვასნი მოკლენ და გედასებთან,
მწერსავით სიტკბოს მოსდევენ, შენთანა არ მოკვდებიან.

სიმძაღრის მდეკლნი და სირჩათა მსმელნი თავნი მოვიდნენ და გარს შე მოუგროვდენ, და რაც მათი საიერებელი წესი და საქმარი სიტყვა მას აძებოდა, მას მოახსენებდენ, ენას მისის ლოცვისა და შესხმისა კიდე არას აუბნებდეს. იგი თავკიცა უგუნურებით ამპარტახობდა და თვისის თავის ქებისა და კეხნის მეტს არას იტყოდა. მათ აძლევდა, ხარჯვდა და აფორაქებდა: ესე იმედი ჰქონდა, რომ ხვარბალი მრავალია და ნიადავ ესე მოვიდინებათ. დღეუოკელ თავის მეგობართ ხვარბლით დატვირთულს წარავლინებდის, საბოლოოსას არას სინჯვიდა და სახვალ-ზეგიოს არას იგონებდა.

იტყოდის ტაქმას

მწდეგ დღეს დამთრეკ, ხვალ კიცდი მათ ვერ.

რა თავნი ამ ღხინთა და განცხრომათა იყენეს, მაშინ სიემილის იწროუბამან სელფესთა ღონე მოშალა, და შიმშილობის ცეცხლი ღვიძლ-დამწვარ გულთა შინა უშეშად აღაგზნა. ყოველთა ადგილთა ერთისა ჰურისათვის ერთსა სულსა აძლევდეს, და არაეინ სუიდულობდა; სისხლისა სათავანოსა ხვარბლთა ზედა მისცემდეს, და არაეინ იღებდა.

შ ა ი რ ი

სიემილისაგან მოყვარე მოყვარეთ ვერ იცნობდიან,
მაკედრებულთა კედრებს მსმენელთა არ ესმოდიან,
კბილნი ბაკეთა მოჭმასს სტომაქნი კითა სცნობდიან,
და მშოერთა ტრემლნი მამღართა გულქვათ ვერ აღბობდიან.

• მას თავკესა ბედნიერობის სიუხვითა ტაბლა კეთილის საჭმლით აკესო, და ბუნწობის სახელი მიღმა გაეშორებინა: და არცა მის წელიწადის ნაკელუკეკანება სმენოდა. სამი-ოთხი დღე რა გამოკეიდა, მხენელს სულის დანა ძვალთა მიადგა, მას ორმოს მოჭხადა, ნახა მრავალი მოჭკლებოდა. ამისთვის სიღლიანსი სულთქმა მდღლარისა გულიდამ ამოადინა და მისის მოკრებისათვის მრავალი იზრუნვა. მერმე თქვა: გარდასრულისა საქმისათვის ტირილი ჰკვიანის ცაცისაგან ხელთ მიმსგავსება არისო, ესე სჯობს, ესე ხვარბალი აქედამ სსვასს ადგოლსა გარდავისცალოო. მიჭყო ხელი და დანარჩომსა ამოღება დაუწყო და სხვაგან წაიღო. მას თავკესა, სოროსა მეოფესა, სილადით ვერა შეკვნა რა, და განსვენებით ეიინა. სხვა მასთანა მეოფენი თავნიცა მის მხენელისა ფერხის ხმას ვურს არ უბურობდეს და არცა რას ფრთხილობდეს. მათში ერთი მონა-

სული თავი იყო, რა ფერხის ხმის ჯღღო აიღო, კრდოთა ამოვიდა და ერთის სურვილიდამ ქვრეტა დაიწყო. მსხუნელი ნახა, ჩაირბინა და თავის ამხანაგთ აცნობა, და თვით გამჭრა და წავიდა, და სხვა თავგანიც უოკელნივე თითო ხერხლით გაიპარნენ და მასშინძელი თავი მარტო დაუტყვეს.

ჩახრუხაული

ეკლას ამისთვის ერთის ჯამისთვის, ვითამ უყვარდი შენ სასურველად, საზრდელსა სშირსა, ვითა ნახშირსა, უხვად უყრიდი ახალსა ძეულად. რა საქონელი შეკეჭმნა ბნელი, მათცა მოუყსობა ვერ გიყუეს გრძელად, შენი მოკლება მათდა საზრებლად, მისთვის უნდოდათ სარგოსა მქმნელად. ესრეთს შეგობარს, ბოროტად მცნობარს, მათერებულსა, რად იღებ ხელად? და სჯობს მოიძგო, ან სამ წააგო; არ გიჩნდეს მათი გაყრანი ძეულად!

რა მეორეს დღეს თავი განსვენებდამ ადგა, რა მიმოიხედა, თვისი საყვარელთაგანი ვერავინ დაინახა. რადუნც იტყვიტა მისის მოყვარეთაგანი არა ვინ ჰქოვა, ტირილით ესრეთ იტყოდა,

და თქვა ლექსი

ჭე, საყვარელი მოყვასნი სად გამეცაღნეს, სად არად,
რად მომიძულეს, რა იქმნეს, ვინ კჳოო მათდა სადარად?!

რა მათი ამბავი ვეღარა შეიგნა რა, მისის საწოლით გამოვიდა, შიშშიღობა და ჰურის ძვირობა შეიტყო, ჩქარად მობრუნდა და თვისთა სოროთა შევიდა, რომე თვისი საზრდო შეიკრიბოს და შეინახოს. რა ორმოდ მივიდა, მარცხაღ იც ვეღარ ჰქოვა, რომე ერთ-ჯერად გამამღარიყო. მეტის დაღობებისა და შეჭირვებისაგან სული უნათა მოადგა ესოდენ, თავი მიწათა აწვეიტა, ტვინი ზედ დაანთისა, და ზრუნვისა აღბორებითა. სიკვდილის ფონში დაიდუბა და მიწათა გაერია.

ამა არავის. სარკებელი ესე არის, რომ კაცმა ხარჭი და მოსაკალი უნდა შეუსწოროს, და რაც თავნი ჰქონდეს, მისის სარკებლით თავნი გაიბიგოს, და სათავნოს დაუგლებლად მოუაროს.

თქვა ლექსი

თუ მოსაკალი არ გქონდეს, სარკავით ხარჯე კვნესითა,
მოსაკლისა და ხარჯისა რაცსეს მალ ნახვადე წესითა.

მამამან რა არავი დასრულა, უმძრწემესი შვილი ზე აღდგა და სიტყვა სარკებლის თუღ-მარგალიტითა მოოჭვილად შემხად და ჰქრქვა: ჭე, მამაო! რომელმაც კაცთაგანმა თვისი ჭონება კეთილად ამტზავროს და მისგან სარკებელი გაუმრავლდეს, მან კაცმან რა-გვარად უნდა დახარჯოსო? მამამან უთხრა:

— მართებული რიგი უოკელთ საქმეთა შინა ჰქებულა, და უფრორე რომ იყოფინოს საქონლის უფალმან, უნდა მოსაკალთან სარკებელი ორ-რიგად დასდვას: ერთად რომე, უადგილოს სარჯსა და მეტს წარსაკებულს გაყვრძლოს, რომე ბოლოდ სასინანულოდ არ გაუსდეს და გმობა და ძვირის ზრახვა არ დაუწიონ, და სა-

გიცხელი გნა მას ზედა არ აუბნან. ეს დაიჯერე, საქონლის ცრულს საქმეზედ გარდაგება კმეაური საქმე არისო.

თქვა შაირი

მობეჭკ და წარსაგები, არ ჭებულა შენაბედი,
უხეობაა მოსაწონი, ეისაც მისცე შენა ბედი.
ძუნწობა სჯობს გაროქასა, აფრინო-ღა შენაბედი,
და უსარგავო ხარჯი მას ჭტავს, ციცხლს მიუპურა შენ აბედი!

მეორე, ავსა და სიძუნწის სახელს მოერიდოს. სიძუნწე სჯულშია ცოდვია. და თემზადც სასიარცხთა. ჭეუენათა მპურობელი თუცა იუოს და თუცა ავის მოქმედა, მტრთ გულისად გახდების. ძუნწის საქონელი ბოლოდ მარბიელთა და მტაცებელთაგან იავარ იქმნების, რა-გვარადაც ერთს ავაზანს ხუთი-ექვსი რუ შესდიოდეს, და მას ავაზანს წყლის შედენის ოდენი გასადენი არა ჭქონდეს,—გზის სიმჭიდრობისაგან უოკელგან ძალს დაატანს, და კედელთა შინა წყნარა უონავს და დენას დაიწეებს და, ბოლოდ, ის ავაზანი ძირიან მოიშლება და სრულობით დანგრევა, და მისი წყალი ცრუად ჭეუენას მოიცავსო.

შ ა ი რ ი

რა ძუნწიან მისი ჭონება სიძვირით კერ იხმაროსა,
მტაცებელთაგან გაიბნას, ვითა ბზე ჭარმან აროსა.
თუ ტომთა დარჩეს, სწეველიდეს, გინება არ აკმაროსა⁶⁶,
და აქ შერცხვეს, მერმე ვი წარწემდეს, ჩავარდეს ბნელს ხაროსა.

რა შვილთა მამის სწავლა მოისმინეს, მისი სიტყვა ასარგებლიანეს, და თითოაზნ თითო საქმის ხელ-უოთად გული აღიძრეს. უსუცესი ძმა ვაჭრობად გაემზადა შორთა გზათა და ხელი მოიწეო და წაყიდა. თანა ორნი აზავერნი ჭეუეს, ერთისა ფურისა ნაშობნი, რომელნი ბურნაკსა⁶⁷ ეტლისა გუროსა მათი ჭიდებისა ღონე არა ჭქონდა; ზოდიაქოსა ღომი მათის ძლიერებისა შიშითა, მშეირს კატასავით, ძლიერს ჭანგსა უსუსურობის ნუნათა დამაღვიდა.

ღ ე ქ ს ი

ტანად ჰილოსა ოდენი, მებრძოლად ღომის სახენი,
საჭკერტლად ტურთად ღამაზი, სღვით მსგავსი ვერა ენახენი.

ერთსა სახელად შეთურბა ერქვა, და მეორესა—მანდაბა. გაჭარი იგი რთეუდა აზავერთა მათ და დიდად ხელს უწეობდა, მაგრამ გზის სიგრძემ და თემით-თემად სიარულმან მიაჭირვა და სიმჭლე ეუფლათ. გზათა ზედა ღამაზალი დახვდით, და გასულასა შინა შეთურბა დაეულა და კელარ ამოვიდა. გაჭარმა მრავლის ღონის ძიებით ამოიყვანა, და რა სკლისა ღონე არა ჭქონდა, ერთსა მოკამაგიორეს მიაბარა და მისის მოკლისათვის კედრა, და რა მომიატოს და შეიძლოს

⁶⁶ ვარიანტი: გინება არ იკმაროსა.
⁶⁷ ვარიანტი: რომელნი მბურნავისა ეტლისა.

მასვე მოგზაურთან მიჰყანა ამცნო. მოჯამავირეს ორსაოდე დღეს მარტობა მოეწინა, შუთურბა მუნ გაუშვა, ჰატრონს დაკარგვის ამაჲე მიუტანა მას გეორგეს საყანესა. მანდაბაც მეტად დაშურა, და შუთურბას გაყრის ნაღველიც გაუძრავლდა და მოკვდა. შუთურბამა მცირეს ხანთა შინა ღონე მოიგა და დაძვრა შვიდლო. აჭა-იქ სამოვარს ტებზა დაუწყო, ერთს შვენეურს სათიბს შეხვდა, მამპრას რეული მრავალი თერი ყვაილი მოჭთენოდა, სამოთხის მეწაღორტესა მას მისის შვენეურებისაგან გაოცებითა თითსა ზედა კებინა, ცასა მისად სამზერლად გონება აესილებინა.

ჩასრუსაჲული

• ყვაილოვანი, ჩურო-მზოვანი, მოღზედა წყალნი სშირად დიოდეს, მის შექობასა, ბანაკობასა, სამოთხის მცველნი მეტად ჩიოდეს.

შუთურბას ადგილი იგი დიდად მოეწონა და დასადგომელი ბარგი მუნ ჩამოჭსადა, ერთ ხანად უაჲშროდ და თავისუფლად აარა, მის წაღვოტის მსგავსს მინდორთა სმოკდა, მას სულთ-მომამბრუნებელთა არეთა და გულის საწადელს სასეოთათა აჭა-იქ ეტარებოდა, მეტად ჰოხილად გასუქდა. მუნ მოსვენებამან მადალი ყვირილი მოანდომბ. მას ადგილს თურე ერთი ღომი გეარობდა, მოშაო და უხზანარის მსგავსი; ყოველნი მხეცნი მის სამსახუროდ წელ-მორტეშულნი დგენ და სხვათა ნადირთა სამონოდ ხელით-წერილით თავი დაედვათ. ღომისა თვისის სიმხნითა და ძლიერებითა, ყმით სიმრავლითა და ადგილის სიდიდითა ამპარტავნობა შესკოლდა, და მისი უფროსი აღარავინ ეგონა, კისკასს ჟიქსა და ტან-დიდს ვილოსა არად მიიჩნევდა. მას არც აზაკური ენახა, არც ხარის ხმა ასმოდა. შუთურბას ყვირილი რა შეესმა, დიდად შეეშინა და მის განკრძალვას იყო. მისი შიში სსვა ნადირთ არ შეეტყო, და ამისთვის აღარსად წაკიდის, არცაღა ერთის ადგილით მიმოკლდის. მის სახალოკეს ორნი კშმაჲე ტურა იუნეს, ერთისა სახელი ქილილა იყო, და მეორისა—დამანა; ხერხანნი და საჭაჭოთა საჭმეთა შინა სრულნი, მაგრამ დამანა უახოკნესი იყო და მედიდურობისა და სასელის მიხეხული. დამანამა იაზრა, რომე ღომისა შიშისა რამე საჭმე გულთა ჩაკარდნაო, და ქილილას უთხრა: ნადირთ ხელმწიფის მოწყენისას შენ რას ამობო, რომე ღხინი და შვება გაუშვა და ერთს ადგილს მარტობით არისო?

თქვა ლექსი

შუბლთა ახნია ნიშანად მისის გულისა ურვანი,
იცის, კერ უთქვამს საჭმენი, რაცა აჭკს შიგან ზრუნვანი.

ქილილამ უთხრა: შენ მაგის გამოძიებას რასა სდგე, ანუ რა მართებულაა შენი მაკ საჭმის კითხვაო?

თქვა ტავმა

რა ხარ შენ, კინა, რომ გაცოდინა, თემთ საიდუმლო ზედ მოგისდინა.
ჩვენ ხელმწიფის კარხედ მცირედსა საზრდოსა კმოლობთ, და მათის ბედ

ნაკრის ჩრდილის ქვეშ განსვენებით დღესა და ღამეს ვატარებთ, ეს გმან ჩვენთვის. მუთის სვაშიაღთა ცნობასა და მისთა საქმეთა გამოწვლილვასა ნუ ეძებ, ჩვენ სასელმწიფოთა შინა ამაღლებული არა ვართ, არც მათი სამსახური გვიოთაკებია. ჩვენი სიტყვა სელმწიფეს როდის მოესსენების, მათი სიტყვის თქმა თავისა თვისისა ქების წაიღია, და რომელიცა ქებასა ცდილობდეს და თავისა საქმესა არ დაჟურდებოდეს, მას გერე მოუხდება, როგორც ერთს მაიმუნს მოუვიდა. დამანამ ჭკითხა, როგორ ყოფილა?

ქილილამ თქვა არაჲი

ნათქვამია, ერთმა მაიმუნმა ერთი მხერსაკი ნახა, ერთს ძელზედ იჯდა და მას ხერხავდა. ორი სოლი ჰქონდა. მას ძელის ნახერხში, ხან ერთს ჩაარქმევდის და ხან მეორესა, რათა მისი გაკეთა გაიადვილოს და ხერხის ტარებას გზა ხსნილად ჰქონდეს, და რა ხერხსა ძელის ნაკვეთი მოუჭირებდა, წინა სოლს ამოღებდის და უგანა დაარჭმოდის. მაიმუნი ამას გულს მოდგინებდა სინჯვიდა. ხერხს საქმე რამ გამოუვარდა, ადგა და წავიდა. მაიმუნმა რა სამუშაო უგადური ნახა, ჩავიდა და ნახერხის მხარეს დაჯდა, და სასირცხო ასო ნახერხში ჩაკვიდა. მას ნარჭობს სოლს, ხერხს ბაძით, ჰიდება დაუწყო, სხვაგან დარჭობა უნდოდა. რა სოლი მოგლიჯა, ძელის ნაპობმან პირი პირს მოუჭირა და მაიმუნის სასირცხო შიგ დაჭყვა! მაიმუნი, ტვივილისაგან შეიწრებულდი, ტირილით იტყოდა,

და თქვა ლექსი

ამ სოფელს ვინცა მუშაკობს, კეთილ არს დაუშრომელად,
მისს არ დაესჯურდეს, სხვისა ქმნას, დაუგმობს გაუზომელად.

ჩემი საქმე ხილის ჭამა იყო, არა თუ ხერხის სმარება; ჩემი მუშაკობა ჭერქთა შეძრობა იყო, არა თუ სოლთა დარჭობა და ცულთა კეთება.

თქვა ტაეში

ვინც უქმნული ქმნას, ჩემებრ შეიქმნას.

მაიმუნი რა ამ დაჭირებაში იყო, ხერხი მობრუნებული მოვიდა, მოხმარების ნაცვლად სიკვდილსა მისწია.

ამისთვის უთქვამხთ ტაეში

ქია რად ბაძაკ ხერხოსა? ხამს ხილი წაიხეროსა.

ესე არაჲი ამისთვის ვთქვი, შეიტყოთ, რომ ყოველმა სულეიერმა მისი შემსგავსებული საქმე უნდა ქმნას და თავისი ფერხი მაგალითადამ არ გარდასდვას.

შეენიერად უთქვამხთ ფისტიკაური

ერთი იგავი მახსოვს მოყვრისა, ცნობილთა ბრძენთა ტკობილად ნათქმისა: საქმე ყოველი კაცისა არის, არა თუ კაცი უოვლის საქმისა!

საქმე ესე შეზან საქმნული არ არის და დაესხენ, მცირედი საზრდო და ცოტაი გასაძლებული მოგცემია, იუოფინე, შენი საფერი საქმე სცანო. დამანამ უთხრა: რომელსაგა სელმწიფეთაგან დიდ-ყოფა უნდა, მცირედის საზრდოთი არ

იქმნებას, ცოტათი მუგულსა უოკელთა ადგილთა მოაძიებს, მაგრამ შეუეთ წინ სამსახურის სარგებელი მადლის სახელისა და სახელისა მოპოებისათვის ქმნიდა, რომე მით შეიძლებს მოუვარეთ მოუკრობასა, და მათს არძანგთა და მტერთა მტრობასა და მათს შურის-გებასა. რომელიცა მცირესა საზრდოსა დასჯურება, იგი კასი კაცად არავის შეურაცხია. მადლსავეთ ერთს ძვალზედ სიხარული და, მსუნავს კატასებრ, თავისი შეპურობაზედ განცხრომა რა სახელია მე მინახავს ღომისა უურდგელი შეპურას და, რა განჯარი ენახოს, უურდგელი გაეშვას და განჯარს მისტიკებოდეს.

თქვა ლექსი

მალღს საქმესა ექებდე, დმერთმან კერკეე გიუოსა,
მის იმედისებრ გიბოდოს და ჰირი არ დაგიუოსა.

გინცა სიმაღლის ხარისხთა ქპოებს, კარდივით რაგინდ დდე მოკლე იუოს, ბრძენთაგან შეენიერის შესხმითა დდე-გრძელი შეიქმნება; რომელმანცა სიაკსა სიძუნწეთა შინა თავი შთაიგდოს, ძეწისა ფურცლებერ რაგინდ მრავალი გასძღოს, საჭებულად არ დასწერენ და არც სახელ-დიდთა თანა არკვენ და მათ-თანა აღრიცხვენო.

თქვა ლექსი

კაცი სახელის მძებნელი, უკვდავად შემირაცხია
მკვდრად იგი თქმულა, ვის კაი სახელი ზედ არ აცხია!

ქილიღამ თქვა: სიდიდე და სიმაღლის ნდომა ესეთისა გეარ-ჭებულისა გაციხავან მართებულთა. ჩვენ მის დიდ-კაცთაგან არა ვართ, რომ სიმაღლის ხარისხზედ აღსვლას გქირნახულობდეთ და მასზედ საცადლის ფერხნი დადგით შეეძლეთო.

თქვა ლექსი

გულის ზრახვანი უზომო, ზღვაებრი გულთა წყობილი,
მცირე ასობა, ვით იტყოს—⁶⁶კერას შეიგებს ცნობილი.

დამანამ თქვა: დიდების მომპოვნებელი ჭკვა და სიკეთე არის, ვისცა რჩეული ცნობა აქვს, თვისის კეთილის მეოფელის ცნობა უწეის, და თავსა თვისისა დაცემულობისაგან მალღსა და ჭებულსა და ჰატიოსანს ხარისხზედ აიყვანს, და ვისცა ჭკვა და მეცნიერება მოკლედ უსუსური აქვს, ამაღლებულის ხარისხით თავს სიმდაბლისა და სიგლახავის უბეთა ჩამოაჭრუნებს.

თქვა შაირო

წინასწარ მცნობი უქიათ სიბრძნითა სწორი და სრული,
მალ-წყნს თავისა დაპურობა, თუ ცით აქვს თავი⁶⁶ დასრული,
თუ გულის თვალი ღია აქვს, არ ეცეს მისის დასრული,
და იცავთ. მიხედვა ვერ უძღოს, ტარებით დაშერეს დასრული.

⁶⁶ ვარინტი: ვით იტყვის.

⁶⁶ ვარინტი: აქვს თოყი.

დიდად შენიერთ უთქვამსთ: სიმაღლისა და სიდიდის ხარისხზედ აღსლ-
კასა დიდი ცდა და გარჯა უნდა, და დაბლისა პატივის ხარისხთა ჩავარდნა ნაზ-
დგულად იქმნება, ამად რომე, რომელიც მძიმესა ლოდსა მხართა ზედა დადებად
მოხებებს, ხერხითა და მრავლის სარჯლით ალება გაუჭირდება, გაურჯელად რა
გაუშვას, მიწათა დაგება. ხამს, რომე ამადლებულს და სიკეთით სრულს კაცს
ხელელისა და ჭირის მოთმენა შეეძლოს, და სხეანი მის მსგავსად მას მადალს
სამხუოს კერ განატებდნ.

თქვა ჩახრუსულა

ჟღონო კაცთა, ქართ სახარბატთა, ტრფილთ აღერსი ვით შეუძლია?
ჭახუკთა ლომთა, მიმართონ ომთა, თუ არ სიმხნითა, მტერთ რითმე სძლია.

გინც მოსკენების მდომელია ნიადგ, უპირის-წყულად სიძუნწისა და ურც-
ხობის გუთხეთა დაენარცხება; რომელიცა ცოტა ტკენითა კელიდამ კარდის მოგ-
რუფას არ ეცადოს, მან პატივის წალგოტთა შინა საღხინოდ ნატა გაიფინოს.

შ ა ი ო

გითა მომეტეს პატივი, შეუდრკე ჭირთა მალალებს?
გირე სისხლის-ფრად არ იქცეს, ფას ვინ დაურთავს მალალებს?
ხაწადლის გზათა დაშრომა კერად დამჩნეეს მალალებს.
და ბოლოდ, ვით ვპოო მოღსენა, პირველ არ გარჯა მალალებს.

ნუ თუ შენ მათ ორთ ამხანაგთა არავი არ გასმოღდესო, რომე ერთმა მო-
ჭირებთა და ცდით ხელმწიფობა იშოვა, და მეორე უღონობითა და მცონარე-
ბითა მთხოვრად და მეოღოვანად შეიქმნა? ჭილილამ ჭკითსა, როგორ უოთილაო?

დამანამ უთხრა არაკი

იუენე ორნი ამხანაგნი, სახელი მის ერთისა სალიმ, და მეორისა—ყანიმ.
ორნივე ერთს გზასა მკაულ იუენეს, ერთსა საკანესა დაისადგურებდენ; აგრევე
გზათა კლიდენ. ერთსა მთის ძირთა მივიდენ, რომე თავი მის მთისა—ღურჯის
ცის ცხენისათვის სადავე გაესწორებინა, მისი კარე მოსართავი ცის ბურჯთ
გრკალთან აკენდა აკენდას ხელებოდა; მის მთისა ძირთა ერთი წყარო დიოდა,
შენიერებთა ახლს გაშლილის კარდის პირთაებრ და სიტკობითი ბაგუტკობიდ
და ენა-შაჭირანებრ მწკუთარე: მის წყაროს წინ ერთი ავაზანი იყო, გარეშეშეო
შეპორაკებულნი ხენი, მაჩრდილობულნი, რტო რტოთა გარდადებულნი.

შ ა ი ო

ხენი დარგულნი გაწყობით, ზე აღმართებით მდგარენი,
ხარო და ნაჟეი დამსერიო, ნარდთა მოკცვა გარენი,
შაშხრა შრომანთა ნარევი, სუნვით აკესო არენი,
და ია თავ-მოხრით, მონურად, მათ ასლდა, არ უდარენი.

რა იგი ორნი საყვარულნი ამხანაგნი, მის საშინელის მიხდერით დამაშე-
რაღნი, მას განსასკენებელს საკნეთა მოვიდნენ, ნახეს მეტად შენიერო და სი-
კეთით. გულის საწადელი აღვილი, მუნ დაისადგურეს და განისკენეს. მერმე

ადგეს და მის წყაროს გარემო სულა და ტარება დაიწყო და მიმოხინჯვიდეს. ავაზანს იქით ერთი თეთრი თუქალი ნახეს, ძლიერების კალამთაგან მწკანისასოთა, ვითა დიდისა სიბრძნითა ქარტათა ზუდა დაწერილისა უმჯობესი აღმოაკითხეს, და ესრეთ ეწერა: «*ჭე, მგზავრო რომელნიცა ამას სავანეს გარდასდეთ, ბუნდებობისა იმედნულები იყენითო, ამისთვის რომე სასტუმრო საკანე კეთილად განგვიწესებოთ. სასარგებლო ჩხუვი რიგიანის საქმით გამოკვიბერტუთა, ამა საქმითა და ჰირობითა, რომელმაცა თაჲ თვისი გაწიროს და ამა მორკუთა ჩახდეს, და დაღუპვათაგან არ შეიშინოს და საცადლოთ იქით გიდეს გავიდეს, მუნ ერთი ქვისაგან გამოთლილი ღომი კლდისა მის ძირთა მდებარეა, იგი მხართა აღიღოს, და უსკენებელი და დაუფოვნებლად ეს მთა წყერამდე შეიბინოს. მთაზედ ესრეთ აიტანოს, რაზომცა სულთა მომნადირებულნი მხეცნი და ქვეწარმავალნი წინარე ბრძოლად დახედენ, ანუ ღვიძლთ-განმკერემულნი ქაღვიბი კალთათა გვიდებოდენ, ამათით სირბილი მისი არ მოშალოს, და ესრეთ რა მთის თხემთა აღვიდეს, მაშინ მისის საწადლის ხე მისი სახდომელი ნაყოფი მოსცესო.*»

შ ა ი რ ი

თუ კაცი გზათა არა ვალს, კანად ვერ მიიწვიოს, ეგრევე, თუ სულსა არ დაღუეს, ზეცად არ აღიწვიოს. თემთა დაშურობის სასოთა ნათლად ჩანს გარდაწვიოს, და მან დაინახოს ცოტათი, ვის სიბრძნე შეეწვიოს.

იგი წერილი რა წაიკითხეს, ეხნიმა მოიქცა ხალამისაგან და უთხრა: *ძმაო, მოდი საწადლის თერხითა შიშის ასმარეზი გავზომოთო, და ამა ტილისმისა ცნობისათვის გავისარყოთ და კვლანთ რასმეო!*

თქვა ლექსი

ან საწადლის ღრუბელთა ავალ და აფერინდებისა, ანუ კაცურად სიმხნითა სიკვდილი თავს მიდებია!

საღიმ უთხრა: *საუვარლო მოყვასო, ამა წერილისა რადგან არცა მწერალი ედით და არცა სიმართლე დაგვიმტკიცებია, ამ რიგი საეჭვი რამ დიდად საფრთხილოა, რომე უმეტრებითა თავი² განსაცდელში და სიკვდილის გზათა ჩაგდება უგუნურებისა შესწორებულნი არიან. არა მეცნიერი სამსაღას და თერიაყსა ერთად არა სტამს, და არცა ჭკვის მუოფელი ხელთ საქონს ეგესლსა საეტეს საკტროზედ მისცემს.*

თქვა ლექსი

რადმც უნდეს კაცსა ბრძენსა და კეთილად მცოდინარესა, ათას წელ მოსვენებულსა, ერთს წამს შეწყენით მარესა?

ეხნიმამ უთხრა ტკბილად: *საუვარლო, მოსვენების წადილი უღონობად და მცოდნარებად ითქმის, და საშიშართა შინა ყოფა ბუნდებობისა და სიმაღლის ნიშნია.*

* უნდა იყოს: *ეუმეტრებიოთა თაჲისა.*

თქვა შაირი

მოსკუნებისა მდომელმან თავი კერ ოდეს იქისა,
 მცონარმა ბედნიერობა ჟიბეთა კერ ჩაიქისა;
 მებრუობისა მომიშინ ღვინო კერ შესვას ჭიქისა,
 და სწადელს სად მიემთხვიოს უსარჯლოდ აქა-იქ ისა!

ხასელ-მაღლი კაცი მცირე ღუგმათა და უგვანის კეთხეთათვის არ დახადებულა, კირებ სიდიდეს არა ჭპობეს, წადილის ფერსი სკლისაგან არ დაეცადება; სიმხარულის კარდი უკვლოდ არ მოიკრიფება, სურვილის საუნჯის კარი უცდელად კლიტით არ გახმის. მე ხასელაობის სადავე, ჩემი შემწერობელი, მის მთის თავზედ მიმწეკს, და მოკეთეთ მორკვასა და ჭირის ტვირთვასა აღარა კერუნაე.

თქვა შაირი

თუცა მისითა ძებნითა ჭირნი მრავალნი მოვიგნე,
 უცოდველია სურვილი, თვალნიცა მასზედ მოვიგნე;
 უდაბურთ გზანი საჭირო მის ხასუათთვის მოვიგნე,
 და ჩემისა სატრთიალოსა ღახვარნი გულთა მოვიგნე.

ხალდი თქვა: რადგან სიცოცხლე-ბედნიერობის გაზაფხული სულისა ამისის მალოდინით გაიძლევის, ღნიოშის შემოდგომის გაწყოზაცა იქმნების, მაგრამ ეს ერთს ესეთს გზაზედ სიარულია, დასასრული არა აქვს, როგორც ჩაიხანე ზღვათა შინა ვლა, რომელსა ეიღებო შორად აქვან. ამისებრნი ჭკვის გზათაგან უცხო არიან, ვინცა ერთი რამ ხელად აიღოს, გასინჯოს და რაცა მოსავალი რტება, წარსატყუელიც ატრეკ წარაგოს, და საქმის გაკების რიგი იცოდეს, და მისი შესამატი და დასავლისი ჭკვის სასწორით ასწონას, რომე ცუდად და უბადოდ მისი საქმე არ წაუხდეს და სიცოცხლის სიტბოს ხვავი გასახეკვლად ჭარს არ მისცეს.

უთხრა ჩახრუნხუდა

ოდეს ხელ ფერხით, დაადგი ხერხით, რა დაამტვიცო, სხვაცა გარდადგი;
 სადაც შესრულმან, მონახე სრულმან, სად ხერული იგოს, გასძერი გარდასდგი!

ნუ თუ, ეს წერილი ჟადეგობა რამე იგოს, ან ეს დასახული საცინელად და სათამაშოდ მოკრთოსთ? ანუ წყაროსა ამის მორკვი ნაპირად მცოდნეთაგან არ გაისკლებოდეს? ანუ რა მისგან მორჩეს, მან კაცმან ნუ თუ სიმძიმით ჭკის ღობი მხართა კერ იტვირთოს? და ესე უოკელი თუცა აღასრულა, ერთისა რბენითა, უსკენებელი, მის მთის თავსა ვით აწვიოს? და თუცა იცინა შეიძლოს და მას ადგილს მივიდეს, და მუნცა არა რა თვისის ნებისა დახედეს, სტან, რომე მე ამა მგზავრობის მოზარე არა ვარ, და შენცა დიდად გიშლი ფერხთა შედგმასა მაგა საქმეთა შინა. უხინამ უთხრა:

— მაგას ნულარ მეტყვი! იცოდე, მე ამ საქმილამ არ გამოკებრუნდები. ეს ქორწილი რომე მიქმნა, უშმაკის ცდუნებით ამას არ მოუშლი. მე კიცი, რომე შენ

ჩემს ამხანაგობას კერ იღონისიძიებ, და რადგან წავლასი კერ მიამხანაგლები, აქადამ ლოცვით მაშინც შეიწყვიტო.

თქვა ლექსი

ჩანს, რომ ვერ შესკამ ღვინოსა: ძალი არ გიჩანს ღონისად.
მთორღლად შეჩვენე, მაშინცა სჩნდე მოყვასთ მოსაწონისად.

საღამო რა შეატუო, რომ წასულა არ მოიშალა, უთხრა: შბო, ჩანს ჩემი კერა შეგასმინე რა, და ამა უჭმნელისა საჭმისა ქმნა ვერ მოგაშლეინე. მე ამის-თანას საჭმნელის ჭკრეტას ვერ თავს ვიდეუ, ერთსა საჭმესა რომე ჩემი გული სწორად ვერ ხედეიდე, მხერასა ვერ დაუწყებ. უმჯობესად ეს მიხანავსო.

თქვა ტაეში

აქათ უნდა ავიბარგო, რადგან სწავლით კერა კარგო.

მერმე თვისი ტვირთი აქვიდა და საყვარელს ამხანაგსა დაესალმა, და პირი გზას მიაპურა. და ყანიმამ თვისი სული და ხორცი გაწირა, წყაროსა პირსა მოვიდა.

და თქვა ლექსი

ჩაკვირა ოკიანესა, ზღვის ფსკერმა სწრაფად მიტია,
ანუ სრულიად დაკინთქა, ან კუმო მარგალიტია.

მერმე წასასული კალთა წელთა ჩაირტო და ფერხი წყაროსა მას შინა ჩადგა.

ტ ა ე შ ი

წყარო არ იყო მდენარე, ზღვა წყაროდ გამოიჩინარე.

და შეიტყო ყანიმამ, რომ წუჟრო იგი ჭირის მორკვი იყო, მაგრამე გატუ-ლოვნდა და ცურვით ნაპირს გავიდა, წულთა კიდეთა ადგა და მცირედ შეისკუ-ნა; და ღომი იგი ჭვის სიმხნითა და სერხითა მხართა შეიღვა, და ათასნი ჭირნი სხვანი იტვირთნა, და უსკენებელის რუნითა მის მთის წვერზედ აიტანა. მის მთის უკან ერთი დიდი ქალაქი დაიხანა, კეთილ ჰაეროვანი და გულის საწადელი.

ტ ა ე შ ი

ქალაქი კინახე სამოთხის სახე, ერმის წალკოტებრ, გული შეასხე.

ყანიმამ მის მთის თავს დაჟდა და ქალაქისაკენ იტვირთებოდა. ანაზად, მის ჭვის ღომიდა მამა გამოსდა. ესეთი უვირილი შეიქმნა, გარემოს ადგილსა ზარი დაეცა. რა მოქალაქეთ სმა მიესმა, უოვლით კერძო მუნ მუოფნი კაცნი გა-მოვიდენ და მთას მომართეს, ყანიმას გარ-მოერტყენ. ყანიმამ გაკვირებული უმზერდა და მათ კაცთა მოსკლასა გაეცვიფრებინა, რომე ანაზდელად ესოდენმა ჟარმა მოიგვა. მათ კაცთა დალოცეს და საჭებარი ენა აუბეს, და დიდის კედ-რებითა კეთილად ავაზმულს ცხენს შესეეს და მის ქალაქისაკენ წაიყვანეს. თავი და ტანი ვარდის წულთა დაბანეს, სამეფო სამოსელი შემოსეს, ამაღლებულის პატრიოთა მის ჭკუის სელმწიფობა ხელთ მიიბარეს. ყანიმამ ეს საჭმე მათგან გამოიყითხა. მათ მოახსენეს:

— მას წყაროს შინა ბრძენთა ესეთი ტილისმა შეუმზადებიათ, და იგი ჭვის ლომი ცის ეტლების ხარისხების ჩხრკეთ და კარსკვლავთა სინჯკით შეუჭმნათ. რასანცა კეთილ გონებანი კაცი მოინებებს და მას მოარკვს განჯლის, მას ლომსა აიხვამს და ამა მთასა ზედა აღმოიტანს, თუცა ამ ჭალაჭსა შინა ხელმწიფე მომკვლარა, ის ლომი უვირილს შეიქმს, და რა აქ მისი ხმა მოისმის, გავლენ, და ვისცა ამოუტანია, მას გაახელმწიფებენო და მისის მოწყალების ჩრდილს ჭკუშ ტანისკენებენო, კიკუბდის მასცა დრო იგი მოუვიდესო.

თქვეს ტაეში

ერთი წაჲ და სხვა მოჲა სოფლის სასძლოსა წკუულად.

ოდესცა ღუთის ბრძანებით ხელმწიფის სიცოცხლის მზე ტატანთა ჩაჲა, მას ჟამთა ახლორე დიდების და ბედნიერობის კარსკვლავის ჰატრონი მის მთისა თავსა ზედა აღმობრწყინდებისო. მრავალი ჟამი არს, რომ ეს ესრეთ განუწყსებათ და ამ გუარად დაუტორო, და აწ თქვენ დღეს ამ ჭალაჭის უთალი და თავად ბრძანებულნი ხართო.

მოახსენეს ტაეში

თეში შენია, ბრძანება გაცეც და ღმერთმან განება!

უნამამ სენა, რომ ესომი ჭირნი სრულობით მის ბედნიერობისათვის უოთილიყო.

თქვა ღეჰსი

რა ბედი გაცზედ სვიანად მიჲა და მიეცემისა,
თვითვე მოურთავს საქმესა, რაც უჯობს გარდაცემისა!

ეს არაკი ამისთვის მოკიფუნე, რომ შეიტყო, მოსავალი გაურჯულად არ იქმნების, და ვისაც სიმაღლის სავაჭრო გამოუჩნდეს, მაშინ უოჯლის ცუდისა და უკვაროს კაცის ფერხს ჭკუშ თავი არ მოიმწყვდილოს, და უღონობის ხარისხსუდ არ უნდა დაჯდეს. მე სანამდისინ ლომისაგან დიდების ხარისხსია არ ვიშოჯნი და მის წარჩინებულთა შიგა არ გაკერკვი, თავსა განსვენებისა სასთუნაღზუდ არ დაესდებო, და ფერხთა შუებისა საგებულთა კერ გაიწვჯდიო. ჭილილამ უთხრა:

— შაც კართა გასახმელი სად გიპოჯნიაო, ანუ შაცა საქმეთა სელად ალება ვით მოკიჯონიაო? დამანამ უთხრა:

— ესე დრო რა დაიეცე, რადგან ლომსა ესე გულთა ასაჩქარებელი რამ შესემნია, მისი რამ მოკახსენო, ნუ თუ ჩემის სწავლებისა ნოშთარო მაჯუნამ მისი სიმხარულის მოსავალი მოჭკვაროს, და ამა მიზეზითა ჩემისა ყმობისა სიმაღლე მომეცესო. ჭილილამ უთხრა:

— ლომისაგან შენი ამაღლება ვით იქმნება, და რომი კიდვე იქმნას, შენ მეუთე სემსახური არა გარდაცუდია რა, და მათი რიგის მოკრძალვა არ იცი; და მტირითა საქმითა თუცა რამე მოკიჯიდეს, უოკლედე ადრე წარეგოს, და მერმე კვლარც მისი მოკლა შეიძლოო. დამანამ უთხრა:

— თუცა კაცსა შეძლება და ხელთ გამომაკაღობა აქეს, დიდებულთან ღხინ-

თა შინა მის შესვლასა დასაგლისი არა აქვს-რა. ვიცა თვისის ცოდნის სისრულის იმედი აქვს, რასაცა ხელს მიჭყოფს, მისის რიგით შეუძლია, რომ განსაგდელიდამ თავი დაისწას. ესეც არის, რომე რა ბედნიერობა კაცს მიადგეს, რაცა საქმნელად უხმს, მისსა გზას იგივე აჩვენებს, რაკვარადაც არაკათა შინა უთქვამით: ერთსა დუქანთა მჯდომელსა კაცსა სვიანი მზე აღმოუბრწყინდა და მეფობის კურთხევა ეღირსა, და მისი სახელი ეოკელსა ადგილსა გაითქვა. მას ერთმა მეპყიდრემ ხელმწიფემ როარტაგი მისწერა: შენი ხელობა ხერობა არისო, ხელმწიფობისა და ჭკუენის მოკლის რჩევა და ჭკვა ვისით ისწავლეო? მან პასუხად მოსწერა: ვინცა ბედ-სვიანობა მომცა, ჭკუენისა და ხელმწიფობის რიგითა და მოკლაცა და წესი მანვე მასწავლაო.

მოსწერა შაირი

ბრძენთა სასწავლო საქმენი შეჭუარო ცნობად ამისად,
ჩემნივე რჩევა აჯობებს არისტოტელსა ყამისად.
ვის სვე, ლამპარი უნათლებს დაუშრეტელად ლამისად,
და ეოკელი ცოდნა მას დარჩეს, ათასად უქონ წამისად!

ქილილამ უთხრა: ხელმწიფენი სახელოვანთა კაცთა მათისა სიკეთითა არ გააძლიერებენ. ვინცა მათი ნათესავი, ანუ მახლობელი, ანუ სამასხურითა მათთან სიმაღლე ემოწონოს და მეფეთ ნიჭთა ჩვეულ იყოს, მათაც საქმე გასაჭირი აქვსთ. შენ ხომე ლომთანა არც ნათესაობა გქვს და არც მოხელობა რისამე, და არც მომხმარო გყავს. მე ესრეთ მგონია, შენ მისის წყალობისაგან შორს დარჩე და მტერთ გულისად განდგეო. დამანამ უთხრა:

— ხელმწიფის სამასხურთა შინა ცდა და გარჯა ჭებულა, რომე რიგიან ქმნას. უცდელად და უმიზეზოდ მათის გადიდების ნიშნად სახელმწიფოს ხარისხთა ჰირი არავისთვის უჩვენებია. მეც ამას ვუბებ და ამისთვის ვკედები, მრავლის ხარჯლის თავს-დებითა უმართებულო შარბათის ჯაშნაი მისავსს. ესე ვიცი, რომე მეფეთ კართა მოსამსახურთა ხუთნი საქმენი უნდა სჭირდეს: პირველად— მრისხანების ცუცხელი სიმშვიდის წყლითა დაშრიტოს; მეორედ—მზაკვარისა და ბორბორის მოქმედისა კაცისა მომრიდელი იყოს; მესამედ—სიგრევე და შუღლი და სიხარბე ჭკუისა მისისაგან განაძოს; მეოთხედ—რაცა დასაქმონ, მისი საფუძველი სიმართლითა და სსარკებლოდ დადას; მეხუთედ—რაცა ძნელი, თუ ადვილი შეკმითხას, აუჩქარებლად და სიმდლოკრით ჭკუის რჩევით გზა მოუნახოს. ვინცა ესეთისა ჭკუითა დაჭყოფს, მისი საწადელი კეთილად მოკცემაო. ქილილამ უთხრა:

— მე ესრეთ მგონიეს, შენ ხელმწიფეს კერ მიაცხლოკო. შენ რომლითა ხელოვნებითა მიაწევ მეფეთა სახედველთა წინაშე, და რომლითა შეძლებითა და ცდითა. იზოკებ სიმაღლისა ხარისხთა?

— თუცა ხელმწიფეთა მახლობელი შევიქმნები, ხუთისა ზნეობითა მის წინარე წარვდგებიო: ერთით რომე ერთგულად ვემსახურები; მეორე, რასაც მიბრძანებს—არ დაუყოწიები; მესამე, ავი არა რა ვთქვა, და ვისცა შევხვედი ავი კეთი-

ლად უთხრა; მეოთხე, რაც სამადლო და ჭკეუნი სსსარკებლო მოიგონოს ვინმე, იგი მოუწონო, უჩიო და მოკანდომო, და მისი სარკებლის ნაუთო დაკანასო და მოკანადინო; მეხუთე, თუ რამ ავი და ჭკეუნი სსზიანო მოინდომოს, რომ საბოლოოდ არ ვარგიყოს, ტუბილის სიტყვით იგი დაუშალო და საბოლოო, სამჯობინარი და დასაჯლისი გარჩევით ვაჩვენო. როსცა ხელმწიფე ჩემს კსოდეის ცოდნას ნასავს, ჰატოვს მცემს და წყალობას გამომრავლებსო, ნიადგ ლხინთა მწვეკს და ჩემთან ჭკუათა წერთასა მოინდომებსო. ესე არა იცი, სიკეთე არ დაიძალვის? რაგინდ მცოდინარემ კაცმან თვისის სიბრძნის დაფარვა მოინდომოს, უოკლის ტუთ უსარკებლოდ მამინც არ დარჩებოსო.

თქვა შაირი

მუშეო და კაცის ჭკელობა, ორნივე ერთად დარია,
 შათმან უნასამა ჭკეუნიას შირთა სრულობით დარია.
 წადი სახელო, ჭებულო! შენთვის ჩანს დართა დარია,
 და მიწა გაჭებს და მცენარე, აგროვე ნაქმარი დარია!

ქილილამ უთხრა: ჭკავს, შენი ჭკვა დაემტვიცებია, და შენი სწავლა და რჩევა ამ საქმეზედ შეუცდომელი მგონია. ეს მაშინც დამიჯერე, კაკრძალვით თუა: ხელმწიფეთ სამსახური ძნელი და საფრთხილია! ბრძენნი იტყვიან სამთა საქმეთა უჭმელობასა, რომე კაცი თუცა ესრეთ უჭკეო არ იყოსო, რომელსა ჭკევის სუნიცა არა სცემოდეს, ამ სამთა საქმეთა ნუ იქმს: პირველად — ხელმწიფის მსახურად შესლვას; მეორედ — ცოდნით სამსაღის შესმას, და მესამედ — თავის ზეშინდისა დიაცთან თქმას. მეუენი მადლის მთისათვის შეუდარებათ. თუცა მათ შიგა ოქრო-ვეცხლთა და თვალთა ჰატოვანთა ღითონი იპოების, მსკენი და გასლოვნიცა მძრომნი მუნ იშოების. მას ზედა ასულა ამისთვის საჭიროა, დასადგურება შეუძლებელი. კიდევ უთქვამთ: ხელმწიფეთ მეგობრობა ზღვასა ჭკავს, ვატარი-რა ზღვასა შინა შეკალს, ანუ ისარკებლებს და ანუ დაინთქმისო..

თქვა ჩანსრუხაული

თუ გინდეს უნჯნი თეთრ-წითელ-ღურჯინი, ზღვათა მიმართე ნაერთ მკალმან. გინდეს დღეთ სიგრძე? წინარე გიმე: ხმელთა იარე, შრომა მრავალმანი დამანამ უთხრა: რომელიც მიბრძნე უოკელივე კეთილ იყო. მეც ვიცი, დიდსთანა შესლვა ცეცხლსა ჭკავს დამწველსა, და ვინც მიეახლოება უფრორე საშიშია.

თქვა შაირი

სამს მეუენთან სამეგობროდ არ შეიქმნა, გჭონდეს კრძალვა!
 შითა ცეცხლსა შეშა ხმელი მიკვაროს, იწუოს ალვა.
 მაგრამ საშიშს ვინც შეუდრკეს, ცუდი არის ბოლოდ მადვა,
 და მას მალალსა აღსაკალსა კერ ალვიდეს, იწუოს მალ «ვა!»

მაგრამ ვინცა საშიშართაგან შეშინდების, სიმაღლის ხარისხზედ კერ ავა.

თქვა ღეჰსი

საშიშართაგან ვიშოვნით სიდიდეს გარმონაჭარსა,
 თკარ, ათით ასი ვით მიხვდეს მას მოშიშარსა ვატარი?

ხამთა საქმეთა არ უნდა შეეხას კაცი, თუცა ბედნიერობის ძალი არ შესწევდეს; პირველად — ხელმწიფეთა სამსახურთა; მეორედ — ზღვის გზაგრობას; მესამედ — მტერსად გამარჯვებას. მე ჩემს თავს უბედურად ვერ ვხედავ, მაშ მუფეთა გამოზრდისაგან რად ვიშეშოდე?

თქვა შეწყობილი

ჩემის სიუხვის მელაგი ასრუა დარბეული:
რაცა მწადა, მომივა, სახლეთა⁷⁰ მიძე ტეული.
ვისაც რომ უნდეს სიდიდე, მატონსობა ტეული,
მას ბელს ეგადოს, რაც ჭკონდეს, უჭეული თუ ჭეული;
რისაც აწდომს შექდოს, მას შეწოდოს რეული,
და თუ უსობა აქვს ძლიერი — უკლასა შესწედეს დეული

ჭილილამ უთხრა: მაგ წასვლის მრჩევლად მე ვერ დავიდგები, და რადგან შენი ჭკვა ამს საქმის შემძლებულია, და შენსა გონებასა მაცისა ჭმნისა საფუძველი დაუმტყიცებია, დმერთმან გიბედნიეროსო!

უთხრა ტაუბი

გზა წინა გიცს წასვალი, სადა სკემან წარგიმართოს.

დამანა წამოვიდა⁷¹ და ღომის თაუვანი-სცა. ღომმან აეთხა ენაობა მისი. მოასხენეს, თქენის ამაღლებულის კარის მოსამსახურის შეილი არისო. ღომმა ბრძანა ვიცნობო, ახლარე მიუწოდა და ჭკითხა: სად უოფილხარო? მინ მოასხენა: აწ ჭეუენისა მარდილობელთა ხელმწიფისა კართა, მსგავსად მამისა ჩემისა, მსახურად ვარო, და ჩემთა ნატრათა თქენის ბჭისა ღოცეთთა მოკეობეობა და მის მომლოდინე კარ, ერთი რამ სამსახური მიბრძანო, რომ გუმსახუროო. დიდებულთ სამსახურთა უღირსი, ნუ თუ, მდაბალთა ოდენი რამე მეც შეიძლოო.

მოასხენა ტაუბი

ფარშამანგის ფრენა ვერ შეესძლო, ბუზებრ მაშინცა გაკზნოდალდები.

რაც საქმე წვლილის ენით გამოვა, ეგოდენი გამარჯვებულისა შუბისაგან არ იქმნება. ერთი რამე რომ მცირისა დინწისა მიერ გაკეთდების, მოღუესილი ხრმალი მას ვერ შეიძლებს. მოსამსახურე რაგინდ მდაბალი და საბრალო იყოს, დასაკლისად წყენა და შესამატად შეწენა არა ჭკონდეს, არ იქმნებაო. ხმელი შეშა და ცუდი ჩხირი, გზათა ნაგდები, დრო მოვა, რაგინდ არაში ვარციყოს, სხვად რომ ვერად გამოიყენოს, ტანტრახებნად მაშინც მოიხმარს.

მოასხენა ლექსი

თუ ვარდის კონად არ ვარკვარ, მეფეთ ხელისა საჭერად,
ჭეახთ სადღურთა შეშათა მაშინცა ვამ ვარ საჭერად!

⁷⁰ ვარიანტი: სახელოთა მიძე.

⁷¹ ვარიანტი: დამანა წაუიდა.

ლომმა რა დამანას გაწეობილი სიტყვანი მოისმინა, გაუკვირდა, და ჰირო მსახურთა მიაპყრა და უთხრა: მცოდინარე კაცი რაგინდ გამოუჩენელად და მისი ჭკვა და ცოდნა შეუტეობრად იყოს, მისი კეთილი ზნეობა და რჩევა მაშინც გამოაჩენს, როგორადღე აღი ცეცხლისა, რაგინდ დაბლად ანთებად უნდეს, მაშინც ძაღლად შეიწყოსო.

თქვა ლექსი

გის საყვარლისა სიტრფოსა გულთა აქვს ნიში ღუბისა,⁷³
მას დაწეთა ზედა ახნდება ცეცხელი წყად ძალ-მოღებისა.

დამანა ამ ღომის ნათქვამს სიტყვაზედ გამხიარულდა და სცნა, რომე მისი სიტყვები წინარე წადგა. სწავლათა ენა აუხნა და თქვა: მართებან უკუელთა მსახურთა და სპათა, რომე ხელმწიფეთა რაცა საქმე აუჩნდეს, მათის მცოდინარობის მსგავსად, მისს საქმეს კვადნენ, და რომელმაც უმჯობესი მოიგონოს, მოახსენოს, და რჩევის გზები ხელთაგან არ დააგდონ, რომე ხელმწიფემ მისთ მსახურთ ერთგულობა სცნას, თითოსი ჭკვა, რჩევა, სიძაბრთლე და გასინჯვა შეიტყოს, და რა მათის სამსახურის სარკებელი ნახოს, და ვეელაჟასი გამოადიოს—მათის გარჯილობის საფერი წყალობა მიანიჭოს. როგორაცა მარცვალი მიწათა დაეთესების— არა ჩანს, და რა მიწასა დასძრავს და ზურმუხტის ფერად ამოვა, მწვანით შემოსილი თავსა მიწის შირად ამოჰყოფს, მაშინ სცნობენ, რა გვარად სარკებელანნი ხე იქმნება! მერმელა ხელთა მიაპყრობენ და მისთა ნაყოფთაგან ისარკებლებენ. ვოკელთა შემასრულებელი—ხელმწიფეთ წყალობის კარია, რომელსაცა საქებელს გაცესა მოწულებისა თვალთა შეხედვენ და ნიჭთა მიჰმადლებენ, მის წყალობისა შემსგავსებულსა სამსახურის სარკებელსაც ნახვენ.

თქვა ლექსი

მე მიწა კარ და კვლი, შენ—მზე და წყარო მრწყელები,
გარდთა და უნდთა მოკისხამ, თუ მეფე შემომძღველია.

ლომმან უბრძანა, ჭკვათა მყოფელთა კაცთა წყალობა რაგვარად უნდა, რომე მისის მიზეზითა მისის ნაყოფისა ხილი ჭამონო? დამანამ მოახსენა:

—ამა წესითა, რომე მეფენი სიკეთესა უნდა უზემიდენ არა თუ გვარსა, რომე უღონო კაცნი მამა-პაპათა ნამსახურთა რა იქადდენ, და თვით კვრა შეიძლონ რა, რა სარკებელი არის? თვით უნდა ხელით გამოსვლა ჰქონდეს, და მის რიგით წყალობა უუონ, არა თუ მამათა შეიღობითა. თქვენ ხელმწიფე ბძანდებით და ღმერთსა ხელავთ, თვალნი უბოძებთ. ამისთვის გმართებთ თქვენნი მოსამსახურენი იცნათ, რომელი ჭკვის ახლოს არს, და რომელი—ჭკვისაგან შორს.

თქვა შეწყობილი

რაცა ძალ-გედვას კვადე, სიმხვე მოიკე, შრომანი.
დიდთა შეიღობას რად მოჰკეცხ? ცუდია გვართა ზომანი

⁷³ ვარიანტი: გულთ აქვს ნიშანი ღუბისა.

ცოცხალი მეკდარსა. ზაძიდე, კიდევ მოიგო წერომანი,
 რა მეკდარი განაცხოველო, მაშინ გაჭებენ რომანი.
 მეკდრის მამის შენის სახელით შენი არ გაწმდეს ცდომანი,
 და ძაღლთა ვაჩემოთ შთავსება, ძვალთ სიუყვარულის წითომანი.

თავი კაცთან სადგურობს და ერთ მოსახლენი არიან, მაგრამ რადგან მის-
 გან კაცთა დასაყლისი და ზიანი გამოვა, ამისთვისცა სასიკვდილოდ სდგენ. ქო-
 რი რომ ვულურა და კაცს ფრთხის და კვლტის, რადგან საჩუბელი აქვს—მას
 პატივით მოიყვანებენ, ნებივრად გაზრდინ და მეუთა ხელთა შეუსმენ. მამა,
 ხელმწიფემან, რაგინდ გვარიანი იყოს, უცოდინარს და შეუკებელს კაცსა ყური
 არ მიუბერას, მეცნიერი და ჭკვიანი უნდა გაიშინაუროს, საქმით მღვიძარა კაცი
 და სიმხნეში შემდე და დაუზარებელი იხლოს. ხელმწიფემ ხელ-გამომავალს
 კაცსა გულს არ უნდა შეაგლოს, ამით რომე შეუძლებელს კაცსა რა მისი უფერი
 სამსახური უბრძანო, მას ემსგავსების—ჭუდი ფერხს ჩააცვას და მამა თავს დახუ-
 როს. სადაც ჭკვის მყოფელსა და ხელ-გამომავალს კაცსა წახდებენ, და უჭკოთა,
 ხელ-გამოუვალთა და უმწიფელთა საქმისა და ნების სადაკეს ხელთ მანებებენ,
 მას ჭკუენასა ყოველი ავი საქმე გზას აძობს, და მათის აკაცობის ზიანი მეუთ-
 თა და გლეხთა ზედა მოკვლინება.

თქვა ლექსი

ბოლოკარკაზის ჩრდილს ქვეშე დადგომამც ნუ ეღიროსების,
 სადა ზორაყო ჭილეკათა უარესობით ძირს ების.

რა დამანამ სიტყვანი დასრულა, ლომან მრავალი წყალობის იმედი უბრ-
 ძანა და მის საჩინო მსახურთა-თანა მოდასე ჰყო, და მისი სიტყვანი მოეწონა,
 გული გაწყო და თავისი საქმის საფუძველი მის სწავლასა და რჩევასად დადგა.
 და დამანაც თვისისა ჭკვისა და მეცნიერობის სახელს უფრო-და-უფრო წინა
 უნთებდა. ცოტა ხანს უკან თავის წინაობა შეიჭმნა, ჭკუენისა და სკესიანობათა
 რჩევა დაიწყეს. მათში საკითხავი და დიდი კაცი შეიჭმნა, და მას დღეს ბედნი-
 რი და შესგავსებული ჟამი შესწდა. სხვა კაცნი დაითხოვა და ხელმწიფეს მოახ-
 სენა: მრავალი სანია ხელმწიფე ერთს ადგილს ბრძანდება, მიელა-მოკვლის და
 ნადირობის გემო გაუშეა, და მინდა რომე ამისი მიზეზი შეეიტყო, რომ მის
 კარის გასაღები რისაც ცდით იყოს გააკეთო. ლომმა სხვა რაგი პასუხი
 იწყო. უნდოდა დამანასათვის მისი შემინება არ გაეცხადებინა. ამაზედ შეუთურ-
 ბას უვირადის ესრე ძლიერი ხმა მოკვდა, რომე ლომი შიშით თავის ადგილი-
 დამ გარდახლტა და ჭკვის სასუდეელი დაუხნულდა. მაშინდა, შეჭირვებულმან თა-
 სი მოეწენა დამანას გახდო:

— ჩემის შიშისა მიზეზი ეს ხმა არის, რომ გვემისო, და მე არა ვიცი
 რა, რისა ეს ხმაო, და ესრე მგონია, ტანი და ძლიერება თვისის ხმის სადარო
 ჭქონდეს. და თუცა მისი შემსგავსებული ტანოვანება და ძლიერება აქვს, მე ჩემს
 აჭა მკვიდრობასა გაურუვალად ვერ ვსუდაყო. დამანამ მოასწენა:

— რადგან ხელმწიფის გულთა ამა ხმისა კიდევ სსუი საზრუნავი არა არის რა, არა ხამს ამის ესოდენთა სამკვიდრებულთა დატყუება და მამულთა სამყოფთა დატყუება. ერთსა ხმისა რაი ძალ-უცს და უვირილსა რა საზომი აქვს, რომე ამით ვინმე გარდაიხვეწოსო! ხელმწიფე კლდეთაებრ ფერს-მაგარი, მტკიცე უნდა იყოს, რომე უოკულთა ქართაგან არ შეირყიოს და სხუა-და-სხუა ხმისაგან უძრავი იყოსო.

ძოახსენა ღუქსი

ფერსი მთებრ დადგი ჭკუენად, ტინურად დამტკიცებული,
 ვითა ქარჭკუტი, ქართაგან არ იქმნა მოტაცებული.

ბრძენთ ნათქვამია: სმათა სიმაღლესა და ტანთა სიდიდესა ნუ სსკრეტო, რომე ვერა რა სახე ამ სახით ვერას შეიძლებსო, და არცა უოკული გამოჩენილი დაფარულის გამოძახინებელი იქმნება. ლერწამი რაზომცა მისვილი იყოს, წეროლის ჯოხითა გატყუდება, და მწეროს სიგრძეობა შავარდნის კლანჭთა შინა და მოკლდება. რომელიცა ტანად დიდობისათვის შერაცხს რასმე, მას ეგრე მოუვა, როგორც ერთს მელს მოუვიდაო. ღომმა ჭკითხა, კვ რაკვარად უოთვილაო?

დამანამ თქვა არავი

ერთი მელი ერთს ტყეთა შინა იარებოდა, მძორთა ჰოუნისათვის უოკულგნით დანანდალბოდა. მუნ ერთი ხე იდგა, და მას ხეზედა ტახლი ვისმე ჩამოეკიდა და დარწმობდა. ესრე კვიდა, რომე რა ქარი მოვიდის, ხის შტო შეიძრის, ტახლს მოხდის და დიდი ხმა გამოვიდის. მის ხის ძირს ქათამი ნახა, რომე საკებთა გენკა. მას ჰარკა დაუწყო, მონადირებას ცდილობდა. ანახდად, ტახლის ხმა შემოესმა, მიხედა—ერთი დიდ-ტანოვანი, მეტად მსუქნის მსგავსი და საზარელ-ხმაინი ხეზედ ნახა. მელმა სისარბით აღარა გასინჯა რა, და თქვა: მისი ხორცო და ტყავი მისის ხმის ოდენი იქმნებაო, ქათამი იგი გაუშვა და პირი ხეს მიაპურა. ქათამმა შეუტყო და გაეჭრა. მელი ათასის სრივით მას ხეზე გავიდა, ტახლი გახია, ნახა—ცოტა ხისა და ხმელის ტყავის მეტი არა იყო რა! ქათამის მოშორების ცუცხლი გულთა მოკვზნა და თქვა: ვაიმე, რომ ამ დიდ ტანოვანისაგან უცოდინრად მოკტუეული, და ჩემი უცოდველი ნადირი უნებულად გაუშვი და მისის შეწიურის სახისაგან სარგებელი ვერა ვნასეო!

ჩახრუნაული

ძალდა ხმობს დაფი, უვირის დაფდაფი, მოსავლად გიძღვის არას სარგებლად, ვაჭბ მრცავთა, მძებნულ იგავთა, სახეს არ აჭყუებს შესაზარებლად.

ეს არავი ამისთვის მოვიუვანე, ხელმწიფე საშინელის ხმისაგან და დიდისა კვამისა გამოჩენითა მიმოსლვასა, ნადირობასა, შეჭკვასა და სიხარულსა ნუ მოაშდის. მას ხმისა და ტანისა არა შეუძლავ რა, არცა არის რაო. თუცა ხელმწიფე მიბრძანებს, მის ახლორე მივალ და მის საქმესა და ამბავსა უკვლავსა შეგეტუობო.

ღომს დამანას სიტყვა მოეწონა, და დამანა ღომის ბრძანებითა მისად

ბუნად წავიდა. რა სანმა გამოიარა, ღომი სავიწარმელსა ჩაქარდა, და მისი გავ-
 ზავნა სანსინულად შექმნა. გონებით იტყოდა: დავაშავე, რად ესრე კვალი
 არამც ჩემსედ შეითქვენ? ბრძენთ უთქამსთ: ხელმწიფემ გაუსინჯავად თვისი გუ-
 ლის ჰასუხი არავის უნდა ანდოს, და არც შეატყობინოს თვისი საიდუმლო
 საქმე, რომე მას მრავალი საქმე მოსდევს და ცოტას საქმით შუაში არ ჩამოიგ-
 დოს. პირველად, არ უნდა ენდოს მას, რომე დაუნაშაველად მის კარსედ გარ-
 ჟა და წუნა ენახოს და მრავალ გზის ჭირი და მწუნარება გამოკვლოს; მეორედ—
 მას, რომ მისი ჰატავი და საქონელი ხელმწიფისაგან ქარს მისცემოდეს და და-
 ვრდომილ იყოს; მესამედ— მას, რომელი მისი სახელოს და სიმადლისაგან გა-
 მოკომოს და წყალობის იმედი აღარა ჰქონდეს; მეოთხედ— დაუნდობელსა და მო-
 ჩხუბარსა, ავ-ენასა, ჭვეურის აშლის მდომს და არა მშვიდობის მყოფელს;
 მეხუთედ— მას, რომელ მოყურისაგან დიდი სიკეთე და კარგ-ჯარობა სჭირდეს, და
 მას იგი წაუხდინონ და მისი ურკა ჰქონდეს; მეექვსედ— ორგულთათვის არ კარ-
 დახელეკინოს, და მისის მორჩენისათვის მრავლად ცდილ იყოს და გარდადგო-
 მილ იყოს; მეშვიდედ— მას, რომელსა კეთილად ემსახუროს და მას უური არ
 მიეპურას, და ვისცა არ ემსახუროს, იგინი უფროს წყალობით ჰქუეს; მერვედ—
 მას, ვისთვისაც სიდიდე წყარობი და სხვისათვის მიეცეს, და იგი მუფთო წი-
 ნაშე დგეს, და იგი მეორე — დაჩაგრული; მეცხრედ — ხელმწიფის დასაკლ-
 სი რომ თავისი შემატება კგონოს; მეათედ— რომე მას ხელმწიფის კარსედ კე-
 თილი არა სჭირდეს რა, და მისის მტრის გაკეთებით კეთილს მოკლოდეს. ხელ-
 მწიფენი გაკვრძალენ, ამით ათთა რიგთა კაცთა შუა გაუსინჯავად თვისი საიდუ-
 მლო არა თქვან; ვირემდისი კაცისა ღვთის შიში და პირის სისწორე, მოწყა-
 ლება და სიკეთე არ ნახონ და არ გამოკვლიონ, თვისი ხვაშიადი არ გაანდონ
 და არ აცნობონ.

თქვა ლექსი

ხვაშიადთ თქმას მრავალთან დაჰგომობენ ბრძენთა დასუბი,
 სდაც ვლუ, კურსად კურ ენახე საიდუმლოთა მფასუბი.

მა საქმისა დამანას ბრძანება გამოუცდელად, აჩქარებით არ ვარჯიყო, მტერ-
 თან მისი გავზავნა ჭკვათა სანცნობელთა შინა შორს იყო. დამანას მცოდნანაჲს
 კაცსა ჰგავს, ერთ-ხანად ჩემს კარსედ გარჯითა და საბრალოდ იყო. ღმერთმან
 ნუ ქმნას, რომე მას კგზომის ჭირის კვალი გულის დასობოდეს, აწე რომე
 მუსთლობა იხმაროს, ერთი რამ შფოთი შემზადოს, ანუ მტერი იგი ჩვენსედ
 ძლიერად და მძლეად ნახოს, მისი სამსახური მოინებოს, და ჩემის გულის
 ხვაშიადუბი იცის— მას უთხრას, და მისის საცადლის რჩევისა და სამჯობინაროს
 ხარისხთა აღხდეს! რასათვის ამ სიტყვის ჩსრკასა და ბრძენთ ნათქვამს ლექსს
 არ დაჰადგურ?

ლექსი

ღვინო შმაგობას ეკლტოდე, მჭვი გეტვირთოს გულისთა,
 ჩსუბსა და შაკასა მოშორდი, არ დაიკარგო სულითა!

თუცა მე ამ მოცაქულეებითა ავი რამე მომისდეს, ათასიცა დამეტდეს, ჩემთვის ცოტაი იქმნება! ამას საგონებელით ადვის და დაჯდას, ჰბორგეკდა და თვალი გზისაჲს ვჭონდა. ამასობაში დამანა გამოჩნდა, და ღომმა გული დაწყნარა და თვისს ადგილს დაჯდა. დამანას ამბავი ჰკითხა. თაყვანისცემის უკან მოასხენა:

ღეჭი

ჯირე ცა იყოს შორუნავად, მეუთის მზე მზობდეს მზიანად, მისი სვე მისთა მონათა ზედა ბრწყინვიდეს გზიანად.

ტე, თქვითა და ჰქვეანათა მშურობელა! ხმა იგი, რომელ გასმიათ, ერთი ხარად ამ ტუის სახლდოკუს. იგი სძოვს, ჭკამს და სძინავს; მას სხვა საგონებელი არა რა აქვს. მისი სიპოხე კაცთა სარგოა. თვისსა მუცელსა ვერ განერა. ღომმა უბრძანა, მისი ძლიერება რაზომი იქმნებაო? დამანამ მოასხენა:

— ძლიერების გამოჩენა არა მინახავს რა, რომე მისი ძალი შეპეტუოს და სწორად მოგახსენო, მაგრამ გუნებათა შინა არა მიაზრნა, რომე შიშით მისთვის პატავი რამ მეცაო. ღომმა უთხრა:

— მაგით მას სუსტად ნუ დანახავ, რომე არ მოსტყუდე. ქარი ძლიერი რა წერილს ბაღასს კვას, ვერ მოსტყეს, მაგრამ მაღალთა და სხვილთა ძელთა ძირითურთ აღმოფხვრის. მტერი კიდრემდე მტერს დასაცემლად არა ნახავს, მანობადის ძლიერს ძალს არ გამოჩენს.

თქვა ღეჭისი

ქორი მეჲარს არა იკადრებს, არცა სდევს საჭმლად ნდომითა, სონღული მუშლთა შეპურობად ფრთესა არ გაშლის ზომითა.

დამანამ მოასხენა: ხელმწიფემ მისი საქმე არად უნდა მიიჩნიოს, და არცა იგი უოლე რადმე შერაცხოსო. მე იგი რაცა ვსინჯე, უოკელი რამე შევიკენო, და მისი საქმე უოკელივე ვკისინჯე, და თუცა ხელმწიფისა მაღალს საწადელს ნუ ბავს და ბრძანებს, მას აჭა მოვიყვანებო, რომე წადილის სურვილი სასამისსუროდ დადვას, მონურად კალთა კადრებისა მსართა გარდაიკეცოსო. ღომსა ესე საქმე დიდად იამა და მისი მოყვანება უბრძანა, და დამანა შუთურბასთან მივიდა.

უთხრა ტაეში

კვლავ ჰკითხა: თვალო, სადით მოხვალა?

და ეტყოდა: აჭა სადით ჩამოკარდნილხარ, და ამ ადგილს მოსკლის მიზეზი, და აჭა დგომისა და ბარკთა მოხდის საფენთა გამოლა რით მოგისდაო? შუთურბამ თვისი საქმე და ამბავი უოკელივე უკლებლად უამბო. რა დამანამ მისი ამბავი სცნა, უთხრა:

— აჭა ერთი ღომი პატრონობს, უოკელთა მსკცთა და ნადირთა ბრძნებით მორჩილ-მეოფელი, და მე გამომგზავნა შენთანა, უნდა მასთან გამომკეო. და წივნიც გამომატანა, და თუ რამე შეგოდება გაქვს, მასცა შეგინდობს,

და მასთან წამოდიო. და თუცა არ მისმენ და არ წამოხვალ, აწ გარე შევიტყუეო და ღომის ესრე მოკახსენებ. შუთურბამ, რა ღომისა და მხეცთა სახელი მოისმინა, შეშინდა და უთხრა:

— თუცა ჰირობას მომცემ, რომ სიკვდილისა არ მეშინოდეს, თან წამოგეკეპი, და შენის შუამდგომელობითა მისი სამსახური რამ მიმოკნეო. დამანამ ამისი ჰირობა და ფიცი მისცა და გული დაჯერა. ორთავე ღომის მიმართეს. დამანა დასწინაურდა და მისი მოსულა აცნობა, და ცოტას ხანს უკან ხარცე მოვიდა, და სასამსახურო რიგები მისის რიგითა მოიხვნა. ღომის ტუბილად მოივითხა და უბრძანა: მას ადგილს როდეს მოსულხარო, და ან შენის მოსულის მიზეზი რა იყოო? ხარამნ უოკელი თავისი გარდასაკული მოახსენა. ღომის უბრძანა: აწ დაისადგურე და ჩემის წყალობისა, ჰატევისა და საბოძრის უხვად მონიჭება გეჭმებო. აწ წყალობის კარი ჩემთა წარჩინებულთა თანა შენთვინ გამიღა და ჩემთა დიდებულთა-თანა შემეიერთებინარო.

უთხრა წყობილი

რამომ ხმელეთი იარო,
ჩემს მღურვას კერ ეზიარო:
არა გეჭმნა საუღიარო,
გლეხთ არსად მოკამშარო.

ხარმა დალოცა, და სამსახურად სარტყელი წელთა შეირტუა, და ღომისც მისის ამაღლებულის ხარისხით წყალობა უყო, და დღე-ღამე მის სახელოვან წადა წადგინა, წყალობისა და ჰატევის მატება დაუწყო. გონება მისის სამსახურსა და საქმის გამოწვლილკას მიაპურა. მეტად მცოდინარედ და გამომკვლევულად და ჭკვის მეოფელად იცნა, რომელი ესრეთი ეინმე იეოს სიბრძნითა სრულითა და შემდლებელი უოკლითა მეცნიერებითა და უოკლის შეგნებითა, რომელ მისი ჰატეა და ჰელობა მეტი იყო, და დაჯერა გული მისი უოკლთა მეცნიერებათა მისთა.

შ ა ი რ ი

რა ნახი მისი სიკეთე, სიძარტლე და სინჯულობა,
სიტყვის გზები, რჩევანი, სიბრძნის ცოდნის სრულობა,
ქვეყნის მიმოკლა და სწავლა, ნახვათა გამოცდილობა,
და ღსინთა და ჭირთა აწონა, სჰქმეთა გამოწვლილობა.

ღომის მრავალს საქმესა, გამოძიებასა და გამოცდას უკან, ხარი თვის შესაიდუმლოდ და გულითად საკითხავად გაიშინაურა, და უოკლთა ჟამთა მისსა სკუბელთა ხარისხთა სიმაღლესა ჰმატა, და მისის ბრძანების მორჩილად სხვანამ შეჭმნა, რომე უოკლთა ბედნიერობისა მარიგებულთა და ღომის წარჩინებულთა წინა წასწრა. რა ესე დამანამ ნახა, რომე ღომის ზროხის დიდება სიმაღლისა საზღვარს გარდარია, და წყალობასა და ნიჭთა დღითი-დღე უმატებდა, დამანას აღარა კვითხებოდა რა, და აღარც რჩევათ შინა უხმინა,—გაძებისა და მოშორკების საოლაკი გულისა თვალთა ეოლა, მოწყენისა და შურის ცეცხლის ალი გონებათა საცნობელთა მოკვიდა.

დ ე ქ ს ი

მოშურნე შურისა ცუცხლთა სადაც ალაგზნებს კიდებით,
თვითვე უმაღლე დაიწიის სრულიად, არ თუ კიდებით.

თვალთა მისთაგან ძილი განქარდა, კვლარ დაწინარდა, მოთმენის გასაძლი-
სი სამოსელი გულისგან შემოქმადრება, და ქილილასთან მოჩივარი მივიდა და
უთხრა:

— ძმაო, ჩემს ჭკვათა უსუსურობასა და განზრასკისა სისუსტესა მიხედუ!
სრულობით ჩემი სკეპული ღომისა საბედნიეროდ მოსვენებაზედ წარკაგე და სა-
რე მისად მოსამსახურედ მოვიყვანე... აწ იგი ესრე გაადიდა, უოკელთა წარჩინე-
ბულთა გარდამტა, და მე ჩემის ჰატივისა და ხარისსთაგან ჩამოკვარდი.

ქილილამ უთხრა ტაემბ

მე, ჩემო სულო, ჭკვათ გარდასრულა! შენიე ნაღვაწი თვით დაისულა!

ესე ეჩო ფერხთა შენთა თვით შენ ივარ, და ამა ჩხუბისა მტკვერი შენ
აღაფქვროვე. აწ შენ იგი მოგვიკა, რაცა მას ერთს მეუდაბნოეს დაქმართა. დამა-
ნამ ჭკითხა, ვითარ უოფილაო?

ქილილამ თქვა პრაკი

თქმულა: ერთმა ხელმწიფებმა ერთს მეუდაბნოეს ძვირ-ფასი სამოსელი მის-
ცა. ერთმა მპარაკმა რა ესე სცნა, შესარბდა, და მისის ნდომისათვის მოვიდა
და მას მეუდაბნოეს ეუმო; დია კრძალვით ემსახურებოდა. რა გაუშინაურდა,
დრო ჭპოვა, იგი კახა მოიპარა და წავიდა. მეორეს დღეს მეუდაბნოემ კახა
კერა ჭპოვა, და ვერცალა თვისი ახალი მსასური სცნა, რომე მას მოეპარა. მის
საძებრად ქალაქით გამოვიდა, უკან გაუდგა. გზაზედ ნახა, ორნი მხეცნი იბრძო-
დეს, ერთმანერთისათვის ჭანგ-მახვილობითა თავი და ტანი დაეხალათ, ღო-
მებრივ ძლიერად იცემებოდენ, დაკოდილის ტანით სისხლი სდიოდათ. ერთი მე-
ლი მოსრულეყო და მათს ნაწკეთს სისხლთა ღოკდა. ანაზად, შუა შემოიგ-
დეს, და მათი გაცუცხლებული ტოტი მელს მოხვდა და სიკვდილის მახეთა შიგა
გაგა. მან განშორებულმა ესე გაიკვირა, გასცილდა და წავიდა. საღამოს რა
ჭალაქის კარზედ მოვიდა, ნახა—კარნი დახშულნი იყო, აჭა-იქ სადგომისათვის
სღვა დაიწყო. ერთი ეინმე დიაცი ერდოდამ შუკათა დაჰმეურდა. რა გერე შედო-
ნებული ნახა განშორებული, შეებრალა, აწვიკა და სახლად შეიყვანა, და ერთს
კუთხეს დადგა და ილოცვიდა. დიაცი იგი, თურქმე, როსკიში იყო და ბოროტად
აქტეოდა, და რაცა მხეკალნი ჭყეეს, მათცა ამაჰანსებებდა. ერთი მათგანი კეგლე-
ცობითა მაჰმადიანთ სამოთხის სძლებს საჰატიურობასა აწწავლიდა. მისი ტურ-
ფა ჰირის სახე ჭყეენის სახთელსა მორცხობის ცუცხლსა შინა სწავდა, მართალ-
თა თვალთა მისი წამწმის ისარი გულთა საგანსავით გახურებდა, სულთა წამ-
ლებულთა ბაგეთა სიმცირე შაქრისა სიტკობისა სწკეთდა.

შეწყობილი

გით მთვარე იარებოდა, ტანი უგვანდა საროსა,
 თმათა ნათხაზი საბლური სათსა ვინ შეუდაროსა?
 ნიკაპთა კვლხლისა ბურთისა კერ კხუდავ მოსახმაროსა,
 დაწვთა გიძრისა ჩოგანი უჯდა, რად გაყაროსა?
 ახალი მთვარე მოხროლი შავად ჩენილა აროსა,
 და კთქვი: გაკვი მთვარეს მოსტაცა, ბურთი მწით მოკპაროსა!

და იყო ჭაბუკი გინმე შეკნიერი, ზირი მისი მუშკერი სუნელი, ტანად
 საროს მსგავსი, შირ-მთვარე, ენ-ტუბილი, სიტყვა წელანსი, თურქთა მსატყარ-
 თაგან გამოხატული, თმა ხუკუჭი, სუმულსავით მიგრებულ-მოგრებელი, მისნი
 ბალახში ბაგენი შაქრით დატიტულნი, საკუთრად მხარული, ტრფიალივით
 სწრაფი.

ღ ე ქ ს ი

ზირნი მზისაებრ ნათელი, მიმფენი ხმელთა შექვისა,
 თმანი ხუკუჭად ნაწიობი, მგროლელი შტახსთა ბუქისა.

მათ ერთმანერთისა სიყვარული გამოჩენით ქქონდათ, ნიდავ ერთგან იფ-
 ნიან, მზესა და მთვარესავით ერთსა ბურჯთა ზედა შეიერებოდეს. იგი ჭაბუკი
 სცვიდა მას მსკვალსა, რომე სხვამან მოყვარემან მისი სილამაზის ჭკშიეგი არ
 ნახოს. მინდორთა მწეურავლთა მონატრეთა ათასთა გარჯას უგან ვინტროთა
 წყაროთა მისწდომოდეს.

ღ ე ქ ს ი

თუცა ჩემგან სიყვარულსა შენზედ ესრე შევიძლებდე,
 სხვის კაცისა გულის გაკლით, შენსად მასცა კერ გაკსილებდე.

იგი როსკიში დიაცი მის მსკვლისაგან ამას დია წინობდა და მეშურნო-
 ბდა. რა ვუღარ გასძლო, მის მსკვლის სირცხვილის ფარდაგი დახაა, და მას
 სული თვისი სიყვარლისა სულის ნდომის ხელთა დაჯდა და წუთსაცა არ მო-
 შორდებოდა. და მან დიაციმან მის ჭაბუკის სიკვდილი მოიხუბა. იგი მუდამნა
 მის სახლთა იყო და სინჯვიდა. დიაციმა დრო დიაცა, და ტრფიალსა და სა-
 ტრფიალოსა, ორთავე მრავალი ღვინო ასუა, და რა მუნ მყოფთა დაქმინათ,
 მოიღო საკვდინებელი სამსალა, დაგალა და მასრითა შინა ჩაყარა, და მასრისა
 წვერი ჭაბუკის ცხვირთა ჩაუყო, და მეორე წვერით ენება შეპერკა და ცხვირთა
 სამსალის შებნეა. მას ჭაბუკს ცხვირს დაცხვიეა, და მისმა ორთქლისა ძაღმა
 სამსალა მასვე დიაცსა შირთა შეაბნია, უიათა ენა და წამსავე მოკვდა.

ტ ა ე შ ი

რას თავსა თვისსა უყოფდე, სხვათაცა კერე უყოფდე.

რა განშორებული ამით ხელვიდა, მის ღამის სიგრძე გათენებადმდე მეორედ
 მოსკლის დღე იყო. რა გათენდა, მის ღამის სიბნელის ჭირებს მოჩნა, ღო-
 ცვა დაიწყო და დიდი დრომა ნათლის ქვეუხისა კაცთა აღმოუბრწინდა.

ლექსი

ააღლვარა გამარა იასპად, მსგავსად სარკისა,
განამო უოკლგნით სიმავე, უანგთა მომერეფი ხარკისა.

მამინვე მან განშორებულმან თვისი თავი საბოზვართა სიბნელისაგან განშორა, და ავის მოქმედის მესადგომისაგან თავი მოიჩინა, და სხვას სადგომს უცადა. ერთი ხარაზი იყო ღვთის მოშიში და გზიანი. მან ნახა იგი მეუღაბნოე, აწვივა და თვისსა სახლსა შეიყვანა, სახლქულთ მისი სამსახური უბრძანა და თვითან მოყვრისას წვეული წარვიდა. მის ცოლსა კურო ვინმე ჭევა, გუნუ ბაკეთილი, შენაიერი და შირ-კველური, კისკისი, თმა ხუჭუჭი, სიტყვა წელაინი, ნაზად მქცველი, ჩაუჭი, თვალთა წამწითა დამშრეტელი, ტურთად მწყაზარი და სინოცხლის წამღები. მათი შუა-მავალი ერთი მეკოტრშის ცოლი იყო, გრძნებათა მოქმედებითა ცუცხლსა და წყალთა შეაერთებდის, ენა-ტყბილობითა ჭკათა ცვილებს გახდიდის.

შეწერობილი

ესეთს ტუეილსა იტუოდის⁷⁸, წახუხვის კაცთა ცნობანი,
ფასკუნჟსა მუმლსა შეჭერიდა, შეუქმნის აშიგობანი;
კრიალესკანი ხელთ ჭქონდა, იქემის მლოცავობანი,
მისი ზონარი ჭელთ ება, ინდოთა ჭქონდა მეობანი;
ლოცვისებრ ბაკეთ იბრეკდა, გულთ ედვა მაცთურობანი,
და გარეთ ერთ-თრად ჩნდა, შიგ ედვა ას-თური ჭადეკობანი.

ხარაზის ცოლმა რა სახლი მოცალედ ნახა, თავის კუროსთან მატყუად კაცზანა და შეუთვალა: ამა ღამე შაქარი ბუზისა შოთოთისაგან მოსვენებით არს, და სალხინო—ჟეერეკტონოდ და უმოურაოდო.

შეუთვალა ტაეზი

აღკე და მოდი, მალიად რბოდი!

მან დიაცმა კურო კართა მოჭკვარა, და კარი დაურკვა. ამას-ზედა ხარაზი ანაზად, სნებასავით, მოუვიდათ. თავად უწინაც მას კაცზედ კჭვი ჭქონდა, და რა თვისის სახლის კართა ნახა, ცოლის ბოზობას გული დააჭკრა. გარისხუბული შევიდა, ცოლს მრავალი სცა და სვეტთა ზედა მიიბა, და თვით ლოცინთა გაისკენა. განშორებული მას კაცსა გულშია გმობდა: უმიზგზოდ და შეუცოდრად რად გაღახა დედაკაციო, და მან უსამართლო ქმნა, მე რასათვის არ მივეშეკუეო, და არ ვიმატიეეო. ამას რა ანანდა, ნახა რომე მეკოტრშის ცოლი შემოვიდა, და უთხრა: დაო, ამა ჭვამუესა ესოდენსა რად აჭირებო, ანუ რას ჭეოკნი? ადრე გადი, მოსულს ლხინს ნუ უყუ-აბრუნებო.

უთხრა ლექსი

მოყვარე მოურის მოკითხვად, რადგან სნეულსა უნდესა,
მანამდის მართებს მიესწრას, ვირ სუელი შეუძრწუნდესა.

⁷⁸ ვარიანტი: ტუეილსა იტუოდა.

ხარაზის ცოლმა ჩემის ხმით ახლო მოწიფდა და უთხრა:

შ ა ი რ ი

მოდხენილს გულსა მტირალსა კერე ჭკონია ასკია,
ღვიბლ-დაკოდელსა აძიეთა სისხლი ტრფილთა ასკია,
გურიტმა ხე-და-სე მაკალმა, ვითა სცხას ჭირნი ასკია,
და სირთა ჰერობილთა რა იცის, თუ რა ლახვარი ასკია?

მოდო, საყვარელო ტებილო, და ჩემი ჩივილ-ტირილი მისმინე, ჩემი დამწყველი ამაჲი სცხას: ჩემსა უწყალოს ქმარსა კაცი იგი კართა ენასა, შმაგებრ შემოიჭრა, ჰირველად მრავალი მცა, და მერმე სვეტსა ამას ამაყრა. აწ თუ შენ ჩემი მოწიფელე და კეთილის მყოფელი ხარ, ანუ მის, ჩემის საყვარლისა თაჲი არ გაგაწიარავს, მეწიე, აქათგან მე ამხსენ და შენ ჩემ მაგვირად დაები. წამსუე გაგულ, ჩემს საყვარელთან ბოდიშსა მოვიხდი, მოვალ, შენ გაგიშვებ, მე ისრვე დაკუბიო, და მე და ჩემს საყვარელს დიდად დაგვაკულეო. ძეგოტოშის ცოლმა იგი შესხნა და თვით დაება, და იგი დიაცი კართა გავიდა. რა მეუდაბნოემ ესენი ნახა, ცოლ-ქმართ შუღლსად ქმარი ამართლა. ამასწყდა ხარაზის გამოკლვიძა და ცოლსა საუბარი რამე დაუწყო. ძეგოტოშის ცოლმა ხმის ცნობის შიშით სიტყვა კერ მიუგო. რამდენსაც ელაპარაკა, დიაცმა ხმა კერ გასცა. ხარაზი ჟაგრით ცეცხლისაებრ აგზნა, დანა აიტაცა, წამოიჭრა, მოუხდა და საწყალს ძეგოტოშის ცოლს ცხვირი მოსჭრა და ხელთ მისცა: ეს ძღვენი შენს გუროს მიუძღვენი! მან ცხვირ-მოკვეთილმან შიშისაგან კერც დაიკიულა და კერც დაისვენა. გულში ესე თქვა: საოცარი ეს მომეკლინაო, საწადელი ვის აუსრულდა და ჰატიჲი ვინ გარდინადაო! რა ხარაზის ცოლი მობრუნდა, თვისი დობილი ცხვირ მოჭრილი დახვდა. ნამეტნავად შესჭირდა და ბოდიში მოითხოვა. იგი აუშვა, და თვით აგრვე დაება. ძეგოტოშის ცოლმა ცხვირი ხელთ დიაცირა და თვისის სახლისაკენ წავიდა.

ტ ა ე შ ი

გზად მიმავალი ტიროდა, უკვირდა, ხან იცინოდა.

მან მეუდაბნოემ ესე ეოკელი ნახა და მოისმინა. ესეთსა უცხოთა საქმეთა რა შეესწრობოდის — გაჭკვირდებოდა, და გაკვირება გაკვირებას ემატებოდის. რა ხარაზის ცოლმა მცირედ შეისვენა, საცთურისა ხელი მოამარჯუა და თქვა:

— ძაღლო დმერთო, ეოკელთა ხელმწიფეო! შენ უწიე ჭმრისა ჩემისა უსამართლობა, რა მიუო! ნაცილად შეცოდება და დანაშაული თაკსა ზედა დამადვა, რომელთა შინა უბრალო ვარ. აწ წყალობა ჰყავ: ჩემ-ზედა და უბრალოდ მოკვეთილი ცხვირი აგრვე გამომაბიო. ამისთანას რა ილოცვიდა, მისსა ქმარსა გაუკლვიძა და მისი ტირილი სიწმიდის აღმხორციელი, და მისნი ღოცვანი საუშმაკონი მოისმინა. ხმა უეო: შენი საქმენი აღსრულებულა, მაგა ღოცვასა ცუდად ნუ ირჟუბიო. ეგე რაი სათხოველია, რამე აწ შენ მოგიგონია? ბოზთა ღოცვანი მის კართა კერ წადგებინ, და აკ-საქციელთა წადილი მისსა გზათა კერ ჭმოუბსო.

ღ ე ქ ს ი

თუცა გინდეს მის წინაშე დათარულთა შესმენანი,
ყოლე გუელი განიწმიდე, კელა სიძარბოთ ჰყავ ენანი.

ანაზღად დიაცმან დიაცხა: ნიადგ უსამართლოთა მოქმედო, ადგე და ღვთის სასწაული და ძლიერება ისილე! რადგან ამ სიბილწისაგან ჩემი კალთა წმიდა იყო, მოწყალებ დემრთმან მე საბრალოს ცხვირიც გამიკურნა და ჰეჟუნათა ზედა სირცხვილისა და საყუდურისაგან მასხელაო. მისი ქმარი გულითა წრფელითა ადგა და სანთელი ანთო, მიდგა, დიაცი გასინჯა, — უნებულად იყო და ცხვირიც მისეე ადგილსა ება, და წულელი და დავოდოლება არა სანა ჩნდა. მაშინვე თავი დანაშაულზედ დადგა და შენდობის თხოვნა დაიწყო, და ხელფერხთა შვერულობა პატივით გაუხსნა და პირობა დაუდგა: «ვირემდის ერთი რამ შენცოდარი თუალოთ არა ენახო რა, ესეთსა საქმესა ხელე აღარ მივეყო, ცილითა და ჩხუბიანითა ენითა ესეთსა მლოცველსა პატიოსანსა თავი აღარ გაწეინო, და მის დანარჩომს სიციცხლეთა შინა, ესეთსა წმიდასა დიაცსა, რომლისა თხოვასა ღვთის წინაშე დამყენებელი ფარდაგი არა უბია, მისის სიტუიადმი აღარ გავიდო. » იქით მკოტომის ცოლი ცხვირ-მოკვეთილი მივიდოდა, და დაღობებულ თვისის მისელის საქმეს არჩედა: აწე საქმე ესე თვისსა ქმარსა ვით მოუხრიკოს, ანუ მეზობელთა და მოუყარეთა-თანა თავი გამოიძარბლოს რა მოსაგონით? მცნობთა და მოკიდებულთა რომლისა პირითა ეუბნას? ამ საგონებულსა შინა რა იყო, მკოტომეს ძილისაგან გაკლეობა და ცოლს დაუძახა: ჩემი აჩრდილი მომეცე, ერთის ვაჭრის სახლში მივალო ცოლმა მოგვიანოდ მოუსმინა და იარაღისაგან მარტო სამართებელი ხელთ მისცა. მკოტომეზედ ჰჯავრით ბნელეში სამართებელი შესტეორცა და განება დაუწყო. დიაცმა დაიკვილა, დაეცა და დიაცხა: ვამე, ცხვირიო! მკოტომე შესწრთა, და კვილის ხმაზედ მეზობელნი და მოუყარენი შემოცვიდენ. მისი ცოლი ცხვირ-მოჭრილი და სისხლით გასერილი ნახეს. გმობდენ მკოტომესა და ვეადრიდენ. საბრალო მკოტომე წელად წაღებულევით შეიქმნა. რა ჰეჟუნის მანათობელმა დილამან კედარის ფარდა წინადადი აიხადა და ჰეჟუნის მანჯენებელმა მზის სარკემ ჯიმშედის ჯამსავით ელვა დაიწყო.

ფისტიკატრო

აღმართა დროშა აღმოსავლისა ღაშქართ პატრონმა დასაზარელად,
დასავლის მეფე და მათი სეფე ზღვათა დაანთქა ხან-დაუზმელად!

მის ქალის სამშობლონი შეითქვნეს და მკოტომე უადთან წაიყვანეს. მას უამსა განშორებულვიცა ხანაზის სახლით გამოვიდა, — უადის მეგობარი იყო და მისდა ნახვად მივიდა. რა ერთმანერთი მოიეთხეს და მოიადურეს, მკოტომის ცოლიც მოიყვანეს და მასთან იჩილეს, და მათის სისხლის აღებას ცდილობდენ. უადმა უბრძანა: ოსტატო, დაუნაშაკებლად და შეუცოდრად რომე ამ ქალისათვის ეს გექმნია, რომლისა სჯულისა გგონიაო? მკოტომეზედ, გაწმიდებულმან, კერა რა

მასუსი გასცა, და ყაღმა მისი ხელის მოკვეთა გააჩინა. მიუღებნოე ზე აღდგა და ყაღმა მოახსენა: ამ საქმეს. განხრეკა უხმსო, მპარჯას ჩემი კაბა არ წაუღია, მელი მხეცთა არ მოუკედიებიათ, მის ავის მოქმედის დიაცისათვის სსსიკვინე წამალი არავის შეუსმეკია, ხარასს ცხვირი უბრალოდ არ მოუჭრია, მას მე კოტოშეს თვისის ცოლის ცხვირი არ მოუკეთია. მე ეს საქმეები ვეკლავა გომოდინდიაო. ყაღმა მეკოტოშე ააზატა, და განშორებულსა პირი მიამურა და ამ საქმეთა კითხვა დაიწყო, რომე ეს დათარული ცხადად გამოგვიჩინეო. მიუღებნოეს რაც ენახს, და ანუ სმენოდა, თავით ბოლომდე ვეკლავ უამბო. თუცა მე ხელმწიფისათვის თავი არ შექნსწავლებინა და იგი კაცი არ მეყმეო, ის კმმაკი და მოძლე ვერ დაიციმდა დროს, და ჩემს კაბას ვერ წაიღებდაო; თუცა მელს თვისისა მსუნჯობითა სისხლის ჭამა არ დაეწყო და გაშორებოდა, მხეცთაგან არ მოიკვლოდაო; თუცა მას ავის მოქმედს დიაცს მის ჭაბუკის სიკვდილი არ მოეწადა, თვის ტებილს სულს არ გააჭარებდაო; თუცა მეკოტოშის ცოლი მის ბილწობისა საქმეში არ გარუოდა, ეს სსსიკვცხო საქმე არ დაემართებოდაო, რომე ცხვირი მოკვეთესო. გინცა ავის მოქმედი, კეთილს ნუ მოკლის, და გისცა შეჭრის ლერწმის მოსდვა უნდეს—ჟიჭურას ნუ დასთესავსო.

დ ე ქ ს ი

ბრძენთ უთქვამსთ: მასვე მოიძვი შეკრებად შენს დათესულს, ავის მოქმედი ავს მიხვდეს, ხორცს რად აშრობ, წყ, სულს.

ეს არაკი ამად მოვიუბნე, რომე სცნა შენის გარჯისათვის გზა შენ გააკაზმე, და შენი ჭირის კარო შენ გაახვეს.

უთხრა ტაეპი

ვისლა შესიავი? რაცა გჭირს, შენმან ნაქმარმან გიწია!

დამანამ უთხრა: მართლს ამბობ, ეს საქმე მე მოვაწიე ჩემს თავს ზედა! მაგრამე ამის საშეულად შენ რასა მიჩრეკე, და ამ ხანჯლის ხერხით გასხსნას რომლის გზით მოიგონებო? ქილილამ უთხრა:

— მე პირველადეუ ამ საქმეს ზედა არ გაგიერთდი, არცა ამ ქმნას შინა მოგევე, და აწცა მათსა კარსა შორს ვარ, და ჩემი გარეკა არას გზით არ იქმნების. და თუცა შენ შენს თავს ეწევი, შენ იციო.

უთხრა ტაეპი

გინცა სიბრძნითა მეტია, რად ჰკითხავს ვინცა რეტია?

დამანამ უთხრა: ჩემი რიკვა ეს არის, სერხითა და ხრივითა შინა შეკეტეუო, და რაც ძალ-მედის ვეცადო, რომე ხარი იგი ანუ სიმაღლითგან დაესტე, და ანუ ქეყანის ამისგან გაკაძო, ამისთვის რომე, ესეთსა შეკრდებასა და ცლომასა საუკადრისოსა წესად ვხედავ, და ამის შურის მიუპრობლობა ქვეის მოსწავლეთაგან შორად განვიდია. მე ჩემის დიდების შემატებისათვის არ ვეკლავ: რაცა ჩემი საფერია, მის მეტი არა მინდა რა; მაგრამე დიდთა ბრძენთაგან თქმუ-

და, ხუთთა საქმეთა უცდელობა არა კეთილ არსო: პირველად—სიდიდე და რასაცა მჭონებულ იყოს მისი უპატრონისესობა; მეორედ—გრძელვა, ვითარცა სამსაღათაგან, დარიდება ბოროტთა საქმეთაგან, რაიცა აუგად დაუცთ; მესამედ—რისაცა მჭონებული იყოს, მისსა მოხმარებასა და მისსაცა არ დაჯარკვას; მეოთხედ—სოფლისა გამოხსნასა და გამოყვანასა, რომელსაცა ბოროტსა შინა ჩავარდნილ იყოს; მეხუთედ—სასარგებლოსა და სასიკეთოსა თავისა თვისისაგან მოწყვასა და მოზიდვასა, და დასაჯლისა, ზიანისა გამოკრებასა და მორიდებასა. მეამა გზით კვადები, რომე კიდევუ ჩემი ადგილი ვიშოვნო, მუნ მივაწივო, და იგივე ჩემისა საქმისა პირი გაკვასლო. საქმე ეს არის, ხარსა ხერხითა შევადგე და მიწისა პირს გამოკვასლო, და ანუ ამ სოფლით ბარგი აიკიდოს. მე მას მჭლეს ჭკუჭკვისა უდარესი არა ვარ, რომე მიმინოსა თვისი ჟურჩი არ შეარჩინო. ქილილამ ჰქითხა, როგორ ყოფილანო?

დამანამ თქვა არაჲო

მასმია, ორთა ჭკუჭკვითა ერთსა ხისა შტოსა ზედა ბუდე ედგათ, ჭკუჭანთა ნაყოფთაგან საკენთა და წყალთა დაჯერებულ იყვნეს. ხე იგი ელდისა რისმე ბოროთა მდგომარე იყო, რომელსა თავსა ზედა ჭბუდობდა მიმინო, და რა შორს ნადირობით მოიცადის, მეხუბერ რბოდის, და, ცუცხლებერ, საბოლოთ ჭკუჭკვითა სულთა კალოთა სრულბობით დასწყვედის.

ტ ა ე შ ი

რა კლანჭი გახსნის სიარისად, ოცდათხ იძღვნიდის პირისად.

რა ჭკუჭკვნი ბარტყითა დააფრენდენ, უმზირდენ იგი მიმინობი და სრულბობით დასტაცან, და მათთა ქულათა მით ზრდიდინ. ჭკუჭკვნი კურცა სამკვიდროსა სთმობდეს, და მიმინოსაგანცა ამა გაუსაძლისსა ჭირთა იყვნეს.

ტ ა ე შ ი

დგომს და წასულა ორივე მათ ჰქონდათ ძნელ სანდომივე.

ერთხელ, რა მართყეთა მათთა ზრდა აღუორძნდათ და ფრთე მოკვათ, რა ხეტომისა დონე მოკვათ, მათი მამადკლანი მათის პირის ჭკრუკით იხარებდეს, მათდა სასწავლელად განცხრომით მიმოფრინეიდენ. ანაზდათ, მიმინოს მტრობა მოკონდათ და სიხარულის ტაბლა აკეცათ, და გულისთა მწუხარითა ტირილი და წივილი შექმნეს. მათთა ბარტყებთა შინა ერთსა სისრულე და სიკეთე პირთა ახნდა, მან მის მხარულობის მოწყენად შეცვლის მიზეზი იკითხა.

და უთხრა ლექსი:

შეილო, არ იგი რაზომცა გულთა სასმილი მდებია?

ცრემლნი ჩვენნი გუკვს მოამბედ, გითხრას რაც წამეიდებია?⁷⁴

და მათზედ მიმინოსაგან უწყალოება, ახსრება და შეილთ დატაცება უამბუს. მათ უთხრეს: ზეგარდამო მოსკელის რისხვისა და განსაცდელის გაქრევა

⁷⁴ გარიანტი: რაც წამეიდებია.

უსამსია მონათაგან, მაგრამ დამბადებულს ღმერთსა უოკელთა შეჭირვებულთათვის მიწეზითა რათმე წამალიცა გაურიგებია, უოკლის სენისათვის თვით საკურნებელი სასრგო მოუცემიაო. თუცა თქვენ ამ საქმისაგან განრომასა და ამა ნასკვისა გახსნასა ეცადოთ, ეს ჭირი თავთა ჩვენთა მოსცილდებისო, და ეს ნაღველი გულისა თქვენისაგან განქარდებისო. ჭავჭავთა ესე სიტყვა მოჴწონათ, და ერთი მათგანი ბარტყთა სასრდელად დადგა, და მეორე მათის შველის საცდელად წავიდა. რა ცოტა გზა გაკლო, იტყუდა: სადა და ვისთანამე მივიდე, და ესე გულისა ჩემისა შეჭირვება ვის გაკანდოთ?

თქვა ლექსი

გულთა მჭირს ჭირნი ულხენი, უწამლო, უკურნებელი,
 გულთა მწკაცს დადი მხურვალნი, წამთა მოუსვენებელი.

და მერმე ესე თქვა: რომელიც ვირუტუვი ვირკულად შექმთხვევის, ჩემს ზრუნვასა მას უამბობო, და ამა გულთა წრტაღათა ღონესა მისგან კითხობო. რა წარვლო, ნახა—სალამანდრა ცეცხლის ღლითონით გამოსრული და კელთა ზედა მოარული. ჭავჭავთა რა მისი საკვირველი და გასაცვიფრებელი სასუთაღით გაიცადა, მოინება და გულთა შინა თქვა: ჩემთა შეჭირვებათა მას უცხოსა ვირუტუვისა კვითხაო, ნუ თუ, ჩემთა დახვანჯულთა საქმეთა გამოკება მას შექმლობო და ერთი რამ მიღობისძიობო. დიდისა კრძალვითა სალამანდრასთანა მივიდა და ქება შესხსა, მონებრივი საქმენი აჩვენა. სალამანდრამხნა უცხობთა შეწუნარების მსგავსად პატყით მოიკითხა, ტყბილად უაღურსა და უბრძანა:

— დადრეჯილობის რასმე ნიშანთა შენთა გულისა სასრკვთა ეხედავო. თუცა გზისაგან დამაშურალი ხარ, აჭა სახლსა ჩემსა ახლორე ხანი რამ დაჴყ და გაისკენეო, და თუცა სხვა რამე გაურეებს, მაითხარ, და მისის ღონის გზასაც კეცდებიო. ჩიტმა ენა აუბნა და მისის საიდუმლოთა საქმენი ესრე რიგად აუწყო:

— თუცა ქვითა სმენოდა, მწუნხარებით იციცა დაილევებოდე! ესეთისა საუბრითა თავსა აწყინებდა.

თქვა ლექსი

ჩინცა სცნა ჩემნი ამბავნი, საბრლოდ შესაწყალისა,
 მასცა მოედვა სასმილი გულთა უწყოლო აღისა.

და რა სიტყვა დასრულა, სალამანდრამა წყალობისა ცეცხლისა აღნი ზე აღუმაღლა და უბრძანა:

— ნუ სწუხ, მე ამა განსაცდელიდამ თავსა შენსა ვიხსნი, და დამესა ამას ესრეთსა საქმესა მოურთავ, რომე მისი სამყოფი და მუნ შინა მსხლობენი სრულობით დაკსწყა. აღობნცა შენ შენი სადგომი მიჩვენეო, და შენ შენთა შეაღთა თანა იყოფებოდე, ვირემე მე შენთანა მოვიდოდეო.

ჩიტმან მან თვისი ბუდე სალამანდრას ასწავლა და სწორად ანიშნა, და ნაღველისაგან თავისუფალმან, გულ-მხიარულმან, ბუდეს მიჴმართა. რა დადამდა, სალამანდრამ თვისი ნათესავნი და ტომნი შემოკრებნა, და ყველაკამ ცოტ-ცოტა

წუნწუბა და ნაკთი აიღეს და მის ჩიტის ბუდეტან მივიდენ. ჩიტი წაიძღვანეს და მიმინოს ბუდეტს მიჰმართეს. მიმინოთა და მისთა ქულათა ესე არც ერთი იცოდეს და, სსკმლით მაძღარნი, მიმინარენი იყვნეს. საღამანდრათა მოღებული წუნწუბა და ნაკთი მის ბუდეტს მოსცხეს და წამოვიდენ. აუჭროლდათ ღეთის რისხვის ქარი: ცეცხლის ალი მის მტაცებელისა ბუდეტსა მოკვიდა ესე უცებად გაეღვიძათ, რომე სამეული ხელი მის ჭირისაგან უღონო ქმნილ იყო, და ერთობილ სახლით, ბუდით, შვილებით ნაცრად შეიცვალნეს.

ღ ე ქ ს ი

ვინ მძღვარმან ცეცხლი აღაგზნას სხვათ დასაწყველად ცნებითა, თავსავე დასწყავს საქმითა, სხვათა—უაზროს ხებითა.

ესე არავი ამისთვის წარმოკუსთქვი, სენა, რომე რომელიცა მტერთა მოშორებასა ეცდების, თვით რაგინდ მტერე და უსუსური იყოს, და მტერი—ახოვანი და ძლიერი, გამარჯვების იმედიანო. ქილილამ უთხრა:

—ლომის ამისთვის სიდიდისა შირი მიუცემია, და მისი სვიანობისა ბაკრეუი აუმართავს, და აწ. ლომის გულიდამ მისის სიუვარულის გასლვა და გუნების გზის გამოცვლა დია ძნელად დასანახავია. შეუენი კისაც აამდღუბენ და გაადიდებენ, უმიზეზოდ აღარ დასცემენ, და კისაც ხარისხზედ აიყვანებენ, ვორემ დიდსა დანაშაულს არ უნახვენ, თვალდამ აღარ გააძებენ.

თქვა ლექსი

მელი რა წყალთა ჩააგდო, იცოდე, არ დასძირავს,
რადგან მის რწყევითა⁷⁵ გაზრდილა, ამისთვის კერ გასწირავს.

დამანამ უთხრა: ამის უარესი რაი მიზეზი იქმნების? რა ამისთვის ხელმწიფესა წყალთა უქმნა, სხვათა ჭკვიანთა და ერთ-გულთა კაცთაგან ხელი აუღია, და მისის სამასხურისაგან დაშორებულან, მათის მონობის სწავლის სარგებელი მოუგვეთათ, ამა გზით მათაც ხელმწიფის დასაყლისის საქმე შესვლიათ. ბრძენთ უთქვამთ, ჭკვიანის ზიანი და მეუეთ წასდენის საქმე ამისგან იქმნებისო: პირველად—ერთგულნი გააძონ და უიმედოდ შექმნან, და ჭკვიანსა და მეცნიერსა არა ჭკითხონ რა, და წახსდინონ; მეორედ—მონხუბართა და მზაკვართა ჩხუბი არ დაუშაღონ; მოუგონარი რამ მოხდების, და მტერთა ქარჭამით სრმადი ამომღერდების; მესამედ—დაცნთა დეკნა და აღერსნი, ენათა სიუვარული და ხშირად ნადირობა, სიმთვრალე, მღერა და საკრავნი; მეოთხედ—თვისა ძალისა და სინერუის მინდობა და არა ღეთისა, რომე ამისგან მოიწყვის სრვანი და ბრვანი, ზღვათა დანთქმანი და უოკუნდოვე ჭირნი; მეხუთედ—მრისხანება, წერომა, უსამართლობა და გაუკეთხავობა, შეპურობა და გახეობრება; მეექვსე—სიჭბუკე და გამოუცდლობა, რომე დაწყობის ეამსა აშლა მოახდინოს, და აშლის დროს—ზავი; წყალობის დროს რისხვა ჭეოს, და რისხვის დროს—წყალობა. რისხვის ბესე უხამს შეკრას, რომე წყალობისა კარნი აღახვანს.

75 კარიანტი: მის რწყევით.

თქვა ლექსი

ბრძოლა გინდეს თუ მშვიდობა, უფაზოდ არ საქებათ;
ჩარდთან ვარდობა, იჩუბე, კვალთან—კვლის რქებათ!

ქილილამ უთხრა: ჭკაკს რომე, შენ შურის ზოსტერი შემოგორტვამს, და
შუთურბასათვის საზიანოსა შემზადებას ცდილობ, და გნებავს ბოროტი რამე
შეამთხვიო. მაგრამ მე ვიცი, მისთვის ზვის ქმნა კარგი არ არის: უკვლასა⁷⁵ ზვის
მოქმედსა კაცსა თავსავე თვისსა მიექცევაო.

თქვა ლექსი

ზვის მოქმედმან მოიგოს მისნიუ ნაქმნარნი აკუბი,
ნაცვლად მიეტეს საჭიროდ თვისივე დანაშაკუბი.

რომელმანცა ამისთვის თვალნი აღიხილოს, კეთილს არა და ბოროტის
მოსაკუბელსა სჯეროტოს. არა სათუთა, მას სიკეთე, წყალობა და მოწყალება
არ შესვდება, თუცა ხელი და ენა კაცთა საზიანოსა და დასავლისსა არა ჭრიდა,—
როგორცა მას სამართლიანსა ხელმწიფეს უბრძანებია. დამანამ ჭკითხა, როგორ
ყოფილაო?

ქილილამ თქვა ბრავი

უწინარეს ერთი ხელმწიფე ყოფილა, უსამართლობა და უადიკრი ძალა და
ცოდვა ხელწაყრით იცოდა, და სახელთუბნობისა და მოწყალებისაგან თურხი არ
გაეღბა.

ღ ე ქ ს ი

უსამართლო და უწყალო, თემთა დამწყველი ძალითა,
სიტკბოსი მწარედ შემცველი უგემურობის ძალითა.

დღე-ღამე მისის უსამართლობითა, ლოცვის ნაცვლად, ჰირ-აღუბით
სწყველიდნან. დღეს ერთსა ნადირობად განვიდა. რა შემოიჭრა, ჭადვცა დაძახა:
თვალნი ჩემნი დღეღმდე⁷⁶ კეთილისა საქმეთა დაწესილნი მჭონდა, ჩემსა მომხ-
ეპქელსა ხელსა საბრალონი უწყალოდ ხედვიდენ. ჭირთა შემეფელ იუჯენ, ტანჯ-
ვისა ხრმალი გლასაკთა ქვითა ედგათ. აწ გლესთა და დაკრდომილთათვის მოწყ-
უალებისა, სიმაართლისა და საბრალულის თურხი დამიყარებია. ამჟამისა მიეს-
ცემ, დღეის იქით კურა მოძალისა ხელმან სასარჯლოს გაკეთთა გლესთა კარი
კურ დარეკოს, კურას მტაცებელის თურხი საბრალთა საბზულთა შინაცა კურ
შევიდესო.

ღ ე ქ ს ი

იუნ რა ვიპოო სიმდიდრე ქალაქთა, გინა თემთა,
სადაც მეფენი მოხეკენ, მიიხიენ გლეხთ მიცემათა?

საბრალთა და მდაბლთა რა ამისი მახარობლობა ესმათ, ამოსასვლელი

⁷⁵ ვარიანტი: ყოველსა.

⁷⁶ ვარიანტი: დღესღმდე.

სული ჩაუბრუნდათ, საწაღლათ საწადლის კარდი სისარულის საიმედოვნოს წაღ-
გოტთა შინა აუეკავდათ.

ღ ე ქ ს ი

იჩქითად ბედთა იმედი აწ მათზედ მოუფინა რა,
ღახნიით აკუსნა უკლანი, გუღით იშეებდენ ვინ არა.

მას აქათ მოსამართლეობისა სკენი ესეთსა ხარისხთა აღიწია, რომე კრავი
ლომისა ძუძუთა წოვნიით ძღებოდა, და ქორი და ხოხობი ერთგან თამაშობ-
დენ. ამისთვის მას ხელმწიფესა «მოსამართლე» უწოდეს.

ღ ე ქ ს ი

ესეთი ზარი განფინა, ვინ იყო გარდამავალი,
ცეცხლიც წუნწუბას ჭფარვიდა, სსება რადა გითხრა მრავალი!

ხელმწიფის ერთმა შინაურმა მახლობელმან ესე საქმე დროიანსა უამსა
ჭკითხა: პირველად კერე უწყალოება და მერმე ეს სიყვარული და წყალობა რით
იქმნა? ხელმწიფემ უბრძანა:

— მას დღესა რა ნადირობად გაველ, ვედიდი, უოკვლთა მიდამოთა ვსვერვი-
დი. ანახე, ძალეი ერთი მელსა მოსდევდა, და ფერხთა ხორცნი კბილითა შე-
მოუღრღნა. ფერხ-მოტყხალი, საბრალო მელი ერთსა სოროსა შეუძვრა, და
ძალეი გამობრუნდა. მას ძალესა ერთმა ჭკუითმა კაცმან ჭკა შემოსტეორცნა,
მოსვდა და ფერხი მოსტყხა. ოარი ბიჯი რა წადგა, მას ჭკუითს კაცსა ცხენმა
წიხლი ჭკრა და ფერხი მოსტყხა. ჯერეთ ცხენს არ წაეკლო, ნათხართა ფეხი
ჩაუვარდა და ფერხი მოიტყხა. მე მაშინღა გონებასა მოკვლ. და მისი ეგრე
მოსლვა და ქმნა გავსინჯე. გინცა არა საქმნელი ქმნას — მასვე მოუყა, რომელი
არა უნდოდესო.

თქ. ა ჩახრუხანუ. იი

შერ-უე კეთილნი, ახნი კვეთილნი. ორთავე ბოლო გაცეს მოსაუკლელად,
თუ კარგს მოწიდავ, კეთილსა წიდავ. სწრაფად მოგვიქონ თავ გაუსიკლელად.
თუჯა იქ ავის, დაგინთქამს ნავსა წღკისა უთქარულად, ჩავწიდავს უნელად,
და ავის დღის მზირთა, კშმაკოა გწიერთა მამისღა მივცენ დასათრგუნველად.

ეს არავი ამისთვის მოგიტხარ, ბოლოდ მოსაგებელი მოიგონე და ავის
საწადლის აღგილიდამ გაველ. ნუთუ მისი მწვიორე სამე გეწიოს; და სსებასც
იგავსა დაგისართებ. ბრძენსა ვისმე უთქვამს: აბოროტსა ნუ იქმ, თვარა ბორო-
ტად წყეკებო. ასეთს ნურას იქმ, რომე შენვე ბოლოს გეწიანოსო. დამანამ
უთხრა:

— მე ამ საქმესა შინა ძალ-დამართებული კარ: მოძალეს უდიერი ჩემთვის
უქმნია, არათუ მე მისთვის მიქმნია. თუცა ძალ-დამართებულმა მოძალეს უსა-
მართლოს ქმნის მაგიურის მიგებას ეცადოს, რა დასაგომობა? თუ ჭირნი ვის-
განმე მოსცემია, მან მასცა ჭირისა ბადე აუბას. რას ავს. ემართლებიან? ანუ რა
ჭირი მისაგებად არს? ჭილიდამ უთხრა:

— ეს ესრე იპყარ, რომე ამ საქმით ერთი რამ ავი შენის გზით დასაბრკო-
ლებელი არ იყოს, თუ არა, შენ რომ ხარის წახდენის ცდას შეეება, მისი ძლიერ-
ება შენს ძლიერებას მეტობს, და მისნი მოკიდებულნი და ერთგულნი შენისაგან
უმრავლესნი არიანო. დამანამ უთხრა:

— საქმობისა საფუძველი მრავალსა მოუყარესა ზუდა არა ჭკიდა, რჩეითა და
ჭკეითა იქნებისუე. რაინა ჭკეითა, ხერხითა და რჩეითა გარიგება, გაკეთდება
და გამეძარეუება, იგი ძალითა და სიმბნითა არა იქმნება, და არც შეიძლება. ნუ
თუ შენ არ გასძოდეს, ერთმან მადრანმან რომელ ერთი გველი ხერხით მოჭ-
კლავო? ჭილილამ ჭკითხა, როგორ უოფილავო?

დამანამ თქვა არაკი

უთქვამსთ: ერთი მადრანი ერთსა კლდესა ბუდობდა და მას ადგილსა
დამკვიდრებულ იყო, და მისკუ ახლორე ერთი გველი მეოფობდა, პირით სასო-
კედინე წყალი სდიოდა, კბილთაგან — ბორბტი გესლი და ლოშქრი, მისი სი-
ცოცხლის განმაქარებელი. რა მადრანი ბახლათა გამოზრდიდის, გველი იგი
დაუჭამდის. მადრანის გული თვისის ღვიძლთა ნაკეთთა გაყრის დღისათვის
უწყალოდ დაიწყებოდა. რა გველმან სიბრალულისა და შეწყალების საზღვარი
დაივიწყა, დაღონებულმან მადრანმან თვისი საზრუნავი ერთს ტურასა შესრივდა,
რომელიც მისი კეთილის მეოფელი იყო, და უთხრა:

— ერთი რამ მომიგონა, ნუთუ, რომე ჩემი თავი ამა გველის ჭირისაგან
გარდავარჩინო, და ამა მივინყარისა მონადირისა შიშისაგან განვეყო. ტურამ
ჭკითხა:

— რომლითა ხერხითა მოგიგონა მაგისი ხელ-უოფა? ანუ რომლითა ცდი-
თა გნებაკს დაკლება მისიო? მადრანმა უთხრა:

— მუადინ რა გველი მიზნარე ვნახო, ჩემის ნისყარტისა ეკლითა ხმელთა
მხედველნი თვალნი აღმოკხადნეო, რომე ჩემთა თვალთა ნათელთა არა მტარებ-
დეს; რადგან შვილნი მშობელთა თვალთა ჩენანი არიან, ეშმაურთა თვალთა ცე-
მათაგანცა მშვიდობით იყოს. (ტურამ უთხრა:

— მაგა რჩევასა ჭკვის გზა შორავს. მღაერის მტერასა დასავლისსა ესე-
თისა ხერხითა უნდა ეყადოს. რომე თვისის სიკვდილისაგან უშიშრად იყოს.
მაგა საგონებელსა დაეხსენ, რომე მას ყარაულსაგან არ დაგვიპართოსო. კობორ-
ხხლის სიკვდილს ცდილობდა, და თვისი საყვარელი სული სიკვდილის ნიკვს
წადებინა! მადრანმა ჭკითხა, როგორ უოფილავო?

(ტურამ უთხრა არაკი

ერთსა ყარაულსა მდინარის პირთა ერთი სადგური დაეჭმებინა, და სხვა
საქმისაგან მოცალა, და ყოველი გულის წაღლი თუკითა ნადირობაზედ შეეჭ-
ცა. თვისის საწადლის ოდენთა თუკითა იპურობდა, და მის ქამთა ამ გზით
სიადგილით იზრდებოდა. რა სიბურის სიმტკლე შემოყრია, გვამთ სიმხნემა რა

პირი უსუსურობისაკენ ქმნა, თვეზთა ნადირობასა აელო, მოწყენისა მასეთა შინა გაება და თქვა

ღ ე ქ ს ი

ბერთა სიცოცხლე მიდიან, მგზავრობენ მგზავრთა წესითა, მისთა მტკერთაგან ვერ ვნახოთ, ჭარმან მოგვებერნეს გესითა*.

გაი, რა ჩემი სიცოცხლე განცხრომით ჭარს მოვატაცებინე, სიბერის ვაშისათვის მცირე რამ საგზალი ჭაბუკობის დროს დავსდევე, როსცა შემეძლო. აწ ძალი მომეღებოდა და ღონე აღარ დამჩრომია აწ ეს მიჯობს, საჭმისა საძიკველი ხერხთა და ხრიეთა ზედა ჩაკაგლო, და საზრდოსათვის სიმტყუენის საფრხენი დავსხნა.

თქვა ტაეში

ამ მოგონებით რამენი შეებით დღე დავაღამენი.

მერმე ნაღვლიანი და მწარედ მტირალი წყალთა პირს დაჯდა. შორით ერთმა კიბორჩხალმა ნახა, ახლორე მოვიდა და სამეგობროს სიტყუების უბნობა დაუწყო და უთხრა:

— საუკარლო მოუეასო, შეწყენით რასმე გხედავ და რა მოგველენიაო? მან უპასუხა:

— მოწყენა მძარტებს და მისთვის კარო. შენ იცი ჩემი მდღევარი საზრდელი და სიცოცხლისა სატკებლად დღითი-დღე აჭა თითო-ოროლსა თვეზსა ვიჭერდი, და მით ღონეს რასმე მოვიციმდი. სიცოცხლის საზღვარი ხელთ მეჭირა და თვეზსაცა უოლე არა დააეღდეოდა რა, და ჩემი ცხოვრება მას ვერ იყო. დღეს ორთა მებადურთა ამაზედ გამოკლეს და თქვეს ამა მორეკთა თვეზისა სიმრავლე არისო, და ამას ერთი ხერხი უნდა უყოთო. ამხნაგმა უთხრა: ერთი სხვა მორეკია, დია უმრავლესი სხედს, დღეს ის ვინადიროთ, და რა მოვიცალოთ მერმე ეს ვინადიროთო. ამა საჭმეზედ ჩემის ტუბილის სულის ამოხდას კვლი, რომ მწარეს სიკვდილს მიკვეყო. რა კიბორჩხალმა ესე სცნა გარეშე შეიქცა და თვეზებთან მივიდა, და რაც ასმოდა ყოველივე უაშბო. მათ შიშით სისხლი აუდუღდათ. შეშინებულნი ყარაუდასთან მოვიდნენ და უთხრეს: «შენ გამო ჩვენ ეს აშავეი გვესმა, და რჩევის სადავე შენთვის მოგვიციაო».

უთხრეს ლექსი

რაზომცა ვსინჯავთ საჭმისა თავსა და ანუ ბოლოთა, კარაქისავეთ დაკბრუნავთ გაჩემებითა მხოლოთა.

აწ შენთან ამის კითხვად მოკვედით: ბრძენთ უთქვამსთ, მტერმა თოცა რჩევა გკითხოს, მართებულად სწავლის რიგი ხელით არ დააგდო, და ესეთის გზით ურჩია, მასცა გული შეუჭურდეს და შენცა მისგან სარტებელი იხვედრო.

* ორი ხელთნაწერ გარიანტების ფურცელთ არშეიხვე, ამ ლექსის პირ-და-პირ, შემდეგი შენიშვნები არის: «მე ფ ი ს ნ ა თ ქ ე ა შ ი ა» ანუ «მე ფ ი ს თ ქ ე უ ლ ი ა».

რადგან შენვე გითქვამს, თუცა შენი სიცოცხლე ჩვენზედ ჭკიდა, და სული შენი ჩვენით ცხოველობს, აწი ჩვენთვის რას არჩეო? ყარაულამ უთხრა:

— მე ვბე სიტყვა მებადურთაგან მესმა, და მათი ბრძოლა არცა თქვენ ძაღვის და არცა მყო, და ამა სერხისა კიდე არა ღონე მომიგონია: აჭა, ახლორე ერთი ტბა არის, მისი წყალი დილისა ცვართებრ სუნენუებს, შირის სასეთა მარეანებლობითა ქვეყანათა დამნასკელისა სარკისა მსგავსია, ქვიშისა სიწლო მისის ფსკურთაგან თვალთ იხილუებინ, თვეზთა ქვირითა მის შირს მხედველთაგან აღირიცხიან. მებადურთა დასაბამითგან მუნ არ გაუელა. მის ადგილის თვეზთა ჩქერისა მეტი საზრუნავი არა უნახეთ რა.

უთხრა ლექსი

მორკვი იგი ზღვათა ჭკაკს მართ ოდენ სიორცე-სიორმისა,
თვეზთა სიმრავლე მსუქანი, ნაწონთა ჭკანან თხის რძისა.

თუცა მუნ მისკლას შეიძლებო, თქვენის სიცოცხლისა ნეშტთა მშვიდობით, სკენებით, ღსენით, შესკენებით და შეკებით დასარულებთო. თვეზთა უთხრეს:

— ეგ ღია კაი რჩევა არისო, მაგრამ უშენოდ ჩვენ იქ მისკლას ვერ შევიძლებთო. ყარაულამ უთხრა:

— რაც ჩემის სელით გამოვა, თქვენს მოხმარებას ვუკლებო, მაგრამე ყამი შემოკლებულა, და მებადურები ამ გვიანებისათვის მოვასწრებნო. თვეზთა მათ შიშის ზარი დაეცათ და ზორუნა შეეჭმნათ. ყარაულამ ეს დიდად დაამადა. რომე შირი მისცა — დლეუოკელ რა ერთიცა შეიღოს, მის მორკვით თვეზნი ამოიყვანოს და მას სსუსას ტბას შინა ჩასხნეს. ივინიცა შესეუოდენ და ყარაულამ ამ გრით დლეუოკელ თვეზი ამოიყვანის; და ერთი გორა ახლო იყო, მახე ავიდის, დაუდის და შეჭმის: შემოიჭვის და თვეზთა მებადურთა ამბავი რომე მოართვის და შეაიჭრებდის, და უმრავლესნი წაქუეობდინ: და სკიანის ვაცის თვალი მათს უგურერებასა და უმეგრებასა სჭირტდა, და ყოკელ-დლე მათს ესეთსა უოფასა ათასითა საგონებელითა სეჯიდეცს, და მათთვის მიძობდეცს. რომელიცა მტურთა სეოსითა მოსცადების და მსაკვარისა და ძარლე-სესტსა კაცსა მიენდობის; მას ეგრე დაემართების, როგორათაც მათ თვეზთა დაემართაო. რა ერთიცა დღეი ესრე განკლო, კობორჩხლასაც თვეზებრ წასვლის ნდობა მოუნდა, ყარაულას ეკვა. რათა წაიყვანოს. ყარაულამ თქვა: რადგან მე ამის შეპურობა გერას ღონით მიქმნია. აწ კაი დრო შემსკლა და ამასაცა მის მოყურებთან წაიყვანო. ახლორე მოვიდა და კობორჩხლი კისურთა შეაჯდა, და თვეზთა საჭმელთა ადგილთა მიძართა. კობორჩხლამ შორით თვეზთა მკაღნი დანახა, მაშინვე სცნა, რომე სერსი იყო. თქვა: ჭკვინთ უთქვამთ, რა მტური შენისა სიკვდილისა მდგელი ნახო, მისსა მოკვლასა (თუ) არ კვადო, თვისისა თავისა შესისხლე თვითვე იქმნებო. რაცა ძალ-გედვას კვადე, და ამა ოართაგან ერთიცა იქმნებისო: თუცა გავემარჯვება, ჭბუგობის საჭებულთა წიგნთა დაიწერებო, და თუცა მას ვერ ავნე და შენ დაგემარცხდა — სასელოვნების ასმარეზთა შინა არ სიორცევილიაო.

შ ა ი რ ი

მტერი რა კაცსა უმზირდეს საკვდავად განზნადებული, მარტოს. განრომის კვადოს, თუცა სიბრძნე აჭეს ღებული. თუცა სძლოს, ბედსა ეწეის, დადგების იმედებული, და თუ გერა—გერკინ აბრლებს. ასრეა ეს დადებული.

მას უკან კიბორჩხალმა ეია შესტაცა უარაუღასა, რაცა ძალი ჭქონდა მოუჭირა. უარაულა სიბერით უღონოა ჭმნილ იყო, შებნდა და სიმაღლით ჭკე ჩამოიჭრა და მიწათა გაკრია. კიბორჩხალმან დაუტყუა, მგზავრ კვლო და. რაცაღა დანახომში თვეზნი იუნეს, უოკელივე აუწეა. მათ თვეზთა დახოცილთათვის იგლოკეს, და ცოცხალნი შეგროკდეს და უარაულასა სიკვდილისათვის მხიარულ იქმნეს, და დაძველებულნი სულნი განუახლდათ.

შ ა ი რ ი

მტერს უკან მცირე სიცოცხლე, დიდად არს გასასარელი, ას წელს სიცოცხლეს სჯობია მით, ეინცა სიკვდილს არ ელი. არა სიკვდილის იშნს უკებ, მტერს რომ მიფლვიდეს მხარელი, და მაგრამ ერთს წამსა მოლხენა უკელას სჯობს დღე საუკარელი.

ეს არაეი ამისთვის მოკახდინე, სენა, რომე მრავალი კაცო თვისეე ხერხითა და ეშმაკობითა მომკვლარა, და თვისი საცთურის ცოდვა თან წაჭეოლია. მე შენ სხვას რასმე გასწავლი და მის გზით კვადე, რომე შენი სიცოცხლე მტერთა სიკვდილისა მიზეზი იყოს. ესე მეჯობინებაო. მადრანმა უთხრა:

— ერთგულთა სწავლათაცან ლტოლვა უხამსია, და არცა ჭკვისა მყოფელთა სიტყვა საცრუო იქმნებისო.

უთხრა ლექსი

მარნის სწავლებას მახარებ, მეღვინეე, კისამდე მსჯარის, შენის რჩევისა ნაკეთსა რადმცა გარდავხდე ნაჭრისა.

ტურამ უთხრა: ეს მეჯობინება⁷⁷, ჭკურთა აფრინდე და კრდოთა და წელის პირთა დამზირო, და თუ რამ კაცთა სასარებლო ნახო, რომლისაცა ზიდაეა შეგულოს— აიტაცე და ჩე აიღე. და ესრე იფრინე, თქვალნი კაცთანი გსუღვიდენ, და უცალოდ მისთვის კაცნი დეკნას დაგიწეებენ. და რა გველთან მიხვიდე. მასთან დაადე. რა იგი კაცნი მისისა ასალებლად მოკლენ⁷⁸. გველს ნახეი და მსწართულ სიცოცხლით გაიყანებენ, და მას აგრეე წაიღებენ; და ამ საქმით შენი გული მისის სიკვდილის შურს იკებსო. მადრანმა ტურის რჩევით შენობათაგან მოინაჯარდა. ერთის დაცვის პურანგი კრდოთა ეფინა, და თვით (დიაცი) პირს იბანდა. მადრანმა პურანგი აიტაცა და, ვითა ტურამ ასწავლა, გველთან დაადგო. მათ მადრანისა მდევართა რა გველი ნახეს, თავი დაუნაეეს და პურანგი წაიხენეს. მადრანი მოჩნა.

77 გარიანტი: ეს მეჯობინებისა

78 გარიანტი: ასალებლად მოკლენ.

თქვა ჩანსრუნაული ტაეში

მომესწრნეს კრნი, მომისპეს მტერნი, თან გაჰყუა ჩემნი სიმწარის ცრუმლნი.
დამანამ თქვა: ეს სახე ამხედ მოკოუანე, რომე სცნა—ხერხით გარიგდებს
საქმე, ძალად არაო. ქილილამ უთხრა:

— ხარს ძალისა, დიდებისა, ჭკუისა და რჩევის მოსაყალი უკულა გარკა
მოსულაო. ხერხი ესეთსა კაცსა-თანს ხელ-უყრელა, რომე უოკული კიდე ხერხით
დაუხერიტო, იგი გონების სიტყვით უოკულთაჲე ამოასეს. მე ესრე მგონია,
შენ რომ სურად საწყვერად გაამხადო, მან საუზმედ უადრეს გაჭამოს. თურე, შენ
მის უურდგლის ამბავი არ გასმიაო, რომე მელის დატყრას ეცადა, და თვით სა-
ფრხეთა გაება! დამანამ ჭკითხს, როგორ უოფილაო?

ქილილამ თქვა არაკი

მასმია, მშვირმა მტელმა მძორთა სუნისა დეანთა შინა ერთისა მტემისა
ძირთა უურდგელი ნახს, იწვა და სწრაფის ძილისა სიმრავლე გარ ესრე მოხუკო-
და, მტელმა საშოკრად მოინდობა, და მისკენ ჰარკით მისულა იწყო. მტელის
სიმურადითა და ფერხის ძეგრათა ხმათა შიშითა უურდგელი წამოიჭრა, გაჭნა-
სა ლამოდა. მტელმა გზა შესუთა და უთხრა

ღ ე ქ ს ი

მსურდა შენი სიხსლე, აწ სადა მველტი მე რადა?
რა გნახე, გული განსცხრების, ჰირი ამიშკამს მღერადა!

უურდგელი მისის შიშით შეხდა და ცრუმლიანითა კედრებითა ჰირი მიწას-
თან გაასწორა და მოასსენა: აიცი, მხეტთა ხელმწიფეთა სიმშინლის ცერხლის ალი
სტომამათა მოგზებია, და საქმლისა ნდომასა ძლიერად გული აუჭარებდა. მე სი-
მტლითა მკათთვის ერთ ლუგმათაცა არა კმა ვარ. და ჩემი შექმა არა საზრებუ-
ლია, სტომამაჲს კერ გააძლებს, მუცელს კერ აჯესებს! აჭა ახლოს ერთი მელი ვი-
ცი, მეტისა სიმსუქნისაგან ფერხთაგან დაჯარდნილია, ხორცთა ჰოხიერებისაგან
სამრიაობა არა აქვს; მისის ხორცისა საჩვილე და გემო უუდაების წყლისა შეე-
დარება, მისი სისხლი სიურმითგანვე შაქრის უინულის შარბათთ ემიჯასება. თუ-
ცა ხელმწიფე ფერხს წაიცივლის, მას მე ასეთსა უხრიკებ რასმე. რომე ხელმწიფე
საუზმედ იამოს. და თუ მას დასჯურდებით კაია, და მე მამინცა თქვენი ტყვე
ვარო. მტელმა უურდგლისაგან რა მელის ჭება მოისმინა თან გაჰყუა, ახლო მივიდა.

მ ა ი ი

ერთი მელი ხერხინი ხელოკნებით იყო გარკი:
სოფლის რძალთა თვალთ-მაჭურად მფრინველთ მჭირად იყო ნარკი,
ძალდა ჭირად, ხვასტანგთ მჭირად, იხე-ჭათამთა ჰოკანად ვარკი,
და კულთა თაკნი, სახლთა ფლანკნი, მისთვის იქმნა მუცლად მარკი.

მისისა ჰოკნისა კარი თვალთაგან უხილავი იყო, და კუდითა მისითა მოჭ-
ცივისა ცისკართა ჩამოჭკვიდა. უურდგელსა მასთანს სამტერო რამე ჭქონდა, და

აწ დრო დაიცა და შერის გეხსა ცდილობდა. შედი სოროსა კართა დაუენა, და თვით შინა შევიდა, უსალამა და მოკითხვით მოაღერსა. შელმა მოკითხვის მასუხი შეუტბო, და მისსა ხრეკსა და მეღერობასა შეუდგა

და თქვა ჩახრუხაუდი

კეთილ მოსულა, ცე, ჩემო სულა სადუდამ მოხვალ? დაჯედ ზემორე! გულს ჭე დაგიფენ, აღერსი ჭერიფენ, ადგილს არ დაგსუამ თვალთა ჭემორე...

ეგრედგელმა უთხრა: ესოდენსა ხანსა თქვენისა ხილვისა მოსურნე გიყუ და ავის დროთაგან უცალობითა შეუძლებელ შევიქმენ, და მახედნიერობისაგან უცხოდ დაერჩიო! აწ ამ ჭეუენათა მოძულებითა კეთილი საჭე ხელად უზურია და სასწაულოთა თავი აუმაღლები, ეოკელსა ჭეუენასა პატრი-ტემული, ერთი მოწყუდე მისის ადგილით მოსულა, რადგან შენი უდაბნოს მეოფობა და დაუედება ასმა. თქვენის სიყვარულით მე მონას მიბრძანა, რომე მისის გულის თვალი ჭეუენის მაშენებელის თქვენის პირის ნახვით განათლოს და სული მისი შენის პატრიოსნის სამშენებელით მეშესავით გაასუნსელოს, და თუცა ბრძანებ გიხსლება, და თუცა აწ დრო არ არის, როსცა ბრძანოთ მაშინ გიხსლოსო.

უთხრა ლექსი

აწ კარდამე სენსავით ანაზდად შეიჭვევისა,
ასუ აქ ჩამოიჭრება, შენს ლოცვას შექწვევისა.

შელმა მისის ხრიკებთა ქარტათა წერილთა სიტყუანი სრულიად აღმოგიოთხა, და ლაპარაკისა სარკეთა შინა მატურობის პირის სწორედ გაიცადა, და გუდთა შინა თქვა: ესე უმჯობეს არს, მეცა მათ მათდა ქმნილის. მსგავსად ტაქე წეო და თვისი შემწადებული სასმელი მათვე უიათა ჩავასსა!

თქვა ტაემი

ბელტისა მსროლელისათვის ჭეა თქმულა შესატყორცელად!

შელმა მცბიერობა დაიწეო და მრავალნი ტებილნი უხასუსა: მე მეზავრთა სასამსახუროდ წელი შემირტყამს, და უდაბნოთ კარი სათუთთა პირითთვის ამაღ გაბილია, რომე მაგა სახისა მოჭედიანი ეკეთნი მცოდნარეი კნანსე, და მათისა სულეობისაგან ვისარებლოო, მეტადრე შენ რომ მის პატრიოსნებას მიჭებო, გგრე სათნობით შექობილსა, -- მე მასი სამსახურს არას დაჯულებ და მბგის აღერსს წამს არ გაუშეებ. ესეცა ვიცი, რა სტუმარი ვისაც სასლთა შევა, თვისს მდღეკარს ღმერთი თან მოატანსო.

მცნიერო უიკამხო შინაო

რასაცა ხედავ, ღმერთი ზრდის ეოკელთა დაუღვენელად, მაშა, სტუმარსა ჭმადლობდე, არ იყო მოკლის მწყესელად: შენთა ტახლათა მჭელომნი ჩანს თვისის როკვიის მყესელად, და იგი მისსა სწამს ღვთიურსა, შენს წინა გამომხეხელად.

მაგრამ ამას გესვენებო, ესოდენი მცადლო, სახლი დაჯავო და მის ბედნიერის სტუმრის ფერხთა საფერი საფუნელი დაფინო. ყურდგელს თვისის ხერხისა მელისაგან შეუტუობრობა კგონა, და მამინეკ მელისა სასამსახუროდ წავიდა და მელს უთხრა: უამმარტაგნო არს ესე სტუმარი და კასი გუნებისა, და საფუნისა და სამოსელსა კგოდენ არა ჭყუარობსო, და რადგან შენ გწადა—ბოტონი ხარო. მგელთან მივიდა და მელის მოტყუება ახარა, და ხელახლა მელის სიმსუქნე და ხორცის სიპოხე უქო. მგელმა ნდომით კბილთა ღესვა დაიწყო და მელის ხორცის გემოვნებისათვის ჭოშინებდა, და ყურდგელსა ამა სამსახურის ცდითა მოჩინის გული უთქმიდა.* მელსა მრავლის გამოცდილებითა დაჭირების დღისათვის სოროს შიგნით შირს ღრმა ხნარცვი ჩავთხარა, და მისი მიწა გარ გაეზიდა და მასუდ კატაჭი და მოლი დაფარებინა, და ერთი დამაღვით გასამარავი სხვა გზა ჭქონდა შაის დღის მოსარჩენლად. რა ყურდგელი გამოიგადა, მის ხნარცვთა შირსა ესრე დააფარა, რომე ცოტას ფერხის დადგმით ჩაჩვილ იყო, და მერმე სამაღავის გზით გამოუბნა: შატოისნის სტუმრის ფერხის დაშერეს შემოსასულელადო! რა იგინი შესულას ღამოდენ, მელმა სხვის გზით კარი გაუღო. ყურდგელი დიდის სიხარულითა და მგელი ნამეტნავის ნდომითა მას ბნელს გზათ რა შევიდნენ, მამინეკ მას ხნარცვში ჩაცვიდნენ. მგელს ესე კგონა, ესე ყურდგელმა მისჩიყო, შეიპყრა და ყურდგელი დაეღიჯა, და ჭყუანით მისი სარცხელი გამოხრცა.

ესე არაკი ამისთვის მოგახსენე, სცნა, რომე მცოდინარეს კაცსა ხერხითა კერას დააგლებ; ერთი კაცი რომე ჭყუანი და საბოლოოს გამსინჯველი იყოს, მას კერავინ მოაფთუნებს, ამისთვის რომ არ აზვავდებისო. დამანამ უთხრა:

—სწორედ უბნობ, მაგრამ ხარისა დიდებამა ჩემი მტრობა არ იცის, და მისის უცოდინრობისაგან იქმნება, რომ დავსრე. თუცა ერთისა მიზეზითა ერთიგ არის მოყვარე მოკაშორეკე, გაღანამცა მერმე ადვილია. ნუ თუ არ განსოკდეს მის ყურდგლისა დამნაშაობა, რაც მან ღომისა უყო, რომე მის ხრავსა არას გაკრძალებოდა, და მან ჭყუითა და ცოდნითა სიკვდილის მახეთა ჩაატო? ჭილილი ჭყითხა, როგორ უოფილაო?

დამანამ თქვა არაკი

თქმულა, ბაღდადის სახლსაკეს კოლინდარით მოცული სამყოფი იყო, მისგან ნიანესა ყოველგნით სამოთხის სუნნელება მიქქონდა და მამჩრათა ელვარება მბრუნავის ცის თაქლთა გაანათლებდა; ყოველთა ყვავილთა რტოთა ათასი კარსკვლავი ესხათ, და თითოსა კარსკვლავის თავთა ცხრა-ცხრა მფრინველი დაფრინვიდა?⁷⁹

* ეს უკანასკნელი წინადადება მხოლოდ ორს ხელიწაწერილ ვარიანტში არის.

⁷⁹ ვარიანტი: დაფრინველა.

რედ.

შ ა ი რ ი

წელნი დიოდეს სასწრაფოდ მწკანეთა გარდაყენითა,
 ვით ოქროს წელნი, ღაჟარდთა მზის სსიკითა ზედ მიუენითა,
 რუს გარეთ შაშვრა გაშლილი—სუნისა სიაფენითა,
 და მუშეთა უნოსათა მობერვა ცნობით განვიკაფენითა.

მას კოლინდაროვანთა სამყოფთა შინა იყო ნადირთა სიმრავლე, ჭკერ-კეთი-
 ლობისა, შუბისა და მრავალ-წელისანობისათვის მათ ღროთა და ჟამთა სისა-
 რულითა და განსკენებით აროვინებდენ. მის ახლორე ერთი მძეინვარე და მათი
 შემსჭირებელი ღომი მეოფობდა, დღე-ყოველ საუბედუროს ჰირს მათ საბრა-
 ლოთ უჩვენებდა; მისგან ღხინი და სიფცესლე დამწარებოდათ. ერთსა დღესა
 შეკრებენ და ღომსა-თანა მივიდენ, ტირილითა და ცრეპლით შეკედრენ: «ჰი,
 ხელმწიფე! ჩვენ შენნი გლენნი და მოსამსახურენი ვართ; თქვენ ჩვენთვის დღე-
 ყოველ მრავალსა ირჯებით, დიდის შრომითა ჩვენგან ერთსა თუ ინადირუბი ჩვენ
 შენისა შიშითა ჭირის მორკეთა ჩაცვიუნულ ვართ, და თქვენ ჩვენისა მუხნითა
 შეღონებულ! აწ ჩვენცა ვაიჯებით: თქვენცა განსკენებით ბრძანდებოდეთ, და
 ჩვენცა მშვიდობა გვიბოძე. ამა ჰირითა, თუცა სატარებლად ჩვენცა არ დაშვრე
 და აღარა კვაშფოთებდე, — დღითი-დღე ჩვენ თვითო ნადირი მოგიძღვანოთ. ბე-
 გარად დავიდებთ, რომე არასა დღესა არ მოკავლოთო». ღომი ამაზედ შესჯერდა,
 და მათცა ესრე გააწესეს: დღე-ყოველ წილს გაავდებდენ, და რომელსა ნადირ-
 ზელად აღმოხდის, ერთსა მათგანს მიუძღვნიდენ. ერთ-ხანად ესრე წარულო, და
 ერთსა დღესა ყურდგლისა სასელი წილთა შინა აღმოჩნდა, და მოსავლმან საბ-
 რალო იგი ჭირის ისრის საგნად შემზადა. მან ყურდგელმან ამხანგეთა უთხრა:
 თუცა მცირესა მადრობით, მე მის უწყელის ხელითგან გიხსნითო. მათ ჟამი რა-
 მე აღროეს. ყურდგელმან მანობამდე დაიცადა, რომე ღომისა სადილობამა გარ-
 დავლო. ღომისა შიშშილი აქმალა და ნადირთა ზედა წერომითა კბილთა იმ-
 ტურედდა. ყურდგელი მისკენ სიწყნარით წავიდა. იგი მეტად განრისხებულ იყო
 და შიშშილის ცეცხლისა ქართა აღმჯდარ იყო. წერომისა და რისისკის ელვა აღ-
 ბორკებისა მოსლვით ჭერებოდა.

ღ ე ქ ს ი

ვინცა მუცლის ღრუბელსა წამ-და-წუთ გზება უწყოსა,
 არ ქონებითა კერ დასთმობს შიშშილსა მას საუწყოსა!

ყურდგელმა რა ღომი აღბორკებით ცეცხლის მერელად ნახა, რომე კედსა
 მიწათა სცემდა, და ნადირთა ჰირობისა გატეხისა და დაუნდობლობისათვის სწყ-
 რებოდა, მოკრძალებით წარდგა და თაყუანისცა. ღომმა ჭკითხა: საიღამ მოსვალო,
 და ანუ ნადირნი რას იქმონენო? მან მოახსენა:

— მე ერთი სხვა ყურდგელი გამომატანეს, რიგისაებრ, ბეკარივითა განა-
 წესეო, და ერთი ღომი ვინმე გზაზე მომეწია, და ყურდგელი იგი მან წამგვარა.
 რაოდენცა კაჟი⁸⁰: ნადირთ-ხელმწიფის სადილია, მისთვის ძღვნად მიმყავს მეთ-

⁸⁰ ვარიანტი: ვიადე.

ქი—არა მისმინა, და კერე მითხრა: ესე სანადირო ჩემია, და ესე ტყე ჩემი სამკვიდრო.

მითხრა ტაქემ

არ გასმია, უოკლთა ლომთა მის ტყეთათვის კერ უჭმთ ომთა?!

ხელმწიფე, ესოდენი თავის ქება თქვა და მუქარობა დაიწყო, და ძალსა და ძლიერებასა იჭადა, — მე დიდად შექმნიან და გამოპარკით მოკრები, რომე ესე ამბავი მზესავით შუქ-განთენილს ჩვენს ბრძენს პატრონს მოკარტვა. მშვიდს ლომს მომემარის ყრმის ჭკვა მოუვიდა,

და თქვა შაირი

მე იგი ვარ, ვინ ძლიერსა ტოტის კრკასა არ ავმარებს,
ლომს გასწავლი ომის ჟამსა, სიმსუ ჩემი მისკენ მარებს!
უზახარი ვით იყადრებს, გმირსა ვინმცა შემიდარებს,
და ჭანგთა ჩემთა ღანჯოდსა წამალს რითღა მიავარებს?!⁸¹

მერმე უურდგელს უთხრა: შეგიძლია რომე იგი მიჩვენო, და მე მისგან ჩემი და შენი შური ვიძიო. ყურდგელმა ჩვენების სიადილე მოახსენა, და ესეცა დაურთო: მე რომე მისგან ხელმწიფე უკადრისად და ურიოდ ნახსენები ვნახე, თუცა შემძლებოდა მისსა თავისა ბანჯუთა კლთა მიწათა გავასწორებდიო.

მოახსენა ჩახრუხაულად ტაქემ

ღუთისაგანს მატეს ესე სასონი: შესნ ჭანგთა ენახო მისი ასონი!

ესე თქვა და წინ წაუბღვა, და ლომი მისგს საცთურითა სავსეს სიტყუით გასვავდა და უკან შეუდგა. ყურდგელმა ლომი იგი ერთისა ყურდმულისა პირთა მიიყვანა, რომე მისი წყალი გამკამებითა, ჩინელთ საჩუკსავით, სახესა სწორედ აჩვენებდა, ცდუნებისა და ხერხის მკალთისა და ხატსა ანდაზის მსგავსად დასთვლიდა.

ღეჭსო

ვინცა ჩახედის მის ხატსა, სრულობით გამოსახულსა, გულის ცნობითა ბრწუინჯალედ წაივითხვიდა ნახულსა.

და მოახსენა: ჩენი მტერი აქ არის ხელმწიფე, და მე მისგან დიდად შეშინიან და მარტო კერ მივაღ, და თუცა ხელთ ამიჭკამ, მაშინღა გიჩვენებო. ლომმან უსმინა და ხელთ აიყვანა. რა ორმოს ჩაიხედა, თვისი სახე დაინახა. მას ესრე ეგონა, იგი სხვა ლომია და ჩემი სასადილო ყურდგელი უპყრიაო. გამწერალმა ყურდგელი უკან, უემორე აგლო და ორმოთა შიგა ჩაიჭრა, და ორისა დაღუპითა მისი სისხლისა მსძელი სული ფოჭოხეთსა მიანდო. ყურდგელი მშვიდობით შემოტყუელი მივიდა და ნადირთ უამბო, და მათ ღმერთს მადლობა

⁸¹ ვარიანტი: მიივარებს.

შესწირეს, და მისთვის ნადავლად ილოცვიდნენ, და სიცოცხლის წაღებულთა უმთა და დროთა აელენდეს, და ამას იტყუოდეს

ღ ე ქ ს ს ა

ერთი სასმელი მშვიდობით თუ შესვა გულის ნუბითა, ან წელ სიცოცხლეს სჯობია უგუნურობის სნუბითა

ამა არაკისგან იცნობება: მტერი რაზომცა ძლიერი იყოს, თუცა კაცზედ უაზროდ არის, იგი კაცი მას ხელთ ადვილად იგდებსო. ქილილამ უთხრა:

— თუცა ხარის დასაკლისსა კერე შეიძლება, რომე თვით შენ არა რა სა-
მატყო გარდაგნდეს რამე, მას შეგოდება რამე დაადება, ნუ თუ იქმნასო; და თუ-
ცა ღომისა საზიანო რამე იყოს, არამცა გულთა შინა გაგივლია, რომე არა ჭკვის
მეოფელი თვისის სარკებელისათვის თვისის მატრონის დასაკლისს არ იქმანო.

სიტყვა ამასზედ მოჰკვეთეს, და დამანამ სამსახურისაგან ხელი აიღო, და
მარტობით ერთს ადგილს დაადგრა. ერთსა დღეს დრო დაცა და ღომის
წინაშე მოვიდა, და შეიგოდეს და გარეშეს კაცსათ, გულ-მტკიანულად, თავ-
ნამკვდებით დადგა. ღომიან უბრძანა: მრავალი ხანია აღარსად მინახვისარო,
თურე სიკეთის ამბავია? მან მოახსენა:

— დემეტრან ბოლო კეთილი ქმნას. ღომს ეწინა და თქვა:

— მომხდარა რამეო? მან მოახსენა:

— ნუ თუ კერეო თქვა—რა იცო? დამანამ მოახსენა:

— ჩემსა სიტყვასა გულ-დადებით უოფნა და გარჩევით ცნობა უნდაო.
ღომიან უთხრა:

— ნულარ აუოენებ შენს ამბავსა, კაი, დროა თქვი, თუცა საქმელი ერთ
ბიკად იქმნების, მაშინცა, თუ დღეისა საქმე სახვადიოდ მივარდა, ათასი ტირი
ბიკს გამოიჩენსო.

თქვა ღექსი

ხასწრაფო საქმე ადრე ქმენ, წამიძე ნუ დაუოენება,
თვარა მოცდითა საჭირო განმრავლდეს, იფი, უოკნება.

დამანამ მოახსენა: რაცა საიტუას მსმენელსა ეწინებოდეს, მისი თქმა უკუ-
როა. დაგრძალვას და არა თქმას უნდა ეცადოსო. მთქმელსა თუცა ჭკვისა და
გაკებისა მინდობა აქნდეს, მას მსმენელმანცა ყური უნდა მიუზერასო; და შე-
გონება და სიკეთის ნდობა არს, თუ არა, მთქმელსა უნდა გაუსინჯოო, თუცა
მას შინა ერთგულობისა და სიკეთისა ეიდე არა არის რა, მისის სიტყვის და-
ჯერება ხამს, რომე მისი სარკებელი მასვე მოუხდებისო. ღომიან უბრძანა:

— შენ თვით იფი, მე სახელმწიფო და საქმელი ზრახვა, ჭკვა და გონება
დაი მიუკარს, და უოკლსა სიტყვასა ნასმენსა გონებისა გასინჯვითა გმოკნისრე:
შენ უშუროდ და უქმშვად რაცა კენებოს თქვიო, და მართებული რაცა მოგა-
გონდეს ნუ დამიძაღო. დამანამ მოახსენა:

— მეცა მთქმელობისა ამისთვის შემოგკადრე. ხელმწიფის ჭკვა და სიბრძნე

ბათა სადავე იპურას⁸², მზაკვარი კშა სასათა მისთა დაიბუდებს, და კერცხთა დასდებს, და სობოროტისა ჭყარი გულის თქმას დასწევს.

თქვა შაირო

რა კაცი ცრუმან სოფელმან სიმდაბლით ადადგინოსა,
აამაღლოს და მეფეთ წინ ხარისხთა წაადგინოსა,
მიკვირს—მეფობას ედება, უოლუმცა მას ედგინოსა,
და კით ძაღლთა თაგნი დათრგუნვად ტერფითა გაადგინოსა.

ლომმან უბრძანა: დამანუ, გამოსჩხრიკე რასაცა იტყვიო! მზა აშბის სი-
მართლე სადეთ გქმა, და თუცა გერეა, კინ გითსრა, და თუცა სწორია — ამ
საქმისა რჩევა ვითა ხამსო? დამანამ მოახსენა:

— მისის დიდების სიმაღლის ხარისხი ხელმწიფის წინაშე საცხადოდ ჩა-
ნან, და რა ხელმწიფემ თვისის უმისა სიდიდისა და პატრიკის ხარისხი თვისად
სწორად ნახოს, მალე ხამს მის საქმიდამ დაამდაბლოს და წაახდინოს, თვარა
რა საქმე ხელთაგან გაჯარდება, ხელმწიფე ფერხთაგან დაჯარდება. ამ საქმის წა-
მალი ერთა: რომე მზეკობრ ბრწყინვალემან ხელმწიფის გუნებამ მოინდომოს, მას-
თანა ჩვენისა მცოდანარობის სიგრძე დამოკლდების, და კერცა ჩუნი ჭკვა მი-
სწვდება, მაგრამ მე ესე მგონია, ხარისა საქმესა სიჩქარე უნდოდეს; თუ არა,
თუ დაეუკონა, საქმე მისთან მიაწევს, რომე საღონისძიო ფერხი მგზავრობის
მინდორთა შინა დაშერესო.

თქვა შაირო

იგ შენი ურჩი ჟინჯველი, აჭა, შექმნილა გველია
გითა კვალი აღმოფხვარ, კინათგან სამარგველია;
მტკერი მთად შეიცვალება, არ ჭვავო მოსაგველია,
და თუ გველი კეშად გარდიჭვა, სიცოცხლე ადრე გველია.

ესრე თქმულა: კაცნი ორ სახენი არიანო, ერთი უღონო და ხელ-გამოუა-
ლი, და მეორე ხელ-გამომავალი და ღონიერი. ხელ-გამოუალი იგი არს, რა
ერთი რამე მოუხდეს, გაბუდდეს და უცნობო შეიქმნას, და კერა რა გაიგოს,
და თაეს კერ ეწიოს და მოუღონოკდეს. ხელ-გამომავალი და ღონიერი იგი
არს, სწრაფად მოგონებული, პირველუე ნარჩევი მზა აჭენდეს, და ნიადაგ საქმეს
ბოლოს უსინჯვიდეს. ესე ხელ-გამომავალი და ღონიერიცა ორად განიყოფების:
პირველი ესე არს, უწინეუ საქმის ქმნამდე მისწვდეს და შეიძინოს. სხვა თუცა
ნაქმნარსა დაინახავს, მან ჟურეთ უქმნელი ნაქმარისაკებრ დაინახოს, და მისისა
ბოლოს თათბირი უწინეუ ქმნას. გინცა პირველად მოიგონებს—ბოლოდ სინა-
ნულას არ იწუებს, ესრეთ რომე, რა მცურავი დიდსა მორკესა ჩაიჭრას, ძალ-
უცხ ნაპირთა გასვლა, — და ესეთსა კაცსა ხელ-გამომავალი ეწოდება. და მეორე
იგი, რა ჭირი რამე მიადგეს, და არა აჩქარდეს და არცა განცვიფრებამან შეი-

⁸² გარიანტი: და უგვანი კაცი კისა და ავის შეძლებას თვისს ხელი ნახავს და
ქვეყნიურს საქმის რისხვათა და სიტყმოებათა სადავე იპურას.

პერას, და თვისი ცნობა კეთილად აპერას. ესეთსა კაცსა უსატილოდ რჩევის გზა არა შესცდების, არცა ცნობა მოაკლდების. ამისთანსა ღონიერი ეწოდებოდა. შირკულად რომე შექირებებით არ აჩქარდეს და საქმისა ბოლოს გამოუბმულობითა და შიშით მტრის მორეკით უღონოდ ითქვას, და ორნი ესე ამა სამთა შინა ერთსა სრულსა ჭკვისასა უხმობენ, და მეორესა ჭკვა-ნახევარსა, და მესამესა უჭკო და უმეტარსა, რაკარადაც სამთა მთ თვეზთა, ერთსა ტბასა შინა მეოფთათვის, არაჲ თქმულა. ღომისა ჭკითხა, როგორ უოფილა?

დაძანამ თქვა არაჲი

ერთი მომცრო ტბა იყო, და გზა დია შორს გაუვლიდა. მგზავრთა ხმა არ მისწვდებოდა, უძანყო კაცის გულსავეთ გაწმდილი, სახასხავად სამოთხის მსგავსი (იყო). მას ტბასა ერთი მდინარე შესდიოდა. მასი სამნი თვეზნი სხდეს მსუჭანნი, რომე ცის ზოდიაქთა თვეზი მათის სიკეთის შურითა ტაფათა შინა, ცის კერძის მსგავსად, მათის მზის სიფხით იხრავებოდენ. ამა სამთა თვეზთა—ერთსა სახელად ქვიანი ერქვა, და მეორესა კერძო-ქვიანი და მესამესა უღონო. ერთსა გაზაფხულს მისი მიდამო მოყუაილოვნებთა კრმის წალკოტი შექმნილ იყო, სამოთხის მიმსგავსებულს მწკანუილსა ადგილი მოუფინა, შაშვრანი ცის კამარათებრ კარსკვლავთა გარდასთხმოდა, დილის ნიავსა უვაილი მას მწკანოვნსა ზედა ფურად-ფურადად მოუფინა, ხელოვნს მწწალკოტისა ჭკუენის სამოთხე მრავალ რიგითა უცხო-უცხოთა კარდის უვაილითა მოერთო.

შ ა ი რ ი

კორდი ქარისა ქროლითა მუშეისა სუნთა ჭებრვიდა, აისამანი სიტურთით კველუტთა შირებრ ელიდა, დილის ნიავი კარდს ძლიდა, არ ფურცელს შეუკერვიდა, და, კით ხელი ხელსა ნახვითა—გულსა-უე დაუფერვიდა.

გზა შეტომილნი მონადირენი ანაზად მას ტბასა შეხვდენ, იგი თვეზნი განებოთ მას ტბასა შინა ნასეს, და მის თვეზთა შესაპურობელად შეითქენეს. ერთი ბადის მოსაღებად შეიქცა, და მათ თვეზთაც მონადირეთ აღლო აღეს. მათ წყალთა შინა გაურის ცეცხლი მოკუნათ. მას ღამესა ქვიანი იგი თვეზი უზრუნველად იყო, მრავალ გზის ამა სოფლისა დროთა და ჟამთაგან გამოცდილება ჭქონდა, მიუნდობელისა ცისგან თვალთა სიამხვილე ესრეთ გაკვრძალა, შორით საფენზედა რასმე ნახვიდა, მონადირეთა ბადეთაგან მორჩენასა ცდილობდა და იგონებდა, და მებაღურთ მოშორებება ხერხად და საცდურად გულთა ჭქონდა.

შ ა ი რ ი

ბრძენი ხამს ცნობა მოკრიბოს, ჭკუა იხმაროს ძალისად⁶⁸. იგია ბრძენი, ენი კლდეთა სასლთა აკებდეს ხალისად; შმაგად მზანს ჭკითათა ზედა მუშაკი დიან წყალისად, და კერ დადეს, კერ დაეყაროს, დარჩება შესწყალისად!

⁶⁸ გარინტი: ბრძენსა ხამს ცნობა მოკრიბოს, ჭკუა ახმაროს ძალისად.

მერმე თვეზთა მათ მსუბუჟად რამე არჩივეს, და იგი ჰკვიანი გაცვალა და მას მდინარესა შევიდა, რომელი ტბასა შესდომდა, და რა დილა გათენდა, მონადირეთა მათ ტბის შესადინარ-გასადინარი მაგრიად გააგრეს. ნახევარ-ჰკვიანი იგი თვეზი, რომელსა ჰკუის სამოსელი ტანთა გაეწეო, და გამოცდილების საგზელისაგან ცარიელი იყო, რა ესე მონასა, თავსა ბრალობა დაეწეო, და ამის იტყოდა: უგუნურად ვეპე, და უგუნურთაებრ მოვიმეკო. მეც მას თვეზსავით რად არა ვეპე, რომე ჭირის მოსვლასა. ზედა წამსავე თავს ეწივაო, და მეც მასსავით პირველად თავი მომეჩინაო.

თქვა ლექსი

ვისაც მორჩენა ეწადოს, ეცადოს პირველ საქმისა,
თვარა გარდასრულს წუხილი რაღას არგია აქ მისა?

აწ რადგან საქმე ესრეთ გაჭირდა, ცდისა და სერსისა კიდე არღარა არის რაო. თუცა უთქვამსთ «რჩევა ჭირის მოწვესაზედ რაღას ვარგაო, და რაც შეჭირვებასა შინა ჰკვიანის მოსავლის ნერგი სხვათა ზედა არ წარებატებაო», მაგრამ ჰკვიანი ამისთვის ცოდნის საჩუბელთაგან უიმედო ნუ შეიქმნება, და მტერისა მოშორებისა და ხერხისაგან ნუ გაუღონოვდება. მერმელა თავი მოიმეკდა და წყალთა პირსა გულადმა დაეკდო. ერთმა მებადურმა რა ნახა, მას მართლა მკედარი კგონა, აიღო და გარდასტეორცა, და თვეზი სცნადლით მას მდინარესა ჩავარდა და სულე სიცოცხლით გახსწაო.

ლექსი

მოჰკეე, ერთგულეო, მტერთაგან განრომად, თუცა გინდესა:
უკვდავად წადილს კერ მიხვდე, დღე თუ არ დაგიბინდესა.

სხვა ლექსი

ხოფელისა ზღვისა განრომა თავ-მომკედარებით იქმნება,
მკედარს ღელვა ნაპირს გაავადებს, სად აღვისრულდეს იქმნება.

მესამე იგი თვეზი რომელი უგუნურ და გამოუცდელ იყო, რომელსა საქმეთა შინა უღონობა აქნდა, შეწუხებული და დაღონებული ცქიტილად აჭა-იქით, ზედა ჰვე დახლტოდა, და სირბილთა შინა ბადესა გაება.

ხელმწიფემან ამ არაკისაგან სცნას, რომე შუთურბას საქმეს აჩქარება უნდა, რომე უწინარეს სიკდილისა დაუფოენებულად და დაუცვადებულად ელვანი ხრმალი მოშორების ცეცხლითა დნადრებულს მისსა სულსა სცენ, და მისის სიცოცხლის ხევი ჭართა წაადებინონ, რომე მისისა სახლისა ბოლი ზეცად აღიწოდეს.

მოახსენა ლექსი

რა უწყალოსა მტერზედა უამნი მოკეტეს დრონი,
რადმცა აუოენებ, ჭაქოლვად მისიმცა საადრონი!

ლომმა უბრძანა: რასაც აშობ, მესმინ. მაგრამ არ ვეჭობ შუთურბა მებასაგონებულთა იყოს, და ჩემსა ესოდენსა წყალობასა და პატიოთა ჰკომობდეს. რა

იგი მე მინახავს, კეთილისა და სიდიდის მეტი არა მიქმნია რაო. დამანამ მოახსენა:

— თქვენი ბრძანება ყოველივე მართალ არს, მაგრამ ხელმწიფის წყალობამან იგი ამ ხარისხთა აღსკაო.

მოახსენა ტაეში

წელულსა დაღითა სწავასა საღბუნი არას არგია!

უგვარო და ავი-კაცი, მოშურნი და ორგული, მანობამდე ერთგულებას იხეპებს, გზიანად ურჩევს, რომე მისგან სიკეთისა და დიდების იმედი აქვს-ყუ. და რა ხელთ იგდებს და გულის სწადალს ეწვეის, სხვისა ნდომისა ქმნასა, რომელიცა არა თურობდეს, მისთა გულისა საუნჯეთა იგი დაეთესება. ბრძენთ უთქამსთ: უგვაროსა და უგვანის სამსახურისა საფუძველი შეშინებთა და იმედის მიტეპით დაიდებსო. თუცა შიშისაგან გამოვიდა, ბედნიერობის სწადალის წყაროთა სათაკეთა შეამრღვეს, და რა მოსავალი უსვად მიუკა, სიკეთეს გმობს და საჩხუბარს ცეცხლს ანთებსო. ღომმან უბრძანა:

— მაშა, რომელნიცა მოსამსახურნი უგვარო და უგვანნი და ავ-გულნი არიან, ვით უნდა ითავსოს, რომე მათი ავ-გულობა და ორგულობა და უწესო ქცევა დაიფაროსო? დამანამ მოახსენა:

— ესე გვარნი კაცნი თქვენი წყალობისაგან არა ხამს სრულობით უიმედო გახადოთ, რომე ყოველთა სამსახურთაგან ხელი ააღებინოთ, და მათ მტრისაყენ მიიწიონ, და არცა ესოდენ აამაღლოთ, რომე ბოროტმა საგონებელმა მათს გულთა შინა დამკვიდრება მოინდომოს. მათი მშეშრეულობა და განკრძალვა ხამს. არცა სწულად გლახაკ და მეოდოკან იყოს, და არც ესოდენი ჩაიდევას გულისა მისისა კიდობანში (რომელ) ვერ დაიტოს, განიპოს და ბოლოს ყამს შეუოთი და ცოდვა მოხდეს. სიგლახაკე და უიმედობა ყმათა გააავგულებს, და არცა მე-პატრონეთა პატიოსნობისა სკადრისიაო.

თქვა ჩახრუხაული

უიმედო ყმა სასოდ არა კმა: გულ-ჭად გარდიჭევს, ენას უმატოს.
ბერტევი მოყვასო, იმედი მასო, გული ნაღვლითა არ დამესატოს.

ღომმან უბრძანა: დამანავ, მე ესრე მგონია, შუთურბას სარკე ამა ჭანგისაგან უენებელი იყოს, და მისი გული ამ საგონებელისაგან—წმიდა. მე ნიადავ მაზე მწყალობელი ვუოფილვარ და დღე-ყოველ კეთილი მიქმნია, ამისად მეჭაფად მუხთლობას და ბოროტს რად მოინდომებსო?

უთხრა ჩახრუხაული

თუ ჩემსა გულმა, მისთვის ერთგულმა, მისი ბაკრავი გზათა წარმართა, მან ჩემთვის მაშე, არ დასამაშე, მტერობის დრომა ვით ამიძართა?
დამანამ მოახსენა: ხელმწიფისაგან მოესხნება, მრუდის გულისაგან არას დროს

სიძარტლე არ გამოვა, და ტუეილად ბოროტის ზრახვის გათქმითა სსხელოვანი, ჰატოოსანი და მსხე კაცი ავი არ შეიქმნებაო.

თქვა ტაეში

ლაგანთ ნადგამი აგრევე მასვე დაიწყებს დენასა.

ნუთუ ხელმწიფეს კუსა და ღრიანკალის არავი არ მოხსენებოდესო? ღთმმა ჰკითხა, როგორ უოთვილაო?

დამანამ თქვა არავი ■

ერთი კუ და ერთი ღრიანკალი გამოულნი იყენეს და ნიადგ კრთმანეთს არ მოშორდებოდენ. ასრე მოყვარულნი იყენეს, კუდი-კუდსა გარდაბული ჰქონდათ, და წამსაცა არ გაიურებოდეს.

ღეჭი

დილით მწუხრამდე აღურსი მათ ჰქონდათ გაუწევეტულად, საღამოთ გათენებაძღე ჯდომით თვაღ-დაუბლეტულად.

ესეთი დრო შემოურდათ, რომე მუნ უოთვით სხვაგან წასვლის სსქე მოუხდათ. რა გაქართნენ, სულასა შინა ერთსა მდინარესა მიადგნენ. ღრიანკალსა მას შიგან გასულა არ შეეძლო, დია დაღონდა და მოეწინა. კუმ უთხრა:

— შე, საყვარელო ძმაო! რა გეუფელა, რომე სულთა საუელონი საგონებულის ხელთა მიგიცემიეს, და გულისა სიმხიარულისა და ღხინის კალთაზე აღგიგრიეს? ღრიანკალმა უთხრა:

— მე ამა მდინარესა გასულა არ ძალ-მიცს, და ამის ზრუნვისა მორეკთა შთავარდნილვარ, არცა გაღმა გასულა შემიძლია, და კერცა გაურისა და მოშორების ნადგული დამითმენიაო.

თქვა ღეჭი

შენ წასვალ, მე აქ დავრჩები, საზრალა, უმეყვისანი⁸⁴, უშენოდ სწრათუად დამიდნეს გულიცა მქონდეს ჰვისანი.

კუმ უთხრა: ნურას იურვი, მე ამას მდინარესა გაურჯულად და მშვიდობით გაგიყვან. ჩემსა ზურგსა შენთვის გაკახომაღლებ⁸⁵, და ჩემთა მუცელთა შენისა ჭირისა თარად შევიჭმე, ამისთვის რომე ერთისა მოყურისა ძნელა ათასის ცდითა ხელთა ჩაგდება და მერმე ადვილად გაშეება.

თქვა ღეჭი

სჯობს რაცა გქონდეს⁸⁶ გაჭიღო, იყიდო მოყვარენია, არ გქონდეს მოყურის სასუიდლად სულიცა საადრენია.

მამინ კუმ ღრიანკალი ზურგთა აღისვა, მგერდი წყალთა დააჰვინ და ცურ-

⁸⁴ ვარიანტი: უმეყვისანი.

⁸⁵ ვარიანტი: გაკახებაღლებ.

⁸⁶ ვარიანტი: სჯობს, რომ რაც გქონდეს.

კა დაიწყო. ცურვათა შინა კუს ხმა რამე ესმა, და ღრინაკალის გარდაჭრისაგან შეშინდა. ხმა უყო:

— რაისა ხმა არს რომე მესმისო. ღრინაკალმა უპასუხა:

— ჩემსა შაშართა წვერთა შენთა ტან-საცვამთა ჟაჟანთა ზედა გამოვსცდიდი და ესინჯედიო. კუს ესე დიად ეწეინა და უთხრა:

— შენ მუხთალო, ჩემი სული შენთვის საკვდავად მორკეთა ჩაგვდე და ზურგი ნაკად შეგომზადე, და ამა მდინარეთა შინა უზრუნველად მიმუყახარ, და ამასაც არად შეპირაცხ და პირველთაცა შეკბათა დაივიწყებ, მაგა შაშართა ჩხულეტას რაღას შემართლებიო? ესეცა ხომ იცი, შენი საწერტელი მე კერანას მავნებს, და შენი ნაწრთობი შაშარი ჩემსა ზურგსა კერა განჭკუთსო?

უთხრა ლექსი

გინცა გამწყრალმან მჭილითა კლდესა სცეს გარისხუბულმა,—
ხელს იტყენს, მას კერას ავენებს, არ იცი: ვაგლახუბულმა?

ღრინაკალმა უთხრა: ნუ ეტყე, მე ესე შენთვის საად არ მიქმნია, და არცა კეთისა საქმესა გულთა ჩემთა გაუვლია, მაგრამე ჩემთა კვართა შაშართა ხმა-რება მოსდგამსთ. მოყვარეთა ზურგი არს ანუ მტერთა მკერდი—უნდა ვახშაროო.

შ ა ი რ ი

თუ ვისმე მოდგმა ბოროტი აქვს ოდენ მისის კვართა,
რომ არ უნდოდეს ავის ქმნა, არ წასცდეს იქმნას არითა.
გითა ქვას კერას დაჯლებს გასახურეტელად სარითა,
და მაგრამ გელა უცემს კუდითა გესლანითა, მწარითა.

კუმ გულთა შინა თვისთა ესრე თქვა: ბრძენთა კეთილად უთქვამსთ

შ ა ი რ ი

გინ ჩვენთვის არად ვარგია, ჩვენ კეთილს რადლა გველოდა?
მეტყუის: გამზარდე, მაქსამე, ღვინითა საესე გველოდა,
ჭკუისა გზათა შემცლართა სჯობს ჩვენი თაჟი გველოდა,
და ამას ჭკავს უხმოდ მოწვევად, უბიო გაგზარდი გველო და?!

აჟ-გუნება და უგვაროს კანის გაწერთნა და გაწეობა თვისისი პირის წყალთა გაშება არის და თვისისა საქმანობისა საბელთა წვერთა დაკარგვა.

უთხრა ჩახრუნხაულძი

ოჭრო და კეცხლთა მიწათ ჩაბნეკა ბრძენთა კეოდენ კერა გიძრახონ⁸⁷,
მაგრამე აეთა კაცთა უზავთა წყალობას ზედა იახონ, ახონ.

კუმ უთხრა: თუცა შენი მოდგმა შაშრით ჩხულეტაა, ჩემი უურტუმელი არისო. ჩაიუუნთა წყალთა, წყალს წალებინა და თქვა: ბრძენთ ნათქვამია, ვინცა გვარ-ჭებული არ არის, მისგან უიმედო იყო, და ესე გვარსა კაცსა რომე კეთილი უუოს კანმან, იგი კეთილისთვის ბოროტსა მიაგებსო: მან თუცა კაისთვის ავი არა ქმნა, ცოდვათც მიაჩნიაო.

⁸⁷ ვარიანტი: გაზრახონ.

თქვა შიარი

უკვარო კაცს რად მისცე საინასენი ზემონი?
 გინც გველი უბედ ჩაისვას, საქმე ჰეოს გასანემონი.
 ჭილი ჰკეთო ვერ მოგცეს შაქრის ლერწმისა გემონი,
 და კარდის მოკრეფას ხუ ელი, მეძვისა რწყო გარემონი.

ამა არავითა სცნას მზესავით ბრწყინვალე სელმწიფის გონებაჲსან, რომე შეთურბასა თვისი გულის თქმის სანაცლო. მისაგებელი ადრე უნდა უეოთ, ერთგულის მონის შეგონება გულის-უურით ისმინოთ, და ჭკვის გზით რომელ-ნიცა დიდად გზიან მოგასსენებენ—მას სანსენელი მიუშურათ⁸⁸. გიცი, მისის საქმის დასასრული ორგულეებისა და მუხთლობისაგან ცარიელი არ არის. მეურნაღნი სნეულსა საწყენელთა უცმელობასა ეტყვიან, და თუ მოუსმინა—არგებს, და თუ არა, და თვისის ნებით სვა და ქსამა, ესეთისა ქნითა უკან-და-უკან დამცლდება, ავაღობა პირთა მოიმატებს. ერთს ბრძენს უთქვამს

ლექსი

მწერთელი თუ რისხვით გეტუოდეს შენს სასარგებლოს სწკლათა,
 მოთებნა მწარობს, ხილს ისსამს უტებოსსა შაქრის ალათა!

დაიჯერე, მეფეთ ღონეთა მომსწყვედელი საქმისა ბოლოთა უზრუნველობა არს, და რა სელმწიფემ საქმე სუბუჟად მიიწიოს, და რა დიდი რამე მოსდეს, განცხრობით არა ინაღლოს რა, და იგი დაუტოვს,—როცა დრო გარდაელის, მტერს ძალი მოემატება, და თვისთა მასლობელთა გაცთა შეიერთებს და ერთსა ვისმე ამა საქმესა მიაჩემებსო.

მოახსენა შიარი

შენთა საქმეთა მიახვარ შენი ცნობა და გონება,
 სხვისა და სხვისა გისურთა რად მიაჩემო ქონება?
 მერმე, რა საქმე დამარცხდეს, ჭირისა გქონდეს მონება,
 და სხვათ ჭედთა რომე დაჰკიდო, საბრალოდ დაეღონება!

ლომმა უბრძანა შიარი

ლომმა უბრძანა: იგმე მძიმე სიტუკათა თქმანია,
 მეფეთა კრძალვას გარდახდე, ვისგან იშიშვის უმანია;
 ღირსსა მრჩეველსა არ მართებს ზედი-ზედ ცრუ წათქმანია,
 და ხამს რომე არ შეაწეინოს, თუცადა იყვნეს მძანია.

შეთურბა, ესრე ვთქვათ, გამოჩენილი მტერი იუოს. მას რაი ძალ-უტც წინაშე ჩემსა? იგი ჩემი საზრდო და ჩემი საცოხსნელია, და მისის ძაღათა ძალი და ტანთა ზოხიერება მდელთაგან არს, და ჩემთა ძვალთა გამაგრებული სორცთა სიკეთე არს. მოლის მძოკარსა ნადირთა მტკამელისაგან უდიდესი ძლიერება

⁸⁸ გარიანტი: და ჭკვის გზით რომელნიც დიდად ზიანად მოგასსენებენ, მას სანსენელი არ მიუშურათ.

ჭქონდეს, ეს ვით იქმნების? მე მისგან კოლენი რიდი არა მჭეუს, მან ჩემი შირის-პირი შეიძლოს, და ანუ ბრძოლათა შინა ჩემად დარად მას გულმან უთქვას!

თქვა ლექსი

გინ არის ჩემი მეძმოლი, შირის-პირ მკადროს ოძია?

მთვარლს ზილღოს კოლომ შემართოს, ძალი ჭმატს თუ რაზომია!

ჩემისა ბედნიერობის მზე, რომელი წყალობითა ღეთისათა განათლებულა, და მისგან მთვარესავით ელვარებას. თუცა შუთურბა მის შირის-პირობას მოიწადინებს, და შადებს და დახელებებს; თუცა ბოლოკარკაზის დარს მრგვალსა ჩრდილსა დასდგამს ჩემსა, რომელ ცისა მსგავსება აქვს, მზისაებრ სხივისა ისრისა სროლითა დასავალთა ჭქეშე ჩაიყვანს.

თქვა შაირი

რას უქონელი ვაჭარი სავაჭროდ გაემზადლოს,

ამის ჭკაკს, კოლქლმან გამართვით ცდითა სულა მოიწადლოს.

მე იგი მსურათა საჭმელი ვაუთლუ ამ საცხადლოსა,

და კვლა შემიძლია სახელი გარდვარვა მას უბადლოს.

დამსწამ მოასსენა: სულმწითე მავით ნუ მიენდობა, იგი კერა იტყვის შენსა მისგან უდარესობასა, ანუ მრეობისა შეძლებასა. რადგან მისის გარანობითა და შეძლებითა ჩემი ბრძოლა არ ძალ-უღეს, თვისთა მოკიდებულთა და ერთ-გულთა სიმრავლის გამო ერთსა რასმე გვიხრიკებს, და ეშმაკურთა საქმესა რასმე მოასურებსო. მე ამისი მეშინიან, რომე ნადირთა თვისთა სულმწითესა ზედა გული არ გაურყენას და თვით არ შეიერთოს⁸⁹, თუ არა, ერთსა ანოკანსა, რაგინდ მსნე იუოს, მრავალთა ბრძოლა არ ძალ-უღესო.

თქვა შაირი

მეძლთა სიმრავლე რა შესვდენ, აღაქოთებენ ზილღოს,

მას საზარელსა ცხოველსა კებენ თვალთა და კილღოს.

ჯინჭველთ ლაშქარი რა მოკრებენ ადგილსა უადგილღოსა,

და ძლიერსა ღომსა შედებით გააძებს უნაწილღოსა.

ღომმა უთსრა: შენთა სიტყვათა გულთა შინა ჩემთა ადგილი ჭპოკეს. შენნი შემჭკვრებულნი ზასუნნი გულის-სმა კვაკ, მაგრამე მე ესე საქმე კალთასა მიჭერს, რადგან იგი ზე ადვიყანე, და მისის სიდიდისა და სიკეთის დროშა ავიმართე. ნადიმსა და მარაქათა შინა მისის ჭებასა წარმოვიტყოდი; მისი ჭკვა, ერთ-გულობა და დანდობა ყოველთათვის ენითა მიმიტყენია, აწე რომე მისი აუგი რა-მე უთქვა, და ავი რამე უუო, ჩემისა საქმისა უგადრისი იქმნების და ჩემისა ბედნიერობისა სასიოდცხო, და ჩემგან გადილებულთა კაცთა გულთა შესავლებელი; და ჩემთა სიტყვათა აღარ მიენდობინ, და ჩემზედა გუნება გამოეცვლებათ.

უთსრა ლექსი

რაცა დარკოს და ისროს, აღორძნდეს მას სავარდოსა,

ფერხით ნულარა დასთრგუნავ, კვადე გაიზარდოსა.

⁸⁹ ვარანტი: გული არ გაურყენას და თვით არ შეიერიოს.

დამანამ მოასსენა—ქვეა და რსევა ეს არის: რა ერთისა შეგობრისაგან მტე-
რობა მოინასო, ანუ რომლისამე უმათაგანთა შენისა მტერობისა ნიში გაიყვადო,
მსწრათელ შენნი მოდგამნი გარ-შემოიყრიბო, და მისის ჰირის ერთობის კალთა
სრულობით აიტაცო. და მტერი რა სადილობად აგინდეს, მისთვის შემსგავსე-
ბული კახშამი დაამზადო, ამაღ რომე გიბილი კაცისა სიერმით სიბერემდე გაუ-
რული საუკარული და დიდად სახმარია, მაგრამ რა ასტივდება, აღმოფსვრის: შე-
ტი არა ღონია, და სხვითა კერართი ირგებს. აგრევე საჭმელი სულთა მაუნე-
ბული რა წყენას დაუწეებს და კერლარა შერიგებს, მისის განყენების ცდასა ში-
ნა უნდა იუოს და გაიმორროს.

უთხრა ლექსი

რაცა გაწყენდეს—მოშორდი, მოშორკვებითა შორითა,
ხორცს გარეუნიხს, სულსა მოაკლებს საზიანოთა ორითა.

დადგან დამანას სიტყვები ღომმა გაიგონა, ბრძანა: მე შუთურბას სიყვარ-
რული კიდევან მიქმნათა, ამაღ რომე ჩემი და მისი ერთობა აღარად იქმნებისო,
და აწცა კაცსა ვისმე მიუტეზავნი და ჩემის ადგილით დავითხოვო, და სადაც უნ-
და წაცვიდესო. დამანას ამას ზედა დიდად შეეშინა და გულთა განიზრანა: თუ-
ცა ესე საჭმე შერუტრამ სენა, თვისის ხერხისა და ხრივისა წერილსა თვისისა
დაფარულისა საუნჯისაგან გამოაჩინებს, და ჩემთა საჭმეთა საავო ადგილს მია-
წვდენს. ამისთვის ესრეთ მოასსენა:

—ხელმწიფეო, კერე შესავალი სიმხიარულისაგან უცსოა, ამისთვის რომე, ვი-
რემდე სიტყვა არა ითქვა, წადილი კაცსა ხელთა უპურია, და გიდეკ მისი მოკლას
შეუძლია, მაგრამე თქმა ავაზანთა წყალთა მოწვევტა არსო.

მოახსენა ლექსი

გიდრულა სიტყვა არ გეთქვას, ითქმისდა მისის უამისად,
მაგრამ ნათქვამი უთუოდ არ დაიფარვის წამისად.

რა სიტყვა ჰირით და ისარი მშვილდით გამოხდა, არცა ენა სიტყვათა
ქვეშე დასაფარავად მობრუნდება, და არცაღა ისარი ადგილს მიუსკლელი შემოიჭ-
ცვა. აცავად უთქვამსო, რაცა ენამა წართქვა, კაცთა ზიანი იქმნათ. ერთს ბრძენს
უთქვამს, ენა გულისა საფარველისა გარდამხედლიათ. გული ასოთა ხელმწიფე
და ჰატრონია, და სიტყვა—კვამთა საუნჯეთა სპეკალია. ვირემდე სიტყვისა სკი-
კრი ღუმილის კლიტითა დაგლიტულთა, და მოცდისა ბუქკდი უთქმელობისა კო-
ლოფთა ზედა ზის—სიგოცხლის სავარდეთა უკვილი და სუნი განსრებულნი
არია, გაიშლებიან და სუნხელბენ, და მისი ნერგი დამშვიდებისა და განსკენე-
ბისა ხილსა მოისხამს. მაგრამ რა ითქმის, და კოკობი ღიმილსა დაიწეებს და
სუბრისა იადრანი სიმღერას დაიძახებს,—მშვიდობა მოიშლების, და სიტყვისა სავ-
არდეთა სუნიცა გულთა საწეინოდ შეიცვალვის, და სასასა ძალი დაქმარობა,
და ანუ სნეულობა გამოიჩინების, და ანუ სურდოსაგან ბუნება მოსუსტების.
მღუშარე ენა გონებისა ერთად შემომკრებელი არს. სიტყვას მრავალი ნასკვი გაუხ-

სწია, მაგრამ ჩხუბითა ცოტა უმართებულად მთქმელის კისერი ჭაჭვითა და სხვილის სახლით მრავალჯერ დაუბამს.

თქვა შეწყობილი

რა სიტყვა სიბრძნის თვალთა ეძია საძიებელად,
ხარკებელი და ზიანი ორივე სდევს მოსაკებელად.
გინა თქვას თქმული უთქმელად კაცთ წინა მოსაღებელად,
გულთ ჭირი, სულთა სიკვდილი, შეუქმნას შესახებელად?
მაგრამ ცოტას თქმით მრავალი მომხდარა გასაკებელად,
და ჭარებრ ახევეს სათქმელს—ენათა არ საქებელად.

ტე, ხელმწიფეო თუცა ესე სიტყვა შეთურბასთანა მივიდა და თვისისა საქმისა რამე შეიგნო, და ამა ამაჲმან მასთან მიაწოვა, ამით შეგიშინდების და ჩხუბისა და შეფოთის გაშლას კვდების. თქმულა, ჭეუათა უფალმან საცხადო შეცოდება ფარულად აზღვეინაო, და უსკუთმან დაფარული შეცოდება ცხადად აზღვეიო. ესე ჭეუკ, დაფარული მისი ბრალი თქვენც დაფარვით მიაგეო. ღომ-მან უბრძანა კვითა და შეუტუბობრად თვისისა გაკეთებულისა და ახლოდ მუოფის დაშორება, წახდენა. და ესეთისა კაცისა გამტრება, თვისითა ხელითა რა ერო ფერხთა იერას, სრულობით მოწყალებისა წესისა და სჯულიერისა საქმისასაგან გადგომაა.

უთხრა შიარო

ღუთისა და კაცთა სიბრძნითა ესე არ მოაწონების,
გაუსინჯავად მეფემან სისხლი დასთხარო მონების,
რადგან მეფენი ღუთის სახელ ჭეუ იგიც მოიგონების,
და სხვას აცოცხლებს, და სხვას მოჭლავს, სხვა რისხვით დაუღონების:

დამანამ მოახსენა: არაიენ მოწამე ხელმწიფეთა ჭეუისა უმჯობე არ არის. იგი ხვანჯითა საკსე და კუმბა რა მოკიდეს, ხელმწიფე შინაჯავითა თვალთა უმზერდეს, და მისი გუნებისა სიმრულე შეუბლთავე მისთა აღმოაჩნდების. მისის აგ-გულობის ნიშანი ამით სცნან, რომე აღშეთობით იყოს და ფერი ჰიარისა კვლავობდეს და ზედი-ზედ მიმოიხედვიდეს, შეუღლად და ჩხუბად მზაობდეს და ესე ვითართა იქმოდეს. ღომმან უბრძანა, კეთილად სთქვიო. თუცა ესე ნიშანი ერთიცა, რომელიცა ენასე,—მტერი სწორეს გზათა მოშორდების⁸⁰ და გონების ში-ში სიმაღლის ხარისხთა გარდაიცვლება. დამანამ რა სცნა, რომე მისის მზაკვარის ენის ალი ერთ კერძო ამაღლდა, მერმელა კარის ნახვა მოაწადინა, რომე მის მხარესაც საჩხუბარი ცუცხელი ალეგზნა და სახმილი აჲმაღლებინა.

ღ ე ქ ს ი

რა ორთა კაცთა საშუალ, ცუცხელი ალაგზონ შურისად,
მათ შორის ენის მიმჭონი ჩანს მრეშელად მუაგურისად.

⁸⁰ გარინტი: მტერი სწორეს გზათა მოშორდება.

გასინჯა, რომე შუთურბას ნახუა ლომის შუეკითხვად არ კარგიყო. არამცა სხვასა საგონებელთა ჩაუარდესო, და მოახსენა:

თუცა მადლისა ხელმწიფისა ჭებული ბრძანება იქმნება, მე შუთურბას ვნახუა, და მისისა საჭმისა გზასა და მისის გუნების ნაწილს ვეცდები ერთი რამ გამოვიღო და მოგახსენო. ლომმა წასკლა უბრძანა და იგი ურკეული, გულნადელიანი და ყელ-გარდაცდებული შუთურბასთან მივიდა, თაყვანისცა და დალოცა და ჭება შეასხა. შუთურბამაცა პატივისცა, და მის ადგილსა ბოდიში მოითხოვა. და ადგილი ახლორე სცა და უთხრა: დამანჯ,

(ტ ა ვ ბ ი)

ზირკულად შეთვისებული რად დამივიწყე სრულადო?

უბრძანა: ესოდენი სანია, რომე მოყვრობისა თვალითა, შენისა ჰირისა შუჭითა აღარა გაგინათლებია მოყვრობისა სადგომი, და საცხადო მეგობრობისა სიყვარულისა ნერვის უკავილით არ აღვიყვავებიაო!

უთხრა ლექსი

შენთა ვოლე სიცოცხლეთა, რა იქმნების, ერთელ მნასო,
ჩემთა გულთა შენი სასე, ოდენ ხათლად გამოსახო?

დამანამ მოახსენა: თუცა ჰირის სახენი ჩემი თქვენისა სლებისგან განშორებულა, ჩემი სული და გული წამ-და-წუთ მოგონებით საცნობელთა გამახარებელის თქვენის სახელის სსენებით მიხარებია, თქვენის სამსახურობისა და მორჩილობისა და სიყვარულის თესლი ჩემის გონების ჭეყუნათა ზედა დათესვით აღმიორძინებია.

თქვა ლექსი

გული მოკსარკმლე სულისად ანაზდად შემოსაკვლად,
იდუმად შენთვის სურვილით ამაღ კიმღერი მრავალად.

თქვენის სვე-ბედთა მოსამატებლად თავის წინა მხურვალი ლოცვა არ დაძვლიაო. ხარმან უთხრა, ცალკე ვოფისა და თავის წინაობისა მიზეზი რააო? დამანამ უთხრა: კაცი რა თვისთა სულთაცა ვერ ეუფლას, და სხვისა ბრძანებისა ტყვე-ქმნილიყოს, უშიშრად და გაუკრძალველად წამსე ვერ ამოისულთქმოს, და წუთსაცა ვერ მოივალოს, და თვისის სულისა და სორცის უზიანოდ და დაუსაყლისად ხანი ვერ დაჰყოს, რომე ბოროტი და უპატიურობა და ლანძვლა არ ესმოდეს. მაშა უტკვეო იქმნების იგი კაცი, ერთსა მცირესა ეუთხეთა არ დასჯერდეს, და კარი ცნობისა გონებისა ჰირთა ზედა არა დაისშასო.

თქვა შაირი

რა ჟამი ესრე გაირყენას, შოფოთსა ისხემდეს ყანანი,
გაცლა ხამს მისგან, მონახოს, მალ სიშორისა ვანანი,
გაცლა არ ძალ-უცს, რამცა ქმნას, გულს ვერ დაიციეს დანანი,
და მარტოდა დაჟდეს, ისი სჯობს ხანი რაც დაჰყოს ხანანი.

სარმან უთხრა: დამანავ, ეგე ყოველივე ნათლად წარმოხსენებ, და მე გერთისა სიტყვისა თარგმანება ესრეთია, რომე ეგე ჭადაგება ჭკეყანისა სარგებელი არისო. დამანამ თქვა:

— ეჭესი რამ არის სოფელსა ამას შინა, და ამა ეჭესთა ძნად განერება კაცი: ჭკეყნიერი საჭონელი უცოდველად, ხორცთა გემოვნების მიჟოლა შეუბიძგებლად, უზრუნველად და უბორბოტოდ; დიაცთაგან ლხინი უჭიროდ; ხარბის კაცის მათხოვარი უგუწიბილებლად, ავის კაცის, — მოუეიჭებულად, და ხელმწიფის სამსახური შეუწუხებლად. არავის ჭკეყანისა მარნისაგან ერთი თასი კერა შეუსვამს, რომ სიმთვრადისაგან უშიშად მოესვენოს, და ცოდვას ამპარტყანების საჟელოში თავი არ ამოკეთოს; არავის ხორცთა გემოვნების მიჟოლას ფერხი წაუღამს, რომე სიკვდილის მორკვთა არა ჩასრილიყოს; არავის დიაცთან მჭადარსა ესრე ლხინი არ უნახავს, ჩსუბი არ წაკიდებოდეს; არავის ბორბოტა კაცთა შეკობართა ბოლოდ არ დაქანასო და მოსაყიებუელი სხა არ განფეროდეს; არავის ხარბთა კაცთაგან უგუწიბილების მეტი გაეტანოს-რა; არავის ხელმწიფეთ მოსამსახურეთა თავი ეგრე დაეყვას, ცოცხალი სისხლის სძის მორკვისაგან გამოსრულ იყოს.

უთხრა შაირი

მეფისა კანაყოლობა მხელთ უმნელესი მგონია,
ვით ზღვის ღელათა არა ჭკეყს მენაკე საყარგონია,
ნინადე გული შიშითა საკსე რა საყარგონია,
და რა უფრო დახლოკდება უფრო დასადაგონია.

შუთურობამ უთხრა: შენთა საუბართა სიტყუათა ანია, რომე ლომისაგან გულის შესაკლებელს სიტყუასა შენთანა მოეწიოს, და მისგან შენსა გულსა შიშის მარცვალი დათესილ იყოსო. დამანამ უთხრა:

— არა თუ ჩემთვის ვიტყვი ამას, არცა თავისა ჩემისად შეწუხებულ ვარ. მაგრამ მოყვარეთათვის ვიურვი და მისთვის* ვიტყვი, და ესე საზრუნავი და გულთა ტვიზნეულობა, რომელა მე მომცემია, თქვენი არის და თქვენ იუწუეთ, რომე ჩემნი ამას წინანდელნი სიყვარული და მეგობრობა თქვენთანა ვითარი ვოფილა, და რა საერთოელო პირობა დამიცვს; მასუკან ზოგი რამცა აღმისრულეობა ამისთვის კვლარ დაგიფარავ, რომე რაცა მოხდეს ავი თუ კავი, დასაკლებელი ანუ შესაძინელი, ყველა მოგასსენო. შუთურობა ამა სიტყუასა ზედა შეჭკრთა და მიუტო:

— საწადელო მოყვარე და ტყბილო ამხანაგო! ამა ამისა საქმე მალე მაცოდინეო და ჩემსა შწეობასა და ერთგულობასა ნუ დაუტყეებო. დამანამ უთხრა:

— ერთმა მოსამსახურეთაგანმან მითხრა, რომე ლომის ბედნიერს სიტყუაში მოუყვანია: შუთურობა მეტად გასუჭებულაო და კართა ჩვენთა აღარად საჭიროა,

* უნდა იყოს «მათთვის» რადგანაც ეს ნაცვალი-სახელი ევეთვნის მრავლობითი რიცხვით ნახმარს არსებობის სახელს — «მოყვარეთათვის».

და მისი ტანოანი სიცოცხლე ცუდად კლის, და მინდა ნადირთა მისისა სიპოხი-
საგან ნადიმი დაუდვა, და ერთსა დღესა დიდნი და მცირენი მისის ხორცის გე-
მოკნებითა გაკასროო. რა მე ესე შესმა, მამინეუ წამოკულ მოსახსენებულად, და
ჩემისა პირობისა მიუდრეკელობა დაჯგერო, და რაცა მეგობრობისა და სიყვარ-
ულისა წესისა იგი აღვისრულოო.

უთხრა ლექსი

სწორესა გითხრობ მცნებასა, რაცა მოყვასთა წესისა,
გინდა ირწმუნე, გინდა ნუ, ჩემი სათქმელი ესია.

აწე ამისა რჩევისა ამას ეკუთხიბუბ, თავსა შენსა ეწიო და სწრაფად პირი
საქმიანობასა მიპყრა. ნუ თუ ხერხისა რასმე მოკვარებითა ამა საქმისა მოაჩქე-
ნისა გზა ეპოვნოთ, და ღონის-ძიებითა მწარისა სიკვდილისაგან განეშოროო.
შუთურობამ რა დამანას სიტყვა მოისმინა, ლომისა პირობა მოაგონდა და საკო-
ნებულთა ჩავარდა და უთხრა:

— დამანა, ლომსა ჩემზედა არა დაუშავებია რა, და მე მისი ორგულეპა
არ მიქმნია. ჩემი ფერხი მის საწადელს სამსასურზედ არ დამიბრკოლებია, და
შენსა სიტყვასაგან მართლობითა და კეთილის ნდომითა ესედაჲ. ესე, ესრე ჰგავს,
ჩემთვის ტუელი რამე შეუმზადებია ვისმე, და იგი ეშმაგურობის ხრეკითა მოუ-
ცდუნებიათ, და საწერომლად და სარისხველად გაუხდიათ. მისთა მსახურთაგანნი
ავთა ჩვეულებათაგანნი მრავალნი არიან, და საეშმაგო სიტყვანი შეუმსკერებიათ,
და სარკულად ხელი წაუყრიათ და გატულაგნებულან. რამდენჯერცა იგინი გა-
მოუცდა, ცხადად ორგულეობა შემცნეკიათ, და ამას რა მოისმენდა, სხვისა-
საგ მათებრ დაიჭერება. ამის გამო ეტონება, ავთა-გადთა მსგავსად, ერთგულნი
და დაუნაშავებლნიცა ავის მოქმედნი იუენენ. და ესე კითარისა საგონებლობითა
მართალთა გზანი დაიფარვიან, როგორცა იხვის ამბავი და მისი შიში და ცდუ-
ნა და გამოცდა ამა იგავის მსგავსის სახისა მანიშნებელიაო. დამანამ ჰკითხა,
გბ როგორ უოფილაო?

შუთურობამ თქვა არაკი

ერთმან ისეპან კამკამსა წყალთა შინა მთვარისა სახე და შუჭი ნასა, თვეზ-
სა ამსგავსა და შეპურობა მოინება. რა ჩაიუენთა, კვლარა ნახარა. მრავალჯერ
ეცადა და კერ შეიპყრა. რა ნასა, რომე მოსავალი ამა ნადირობითა მწყურვალნი
დაჩრხობილ იყო, და წყლის სიმაძღრითა და მრუდის გონებითა მოსავლისათვის
დაქველესა მორკესა სინჯვიდა, თვეზისა ნადირობისაგან ერთობით ხელი აიღო,
თვისი საქმე უოკელიეუ გაუშვა. რასაგ დამესა თვეზთა ნახვიდა, მთვარისა შუჭი
ეკონის, და არღარა სდკვდის შეპურობად, და მისსა დაჭირვასა აღარ ცოდვო-
ლობდა და იტყოდა: ამის საცადლის ხილი ესე იყო, ნიადგ ჩემთა დღეთა ში-
ნა შიშერი და უმდღეარო დაუარდიო.

რადგან ლომსა ჩემი ესე გვარი უთქამს, ამისთანას საქმის გამო, მის
ტულთა წყნა შესვლია და მათი სიტყვა დაუჭერებია და ჩემიცა სხვასკით ჰკო-

ნია. მაგრამ ჩემსა და მათში ესოდენი განყოფილება არის, ვითარ ნათელსა და ბნელსა, გინა მაღლად მეოფთა ფასკუნჯთა და მიწათა შინა თხუნეკლთა.

უთხრა შეწყობილი

მათს საქმესა და შესს გონებსა, ესე იცოდე, სხუა რამ აძესა, მწერალი დასწერს ღომსა და რძესა, ღომსა და რძეში სხვაობა ჰქმესა, ორნივე ფუტკართა მიეძსკავსებით, ერთად მოსტამენ მას მოსამესა, ერთს თათლსა მისცემს, სხუას საწურტელსა მტერთა საკრავად და გასამესა. ორნი ქურციკნი მოღთა მძოარნი ერთსა წყალთა სძენ დღეთა სიგრძესა, და ერთი მუშესა ჰყენოსს, სხუისა სისხლთა გაამსაკე მოაქეს დასაბრანძესა.

დამანამ თქვა: ნუ თუ ღომისა გუფთა ხერხი ამის გამო იყოს? დიდებულთა წესთა, უცნობელად და გაუსინჯავად ერთსა ცრულსა და უგვაროსა მაღლთა ხარისხთა აიუგანებენ, და რომელიც გასადიდებელი და მართებული ცაცი იყოს, მას უმიზეზოდ გაანუღებენ და ოხერ-ჰყოფენ.

უთხრა შიირი.

ურმუნის მეფემ რა მნასა, მრავლად მიბობა ნიჭთა, იეზდის მეფეს გვერდც ვახლდი, არცა თუ მომცა ხიჭია. მეფეთ გაცება ასრუა—ორს დღვილოს ადენს ფიჭვთა, და ღვთისა მდღვიკრსა უმადლი პატრონსა, ვითა ბიჭთა.

შუთურობამა თქვა: ესე საქმე ღომისა ჩემთვის დაუსკენია, საუჭუი აღარ არის. საქმობის მაყოვნებელი ფერსი სასიარულოს შარათა ზედა დაკოჭლდების, საწადლის თვალი ნღომის პირის სასეს კელარ გაიღდის; რისხვასა თუფა მიზეზი აქნდეს, იგი კვდრებითა მოიცილებს, და ღმერთმან ნუ ქმნას, და თუფა უმიზეზოდ ამიზეზებული და მოგონების საქმითა მისი გუნება გამოცვლილია—მოკლის სელი მისგან დამოკლებულა, და მისის მოკლის საგონებელი უღონისძიებო ქმნილა. მაგრამე ტუჟილსა და საცდურსა სიმტვიცე არა აქვს, ხერხისა და ეშმაურობისა ბოლო არ გაგრძელებულა. რაცა ღომსა და ჩემს შუა მომხდარა, მე შეცოდება და დანაშაული არა მაქვს-რა. განაღა ესე რჩევისა და ჯევის გზათა გამოძიებათა შინა, ნუ თუ, მისი უწადელი რამე მეთქვას? ანუ წყალობასა და გასარკივებულთა საქმეთა ხანდისხან მისის სამჯობინაროსათვის, მისი უნდომი რამე მომქსესებინოს? ამისთანა, ნუ თუ, შეუპოვრობითი⁹¹ და უფოთობით, გინა დაუმორჩილებულად წამომართვა? მაგრამ ამითგანიც არცა ერთი მასსკოვან. ჩემგან მრავალ-გზის უსარკებულად არ დარწმობილა: სამსახური, მოწინება, პატვი და ერთგულობა არ მომიკლია, ერთსა რომელსამე ზედა მართებულის ნაკლებობა არ მექმნას, და სიკეთე და რიგი გარდამტებით მის ადგილს მომიუყვანოს. რად უნდა ერთგულობისა და წკრთისათვის გამამოს, სწორისა და მართლისა სამსახურისათვის გამიწერს?

⁹¹ ვარიანტი: შეპურობით.

თქვა ლექსი.

რა წამალი სსუელთაივის ძანებულად შეიქმნების,
ავად მყოფის მორჩინისა კვლა იმედი ვით იქმნების?

თუცა ამის გამო მიზეზთა მიერეფს, რომე ხელმწიფთობის სიდიდისა და ჭკეუნისა სიმდიდრისათვის მიწერების, — დიდთა წესთაგან ესე შორს არის, რომე ჭკეუნისა გამოჩინისა არ მოუსმინოს, და ორგულნი და მათეებულნი გაიმინაუროს. ამისთვის უთქვამსთ ბრძენთა და მეცნიერთა: «სლკათა პელაგონთა ცურვა, ბოლო-განყოფილთა გველთა გესლთა წოვნა და მეფეთა სამსახურთა შინა სიკვდილი სიცოცხლისაგან უმსწრფელესია.» თუცა მეფეთა პატივი და განსვენება ჩემზედ უანგარიშოდ მრავლობს, ესეცა კიდრი, რომე მათს სამსახურსა შინა შიში უძრავია და მწუსარება დიდი სალხინოსაგან უძრავლესია. ვითთა ფილოსოფოსთა მეფენი ცეცხლისათვის შეუმსგავსებიათ, ამისთვისცა, თუცა მოწყალების შუქითა მსახურებულთა ბნელსა გაუნათლებენ, აგრეთვე რისხვისა აღისა მიერ მოსამსახურის სამსახურისა და ჭირინსულის კალოსა ანაზად დასწავენ. სრული ჭკეუნი ამას ამტკიცებს, რომე ცეცხლისა ანლორე მყოფისა შინა უფროსი არის. ვინცა ცეცხლისა ნათელსა შორით ხედეენ კანს უოფას იგინი არიან, მაგრამ ამ საქმეთა შინა გამოუცდელნი არიან. ესრე ჭკონიათ-ყე, ხელმწიფთაგან ამაღლებასა და წყალობასა მრავალი გეო და სარგებელი ჭქონდეს. სწორე ეს არის, თუცა მათ ხელმწიფის რისხვისა და შარისა გამოცდილება ჭქონდესთ, და მის სამსახურთა მიაწოდენ და გასინჯედეენ, ათასის წელთა წყალობასა ერთისა კამისა რისხვითა არა შეუდარებენ. ამა ამისა სხე ქორისა და შინაურის ჭთამის საუბართა ჭტავსო. დამანამ ჭკითსა, როგორ უოფილათ?

შუთუარბამ თქვა არაკი

ერთსა დროსა ერთი მონადირე ქორი და ერთი შინაური ჭთამი შესიტყუდენ, და შუღლთა და კამათობათ შინა ქორმა უთხრა:

— შენ იგი ჭთამი ხარ, რომელი ერთსა პირსა ზედა არ დაადგები, ენა და გული სწორე არა გაქს. კეთილობა ესე არის, გონებისა წიგნისა თავსა პირობაზედ დგომა ეწეროს; სულისა სარგებელი ესე არის, და კაცობასაც იგი იქმს, რომელიცა თვისისა საქმისა უსტარისა სიმრუდისაგან მიწერად არ შეიქმს.

უთხრა ჩახრუსხული

ძალთ ერთგულობა, არ ორგულობა, ფერობით არა, მოდგმითა სჭირან, ვისაც ესენი, დიდი ეს სენი, თუცა არა სდეეს, უგეთ ის დირან.

ჭათამმა უთხრა: ჩემენით რა უპირობა გინასხვს და რომლისა სიტყვისა სიმრუდეო? ქორმა უთხრა:

— შენისა სიმუხთლის ნიშანი ესე ჩანს, რომე კაცნი შენთვის ესოდენს წარატებენ, დაუშრომელად წყალობა და საკენათა მოგართმევენ, რომლისაგან შენი სიცოცხლე შეწყენას ჭპოკებს; ღამე და დღე გიკვირან, მათის ბედნიერობით გან-

სუენებს გაჭეს, და როდესაც დასასტრად მოგინდომებენ— გაქცევი და ერდოთა აფრინდები და დაიმალო სადმო.

უთხრა ლექსი

მურ-მარლისა მატვი არ იცი, ვიცი; ცნობითა:

შესს მატვის კლტვი რიდებით შენითა უგზო-გზობითა!

მე ჭკერთა მფრინველი ვარ, რა სამ დღე მათ შევეჩქევი და მათ ხელთა ხორცსა ვჭამ, მათს მატვის გავამრავლებ და მათთვის ვნადირობ, და რაგინდ შორს ვიყო მათის ერთისა ხმისა სმენითა და დასტყენითა მფრინავი შემოვიჭ-ცევი და მათთან მივალო.

უთხრა ლექსი

მე გარეული მფრინველი გამგზავნონ მიღმა შორასა,
რა მიხმობს, მალ-მოკბრუნდები, სიტყუას არ ვაჭქეკ ორასა.

ჭათამა უმასუსა: მაგას მართალსა იტყვი, მაგრამე შენი მოსულა და ჩემი გაჭეკვა ამისთვის ყოლე არის: შენ არაოდეს ქორი შემფურთა ზედა აკუბული და შემწვარი არ გასმია, და მე მრავალი ჭათამი ტათათა შინაცა მოხრავული მი-ნასავს. თუცა შენ ესეთი საჭეე გენახა, თუცა მე ერდოთა გარდაფრინდები, შენ მათათა თსეთა გარდაიარდიო.

ეს არავი ამისთვის მოვიყვანე, სცნათ, რომე მათ კაცთა, რომელთაცა ხელ-მწიფეთათანა ახლო ყოფისა ნდომს აჭესთ, მათ მისი წერომისა ამავი არ იცან; და ვისცა მათის რისხვის გემო არ უნახავთ, რომე არცა მოსკენებისა წილი უცთ და არცა დაწყნარებისაო.

თქვა ლექსი

მეფეთაცან მეფის მნეთა საქმემ უფრო გამაჰვირენს:

რომ იციან მეფეთ რისხვა, სხვათ თქმად რადმცა დაუბვირენს?!

დამანამ უთხრა: ლომი, ეკების, თვისა დიდებისა და ამაღლებისათვის ამა საგონსა ჩავარდა, რადგან შენ მრავალი რამე ძალ-გიცს, ხელ-გამომავალი და დი-დადაც მცოდინარე სარ, და ხელმწიფენი შემძლებულთა მოძრიდენი არიან, მეცა ვიციო. შუთურამ უთხრა:

— ეს ჩემი სიმსხე ჩემისა მოწყენისა მიზეზი არის,—როგორცა მერანსა ცხესსა თვისი კეთილი ტარებისათვის მიასტირებენ, და მსსმოიარესა ხილსა შტო-ბითა მოამტრებენ, და იადონსა კეთილ ხმანობისათვის გალათა შეაწყდებენ, და ფარშამანს სიკველუცისათვის ბოლოთა დაუღუკუნ და გაასახინებენ.

თქვა შაირი

მე შეროდებედ გარდმეჭცა ჩემი სიბრძენი სრულია,
ჩით ფარშამანსა ბოლო და მეღს ბუწი ფერად სრულია,
ჩემი სიკეთე სირცხულით შეიჭმნა გაბასრულია,
და თავთა გვირგინი სპეკალთა მეღცა, არ მიწა სრულია.

მართალია, შეუძლებელნი უმრავლეს არიან შემძლებულთაცან, ბუნებით მზაკვარ-

ნი მრავლის გზით ეცდებიან შემძლებელის უგუწილბასა და წასდენასა და სირცხვილში ჩაგდებას, და თვის ამას მეცადინობენ, მათი უოფა-ცხოვრება სიმრუდის სამოსლიდამ გამოაყვანონ, და მისანდობელნი მიუნდობელისა ჰირითა და კრთგულნი ორგულობის სამოსლით შემოსონ, და რომელიც შემძლებელი ბედსვიანობათა მარიგებელი და მიზეზი და სახმარია, ავ-გაცად და უნამუსოდ სახმარად გახადონ.

თქვა ლექსი

გულ-ღრუტთა⁹² თვალნი დაზნულდეს ამოთხრით, ამოღებითა, სიკეთე კდემად შეეკმეს, რომ ნახონ მალ-მოღებითა.

ერთსა შენბიერსა ამისთვის უთქვამს:

შ ა ი რ ი

კეთილმან ადგილს რა თავი ამოყოს, ამოკიდეს, ბორბოტმა უია შეუზერს მას მისსა წასავიდეას. ეგრე სულობას მიჰხადოს, ეგრე გააწიოს კიდეას, და ვინემდი არ გააცუდოს, ესრე მაგრიად სცვიდეას.

ესეცა კვლად წყალობის წესით სირცხვილის ძებნულათავის უთქვამსთ:

შეწყობილი

გის მოწყალების თვალთ უჩანს დამნახველია უოკელთა, ხინდივის თვალნიც ეუარნეს, გამოსცნობს ქვა და ცხოველთა, მათ უწყალოთა, უშიშთა, ღვთისაგან შეუპოველთა; აბრეშუმს მატულად სახელ სდებს, ხმელსა დაარქმევს სოკელთა. დიდთა წესია სიჭკველე, უოკელთ კეთილთა მშოკელთა, და ბორბოტთა კაცთა სიახლე—მსგავს არს კვალთა მშოკელთა.

დამანამ უთხრა: გეუ გერვა, ავისა და ორ-ენა კაცის წესი და სანდომი ეგ არის, მაგრამე თქვენის თავისა მოკლასა ვით აპირებთო? შუთურბამ უთხრა:

— თუცა ღმერთსა არ გაუწირავარ, არა რა დასავლისი შემემთსეკვაო, და თუცა ღმერთის მიშეება მათსა ხრიგსა და ხერხსა შეეწევა—არა. საცადლით მისი მოცილება არ იქმნებაო.

უთხრა ცაებში

თუცა ღმერთსა გაუგია, არ მომშორდეს⁹³ არად არა!

დამანამ უთხრა: ჭკვის ბუოთელს კაცს თვისი შორით გასინჯვა მართებს, რომ წამომღვაროს, თვარა, რომელიცა თვისისა საქმისა საფუძველი ჭკვათა ზედა არ დაამტკიცა, კერასა სამარჯუოს ეგრე მოიმარჯუებსო. შუთურბამ უთხრა:

— ჭკვა ესეთსა საქმესა შინა მოახმარების, თუცა მოსავლისა მოკლენოსა ბრძანება არა განგებულ არს; ესრეთსა უამსა ხერხისა მოკლად იქმნება, რომე

⁹² გარიანტი: ა) გულ-ღრუტეთა; ბ) გულ-ღირტეთა

⁹³ გარიანტი: არ მოშორდეს.

მისი პატიოსნობითა სიმტკუნე არა იავარ-ჰყოს, თვარა, ღვთის ბრძანებას არცა სრიგი, არცა ღონის-ძიება არა შეეძარება რა, არცა სარგებელი აქვს; არცა ვინ ზეკარდამო საფურხე დაწვემულსა რჩევითა და ხერხით განროძიანო.

თქვა ლექსი

რა გამგებელის მიერ ცვეხლი აღგზნას ალები,
ყოველს ცდასა და რჩევასა გონი დასწავს და თვალეო.

ნუ თუ, ცისა და ჭაყუნის შემოქმედმა ღმერთმა ერთი ესეთი რამ მოახდინოს, ანაზღუეულითა მოწველებითა ბოროტად მხედველთა თვალნი დააბრძმოს და დაახნელოს, რომე მოჩინის გზამა ესე მწუხარების თქმულთა გაატაროსო.

თქვა ლექსი

რა რომ განგება მოვიდეს ღვთისაგან მოკლენებულად,
ყოველი მეცნიერება დაბრძვდეს დაურეკებულად.

არამცა შენ მეწაღვოტისა და ბუღბუღლის ამაჲი არ გასმოდესო? დამანამ ჰქვითხა, როგორ ყოფილათ?

შუთურობამ თქვა არაკო

სასჯელ დაუცხთ: ერთსა მეწაღვოტისა წაღვოტი ჰქონდა ფრად შენიერი, ერმისა სიშროშესა ჰკვანდა. მისი ჰჯერი გაზაფხულისა ნიავსა მამკნობასა მის-ცემდა, შამკრათა სუნნელობა სრულობით გარდამატებით საუნოსელთა ფშვათა მიუძღვანობდა.

შ ა ი რ

სიშროშე, ახალ ჯაბუკებ, ბრწყინვალედ აღევკებული,
ვარდი ვამსკავსო ბაგეთა, წელად უკვდავებად ცხებული,
მაზედ ბუღბუღლი მეფეარე, სელხინოდ გამმაგებული,
და ვარჯთა ნიავნი სუნნელთა მომლებად არ მოკლებული.

ერთსა მისსა მწვანისსა ეუთხეთა ერთი ახალი ვარდი იღვა, გულის სანდომის შექვის ნერგის სიახლე, და მის აღმატებულის სიხარულის ხის უბიდრე (იუო). დილითი-დილად ფერად-ფერადად ჰქვაოდა, გულის მომტაცებულს სათუთს შენიერს პირთაებრ და ვეცხლის გამომონად იასამანის სუნნელებათა ფშვოდის. მეწაღვოტე მას ორთა ფერხთა ვარდთა ზედა იხარებდა

და იტყვოდის ჩახრუხანულსა

ვარდი ბაგითა გულ სადავითა არ ვიცი ჩურჩინით რასმე უხნობდა,
ბუღბუღლსა ხელსა, ჭირ არ ერთხელსა, ვითა შეშლიდა, ვითა ახნობდა.

მეზაღე ერთსა დღესა, პირველის წესისაებრ, ვარდის ნახვად მოვიდა. მაზედ მედომარე ერთი მტირალი ბუღბუღლი ნახა, ვარდისა პირთა პირსა აკონებდა, და ოქსინოიანთა ფურცელთა მომახულითა ნისკარტითა ჰკრეფდა.

ღ ე ქ ს ი

გიო ღვინო, ვარდი ბუღბუღლსა დათრობს, გაახელებსა,
ჰკვასა და ცნობას მოსტაცებს, აროტეებს ვით ნახელებსა.

ტ ა ე ჰ ი

მეწაღვოტემ რა ვარდის ფურცელთა დაძვირება ისილა, სიწყნარისა საყუ-
ლო სინჯარისა სელითა დაიპო, და გულისა კალთა ღვიძლისა შეკრავისა უღო-
ნობასა ზედა ვარდავიდა, და ვარდისა მოშორებებისა ალითა მეორეს დღეს ეგრე-
ვე ნახსა.

ტ ა ე ჰ ი

დადი დაღზედა დაისუა, გლახ გული დაიდაგა მან!
მეორეს დღეს ნახსა, ბუღბუღსა ნისკარტითა ვარდი დაკოდა.

ტ ა ე ჰ ი

გარდის ფურცელთა ეკალე, გახშირებოდა კვლი.

ბუღბუღმა მეწაღვოტესა მკერდისა ქვილი აუჩინსა, და მებაღემან ბუღბუღ-
სა საცდურის მახე გაუჩინსა, სრიკისა საკეხითა მოინადირა, და გალიათა დი-
ლეგთა შეწყვედა. უკულო ბუღბუღმა ზორაყისაებრ სულაშარაკოდ ენა აუხნა, და
უთხრა:

— ეჭა, ჰატომასნო! საპურობილესა რომლისა მიზეზისათვის შემსვი?
რომლისა შეცოდებისათვის. ესეთისა ტანჯვითა დაგიბამვარ? თუცა ჩემისა ტუბი-
ლისა სტეკნისა სმენა გსუროდა, არა ჩემი ბუდე შენთა წაღვოტთა მედა და
დღეუოკელ ჩემთა სახლთა ვლხინობლი? შენთა საკარდეთა მიდამო ყოფისათვის
მიყავ, ანუ სხვა რამე იგავი დაგიცს? რაცა გულითა გაგიზრახავს მცოდო-
ნეო.

მებაღემ უთხრა ლექსი

ვირემდის მანყენ, მოყვასო, ნუძცა გაჭეს დღეთ სიგებინა,
მანამდის პირთა დაგბურავ, ცხვირთა წაგვარდეს რქისა.

არა იცი ჩემთა სარგოთა დღისათვის რა შეგიბთხევიან? მე საწყალობელი
ჩემის საყვარლისა გაურიათა რამდენჯერ დაგიწავარ! ეკეთისა საქმისა მოქმედსა
ესეთი საშასუხე უნდა, რომე შესნა შენს სასლას და საყვარელთა მოგაშორე,
და შექცევისა შეებას და მხედვარობისაგან გასულსარ და დილეგთა კუთხეთა
სტირ. მტკა გაურისა მწუსარებასა მრავალ-გზის შეუპურივარ, და საყვარლისა
მოშორებებისა სირჩისა ნაყური დამიქსმნიავს, და უნახაობის ბნელთა სადგომთა
შინა ცრემლი მდენიაო.

უთხრა ლექსი

ბუღბუღო, გვირინთა მეტეოდე შენსა მოყვასსა მწარეთა,
ორითავე სატრფოსა შორს მყოფსი ცრემლით მოკრწევიდეთ არეთა.

ბუღბუღმა უთხრა: ჰა-ჰა, ამა შაირობასა გაყენე და ესე განიგულე,
რომე რამდენი სულნი შეგიწუსებავართ და ესოდენთა ჟურუითა გაასდგე ერთი-
სა შენისა ყვაილის გამო, აწ შენისა თავისასა რასა იგონებო?

უთხრა შაირო

ზოიფელი ბრუნავს, იცოდე, დაჯალს სახითა ქრელითა,
მამა, მამს ცხოება აეკარგთა, იგაქრო საყაქრელითა.

კეთილთა მიხედვს კეთილი გულით ველს გაუჭრელით,
და ბოროტის შქმნელი არ დაჩრეს, ღახვრითა დაუჭრელითა.

ესე კვარძან სიტყუკამან მეწაღოტისა გული მოაღბო, და ბუღბული გა-
თავისუფლა. ნააწატეკმა ბუღბულმა უთხრა:

— რადგან შენ ჩემზედა სიკეთე ჭეუე, მისი სანაცვლო მეცა მმართვესო, და
ასწავლა: რომლისა ხისა ჭეუე სდგესარ, ერთისა ჭურჭლითა კეცხლი ჭულავს,
მოთხარე, ამოდე და ნებისუბერ იხმარეო. მებაღემ თხარა, ჭპოკა და სცნა ბუღ-
ბულისა სიტყვისა ჭეშმარიტება, და უთხრა ბუღბულს:

— ესე გასაოცებელი არსო: მიწათა ჭეუე ჭურჭელითა დანახავ, და მიწა-
თა ზედა მახესა კვრათ! ბუღბულმა უთხრა:

— თურმე შენ ესე არა იცი და არცა გასმიაო:

ტ ა ე შ ი

განგებით მოსულს საქმესა კაცი ვით შეუბუღისა?!

თუცა ღვთის რისხვის ბრძანება ჭეუენად მოაწიოს, უოკელთა მხნეთა მხე-
დართა თვალთა წინანი გაურეტლეს, და კვრამან ბრძენან და მეცნიერმა რჩევისა
სარგებელი კვრა ჭპორონ.

თქვა შაირო

განგებით შენაწმასარი—ხელით ვით შექმნა ნაცარი?

სადაღა ივლტი, უოკელგან ღვთის განგებას რაც არი¹,

სსკასამცა რას იქმ, იხანდე თავსა დაისხა ნაცარი.

და მან მწულა და მანვე განმეურნოს მისთა შამართა ნაცარი.

ესე არავი ამისთვის წარმოესტევი, რომე ესე გამოჩენით დანახო. მე ზე-
გარდამო მომაკაღისა მეპირის-პირე არა ვარ, და არცა ამის მეტი შეძლება მაქსს.
უოკელი ღვთისა ნებაზედ მიძინებუბა, და თავი ღვთისა ბრძანებათა ზედა დამიცს,
და არცა სხვა ღონე მაქსსო.

თქვა ლექსი

ჩემი წადილი მისგან არს, მე მიწა ვარ და მტკერიო,

რაცა გაეკოს ჩემზედა მისის ნებისა—მჯერიო.

დამანამ უთხრა: შუთურბავ, რაცა მე შემეტყუია, მართლობით ესე არს:
რაინცა ღომისა შენთვის საგონებელთა მოუღია, არცა მტკერთაგან შესმენით არის,
და არცა შენის მრავალ შემძლეობის გამო. ანუ მისი საწყენი გეჭმნას რამე?
მაგრამე მისი საქმე ეს არის, ერთსა პირთა ზედა არ დადგების, შუთურობელსა
შეცოდებასა შესწამებს. იგი ერთი უწყალო და უსამართლო, ავ-გული და ეშმა-
რობის მოუყარეა. შირველად თვისისა ღსინისა აღერითა სიტკობების სიცოც-
ხელსა მისცემს, და ბოლოდ, მის ნამსახურთა საყვდილისა სიმწარეთა შეაბამს,
მისსა მსგავსად, რომელი გკული არს გარეგან ტრელი და შენიერო, და შინაგან
უგურნებელისა გესლითა სავსე, რომლისა ნაბუნსა კურა თერიაუი კვრასა მარგუ-
ბელ ეჭმნება.

¹ ვარიანტი: ღვთის განგება ნაცარი.

უთხრა ჩახრუხაულო

მსგავსია დევის, ჭქონან ბადე ვის, ხერხითა სრული, ტყუილით სავსე, სიმშვიდის მოცდა არ გაუოცდა, წყალობა, სიწმინდე, სრულად და სავსე.

შუთურბამ უთხრა: წყალობისა მოწყალებისა და სიტყვათებისა ჭკაშნიკი მინახავს, აწ შაშრთა კრვისა და უდიერის უამბი მოწვენილა. ერთ-ხანად ღხინითა და განსვენებითა მომივილია, და აწ ჭირისა, ურვისა და მოწვეების დროაო.

თქვა ლექსი

ჭე, გულო, ერთხანს სიასლის მოსძოვე გემოცანება,
აწ ცაყრის ჭირსა დასჯერდე, სოფელს ეს შეეკვანება.

თურმე, მართლად სიკვდილსა ჩემი საულო შეეპურა, რა რომე მე ამა ტყუთა მოკმარეთ, თვარა, მე ვინა და ღომითა ღხინითა რა ერთსა ვისმე ჩემზედა ძლიერება მეტი ჭქონდეს, და ხორცი ჩემი სასმელად ერგებოდეს, ხამდა მასთან ათას თაჟობობული თრეკითაც არ მოველოდი, და მრავალი ხერხი მეცადა მისსა დილეკთა არა შევარდნილვიყავ.

თქვა ლექსი

დაბადმა ვითარ შეკვადრ მალასა ჰირის ნახვანი?
შორაც დიდ იყო გამკვლო გონებად მისი ზრახვანი.

მაგრამე ღვთისა განგებამა და, დამანავ, შენმა მაცთურობამან მე ამას სასიკვდილოს მორკვთა შემცურვას. აწე ამა საქმისაგან გამოსარკვევი რჩევის ხელი მოსავლელად დამოკლებულა. ამა საუბრისა მსაბრულობის ბოლო მოწვენა არის. გულ-ხარბთ საწადლისა ხმიანობასა, მოჩხუბართ ალებ-მიცემასა, ესეთი ცუცხლი ჩემთვის აუტზნით, და ჭარუთ მისი კვამლი კერა მომწოდობია, და ზრუნვისა და ნაღვლის სიციხითა დამწვარ ვარ.

თქვა ტაემი

შევე ვუთავ თავსა ჩემსა, ჩემი ბრალი ვის ვაბრალა?

ბრძენთა უთქვამსთ, ჭკუენათა ზედა რომელიცა მისის საზომის წესსა არ დასჯერდეს, და ნამეტნაჲი მოინდომოს, მას კაცსა ჭკავს, რომელი აღმასისა მთასა შესვდეს, და აღმასთა დად-დიდნი ნაკვეთნი მის შთის ჰირსა ეყაროს, და მან კაცმან მრავალი საკონებელი შემოიკრიბოს და ახლორე რა მივიდეს საწადელისა აღსარულებელთა ადგილთა, და გარე შექნვეა გაუმხელდეს აღმასთ ნატკნთაგან თურხთა დაჭრითა. იგი გამოუგლეკელი მოგონებასა შინა დათუღვითა რა რომე უწინვე არა გამოიძია, რომე გამობრუნების გზა საჭირო იყოს, და ესე ვითარისა სიხარბითა მუნვე მოკვდაო.

თქვა ლექსი

უზომოს ნდობა საქმისა წაასდენს, გააცუდებსა,
ზომიერება საწუთროს ედმისა ზედ დაუდებსა.

დამანამ უთხრა: თქენი სიტყვანი მეტად მოსაწონია. რაცა ავი კაცსა დაუ მართება, უოკელევე სიხარბისაგან იქმნება.

უთხრა ლექსი

ხორცს დასურის, სულს დაუწკავს, სისარბე-ანგარებანი,
ძმით მოაბულეებს საყოლთა რაცა ჭუავსთ, ან გარ ებანი.

ვისიცა ჭელი სისარბის საქმითა გაზრქელდების, ბოლოდ შერცხვენისა
ხრმლითა მოიკვეთების; ვისაცა თავსა შინა სიავე და უგუნურება დაემკვიდრების
და დაიადგილებს, მერმე გაცნუდებული მიწათა ზედა დაითრგუნების. მრავალი კაცი
სისარბის ნდომითა და უბადოსა იმედითა დაგლახაკებულა, სარკებელისა ხაღი-
სითა სულისა გამწირაჲი—სიკვდილის მსხესა გამზია, რაკვარადაც მას მონადი-
რეს მელის შეპურობის სისარბითა კუფნის ჭანგითა ძარღვი საყნოსლით აღმო-
სწოდარო. შუთურობამ ჭკითხა, როგორ უოფელარო?

დამანამ თქვა არაკი

ერთსა დღესა ერთი დია ცქიტიტი მელი მინდორთა შინა ჩუარად ვიდოდა,
სლტოდ და უოკლებით ცაქვაქვდა. ნახა მონადირემან ვინმე, და მისი ბეწვი დია
მოეწონა, და ძვირ ფასად გასყიდვას იგონებდა. სისარბისა ძალმა იმედზედ და-
ეუნა, რომე იგი შეეპურა. რა მელმა კაცი ნახა, სოროთა შიგა შეიჭრა. მონადი-
რე უკან მიჭევა, მისი სორო ჰპოკა და სოროთა პირსა ერთი ორმო ჩაუთხა-
რა, ზედ კაჭკა წაბურა და ზედან მძორი რამე დაუღა, და იგი შორა-ახლო
მიფარებით დაუღდა. მის მელის ამ საქმით დასკრასა ელოდა. მელი სოროთ
გამოვიდა და მის მძორისა ნათრკეს სუნითა მოჭევა, ორმოსა პირსა მოაღდა.
რა მძორი ნახა, თქვა: ამა მძორისა სუნისა ნდომა საყნოსელთა ესუნნდებს,
მაგრამე ჭირისა სუნე ჩემთა ცხვირთა გემის! რა ჭეუთა უფაღნი ერთისა რა-
სამე ახლორე შიშისა გულობდეს, არა მიკლენ მუნ; მტოდინარეთა, რომელთაცა
საქმეთა შინა საჩხუბარი რამე გუფლებათ, აღარა უჭმნათ.

ტ ა ე მ ი

სად ეელოს ძნელი წრენია, შიგა ნუ შეესწრენია!

ახრი იყრა და თქვა: იქმნების აქა ნადირი რამე მომკვდარიყოსო, და ესეცა
ქმნილა, მის ჭეუშე საფრსე რამე შეეზადასო? ეოკელთა საქმეთა ზედა სითურთხი-
ლე უმჯობესიაო.

თქვა შაირო

რა ორი საქმე მოგადგეს საჭირო, მოსატებელი,
არა იგოდე რა სამდეს საქმელად შეუგნებელი:
რომელსაც ჭირი და შიში მოსდევდეს ბაუტებელი,
და იგი განამე, შენ დარჩე ლახვართა დაუტებელი.

მელი ამ რჩევაზედ დამტკიცა, და მის მძორისაგან ხელი აიღო, და სე-
ცოცხლის გზაზედ გაიბრინა. ამაზედ ერთი მშვიერი კუფხი მითთ ჭეე ჩამოვიდა,
მძორისა სიმყრალე ესუნა, მიიჭრა და მას ორმოსა ჩავარდა. რა მონადირეს
ორმოს საფარისა ჩაჭკევისა და შიგ ჩავარდნის ხმა ესმა, მას მელის ჩაჭრა ეგო-
ნა, მეტის ნდომით სირიბილში ფეჩხი შეუცდა და თვითაც ორმოსა ჩავარდა.

ეთესას მძორისა მაცილებული კგონა, შეება და უჰე გაუბო. მონადირე სისარ-
ითა და მეტის ნდომითა სიკვდილის საფრსეთა გაება. თვისის სისარბის მო-
კუთითა და ცოტას მოთმენითა მული ჭირისა და ვაებისაგან კარდარისა. ამა არა-
ქისა სარგებელი ესე არის, რომ უნდა იცოდეს, სისარბე, შური და ქიშობა,
თავისუფალსა მონად და ნასუიდად შეიქმს.

თქვა ღექსი

რა ჭუდი თავსა დაირქვა, ნამეტური და მძიმენი,
უცილოდ თავსა გატვიენებს, შეგვემნას დასამძიმენი.

შუთურბამ უთხრა: დავაშაკე, რადგან რომე პირველად ღომისა სამსა-
ხურთა შინა შეკელ და უწინე არ გამოკვიითხე, რომელ მას სამსახურისა შატვი
არა სცოდნია. ნათქვამია, ესეთსა კაცსა-თანა ღხინი, რა შენი არმანიგი არა
იცოდეს, და ესეთისა მუხატრონისა სამსახური, რომე კურა შეიტყოს და არ გ-
სანჯოს, მას ჰკავს, მოსჯელის იმედუელმა კაცმან თესლი მლაშეთა ადგილთა
და კლდეთა ზედა დასთესოს; გინა შობითგან ყრუსა სამსიარულო და კარგი ამ-
ბავი უჩურჩულოს, გინა მდინარესა ზედა ღექსები დასწერო, ანუ ხმელისა ქარი-
საგან წვიმა მოინდომო.

თქვა შაირი

მეფეთ პირობის მოქენე, კაიმე, ცუდად შერებთან:
სოჭისგან ხილს ეინ მოისთლობს, საწრდილოდ ემოყურებთან
მეწნი არ იქცეს ღერწამად, კისგან შაქარი დნებთან,
და გეონით რწევიდე ნიადაგ, ნურა გეიმედებთან.

დამანამ უთხრა: უოკული საუბარი დაუტევე, და შენისა საქმისა სარჩევი
წინა დაიდევო. შუთურბამ უთხრა:

— რაჲ ვიღონო, და რაჲ ვიხერხო? შენ უბნობ, მე ღომისა გუნება შე-
მიგნიაო, შენის ცოდნისა და ხელგამომავლობისათვის შენს გაცუებას ცდი-
ლობსო. აწე, რადგან ესრეა, ჩემისა სიცოცხლისა სასწორისა უღელი გაცუე-
ბისა ჰერსა სჭერეტს და ღლოდრიკისა საკიდებულსა. ესოდენტა უწყალოთა და
ხერხანთა და უსამართლობისა მოქმედთა ზურგი ზურგისათვის მიუყრდნეთა,
და ხელი ხელთ გაუბამთ, რომელსაცა შეებმინ, უოკულსავე ზედა მრე იქმნებთან,
და მტერთა ფერხით დაგდებენ, რაგვარადაც მკელი, მელი და მღრნანი ერთისა
აქლემისა სიკვდილზედ შეითქენეს, და თვით მათსა წადილსა და ნებას ეწივნენო.
დამანამ ჰკითხა, როგორ უოფილაო?

შუთურბამ უთხრა არავი

უთქვამთ, ერთი მღრნანი თვალ-გიშერი, და ერთი მეკელი ჭანგ-მასვილი,
და ერთი მელი, ხერხითა სრულნი სამნივე, ერთისა მონადირისა ღომისა-თანა
იოფებოდეს. მათი საბუნებო ტკერი ერთსა შარათა ასლორე იყო. ერთსა მო-
გზაურსა აქლემი დაკარდნოდა, და მას გზასა ზედა დაეტყუებინა. მან აქლემთან
აჭა-აჭი ბოკნით მას ტყესა შინა მიაწივა. რა ღონე მოიგა, მოლთა მოენად

კლიდა, ესეთსა გზასა მიხვდა, მას ღომის თავსა წაადგა. სამსახურობისა და მორჩილობისა კიდე რაღასა გააწყობდასი გაწყურებდა ღომისა მუნ მისკელა გამოიკითხა, და რა ყოველი შეიტყო, ჰკითხა: დასდგები, თუ ატრეკე წასვალა? აქ ღომისა თქვა:

ღ ე ქ ს ი

თუ ამას წინათ ჩემს ხელთა იუომცა ჩემნი ნებანი,
რა თქვენსა გნახე, დამკადთა თქვენ წინა აქვან დებანი.

რასაცა ხელმწიფე ბრძანებს, მისის მონისა რჩევა ის დამტყიდდებო.

თქვა ტაემი

თქვენ უკეთ იცით ყოველი. აწ ჩემან უკეთებო.

ღომისა უბრძანა: თუცა გნებავს ჩემთა საბრძანებულთა შინა ყოფა, უშიშრად და მშვიდობით იყო. აქლემსა დიდად იამა, და მას ტყეცა შინა დადგა, და რა მოისვენა და ყამი გამოხდა, დია გასუქდა.

ერთსა დღესა ღომი ნადირობად გავიდა, და სვლასა შინა ერთსა აღბორკებულსა პილოსა შეხვდა და ბრძოლა შეუქმნათ, ღომი მრავალსა ადგილსა დაიკოდა, და მისსავე საშეოფთა გამობრუნდა. მტირალი და მძიმედ დაყოდილი ერთსა კუთხეთა დაკარდა. მკელი, მელი და მღრანი, რომელნი მისის ნასუფრადლითა გამოიზრდებოდეს, უძღვერო დარჩენ. ღომისა მათ ზედა რა ხელმწიფური წულობა და მოწუალებსა უზომოდ შეტი ჰქონდა, რა იგინი კვრე შეწუხებულნი ნახა, შეწუხდა და უბრძანა:

— თქვენსა ესოდენი ნადლევი, ჩემის ჰირისაგან უმწარესიაო. ამა ხსლოს-მასლოს ტყეათა ერთი ნადირი მომიდარაჲეთ და მითხართ. მე მივალ და თქვენსა სადილსა გაკარებო. იგინი ღომის სამსახურით გამოვიდნენ და ერთსა ადგილსა დასსდენ, და ერთი მეორესა ეტეოდა:

— ამა აქლემისა ყოფა ამა ტყერთა შინა ჩვენთვის რა საჩრებელიაო? არცა რასა ხელმწიფეს რასმე ემატების, არცა ჩვენსა საჩრმო რამე არისო. ამას ვეცდართ, რომე ღომი ამაზედა დაადგეს, და სამსა რადენ დღესა ხელმწიფემან მძორთა ძებნისა და საცოხსელთა ნდომათაგან განისვენოს, და ჩვენცა ჩვენ კვარად ვისარებლოთო. მელმა თქვა:

— საქმესა მავას ნუ განიზრახავთ, რადგან ღომის მისთვის პირობა დაუცს და მისსა სამსახურსა ჰქუე დაუდგინებია. გინცა ხელმწიფეთა მისსა მინდობილსა ზედა გაარისხებს და პირობისა შეეკლასა ყუდა შეკუელიანებს, ორგულობა არის, და ორგულობა ყოველსავე საქმესა ზედა ბოროტი და წარსაწყემეკლია, და ღმერთი და კაცნი მისთვის კეთილსა აღარას იქმანო.

თქვა შინი

ამ ყამად კაცთა მინდობა ამხანაგთაგან ძნელია*,
საწადლისა პირთა გამოთავე საქმით არა ჩანს შეწელია.

* ორი ხელთნაწერ ვარიანტების ფურცელთ არშიებზე, ამ ლექსის პირდაპირ, შემდეგი შენიშვნა არის მიწერილი: „მე თვის თქმულთა.“

რომელიც მშვიდი გგონია, იც სერსთა⁹³ მომფენელია,
და მეცლის ღვინად და ნადიმად უჩანს საქმენი ბნელია!

პირობის გატეხს რომელს სჯულს შინა განწყობებულა, და შესკვენიბულის
კაცის სიკვდილი რომელს ჭეკუნასა, და რომელსა ტომს შინა ქმნილია?

თქვა შაირი

რა ნურგი დარგო მოქმედმან, შენით ამაღლდეს, იხაროს,
ნაუთფი მოგრეს კეთილი, მადლით არ ოდეს ისაროს,
რტოთ მოსატეხად შენგანვე მოზიდვით ნუშტა იხაროს,
და მაშენებელი მარხვე ხნარცესა შთაჟარდეს, ისაროს.

მადრანმა მოახსენა: მე ეკოდენი ცოდნა არა მჭკს, მაგრამ მასმია ბრძენთა
ნათქვამი: ერთისა სახლის ჯალაბის დახრცასა ერთისა კაცისა სიკვდილი უმ-
ჯობესაო, და ერთისა უბნისა მოწვეუდასა—ერთისა სახლისა სჯობსო, და ერ-
თისა ქალაქისა მოსკრასა—ერთისა უბნისა უმჯობესაო, სელმწიფისა წახდენასა—
ერთისა ქალაქისა მოხსრება უფრო დაუსკლისაო. ამისთვის რომე, თუცა მე-
ფე კეთილად ცხოვრებს, იუღიმისა მოვლა ძალ-ურესო. და პირობის გაუტესლო-
ბისადა საქმე რამე მოგვარდების, რომ მისის მიზეზისაგან უბრალე იყოთ, და
თვისი თავი მანვე მოგვართვასო. რა ესე დასკვნეს, ღომთან მივიდა და რჩევა
ესე გაუცხადა. ღომმა თავი დაჰკიდა, და მადრანი თავის ამხანაგებთან მოვიდა
და უთხრა:

— ესე უოკელი ღომსა მოვასხენე. პირველად მიწეინა, და მერე აღარ
თქვა რაო. აწე მე ამას კარჩევე: ყვალაჲნი აქლემთან მივიდეთ, და ღომისა და-
კოდლობა და შიმშილი უამბოთ, და კარჩივოთ, რადგან ამა ხელმწიფისა სვე
სვიანობითა ჩვენი ჟამი და დრო მსაარულად მიგვეყავს, და დღეს ესეთი გავჩირ-
კება აჭკს, მაშა ჩვენთა ნამუსთა რა საკადრისია, ჩვენი თავი და სული და ხორ-
ცი მას არ განაგვალოთ, და ესეთი სასირცხო საქმე თავს დავიდვით და ში-
რის წყალსა განვეყერთ? ესე გვმართებან ეე: ყველანი ღომსა კეასლოთ, და
მისკან მრავლის წყალობისა და საბოძვის მადლი მოვასხენოთ, და სხვა არა რა
შეგვიძლია, და ჩვენი სული და ხორცი ხელმწიფისათვის კვინაცვლებია. და თი-
თომან ესე მოვასხენოთ: «დღეს ხელმწიფემ სადილი ჩემით იამოს». სამთა ამთ
რა დაჟარულოთ, და რა აქლემმა მოახსენოს, მისი საქმე გავატოთო.

ესე შირი დასკვნეს, და სამნივე აქლემთან მივიდნენ და ესე საქმე უოკელივე უა-
გით უთხრეს. მას რადგან გუელი წრფელი ქქონდა, ეშმაურობისა სრიკითა შეაგდუ-
ნეს, და რა მათი სახერხობს წერილის აღმოკითხვა დაასრულეს, ღომსა-თანა
მივიდნენ. მადრანმა საქმეული ენა აუბნა და თქვა:

ღ კ ქ ს ი

მეფეო, ღმერთმან გიბოძოს მშვიდობა, დღეთა გრძელობა,
სიმართლე მოჴკლებელი, ჟამთა და ხანთა ძველობა!

⁹³ კარიანტი: იც ფერხთა მომფენელია.

ჩემი მეოთხელობა ხელმწიფის სიცოცხლეთა რტოთა დამოკიდებულა. აწ ესეთი საჭირო ჟამი მოხდენია, კვედრები ხელმწიფეს, თუცა ჩემისა ხორციითა ძალისა ღრუ მოკვამის, მე თავი გამიწირავს და ჩემთა ხორცითაგან იკემოსო. მათ სხვათა ამხანაგთა დასწრეს და უთხრეს: შენისა შეჭმითა რა სარგებელი გომოვა, და შენის ხორციითა ვინ გაძლებათ!

ტ ა ე შ ი

ამასცა რადღა ჭკონია სხვათა ნაწილთა ქონება?

მადრანსა რა ესე ესმა, თავი დაიდრია და უკუდგა. მელი წადგა და მოახსენა:

ღ ე ქ ს ი

წე, მეფეო! ნუ მოგნახოს სიკუდილისა მოციქულმან, შენთა ფრჩხილთა მოარიდოს ჟამთ ნაწერთა დასასრულმან!

მრავალნი ხანი არს ჩემთა მაცოცხლებელთა ჩრდილსა ჭვეშე თქვენსა მზისა სიცხისაგან განსვენებით და მშვიდობით ვიფოთებით. აწე ამა ჟამსა თქვენთა მეფობისა მზესა რა მოთვარე მოსაკლებლად აღფარებია, რომე სვეთა აღმართობნებულმან ვარსკვლავმან ჩემისა საქმისა ცისაგან იქუსოს, მე ერთ ლუკმად მიემარს, და საუზმის საგონებელი ამით დაუტოოსო.

სხვანი ამხანაგნი წადგეს, უთხრეს: რაღა მოახსენე უოკელივე სახმარი და მართლისა თვალთ კეთილად სახილავია, მარამ შენს სორცსა სიმურაღუჭა და მაწყინრობა ორივე აქესო, და მით არ იქმნება, არამც ხელმწიფეს აწყინოსო და სნუელობასა ქმატოსო. მელი დადუმიდა, და მგელი წინარე წადგა, და ენა დაძრა და მოახსენა:

ჩახრუხაული

ეჭა, მეფეო! კადრებ მეფეო: ღმერთმან ყოვლის გზით ნება მოგაპურას, მტერთა ომისად, ძძლედ საზომისად, კითა ხადირი სელთა დაგაპურას!

მეცა თავი ჩემი ხელმწიფისა ჭირთავის შემწირავს. ჩემი საწადელი ეს არის: ხელმწიფემ ჩემს ხორცთა ზუდა მხიარულად და განცხრომით თვისი კბილი გაძრასო მათ უთხრეს:

— ეგ მოახსენება ერთგულობის გზას, მაგრამე შენი ხორცი ხუნაგისა ამშლეღია და მაწყინარი და მოუნულებელი, და ასპიტისა გასლისაგანცა უმნელესიაო. და მგელმა ფერსი უკურადგა. ეულ-გრძელმა აქლქმმა თავ-ხედობითა გონების აღვირი გაწყეიტა და სიტყვა დაიწყო, და, ჭებისა შესხმისა უკან, ესე თქვა:

ღ ე ქ ს ი

რომელმან ცანი კარავად მაღალმან დაჭრთნა მზიანი, კარნი განვიხვას, მეფეო, გასამარჯულებლად გზინანი!

მე ხელმწიფისა წინაშე ვიფოთები, მათი სვე-სვიანობისათვის მომამართავს: თუცა თქვენსა სამხარეულთათა კვედრები და თქვენთა ტაბლათა მოციტნებები, სულციგა საკვდავად არ მეწყედისო!

მთასხენა ლექსი

ვირე ცოცხალ ვარ შენს კარსა არ მოკუთრდები ნებითა,
სულიც არა მშურს საკვდავად, მოცემად, მითქვამს ცნებითა.

ხსიათა მთ მოყვასთა უთხრეს: სიტყვა კბე შენი ტრფიანლებისა და ერთ-
გულობისა გამო არს, და შენი სორცი ყოველთა მჯობი და მეტად გემირიელი
და მამენე, და სელმწიფისა ჭრილობისა მარტე. შენიმცა უხეობა გალიერდების,
რადგან შენი დიდი სული არ შეიწყალებე, და ამით რაოდენი სახელი და ქება
ხმელთა მოჭფინეო!

უთხრეს ჩახრუნაული

უნჯთა და ლართა, ვეცხლისა ძალთა გამცემნი კაცნი ბეერ ზთასობენ,
შენ სჯობსარ სრულთა, რომ გვიძღენი სულთა. ყოველნი ნაჭებნი შენთან ნასობენ!
და ამა სიტყვისა დასრულებასა ზედა აქლემი სასიკვდილოდ მოიგვეს, და
იგი რადასა იტყუდა, და უწყალოდ დაბალთეს.

ეს არაკი ამაღ მოგითხარ, სენა, რა შურისა და ხერხისა ჭურჭელი გას-
რუდლებს, არ იქმნების მის გამო ერთი არა მოჭხდეს რაო. დამანამ უთხრა:

— მეცა მაგის მორჩინისათვის გეტყვი, შენცა გონებად ჩაჭხეო. შუთურბამ
უთხრა:

— აწე ჩემი გონება სარგებლისაგან უღონო. ქმნილა. აწ ბრძოლისა, ომი-
სა, რკინებისა და სიკვდილისა მეტი გზა აღარ არის! გინცა უბრალოდ წახ-
დენის სიფრთხილისათვის მოკვდების, სამოთხეს ეღირსების. და, ესეცა იცოდე,
თუცა ღომისა ხელითა სიკვდილი თავსა მაცს, ბარემ სახელოვნად მაშინც მოკ-
ვდე, — ნამუსსა შინა ჩამომერთმეისო!

თქვა ლექსი

სასელოკანად სიკვდილი სიცოცხლის უმჯობესია:

სული განათლდეს, თუცაღა სსუელთა მატლი გვესია!

დამანამ უთხრა: ქვეათა მეოფელთა განთაგან ბრძოლისა ჰირველ გამართვა
უნამსია, განა ბრძოლისა უამისა უწინარეს მან იწყოს ომისა აშლა. ამისთვის,
რომელიცა ბრძოლასა თავსა აუღებს, უსამართლობისა სახელი მას ხედება; რა-
მელიცა თვისსა თავსა დიდთა ჭირთა შინა შერთავს, მეცნიერობათა გზათა ვარ-
დახდება. ჭკვიითა და ხერხითა და რიგით შება ხამს, რომე სრიაითა და სიტ-
კბოთი მტერი დასცე, იგი უმჯობესია.

უთხრა შაინა

სჯობს რიგინა ტყუილი რისხვასა გაუზომელსა,
მოთუნა წყალთა ანედლებს, ცეცხლი სწავს შესკდა რომელსა.

თუ საწადელი სიმშვიდით მოუხდა მისსა მდომელსა,
და რადღა სწყერების რისხეთა, ცნობა უხმს სიბრძნის მცნობელსა.

და არცა დაბალი მტერი მცირედ შერაცხოს, ამისთვის, თუცა ძალი და შე-
ძლება კგოდენი არ შესდგამს, მაგრამე ხერხიანობისა საქმითა ესეთსა ცეცხლსა

აღაგზნებს, რომე მისი აღი რჩევისა წყლითა აღარ დაშრტეს. თქვენ ღომისა ამბავი ხომ უოუელივე შევტყვიათ, და მისისა გაგებისა საქმენი იცით. მაშა, მისისა მტერობასა რაცა შენოდაეს, კერე აღრაცხე, და ომისა უამსა გაკრძალვით იყავ, რომე ვინცა მტერსა მსუბუქად მიიჩნევს, და ბრძოლათა შინა საგონებუ-ლითა და ცდითა აღარ იქმნების, სანანურად შეუქმნების, როგორათაც ზღვის უფროსს დაქმართათ. შუთურბამ ჭკითხა; კგ როგორ უოფილათ?

დამანამ თქვა არავი

მოუყვანიათ, ინდოეთისა ზღვის პირთა ერთი რიგი მფრინველნი მკვიდრო-ბენ, რომე სახელად ზორაუსა უწოდენ. ერთსა წყვილთა მამალ-დედალთა მის ზღვისა პირთა ადგილი დაემკვიდრათ და მუნ აყოფებოდენ. რა კვერცხთა ღებო-სა დრო მოუვიდათ, დედალმა ზორაუსა უთხრა მამალსა:

— ესეთსა ადგილსა დაიბუდოთ, რომე არა რას მანებულთაგან გვეშო-ნოდეს, და ჩვენთვის განსკვნებით ვიყოთო. მამალმა უთხრა:

— ამისი უმჯობესი ადგილი სადა არს, საამოვნო და მისაველ-მოსაყ-ლეული და გულთა საწადელი, და აჭკვე დაიბუდოთო, და კვერცხიცა აჭკვე და-ჩიკოთო. დედალმა უთხრა:

— აჭა ჩენი დაბუდებთ ძნელია, ამისთვის რომე, თუ ზღვა ადელდა, ღადო-სა გვერავს და მართვეთა ჩვენთა წარბიტაცებს, და ჩენი ესოდენი შრომა ცრუად ჩავიარს. მისი რამე გამაარჩიეო. მამალმა უთხრა:

— არა გვეც ზღვის უფროსმა ესეთი საქმე მოაწიოს ჩვენზედა და კვი-ტეროს რამე. და თუცა ქმნად ხელ-ჭუოს მტერობად, და ჩენი მართვენი დედუმა, მეცა დიდსა ზიანსა შევამთხვეო.

თქვა ლექსი

მბრუნეთა ეტლთა ქვე დათხვე, თუ ჩემს წადილზედ არ დიან...
ცა ვერ დამჩავრავს მოძრავი, სხვათ ვინ რა გაიკვლადიან!

დედალმა უთხრა: კაცთაგან თვისი საზღვრის გარდასლვა არა კეთილია, შეუძლებელის საქმით თვის ქება საგომობარა, ნამეტნავის თქმა ჭკვის პატრო-ნისაგან უხამსია. შენ რაი ძალ-გიცს ზღვისა უფროსსა უჭადოდე, და დიდუ-რად და ამხანავავით მას ზედ საბრძოლელსა⁹⁸ სიტყვასა იტყოდე?!

უთხრა ლექსი.

არ ძალ-გიცს მისი მტერობა, რასთვისდა მოჭკვეს ენითა?
მაშინც ვერჯს იქმ უცილოდ, რაბი შეიქმნა ფრენითა!

შენ ეკეთა სიტყვა დეუტკვე, და ბუდისა დასადგეულად ერთი სამშვიდო-ბო მოსასკვნებელი ადგილი ქმოვე. ესე ჩემი სწავლება დამიყურე. ვინცა მასწავ-ლეულსა სიტყვასა არა უსმენს, მოყვრისა შეგონებისა არა დაიყურებს, მას კერე მოუყა, რაიცა მას ერთს გუს მოუვიდაო. მამალმა ჭკითხა, როგორ უოფილათ?

⁹⁸ გარიანტი: საბრძოლელადსა.

დედაღმა უთხრა არაჲ

უთქამთ, ერთს ადგილს მცირე რამე ტბა იყო. მისი წყალი სარკესავით უღვარებოდა, ჩამხვლთა შირთა აჩვენებდა, სიკვითთ უკვდავების წყაროს გვანდა, და, სამოთხის მდინარესავით, სახელი განფენოდა. ორნი იხენი და ერთი კუ მას შინა იყოფებოდას ტბილითა აღურსითა, და მათ წესსედ მეტობრობითა ერთად მიუფობდენ, და ეგრე მოსახლებდენ, და ერთმანერთის შირის ჭკრეტითა იხარებდენ, და მათი ცხოვრება განსვენებითა ჭქონდათ.

ღ ე ქ ს ი

მას რამცა შეეღარება მოყურის შირის მზერას,
რა საყვარელს ხედვიდეს, მთვარე რად უნდა მზე რასა?

იჩქითმა, უსამართლო დროისა და ჟამის ხელმან, მოსდომის ფრჩხილითა მათის საქმისა შირთა ხოცა დაუწყო, და სარკისა მგავსმა ცამა მათის ერთობის გაურის საქმე მიჭრობიანში მოაჩვენა.

შ ა ი რ ი

საწუთროს ჟამით ღვინის სმა ტრფიალთან სანატრელია,
მაგრამე ხუდ გამოყოლა ჭკუისა ხელ ამურელია:
ხოფელის ნადიმთა მხედროელი სოფელსავითეუ მტრელია,
და რა გემოთ ჭამდეს, თან ახლავს გილისა მოსაჭრელია.

წყალი იგი, მათისა სიგოცხლისა ღონება შემკრებელი და სიხარულისა სურდოთა მომცემელი, მოღა-მოაკლდებოდა და დაშრობისა ნიშანი აჩნდებოდა. იხვთა რა ესე ესრე ნახეს, გული სამკვიდროზედ გაურუნათ, და სხვათა ადგილთა წასულა გააპირეს.

შ ა ი რ ი

გატლა ხამს სამკვიდროსაგან, თუ დგომს არ ეგებოდეს,
გული რა ნაღვლის მორეკსა არ ოდეს გაესვლებოდას.
თუცა მგზავრობა მნელია, რაზომცა კაცი კვდებოდას,
და მაგრამ შინ ჭირსა ისი სჯობს, გარ აღი მოკლებოდას.

და კუსთან მოვიდნენ გულწულუნნი და ცრემლ-მდინარენი, გაურისა და გამოთხრისა სიტყვანი უთხრეს,

და თქვეს ღექსი

ამა სოფელმა მუხთაღმა ჩვენ შენსა ძმობას გაგუჟარა,
დრომა და ჟამმა სამკვიდროთ ესრე უწყულად გაგუჟარა.

რა კუმ მათი განშორება მოისმინა, ტირილით და გაებით კალაღება დაიწყო და კერე უთხრა:

— კე რა სიტყვაა, მე უთქენოდ ცოცხალი სადმე ვიყო, და უმოყვროდ და უმეგობროდ აქა ვიყოფოდეო?!

უთხრა შაირი

უთქვენოდ ჩემი სიცოცხლე რით გაიძლება მითხარით?
მე გული ცუცსლით შეწყვარი, თქვენ შევებით მხარი მითხარით,
გული, გლახ გული უწყალოდ აწე გაღრუხინთა მითხარით,
და ვითა მოკვდავსა, სათლავი თქვენის ხელითა მითხარით.

თქვენის გამოსაღმების ღონე როდის მსჯეს, რომე გაურისა ტვირთისა
ზიდვა შევიძლო?

თქვა ლექსი

ჯერეთ ჩემსა კვიპაროხსა თვალთ ეხედუ ნაშუქარსა,
გული მითრთის გაურისათვის, ვითა ვერხვსა ნაშუქარსა.

იხვთა პასუხი აკეს: ჩვენცა შენისა გაურისათვის გული დაგკოდა, და მუ-
ცელი გაურისა ცუცსლითა მწარედ გეტვიანი, მაგრამე უწყალოებისა⁸⁷ ჭირნი მო-
გვეხლოვა, ჩვენთა გვითა მიწანი სიკვდილისა ქართავან სატარებლად განმზადებუ-
ლა. ამა უღონობისათვის სამკვიდროსა და საყვარლის მოყვასის დატყუებასა ე-
პირებთ და უცხოობის ჭირთა თავს ვიდებთო.

უთხრა ლექსი:

ტრთვალთ თვისის ნებითა სატრთოსა არ მოსცილდების:
სულსა სამოთხე სამოთხად წადილით არ მოსწვინდების.

კუმ უთხრა: მოყვასნო, თქვენ უკეთ იცით, უწყალოება⁸⁸ თქვენგან ჩემთვის
უძნელესია და საჭირო, და არცა ჩემი სიცოცხლე უწყალოდ გაიძლება. აწე გუ-
ლის სიყვარული და სიყვარულის სისწორე ამას მოქვენობს, რომე შეცა თანა
წამიტანოთ, და თქვენისა გაურილობისა სიმუხსარე არა აღმოაჩინებთო.

უთხრა ლექსი

თქვენ ჩემთა გულთა სული ხართ წასაკლად განმზადებული,
სული რა გავა უსულოდ,—გვამი მიწაა დებული.

ტვბილნო ამსანგნო, და რჩეულნო საყვარელნო! თქვენისა მოშორებისა
სიმწარე სამკვიდრებულისა დატყუებისა უძნელესია, თქვენისა უნახობისა ჭირი გუ-
ლისა ჩემისა ურვისა გარდაშემტებელია! სადა უნდა წავიდე, რა გინდ ყოველი გან-
სვენება მქონდავს, და მის ღროს ვამიერი ღხინი—მოუკლებელი? უთქვენოდ ბნე-
ლი მდინარე მქმნება, და ჩემისა ბედისა თვალნი გამოირტყდებიანო. იხუბბა უთ-
ხრეს:

— ჩვენ შენს კიდე ამსანგისა და საყვარლისა შეთვისება არა გეწადიან,
მაგრამე ჩვენი შორს გზას სიარული ბმელეთოვდ სლვით გაგრძელდება, და შენი
ჭკურთა შენს ფრინვა მოკლე და უქმნიელა, და ამა მგზავრობით ამსანგობა ვით
მოთავსდება? კუმ უთხრა:

⁸⁷ ვარიანტი: უწყალოებისა.

⁸⁸ ვარიანტი უწყალოება.

— ამა საქმისა ღონის ძიება თქვენისა რჩევისაგან მოიპოვების, და მისი ხერხი თქვენისა მოგონებით მოიაზრებისო. მე გაურისა გონებისაგან სულისა მოსულად მიწურვილ ვარ, და გული საყვარელთაგან გაწირვისათვის გამტუნია... მე რისაღა მოგონება შემიძლია?

უთხრა ლექსი

გული საქმისა მოქმედი მოცალე უნდა მრჩეველად,
გული ნაღვლითა აღსილი, ვით იქმნას გამოძველებლად?

იხუთ უთხრეს: შენისა პირისა დაუმტკიცებლობა ჩვენ ადრითგან ვიცით. შენშიგა სიმჩატის ღოღი გვიპოვინა და, ნუ თუ, რაგა გითხრათ არა გვისმინო? ამის გამო მტეცივე პირობა მოგვეცი, რაღცა გამცნოთ, დაგვიჯერო. კუმ უთხრა:

— გითა იქმნება ჩემისა მსაყვობინაროსი თქვენგან თქმა, და ჩემგან მისი გარდასვლა, და გინა თქვენისა პაემნისა და ჩემისა აღთქმისა გატესაო?!

უთხრა ლექსი

პირობას მოგცემ ასეთსა უტყუართა პირითა,
რაც მითხრათ, არას გარდავხდე არა რას გასაქრითა.

იხუთ უთხრეს: პირობა ჩვენ ეს გვინდა შენგნით, რომე ჩვენ შენი ჭაერთა ზედა აღება გვწადიან, და შენ-მიერ ხმისა ამოღება არ ეტების, თვარა ერთისა სიტყვისა თქმითა ჭკე ჩამოიჭრები. რომელმანცა გვისაიღოს, ან გასაკვირვებელი სიტყვა რამე თქვან, გინება თუ ღოგვა, უიედრება თუ ჭება, ანუ ზანხილი და გიჟინი გესმას, ანუ ერთი რამ ნახო ავი, ანუ კაი, — სიტყვისა გზანი ესრე შეგარ, არა რასა ზედა ხმა არ ამოიღოო. კუმ უთხრა:

— თქვენთა ბრძანებათა აღკასრულებ. ეგრე დუმილისა ბეჭდითა ბატეთა ზედა დავისვამ, და არას მოუბარსა პასუხსა არ გავსცემ, და არცაღა მე მათ უამბობო.

შ ა ი რ ი

იონთ ბრძენთა მოკეწივე, გზათა შემხვდა მასთან რება,
გუთხარ: ღირსო, მეცა ვიცი, სწავლით ვერვინ გედარება.
გვითხე კაცსა: რამცა უჯობს, ანუ რამცა კადრება?
და მითხრა — ჟეოელთა უმჯობისა დუმილი და მღუმარება».

ამა პირისა უკანის მათ იხუთა ერთი ჯოხი რამე მოიღეს, და მას გუსა სხუალ პირი მოაკიდებინეს, და იხუთა მათ აქეთ-იქით წვერნი ნისკარტითა შეუპერნეს და აფრინდნენ. კუ ესრე წაიყვანეს. რა სოფლისა სიმაღლეს გარდავლეს, რომელი მათსა გზასა ჭვეშე ეღვა, რა სოფლისა მის კაცთა დანასეს, უოკელნი ჭკრეტად გამოვიდნენ და გაკვირვებაჲს შეიპურა, და ყველაჟანი იახდნენ:

— იხილეთ, იხილეთ! იხუთა კუ აუუყანით და ჭაერთა შინა რა გვარად მიჭყავითო! ესეთი გასაოცარი ამაღ უამად არა ნახულა რაო! ესეთი ზანხილი ემატებოდა და უფროსად გასპირდებოდა. კუმ მცირესა ხანსა უპასუხობა მოით-

მინა, და მათ რა კივილი გაჰმრავლეს, გულის წერომისა კოჭობი აუღუღდა, და კუღარ დაითმინა და თქვა:

ტ ა ე შ ი

ბორბოტი თვალი ცუცხლს მინათვლი!

რას ამის თქმისად პირი ააღო, თქმისაკე უმაღ ჭეე ჩამოიჭრა. ისეთა მათ დაიფიულეს: მოკუარეთაგან სწავლება ხამსო, მაგრამ ბუდი დამჯერებულს შეხედუბისო.

უთხრეს შაირი.

კეთილის მდომნი კეთილსა კაცს ჭკუას ასწავლიდათ,
მაგრამე კაცთა შეკება ხამს რომ მას-სუდა კლიდათ.
ჩვენ რაც გუფერობდა გასწავლოთ, ბრძენნი რას გზათა მიდიან,
და უბედურნი და უცნებნი სწავლასა დღერიდათ.

ესე არაკი ამას გამცნებს, რომელიცა კეთილის მდომელისა სწავლასა არ დაიჯერებს, და უფრით არ შეისმენს, თავისა თვისისა სიკვდილისა მომტრუებულად გამოჩნდების, და ბორბოტის საჭმის სირცხვილის ფარდაგას პირით თვისით ახდის.

ღ ე ქ ს ი

ჩინცა მოუერისა სწავლასა უფრს არ მიუპერობს მიღებით,
სინანულითა მრავალ-ეურ თითს ექმნას გბიდ მოკიდებით.

მამალმა ზორაყმა უთხრა: კეე არაკი გაცხინჯე და იგასაცა მიუხედი, მაგრამე შენ მაგით ნუ იშეშევი ადგილი დაიცე: აუ-გული და მოშიშარი კაცი სწავლელს ვერ აღასრულებს; გულ-დაჯერებთ იყე, რომე ზღვის უფროსი თუგა არ შეგეკწეკა, მაჩებულად არ დაგვიდგობისო. დედალმა გული დააჯერა, დაჯერებდა, და მართკეთა რა კურცხთა ჭაფურის ფერი ჰერანგი დაფერიწეს, და თავი მათი სიცოცხლის საყულოთა შიგა ამოუკეს, ზღვა აღელდა, ჰქრა ღადო და იგანი კალთასა ჭეეშე ამოთფარა. დედალმა რა ესე ნახა, გულ-მტკივნეულმა მამალს უთხრა:

— მიწადამც იქცევი აზა გითხარა, ზღვისა თანა ღადობა ჩვენდა არა სარგებულ იყო? აწ რა ექმნა, შეიღბნი ჩემნი ესრე განმიჭარებენ და ცუცხლი გულთა ჩემთა ააგზენი აწ ერთი რამე მოიგონე, ნუ თუ, მით გულსა ჩემსა დამწარას საღბური რამე დასდგაო? მამალმა უთხრა:

— ნუ სწერები, პატროსნად იტუოდე. ჩე რაცა ძოდან მითქვამს, მასკე პირობასა ვდგავარ, და რაცა გითხარ მის გასრულებასა კეცდები. და რაც ხუდით გამოძივა, ამის საშასუხოსა ზღვისა უფროსსა შეეზღაყო.

მამინეკე წავიდა და უოკელთა მფრინკელთა უფროს-უფროსთა მოუწოდა და ერთსა ადგილსა შემოკრიბა, და ესე უოკელიკე შესჩივლა, შეწკენისა და მოხმარებოსისა შეკლას ეაჯა, და მათ კედრებითა და მწუხარითა ენითა ესრე უთხრა:

ღ ე ქ ს ი

ჩემის გულისა ურჯანი უოკელს მწუხარეზე მეტია,
თქვენის შეწკენის მთხოკელსა გლას თვალნი დამიბღეტია.

თუცა ესკოდენნი ჰატოისანნი ამ ჩემსედ მოსულსა საქმეთა ზედა ერთ შეთქმულობათა არა იქმთ, და ჩემსა სისხლსა და ახსრებასა ზღვის უფროსსა შეარჩენთ, იგი გალადღება, მერმე თქვენის შეილებისა დატაცებასაც ენდების, და ესე ბეკარად დაგკედების, და შეილთა სიყვარული უნდა გაეუშვათ და სამკვიდრო-დაჲ ჩვენ ხელი ავიღოთო.

თქვა ლექსი

ან გვიხამს ამის გაგება ათასის ძნელის ტირითა,
ანუ თავების დახოცა საქმითა განასჯირითა.

მფრინველთა მათ რა ესე ესმათ, მწუნხარება შეეჭმნათ და მხარ მოტყვილები გახდნენ, ფრთა-ფრთასა შემოჯერეს და ფასკუნჯის კართა შემოკრეს. ამა საქმისა აღსასრული გასინჯეს, და ეაჯრეს და მოასსენეს:

— რადგან ჩვენი ხელმწიფე ბრძანდებით, გლესთა და უღონოთა საქმე იურ-ვეთ. ჳიცით ქმნაცა შეგიძლიათ და ქმენით. თუცა საბრალთა ტირილთა და ცრემლ-თა არ შეისმენ, ხელმწიფობისა ხელათ-წერილი ბედნიერის პირითა აღიხოცება და ჩვენისა მოკლისა სიგული სხვას მიეცემაო.

უთხრეს ლექსი

ხელ ქვეშეთათვის იზრუნე ზრუნვისა საურავითა,
უფროსისაგან შეშინდი, დრო ყამად გამართებს რა კითა.

ფასკუნჯმა მათი აღშოთება დააცხო, და თავისი უმანი და ლაშქარნი შემოაიკრიბნა და მისად სამტეროდ გამოეპართა. მათ მფრინველთა მისის მოშვე-ლებითა გული გაუმაგრდათ და ზღვისაკენ იარეს. ფასკუნჯისა ლაშქრისა სიდი-დესა თავი და ბოლო არც ერთი უჩნდა, არცა მათი რიცხვი არას სკნირიარის მატანესა შინა დაუტოლდა, მათი ლაშქრისა დგომისა საზომით არას შეცნირის საოცნითა არ შეიგებოდა.

შ ა ი რ ი

ბუმბურაჲთა, გამწყო რაჲმთა, გულ-სრულთა და სისხლის მსმელთა,
ზუნად ბურტყელი, ფარად ფრთები მოუქურათ ომის მშმელთა,
ღასურად ჩარბი, შხავად კლანჭი აესხას მათ: ვით რომელთა,
და ბრძოლისა ჟამსა სწრაფი ხერხი⁹⁹ უსწავლია მათგან მელთა.

რა ზღვის ახლორე მოკიდნენ, დილისა ჭარმან ზღვას ნჩქრეკა დაუწყო. ესე ამაჲი ზღვის უფროსს მიესმა, და მას თვისითა ღონითა ფასკუნჯისა და მისის ლაშქრისა ომი არ ძალ-ეღება. უღონობითა ზაჲი ჩამოაგდო და ზორაჲთ-სა მართკენი აგრევე მისცა. ამა სასითა საცნაურია, მტერი რა გინდ უღონო იყოს, შეუზოვრად არ მართებს ყოფა: წვრილი ნემსი მის ადგილს ასეთს რას-მე იქმს, რომე გრძელ ბუნოხანის შუბისაგან არ შეიძლებოდეს; ცუცხლის ნაბერ-წყაღი, რომელი თაღთა წინაშე მდირეჲ, თუ კაცს ეცა—დასწავას. ბრძენთ უთ-ქვამსთ, ათასის კაცისა ერთგულობა ერთისა კაცისა მტერობასა კერ წაუტარებიაო.

⁹⁹ ვარიანტი: სწრაფი ფერხი.

უთხრა ღექსი.

მოყვრად ათასი ერთგული შევინა, არ მომეწონა,
სამტეროდ ერთი შეზარა, მისი გავსინჯე მე წონა.

შუთურბამ უთხრა: პირველად საჩხუბართა არა რასა კეტევი, რომე შემცოდედ და ორგულად ჩემი საქმე ითქვას. მაგრამე, თუცა ღომმა სასიკვდილოდ მომინდომა, მეცა კვადები თავი ნამუსიანად მოკივლაო. დამანამ უთხრა:

— რა ღომისა სიანხლესა მიხვიდე, და ნახო რისხვითა ეუღსა მწათა სტემდეც, და თვალთა ფაგლასავით წურომისა ცრცხლითა ანთუბდეც, მამინ სტან, რომე შენი სიკვდილი გაუპირებიაო. შუთურბამ უთხრა:

— თუცა ერთი რამე კეთი ნიშანი ვნახე, მას უგან კვამთა ფარდაცსა ერთგულობისა პირისგან ავიხდი, და ღომის და მის განზრახულთა საქმეთა თავთა უხეტყო. დამანამ რა ესე მოისმინა, მხიარულითა პირითა ქილილასაკენ იარა.

ღ ე ქ ს ი

უწყველ იხარებს სხვისსა შეწუხებასა დიდებსა,
მისგან კუთილსა ნუ ელი, თუ არ ავს დასარიდებსა.

ქილილამ უთხრა: შენი საქმე სადა მანჯადნიე, ანუ რაგვარად მოახდინეო? დამანამ უპასუხა და უთხრა:

ტ ა ე ზ ი

ბედსა კუმადლი ნიადგე, ამ დროსა ვაქბე ყამითა.

დიდებსა კვადრბე ღმერთსა, რომელმან პირი ჩემი გაასკვნა და ესეთი ძნელი საქმე ადვილად გამარიგებინა. დამანა მის დროს ნაქმარზე ხარობდა, და ამა ღექსისა გულის ყურიანთა სასმენელთა უკითხველა:

ღ ე ქ ს ი

მაგრად დანიჰერეს არითუა მეღვინის ზილთუი წინამო,
თუცა დაწინარდა სოფელი, ანუ ცა გიბეს წინ ამო.

ადგენ ორნივე და ღომთან წავიდნენ. რა ესენი მივიდნენ, იქილამ ხარი მოვიდა. რა ღომმან ხარი დანახა, დამანას საქმე მოაგონდა, რომე მისმა წამდაწუთ შესმენამა ისაქმა. ღომმა უვირილი შექმნა, ჟავრით მიწაზედ კუღს ცემა დაწყო და, მეტის აღბორკებისაგან, კბილთა დრტკენა დაიწყო. ამასედ შუთურბა გულდაჟერებით შეიქმნა ღომისაგან მისის სიკვდილისა, და თვისსა გონებასა შინა იტყოდა: ხელმწიფეთა სამხახური ჭირი და კაბა უოფილამ მოარიდებს და კრძალვა კველისა სოროთა შინა¹⁰⁰ უოფასა მიჰტავს, და ღომისა სიანხლოკვტა კვრეთევა. თუცა კველსა ეძინოს და ღომისა ეღვიძოს, ბოლოდ ერთი იგი თავსა აიღებს, და მეორე იგი პირთა აადებსო.

¹⁰⁰ ვარიანტი: გულისა სოროთა შინა.

თქვა ჩახრუხადი

მეფეთ მსახურთა, ჭკვა ნამსახურთა, ფათურაკი სდევს ხშირად წამისად, გთა ჭიქათა მოყვასთა ჭკათა, ერთად მოძრავთა უამით უამისად.

ამას იგონებდა და საომრად ემზადებოდა. ორთათვისვე რაჯა დამანას ენი-
შნებნას იგი ნიშანი აჩნდათ, და მტერობასა გული დაჯერეს და ბრძოლა შეეჭ-
მნათ. მათი უვირილი მიწათა სძრედა და უახილი ცაღ გაიწყოდა.

შ ა ი რ ი

მათის ბრძოლისა შიშითა მხეცნი ტყუთ იმაღლოდინ, ნადირნი ეკლთა მიწოდეს, ჭესებაშია ძრწოდინ, ეკლეთ მიძარითან, სოროთა რომელნიც შეესწროდინ, და ბრწამელთა და ხარდთა ექებდეს, ვინძი რა იაზრობდინ.

რა ჭიდილამ ესე. მოინახა, პირი დამანას მიაპურა და თქვა:

შ ა ი რ ი

ათასი ზაკა შევითხზნავს სიფრუვით შემტყვრებული, თვით გამოძერაღხარ ეშმაგი, ეშმაკად აღსარებული. ორის წლის წვიმაც ვერ გარცხის შენს ტელსა ზე ცურუებული, და მინაწყავს შენე მოგიწყვენ, ხანი არა ჩანს რუბული

მე, უგუნურო და უგბილო ამას იქით იცნობს შენი ჭკვა შენსაკე ნაჭ-
მარსა! დამანამ უთხრა:

— უგბილობა ამას იქით რაიო? ჭიდილამ უთხრა:

— ესე საქმე რომელ ჭყავ, არა იცი, რომე შეიდნი ზიანნი ჭქონან: პირ-
ველად შენი საქმე საგმობართა წიგნთა წარსწერე და ძლიერი ჭირი ღომთა
ზუდა მოაწიე; მეორედ, შენს ხელმწიფესა სასუგო საქმე აქმნე და პირი და
პაქმანი გატყინე და ჭყეანასა ზუდა მოაუენე, და ესეთი სირცხვილი თებთა
გაჭყინე; მესამედ, უბრალოდ ხარისა სიკვდილისა მოჭირებთ ეცადე, და საბ-
რალო სიკვდილის მორკეს ჩაგდე; მეოთხედ, კვრთგულისა და დაუნაშაებუ-
ლისა სისხლი შენის მზაკვარობით დასთხიე და თავსა დაიდევ; მეხუთედ, უო-
კელნი ამისნი უმანი გააკვდე, რომე ამ შიშითა სამკვიდრებელს მოძულეებ და
სხვათა ადგილთა მონახუნ, თვისთა სასლ-კართა გაემორებინ და უცსოობისა
ჭირთა და თვისთა სამეოფთა დატყეების ზრუნათა შინა ჩაცვივან; მეექვსედ,
მხეტთა და ნადირთა დაშქრისა თავი მოაკვლეინე, რომე ამას იქით მათის შე-
რებისა და კრთობისა ნასკვი აღარ შეიკვრის; მეშვიდედ, შენი უმეცრება და ა-
უნაობა საცხადო ჭყავ. ესეთი სასარულო საქმე ჭყავ, რომელი სიკეთითა და
სიჭკველით გარიგებოდა, შენს თავსა არ აღირსე. კაცის სიფრუვე მამინ გამო-
ნნდების, რომე მძინარისა შუღლით და ბრძოლით რიგებსას ცდილობდესო. და-
მანამ უთხრა:

— შენ ხომ გასმია, რა იგი უთქვამთ?

ტ ა ვ შ ი

რაცა ჭკუითა არ იქმნას, შმაგობით გარადგებისა!

ქილილამ უთხრა: აწე რაცა ჭქმენ, მის გამო რაა ჭკუა გამობერტეე, და გზორჩივისა საცადლისა ხელისა საზოგადო სახე რა დასდეე, რომე წინა კერ წიბდვანე, რომე აწ ცხვირთა დასაშეები და სიტყუა ფიცხელი და უჭკური რამ დაგჭირდებოდეს. ესე არა უწეი, სწორი ჭკუა და სიძარტლის გონება ჭახუთა სიბხნისაგან უკეთესიაო!

თქვა ლექსი

სიბრძნე გააკებს სიტყუითა საქმესა დაი ძნელებსა,
რახმმა და რახმმა კერ ჭჳოოს სძებნიდეს საქმენულებსა.

მე ნიადაგ შენს საქმესა გაუგვირკეპივარ: შენში ტუეილისა და ხერხის მეტი არა ჭქეს რაა ამა მუხთლისა სოფლისა სიდიდისათვის, რომელი წყლის ციმციმისაგებ მოჩიკუნება, მისთვის შერები, და ესოდენტა ბოროტთა აღასრულე. შენგან სიკეთეს კვლოდი, ნუ თუ, მოიჭკეს მეთქი, და ამახრტაკანებისა და უტუნურებისა ძილისა და უმაწვილობის ბანე-ნარკის ღვინის სიმთურადიდამ გამოიფხიზლებს მეთქი, და არ იქმნა უფრო და უფრო. გარდამატებითა საზღვართა გარდაჭხედ, და უოკლისა სულაერისა საენებულად კვლოკანთა კვლთა და უწელთა უდაბნოთა გზა გაუგებელი, საბრადოდ დარჩომილი შეიქმენ. აწ დროა, რათა შენი უტუნურება და გულის სიბნელე, კაცთა გასაოცებელი საქმე გააშხლო, რადგან შენი უნამუსობა და ურცხობა თითო-თითო რომ აღრცხნო, ზღვა რა წეთ-წკეთით დასთვლი—იგი უმრავლესა და წონითა შენი ცოდვა მათთა უმბიესიო.

უთხრა შაირი

თუცა იცოდე რაცა ჭქმენ ჩხუბი და ეშმაკობანი,
ღკთის გულისაგან გადგობა, ჭახს-თანა მონაკობანი,
ვის შეუძლია წარმოთქმა ამისა არაკობანი,
და მაშინდა იცნობ შენს თავსა, რა შეზღვე მოართუ-მკობანი.

დამანამ უთხრა: ძმაო, ჩემის შობის დღით აქამოდე არ კვლობ, ჩემგან მუხთლობა ქმნილიყოს, ან რასაც კაცზედ მე ავი რამე მექმნას. თუცა შენ ჩემი ერთი რამე აუგი გინახავს, წერთა და პირის თქმა გმართებსო. ქილილამ უთხრა: — მრავალი აუგი გჭირან: პირველი ესე, შენი თავი წმიდად მოგაქვს, და შენი სიტყუა შენთა საქმეთა ზედა ნაკლები არის. უთქვამს გისმე, შეტყუას ამის უარესი არა გჭირება რაო, მისის კეზირის სიტყუა მისის სიტყუამ უკეთესი იყოსო. უოკლის კაცისა პირობასა და საქმესა შინა სამნი განყოფილებანი სხენან: პირველი ესე¹⁰¹, თქვან და არა ქმნან. ესე უჭკუოსა და უმეცართა წესია. მეორე ესე არა თქვან და ქმნან. ესე უოკელს საქმეზედ ნამუსიანის კაცის წე

¹⁰¹ გარიანტი: ერთი ესე.

სა¹⁰². მესამე ესე, არცა თქვან და არცა ქმნან. ესე ბუნწისა და უგვაროს კატის წესა. შენ მისი მსგავსი ხარ, რომელმანცა თქვას და მართებულად თვისი სიტყვა კვლარ გამოართოს. მე შენისა საქმისაგან სიტყვა ნამეტნავი მრავალ გზის მიმასვას. ღობი შენის ღაშ-ღაშით მოაგდენე, და ესეთას სამინელსა საქმეში გარკვე. ღმერთმან ნუ ჰქოს, და თუცა ერთი რამე დამარცხდა, და მას ჰქუენის არკვა და ბრძოლა მოუხდა, ესოდენნი გლეხნი აღიმკრიან და სასწავართო გაუღიან. სიტყვებუ რაოდენსა დაშხამდება, საქონელი რამდენს წაუხდება, და როგორსა შეზარებასა ჩაგვივიანს ამა უოკულთა ცოდვა შენთა კისერთა მოკრებულთა.

უთხრა შაირი

გინცა ბორბოტი გონებად მოიგოს. ბორბოტეულად,
 მასვე მიეცეს ბორბოტი ცნობისა კერ დატეულად.
 რაც ნერგი დარკოს სხვისათვის სამუხთლო დაღატეულად,
 და ნაყოფი მანვე მოისთლოს საცხადოდ, განმარტეულად.

დამანამ უთხრა: მე ნიადაგ ხელმწიფეთა კეზირი და მრჩეველი კუთხოვლვარ, მისის საქმის წაღვოტთა შინა სწავლებისა ნერგის მეტი არა დამირკავს რა. ქი-ლილამ უთხრა:

— ამა ერთისა ნერგისა ნაყოფი, რაცა ესე ჰქვავ, რომელსა მე ვხედავ, მი-წითამც აღმოაფხერას; რომელმც სწავლამა ესეთი შეილი შვეს, რომელი ჩანს, მისამცა სახსენებელი ამოსწუდება არცა ათქვას და არცა ისმას—იგი უმჯობეა. შენსა საუბარსა რიგი არა აქვს, და არცა ქმნისა სამოსლითა შეკვიკვიას. უქმნე-ლად სწავლა თათულია უცვილო და უკამური, და გაუსინჯავი სიტყვა ხეა უნა-ყოფო, რომელი, თუ არ სწავლავ, არად სახმარ იქოს.

თქვა შეწვობილი

ცოდნას თუ საქმე არა აქვს, მისის სიტყვისა მკებარე,
 გით გავი სულის გაურილი, ცუდად ჰქვას უქმად მღებარე!
 ცოდნა ხეა და საქმენი ხილი, მას ესხას წყ ბარე.
 ხეს ხილისათვის დანერგვენ, ამისთვის შერება მებარე,
 ხეს თუ ნაყოფი არა აქვს, რისაღა არს მომგებარე,
 და თვარა, მოჰქვეთონ, დაურთონ სადა ცეცხლია მგზებარე.

დადსა მატანეთა ჰირსა სახელოვანის კალმით ესრე აღუწერათ, ექვსთა საქმეთაგან სარკებელი არა მოკვეცება რაო: სიტყვისა თქმა და კვრა ქმნა; საქონლის უწვეოდ სიუვარული, ერთგულთა გამოუცდელად და ცოდნა უხ-მარად, ღოცვა უთქმელად, რომელსა ნათელი ღვთისა ჰქვიან, და მსხვერპლი უსახოდ, სიტყვებუ უმშვიდობოდ. ხელმწიფე რომე ბუნებით გაუსინჯავი და უდიერი იქოს, და ავი კეზირი ჰქუეს, გლეხთა და უმათხედ მოწყალების სა-რკებლის გუნება გაურყვნას, სიჭიშვი ან ნათა საჩივარი ხელმწიფეს არ გაასინჯოს, მას წუადსა ჰკვანჯეს, რომელსა შინა კეშვისა სახე მოხნდეს, და შიშითა კერ-

¹⁰² გარიანტი: ესე სიყვითი ქებულის და სახელოვანისა წესა.

ცა მწუწურგალი სასმელად მიუღებს, და კერცა მცურავმა ხელთუხი საამურად გაძრასო.

ლ ე ქ ს ი

გინ ჭჳოოს მეტად მწუწურადმან, ცხელოდეს ცივნი წყარონი, იგი თუ კერა სვამს, რას არგებს, შიგა სსვა ცურვით ნარონი.

დამანამ უთხრა: მე ეგეთი რამე არა მიქმნია რა, ხელმწიფისა სამსახურის გაძლიერებისაგან კიდე. ჭილილამ უთხრა:

— რიგანნი გამრიგენი და მეცნიერნი მსახურნი მეუთთა კართა სამკაულნი არიან, მაგრამე ესე რადგან მოინებე, რომე სსვანი ლომისა სამსახურთა გაჭყარო და შენ მისის კარისა ამირა და გამრიგედ შეიქმნა, და ხელმწიფისა ნიჭი მარტოკა შენზედ იუოს, ესეთი საგონებელი მეტად უმცნრობისა და უჭკობისა გზას. არა უწეია, ხელმწიფენი ოდენ ერთსა კაცსა ზედა არა მოიცილან? ხელმწიფისა საქმე კველუცობისა საქმესა ჭკავს: რაკვარადაც შენიერისა ტრთელი გუელი, რაზომცა ტრთელობა მეტობს, ეზომცა უთერო და უთერო ტურთად ეჩვენება, აგრევე ხელმწიფესა—რაზომცა უმა და ლაშქარნი მეტი ჭკავს, აგრევე უმეტესი მოუნდებია. ესე გამოუცდელია სწავდელი, რომელი შენ გაჭკვს უე, ერთი სარწმუნოდ დასაჯერებელი შენისა ურიგობისა იგი არის, რომელიცა მათ ბრძენთა უთქვამსთ:

— უცოდინრობის ნიშანნი ხუონი არიან: თვისი საბუბლის და სხვის ზიანის ცდა; ულოცავად და გაურჯულად ცოდვის მონანების გონება; გინებთა და წურობითა ქალის აშოკობა; მოაკენებთა და უშრობელად ცოდნის სწავლების ნდობა; ამსანაგის პირის ტუხითა, და სიკეთის დაუსწავლელობითა და აკაცობითა სსვა კაცთაგან ერთეულობისა და სიკეთის მოკების იმედის ქონება. მე რადგან შენთვის სიკეთე მინდა, მისთვის გამცნებ, მაგრამე მზესავით ჩანს, შენისა საბოროტისა ბნელი დამე ჩემისა სწავლისა ღამძრითა არ განათლების.

უთხრა ლექსი

რა შავის მტრელის ფარდაგი ბედმა უქსოვოს გუელად,
სამოთხის წყლითაც კარგესო, კერ გაათორო ღებულო.

ჩემი შეგონება შენთანა მას ჭკავს, რომე ერთი კაცი ერთს მფრინველს ეტოლდა:

— ცუდად ნუ შერები, ვისგანაც სიტყვის დაჯერებას არ ეჭვად, ნურას ეტყვიო! იგი არ გასმია, ბოლოდ მისი მაგერი რომე მას მიეცა? დამანამ ჭკითხა, რაკერ უოთილა?

ქილილამ თქვა არაკა

მოუსანავთ ვაძუწუნათა ერთსა ადგილსა სამყოფი რამე ჭკონდათ, ხილთა და მდელათი თვისთა დღეთა აღამებდენ. ერთსა დამესა ცოდვის მოქმედისა გულისა უშუკისი და ბოროტის მქმნელისაგან უდღე-მოკლესი სიცივის ლაშქარი ზედა დაესხა. სიცივის უინვითა სისხლისა მიმოღუნა შესკრათ.

შ ა ი რ ი

თხის რქისა ვინებით ცის ღომის კუდისა სიცხეს ნატრობდენ,
 თვისთ ტყავთ განხდით ბეწვისკენ ჩაცმითა მოიმხატრობდენ,
 შამფურზუდ აცმას ცდილობდენ, თავის-თავს ესრე დამტრობდენ,
 და იტყოდეს: «ცუცხლზუდ დავიწათ, ძვალნილა ჩვენნი დამტრობდენ!»

იგი სწულნი სიცივემ მეტად შეაჭირვა, და თავისა შესაფარებლად რასმე
 კებდენ, და მისთვის მიმოიარებოდენ. ერთს ადგილსა ხისა ფუტუროსა სიბრ-
 წენკაღე ნახეს. რა კანთარო იგი იხილეს, მათ გულისა დაჟერებით ცუცხლად
 ჭკონეს კანთარო იგი, და მოზიდეს შემა, და დაურთვეს მას ზედა და იწვეს
 ბერად. მათსა შირის-პირ ერთი მფრინველი ჟდა, მან უხმო: რასა ზამთ, ცუ-
 დად შერებით, კეკ ცუცხლი არ არის და მათ არაკე უსმინეს, მის უსარებლო
 შრომისაგან ივინი არ დასცხრენ. ერთი ვინმე მოგზაური მუნ გზათა წარვლი-
 და, მას მფრინველსა კერე უთხრა: ცუდად რას შერები, შენსა რჩევასა კებნი
 არ ისმენენო, და ზიანის კიდე არცა რას თავს ირგებენო.

უთხრა ლექსი

ბუნებით უგზო, უგკანო კაცი, უგკაროდ შობილი,
 რაგინდ გვადო სწავლასა, არ შეიქმნების ცნობილი

გვეთისა კაცისა წერთა და შეკონება ხრმლისა ჭკათა ზედა ცემასა ჭკავს,
 და იქედნეს კესლისა თერაფითა გურნებისა ნდომასა.

თქვა შაირი

არ ძალ-უცხ სეს ხენუსა ნაყოფთა მოსხმა ტბილისა!
 მოადგმითა შქისე გვარისამ სიბრძნე ჭმხას მან ცნობილისა?
 გვადო, არ გაიმართვის სიმრუდე მის გმობილისა,
 და უვავისგან ვითარ გამოვა ჭორი გვარ-შემგობილისა?!

რა მან მფრინველმან შეიგნო, რომე მას არა რა მოუსმინეს, მეტის სიბ-
 რადუდითა გულმა აღარ მოუჭირვა და ხით ჩამოფრინდა. ენება, რომე სწორე
 დაუნახებინა, და მათი ცუდი შრომა მათთვისკე ეჩვენებინა. რა უაზურუნათა-
 ნა ახლო მივიდა, შესთქრენ და თავი წარსწვეიტეს. აწ ჩემი საქმეცა მათ მიე-
 მსტავებსა, და ჩემსა ცხოვრებასა ცუდად ვაღამებ, რომე მედად ბეუბნები და შენ
 ჩემსა არა ისმენ, და მე ზიანი მხვდება.

უთხრა შეწყობილი

თუცა მსმენელი სწავლასა უერს არა უბურობს, სმენასა,
 მძიმესა რადლა იტვირთავ, თავსა რად უხამ შენას?
 წესია, უთხარ შეჯდომა ბედის ტაიჭითა რბენასა,
 გზის შრომისაგან განერას, ვანად მივიდეს შენასა.
 თუ არ გისმინოს, მიუშვი კლდეზედა გარდაფრენასა,
 და მამხინდა იცნობს შეტყობით მისსა გულსა და ენასა!

დამხნამ უთხრა: ბე, ძიანო უადრესმან მასწავლებელმან უდარესსა სწავლა
 და შეკონება არა ხამს მოაკლოს. ბეცნიერთაგან სხვათა ჭადავება, და შემეცნება

და გზის ჰოვანის თქმა მართებული არის. უნდათ ვისმე—უსმინონ, და თუ უნდათ—ნურავინ უსმენს.

უთხრა შაირო

სწავლას ნურავინ მოგაკაულებ, სხვათა და მეცა მითხარო,
უსმისა გული არ გისმენს, მაგრამ სიტყვითა მითხარო,
ღრუბელიცა წვიმს, უოკულგან მთანი აღაკოს მით. ხარო,
და ქვის გულის მქონის გონება მისით მომიღბო, მითხარო!

ქილილამ უთხრა: მე სიკეთის სწავლის ჰინსა შენთვის არ შეგურავ, მაგრამ ამისი მეშინიან, რადგან შენი საფუძველი ხერხსა და ეშმაურობისა საქმეთა ზედა დაგიმუარებია, და შენისა გულის წადილის მოყოლა ვერ მოგიშლია, ესე საქმე ესეთსა დროსა შეგასწრებს, რომე დაინანო, და სინანულმა სარგებლის მოსავალი კელარ მოგცეს, და შენთა მჯათა ხორრთა იგებნე, და მეურდსაც იგლეჯდე.— კელარ გარგოს რა. რომელსაც სახერხო კელადი უშენებთა, ბოლოდ მასვე სიმწართთ თავს დაქვევია, რაგურადც მას სერსისა მცოდინარესაც მასვე მოსვლია, და თვისი ხრეის ქირის მახის თვალი მასვე უელს გარდასცმა, და სხვა იგი სიმართლის მოქმედი მისი ამხანაგი, მისის სიმართლით და გულის სიწმიდით თვისსა წადილსა მიხვდაო. დამანამ ჭკითხა, როგორ უოთილაო?

ქილილამ თქვა არაგვი

ორნი ამხანაგნი იყვნეს: ერთი იგი ბრიყვი და მეორე მზაკვარი და მეტად ხერხიანი, რომელი ას-ას რიგითა მღერითა წყალზედაც გაიბინის, რომელსა სახელად «თის-გუშა» ერქვა, და მეორესა, რომელი თავსედი იყო, რომელსა სარგებლისა და ზიანისა კოლდენი გამოწვლილვა არა ჭქონდა, «ხურმა-დილი» ეწოდა. მათ ორთავე მგზავრობა მოინებეს, და ერთად საამხანაგოდ სავაჭროდ გაემგზავრნენ, და გზისა და სვლისა შემოკლებასა სწრაფობდნენ. ამა სვლათა შინა გზათა ზედა ერთი გუდა კვცხლი ჭპოკეს, და სარგებლად მას დასჯურდნენ. მან მზაკვარმა ამხანაგმა უთხრა:

— მძაო, სარგებლისათვის მრავალნი ვაჭარნი დადიან, და, თუცა შენცა გნებავს, ამ სვლად ჩვენ ამ ერთს გუდა თეთრს დაკსჯურდეთ, შინასკენ შეიჭკეთ და შეებით განვისვენოთო.

ო ა მ ბ ი კ ო

მრავალთა უამთა მოგებად თემთა იარო,
ეგოდენ ზრუნვა უმეტეს გაიზიარო,
ანგარის თვალი აღსებად ვერ აღიარო,
სადაფთ: შეცული, თუცა არ მოამშაირო,
და მარგალიტს კერა ანიკამს, რაზომცა მოიმცბიარო.

ამაზე შეიჭვენ და ქალაქთა მიეწურნენ. ერთსა სავანეთა გარდახდნენ. მან ბრიყვმა კაცმა უთხრა:

— მძაო, ეს კვცხლი გავიოთ და ეკვისაგან გამოვიდეთ, და ჩვენ ჩვენი წილი, ვითა გვინდეს, ვისმართოთ. მან მზაკვარმა უთხრა:

— აწ გულისა რა სარტებელია, ესოდენი ამოვიღოთ, რაღაცა აწ სასარჯოდ გვინდა, და სხვა გაკრძალებით ერთსა ადგილსა შევინასოთო, და როდესაც დაგვიჭიროს, რა ერთიცა გვინდეს, ამოვიღებდეთ, და სხვას აგრევე დაუმარხვედეთო, რომე ჭირის რიდება სივრცხლის მოწვევა არისო. თავსედი იგი ამ საუბრითა მოტყუვდა, და ესე ჰირი დაასკვნეს. რადენინიცა ენუბათ, ამოიღეს და სხვა იგი ერთისა ხისა ძირთა დათუღეს, და იგინი ჭალაჭად შევიდეს და დაიხადგურეს.

ღ ე ქ ს ი

ზვალისა დღისა თვალთ-მაჭემა ჩალხი მოიწყო მღერისა,
ხრთიისა ჩახვსა ჰირს მოხსნა მოსაჩვენებლად ერისა!

წამოვიდა იგი მოხერხე ამხანაგი, მის ხის ძირიდან თეთრი მოთხარა, ამოიღო და წაიღო. იგი თავსედი ამხანაგი, ამისი უმეცარი, რაცა თეთრი ხელთ ეგდო მას გამოზოგებით ხარვევდა. რა დაუღია, მივიდა მას მზაკვარს მოყვასსა თანა და ეტყუოდა:

— წამოდი, მის ჩვენისა დამარხულთაგან ცოტა რამ ამოვიღოთ, რომე აღარა მაჭეს რა საზრდეულადო. მან ჭრქვა:

— ვთილად მითხარ, გერე კეწნათო! რა ორნივე მას ხესთანა მივიდეს, თხარეს, კივის და კერა რა ჭპოვეს. მან მზაკვარმა ხურმადილს ხელით საუელო სტაცა და კერე უთხრა:

— ესე საქმე შენგან კიდე არაჲინ იცოდა, მაშა, შენ მოგიპარავსო! მან უბრალოდ, რომელმა არა რა იცოდა, ჭთიციდა, და მან არა უსმინა. მათ შუღლი გამოერიათ. მზაკვარმა უთხრა:

— გაყო, რად ვიბრძვით, ბრჭემ გვისამართლოსო! ამა საქმითა დაზავდენ და ბრჭესთანა მივიდნენ, და მან მზაკვარმან უოკელივე ბრჭესა რიგიან გაასინყა. ხურმადილ იგი იყარძმა. ბრჭემ მოწამე ითხოვა. თისგუშიმ უთხრა ბრჭესა:

ღ ე ქ ს ი

შენი სივრცხლე გავრმელდეს საუეუნომდე ბჭუოდა,
მოჩივართ ღია ეღირსოს თქვენის გულისა ბჭუო და!

მე მის ხის კიდე, რომლისა ძირსა კეცხლი დამარხულ იყო, სხვა მოწამე არაჲინ მივის. მაჭეს იმედი მდღლისა დეთისაგან, თვისის ძლიერებითა მას ხესა სწორედ ათქმეინოს. რომელსაც უზენაროსა და ორგულსა მპარავსა ეცხლი იგი წარუხვამს, მას ხესა ამთხრობლობინოსო. ბრჭესა ესე საქმე დიდად გაუეკირდა, და მრავალი რამ მოიუხნეს, და ესე ჰირი დაასკვნეს: შუორესა დღესა მას ხესთან მივიდნენ, რათა მას მართალი მოწმობა გამოკითხონ, და რაცა მან ხემან სამოწმებელი თქვას, მისდა გვარად ისამართლონ. მას დამესა მზაკვარი იგი კაცი სახლად თვისად მივიდა, და უოკელივე მამას თვისსა უფხო, და სირცხვილის საბურველი ჰირიდან აიხადა და უთხრა:

— შამო, შენითა მინდობითა და საქმითა იგი ხე დაეიმოწმე, და შენისა

ზურგის სიმაგრითა ხრივის ხერგი ბრჭის სამართალსა შინა დამირგავს, და ესე საქმე შენსა მოწყალებათა ზედა მიმიკლდა. თუცა შენ შემეწვი, თეთრი იგი ჩვენ დაჯერების, და ამოდენსა სხვასაც გამოკართივეო, და ჩვენი დანარჩენი სინცოცსლე შეებით და განცხრობით წარულოთო. მამას უთხრა, მის ხისა გული თუღურო არის, მას შინა ორი კაციცა დაითარება, რომე გარეგნით არა იხილვეზოდეს. აწ ესე ქმენ: ამაღმე წადი და მას შიგა შევედ, და ხვალე რა ბრჭე მოვიდეს და ხესა სიტყვა ჭკითხონ, მის მაგიერ, ვითარ ხამდეს, იმოწყო. მამამ უთხრა:

— შეიღო ხერხსა და კშმაურსა საქმესა განეშორე, თუმცა კაცი მოატყუო, ღმერთი არ მოტყუებდისო.

უთხრა შაირი

კაცთ დათარულთა საქმეთა ღმერთი სცნობს ცათა მშერობელი, გინ თმათა აღრაცხს, ძალს სინჯავს, შიგანთა ძარღვთა მთვლობელი ვთქვამთ, ხერხით კაცი მოტყუადეს ზაკვისა შემასწრობელი, და მას რაღას ეტყვი, რომელმან უწყის და არის მცნობელი?

რომელიც ხერხი საცოდავია, მისი მუქათა მისს მოქმელსა მალე მიკვების, და სირცხვილი საჭკეუნოდ დაედების. მე მუშინის, შენი ხრივი მის მუყარის ხერხებრ არ შეიქმნასო. შეიღმა ჭკითხა, როგორ უოფილათ?

მამამ უთხრა არაკი

უთქამსთ, ერთს შევარსა გველისა სიახლოვესა სორო გამოეთხრა, და მის უწყალოსა და სისხლის მსმელისა მეზობლად დაზუნაგბულიყო. რა შევარი შეიღთა დაზრდიდა, გველი დაუჭამდა და შეიღთა სიმწარის დაღითა გულსა დაუდალეედის. შევარსა მას ერთი კიბორჩხალი შეგობრად ჭყვა. ერთსა დღეს მას კიბორჩხალთან მივიდა, შესჩიულა და ეტუოდა: სასურველო მოყვასო, ერთისა რჩევისა მოქნე ვარ, რომე ესეთი მტერი ამინდა, არცა მისი ახლოვრე უოთა ძალმიცს, და არცა მის ადგილისა დატყება. რადგან მუნ დავეშენე, მისი გაშეება მიჭირდება: ღია შევანიერი ადგილბ და გულის საამოენოა ესეთი წაღკოტია, მისი მწვანელი სამოთხისა წაღკოტის მწვანეილსავით სიხარულსა ჭმეტბს: გულისა ვართა გამღები, სუნნელებითა აღსავსე და მუშეთა და აზარათა მაზნოსებელი.

უთხრა შაირი

ასი ათასი თურცელი კოკობთა კარდთა სადარი. ყაუჩარს ხელთა მიჭირავო, მწდო, ეგ ტანი სად არი? ჩრდილოს ნაავი აზარათა მალე მომიძღვის, სად არი, და მისთანა მუშესა მომიტანს, დართა კიყოფი სადარი.

ესეთსა საყოფელსა თვისითა ნებითა ვინ დაავდებს, გულსა სამოთხის ნიშთა ვინ მოიშორებსო?

თქვა ჩანრუსხუდი

ჩემი სამყოფი, ცნობის დამყოფი, უსწორო ადგი, უებრო ბაღი,
მაშ, დიდთა ბრძენთა, მის გასაძესთა, გულს დანსვან ცუცსლისა დადი.

კიბორხალმა უთხრა: ნუ ზარუნავ, ძლიერი მტერი ხრავის სახლითა შეი-
გვირახ და კშმაურობისა მასეთა შიგა გაკებმისო.

თქვა ლექსი

ვინცა დაასხას სერხისა მარცვალნი კელთა მას ხესა,
მრავალნი ბრძენნი მფრინველნი ადრე გაკებმის მასესა.

მეუარმა უთხრა: სერხთა წერილთაგან ამა საქმისა სახის კართა ვითარ
გახვამ, და ამ მტერისა მოშორებასა რომლითა მიღონის-ძიებო? კიბორხალმა
უთხრა:

— აჲ ახლოს ერთი ძღარბი არის, დას მოჩსუბარი და მძინვარე. შენ
თვეზთა შეიპურობდე და სოროთა მათ ზირთა დასდებდე, და რა მის ჭამისა
შეუჩვიონ, მერმე მის ძღარბის სოროდამ გველის სოროდმე თვეზი დაწყვე,
ძღარბი მის თვეზის ჭამითა გველის სოროსთანა მივა, და იგი მისსა საქმესა
გააკებს, და შენ მის გველის შიშსა და ჭირსა მორჩებიო. მეუარმა გასინჯა
ესე სწავლა—საბრძნისა უდიოთა შეეინბული იყო. ეგრე ქმნა: გველი იგი მოკლა.
რა რაი სამი დღე გამოხდა, ძღარბს თვეზის ჭამა მოატონდა და ძუნხად გამო-
ვიდა. სადაცა ჩვეულ იყო, მასვე გზასა მომართა, რომელი ზირველ საწადლით
გაეზომა, მასვე მიედევნა. თვეზი კერა ჭპოვა, მეუარისა კართა მივიდა, მეუარი
დღაპებით დასტამა.

ლექსი

ვისგანცა მორჩა მხეტათაგან, და ჭირი მას დაელა,
ბოლოდ იგივე შეექმნა მისი. შემტყული მკელია!

ესე არავი ამისთვის მოაწყვე: სერხისა ბოლო მახეა თვისის თავის დასა-
ჭერი, საცთური; ბორბოტი დღეა; კლდეთა გარდამაჭრუნებელი.

უთხრა ლექსი

ნუ წარსდგამ საცთურის ფერხსა, სახერხოდ განმზადებულსა,
თვარა, ჭირისა საფრხესა შენცა დაებში დებულსა.

შეილმა უთხრა: მამაო, სიტყვა მოამოკლე და გამოძიებათა გაგრძელება
მოჰკეთე. ამა საქმესა ცოტა ჭირი და მრავალი სარგებელი მოაქვს ბოლოდო.
საბრადო ბერი კაცი იგი, შვილისა სიუყარულმა და საქონლის ნდომამ, რჯუ-
ლისა და სასოების ჰატიონით სადგომით უწყალობისა და სისარბის მიხდორ-
თა გაიყვანა. მოთმინებისა სიმტკიცე მოუსუსტდა, უსასობისა და ანგარებისა
ჭარტა მოჩხაბა, ღეთის საწყენი და კაცთა გასაშორებელი საქმე ვისერთა დაიდვა,
და მას ძელთა დამეთა მშიშრეულითა გულითა სკლად იწყო. მის ხისა ფულუ-
როთა შინა შეტერა, და რა გათენდა და დიდის სინათლის ბრჭება თვისი ცოდ-

ნა ჭეკუანად მოჭფინა, და მზე ცისა სიშაჲეს მიადგა და ღამისა წყუღიანი თემ-
თათვის დღელ გარდაიქცა, მან ბრჭყმანსა თვისი საჭებურნი მოხუცებულნი და
თავის მსახურნი წაიყვანნა და მის ხისა ძირს მივიდა. მრავალი ჯარი ტყერუად
გამოვიდა და გარ უოღბად მოადგა. ბრჭყმა პირი ხისაჲენ ქმნა, მათი სარ-
ჩელი მოისმინა. მერმე მათი საქმე და გაჩენა მას ხესა ჭკითხა. რა ბრჭყ დადუმ-
და, მის ხილამ ხმა გამოისმა:

— გეცნლი ხურმადილმა წაიღო... თისგუშს, მის ამხანაგს, უსამართლო
სჭირანო. ბრჭყ დიდად გაჭკვირდა; გონებათა შინა იტყოდა: ნუ თუ, ამ ხესა
შინა კაცი ვინმე ჯდესო, და მის გამოჩენას რჩევა უნდაო.

ღ ე ქ ს ი

უოკელი ხვანჯი ხერხისა, ფარული კაცთა შორისა,
კასინჯვის სარკის ჩამხედმა რჩეითა გაასწორისა.

მის უგან მრავლისა შუშისა მოღება ბრძანა, და მის ხის გარ მოწეობა და
ცეცხლისა შეღება. რა ესე ქმნეს და ცეცხლი აღედგა, მისის უგუნურებისა და
უმეტრებისა კვამლი მისის სახლის კარისამ გამოადინეს. საბრალო ბერმა კაცმა
რა მტირე მოითმინა, სულთ ამოკლავად მიეწურვა, მაშინვე ხმა ჭყო. ბრჭყმ
მისი გამოყვანება ბრძანა, და მისგან უოკელი გამოიყითხა. ცეცხლით შესრუს-
ტილმა კაცმან უოკელივე გარჩეით მოასსენა. ბრჭყმა იგი საქმე სწორად¹⁰⁸ შეიგ-
ნა. ხურმადილისა ხელმოკლობა, სიწრფელე, და თისგუშის მზაკვარება და
სიბოროტე, უოკელთა კაცთა ცსადად დანახვა. მაშინვე იმ საბრალო ბერმა კა-
ცმა ამ უხანო საწუთროს სიცოცხლის სამოსელსა საიქიოს ზიდავ დაუწყო, და
ამ სოფლის ცეცხლის სიმსურავლითა საუგუნოზ ცეცხლისაჲენ პირი ქმნა და ჩა-
კვდა. მისმა შვილმა, სირცხვიდეულმა, უეწიბილებულმა, მკვდარი მამა ავიდა და
ქალაქისაჲენ წაიდა. და ხურმადილმა, თვისი სიამართლის ძინდობილმა, სწორო-
სა სიტყუითა გეცხლი იგი შემოიქცია, და თვისის საქმის ტატებად გაემართა.

ამა აჩაყისა სარკებელი ესე არს, რომე უოკელმან კაცმან სენას, ხერხი და
საცდური თუცა პირველ მოსაწონდა, ბოლოდ კაცისა დაშკელი და დამდაგველიაო.

თქვა შაირი

ვინ ხერხი მოიკურავოს ეშმაურითა წესითა,
ბოლოდ განჭარდეს უწყალოდ, კაბითა და კენსითა:
ხერხი ორთავი გიჴლია საკებელად კბილთა ღესითა,
და ერთი მტურს უცემს, მეორე მის მოქმედს უარესითა.

დამანამ უთხრა: შენ ჭკუა ეშმაკობად შეგირაცხია, და კეთილსა რჩევასა
ხერხად სახელ-სდებ. მე საქმე ესე ჭკუითა და რჩეითა მიმოქმედებისა და მარ-
თებულად მომიყვანიაო. ქილილამ უთხრა:

— ესე საქმე ესეთისა სვეწითა და მუდარობითა შეგიმზადებია, კაცთა

¹⁰⁸ ვარიანტი: სწორედ.

ქნათა მისი გამოთქმა არ ძალ-უნეს. სიდიდისა და სიმდიდრისათვის ესეთი ანგა-
რება მოგინდომებია, მოამბენი მის ლაპარაკს დაღონდებიან. რაცა ხერხი და
ეშმაურობა შენ ხელმწიფეზედ ისმარე, შენვე სცნობ, ბოლოდ მის ცოდვისა ს-
ნაცვლო შენზედ რაჲ მოჰსდება. ორ-პირობისა და ორ-გულობისაგან რაცა ბო-
როტი შეგებთხვევა, აღრე სცნობ. დამანამ უთხრა.

— ორ-პირობასა რომე ჰგომო და ზიანად მივაჩნია, ვარდსა ორ-პირობი-
სათვის წაღკოტის მაშვენებულად დარგვენ; ორ-ენობასა ამაგებ, მწერალთა კალა-
მი ორ-ენობით თემთა და საქონელთა მოურნეა. ზრმალი რომ ერთი პირია,
სისხლისა სმისა და ხორცის ქრის მეტს კერასა იქმს; სჯარცხელი რომ ორ-
პირია, შენებერთა და კველუცთა თავთა თმათ ზედა იარებინ!

უთხრა შაირი

ამა სოფელსა ერთგული ხრმაღსავით სისხლის მსმელა,
რადგან საწუთროს მინდობით მისდევს და მისი მცველა,
გინც სჯარცხელურად ორ-პირობს, ათ ენობის მცდელა,
და უოკელი ჭნცი თავს იღებს, ტურთათ თმათ ზედა მელელა.

ქილილამ უთხრა: დამანავ: ენა-შქერობა დაუტევე! შენ იგი ორ-პირი ვარ-
დი არა ხარ, წაღკოტთა მაშვენებელი, თუცა შენსა თავსა გასინჯავ. და ნუცა
თავსა შენსა მართლობ. შენ იგი კვალი ხარ, რომელი კაცისა გულსა მოსწყლავს
და დაულებს მეტს არას შესძინებს, და არცა იგი კალამი ხარ, რომე ჭვეყანისა
და სიმდიდრის მოკლასა ცდილობდე. შენ ორ-ენა გველი ხარ, რომელისა ენისა-
გან სიტკბოს ნაცვლად მაკვლინებელი შხამი სდის. გველი შენსა უმჯობესიცა და
უფრორე მარგებელიცა არს, ამისთვის, თუცა მისი ენა შხამსა სწყვეთს,—მისევე გვე-
ლისაგან თურიაყი შეიძნადება. შენ ორ-რიგად გესლი გდის და თურიაყისა ნიშ-
ნი არა სადა გაჭეს. კაცის ენისაგან ხამს ნადავ თურიაყი სდიოდეს, თუცა ფა-
თურაკად მოუხდეს, რაკვარადც ერთს ბრძენს უთქვამს:

ღ ე ქ ს ი

სამსალა და თურიაყი ჩემსა ენასა ორივე სდიან,
ორნი მოყვრის სისარულად ერთი მტერთა არ გაზრდიან.

დამანამ უთხრა: ესოდენის ჩემის მოყენებისაგან დაცხვორ, ნუ თუ კვალად
ლომისა და ხარსა შუა შერიკება მოკახდინოო, და სიყვარულისა და ნდომისა
საფუძველი დაკსნაო. ქილილამ უთხრა:

— ეგეჲ კვალად უგვანი და უარესი სიტყუა სთქვი. შენ, თურე, ხერხიცა
არა ცვოდნისა სამი საქმეა, რაჲ ამა სამთა საქმეთა მიემთხვიო: პირველი, გე-
მო აღარ ექმნების; პირველი ესე, წყარო, მდინარე და ღრუდო მანობამდე გემ-
რიელა, ვირე ზღვასა შეერთოდეს, და რა აღერკვის, იგი ფერი და გემო აღარ
ექმნების; მეროე, მოყვარეთ სიყვარული მანობამდე მტეიცვა, ვირემდე ავ-ენა,
მოჩხუბარი და მოშურნე შუა არ ჩამოიგდონ. თუცა ესეთნი კაცნი მათ შიგა გზა-
სა იშოვნინ, პირველებრი სიყვარული აღარ ექმნებათ. მესამე, მეკობართა და

მასღობელთა შუა მანამდეს მოკეთებობა და ერთობა არს, კირემდე ჭიშხობა და შოლოთი შეიქმნებოდეს. თუცა ესე შემოურათ, მერმელა მათს მეგობრობასა და მასღობელობასა მინდობა გაუყუდდებათ. ამას იჭით რომე ხარი ღომის კიდრცა გარდაჩეს, და ღომის იგივე პატრივი და დიდება მიანიჭოს, იგი ერთგულობასა და სამსახურს აღარ მოიჭირებს. თუცა ნდომის კარი არ დაკლიტოს, თითოთა საქმეთა შინა შიში მანინც კეჩებოსო.

უთხრა ლექსი

რა თოკი გაწყდა, საბელი აღარა მოკმტნასუბის,
თუცა გარდაშას კცადო, ნასკვი დარჩების, მას კბის.

დამანამ უთხრა: მე რომე ღომის სამსახურისეგან ხელი ავიღო, და ერთს სენას შინა განსვენებით დაკვდე, შენის მეგობრობისა კალთა დავიბერტეო, სიმარტოკისა საულო გარდავიცვა, მაშინ რაღას იტყვიო? ჭილიდამ უთხრა:

— მე დია მიაქება. მე შენის მეგობრობითა და შეერთებითა; და შენთანა ყოფითა მრავალი შიში გამომივლდა, და შენის გაწყობისა სინანული ნიადაგ გულსა მდებია. ბრძენთა და გონიერთა კაცთა უთქამსთ, უგუნურისა და მეფოთისა მეგობრობასა და სახლეს ერიდეო, მოღვაწისა და ბრძნისა სამსახურთა ეცადეო. ამისთვის რომე, უგუნურისა და მოჩხუბარისა მეგობრობა გველთა წკრთასა მიტყავსო. გველი რა შეიძურა და ტუბილად სწვართო, რაზომცა მისის სწავლობისათვის დაშერე, ბოლოდ თვისისა ძირისა კბილისეგან ჭაშნიკსა ასმეეს. მოღვაწისა და ბრძნისა სამსახური ათარისა დუქანსა ტყავს. თუცა კაცსა მუნით არა ერგოს რა, მისის სუნელებისეგან მისი საყნოსელი აივსებაო.

უთხრა შაირო

ათართან მიდი ზედი ზედ, სადა ძეს-ვე სუნელა,
სამოსელს გაგისუნსელებს—ესე არავი ძველთა,—
სამსკედლოს მისკლას დაჯიშლის, მუნ არს საქმეი ძნელთა,
და კვამლი თვალისა მანებო შანთთა ბურჯღული შვეკლთა.

დამანა, მე შენგან რა ჰეამისისა და ჰირობისა იმედი მაქენდეს, რადგან, ერთმა ხელმწიფემ სახელდებით გამოგირჩივა და შინაჟმად სათუთად გაგზარდა, და ესრე გამოგანინა, მისის ბედნიერობისა წყალობითა მზესა ბრწინგალებასა უწუნებ, და მისის ცებრ მადლის კართა ყოფისა მიზეზითა სიმდიდრის ფერხითა მადლებულთა თავთა დასაკ, — მას ესე საქმე უჭენ, და მისის ნიჭისა სიუსეისა ბოძება კერ გულის ხმაჰყავ და ესრე ჩაატარე, თუცა არა გენახოსო.

უთხრა ლექსი

არცა ღეთისეგან შეშინდი, არცა შეგრცხვა შენის თავისა,
არცა კაცთაგან შეკდიმდი, ქმნასა უმატე ავისა!

თუცა მე ესეთსა კაცსა ათასითა კჯითა არა გავეშორო, დიდნი ბრძენნი არა კაცად ჩამოგდებენ, და თუცა ამისთანას მოყვასსა გავეყარო, საქმის დამანსკული ტყვა და მადლის გზა მეცნიერობისა სისრულესა მამოენინებსო.

თქვა შაირო

უაწარა ადრე დაცვაის, მიწათა მოყვინება.
 ორ-დღე გამწუოსა მოყვისისა გაურა რად მომეწუინება?
 შეუგებულთან უოფასა შორს შირჩვენია გინება,
 და მოყვარე გულსა მატკენდეს, მტრისაგან არ მეტყინება!

ნა ერთიც ძმათა და მოყვარეთ აღერსით სარგებელი მეტია, ეგოდენ ავი-
 სა და ჩხუბიანის კაცისა აღერსის შიანი გარდამეტია. ბოროტსა კაცთანა აღერ-
 სიცი მალე გათავადების, და დასავლისიცი ადრე გამოჩნდების. მაშა, რადგან ეს-
 რედ არს, რომელსაცა კაცსა ჭკვა და ცნობა აქვს, გემატებს მოყვრობა, ერ-
 თობა და მეგობრობა, მეჩნეერსა, ჭებულსა, რიგიანთან, მართლის მთქმელთან და
 მხნეს კაცთანა ეჭნათ, და მატყუართა, ორგულთა, აე-გულთა და უგვანთა კაცთა
 უერთდოთ და გაკუერძაღნეთ.

წყობილი

რადგან არ ძალ-გიცს ერებულთა შირის-შირ დახშვა კარისა,
 ბოროტსა ჟდომა სჯობია, ერთს კაცთან მონაყარისა,
 გულ შირთან ღხინი არ ვარგა, კულის სმა სვაკარისა.
 ესე ბრძენთაგან ვისწაულე ეშმა ნუმც მიუყარისა,
 გინ ავსა კაცთან მეგობრობს, ნიადაგ ჟოლთ სვაკარისა,
 და ბოლოდ მახეთა დაებმის, ნადირთა ჩასვაკარისა.

რომელიც უგვანსა კაცსა გაწუობა, და უმეცარს მოყვსად შეაწუობა და შეე-
 ჭმნება, მას ეგრე მოყუა, როგორათაც მას მეხადეს მოწყვიდაო. დამანამ ჭკითსა,
 როგორ უოფილაო?

ქილილამ თქვა არააკი

უთქვამსთ, ერთი მეხადე იყო, მისსა ცხაკერებათა შინა ნერგვასა და თეს-
 ვასა ზელა შერებოდა. თვისსა სწადაელსა ცხაკერებასა მას ბაღჩა-ბაღთა შინა აღ-
 მებდა. ესეთი წაღკოტი ჭქონდა, მისი კორდი სამოთხეს გვანდა, ხე-ხეობათა
 გამართოთ გაწყობილობასა ნადვლისა მტკერი ერმის ბადისათვის თაღთა ჩაუბნია;
 მისის სიტურფის სახისა შურის დადი აფროდიტისა ბოსტნისა გულთა დაესვა;
 სხვა და სხვა ფერსა ხილნარსა ფარშამანგიოთ კარავი გაედგა; მრავალი ფერი
 უგვილი ჭქეოზის გაირგვისსავით მასედ ელვიდა; მისი იატაკი კეკელა და ტა-
 ნითა და შირითა განშენებული, ჭკერი მისი მანათობელი, და მისი ნიაკი ათრი-
 სა ღუჭისაებრ ამართა გამსუიდეელი, კეთილ სუნნელებათა მადენიერებელი; ხე-
 ნი ხილ მსხმონი, ბერსავით წელ მოხრილნი; მისნი ხილნი სიტკობთა ჭკუთა-
 გან უმხურვალესის სიგხითა დამიფებული, ფერად ფერადნი; ხილნი საზათხუ-
 ლო და საშემოდგომო, მეტად წულიანი და გემრიელი მისი კაშლი—უჭიროდ
 მომატყუებელის სპეტაკის კეცხლის ბურთი გულისა, გამაყუდურებელი, შენეიერი
 და ფეროვანი, მოსკენების მომმატყუელი და ჭკუანათა აღმაშენებელი!

შ ა ი რ ი

ტურფანი სიკვლეუცითა ბროლ-ლაღად, ღაწენი — მიკაშლით, წალკოტსა პირი მიანურა მის შეენების მიკაშლით. ჩეხედ კარსკვლავნი მიკვარიან, გულსა მიკაშებს მიკაშლით, და დღისით ღამშრობის მნახელები თვალთა ჩენსა მიკაშლით.

ქება ვითა ვთქვა, არ ძალ-მიცს, თუცა ვამეობდე რა სხალის. მებადე მანუ ისარებს, შეწერთის, აღზარდის რა სხალის; შაქრულად დაკიდებულნი, მნახელთა მისცემს რას ხალისს, და წალკოტთა მასკენებელი, ვით კველუცთ პირი რასხალის.

კომში მძლავრის მსტავსად, მატულისა სამოსლითა, ღამით ამდგარსა, პირ გაყვითლებულსა, ფურცლისა სარემლითა თავი გამოეყო, პირისა მტკურთავან შეწუხებულის ტრფილის გულისათვის მთვარული ნიში დაესკა.

შ ა ი რ ი

ფერ-მინდით ხილთა უმჯობე უდგანან კომში, უბია, მანუ აყვითლებს ყვითელი, კლან-გული ტრფილის უბია, მას საყვარლისგან ყვითულსა კალთა საესე აქეს, უბია, და ცრემლ-შეშრობილსა წინა უდგეს ცრემლითა სავსე გუბია.

ნარინჯი, მონასტული ბურთი, ხავსის ფერს ფოთულთათნა, ვითა მზე მალღათა ცათა, ბრწინეკდა; თურინჯი, რაჭროსა წყლითა მოფერილი, მოწყენილის გულის გამსარებელი, სუნითა და ტემოთა გემსა სულთა გაუასლებდა, და წალკოტთა შინა კროთმით ელვარებდა.

რ გ უ ლ ი

პირ-აშემული იცინოდა, საყვარლულად ბროწული, ქარკა შიგან ჩაწობილი, აგუნდი მოწვეული, ქანდაქარად შეწობილი, არ აშლილი, მოწვეული, და წითელ-მწვანედ აშვენებდა ბალსა კოწლებ კოწვეული.

ქებად თუცა მოვიცალე, ატამი ჭეყეს მოწვეული, წითელ, ყვითელ, თეთრი, მწვანე, ნოტიობა მოწვეული, დაიბეძო ცვარ ნაწიით, ბაგუბაგეს მოწვეული, და საკრეფელად რტო ხელთა აქეს, აჭა, მისად მოწვეული

ცალგნით ღელვი, რომელი ძაღლის ხელს მისი ხახუ და სიკეთე სამოთხის ღელვისათვის მიემსტავსებინა, რომელსა შაქრისა ტუბილი ჰუნგია ხაშხამის თესლითა შეემზადა; ერთ კერძო მოელვარე ყურძენი, რომელი სიბრძნისა კალამსა მისი მრავალფერად შეენიერებთ შემოება წმიდის წიგნის პირთა დაესატა, ცვაროვანს უკავილივით, ფურცელთ საშუალ ჩნდა; კორდთა ზელა მიწულობით ყუარა ზარნიშანნი ნესენი, ბურთ-ბურთად, მწვანედ ღებული, ვითა მთვარე ჭიქის მსკავს სინათლეში, გამოჩენით გორვიდა.

შ ა ი რ ი

მდელოთა ნესვი ნათესი მუნ მრავალ ფერად შეენოდა, ედემთა ხილთა ცილებით სადაროდ გამოჩენოდა,

მწკანე შრე-და-შრე წითელზე საოცრად გასასქმლად,
და ამბართა სუნთა უნოსანი მიღმობით წარმოსჩენოდა.

მას მებაღესა უოველთა ზედა ხეთა ესოდენი ნამუენი მოკემნა, რომე შვი-
ლისათვის ზრუნვით სამუშაო აღარა დაეტკეპინა რა. მისსა უმთ სიგრძეთა მას
წაღყოტის შინა მარტობით იმყოფებოდა, და სიძარტოვისა შიში აჭირვებდა,
უამსანავობისაგან მოწყენა შესულოდა,

და იტყოდა ჩაზრუნაულსა .

გარდი იანი ჭუკავის მზიანი, მასთან უმწყოდ რამეა ვისარო?
ჩემი ბაგენი, შაქრად ვაგენი; მზე თუ არ მივის, ვისზედ ვისარო?

ამისთვის, გულ ნაღვლიანი ევლთა სარებლად გამოვიდა, ერთისა კლდის
ძირთა მივიდა, რომელ სულ-მოკლისა გატისა გულისა სივიწროკესა ჭკანდა. მის
გარემო სულა არად სასარგებლო იყო, და გონებისა გართეთა მუნ იარებოდა.
თურმე, ერთი საზარელი, ბილწი, უშკერი დათვიცა, სიძარტოვისა გაძლებს და-
ტკეპული, მის მადლის კლდისაგან ჩამოვიდა. რა ერთმანერთი ნასეს, ორთავე
ერთისა სიყვარულის ცეცხლი აღკვნათ, და მათი გული გასაწყობლად შერთ-
დათ.

რ ვ უ ლ ი

ცოერთა, ან მიწიერთა, თვითო გვარობა სტანობენ,
ვით ქარვა ბრესა მიიკრავს, მის სატრფოს-თანა გვამობენ,
უთერი ცეცხლსა მიზიდავს, და თანა მიითანობენ,
და ნათლისაგანნი — ნათელსა, ბნელნი ბნელეთში ბანობენ.

წმიდასა უყვარს სიწმიდე, ავნი ავთანა განობენ,
თხლე თხლესა შესვამს, ცუდი-ცუდს, სიცუდით შეიგვანობენ,
ბრძენი ჭკუასა შეატეობს, ან «ესე სჯობსო» ანობენ,
და მეღვინე მეღვინისაგან მიბრუნევით მოცინარობენ.

დათვმა რა მისი გლეხობა შეიტყო, მისსა აღურსსა და გაერთებსა უმატა
და მებაღეს ეგოდენი ანიშნა, თან გამოჭყუა. რა მის ედემის მსგავსსა წაღყოტ-
სა შინა შევიდნენ, და რა იგი ხილ-მრავლობა ნასეს, მათში მოყვრობა აღმატებით
გამრავლდა და სიყვარულის ნერვი ერთმანერთში აღუორძინდათ.

ტ ა ე შ ი

ბაღში იშვებდენ ხანებსა, ერთი მეორის ხანებსა.

როდესაც მებაღე დამაშვრალი ჩრდილსა ჭეუშე თავსა განსვენების სასთუ-
მალთა¹⁰⁴ დასდებდა, დათვი, ხელ-მოკლდობილი სასამსახუროდ, თავით მოუყუდე-
ბოდის, ხან ბუზთა უმწერობდა.

თქვეს ცაეში

თავით ამისთვის უზია, ტუჩით არ დააჯდეს ბუზია!

ერთსა ღღესა ამავე წესითა მებაღეს კმინა, და ჰირთა მრავალნი ბუზნი ეს-

¹⁰⁴ გაფიანტი: სასთუმალთა განსვენებისათა.

კოდეს. დათვი ბუზთა მოძვერობასა ცდილობდა, და რომელსაც მხარეს მოუ-
მწერის, (ისინი) მეორეს მხარეს დასსხდიან, და კერა იღონა რა. შეწუხებულმან
ბუზთა ზედა მრისხანება დაიწყო, დიდი ლოდი აიღო, ეგონა ამით ბუზთა უო-
კულთაკე მოკსრავო. ბუზთა ნატუორცი დასცა საწყალს შეხალესა, და ტეინი მი-
წათა გარივა. ამისთვის უთქვამსთ: «მცოდინარი მტერი უცოდინარს მოყვარეს გი-
ჟობსო.»

ღ ე ქ ს ი

რახომცა ბრძენი მოაკე გაგნებლეს მტრისა წესითა,
უცებს მოყვარეს იგივე სჯობს უკეთეს უარესითა.

ესე არაკი ამისთვის მოკვიფანე, შენსა მოყვრობასა ესეთი მოქმედობა აქვს,
რომე თავისა ჭირსა და ტანსა ისრის წელულებასა გაუმძრელებსო.

ღ ე ქ ს ი

ქვამსა ჭგავს უცბთა აღერსი კაცისა უგუნურისა,
შიგა რომ არა იღვას რა, გარ სისქე გვრას¹⁰⁸ მურისა.

დამანამ უთხრა: მე მაც კვარი უგვანი არა ვარ, მოყვრის საჩუბელი და
მტრის ზინანი გვრ გაგარჩიო, მისი სიკეთე და სხვისა სიბოროტეთა გაგება
არ ძალ შეღვასო. ქილილამ უთხრა:

— მე კეთილად გიცნობ: შენ არათუ სიბრთვეითა ვირსა ჭგავსარ, მაგრამ უშმა-
კობისა შურისა გორკასა შინა ესეთსა მტკერსა აღაფრქვეე, თვალთა მხედველობა-
სა დაბნელებ; გულ-მოუდრეკელისა სიბოროტითა წამსა ზედა მოყვრისა სათნოსა
დააგდებ, და ათას რიგსა მისისა საწყინარსა უმართებულად შემზადებ, რაკვარა-
დაც ლომსა და შუთურზაზედ ესოდენი საქმე ჭუაე. და კიდევ შენისა კალთისა
შეუსურელობასა იტყვი და თავსა მართლობ! შენ მოყვრობასა შინა, თურმე, მის
დიდ კაცრისა არაკი არ გასმია, რომ (მეცნიერმა) უთხრა—თავგმა ასი ლიტრა ტყვია
შეჭამაო, რასაკვირველია თავგის მჭირავმა ერთი უმწვილი მოიტაცოსო? დამანამ
ჭვითსა, კვ არაკი როგორ უოთვილაო?

ქილილამ თქვა არაკი

უთქვამსთ, ერთმა დიდ კაცარმა, ცოტას ხანს მგზავრად წარმავალმა, სა-
ბოლოოს საქმის საგონებულად ასი ლიტრა რკინა ერთისა მეცნიერისა სახლთა
ანბარად მიაბარა: ვინ იცის, გამიჭირდეს—ამით რამ კიდევ გათავნო, და სიცოც-
ხლისათვის საზრდო რამე მოვიგოო, და თვით გზად გაემართა. ივანტრა, აგრევე
შერიოქვსა და მუნვე მოვიდა. მას კაცსა რკინა იგი გაუვიდა და ფასი წარკეო.
რა პატრონმა რკინა სთხოვა, რომელსაცა ეხარა, მან შინ შეიწვივა, ადგილი აჩ-
კენა.—აჰა, პატრონო ჩემო, აქა უშიმართა ადგილთა დამარხე, და არა ვიცოდო,
მას ადგილს, თურე, თავგისა სორო იყო და ვერა შევიგენ რა, და მას შეეჭამაო.
მან დიდ კაცარმა უთხრა:

¹⁰⁸ გარიანტი: სისქე ეღვას.

— ზე, კერე არს: თაგვი რკინისა მოყვარული არის, და მისი კბილნი მისს სიღბოსა და სიმსუქნეს სასძლად დაა გაქეობოდაო.

უთხრა ლექსი.

თაგვთა საზრდო რკინა არის, განაღამცა იყოს ბასრი,
ფაღუსტასც ურჩევნია, წინა ედგას თხილთა კასრი

რა ესეთი სიტყვა მოისმინა, მას კაცსა დიდად იამა და თქვა გულთა თვისთა:

— ესე კაცრი უგუნური ვინმე ყოფილა, რადგან ესეთითა სიტყვითა მოტყუედა, და მის რკინისაგან ხელი აიღოო. აწ ესე მიჰგობს, გაწეო იგი და შეიტკბო. რა უამა წარუღოს, კიდევ ვირგო რამეო. მოუწოდა კაცარსა

და უთხრა ლექსი:

გუნუკი სტუმრად წვეკას, ჩემს სახლთა მობრძანებას,
წყალობის ფერხის დადგმასა ჩემის გულისა ნებასა.

გაჯარმა უთხრა: დღეს არა მცაღს, ჰამანი სხვაგან მაქვს, და ხელე გიხლებოო. მისის სახლით გამოკლო, და ერთი მისი ურმა შეილი გაიტყუვა, და თვისსა სახლთა შინა დამალა. მეორეს დღეს მასპინძლის კართა მოადგა. კაცი იგი მეტად მოწყენით დახვდა, ბოდიშის ენა აუხნა და, უთხრა:

— ჰატოხანო სტუმარო შემინდევ, გუშინ შეილი დაგვარგე, ქალაქსა შინა სამოთხურ ქადაგი ვაყილე და სოფლებთა (შინა) კვიე, და კერა რა კაცან მისოო.

უთხრა ლექსი

ვითა იაკობ მწუხარე, მტირალი, თჳს ცრემლიანი,
გიზახი აქად დამკარგა ჩემი იოსუბ მზიანი?

გაჯარმა უთხრა: გუშინ რა შენისა სახლით გამოკელ, ერთი ურმა ძერას აუტაცნა და ჰაერთა შინა ფრინვიდა, ნუ თუ, იგი იყოს ძე შენიო? მან კაცმან იწეინა და ჰრქვა:

— ესეთსა ჭკვათაგან შორსსა სიტყვასა რად იტყვი, და სიცრუედ ჰართა ააღუბ: ძერაჲ თვით ნახეარ ლიტრა არ არის, და ათორმეტო ლიტრა ურმა ვითარ აღიტაცაო? გაჯარსა გაკცინა და უთხრა:

— თუცა ერთსა ქალაქსა შინა ერთმა თაგვმა ასი ლიტრა რკინა შექვამა, თაგვისა მსამელი ათორმეტსა ლიტრასა ურმასა ვით კერ აღიტაცებდაო! მან მასმინძელმან სცნა რაც იყო, და უთხრა:

— ნუ ზრუნე, თაგვსა შენი რკინა არ შეუქვამაო მან გაჯარმანცა უთხრა:

— ნურც შენი გული შეკირკებულა, არც შენი ძე ძერას აუტაცნიაო ჩემი რკინა მოძე, და შენი ურმა წაიყვანეო.

ესე არაჲ ამისთვის მოვიუბნე, ერთმა კაცმა რომე თვისსა ხელმწიფეზედ ესეთი რამე ქმნას, სხვისათვის რაღას იმოქმედებს? რადგან შენსა ჰატრონსა

ესე ჭკადრე, სხვათა შინისა პირობისა იმედი ვისღა კმენება? მე ესე დაჟურებით ვიცი, შინისა აგ-ნაჰმარის სიბნელე შიშით აღივსება, და შინის ხერხის საცთურის სიფრთხილე გამართებსო.

უთხრა ლექსი

ბედის რტოსა დაემუნობა კინც გაცრიდებს, გაგუოთა,
სუენს აღადგენს, კინც კერ განახავს, მტერთა შირი დაუოთა.

ვირე ქილილა და დამანას საუბარი ამაზედ მოკრებოდა, ლომის ხარის საჰმე გარდაეწეიტა: მიწათა და სისხლთა შიგა გაესუარა, და რა ლომის რისხვისა ჭინგი შუთურბას სიკვდილითა დაამშვიდა, და ტერთა და ტყეთა ადგილები მისის სიმხნისაგან დაცალა, რისხვის აღი დაუშრტა და საგონებულთა ჩავარდა, და გულთა შინა იტუოდა:

— ვაი, საწყალობლო შუთურბავ, რომე კეთი ჰკვიანი, და გონიერი და მხნე გაცი შემომავკდი კეთილად ჰყავ, თუ ბოროტად, არა ვიცი. ესეთი საჰმე, რაც მე მომიხდა, შირობისა, დანდობის და სიმართლის დაცდებითა და დაუნდობელობისა წესითა მოვა. მე თავი ჩემი საგლოკელსა შევაწყდეი, ჩემსა საყუარელსა შეგობარსა ჩემისა ხელითა სასიკვდილო წამალი შევასვი.

თქვა ლექსი

ბოლოდ მოყვასი ვინ უზამს მოყვასისა ბრძენსა ცნობილსა,
არცა უსჯულო იკადრებს უმუხთლო მისსა გმობილსა.

ლომის სინანულისა თავი დახარა და თავისისა თავისა საგმობარსა კნა ააწუბნა, თვისსა გულ-ფიცხელობისა და ანჭარებასა ჰუკვდრიდა. ხარის საგონებელი ამა შირისა ყურთა შინა უკითხვდა:

შ ა ი რ ი

«ვინ მოყვარესა უბრალოდ მოჰკლავს მოკლეთა ჩქარითა,
მეტადრე ჩემურ მარგეს რგებთა შინათ, გართათ,
ვითამ მოყვარე არ ვიყავ, მტერი გგონე გვართათ.
და მტერსაც არ მოჰკვდენ უწყალოდ, ესრე ტანჯეთა მწართათ!»

ლომის სიცილი შუთურბას ნაღვლითა სამუდამოდ სატირლად შეეცვალა; მისი გაფრჩხილი სიხარული ამა ზრუნვისა სიმხურვალეთა დაუჭნა.

თქვა ლექსი

შენი გაურა გულსა ჩემსა ნაღვლისა ჭაცად გამეცემის,
აწ გაესინჯო, ამ კვლისგან, თუ რა კარდი მომეცემის.

მა დამანამ მიღმით ლომისა შირთა მოწყენის ნიშანი შეატუო და ნაღვლისგან დაღურჯებული ღაწვი გაივდა, ქილილას ღამარაკი დაიდუმდა, და წინაჰე წარდგა

და მოახსენა შირი

მეფეო, სუე-სუიანობით ტანტიმცა თქვენნი დიდობენ,
უკული ხელმწიფე შენისა ზარის შიშითა რიდობენ,

შენ შემოგფრთხინებენ იგინა, კინცა შორს კიდის კიდობენ,
და შეხთა მტერთა და ორგულთა დღენი შენგანვე ბინდობენ!

ურვისა საგონებულთა რად შეუპერისხართ, ამა ჟამთა უფროსად სასისარუ-
ლო დროა რაღა იქმნება? ამა დღისა უბედნიერესი ოდესღა გათენდება: სელ-
მწიფე, გამარჯვებული, სამხაარულთა წესითა ბრძანდება და მტერი სასხლთა და
მიწათა ზედა გორავს!

მოახსენა ჩახრუხაული

სასოს დილამა, ხრმალ მოწვდილამა, გამარჯვებანი წინა დაგისხნა:
დღენი მტერთანი, უჩითა ერთანი, სიკვდილის ღამის ბნელთა შეგისხნა.

ლომმა უბრძანა: ოდესღა შეთურბას გაკრძალული სამსახური, მეცნიერო-
ბის ნიში და აღურსის. სიტუბო მომაგონდების, სამიმარის კვამლი მომბოლავ-
სო, ამისთვის რომე იგი ჩემთა სპათა ზურგი და მფარველი იყო, ჩემთა უმათა
და ჭბუჟთა უოკელთავე ძღვიერების შემძინებულადო!

უთხრა ჩახრუხაული

წარვიდა იგი მშვიდობის რიგი, კინცა ხმელეთს დააწუნარებდა,
მომშორდა ადრე ჩემთ სახლთ საკადრე, ვინ თემთა წესთა მომძარებდა.

ღამანამ მოახსენა: არა გამრთებხთ მის უზენაროსათვის ეგე ვითარისა
სიტუვის ბრძანება. ესეთი გამარჯვება რადგან მოგნიტებია, დიდი მადლობა გინმს
ღვთისად შეწირავდ. რადგან თქვენთვის ძღვეა მოუწყემა, სისარულისა გულისა
გარი უნდა გაადოთო.

მოახსენა ლექსი

გამარჯვებისა დილამა სასოდ იმედი გეინამა,
ბოროტმა მოსაწუნინარმა გაგვიდა გარღამდინამა.

ესე გურთხევის წერილი რომელსა ზედა ბედ სვიანობა გაუწყეა¹⁰⁶, ესე ხელ-
მწიფური ძღვეა სახელ განთქმულობისა წიგნთა ბედნიერობის წარწერილი, მით
გამართვის, და ჟამთა და დროთაგან ქარტათა ზედა ამაღლდების, და ზესთა
დიდობისა რიგთა შინა აღვირცხვის.

მოახსენა შაირი

ესე დღე არის ჩუენისა სიკეთით მხარობელი,
გამარჯვებისა საქმითა ქნართა ას რიგად მძნობელი;
ესე დღე გულთა საღებნი, განსაცხრომელთა მხმობელი,
და ესე დღე დღე-გრძელობისა მტერთა ხიადაგ მფლობელი!

ხელმწიფემა რა ერთსა კაცსა მრავალი დიდება მიანიჭოს, და კერეთვე შუო-
თკვდეს, და არა ოდეს დამშვიდდეს, საშიშია. და ჭუეენისა მტრისა საფლავისა
საზურობილეში შეგდება ჭკვიანთაგან საქმნელია. თითი რომ ხელთა სამკაულთა
და კვამთა ასონი, თუცა გველმა მისზედა უნდა, ტანისა სიმირთულისათვის მსცნა
მოსჭრიან, და თით მოკვეთილიცა მოიღუხენს და მოჩვენად ჩაიგდებს.

¹⁰⁶ ვარაზი: გუწყეა.

მოახსენა ლექსი

მიბრძანე, იგი რა იყო, ანუ რა გარგო მონებით,
რადღა იგონებ ურჯითა, ღრუნვას რად შეეწონებით?

ლომმა მცირედ ამა საუბრითა უკუ-იყარა, მაგრამე უამმა და ღრამს ხარისა
ნაცვალს მასცა აზღვევინა, და ბოლოდ დამანს სიცრუეე თვისსავე თავსა აუხდა,
და მისის სიტყვის თესლი სიმტყუენის ქერქისაგან გამოსძვრა, და ხარის სანა-
ცვლოდ იგიცა მოკლეს. და ხერხისა საცთურის და მატყუერობის აღსასრუ-
ლი უბედური და ურგებია, და ბოროტი განზრახვა—უსვიანო და მოსაოხრე-
ბელი.

შ ა ი რ ი

ავის მოქმედის ბოლოსა ჭკვიანნი ავსა კელითა,
ფუტკარი სხვისა მრეული თავსა მოიკლავს ხელითა;
ღვარძლის მთესიელი ვერ მოძკის იფქლსა ბასრისა ცელითა,
და ანწლი არ მოგნემს უურძენსა, — ეს არაკი მაჭეს ძელითა.

კ ა რ ი ბ.

აწილ-გოგამელისა ნაცვლის მიჯნისა და გათის საჰმის გოლო და გოროტის მიხლოაჲ.

რამ ბრძანა: კვე უოკელივე მოვისმინე, რაიფა მჭვიდისა და ბრძნისა, და ანუ აუენისა არაკები ბრძანე, რომელმანცა მზაკარებისა სიმუხთლოთა და ორ-გულუბისა მოჭმელებითა თვალთა ხელი დააფარა, და თვისი ხელმწიფე მოწყალებისა გზიადი შეაცთუნა, და მიუნდობელისა და შირ-გაუთაუბელისა სახელი უწოდა; და მოტუეებითა ღომი ესეთსა საქმესა ზუდა დააქენა, რომე ბედნიერობისა და სიამდლის ფერხი შემუსრვად მოინება. აწ ეს მწადიან მეცნიერის ბრძნისაგან, უმჯობესი თვითვე უწვის, და ამისა დასასრულიცა გამოაჩინოს და გამოთქვას—ამა აშისა შემდგომად ღომი რა გონებად მოეგო, და დამანაზედ გუნება გაერუნა, მისი მართებელი რამე, ანუ მისის შემტრადობის წიგნი ვითარ წარუკითხს, ანუ დამანამ რომლისა საქმიითა და რიგითა თავი რა გკარადა იმართლა, ანუ თვისისა მონიერისათვის რა ხერხი და მოგონება შეხვანჯა, და მისის მოჭმელებისა აღსასრული სიღამდის მიიწია.

ბრძენმა ბრძანა ღექსი

მეფეო, სჯულის მფარველო, ხმელეთთა მტკიცე ზღუდეო,
შესთა მშერობელისა ნათელსა აფრებით დაიბუდეო!

მიღმა გასინჯვისა და სწორისა და მართლის მოგონებისა თავი ეს არის: ხელმწიფენი და დიდებულნი ერთისა სიტყვისა სმენითა ადრე ადგილისაგან არა ხამს შეიძრენ, ვირუმდის გამოცხადებითა და ჭკვისა საქმიითა ჭკმმარტი არ შეიგნან, და მერმელა ქმნან. ბრძანებულა:

უთხრეს ღექსი:

მეშურნე და ორ-ენას სიტყვას ვინცა მოისმინებს,
ბოლოდ მოსდევს სინანული, ზენა სულსა შესამინებს!

რადესაც შურისა მეძიებელისა საუბარსა მოისმენენ და დაიჯერებენ, სამაგალი და საგმობარნი საქმე იშუების, და ბოლოდ მისი ნაცვლის გება ესრე ხამს, რომ ენის მატარებელსა და მეშურნესა ესრე რიგად უურნი მოუგრინენ, რომე მისი მსმენელნი შეშინდენ და ბორბოტთა მოგონებათაგან გაეკრძალებენ, და მისის რისხვისა რიღითა კვლიანი სამეშაგო აღარა სთესონ.

უთხრა შაიხი

ველთა ძირი აღმოფხვარ, სთესე იფქლისა ყანანი,
ხეხილის მსხმელი კეთილი დარგვე, შეუდგი მანანი.
დაშრეტვე სჯობს ხაზმისა, თუცა დაგვიწას კანანი,
და თემსა ვასარო, რა მკამა, თუცა ერთს აესა კანანი.

და ლომმა გამოხსრია, დამანას არაკების მზაკვარებას მიხვდა, და გულისა ხმა ქუო მისი მცნოურობა და ჩხუბი, და იგი რა ერთის რიგისა რისხვითა დასაჯა, სხვათა, მის მსგავსთ კაცთა, ამ საქმითა თქალნი გაუნათლდათ და კნისა შეკრძალვა იპოვეს. ეს არაჲი ესრეთ უოფილას: რა ლომმა ხარისა საქმეთაგან მოიცაღა, მის აჩქარების საქმის ქმნისათვის შენახებისა თითთა მოწყენისა გბლითა იგბინა, და ნდომისა თავი გამოძიებისა მუხლთა დაიდგა.

ღ ე ქ ს ი

შურის გების ნაღვლითა ცივთა სულთქმათა ახვედა,
იტყოდა: «რა ექენ? გინა ქმნა ამ სოფელად, ან კინ ნახვედა?»

დღე უოკელ ნაღვლობდა ესრე: — «რასათვის აჩქარდიო!» წამ-დაწუთს ამას იგონებდა, რასათვის სიწუნარით, გასინჯვით და მოცდით საქმისა ამის ზირი კერ გამოკვიკვიო?

თქვა შეწყობილი

გულს ლაგამი რად წავეარე, ჰეუა მივერ ხელით ქართა,
ეს სიშმაგე არ უქმნია, არას ბრძენსა ცნობა წუნართა!
აწე ესტან და კვალადა ესტნობ, მაგრამ რას გმჯე მოსახმართა,
რალას მარტებს სინახული, რად ექენ თავსა დასაბართა?
ქმნამდისა ხაშმს გაფრთხილება, რა ეწამლოს მათ ნაქმართა,
და უსმარია შეჭირება, არ იკმარებ რა საკმართა!

ლომმა ხანი რამე ზრუნვითა და ნაღვლითა გაატარა, მისისა გულისა შეწყენითა მხეცთა ღბინი გაემორა და გლეხობათა შეიწრება და მჭიდროობა გამრავლდა. ველურის ნადირთათვის საქმენი ესე უნდობელი და ცნობის მიღების მიზგენი შეიქმნენ.

ღ ე ქ ს ი

ყაყაჩო გულსა მიდაგავს ჩემის კენისისა კვამლითა,
გისცა შეგებდავ მცნობელსა, კერას მიღებენე წამლითა.

მრავალ გზის შუთუობას ნამსახურსა და ნაკეთვარსა მოიხსენებდენ, ნაღვლის მორკვითა გუელი შეუიწრდებოდათ, გულ-კოდილობა აჩნდებოდათ. ლომი ამისი მტრდინარე იყო, მისი ამაჲვი ვისმე უებნა, ანუ მისი ხსენება ჩამოკვლოთ.

თქვა ღექსი

ერთს წამსა გონებიდამე კერ გარდაგიგდებ შენო,
შენს სახელს ან მე წავიტივი, ან სხვათ თქმით ამაშენო*.

*«ამაქ შენაო» უნდა იყოს.

თითოეულად მსეტოთა მოაწვევლის და მისთა ამბავთა ათქმევლის. ერთსა და-
მესა კუფხსა ესე გუარსა სიტყვათა ეტუოდა, და თირგულთა წკასა და გულ-
თა ტვივილსა შესწიოდა. ვეფხმა მოასსენა:

— წე, ხელწიფეო! უზომო საგონებელი ერთისა საქმისათვის რომე რჩევისა
ხელი მისსა ნაცვლის გებისა და ჯავრისა ამოყრისაგან მოკლე შეიქმნას, სიშმაგესა
და ხელფრობას მოაწვეს. ერთისა საქმისა მოკლა რა აღარ გაეწეობოდეს, და გან-
გებისა ბავთა გარე იუოს, მისთვის ნაღვლა ქკვისა და ცნობისაგან კიდევ-
ნას.

ბრძენთ უთქვამთ ლექსი

ნუ თუ კვლადღა მიერეს ხელთა ნასროლი ისაროს,
მაგრამე მისი აგრევე ხელში მოცემა ისაროს,

რომელიცა ესეთსა საქებასსა მოიძიებს, რომე მისი ხელთ გდება ძნელი
იუოსო. მრავალ-ჯერ ქმნიდა, საწადლის ჰოკანის ნაცვლად, რაცა ხელთა აქენდეს
იგიცა წარგოს, რაგუარადაცა მეღმა ჭათმის ნდომით ტუავის ნაკვეთი, რომელი
სულის მოსაბრუნებლად ქკონდა, იგიცა ზედ დაადგაო. ლომმა უბრძანა, როგორ
უოფილაო?

ვეფხმა თქვა არაკო

იტყვიან, ერთი მეღი ხემისის ნდომითა სოროდამ გამოვიდა და აჭა-
ცნარება. დიდად მომეზარი, მინდვრისა სიფართისა გზასა მშეური ფერსითა
ზომდა. ანაზდად, მისის უღონობის შეწყვედ სასათა სუნი რამე კვა. მიედევნა
მას სუნისა სიმურავესა, ნახა ახალი ტუავითა ნაღვლითა ეგდო, რომელი მსეტსა
ხორცი მისი კვამი და ტუავი დარჩომილიყო. რა მეღმა იგი ნასა, თვლი გავ-
ნათლდა და დონე რამე ტანთა მოკვდა.

თქვა ლექსი

მკედრად მიწურვილსა მიოხს მცირე მობერვის სუნმანო,
ტკამით გასულმა აგრევე გავი იპოვნა სულმანო.

მეღმა რა ტუავი საუთრად იხელთა, პირი სოროსა მიაპყრა.

თქვა ტავში

რა საწადელსა ეწიოს, ხალვა სჯობს თავის წინობს.

გზად მიმავალი ერთსა სოფელსა ახლორე შეხვდა, ნახა კვლად მსუქანნი
ჭათაში კენად გამოსულნი, და ზირაქად სახელდებული ურმა ვინმე მცველად,
მოფარებით წელ შერთეულიყო. მეღმა ჭათმის ხორცის ნდომა აეშალა, მათის
ტკინთ გემოს ხსოვნის გულის თქმის სიხარულითა ტუავის ნაკვეთი მუნ დარ-
ნა, და ჭათმისაგან მიმავალსა ერთი ტურა წინ დახვდა, და უთხრა:

— ძმაო, მეტად აჩქარებულის გონებით გხვდავ, და რა მოგსლვია, ანუ
რა საქმეაო? მეღმა უთხრა:

— ხასურველო მოგვასო, მას ჭათამთა ხვდავ, რომელი თითო : საქმისა

ყოველი ენა ამა იგავთა თქმისა გამოარჩევითა და შეტყუებითა¹⁰⁷ თავით ბოლომდე აღმოვიტყვისა?

უთხრა ლექსი

იგავ თავით ტანამდე ყოველთა გვაძთა სულთა,
სული კეთი ბრწყინვალე არ იშოკება სრულთა.

მე დიდი ხანია შიმშილის ჭირთა დაკები, და საზრდელისა საუნჯისა მო-
ლარებმა ესე ტყუვის ნაკვეთი საზრდოდ მომცა. აწ ჩემთა შავათა ნდომასა ესე
კვრანება, რომე ჭათამთა ამათგანი ერთიცა არის კიხელთო, და ჩემისა ხორცისა
გული მისის ნდომისა სიტკბოთა, რომელი სულთაებრ ტკბილ არს, მით გა-
კამდლო.

თქვა ლექსი

ჩემს შწარეს ღებინში მოყვარემ შაქრით დამიტკბოს ბაგენი,
სასმელი მასვას საღებნი, არ გულთა დასადაგენი!

ტურამ უთხრა: მე დიდი ხანია კვდილობ, და ამა ჭათამთა შეპყრობად კი-
ჭირვი, და ამათის მონადირებისათვის ვშურები, და იგი ურმა ზინაჭა ესეთისა
მოკლეთა სცაჲს, კერას ღონის-ძიებითა მის ურმისა შიშითა კერცა ერთი ჩემისა
მოკონებისა მასეთა ვერ გამოძამს. ბრძენიცა მხვატყარნი მისის მოკლისა და
სიფრთხილისა ხერსისა მავალითს მათისა მოუტაცებლობისათვის ერთრტათა
ზედაცა ვერ გამოხატენ. მე ამის გონებითა ყამი მავლების, და დღეს ღამედ
შეესცვლი ხოლმე, და ღამეს დღედ ვაჭკვე, და არ იქმნა შენ რადგან ტყუვის
ნაკვეთი გიპოვნია, იგი საშოვრად იქმნა, და მისის ნდომისაგან უძებლო შეიქენ.

უთხრა ლექსი

გული ცოტას დაჰჟერე, რაცა მოკვცს ღმერთმან მდღევრად,
სულის თვალი დაიფახვე სიხარბისა გზათა მდღევრად.

მელმა უთხრა: ძმაო, საწადელსა თუჯა გულის ნება ასწკდების, უღონობი-
სა საქმითა ბუნწობისა შეწყენარება, და უცდელობისა მცონარება დიდი აუგია. თუ-
ცა კორდოვანთა ჩრდილთა ვარდს-თანა ღსინი ძალ-უცს, ფერსი ბილწითა ად-
გილთა და კვლოვანთა რომე ატაროს სირცხვილად დასადებია.

თქვა ლექსი

თუჯა მომსედა საქებულთა ფერხის დადგმა ზუდა სნატთა,
რად დაესჟერდე დასაწოლად გაცვეთილთა ჩიხობ ნატთა?

მე სახელისა სიმაღლე ერთსა უტემურისა ტყუვისა ნაგლეჯისა ჭამასა არ
მაჟერებს, რომე გული პოსიურისა ხორცისა გემოსა მოკაშორყო. ტურამ უთ-
ხრა:

— ჭე, შენ უგბილო, ანგარო და შეურაცხო აკუმუცლობისათვის ძალად

¹⁰⁷ ვარიანტი- ა) შეტყუებითა; ბ) შეტყუებითა.

სასულაოებსა გიწოდებია, შენისა საძაგელისა, სამშენებლისათვის დიდი ტბა სახელგანთქცილი შენ ამა ამისაგან შემდგარი ხარ, რომე უქმნელობისა უდიდესობა არა არის რა, და ცოტას დაჟერება მოსვენებასა გაურყელო.

უთხრა შაირი

საწუთროს კაცად მკვლამ დაესწროს საზაფრონია, ამ სოფლის მდიდრად საუბრე, მათი რაც სასიზმრონია, მწიროთ მოსაყალი კიხილე, უმეტეს საზაფრონია, და კინატრე მათი მთმეცხს მოთმინებისა ზრონია.

ამის უკეთესი არა რა შეესჯდების რა. რაცა ზეკარდამო შენთვის წილ ხდომილი იყო, მას დასჯარდი, და მეტის ნდომასა გაეშორე. ესრე დაუდრობათ, ავი სარკებელი მოსდევსო, როცა სვლის დრო არ იუოსო. მდღევარი გაწილულა, მის დროსათვის დადებული.

უთხრა ლექსი

მდღევარი გაუჩნიათ, დრო დაუგთ მისის უამისად, მის უმეტესი მის უჩინ არ მიეცემის წამისად.

მე კშიშობ, ამა მეტისა ნდომითა რომე აღრე მოგაწადინებია, იგზ ტუავი-სა ხაგლეჯიდა ხელით არ წაგერთვას, და ფერხთაგან სრულდით არ დაკარდუო. შენი საჭმე მას ღია მიჭკავს, მის კირის სახესა რომე კუდის ნდომითა ორივე შურიც მოკვეთაო. მეღმა ჭკითხა, როგორ უოფილან?

ტურამ უთხრა არაკი შაირად

უგუდო ვირი კუდისა საძებრად იარებოდა, უანას რასმე შევიდა, სადაცა მცველი დგებოდა. მკველემ შურიც დაჭკვეთხა, არა თუ კუდი ჭრებოდა, და საზღვრისა გარდამავალსა მის მეტი რა კრებოდა!

მეღმა უზომოს ნდომითა და სიხარბით ვირი მიჭრიდა და თქვა

ღ ე ქ ს ი

მე საუვარდისა გონება გულთა მაქვს, თუცა მიშლიან, მისისა მოშორებისთვის გზათა კვლთა მიშლიან.

შენ თაჲლი მადვენე, თუ რა გვართა ხრიკითა ერთი უმჯობესი ჭათამი მიწად ვიგდო, და მისს ნადირობის საკადრისს მზავრეთა გაუწვე. ესე სიტყვა დასწრულა, ტუავი მუნ დაუტევა და ჭათამთა მათკენ წავიდა. ტურამ რა მის გულჭკობასა თვისი სასიყვარულო სწავლა კერ შესამინა, ზურგი აღრიცა და თვისსა სარათა მიმართა. ამასობაში, ჭკერთა შინა მფრინავმა უორანმა რა ტუავი ნახა, მკვდარი ნადირი რამე კგონა, მხიარულმა კლანჭით აიტაცა, ზე ჭკერთა აფრინდა. მეღმა რა ჭათამთა დაახლოვდა, ზირაჭა საბუსუნოთა ადგილით გამოიჭრა, ხელთა ჭოხი აჭენდა, შესტეორცა, მეღსა ფერხთა ეცა. საწყელმა მეღმა სულის შიშითა გული ჭათამთ ალურსს მოაშორვა, სიჩქარითა და სიხარბანითა

ტყვის ნაღლეკს მიაშურა. რა მივიდა და ტყვი მუნ აღარ დახვდა, შირი ცო-
საკენ ქმნა, ტირილით შეჩილა ენება. რა აიხვდა, ნახა ყორახს ხელთა კჯირა,
და მიაქნდა და იტყოდა ამას:

ღ ე ქ ს ი

ხვედრი მოგეტყვას—გააგდე, არ შეიწყნარე გონებით,
ამისთვის მირუდად მომღერნი მამურაღნი დაუღონებით.

მელმა ჭათმისა უშოკრობისა და ტყვისა დაჟარკვისა ნაღვლითა თავი მიწა-
თა ეზომ აწვიტა, ტვინი თმათა გაერიოა.

ამა არაიისა თქმისა მიხეცი ესე არს: რადგან ხელმწიფემ კარიკებუ-
ლის თემისა ერთი ყურე თვისითა ხელითა დაარღვია, და დანარჩობი, რადაცა
არის, მათს შეწყენასა და კარის დიდების გაკებისა აღარას ნაღვლობს, და მათ-
თვის საწყალობისა, მათის განწყობის რიგთა არას ბრძანებს, და შჭრის თავთა
და დიდებულთ თავი მოსძებნებათ. მკედარი შუთურბა აღარ გაცოცხლდება, და
სხვანი მოსამსახურენი, რომელნი ხელმწიფის ზრუნვის გამო მკვლარნი არიან,
იგინიგ სამსახურთა შორდებიანო. ლომი საგონებელს ჩაჯრდა, და მასუგან
ბრძანა: ესე სიტყვა დია სამჯობინარო და აკურთულო რჩევა არისო, მაგრამე
მე შუთურბაზედ უსამართლო მომიხდა, და ესოდენი ჩემი შეწყენა მის გამო
არისო. გეფხმა მოახსენა:

— ჯი, მეფე! მისი მაგიერი საქმე მაგა მოწყენითა არ იქმნების, რიგინის
რჩევითა და ჭკვის გასინჯვითა მოჭხდებისო.

თქვა ღექსი

თუ ჭიჭის ჯამთა ჯინჯველი ნაიჭრ თერხთა მგლანარსა,
ცნობითა აღმოიყვანე, ძალს ნუ იქმ შესაწყინარსა.

მე ამას კვადრებ მსგეტა: ხელმწიფე ტირილისა და მწუხარებისაგან დას-
ცხრეს, და საქმის საფუძველი გამოწველილუაზედ დასხნეს, და ამისა გამოძიება-
სა გამოუდგეს, ამისი საქმე თავით ბოლომდე მონახოს, მაშინღა თქვენთა გო-
ნებთა გამოუბრწყინდების. რადცა ამავი შუთურბასი თქვენს ბედნიერს უერთა
ასმია, თუცა იგი ჭეშმარიტია თვისი სასჯელი მას მიუღია; და თუცა ტყუილი
შუუკრავთ და უბრალოდ შემოუსმენათ, მისი მახეზღარი და ესეთისა საქმისა
შემსვანჯული—ისრისა საგნად სასაგნოთა შინა დასადებიაო.

მოახსენა ტყავი

გინცა ავია, მოსტკერ თავია, მისი აღმოფხვრა თემთა ზავია.

ლომმა უბრძანა: მეფედ საკუზარო მრჩეველი შენ სარო, მე ესოდენი ჟამ-
ნი შენითა განზრახვითა სრულეთა სახელოვნებთა მივლია. შენი ბრძნული მო-
გონება მიღმა საგონებელისა სერხთა მოლოდების განშორებისა წინა-მხრძოლად
დამიყენებია. რა რიგადც შენი ნათლად ჭკვათა ხარჩეველი იყოს, ესე საქმე გ-
რე წინარე წაიყვანეთ. მე შენისა სწავლებითა აწ ნაღვლისა მორკეში მეოფე გა-

მოსრულ კარ. გუფხმა პაქისი დაუღა, მცირე ხანს ამ საქმის მიწეზის ხელ-
მწიფის ბედნიერის თვალთა წინაშე დაღება, და წამშეღადა სიმართლის დათარ-
ღის განცვიფრებისა ფარდაგსა შინა არ დატკეება.

მოახსენა ლექსი

ყოველს ამბავსა იჩქითად ნათლად მოკობღენი მზიანად,
ბუნჯს გამოკობღებ თმისაგან გ არჩევიითა და გზიანად.

ლომმა ამ პაქისთა ზედა გულის წყრომა დაამშვიდა. და ღამემატ წარ-
ღო, და გუფხი დაუთხოვა და თვისისა სადგომისაგან წავიდა. გზად მიმავალი
ქილილასა და დამანას სადგომს შეხვდა. მათ შუა საუბარი შექჳნოდათ და ორ-
ნივე მადლითა ხმითა ისარჩლებოდენ. გუფხსა პირველადე დამანასი სთავადისა
აზრი ქჳნდა, და მას დროსა რა მათის სამყოფილამ შუღლისა ხმა მოესმა, იგი
მოაგონდა, და ახლორე მივიდა და კედლიდამე მოუყურნა, და გუელი და გონე-
ბა მათისა კამათობათა მიაზურა. ქილილა ამას ეტყუოდა:

— დამანავ, დიდი საქმე ქჳმენი და ძნელი ტვირთი აიღე: ხელმწიფეს მუხ-
თლობა წაატუნე, და ორ-პირობისა და დაუნდობლობის სახელი უწოდე; აშ-
ლისა და მხუბის ცეცხლი მხეტთა შინა ალაგუნე; მოსკუნებით ნუ სჯდება, წამ-
დაწუთ მისი ცოდვა შენთვის დაღადებს, და მისით შენ სატანჯველსა და ზრუნ-
ვასა შინა დაუბიო.

უთხრა ლექსი.

გინ უსამართლოდ მახვილი ჭარჭაშით აღმოაქანა,
მისმან მახვილმან მისივე სისხლი დასთხიოს აქანა!

ესე კიდი, რა ტყრთა ხელთ-უფალნი შენთა საქმეთა შეიტყობენ, შენდა
შემწედ აღარავენ გამოდგებიან და შენს სიკვდილსა და სეიბრობას ეცდებიან. ამას
იქით ჩემი და შენი ერთად სადგურობა აღარ იქმნება, რადგან უთქვამთ

შ ა ი რ ი

შაკაკრთ-თანა სააღერსოდ ნუ დასჯდება, თქმულა, გრძელად,
შენ თუცაღა მართალი ხარ, იგი შეგსურის დია ძნელად.

მზე დიდა, მცირე ნისლი მოუფარვის, შეიქმს ბნელად.

და ცოტა მწვირე წყალს აამღვრეს, წყნარად დინს, რაზომ ნელად!

აწ მომშორდი და სხვა მეგობარი იმიე. დღეის წაღმა ჩემსა საუბარსა დაეს-
სენ, ამას იქით ჩემგან შენი მოყვრობა და აღერსი აღარ იქმნებაო. დამანამ
უთხრა: სასურველად საყვარელო,

უთხრა შაირი

შაუგული შენს გულს გაკჳარო, ჩემსა შეწუოს რა გული?

გლახ შენთანაკე ამყოფე ცეცხლით დამწვარი, დაგული!

შენი სურვილი მითა მაქს დნიოშით სრულ გარდაგული.

და ვისღა მოკაზა, სად მაგღებ, კარნი რათაღა დაგული.

გაურისა მაგალითსა ნუ წინა მიყოფე, შენთა აღერსთაგან ნუ კიდევან მიქ.

შეთურბის საჭმესა ზედასა-ზედა ნუ იგონებ. საჭმე თუცა პირველად არ გაისინ-
ვა, მასუკან გარდასრულის მოგონებისათვის მოწყენა და საჭმის მოკლის ცდა
რალა სარგებლად გამოიყენება. სიბოროტისა სენი პირველად გულიდამ ამოიდე,
და პირი სიხარულისა და განცხრომისაკენ ქმნი, რადგან მტერი წავიდა საი-
ჭიოს, საწადლის ჰაერი მისის მტკვერთაგან გაწმდა, უგულმართმა მეღვინემა მოს-
სვენებელი თასი სამხიარულოს სანაყურეთა შინა დასწრიტა, საბედნიერო კარი
სვე-სვიანობათა ზედა გაიხვა და სასოკების ეუგური იბედის კორდზედ გაიფუჭქნა.

თქვა ლექსი

აწ ღვინის სმა სუობს ურვასა მტრისა და მოყვარისსა,
რადგან წადილი მოგვცა, ეს ტემო პირმა ისასა.

ქილილამ. უთხრა: ამა სიტყვით ჰტაეს შენ მოწყალეებისაგან გამრუდებულ-
ხარ. შეებათა იბედისა ნღობა გაჭეს, და ესე ტყაღიან, დღემან შენმა შეებით წარ-
კლოსო.

უთხრა ტაეში

უგბილო, ნადვლის მებობელო, უქმნელთ საჭმეთა მბობელო!

დამანამ უთხრა: არცა ეგრე ვარ, რომე ორგულობისა ხერხისა და ორპი-
რობის ბოლოდ მოსაგებელი არ ვიციდე, შურისა სამკალისა მოსავალი არ ვუწ-
ყოდე, მაგრამ დიდობისა სიყვარულმა, და სიმდიდრის ნდომამა და მეშურნობისა
ჭარბა მომიტაცა და დაღმა დამგორკვა. აწ საჭმობა, ცდა და რჩევა აღარას არ-
გებს, ჩვენის ადგილით კიდეგან ქმნილაო. რა ვეუხმა ესე უოკელივე მოისმინა
და უოკელივე შეიგნა, ღომის დედანსთან მივიდა და მოახსენა:

— ერთი საიდუმლო მაქვს, და პირობა მინდა პატრონისა ჩემისაგან, რომე
დაუჭირებლად ესე ხვაშიადი არავისთან ბრძანოსო. მან პირი და ფიცი უბრ-
ძანა, და ვეუხსა რაცა ქილილასა და დამანასაგან ასმოდა, უოკელივე მოახსენა:
დამანასაგან უოკლისაკე თავს დადება და ქილილასაგან მისი შუღლი უკლებლად
უამბო. ღომისა დედასა საჭმე ესე მეტად გაუკვირდა, და მეორესა დღესა რი-
გიანისა წესითა ღომის სანახავად მივიდა. ღომი მოწყენითა და დიდსა საგო-
ნებელად მუროფი ნახა. ჰქოთხა: შვილო, კე დადრეჭა და შეწვენა რომლისა მიზე-
ზითა არისო?

უთხრა შიარო

მცხრალი მთარე რამ გალია? შვისა შორავს ბრწყინვალეა?
სარო ტანი რად შეგიერთა, აღარა გწადს კაცთა ხლება?
რა ნადველი მოგერიკა, კაჟანთა გაახლება,
და მიწევე ურვა, მიწევე ზრუნვა, მოწყენითა გარ მოხლება?

ღომმა უთხრა: ჩემისა დადრეჭვისა მიზეზი შეთურბას სიკვდილისა და მი-
სის ჰვეისა და რჩევის მოშორების კიდე არა არის რაო. რაზომცა გვდილობ,
მისი სიჭველისა საგონებელი გულისთ კერ ტავამე, და მისი ზრუნვა ჩემის საცნო-
ბელით კერ გავიყვანეო.

უთხრა შაირო

შენმა შხემა, კერ გარდგიგდებ გონებიდან ერთს წამს!
 გარდგიგდებდე შენა მინდა, კერ გარდგიგდდე შენა წამს:
 თვალთა წინა ამინდები, მოძებნელები ზე წამწასსა,
 და იქმნას ვიქღა, არ იქმნებეს,—საცნობელით ესე შწამსსა!

ოღესცა საქვეროს რჩევისა საგონებულსა ვიქმნები, საყვარელი, ერთგული, სასამოვნო მასწავლებელი, მიშვილობის მუოფელი, მტკიცედ ჰირიანი, სამსახურის თავს-მდებელი გაცი რა მომინდეს,—საგონებულთა შინა ჰირის-ჰირ შუთურბა წარმომიდგება.

და მეტყუვის ლექსისა

სამსახურისა რიგისა და მინდობისა წესისა,
 ჩემთანა კელარ იპონრო, სულთქმა გამრავლდეს კენესისა!

ლომს დედამ უთხრა: უოკელთა კაცთა დამოწმებასა გულისა სიმართლისა დაჭერება უნათლესა. გინცა საკჭვი საქმე კერ გაარჩიოს, მისკე ბნელეთის ბინდას მსგავსა. ხელმწიფის ბრძანებასა აჩნდა, რომე მათს გულთა შუთურბას შეუცოდრობისათვის მოწმობა თურმე აქვს, რადგან მისი სიკვდილი უბრალოდ მომხდარაო. მეშურნეთა ცდის სახის წაულებათ¹⁰⁸ ხელმწიფისათვის ტყუილი მართლად დაუნახებათ, და ჟამყოველ სინანული ჰირთა განკენებს. თუჯა ხელმწიფისა რაცა ჰირველ მოხსენდა, მამინ რისხვის ცხენის თავ-გამწეობა მოთმინებისა ლაგებითა დაგუბრათ, და მისი სიმართლე ჭკვის გზის სათლით გესინჯათ, აწ სინანულისა საბრხეთა არ გაუბოდა, და ლხინისა მატინე საიჭიოსა სარკველთა არ დაიდუბოდაო.

უთხრა შეწეობილი

სიმშვიდე თემსა აღავსებს—ესე ბრძენთ ნაუბარია,
 სიმხურვალისა სისწრაფე აწებს, განმების ბარია;
 ლამპარი სიმხურვალითა ბნელს ებრძვის, თუჯა დარია,
 ზატრუქს სწავს, ჰეპელს ატრუქებს, აცნებს კითა დარია;
 მოთქენა კართა გავილებს, გიწოდს—არ დარჩე გარია,
 და მომთქენი არ ვის უნახავს სხვის ხელთა შემსუდვარია.

ლომმა უთხრა: დედაო, რაცა ბრძნე მაგა საქმითა გული შემიწუხდა, მრისხანებისა ცეცხლმა მოთმენის საფუძველი დაწვა, და აწ რადგან მისის საქმის გარჩევის ამბავი ჩანს, მოცდის ვიდე რა გავაწყო? მაგრამ უოკლისაგან ესე უარესა, უოკელთა ჭეუენათა კაცთა ბოროტის სახელითა მე თითითა სჩვენებულად შეუქმნივარ, და უღუკეთა რამლთა წინწალთა ჩემი უსამართლობა დაუსასკო. მე რამდენიც მომიხსრკია, კერა ორგულობა და დამნაშაობა, ანუ უკადრისი რამე ხარისაგან ნაქმარი არა მიპოუნია რა, რომე მისის სიკვდილისათვის ჭეუენათა შინა თავი გამომეპართლებინა, მეცნიერნი და შემეცარნი სიტყვის ჭეუ-ფარვით მომეშორებინა. რამდენსაც მოთქენას კსცდილობ, მწუხარება, და ნაღველი მისის

¹⁰⁸ გარონტი: ცდის სახის წვაღლებათა ხელმწიფისათვის.

სიკვდილისა უფრო და უმეტეს მოიმატება. საბრადო შუთურბასა რა განათლებული და მართებული სირცხვილი ჰქონდა! ამისთვის შურითა და მზაკვარობითა ცილი შესწამეს, რომელი მას არა კადრებოდა. ეგეთი გაცი ოდეს იყო, რომე მას ჩხუბის ცდა და ბოროტის განზრახვა მისს სსასსა შეეცებო, და ჩემისა სიკვდილისა ნდობა, და ჩემი წინააღმდეგობი მას გულთა შინა გაკვლო, და მე კიდევ წყალობა და სიკეთე არ მექმნა? და მასზე ამისთანა შური, მტერობა და ჩხუბი ვისმე გაბუდა, მაშინცა მოკითხვა მმართებდა... აწ ჩემი განზრახვა ეს არის: ეს საქმე გამოვიძიო, და ამა ამბისა საზღვართა მივიწიო, და ამა შურითა ქმნილსა საქმესა თუცა აღარა ერგება რა, მაგრამ, ნუ თუ, ჩემი სული გაკუსკენო, რომე მჩხუბავთ და ენა მატარებულთა ყურნი მოუგურინენ და ჩემი სიმართლე კაცთა წინაშე ნათლად გამოვაჩინო. აწ თუცა მისისა საქმისა თქვენ ერთიცა რამე აზრი ავილიათ, და ამბავი რამ შევიგნათ, მე მაცნობეთ და ერთი საყანონობა დამადეთ გარდასახდელად. ღომის დედამ უთხრა

ღ ე ქ ს ი

გულის საუნჯე მაქვს საესე საიდუმლოთა სპეკალთა,
მაგრამ კერ გავხსნი, კერ ვიტყვი: ენაზე მასმენ კვალთა!

ხელმწიფეს უკად მოხსენება, კაცის საიდუმლოსა გამხილებასა დიდი სირცხვილი მოსდევს, საიდუმლოთა გაცხადებასა დასაკლისი მრავალი აქვს. ამისთვის სჯულის მეცნიერთ ესეთისა გაკრძალებისათვის ძლიერი ბრძანება დაუცსთ, თუარა მეც უოკელსკე ვიტყუოდი, და ნაღელისა ნატავთა ჩემისა შეილისა გულთა ჩავატავდიო. ღომმა უთხრა:

— სჯულის მეცნიერთა და ბრძენთ ნაბრძანებთა განწყება მრავალი რიცია. კაცთათვის ზვაშიადის გამოცხადების დაშლა უბრძანებიათ. ესე ამისთვის დაუცთ, კაცთ უმჯობესად და სიბოცხლის წარსამართლებლად მოუნახავთ, და რადგან კაცისა სამჯობინარად უბოვნათ, ამისთვის საფურქვლად დაუმიყარებიათ; თუ არა, ერთსა ვისმე რომე ერთის მართლ-მადიდებელის სიკვდილი უბრადოდ ეწადოს, და იგი ვისმე მიენდოს, აფიცროს და გაანდოს მის კაცის მოკვლა, და (კანდობილმან) უბრადო სისხლის დათსკვა გამხილოს და აუწყოს, იგი აღსარებათა შინა გამართლდება. და თუცა ესეთი ზვაშიადი დაჭფარა, მის მესისხლის კაცისა თანა-ზიარო შეიქმნება. ვისაც ებ უთქვამს— ამ გზითა ამა სიტყვის აღსრულება მოუნებება, თვით თვისი ფერხი შუადამ გარ გამოუდგამს, და მაგა საქმისა უთქმელობისა ცოდვა შენთვის ვისერთა დაუცს. და მეორე ესეცა არის: არამცა მას კაცსა ჩემი შიში რამე აქნდეს, და თქვენ მეც ზვაშიადის გამოჩენისა მიზეზად შეგქმნათ. აწ მე ესე იმედი მაქვს: მიბრძნო, და დედობრებისა სიყვარული და წერთის ფეხი ჩემსედ აღასრულო.

უთხრა ლექსი

ზამს ზვაშიადი განდო გულისა მისანდობელთა,
ყოყმანი არად სახმარ არს, ეტუოდე სიღრმის მცნობელთა.

ღომის დედამ უთხრა: ეგე ბრძანება საბრძნო და საქებელია, და რომელი-

ცა გამოაჩინეთ და მოსაწონებელია. მაგრამე საიდუმლოსა გამოთქმელსა ორი აუვი მოაუიყნებს: ერთი ესე, ვისაც უთქვამს, მისი მტერობა საცსადო იქმნება, და მეორედ, რა სხვანი კანნი სცნობენ, აღარაინ მიენდობის, და იტყვიან— «იგი გააშლია, აღარც შე დამინდობსო», და სიტუვის გამცემად დასდებენ, მოურის თვლიდამ გაყარდება და მტერთ სიტუვის ქვეშ წაყარდება.

უთხრა ლექსი

სიტუვის შენსვას ვერ კსძლებ, გული მიღამის შობასა,
მტერთ რიდით ბაკეს მოკბეკდავ: მახვილთა ველი სობასა!

ბრძენთ უთქვამსთ— «ვინცა ხვამიადთა საუყუნოსა კოლოფთა შინა არა დაკრძალავს, ხვამიადი იგი მისდა სამტეროდ დროშათა აძრთავს». იკვთა შინა მოუუქანათ— «რომელიცა საიდუმლოსა გასცემს, იგი თავსა თვისსა გასწიწაკავს».

თქვა ტაეში

ხვამიადისა დაფარვა კაცისა დღეთ სიკრძენია.

ხელმწიფე, ნუ თუ მის მუჟინიბის ამახვი არ გასმოდეს, რომე თვისმა ხელმწიფემა ხვამიადი გაანდო, და მან გაამხილა და თავიც ზედ დაადგო? ღომმა ჭითსა, როგორ უოფილაო?

ლომის დედამ თქვა არაკი

მიზრულად ერთი ხელმწიფე იყო ქებული და სასელოკანი, და უოკლითა რიგითა შემეული. მისი სუფერი მოსაგებელი ესრე მოკო, მისის სიმდიდრის მოწულებისა სხივითა მისი საბრძანებელი გარე მოკვცა.

უთხრა ლექსი

ფრიდონის სპათა შემკრები, ჟიმედის თემთა მიფლობელი,
რით აღქსანდრე ძალადი, ვითა წარიოს ძცნობელი.

ერთსა დღესა ნადირობად გამოკიდა, ეოლბისა მეოლნი კაცნი სამსახურთა იჭიროდენ. ხელმწიფემ მუჟინიბეს უბრძანა:

— მხეზავს ჩემი ცხენი შენსა ცხენსა კადვინო, და რომელი უმაღლე და უმჯობესია იგი ესცნაო.

მუჟინიბემ ხელმწიფის ბრძანებელი აღასრულა და ორთავე გააქცნეს. რა დაშქარს გასცილდენ, მეფემ აუყანდათ მომიჯარა და სადავეს ახიდა. მუჟინიბეს უბრძანა: ამა ცხენთა დგენისა მიზრეი ესე იყო, ჩემთა გულთა სხვა რამე მიცს, და ერთი რამე საგონებელი დაბუდებულა. ჩემთა ემათა კერავის კვდევ, და აწ ესე მოკვირე—მარტო შენ დამეხლებინე, რომე ესე სხვათა ვერა სცნან, და ესე ხვამიადი არაკინ შეიტუოს. შენ ესე კთილად დამითარეო. მუჟინიბემ ქება შეასხა,

და თქვა ლექსი

მეფეო, მზისა მზობამდე კანნიმცა თქვენნი დასობენ,
სინარული და განცხრომა მუნამდე ბუერ ათასობენ!

მე უღირსი და გლახაკი ამ მალალს პატოკსა და დიდებასა არა კვტ, მზისაებრ ელვარის ხელმწიფის წყალობის ჩრდილი ჩემზე ადგეს, თუ არა, ჩემგან საიდუმლოსა დილის ნიავი, რომელი გაზაფხულის ამბვის მესაიდუმლოკაა? ამ კორდისაგან სუნსაცა კერ იკრავსო, და გული რომე ამ საუნჯის მოხელეა, იგიცა მისის ცნობის საზღვარსა კერ მისხედბისო.

მოახსენა ლექსი

გიოთ სული, გვამთა წყვედელი, არ კისტან დანახების,
აგრევე თქვენი ბრძანება ამ სულთა შეინახების.

ხელმწიფე დიდსა წყალობასა დაჰპირდა და უბრძანა: მე მისა ჩემისაგან საგონებელსა დიდსა ჩაკარდნილ ვარ. დღითი-დღე ჩემის სიკვდილისა და აღმოფხვრის სახე მისის დგომისა და ჯდომისა პირთა ზედა აღმოაიოთხვის. ესე მართლა შემოგნია, მას ჩემს მოკვლის ზოსტერი წელთა შეურტყამს. აწ ესე მწადინ: კირე იგი დამასწრებდეს, მსებაეს უწინ მე მისი თავი, კითა ჭა გზადამ, ავილო, და აგარაიის სათიბი საჩხულებელისა კვლთაგან გაემარგოლო.

თქვა ტაემი

ვისი ძალღია უღონო მელი, რომ გაარისხოს ძლიერი მგელი?

შენგან ეს მინდა: ყოველ-ჯამ ამ საქმესა გაკრძალო, ჩემსა დარაჟობასა ფრთხილობდე. მეჯინიბეკა ამ საქმეთა ცდისა და სამსახურისა პირობა დაუდგა. გირემ სადგომსა მივიდოდნენ ჰაემის გარდასვლის უსტარი თვისის დაუნდობლობით წაივითხა, მცველობისა და ერთგულობისა რიგთა გარდასცილდა და ფერსი შეცოდებისა კვლთა აკლინა.

შ ა ი რ ი

მოყვრისა გულის მიმდონი ამ სოფელს ცუდად შერებინა:

ამ ჟამად არ იპოკება, სიტყვისა შენახვას ჭკრთებინა.

გულს უთხარ სასვაშიადო, რაზომცა ზორცნი დნებინა,
და თუცაღა მეცნა პირველად, პირ-მთხელნი არ იქმნებინა.

მეჯინიბემ დრო დაიცა და ხელმწიფის მძას იახლა, და ყოველი, რაღცა ასმოდა, ეგრე უამბო. ხელმწიფის მძამა დიდად დაუმაღლა, და დიდსა ნიჭთა დაჰპირდა, და საცადღით. თავსა თვისისა მძისა სრეისაგან აკრძალუდა. ვითა ცათ მბრუნავისა წესია და უხანროსა სოფლისა უსამიერკვლობა, მის მსგავსად, მძისა სვიანობისა ზაფხული ზამთრად შეუცვალა, და ბედნიერობის ეკვილი სიცოცხლის ნერვისაგან ჩამოაცვივანა.

შ ა ი რ ი

გაზაფხულისა ნიავსა ზამთარი შეუთქს ბუქისა,

შობისა ყრძასა სიბერე, ან მალ მიფარვა შექისა,

ვინ ჭპოოს ჟამთა სიგრძენი და დღენი ლხინთა უქისა?

და ავი და კარგი სიკვდილმან საფლავად ჩააქუქისა!

ხელმწიფობის ტახტი და დიდების სრა-ფარდაგი მისის მალლის მეფობი-

საგან ცარიელი დარჩა. უმცროსმა ძმამ ფერხი მის საპატრონოზედ შედგა, და მეფობის ტეორეკინი აძლევდეს თავს დაიდგა.

ჩახრუხაული

აგარეთ ბაღთა, ღვინთა სწავლთა, სკოთა გუგურნი მას გაეშალა, საშეფო ნურგი, წაღვოტთა ხურგი, სრულად გასუღლდა რაც მოეშალა.

და ტახტთა შუღა დაჯდა, შირკული ბრძნება ესე მოიღო: «მეჯინიბე იგი მოიყვანეთო!» და მოიყვანეს, მამინვე თავის მოკეთა ბრძანა. საწყაღმა მეჯინიბემ განა აუბნა, და თქვა

ღ ე ქ ს ი :

მეფეო ესე საშეფო შენმცა გაქვს სვე-ძლიერებით, ციურთა ეტლმან დაგხედოს ხიდაგ ბედნიერებით.

ჩემი თქვენთან შეცოდება მოსმარებისა და ერგულობისა კიდე არა არის რაო

თქვა ტაეში

გმისხურე დიდი, არ მქონდა რიდი.

ხელმწიფემ ბრძანა: ბოროტისა კაცისაგან სუაშადისა გაცემისა უდიდისი რამ შეცოდება იქმნებისო? მაგასა ესე დამნაშაობა აქვს: ჩემი ძმა უოკელთა ერთ-გულთაგან უმეტეს მიენდო, და მისი საიდუმლო გაუმხილდა. აწე მე მაგას ვით-ღა დაკინდობო?

თქვა ტაეში

კაცი უშირო გავინაპირო!

მეჯინიბე რაზომცა კვედრებოდა, აჭა არავინ გამოართვა, და ხელმწიფის წერომაში ჩაყარდა, და სიმუხთლე თავს დაიდვა.

ჩახრუხაული

სიბრძნისა დარგი ექმნება ნარგი, ვისიღა ესა ხუაშადის ჭფარავს, ხრმალი კერა ჭკეტოს, ჟამი რად აკეტოს, არა მოკლის, დღითი დღე არავს.

ხელმწიფევე, ამა არავისა სარკებელი ეს არის, რომე შირისა დაუმტკირველობასა სარკებელი არა აქვს, და კაცისა ხუაშადისა გამოჩინითა ბედნიერობა არ მოისთვლებან. ღომმა უთხრა:

— ჯი დედაო, რომელსაც თვისის ხუაშადისა გამოცხადება არ უნდა, გუნებას თვისსა უნდა შეინახოს, და არავის განდოს. და თუცა თვისი გულის მასუხი სხვას ვისმე განდო, მან რომე კიდევ გამხილოს, აუგად არ დაიდება, ამისთვის, თუცა კაცი თვისსა ტვირთსა კერ ზიდავს, სხვას რომე ავიდოს, და მანცა კერ ზიდოს, არა საკვირველია!

უთხრა ლექსი

შენს ხუაშადსა თუ შენა კერ დანასაჟ გონებით, ხხვამ რომე წართქვას, რად გიკვირს, ანუ რად დაუღონებით?

სხვა საჭმევ არის, თუცა ხუაშადისა თქმითა სიმართლე იშოკების, რა-

გინდ მისი თქმა სასიარტხო იუოს, მის გამო სიამართლის ქმნისაგან დაიფარკ-
 ბის. აწე ამისთვის, რომელიცა მართალია, იგი მინდა შეეცყო, და ამას გნუყე,
 ესე სიკეთე მიუო, და ნაღელისა ტვირთი ჩემსა დაღონებულსა გუელს გარდას-
 ტვირთო, და, თუცა გარკვეით არა მითხრა, ერთისა იგავის გამო მაცნობე; და,
 თუცა იგავითა არა ითქმოდეს, ნიშნობით მამინც მამინცყო. ღოძის დეიამ
 უთხრა:

— ამა ჰყენითა გაცნობე, რომელსაცა შეცოდებისა ბორტად ჩხუბის
 მტკერი აღუფრქვევია, მისი სამეჭათო რისხვა მიაგო, მისი შეწყალებისა და მი-
 ტკების გზა მისის არა-წმიდის შირის თვალთათვის დაფაროო. იგიც, სჯუ-
 ლის თავთა და კეთილ მასწავლებელთა შენდობა და შეწყალება უბრძანებათ,
 სჯულთა აღსრულებაცა უზომო კეთილია, მაგრამე, რადგან მისგან ჭკუანათა და
 სათემოთა დასკლისი სათემო ჩხუბი ქმნილა, მისი შეუწყალებლობა შეწყალე-
 სიგან უკეთესია, ამისთვის, რადგან ჭკუანათა განფენილა მისი ესოდენი შეცოდე-
 ბა და ხელმწიფისა კალთისა უმატიურად შესრამე. თუცა ესეთსა კაცსა არა
 ეზღვივა რა, სხვათა აყენათა კაცთა და მსაკვართა გული გაულადებათ, და უს-
 მართლეს ძლიერებასა მოიცილებენ, და უოკელთა ჭკვის მყოფელთა და კეთილ მი-
 სანდოთა და მართალთა ავსა სიბოროტესა შემთხვევენ. ამისთვის ესეთისა კ-
 ცისა მოთმენა და შენდობა უხამსა, და თუცა ღონე სადმე იძიოს, იგიცა მოუ-
 კეთონ, რომე მისი საჭმე უოკელგან გამოცხადდესო.

თქვა დექსი

იგინც გირჩიოს, ნუ ისმენ ერთა ჭირსა და ხეკვსა,
 საჭკუენო მტურად შურაცხე მოჭკალ, ჩააგდე, ჭე, ჭასა!

ამა ამისა სწორე მიცნია, დამანას დიდისა სიგრეუითა ესე ესრეთ უქმნე-
 ვინებია, და დია მსაკვარი, მტყუანი და ჩხუბთა ამშლეღია. ღოძმა უთხრა:

— თქვენ წაბრძანდით, და მე ამა საცთურისა მეჭფას შეეზღაკო. და ღო-
 ძისა დედა სადგომს წაიდა. ღოძმა მრავალი საგონებელი შემოიყრია და გზე-
 ბი მოუსინჯა და მერმელა დაშფართა თანე მხედართ-მთავარნი და თავადნი,
 წარჩინებულნი კეზირნი და მახლობელნი მოაწვივა, და რა მოკრებენ, თვისიცა დედა
 მოაბრძანა. მერმელა დამანასი ბრძანა დალიტთა წინა წარმოდგომა. ესე რა ესმა
 დამანას, გრძელსა და შორესა საგონებელთა ჩაყარდა და მოწყენა მოკრავა. დამ-
 ნამ რა ნახა ჭირისა კარი ღია, და სიკეთის გზა — მოჭკრილი, ერთსა სუფე-
 წულს ჩუმიდ ჭკითხა:

— ესე ყრილობა რამაო, ანუ რა ქმნილა ესეთი, რომე ხელმწიფეს ესეთსა
 რჩევითა შეთქმულობა აქსო? ღოძისა დედამა ყური მოსწავა და ხმა უუო:

— ესე უოკელნი შენსა გრძნებათა ზედა განცვიფრებულან და საგონებელთა
 შესრულან, შენი ორგულობა შეუტყვიათ, შენი საკვირველი ჩხუბები გამოცხადე-
 ბულა. რაცა ხელმწიფისა კამყოლისათვის ტყუილის მახე დაგირწყევს — გამოჩე-
 ნილავ; ჭკობისა და კშაკობისა ფარდაგი შირთა ავხდია. აწ შენისა სიგოც-
 24

ხელის გაგრძელება უხამსია: ესეთის მსიბღაობის გამოჩენით შექმნილი მიწათა ზედა კითღა კლიდელო. დამანამ მოახსენა:

— ბრძენთ უთქვამსთ, ვინცა ხელმწიფეთა თავ-დადებით მსახურებს, ზედა-სა-ზედა მწუნსრების ხარისხთა აღსდებისო; ვინცა მისი მახლობელი შეიქმნების, უოკელი მტერიცა და მოუვარე მესისხლედ შეექმნებისო; მოუვარენი—სიმაღლისა და დიდების შურისათვის, და მტერნი—მისის ბრძნულის რჩევისა, და ჭეუხნის მოკლისა და რიგანის სამსახურისათვისო.

თქვა ლექსი

მეთეთა სასამსახუროდ ვინცა ახლორე ქმონებდეს,
თვისსა შიშსა და ზრუნვასა საზომით კერა შზომობდეს!

ამისთვის შეცნაერთა ზურგი მოსკვნებით სიმშვიდის კედლისათვის მიუ-ურდენათ, და პირი სოფლისა ომხივარისა და უხანობისათვის მიუდრეკიათ; ღმერთსა მხანებად მინდობიან და კაცთა სამსახურთა მოშორებუიან. წამსაცა ერთ-სა მათის გონებადამა ღმერთი არ დაიუწყების, უსამართლო და უდიერსა, და სხვათა შეწუხებასა გამოარებინა; ბოროტის ნაცვლად კეთილსა უყოფენ, მრისხანება და შური არა აქვთ. მათ ხელმწიფენი მოწყალეებისა და სიმაართლის წესთა შინა არა გვანან.

თქვა შაიხი

სჯობს სასოება უფლისა, ვიდრე მთავართა სასოლსა,
მისი მსჯავრი და წყალობა ერთ რიგად კაცთა ასოლსა,
თვარა უოკულგან სიძრულე გაიყო, გაიასოლსა,
და მუნ სამართალი მართალი, აქ ზაკვა სტანობს ასოლსა.

ერსა უმრავლესად ღვთის ნებისა და ბრძანების გარდასვლით სჯიან, ტყვი-ლისა რიგთა და შურთა სდევნენ, და სიმაართლე გაუშორებინა; ამით რომე მრავალჯერ შემცოდეთა, რომელთა რისხვა ჯერ არს, მათ, ერთგულთა მსგავსად, შეი-წყალებენ, და ხან კეთილისა მსწავლებელთა და რიგინთა მრჩეველთა, რომელთა წყალობა მართებსთ, მათ დაამდაბლებენ და საზარელს რისხვას შეამთხვევენ, რომე ესეთი ქმნა არცა ერთზედ შემსგავსებელი არ არის. ბოროტი მათს საქმეში სანაურკა, უსამართლოს მიდგომა მათში სანდალოა, მათის გულის ნების აღსრულება მათს საქმეში სანხილავა; ბოროტი მათგან გაურჩეველია, საარკებუ-ლი და ზიანი მათ თვალთა წინაშე სწორია. ერთმა კაცმა რომ ესე შეიძლოს, თვისი პირის საუნჯე მეფისა მოღარეს მიაბაროს, — ერთისა ქრთილისა მარცვლისა ოდუ-ნად არ დაუმაღლებენ. სხვასა გინებისა და აკაცობისათვის პატიოსნად მაღლად ცად აიუანებენ.

თქვე ტაეში

ხარბად ნუ ითხოვ ხმოსანი, მუტრები ხარ, თუ მგოსანი!

მოღსენილი ვიუჯ თუ მოტინალი, ისიუ მიჯობდა, ხელმწიფესთან ხლები-სა, შეებისა, და მოსკვნებისა და მარტო უოფისა კუთხითა ფერხი გარე არ გუ-

მოქედგა. მიჯობდა, რადგან ხელმწიფეთ სამსახური აღგზებულს ცეცხლს ჭტავს, იგი არ შექმნა, მაგრამ შეუბასა და ჰატოვს კურავინ კურ ივნობს. კაცის სამსახურისათვის ღვთის სამსახურის გაშეუბასა ისრუ მოუყა, როგორადაც მას სენაკად მუდომელსა მოუვიდაო. ღომის დედამ ჭკითხა, როგორ უოთილაო?

დამანამ თქვა არაკი

ერთსა, ამ სოფლით განშორებულსა, საწუთროსა ზრუნვა დატეკებინა, მარტო სენაკთა დასჯარებოდა კეთილთა სანოაკეთა განყენებული; მცირეთა საზრდელთა და უნდოთა სამოსელთათვის გული დაუღვა.

შ ა ი რ ი

საყელა ნაღვლის ხელითა დაქძრო, გაეშეებინა, კალთა კლდეზედა მიეკრა, მისთვის შეუთვისებინა, სამოსელი და საჭმელი მოლთაგან მოუღებინა, და გლასა სიმდაბლით შეცეკველი, ჭეე ჩალა მოუღებინა.

მისი მოღვაწებისა და ღვთის მოუყარების ხმა ადრე უოკელსა ადგილსა მიეფინა, მახლობლნი და შორიელნი მის ნახვისა და ჰატოვნის ღოცვის მიღებად მივიდოდნან. რა მოღვაწებისა ნიში ნათლად მის ბირთა ცხადად იხილეს, სარწმუნოება მას-ზედ დადგეს, და მომავალი მნახავი ემატებოდა. მისსა სიახლოვეს ერთი მეფე ხელმწიფობდა, საღმრთოსა კაცისა ჰატოვის მეოფელი და დიდად მოსურნე, რომელი ღვთისა მონობისა ძიებითა ხელმწიფობისა მონათა გააკებად, მისი წადილი და ნდომა წინასწარმეტყველთა და მოციქულთ სიტყვისა სმენისა მეტი არა იყო რა.

ჩახრუსხული

წმიდა ცხოვრება, ჭკელ-მოჭმელება, კეთილ ბუნება განმარტებული, გლასაკთ მოწყალე, ურჩთა მოძლე, მეფეთა წესთა გარდამტებული.

რა მის განშორებულის ამაჰი ესმა, მისად ხილვად მივიდა, და მის ჰატოვნისაგან ღოცვით შეწევნა ითხოვა, და ხელმწიფობისა საქმეთა შინა სახმარო სწავლა ჭკითხა. მან განშორებულმან მოახსენა:

— ღვთისა ორი რამ ჭჭინან: წარმავალი და წარუვალი. წარმავალი ესე სოფელი, და წარუვალი მერმე იგი სოფელი. ჭკვათა უაღრესი სიკეთე ესე არს, წარმავალს სამეოფეს არ დაუძორო, და არცა მიენდო, და თვალი წარუვალსა სოფელსა ზედა ეკუთროსო.

უთხრა შაირი

წარუვალს. თემსა ეცადე შემუსრვილითა გულითა, რას გარგებს ესე საწუთრო სიცოცხლე მალ წასულითა? აუ საუკუნო დიდება უკვდავად ეჭონდეს სულითა, და მისი მცირელი ნაწილი ხმელეთსა სჯობან სრულითა.

ხელმწიფემ უბრძანა: გამოარჩევითა მაც მამულისა მოშოება შესაძლო არისა? განშორებულმა უთხრა:.

— შეკარგებულთა მოწყალებითა, დავრდომილთა ხელის აპურებითა კეთილად შეიძლება. რომელსაცა შეეუთაგანსა საიქიოს განსვენება უნდა, აჟა ხამს გლეხთ მოსვენებას კვადოსო.

თქვა შეწყობილი

მან განისვენოს ოხტანად, მიწათა შინა დებულმან, ჟის ყმანი მოსვენებით ჭეუეს, სიმშვიდე ატოს გებულმან. ამან ძოღამოს საწუთრო, არ რისხვა მიმოდებულმან, მისგან ვერ ნახოს ბოროტი, მისგანვე ხელ დადებულმან. სჯულთა მპურობელმან შეუქმან, ღვთისაგან იძულებულმან, და სასოს წოგნითა სკებელთა ბურთი წაიღოს ჭებულმანს

რა განშორებულმან სწავლა დაასრულა, ხელმწიფის გული ჭადაგებულის თვალმარგალიტით ააკოს. რა მისის პატრიონის პირითა ესეთი წერტონა მოამინა, წადილისა ხელთა მის სუფთასა კალთასა მოკვიდა, და ნიადაგ მისსა ალერსს ცდილობდა. მამი დადგრომილის გულის თქმათა მისის სწავლითა გაძებასა კვავდა.

ერთსა დღესა ხელმწიფე, ჩუეულებისაებრ, მას განშორებულსათანა იყო, და მისსა შენიერს სწავლასა უურს უპურობდა. ანაზად, მოჩივართა ნესტუსავით ხმობა და ბუკებრ წახილი იწეეს. მან განშორებულმან მოუწოდა, მათი საქმე და სასჯელი გამოიკითხა, და მათი მართებული და სწორი სამართალი ხელმწიფეს ასწავლა. ხელმწიფეს დია იამა, და მოუწონა და შეეხეწა, რომე ხანდისხან შეწუსებულთა სარჩელთა მის ბედნიერის უურით მოამსენდეს, და მისსა თვალთა წინ გაარჩედექს. განშორებული ამა გზით დაჭევა, რადგან შეწუსებულთა ულხენდა და დაღობებულთა შეეწოდა, მისის სულისათვის მადლსა შეიერებდა. მეთვის ბრძანება დაიჭურა, და რა ბრტენი საბრტოთა დასხდიან, მისცა მოუწოდდენ და უმისოდ არას გააბრტობდენ. ესეთსა სამართალსა ჭეოფდა, რომე მის ჭეუენის საქმე უფროსი ერთი მას კეთიხებოდა, და იგი ამაღლებული ადგილი მის განშორებულისა სუფთა კალთათა გამოანასკვეს, და ნიადაგ ამ გზით საქონელი და ადგილი შექმინებოდა. განშორებულსა ნელანელა დიდების სიუვარულისა ნდომის სამოსელი გუნებაში ემოსებოდა, და მისი ღოცვა და მოღვაწება დაუფუტუროკდა; დიდების იაღმაგი სოფლის სიუვარულით ჩიცვა და მოღვაწების კეირკეინი შეუბის სასთაულხედ უეულმა დაღვა.

ღ ე ქ ს ი

ამა მაცთურმა სოფელმა გზა არ წაურყენას კინ არი, საცრუვის თასის ღვინის სმით რომე არ შექმნას მძინარი?

ჭეუენად (იყო) ერთი როსკიპი დიაცი, სანახავად კველა, რომელსა თვისის საგდებლით პრავალი კაცი მოუნადირებოა, სამესონ ძლიერავით თვალ დამბრმავლი საჭიროს მუჭეულად დაუუენებოა.

უთხრა მჩრახლედო

სოფელი ესე ბუბერი უწყალოდ მოსწავს გვირებსა,
 კვლავ ბუმბუკათა ჩაგდებს ჭირის ორმოსა ძირებსა,
 თუმთა შენობას დაარღვევს ნილოსის ღაღოს ტყეითა,
 იოსებს მშათ მოაძულებს, აკობს შესურის ცრემლითა!
 საწუთროს შეურას გაურას ჰქვს, გზათ ადრე გარდაჭეკვანი,
 მისი ზირობა მიუნდო, ერთობა სრულ დაჭეკვანი.
 მისის ზღუდისა კედელინ მუჟეთ თავითა გუბული,
 მისი ზღვა მარტვილთ სისხლითა აღსაკე, წითლად ღებული!

რა განშორებულსა მონაღვაწთა სიმღაშისა ადგილთა ხორცთა განსკეპების
 გემოვნება აღერიჯა, და სოფლის სიტკობთა სასმელები სვა, კაცთა სამწეო სა-
 წადელი დააიწყდა.

ღეჟსი

უსმენელს ესმა ბუბთა ხმა, სვეთა ნობათა ყდურანი,
 თუისის სენაგის საჭმენი მან კერ მოიგნა კერ ჩანი.

ჭკუენიერისა სიუყარულისა საყურნი ყურთა შიგა გაყურა, და რა ხელმწი-
 ფემან მისი რჩევა, და რიგები და ჭკუენის მოკლა გაწყობით იხილა, ნება-მო-
 ფობისა სადავე მიშეკობით მას ხელთა მისცა. მას განშორებულსა ჰირველად საუ-
 გუნოსა საგონებელი ჰქონდა, აწ საწუთროსა ზრუნვა გაუმრავლდა: მოსავლის
 კვებითა, გულის სიტყვის საგონებელითა, ერთი იულიმიც არ იყოფინა.

ფისტიკაურთ

ბიბინოკანი, რომელიც ნახე, ერთი ყვაილიც არ დარჩომილა,
 შემოდგომის თრთვილს, ყველა დაუბრავს, ზათსულის მწვანე სრულ წარხლომილა.

ერთსა დღესა მისთა ამხანაგთანი ერთი მის განშორებულის ნახვად მოვი-
 და, რომელნიცა ერთად მოღვაწეობდენ და ცრემლიანითა ღოტვითა ღამთა გა-
 თენებდენ. რა მისი კერე ჭეკვა ნახა, მისის გულის მასმორთა დიდი ცეცხლი
 აღკვანო.

და თქვა ღეჟსი:

ელისესკან დამტკბარი წყარო ჩანს დამწარებელი,
 ვარდსა რტოთაგან სისხლი სდის, უშეკრად წასწყარებელი.

რა ღამე მოიწია და ფურხი მისწუნარდა, უთხრა: ჭა-ჭაი ჰატოხანო! რა
 არის, რომელსა კვდავ, და ესე რისა სახეა, რომელსაცა ესტყრეტო?

უთხრა ღეჟსი

ჟამად გნახე, რას იღვწიდი სულიერად რა სასოთა,
 იგი ჭეკვა რა გიქმნია, სად გაგაქტა. რად ასოთა.

განშორებულმა, რა გინდა, რა სამართლებელი მიზეზნი შემოძლო, მიგრამე
 ერთიცა მუცნიერთა რიგთაგანი სიტყვა კერ წარმოთქვან. სტუმარმან უთხრა:

— რასაც იტყვი, ეგე ყოველნივე ხორცთა მიზეზნი არიან. დაწყრე...

ბის თაკი დაბოლოვებული და ცნობის კარი სწორედ გადგე. მართლაც გეტყვი: თქვენი ბედნიერი გონება ჭკუნიერისა საქმესა. შეუპურია, და შენი წმიდა გული ხელმწიფურისა დიდებასა დაუბამს.

უთხრა ლექსი

ხვავი ძვალს უღაპავს სიხარბით, რას არტებს განსაძლომელად?
ვის გიძიმის მისი აწრდილი, თავს გინდა დასადგომელად.

დაძიჯურე, სოფლისა ამის ნდომის გალთა საცთურის მტკერისაგან დაბურტევი, ამპარტაკანების თაკი სიძდაბლის თერხით დათრგუნე, გესლიანს საფურსსა საწუთროს ნდომის პურთა ნუ შეურეო.

უთხრა ტაეში

მსოფლიო ცქელი, თუ ჩასაცქელი, გესლიანია სასმელ-საცქელი!

განშორებულმა უპასუხა: "ჲ, საუკარელო მოუვასო! კაცთაგან რაც განსძიჯე, ზემას მუნით გამოსკვლას გგოდენი არა უენია რა. გონება მასვე სამსახურთა იღუწის, და რომელსედაც გინახვიარ, მასვე საქმეთა ზედა ვსდგეკარო. სტუბრმა უთხრა:

— აწ შენ ჟურეთ არა გიგნობია, ამისთვის რომე ამ სოფლის ნდომის წადილსა შენთვის ღვთის შეწკანის ხელვის თვალი დაუსუქავს, და მაშინ სცნობ, რა სინანულსა მის უსარკებლოს ჩავარდე.

უთხრა ლექსი

ვინცა იქმს არა საქმელსა, რომ დანახოს ბოლოსა,
რა გინდ ინახოს, რას არტებს? სირცხვილმა შეპაოლოს!

შენი საქმე მის ბრძმისა არაგაა ჭკავს, მათრახი და გველი რომ კერ გაარბივა. განშორებულმა ჭკითხა, როგორ უოფილან?

ხტუმარმა თქვა არაკი

ერთი ბრმა და სხვანი თვალ-ხილუღნი, გზად მიმავალნი, ერთსა უღაბურთა ადგილთა გარდახდენ. დამიან ადგენ და წასულა ენებათ. მან ბრმამან მათრახს მუნა დაუწეო. მუნ სიცივისაგან შეუინკებელი გველი იღვა. ბრმას თვისი მათრახი გგონა, ხელი წაუსვა, მისის მათრახის ურბილესი და უგეთესი ეჩვენა. მხიარულობით ცხენს სწრაფად შეჟდა, და თვისი მათრახი მუნვე დარჩა. რა გათენდა, ერთმან კანმან ნახა, უყვილა: გგერა მათრახი გიპურია, გესლიანი გველიაო! ერთმ ხელთა გიცემდეკს, აწვე გაავლეო. მის ბრმას მისგან ესრე გგონა, ეს მათრახი მოუნდა და გაგაღებისთვის მტრევისო.

და უთხრა ტაეში

რაცა სვემან კაცსა მისცეს, მართუბი თვისად დაიმტკიცეს.

მე ზემი მათრახი დამეკარგა, და ღმერთმან უგეთესი მიბოძა. თუცა შენ ბედი შეგეკევა, შენ უგეთესს აშოენიო. მე გვერე უგუნური ნუ გგონივარ, საცთურ რიანითა სიტყვითა მათრახი გარდაჯადოო. მას კაცს გაეცინა და გვერე უთხრა:

— ამხანაგთა წესთა თვისსა მოყუასსა საგნებელთა საქმეთა უნდა არიდებდე-
ნო. მე დამიჯერე, გველი გიპურია, გააგდო. მან ბრძამ ჰირი შეიჭუნა და
თქვა

ღ ე ქ ს ი :

დაეინებულე მრჩეველი საზღვარსა გარდახდებისა,
ბოლოს კერ ხედაეს, არა სჩხრკეს რადცა რა მოხდებისა.

ესე მათრახი ჩემთვის გმურან, და მით დაგიყინია ამისი გაგდება, და შენ
გინდა აილო, — კვე უგბილი საგონებელია. ნუ სცდები, მსგავსიერი ვაჭრობა მო-
ვაჭრე, ესე მათრახი იგია, რომელი დაფარულისა ცოდნისაგან მომცემიაო.

უთხრა ლექსი

საუკარლის კალთა მოსურნემ რა ბედით ხელთა იგდოსა,
რა ჭკვა არს მტრისა რჩეითა ანაზღად გარდაიგდოსა?

რამდენჯერ უშალა მან კაცმან, და ეუთცა, მან მას არა უსმინა, და არც დაუ-
ჯერა. რა მზემ ქაერი გაათბო, და უინუა გველისაგან განუენა, და რა მათრახუ-
ლად დაკურა ენება და დაძრა, მაშინვე გველმან ხელთა უცა და მოჭკლა.

ესე არაკი ამისთვის მოვიყვანე: შენცა ამა სოფლის მინდობასა ნუ შეუთვი-
სები, ამისთვის რომე მისი სახე გველებრ ჭრულია, და არა შეგაცთუნოს, და
მისის სიღბილითა და სიჩვილითა არ შეგიერთოს. მისი ტესლი უოკელთა ას-
შიტთა და იქედნეთაგან უფროსად მაკვდინებელიაო.

უთხრა შაირი

სოფლისგან თათლთა სატყელად ნუ ელი შეუმრღვეველად,
მის სიტყვოს შხამი თან ახლავს სიკვდილის მოსაწყვეველად:
გოლი გტონია შერბებად, ხელად გაგატრობს ზე კელად,
და ანაზღად ცოდვას შეგასწრობს ტვირთუად, კერ ასაზვეველად.

რა განშორებულმან მისი სიტყვანი მოისმინა, რადგან ამპარტაკანობა შეს-
ვლოდა, მას მოყუასსა გული აარიდა, და საგონებულსა ჩაუარდა. ქვეუნი სიმ-
ტუუენის საქმესა მისის გულის კალთა, ჰირველის სიწმიდის მსგავსად, რა
დაუპურა, საცხადოდ დანახსა. მის მოყუასს სწავლება სასიყვარულო საწვრთელი
რადგან იყო, თვალთაგან მწარე ცრემლი გარდმოსცვივდა, მწუნხარებისა სულთქმა-
ნაკვერცხლისაგან შემწერის ფირტივით ამოიხეცა

და თქვა ლექსი:

გული ამკესო ნაღვლითა, სულთქმა მაჭკეს ოცჯერ რუაისა,
ძნელ ბედობისა მტირალი კიძახი «ვაგდახ-უაისას!»

მას ღამეს, მნთებარეს სანთლის ღვენთებრ, ცრემლი გულ-შემწერასა სდიო-
და, ჰეპულასავით სინანულის ნათლის სხვიით იდაგებოდა. რა თეთრ შემოსილ-
მა დილაჰან მზის მოფენის უამი განშორებულსა ფერხს ქვეშე გაუთინა, და შა-
კით შემოსილი სოფელი ღამის სენაკთა შევიდა;

ლექსი

რა დილის ცისა შუქთაგან განთინა ნათლის არდაგი,
ქვეყნისა ჰირსა მძვრინდა შავი ღამისა ფარდაგი!

მისი კარი, მოღანდებულბე, კაცით აივსო. განშორებულს ამპარტაკანების
ჭარბ მობჭერა, და სინანულის კაღო მედიდურობის სილღლის ჭლდოკონმა გაუ-
ბნოვა.

ლექსი

მწუსრი მოჭმედი ალთქმისა «ხეალ აღარა ვიქმ ამასა»,
გათენდის, უფრო მოუნდის უქამოსა და უამსა!

ესეთის მოჭმედებითა განშორებულმა სახელმწიფო გასატეხელი სრულად
ხელთა დაიპურა, კეზირნი და დიდებულნი თავისით საურაკით გააძო, საქმისა
რიგების სამართალი და გზები გაუმრუდა. ერთსა დღესა უსამართლოდ ერთი
გლეხი მოჰკლა, რომ მას სიკვდილს არ ემართლებოდა. სიკვდილს უგან მრავალი
ანანა. რა მკვლარი დაფლეს, მისი სახლეულნი და მოუყარენი შებრუნ, და ხელ-
მწიფესთანა საჩივრად მოვიდნენ. რა ხელმწიფემან მათი საქმე გამოიძო, ბრჭესა
უბრძანა გასამართლება. ბრჭემ განშორებულის მესისხლეთ მიცემს ბრძანა, და
გაბრჭო, და ტანჯით სიკვდილი გაუჩინა. განშორებული თავის უსიკვდილობას
ჯდა ჭკთამით, მაგრამ აღარ იქმნა! ამისთვის ვერ მოჩნა, რადგან ღვთის სამ-
სახური კაცთა სათნოზედ გაცვალა. და კაცთა ჰატრით გაშორდა, სიკვდილის მო-
კვთა ხაიჭრა და საუკუნოს საშუებელს დააკლდა.

ესე ამისთვის კთქვი, რა გონება ჩემი და პირი ღვთისა სამსახურს მოვა-
რადე, და ხელმწიფის კარის სამსახურს მოვმართე, ღვთის ბრძანების წერილსა
ფერი არ მიეუპურ, და მეფეთ სამსახურს კვდაღე.

თქვა ტაეში

რაცა ჭირი გარდამხდების ჩემთვის ყველა ცოტაია!

დამანამ რა თვისი სიტყუანი წარმოაცარიელა, მღლის მეფის წინაშე მდგომ-
ნი დიდად გაჰკვირდნენ, და ღომმა საგონებელთა თავი დაიხარა, და თუ რა
ქმნას, ვერა შეიგნა რა: ანუ ესე საქმე კითარ გავრჩიოს, და დამანას რა ჰასუსნი
მაგოს. ფურ-შავი, რომელი უოკელთა უპირველესი წინაშე მდგება, მან რა ისი-
ლა უოკელნი დიდებულნი, საგონებელთა მეოთენი, პირი დამანას მაიპურა და
თქვა:

— ესოდენი მეფეთ სამსახურის გმობა, და მათის ამღლებულის თავის ჰა-
ტიანნის კვირკვირის აუგი რაც იქმნა, შენვე თქვი, არა შენითა საქმითა იქმნა?
შენ ესე არა უწვი, ერთსა ჟამსა მეფისა სიგოცხლემან წყალობითა და სიძარ-
თლთა გლეხთა მოსკენებითა დაჰქოს, იგი სამოცისა წლისა მოღვაწებათა შემ-
სტავსებულად დაუცსო? ესოდენთა გულ-სრულთა და ღვთის მორჩილთა მკით-
ხველთა მეფისა სამსახური თავს უღებოთ, რომე ჰქუვანა, და სჯული და შესა-
კრებელი მტკიცედ კოს. მეფეთ სამსახური ჰქუვანათა მოულა არის; მოსამარ-

თლეობა ძალ დატანებულთა მოხმარება არის. ამისთვისცა მრავალთა მოუწყვნი-
ბლობა თავს უდებიათ, რომე ესე მადლის მოკებად შეურაცხათ. თურე, მის
გონება განათლებულის მოხუცებულისა ამაჲი არ გასმიაო? დამანამ ჭკითხა, რო-
გორ უოფილაო?

ეურ-შავმა თქვა არაჲი

უთქვამსთ, სპარსეთს ერთსა ჭალაქსა შინა იუო მოხუცებულნი ერთი, რო-
მელსა უოკელი სპარსთა ჭალაქბთა მოხუცებულთა მხედრობათაგან ასპარეზთა სი-
კეთის სწომი მას მიეტაცა, სიბრძნის შარკანდთა თავი მადლის ცისათვის
მიებრჯინა.

შ ა ი რ ი

მას ჭკუენისა მხურობლად სიბრძნით მოუფრინვა თუმი რაცა,
ორსაჲ სოფელს ბუდე ედგა, მას აუგო მადლით რაცა;
რასსა მჟდომისა დიდის ეელთა მათრახითა გაეტყანა,
და სოფლის ბურთი საუკუნოს ჩოგნით სწრაფად გაეტყანა!

სასელად «გონებით მხილველი» ეწოდა. მისი სასწაულთა მოქმედებათა სა-
ხელი დასაულის მხარესა და რომისა გარემოს მიწკნულ იუო; მისი ხმა-განფე-
ნილობათა დაფდაფი ეკვიპტის სანახებთა, შამს-ჯაზირეთს და იამანეთს იამნდა,
ერაყის მიდამოთა და ხვარასნის კიდურთა თვის თვის ამაჲი მიეწერათ, თურქი-
სტნის მართალთა და ინდოელთ სატრფიალთა ერთგულობის ხელი მისის წა-
დილის კალთისათვის მიეწვდინათ. ერთი მწირო თავისის ჭკუენიდამ მის პატრო-
ნის ეცვის ბედნიერის სამუოფის ნახვად წამოვიდა, დიდისა შრომითა სამარუნ-
დის თუმიტ სპარსეთად მოიწია. თუცა ეცთა საწადლის ფერხნი სატანჯვლის
ეკლითა არ დაიწერტება, სახმარითა ხელითა სატრფიალთა კარდას კრეთად კერ
მისწვდება

ე ე ქ ს ი

თუცა ბუმბული კერ ითმენს სიმწარით ეკალთ ჩხელეტასა,
გარდის ტრფიალსა მიჭრიდოს, ნუ უზამს თვალთ ცქეტასა.

მგზავრი მწირო, მსჭრალი, გზისა მინდორთა შემოკლების მცდელი, მშვი-
დობისა და განსვენებისა შესავრებელსა გარდახდა, კრძალულისა ბავისა შირი მო-
ხუცებულისა კარისა იატაკთა შეამთხვია, და საწადლისა ძალსა კრვა დაუწყო.
კართა მდგომარეთა მსახურთა გზათა შრომილობისაგან მოიკითხეს, და მისის
ამბის შეტყობის უკან ჭრჭკეს:

— აჲა, მწირო, მცირე დაიუოკენი პატრონი ჩუენი, მოხუცებულნი, და სხვა-
ნი, შედეგნი მისნი, სულტნისა სამსახურად წავიდნენ, და ჟამ-დაუყოკებელად
მოკლენ და შეეიტებობენო. რა მწირომა მათი სულტანთაწა წასულა სენა, დაუბ-
ძიდა და თქვა:

— გაამე, რა ცუდად მოკშკერი, და ესოდენი ჭირი თავს კიდევ რომელო-
ცა მოხუცებულნი სელმწიფეთა ემეობრება, და მათთა აღურსთა ცდილობს და მათ-

თან საუბრის წაღლი აქვს, მისგან ჩემი ნასკვი ვით გაიხსნება, ანუ მადლის და ცოდვის გზათა რითდა დამახსკვებსო?

ღ ე ქ ს ი

ვით მადლს სურის პატრონი, კერე მოკიპურ რბენითა, მან სასო გარდამიკეთა უმსკავსო საქმის ჩებითა!

მაშინვე გარე შემოიქცა და ფოლოცთა სულად მოძართა, და შერეულითა გულთა შრისხანებისა სახმილთა შინა ვერ მოითმინა, და აღმოუტკივრავს ბუჭედსა მოხუცებულისა კვცხლსა წყდა სკუბდა. მისის საქმის უმეცარი იყო, და უმართებულად და შეუტუობრად ძვირს უზრახვედა.

თქვა ღექსი

კაცის გაკითხვას რას აქნევ, სოფლისა ზღვათა მცურავი? გინცა დახთქმულა, რა იგი, სად წარხდა, რის მიმწურავი?

მძაყალი შწირი ჭდაქის მოურავს ნახა. მას დამეს ერთი მშარავი თურე საპრობილითა გაპარულა და მის სახეში ამსკავსა. ხელმწიფე მოურავსა და ღამის მცველთ გასწერომოდა, მშარავის ჰოვნა და ხელების დაკკუთა კბრძანა. რა ამა შწირსა იგინი შეხედეს, მშარავი იგი ეგონათ, შეიპერეს და მაშინვე ხელთა მოსაკუთვლად წაიუყენეს. რაოდენსაც თავის მართლებას ეცადა, არავინ უსმინა და ხელთა მოკკუთაზუდ მიდგა. რა უწყალო ჭონდაჭარმა ნაწრობი ბასრი დანა შწირსა მატათა გარდასაკუთვლად მიიღო, მუნ გონებით მხილველი მოხუცებული თავს წამოადგა. «დეკინ-დეკინისა» ხმა მოისმა. მოხუცებული აუყანდა გაღეზებულთა მას ჭართა ჭრილობათა შიგა შეტევიცა, და მისთა ამბავთა გამოკითხვა იწყო, შწირისა საქმე შეიტყო. მოურავს უთხრა:

— ესე კარისა ჩემისა შწირთაცანი არს. მაგას რომე კერე სტანჯავთ, და მართლისათვის ცილი შეიწინებთ, კვე განუტევეთო. მოურავმან მოხუცებულისა ცხენისა ფერხთა აოცა, და მათ დაამადლა, და შწირსა მასთანა ბოდიში მოითხოვა, და თავისსა საქმეთა მიმართა. და საბრალე იგი კაცი ძლივ სიკვდილსა და უწყალო ჭონდაჭარსა გარდაარხა, და მოხუცებულსა აუყანდა შეუპურა და თან გაჭყა. მან პატროსანმან მოხუცებულმან მხართა ხელი დასდვა და სიმშვიდით უთხრა:

— რისხვით კაცის განკითხვა არა წესიაო. თუცა ჩვენსთანა კაცნი მეფეთა არ ემსახურებიან, თქვენსთანას უბრალეს რა უსამართლო შექმთხვას, მისი მორჩენა აღარ იქმნებაო, შწირმა გულის ხმა-ჭეო, რომე იგი განკითხვა სიგლისხმით იყო და უმეცრებით, და უგუნურად ქმნა. რაფცა სიბრძნის მეცნიერთაცან საქმე იქმნების, იგი საზიანოთაცან ცარეულია, ესრე რომე, მის მოხუცებულისა ნდომა სიმართლის საწადელს შეთვისებოდა. მაშე, მისი ნაქმარი უოკლეივე ღვთის ნება უოფილა, და თუცა ჭკვა მრუდად არ დაინახვიდეს, მისთანათა კაცთა ნაქმარი უოკლეივე უმჭობესი არსო.

ამა არავისა თქმისა მიხეზი ესე არს, რომე მეცნიერთა კაცთაცან ხელ-

მწიფეთა სამსახური ამისთვის მოუნებებით, მეფეთა კართა მიმოსულა და მათი სლება ცოდვად და კლემად მიუჩნევიათ.

უთხრა ტაემი

შენ ვინ ხარ, ვისი სწორია? კაცთაგან განსწორია!

დამანამ უთხრა: რომელთაცა ბრძენთა მეფეთათვის უმსახურებიათ, სრულის განმზრახსობითა მოუყენიათ. მათ ღეთის ბრძანება არ გაუმრუდებიათ, და არცა სვეულისა წესთა გარდამხდარან. რომელიცა მატა სახითა იტყუა: არავისგან დაიწუნება, მატრა ჩუენისთანა კაცნი, მათსა საზომთა ვერ მისწვლესან. ივინი სიხარბესა და მოხუცათა გაკრძალუბოდენ, და სხვათა, რომელთაცა ბრძანება მეფენი ღეთის აწრდილნი არიან. მათგანცა ჟერ არს, რომე მეფეთა წადილი ღეთის გზაზედ ვიდოდეს, და მრუდსა შარწსა მოშორდენ: არცა კაცი ვინმე ნდობითა აძაღლონ, და არცა ვისმე უსამართლოდ რისხვა შეამთხვიონ. მეფეთა საქებელი საქმე ეს არის, ხელგამომავლსა და რიგანსა კაცსა¹⁰⁹ პატრიე უფოს, და უმსგავსოთა, უჩიოთ და შეუძლებელთა პატრიე გაუმრავლოს.

უთხრა შაირი

კარგი კაცი, ვითა ვარდი, გაფურჩხოს და აღაყვას,
წყალობისა წყართთ რწყვიდეს, მერმე ტებილად დაუყვას.
ანგარი და მომხუჩელი გავლიჯოს და გააყვას,
და თუ შორადცა გაიმოროს, მოაწვივოს, მოაყვავოს.

ღობის დედამ უბრძანა: ჭაი-ჭაი, დამანავ! ესე ვკართა სიტყუათა, რომელსა იტყუი, უოკელივე მართალა, და შენნი საქმენი მრუდად მოჩანანი აქა მსხდომარენი წარჩინებულნი ამას ზედა შეთქმულან: შეთურბა ხელმწიფისა ერთგული, ერთი საყვარელი, ქებული მოსამსახურე იყო, და შენ შენის სიცრუითა და მზაკვარების ცეცხლითა მისი სამედრო ბრჯა მის კალათა ზედა დაგიწავეს; შენსა ჩხუბებსა მისი სიკეთის იატაკი აღმოუნგრევი და ხელმწიფის ჰირობა გავიმრუდებია.

უბრძანა დეჰი

შურისა ცეცხლი გასტყორცე, მცირე რამ ნაკვერცხლია,
ქვეყნას სრულად გარდასწვი, უანობირი და კრცხალია.

დამანამ თქვა: ხელმწიფის მზებერ განბრწვიებულის გულის დაფარული არა არის რა. აქა მეოფთაცა უოკელთავე იფიან, ჩემსა და ხარსა შუა მტერობა და ქიშხობა არა უოფილა რა, ძველი ნაწყენობა არა გვხსოვნებია რა, ჩემი წასხდენელი დასავლისი მის არა უქმნია რა, წყალობის მეტობისა და პატრიესაგან კიდე მე მისგან არა მინახეს რა. ხელმწიფის თჯალთა წინაშე მე მის ნაყლებად არ მინუულ ვარ, რომე ხელმწიფის წყალობა შემშურებოდ, და ამა გზებითა მისი გაცულება მომეწადა. მე ხელმწიფესა ერთი რამ სწავლა მოვასხენე, ერთი რამ სიტყუა მასმოდ, და მისი ნიშანი თვალით მენახა, ესე უმიზეზოდ სკლმწი-

¹⁰⁹ გარიანტი: რიგანსა ერ მასა.

ფეს მოკახსენე, და ჩემგანაც მართებული იყო, რომე მეცნობებინა, რადგან სემი უზომოდ მოწყვალე ბრძანდებოდა. ზარის სიკვდილი თავალებით არც მე მიკადრებია, — ბოდიშის გზით მოკახსენე. თვით ხელმწიფემაც თვალთ ნასა, ჩემი ნათქვამი გამკლავება თვითვე გასინჯა. მისისავე ჭკვით მის თავზედ ეს მოიწია. მრავალსა კაცსა შუთურბას ერთ ხმაობა ჭჭონდათ, მისთან მიმდგომნი და ორგულნი ამხანაგნი იყვნეს. აჲ ჩემგან რადგან მართლის თქმა მართებულია, ამისთვის შეშინებულან, — დაიჭურეთ, სწორე და მართალი სიტყვა ეს არის.

თქვა ლექსი

მართლისა მთქმელსა უოკელნი სძულაობენ, კვიშებინან,
დუმილივე სჯობს სწორე თქმას, არავის მოსწყინდებინან.

აჲ უოკელი მისი მთქმული კაცი ჩემის სისხლისა დათხვეისა მოცადინე არიან. მე არა მგონია, მათის გამხილებისათვის და ესეთის ერთგულობისათვის უდიერე რამე მიყოთ.

რად დამანამ სიტყვა აქამომდე მოყარა, დღემ-გაჯლო და ლომმა ბრძანა:

— ესე გაუბრტობულად არ იქმნების, ბრტყას მიახარეთ, რომე მაგისი საქმე გამოკომიოთ. რისხვისა და შეწყვლების წესი უმოწმოდ და დაუტყხელად ესეთის საუბრითა და შეწამებით არ იქმნებისო, რომე მართალი სამართალი უნდა იქმნასო. დამანამ მოახსენა:

— რა საბრძანებელია, ვინ არის ჭკვითა და ცოდნითა ხელმწიფის შედარებული? რომელი ბრტყა მოწყვლებითა თქვენ ზედა უადრესი? მადლი ღმერთისა, რომე ხელმწიფის მსკებრ ბრწყინვალე გული საჩუქრითა გაუწმენდა, და ესეთი ჭურჭელი შეუმზადებია, ჭკვიანა შიგ დანისება და უოკელთა მისთა მოაჯეთა საქმენი მას შიგა ნათლად გამოჩნდება!

თქვა ლექსი

დრო უამთა რასცა იგონებ, შენ თუ სწერ ზამბის ქარტათა,
შირეულვე აღუწერია ღმერთს ცნობით ჭვა ამარტათა.

ესე უცდილოდ ვიცი, დაფარულის ცნობა და ცილის გარჩევა, ხელმწიფის მსგავსად მისი გარჩევა, გაკება და გამოკვლევა არავის ძალ-უცს. აჲ რომე თქვენი ბრძანების საჩუქრ, შეუორთქლებელს გამოჭვირვა აქვს, ვაი თუ გამოძიება რომ ბრძანეთ, სხვის ხრიკებითა ჩემზედა საორგულო სმები გამოთქვან, და ჩემგან ნაერთგულობის ნაცვლად ჩემი წახდენა მათის წადილით, ცისკრის ბრწყინვალეხსავით, თემსა მოჭყინონ?!
•

მოახსენა ტაემა

თქვენს თვალს წინ გზანი უკლავა მზანი: არა რა გიძეს წინ დაფარულად
ლომმა ბრძანა: ამა საქმისა ძიებისა ცდა ნამეტნავად ხამს. ამისსა სწორედ
შეტუობასა ესეთისა გზით მოკახსენე, მისთანა არავის შექძლოსო.

თქვა შაირი

შენცა იგი, მალ ვაპოებ სვაშიადს დაფარულსა,
ყვალს გულსა ნათლად გაქსნარკ, გონებასა ცნობა-სრულსა;
საცადს ასად გაკასებ, არა მივსცემ თაღთა რულსა,
და ღვიძლით ბეჭესა ამოვიღებ, ყოლე გაქსნისი უოკლთა გრულსა.

დამანამ თქვა: დაუნაშაკებლობისათვის საუბარი ამისთვის დამინიჭებია, ნუ
თუ, ამდენის გამოძიებითა ჩემი სიმართლე და ერთგულება უფრო გამოჩნდეს¹¹⁰.
და არცა მე შეცოდების შექნელი ვარ, თუ არა, ხელმწიფის კარის სამსახურთა
თავსა არ დავიდები, და არცა მოტყუილისა ფერხითა ჭირისა გზათა დაკუადე-
ბოდი, და სსკასა ადგილსა გარდავიხვეწებოდიო.

თქვა ტაეში

მიწასა, კელსა, გაკვლიდი კრცელსა.

ლომის დედამ უთხრა: ბე, დამანაკე შენ მოუძებნელობისათვის გულ შე-
წუხებულსა ცრემლი არა გდის. შენის ხრიკებით ცდილობ დაუნაშაკებლად გამო-
ხვიდე! უჩვენოდ შენთა საქმეთა გამოძებნა, და შენი ამ საქმისაგან მორჩინის ცდა—
ცუდი საგონებელია. დამანამ მოახსენა:

— მე მრავალი მტერი მყავს. ჩემს წესზედ ჩემი ქიშინი ურიცხვანი არიან.
ამას ვიკავი—ჩემი საქმე ერთს მშვიდობის მეოფელსა უბრძანოთ ვისმე. ბრჯისა
და მისთანა კაცთა. გარეშე ვინმე იყოს, რომელიც მან სმენილი და მინახედრი
შეიტყოს, უტყუარად ხელმწიფისა უურსა მთასმინოს. და ხელმწიფემ, რომელსა
ჭკუენისა უდიდესი ჭკვა აქვს, მისის სკეპედნიერობის გულისა სარკითა გასინ-
ჯოს, რომე ცრუ წამებით დამანაშაკესავით არ მოკვდე, და განკითხვის დღეს
უსამართლოდ დათხულის სისხლის მოკითხულობა არ იქმნასო.

უთხრა ღვექსი.

მე სიკვდილსა არ კეშიშვი: როსცა არის მძევს თავსა,
არცა სისხლმან უბრალომან ღადო გიყრას სულთა ნავსა.

ლომმა ბრძანა: მე არას სამართალსა შინა სისწორის საზღვარი არ დამი-
ღვეკია. არას საქმით არ იქმნება, რომე მე სამართალი გაწიხნო, მაგრამე, თუ
ცა ორგულობა ესე შენ შეკამცნდა,—შენსა საფერსა სატანჯუკლსა შეკაბამო.

უთხრა ტაეში

რასაცა დასთეს მიწისა ჰირსა, იგი გამოკა, გაიდგამს ძირსა!

დამანამ მოახსენა: მე რომლისა მიზნებითა ესეთსა ორგულებასა მოვიგო-
ნებდი, რომლისა შეწვენითა უსაზომოსა საქმესა შეკედებოდი, და შეუძლებელთა
შესაძლებელად გულთა გავივლებდი? მე რაცა ხელმწიფისაგან უსაზომო შებრალე-
ბა და მოწუადებთა ნიში მინახავ, უთუოდ მე თვისის ჭკუენის მხრობელობით
სახელოვნობისაგან უცნო(დ) არ შემოქმს, და ჩემსა საიმედ-სამართალსა არ გარდა-
მიკეთს.

¹¹⁰ ვარიანტი: უფრო გამოჩნდების.

უთხრა ლექსი

სიმათღლისთვის დაგზადა ღმერთმან სამსჯავროდ ქებულად,
უმსჯავრო არა გამოკა მოსამართლისგან დაბულად.

ერთმა ვინმე თქვა: რასაც დამან უბნობს, არა თუ ხელმწიფის ქებისა და
დიდებისთვის იტყვის, არა! ამა ხრიკებითა თავისა თვისისა ჭირთაგან გამოსნს-
სა ცდილობსო. დამანამ მასუხა გასცა:

— ვინ არის ჩემთვის ჩემის თავისგან უკეთესი მოყვარე, ანუ უსაყვარლე-
სი მკობარი, ჩემის მორჩენისა ჩემგან უუფრო მნდომელი? ვინცაღა თავისა თვი-
სისათვის არ გაიჩაება, და თავსა თვისსა არა უმოწმებს; სხვას მისგან რა იმე-
დი ქმნებისა?!

უთხრა ტაეში

თუ კაცი თვით ვერ ირგებსა, ვით ატებს სხვათა რიგებსა?

შენი სიტყვა შენვე მოწმად მოგდევს, შენს უცოდინრობასა, გამოუცდელო-
ბასა, უტყუობასა ამტკიცებს. შენ ნუ აზრობ, ამისი სახე ხელმწიფემ არ გამო-
ჩხრიკოს, და მის გამოძიებას უკან შენ არ უკუსწობილდე! შენ ესე არა იცი, მი-
სი ნათელი ცნობა ერთისა თაობისა საქმესა ერთს ღამეს გუელსა გააკლებს, და
ღაშქრისა სიდიდესა ერთისა საქმითა გააჭარკებს?

თქვა ჩანრუსაული

მისი სრულ თემის, მონობა თემის საგონებელი ერთის-წამისა,
საქმეს სრულებით გატება ცნებით, სხვის არ შესაძლო ას წელ სამისა.

ეურ-შავა უთხრა: მას წინანდელი შენი ეზოში ჩსუბი და ჭაჭობა კერე
არ მივეთან, რომე აწ შენი კეე ენა-მარჯობა და ამა საქმეთა გასკვირება და
არაკებთა გამოთქმა. დამანამ უთხრა:

— მართალს ეუბნობ, თუ ვინმე მიჯერებდეს. არაკისა და სიტყვა-მტკვრო-
ბის დროა, თუ ჭკვისა უერთთა ვინმე მოისმენდესო. ღომის დედამ უთხრა:

— ჭა-ჭაი, უცხო კიდე იმელი გაქვს, შენისა ეშმაურობითა გარდაჩრეო?
დამანამ თქვა:

— თუ ვინმე კეთილსა და ბოროტსა ერთად მიიჩნევს, სიკეთეს სიავის
წინ არ წააყენებს, არცა რას მე ვინაღვლიო! მე სამსახურისა ერთგულობის
ტვირთვით თავსა მიტვირთავს, გამკობა გამისრულებია. ხელმწიფესა უკეთ მოეხ-
სენება, რომე ვერა ორგული სიტყვითა თავს კერე იმართლებს. ვისაც ჩემთვის
უსამართლო სწადავან, მისი ნდობა მასვე მიუბრუნდება, რომელიცა ჩემის საქმი-
სა გამოძირთლებასა ასწრავებს, გამოძიების საჩუკებელისა და სიწყნარის რიგი-
საგან გარდასცვლის, ბოლოდ გარდასასადი მიიკება, როგორადაც უთქვამსთ.

უთხრა ტაეში

სინჭარის საქმე ბრუნთ სძულთ დასარქმე, ჭკვის სახლსა დასცემს აქ შენ, და იქ—მე.
რომელიც სინჭარით სიწყნარის გზას დაჭარკავს, მას კერე მოუვა, ვითა

მას დიაცსა მოუვიდა, როგორც მან სინჯართ თვისი მოუყარე და მისი მონა
კერ გაარჩიავო. ლომი დამანას სიტყვას უურბობდა, და ჭეითხა, როგორ
ყოფილდა?

დამანამ თქვა არავი

ქიშმირის ქალაქის შივა ერთი დიდ კაცარი იყო. ქონებითა სიმდიდრე
უთვალავი ჭქონდა, ხადუმნი და მსახურნი მრავალნი ჭქევს. ცოლი ესეა პირ-მთვა-
რე, თმა ხუჭუჭი. იტყოდენ მოარულს ცის თვალთა მისი მსგავსი მზეცა არ
უნახავსო, არცა თურქთა ხელთა მისთანა რამ ჩავარდნილიყო. მისი სახე საყვარ-
ლის შეურის დღესა ჭკანდა, ნათლად მოეყარე მისი თმანი საყვარლის გაურის
ღამესავით შავი და გრძელი (იყო).

შერეული

ერთ-სახელ შუადლის მკეებრ, ვითა მზე, ნათლად მგენარე,
თვალნი ნარგიზად მოსარვით ხახუარ სულთა¹¹¹ მცენარე,
ზირი ბროლ-ლალთა უმყობე, ინხითთ გარდაბანილთა,
წელი წერწეტი, მკერდ ბრტყელი, რა ნახო კლიდეს ზენარე.
გულ-ტეპილი, შაქრის უტეპოსი ბაგე-ბადანში ცვარული,
და სხესავით* ღბილი¹¹² სხეული, ხელთათვის არ საწყენარე.

მის დიდ კაცრის შესობლად ერთი მხატვარი ესახლა, ენა მკვერობითა და
სინჯუქითა ჭქეუნისაგან თითის საჩქებებულად შექმნილიყო. მხატვრობით მსო-
ფლიოთა კაცთა გული შეხვდით მოეტაცა. მისის სახის გამომსახველსა კალამ-
სა ჩინელთა მხატვართა სული საწვრთელის მინდორთა შინა გაეცეთურებინა; მი-
სი ფერების შესამებით ხატაკელთ დამაფერადებულთა ჭქრათის მინდორი გაე-
ცუდებინა.

მჩიობლელი

ხელ სწრაფი, უცხო ოსტატი, ჭკვიანი, გონიერა,
წყალზე ქარულად მოხატის უმა იყოს; თუცა ბერია.
გულისა გასანათლებლად თმანი ხუჭუჭნი დასახის,
ღამის სართით დღის კარდსა შრომანთან ურგის, მას ახის.
მისთა ნახატთა მნახველი, თუ გასინჯუკდა ცნობითა,
იგიც მის მსგავსად გაბუგდის კერარას გამოცნობითა!

დიდ კაცრის ცოლსა და მათ შუა აშეიკობა ჩამოკარდნილიყო. მხატვარსა
მის ტურთისა სიყვარული გამოაჩნდა: სურვილის ხელმწიფემა რა გულსა თემთ

¹¹¹ ვარიანტი: ნახეარ რ უ ლ თ ა მცენარე
* ერთს ვარიანტში სწერია «ხსედსავით», მაგრამ ცხადია, რომ ეს გადაშეწერის ცდო-
მილება არის: «ხსელი» წითურსა ჭნიშნავს, და არც ვანტანგი და არც საბა ორბელიანი ასე
უაზროდ ამ სიტყვას აქ არ იხმარდენ. დანარჩენს საშს ვარიანტში სულ სხვა რიგად
არის ეს აღგილი. იხილეთ ქვემოთ.

¹¹² ვარიანტი: და სახელ ღბილი.

რედ.

მეცნიერობის სახლი და სამეოფი შეამცნა, ტრფიალებისა და შქარი გეამთა შეესა, და შეიღნი საცნობელნი დაიპერნა.

ტ ა ე შ ი

სურვილის მეფემ გულის თემი დაიპურა სჯულისა!

მის ურმისა თვალი მისის ტრფიალებისათვის მოღვაწისა გულისაკით ილკიებდა, და გასმული თვალი, შემოდგომისა და გასათესულის დრუბელსაკით, ცხარათა აპურებდა.

და იტყოდა ლექსსა

ვითა ლამშარი ვიწვები საყვარლის გზათა მარები,
ხან ურვის თვალით ვირცხები, ცრემლით მოძირწყავს აჩები.

მან ქალმა მის ჭბუგის ნახვითა გული გონებით გასცა, და მოცდისა და მოთმინებისა უსტარი წვიმას ჭემ გაუშალა.

და იტყოდა ლექსსა

გული წავიდა, გამეჭვა, მეგრდი დამიღარიოლდა.
ტე, მოთმენაო, გამრიდე, სხვა რამე ელდა მიოლდა.

სურვილის ცაცხლმა ორთავეს მოგზება დაუწყო, შუა-მატყვი და მატყალი აღარ უნდოდათ. ერთმანერთს შესუდენ, მისვლა-მოსვლის გზა სატრფიალოს ბტყურისაგან გატაკეს. ერთსა დღეს მან ქალმა მას უმასა უთხრა:

— შენ ოდესაც შენისა მოსვლითა ჩემსა სამეოფთა ადგილთა განმინათ-ლებე— უადვილესა, თარა, ჩემს მოსვლას გვიანობა სდევს, ამაღ რომე, ვირემ დროსა ვაპებდე და მიმიწოდდე, ანუ კნტთა შემორტყოვასა დაინახვიდე, ანუ სხვასა ნიშნობას ესცნობდე, დაუფენებით უვაცროდ დაგრჩები. და თუცა შენისა მსატყრობისა ოსტატობითა ესეთსა რასმე მოიგონებ, რომე არვისგან შეიტყობოდე, და სხვათა უცნაურად ჩენი მონახვით ესეთი რამ მომწადო, მე და შენ ოდესაც კვინდოდე სხვათაგან შეუტყობლად და აზრ-უგრაყად მუნ შევიერებოდეო. ესე არცა ტყუაზედ შორავს, და საჩჩქვსაცა შინა ახლორე არსო. მან მსატყარმა უთხრა:

— მე ორსა აჯილასა შეემზადებ: ერთი სითეთრით ვარსკვლავით წყალში ელვიდე, და მეორეს— შავსა სათისა თმებრ, და წანგისა ეურმალთა მსავსესა. და შენ რა იგი ნიშანი ნახო, სწრაფად შევიერებოდეო. რა იგინი ამა პირთა დაასკენიდე, მის მსატყრის ერთი მონა კედელს უკან იდგა, და მათს საუბარს ეურთა უპერობდა და ესმოდა.

ღ ე ქ ს ი

ბაკეს ნუ გახლქი სათქმელად, თათული ზედ თუცა გესხნეს,
სიფრთხილუ გოჯობს: ნუ თუმიცა, კედელთა ეურნი ესხნეს!

რა აჯილა იგი. შემზადა, მისვლა-მოსვლის პირობაც გასრულდა. ერთსა დღეს მსატყარი იგი საქმესა რასამე ზედა წავიდა და საღამომდის მუნ დაეყო-

ენა. მან წაიხრებოდა ამ მიზეზით მისი მოხატულობის გზა განსწავლა, ახილა იგი მხატვრის ქალს გამოხატუება, წამოისხა და მის დიდ კაჭრის ცოლთან შევიდა. დიაცმა მან, ნამეტნავის ნდომით რომ თვისი გურთა მოსურებოდა, კვლავ გასინჯა რა, და მონა იგი თვისი აშვიე კონა, და უცხო და შეცნობიერ კერათი გააჩნია.

ღ ე ქ ს ი

თავი მისცა სააღერსოდ, ღვინისა წერა დააწყო,
საწადალი აღასრულა, კონა, ხლება მოლაიწყო.

მონამან მან რა გულის ნება დაასრულა, მოღვნილი მივიდა, და ახილა მასვე ქალსა მიუტანა. რა ესე გარდასწედა, მხატვარი იგი მოვიდა, საყვარლის პირის ნახვის სურვილით მოცდის სამოსელი გაიხადა, ახილა მოითვარა და დიდ კაჭრის სახლსა მიმართა. დიაცი მოკვება, მოკვება და ქრება:

— საყვარლო, რაჲ არს ესე ადრე შენი მობრუნება? მხატვარი მაშინვე მისედა, რაჲცა ქმნილიყო, და თვისი მისულა სხვის გზით დაანახა. მივიდა, იკითხა, უოკელივე შეიგნო, თავის ასულსა და მონას ორთავე გაურისხდა, და ახილანი იგი ორივე დაწვა, და მას საყვარელსა გაეუარა. იგი დიაცი თუცა მათ საქმეთა შინა არ აჩქარებულყო, და მის მონისაგან არ შეიბღწებულყო, მისის საყვარლის ნახვისაგან უცხო არ შეიქმნებოდაო.

ღ ე ქ ს ი

სინჯარის ნერვის დამრგველი ისწრაფის, სინჯარს არასა,
ნაყოფს გლოვისსა მოისთლობს ნაქმართა დასამწარასა.

ესე არავი ამისთვის მოვიყვანე, რომე ხელმწიფემ შეიტყოს ჩემი საქმე. ამას აჩქარება არ გაეწობა, მართლად ვიტყვი, რისთვისა შიშით არ კამობ. თუცა სიკვდილი. საუკუნომდე ძალია და უნდომი მოსკუნება, ოდესცა იქმნება მოკა. შრავალჯერ მოსრული თერხი მისის კეთილით გაუღონოკებულან და შეუტრეათ, რომე წარსრულისა და სიკვდილისა ბაგიდამ გამოსვლა შეუძლებელია. რომელიცა წარმავლსა ქვეყანასა დასტკეპნის—სიკვდილისა სასმელი უნდა სვას, და სამკვდრო სამოსელი შეიმოსოს.

შ ა ი რ ი

ცის სრბამან სივოცხლის ეუდროს ვინ დასკას ხან-დაზმობილად,
რომ განთიადის უმსწრათლეს არ მოჰქლას კვრე სწრობილად?
ამა საწუთროს მკერვალმან ვის რა უკეროს ცნობილად,
და კაბა კურავის ჩააცვას დაუძომებულად, მეობილად.

თუცა ათასი სული შედგას, და ვინოდე ხელმწიფის ნაცვლად წაეკებოდეს, თუცა მას ერგებოდეს—თითოსა ათას რიგად მოვიძულე, და ორისავე სოფლისათვის მათს ბედნიერობას ვანაცვალე.

თქვა ჩახრუხაული

ეს ტუბილი სული, არ ამოსული, სულთა უტუბოსა, მას უოკლად სრულსა,
დაუთმო მას შინა, არ შეშეშინა, მე ვანაცვალე, ვამსჯავსო რულსა!

მაგრამ ხელმწიფისაგან ამ საქმის ბოლოს გასინჯვა ხამს. იუცა ხელმწიფისაგან სრულითა ურისხველობა არ იქმნება, აგრევე კამოსაყენებულისა უმის ცუდის ქვეით სიგვილი უქმნელა.

თქვა ტაეში

მრავალთა კაცთა მომკვლელი მარტო დარჩების მომკვლელი.

ყოველსა ეამსა საქმის შეიმღებელი მონა არ იშოკება. ადვილად მისინდობელი და ჰინ-შენახული მოსამსახურე ხელთ არ საუყარდება.

თქვა შაირი

კაცმან იაზროს უკარო გამოკაყენო დართა,
ესე მასა ჭკავს, სიძი ქვა მზესა გაუღვა დართა,
ჭტონოს შეიქმნას აღმასად ავუნდისა დართა,
და რამდენი წელი გაიარს, არ შეიცვალოს არ რითა!

ლომის დედამ შეიტყო, რომე დამანას სიტყუები მოსწონდა ლომსა და უერთა ამოდ უპურობდა. საგანებულთა ჩაპარდა, და თქვა: ვაი, თუ ლომსა ესე მოკაღული სიტყუები მართალი რამე კგონოს, და საფერებელი ტუეილი სიტყუები გულის სიწრფელით დაიჭუროს; მისი ტუბილად გამოთბარი ენის სასმეული შესვას, და ამა საქმისა გამოძიებასა აღარ გამოუდგეს? ჰირო ლომს მიუღო და მოახსენა:

— თქვენი დადუმება ამასა ჭკავს, დამანას სიტყუები მართალი გგონიათ, და სხვათა მოხსენება ტუეილი. მე ესე ეჭვი მაქვს: თქვენ სწორის სიტყუისთვის გუელი სწრ დაგიჭურებიათ, და ტუეილის საზღვრის გარდასკლასა ცდილობდე.

უთხრა ლექსი

უსმენლად ვით მოიწონო ადონისა სტუენჯანი?
ჩხიკვის ჩხვილი არ გაცდის კოდარაფ ფატრის კრკენანი.

ესე თქვა, და გამწერალი სადგომს წავიდა. ლომსა დამანას ხელბორკილით საპურობილად წაყვანა ბრძან და დაკრძალვა, და ბრტუთაგან მისის საქმის გამოძიება, და მართლის ცნობა და მოხსენება. სამსჯავროს გრება გაიყარა, და ლომის დედა ხალვად მუოფთან მოვიდა და უთხრა:

— ეჭა, შეილო მე დამანასი დიდი სიბრალეული მაქვს, მაგრამ აწ შევითყუე, გასაკვირელი ეამი და გასათცებელი დრო უოფილდა ესოდენი შეთხზნილი ტუეილი ვითარ მოიგონების, დანაშაულის თავს გარდაკლება ტუბილის სიტყუთა რაკვარ მოხდება? ესეთსა სწავლებასა რომ შემოიღებს. იუცა ხელმწიფე მას უურსა მიუპურობს, ერთისა საუბრითა ამა მორეკსა გასცურავს. აწე ამას მოგახსენებ: მისი მოკვლა ხელმწიფისა და მისთა დაშქართა დიდი მოსკენებაა, და უკეთესი ეს არის, ადრე მისი ქაჯობის საქმე დაცალო, და მისს ეშმაურს სიტყუებს უური არ მიუპურა.

თქვა ტაეში

სიჩქარე არა კეთილ არს, თუ არ კეთილის საქმისა.

ლომმა უთხრა: ხელმწიფეთა თანა ახლო მეოფთა ჩხუბი და შური მრავალია, და მათის სახელმწიფოთს გამკებულთა ხელმანობად ერთმანერთის ავის ნდომა, დღე-და-ღამე ძვირის ზრანსა აქვსთ, და თუნცა ხელ-გამომავალი და მხნე ვინმე გამოჩნდა, მის სიკვდილს კრებობან. შემძლეებს და საქმის გამრიგებელს გაცნა მოშურნე და ავის მნდომი მრავალი ეუოლებს; საბრადოს და ხელ-გამოუალს არავინ მტერი ეუოლება. დამანა დია ხელ-გამომავალი და უოლის რიგით შემკულია და ჩემს წინაშე გადნიერი. ნუ თუ ამის შურითა შეთქმულ იყვნენ? გკეთი შური ვის კქმე-ბის, რომე გაცი სასიკვდილოდ გამოიმეტონ! ლომმა უთხრა:

— შური ესეთი ცეცხლია, რა აგზება, ნელსა და ხელსა სწორად დას-წვავს! მტრის შურითა ესეთსა ბოროტსა იქმს' გაცი, რომე თვისი შემსგავსებუ-ლი კეთილი ვერ დაინახოს, როგორც მათ სამთ მეშურნეთ შინა არავთა თქმუ-ლაო. ლომის დედამ ჰკითხა, როგორ უოფილაო?

ლომმა თქვა არაჯი

მოუყვანიათ, სამნო ამხანაგნი შეიყარნენ, და სიყვარულით შეთვისებულნი, მგზავრად წავიდენ. მან უფროსმა ამხანაგმა მათ ორთა ჰკითხა:

— თქვენ თქვენის ქალაქით რად გამოსულხართო? ერთმა მათგანმა უთხრა:

— რომელსა ადგილსა მე ვიყავ, რასაცა ურიგოსა მოვიმძენდი, ვერ მოვი-თმინდი, და შური ესრე მომერვის, ცეცხლებერ შემწვის, და ამისთვის გულთა შინა ესრეთ ვარჩიევი, ცოტასა სანთა სამეოფთა გამოგრიდე. ნუ თუ, ესენი უა-მებულნი აღარა ვნახობ. მეორემ თქვა:

— მეცა ამა ზირუნვისაგან ვალოა შეპურობილი ვიყავ, კვლარა გავსქელ და გამოკვარდი. მესამემ ამხანაგმა თქვა:

— თქვენ ორნივე ჩემისა ნაღვლის ცეცხლით დამწვარხართ. მე ამა ურვი-საგან ჰირი უდაბნოსაგენ მიმბჰურიაო.

თქვა ღეჭისი

მართალსა გეტყვი, ვერ დავსთმობ ესრე ცოტასა წყენსა: ჩემი მძა სვედეს ღვინოსა, მე ცუდად გუჟღე მენასა.

ამით სამთავე გამოჩენილი საქმე შეიქმნა. სამნივე ამხანაგნი გულ-ძვირნი და მეშურნენი იყვნეს. ამა საქმისა უფალნი მის გვარად საყვარლად ვიდოდენ. ერთსა დღესა გზათა ზედა ერთი ჩახვი ვეცხლი ჰპოვეს. სამნივე მუნ გარდახდენ და თვით ერთმანერთს უთხრეს:

— ჩვენი საირგებელი მოგვსება, აწე ეს გავეოთ და გარე შევიტეთ, და ჩვენთა სამკვიდროთა მივმართოთო, და მცირე ხანი შეუბით ვიდხინოთო. ცო-ლებისაგან ესეთისა შურისა ოფლმან დასხათ, კვლარ გარვიდენ, რომე სწორეთ გავეოთ, და არცა სიუხვისა შეძლება მოიცეს, მის პეცხლისაგან ხელი აულოთ; და ვეცხლის სიმუნწით გაუოფას დამოდენ, და ამ საქმიით ერთი დღე-და-ღამე

უდაბურთა ადგილთა დარჩენენ მშვირ-მწუწურკაღნი, შეჭირებულნი. მილი, მოსკუ-
ნება მათი უგეშურად გარდაულეს, კამათობდენ და კერას არიგებდენ.

შ ა ი რ ი

ბოფლისა საქმის საჩუგათა ვინ მისწვდა, ვინ გააგებსა?
ჭტავს ზღვის უფსურულსა ჩასჭკრეტდეს, აღრანხდეს ძირთა ნაგებსა.
აუთ კაცთ მუხთლობა მას ჭტავს, სწრაფად აჭტეკდე ნაგებსა,
და ულხენელს ჭირსა ვინ ნახავს ცუდის წამლითა ხარკებსა?

მეორეს დღეს, დიდუფელ, ხელმწიფე ვინმე ნადირობად გამოსრულ იყო, და
მათ ამა ცილებასა შინა ზედა მოადგა. სამნი იგი კაცნი გზათა ზედა მსსდომ-
რენი ნახა, მათი საქმე გამოიკითხა. რა სცნეს, შეიტყუეს, უოველივე ხელმწიფეს
მოახსენეს:

— ჩვენ, სამნივე შურითა შეპურობილნი (ვართ), ამა მიზეზითა სამკვიდრო და-
გვიტყუება, შეწუხებულნი აჭ მოსრულვართ. აჭაც ესრე კეცხლის ჰოგანაზედ შეუღლი
და ბრძოლა ჩამოგვიკიარდა, და დამზავებული კაცი კერ გვიპოვნა.

მოახსენეს ლექსი

მადლობა ღმერთსა, კინათგან კპოკეთ გულისა წადილი,
ნატრით ნანატრი მოგვეცა, ვითა მშვირსა სადილი.

ხელმწიფემ უბრძანა: სამთავე მითხარით რას გვარისა შურისა უტაღნი
ხართ, რომე მისისა წესისა და რიგითა გაგიწილო. ერთმა მოახსენა:

— მე ესეთისა შურისა ხარისხთა ვდგავარ, არა უამს არა მნებას რაცა
კაცსა სიკეთე რამე ეუფო, ანუ ჩემგან მას კეთილი და მოწყალება, ანუ საჩუგებელი
რამე მიხვდესო. მეორემ თქვა:

— მაგას ეგოდენი შური არა ჰქონებია. მე ესეთის შურით შეპურობილი
ვარ, თუცა ენახე — სხვამან სხვას მისცა რამე, ანუ კეთილი უფო რამე, მე თვალ-
ნი დამიბნულდებისო. მესამემ თქვა:

— ამა ორთა შურისა ნაწილი არა ჰქონიათ, და ცუდად შეუღლობენ. მე
ესეთი შური მაქვს, ესეც არა მნებას, სხვამან ჩემზედა კეთილი ქმნას, ანუ მომ-
ცეს რამე, მაშე, სხვისა კეთილი ვით მენდომება?

ხელმწიფემ განცვიფრების თითთა გონების კბილით იგბინა, და მათ შე-
ბღთა უსჯულო სიტყვის წერით მათის სახის მაგალითის ნაწერზედა გაცოცდა,
და უბრძანა:

— თქვენის სიტყვის თქმითა, ამა კეცხლისა მოცემა თქვენთვის ცოდვა
არის, და თითო თითო თქვენის საბოროტის ჰატიყი უნდა მოგვეგოსთო. რომ
მელსაც კაცსა სხვისა სიკეთე და წყალობა არა ნებას, მისი მისაგებული ეს არის:
ბუნდობობის ნაყოფთაგან გააყენონ, და ორსავე სოფელს დაწინდეს და უც-
ხოობით მოშორდეს; რომელსაც სხვისაგან სხვის კეთილის უოფა არ უნდა,
მისთვის უმჯობეს ეს არის, სწრაფად სიციფხლისაგან გაიუყანოთ, ესეთისა ნა-
ღელის ტყიართი მისის სულის ბირიღამ ამოვიღოთ; მესამისა მის მისაგებული

ესე არს, მრავალ-ფერითა ტანჯვითა იტანჯვას, და მანობამდე შეჭირვების ჭან-გას შინა ივავლახოს, ვირე მბორად გარდიქცეს, და სული მისი სირთა ირეკთა გაეხას. მერმე შირველისა გაანინა: სრულიად გატიტულება და უსაზრდულოდ მას უდაბნოთა აღგილთა გაძება, და რაცა ჭკონდეს წართმევა.

თქვა შაირი

თუ კაცსა სხვისთვის კეთილი არა ეწადოს ნებითა,
ნურც სხვა მას შეზღავს კეთილსა მოწყალებისა თნებითა.
ხე უნაყოფო მოჭკეკეთუ, ცუდი შემოჭკარ ნებითა,
და ბოროტი ძირი აღმოფხვარ, ვით ბნელიანი სნებითა.

მეორე მეშურნესა სრმლით თავი მოჭკეკეთა და შურისაგან გულის დაგკას მოაძრინა. მას მესამესა ნავთი შესცხეს, და ცხელისა მზის უუდროსა დააგდეს, რომელი მცირისა ხანისა უკან ტანჯვით მოკვდა. და საშინეუ იგი მეშურნეი თვისისა შურის გზით წარვიდენ.

შ ა ი რ ი

უყურნებელი სენია შური, თუ კაცსა კცისა,
ემშათ წესია, ჭაჯისა, საქმე მძინვარე მხერისა.
თქმულა: «მეშურნე მტორია ჭკუანისა და ზეცისა,
და თვისსავე სულსა უწყალოდ მოჭკლავს და ჭკე დაეცისა».

შურის ძიება დევისა და მელის წესია. არა ხალკელი შურისა უდიდე არ იქმნება. მეშურნეთა წამსა-და-წუთ კაცთ სისხარულზედ მოსწყენიათ და სხვათა ჭირისაგან ჭირში —

ღ ე ქ ს ი

ამ ზრუნვითა სულს გასცემენ უმისკაცონი, ანი კაცნი?
რად ცოცხალან ჭკულნი კაცნი, მალ მოისრაან, ვითა კაცნი!

ესე არაკი ამად წარმოვსთქვი, რომე ამით სცნა, შური მუნამდე მიიწკვის, ვირე თვისისა თავისა მსგავსიერი სიკეთეცა არა ენებოს. ამით საჩინოა, სხვისათვის რაღა კეთილი ენდომებისო. არამც დამანას საქმეცა ესრე შურით ამდგარ იუოს? ლომის დედამ უთხრა:

— მე ამ კარის კაცთაგან მეშურნობის გზა არ მინახავს, და ამ სახისა არცა ვისგან რა ექვი შემსულა. ნუ თუ ესე იუოს. მის მოკვლასზედ უოკვლნი-ვე შეთქმულ იყენენ, და ხელმწიფისა შესმენისათვის ექმნასთ? თვარამ, მისის გაცუდებითა სარგებელი არავის მიეცემის. ლომმა უთხრა:

— მე ამ საქმისა ესრე მწადაინ: დამანას გაცუდებისა საქმესა არ აუყრ-დე, და არცა სხვანი იგი მაყედ ჩემის წყალობისათვის დაქიმებულნი იყენენ. მე სხვათა სიამოვნისათვის ღკთის თვალი არ განვიშორო.¹¹³ ვირემ მისისა საქმი-სა გამოძიებასა არ აღვასრულებ, მე მისის მოკვლის ბრალსა არ დაიადებ შე-თურბას საქმესა ზედა რომე ავიჭარდი, და გგოდენ სინანულად შექმნა, აწ კერე

¹¹³ ვარიანტი: თვალი რა დ განვიშორო?

რადღა ეყო? უმჯობე ეს არის, შეუტეობრად და გამოუკვლევად სელ-გამომ-
კალი და გამოხინლი კაცი არ წავახდინო, და ვირუდის სიმართლის ჰირი ექვი-
სა ფარდაგსა უკან არა ვნახო, არა ბრძინება მასუდ არ დავსკენა, და ამა სიტ-
უვის თარგმანება, რომელი საუკეთესო სარგებელია და სიწმიდის ზნითა შობი-
ლი, რომელი დიდსა ბრძენს უთქვამს, მას არ გარდავსცილდე.

უთქვამს მარხობლელი

თუცა რისხვა მოგერიოს, შემტადისა წურთა სასკე,
დაითმინე გონებითა, ბორკვის ცუნხლი სწრაფად ავსე.

ადვილია გასატესლად ლალი თლილი, ფურად კარდი,
ძაგრამ მისი გამოელება, არ იქმნების, რა დასწინარდი.

ჩქარად ხრმლისა ამოლება, თუცა ბრძენმა დაუწუნოს,
სინანული რაღას არგებს, ან სიწინარე ვინ ურწმუნოს?

ლომძან და დეამან მისმან საუბარი დასრულეს, და თვისთა სადგომთა
წავიდნენ. დამან საპურობილედ შეიყვანეს, და ხალაჟური დაადკეს. ქილილამ რა
სცნა, მშობილობის ცუნხლმა გული დასწვა, და მეტობრობისა სიფარულმან მი-
სად ნახვად გაამგზავრა. რა საპურობილედ შევიდა, ოდეს დამანა დაინახა, მისის
თვალის ღრუბლითა ცრემლის წვიმამან ცურავა დაიწყო, და უთხრა:

— შმაო, ამა ჭირისა უფალი და გატანჯული ვითლა გიხილო, ანუ ამას
იქით ჩემსა სიცოცხლესა რა გემოლა მიეკემის?

უთხრა შაირი

უშენოდ სული მიდგანან, როგორ ცოცხალ კარ და ვითა,
თუ უოლე გპირდსა არ მიფდე სიტყვითა კარგ სადავითა?

გეთქვა: «უჩემოდ გაძელა მტერთანა¹¹⁴ არ სადავითა»

და შეფობა მქმნას, მონად ჯდტე—არ თქიულა ეს იტავითა.

დამანამ ტირილი შექმნა და თქვა

ლექსი

მოსურნის მოყვრის სიშორე ჩემთან ვით გაიძლებს?

ღვიძლ-დაკოდილი: გულ-წულული, შორს მიყოფი მისის ხლებისა.

ესე ვირუნვა: ჭირი და ნაღველი, და საპურობილისა მიმიე ვახკვი იე არა
რად მიხანს, ამაღ რომე, გაყრისა კვამლი უნდა შემომოხდევდეს, და მოშორებ-
ბისა ცუნხლითა ვდნებოდე.

უთხრა შაირი

დამე მეოცნის შენისა თვალ ჰირთა ჭკრეტის სახენი,

ნაღველისა ცუნხლთა სადაგად გული ვედა-წედ ვახენი.

თუმიცა მეზმანი — მეყურნის, დავიწვი რა ვერ ვნახენი,

და ვახკვით შეგრულსა მეფონის, გამწყარაღმა თუ ვიანენი

ქილილამ უთხრა: ჭაი-ჭაი, დამანავი აწე რადგან სიქმე ესრე მოსდა და ამა

¹¹⁴ ვარაანტი: მტერთა თ ა ნ არ სადავითა.

ხარისხთა აღსდა, რაცა გამოცენ და გირჩიე, და სამჯობინარო წინარე დაგიდე, მე ამა საქმეთა ექვი უწინვე მქონდა, და ყველაკას ვხედავდი. ჭკვის სწავლით კსოდენი დაგიყინე და არ მისმინე, და აღხისა რჩევითა შენისა გონების ნებასა მიჭყე, და ბოლო ესრე მოჭხდა. რასაცა გეტუოდი ავხდა.

უთხრა ლექსი

გული, გიშალე მგზავრობა, მიხვალ დაგიჭერს საცთუროთ, არ მომისმინე, შევიძურეს, გამოისხსნები აწ თუ რით?

თუცა გკოდენსა სუბარსა არ გაკრძალებოდი, და მე შენი ჭაბაგება დამეჯერებინა, და ამა საქმეზედ მოცთუნებულ ვიყავ, დღეს შენის ორგულობის თნა ზიარი ვიქმნებოდი, და ესეთსა საყუდრელსა სიტყვასა კვლარ გეტუოდი: წაიჭაი, უტუნურო! არა დღე-უოკელ ბრძენთ ნათქვამსა გასწავლიდი? და მაშინდელი ნიშნები ყველა აწ გამოაჩნდა, აჭა, ხედავ? მბეზღარი კაცი თავის დღის მოსვლამდე, უწინვე წასულას დააშურებს. ამა სოფლისა დიდებისა და სიმაღლისათვის მოჭირვებასა სიცოცხლისათვის გემო არა აქვს, და ესეც იქმნება, საწუთროს მიმდობი, ვიეთნი ესეთსა სტანჯულსა შევარდენ, თვისი ცხოვრება ესრე დამწარდეს, უოკელს წამ-და-წუთს სიკვდილსა ნატრობდენ, რაკვარად შენ მოგივიდა, რომე შესსა სიცოცხლესა სიკვდილი უმჯობეა.

უთხრა ლექსი

ამა შენმა მოსაკლამნ გული სრულად დამობინდა, ასად სჯობდა არა უოფნა, კვრე უოფნა არად მინდა.

დამანამ უთხრა: ჭე, ძმაო! დღე-უოკელ, რაც გმართებდა, მამცნებდი და მასწავლიდი, მაგრამ ჩემმა ავმა ჩვეულობამა, საქონლის სიხარბამა და სიდიდის ნდომამან, ჩემისა ჭკვის სიპოხე დამეჭლო. შენი სწავლება ჩემს გულსა შინა ამისთვის არ შევიდა, რომე ზიანინ დამენახა, მაშინც მის საქმისა ესეთი უსზღვრო ნდომა მქონდა, ნამეტნავისა მოჭირვებითა ვსცდილობდი, რაკვარად სხუელსა საკმლის ნდომა აუარდეს, რაგინდ მისი მაწინრობა იცოდეს, არ გაკრძალება და ნდომასხედაც დადეკა. ვერკვე კაცმან, რომელიცა მოსათმენი ვერ მოითმინოს და არც მოიკეთოს, რაცა მისგან ჭირი აუტყდეს, იგი უნდა თავს იღვას. თუცა თავი ვიმართლო, რადა სახმარ არს,—ჩემითავე მჭირს.

უთხრა ლექსი

ეს სატირალი საქმენი სხვისგან არა მჭირს ჭირითა, მე ჩემი თავი მოკვალე შრომითა გასაჭირითა.

ქილილამ უთხრა: ჭკვიანის კაცისა საქმე ეს არის, თვის საქმესა უოკელსავე ბოლოსა უსინჯუკდეს. ნერგისა დარგვის უწინ მის ხილს უნდა სხსრკედეს. და იგნას, რა კვარსა ნყოფთსა მოსცემს, რომე რა მოისხას, სასინანულოდ არ გაუხდეს, და თვისის ნამუშავარისგან ცალიერი არ დარჩეს. აგრევე, სიტყვა ასეთი არ წართქვას, თვით დანახოს, (რომ) ამის მეტს ვერას ირეკებს—მეტრს ადმოს და მოყვარეს ეწეინოს.

თქვა ტაეში

სინანულით რას უშეუღლი, თუ ხარ შირველ აეთა მფუშეული.

დამანამ უთხრა: მტრის უგან დეკნა უღონოს კაცის წესია. მოსვენება და სიმსარულით სინჯონის დაჯერება, უმატიურისა და ცუდის კისიმე საქმეა. რომელნიცა დიდთა სახელთა ექებენ, დიდს ჭირთა და ძნელს შიშებს გამოიყლიან.

უთხრა ლექსი

აერის ჩოგნით ბურთისა გატანა იქმნას აწე როს?
გინცა შეეპას ძლიერსა, ხამს მოკლეა თავს დანიწროს.

ჭილილამ უთხრა: ბედი, დიდება და სიმდიდრე უოკულივე მაგა ჭირად და ზრუნვად არა დირს.

უთხრა ლექსი

სკეთ ბაღთა პალატის კართა ნუ ექებ ღზინთა ხილებსა:
აქ ჭირთა, მუნ ჯოჯოხეთსა ნაყოფად მოიხილებსა!

გმართებდა ხეღვა და გონება ჭკუენიურის დიდებისა და ქონების მოანგარებაზედ არ დაგედვა, და მით მწუხარებისა და კაების ხნარცეთა არ ჩასწრილიყავ, შურისა და ქიშპობისა ნერგი არ დაგურგო, რომ დღეს მისის მოსხმულის მწარე ხილის გემო არ გენახს, უგადრისად და ავად არ მოგუესთლო. დამანამ უთხრა:

— გინცა ამ ჭირისა თესლი მე დაეთესე, და კინცა რას დასთესს, მასვე მოიძიოსო.

თქვა ლექსი

კარგს კეთილი სდებს, ავს ავი წინა უნს მოსაგებულად,
აფქლი საუნჯედ შეკრების, ღვარძლი—ცეცხელ მოსადებულად.

მე შხამის ბაღახი შეიქნე, თაფლი და კარდი რითღა გავსდები? რა საქმის დრო ხელათ წაუგვა, ხელიც საქმობილამ დადგება, აღარცა ცდის თითითა გამორჩევის ნასკვილა გაიხსნების. ამისთვის სიკეთის საგონებელის პირი აღარა ჩანს. შევე ჩემი საქმე მიცნია, და ჩემი დასაგმობელი გამიგდია, და ესეცა შეკიტევე, სიმაღლისა და ბედნიერობის თვალ-მარგალატი ნაღვლის მორგეის ქვიშის ფასი არ უოფილაო.

თქვა ჩახრუნხული

ეს რად ამინდა? არ თვალთა მიხნდა შირველ სოფლის ზღვა ნაკთა სავალად?
რა გავიგე რა, ვერა ვირვე რა, თავიც დაუადვე, სულიც სავალად.

ჭილილამ უთხრა: აწ შენის მორჩენის განზრახვა რას გზით მოგიპოვებია,
შენი გამოხსნა რომლის კარილამ გამოგიძიებია?

თქვა ჩახრუნხული

მე სურვილისა გზა¹¹⁵ მომეჭირა, ღონე არა მაქვს გარდსახეველად,
გამხედდა რჩევის მოვსა გარჩევის, ვისიღა ვიყო შესახვეველად?

¹¹⁵ გარანტი: შენის სურვილის გზა.

ესრე მოჩანს, ჩემის სიცოცხლის სომადლი სიკვდილისა ზედაგონთა დაინთქას, და დღეგრძელობისა მჴე გაცრუებისა და დღე-მოკლებისა დასაჯალს ჩანდეს. მე ჩემისა მორჩენისათვის როდის დაეზარდები, თუ რამ ხერხი და სტე-დური გამიყა—ეგდებო. მაგრამ აწ ჩემი შრომა და სტადელი ეოკელიეე ოხერ-მეჭმნების, თუცა შენ უმოწყალო მეჭმნები და შენის მეობრობის წესითა არ შემიწყვი, და ჩვენში რომ სიყვარული დანერგულა, მის გზით ჩემთვის მოაჭირ-გო და, ეინ იცის, შენ ჩემი საქმე გამოგკითხონ,—დემერტმან ნუ ქმნას, და ჩე-მი ხვაშადი რაჲცა შენ იცი, თუცა გათქმეიენეს, მერმე ჩემი ჭირი ერთი ორად ჰირთა წამომიდეგება. შირველ შენსედ უკაცრავად ეიქნები, რომ დაგაშრობ და ჩე-მის საქმით გაირჯები, და მეორედ ესე ვიცი, მართალსა მოწმობასა იმოწმებს. შენი იგავნი და საქმის საფუძველნი სამართალსედ¹¹⁶ დაგიმტვიცებთა და მართალსა იტყვი. ამა გზით, შენი და ჩემი სახენი საიქიოს თულა ნახეენ ერთმანერთსა, და მუნ ამ მსოფლიოს შესაჭტეკელი და საალერსო ნახეა ხომ არ იქმნების? ქე-ლილამ უთხრა:

— რაცა სთქვი, გულის ხმა ყუეა, მაგრამ შენ ხომ იცი, მე ჟაჟასა და ტანჯუ-სა ვერ მოკითმენ, გვემის სიმწარესა და ტვიიელსა ვერ თავს ვიდეზ; რაჴა და-ფარული ვიცი ვერ დაგმალავ, მე კაცის ფერობისათვის ტყუილსა და ცილსა გე-რას ვიტყვი. მოლანდელი თუ რამ შეითხეს, როგორც მოხდა, სწორად მოჴახსე-ნებ. შენი სამჯობინარი ეს არის: ესოდენტა უზადოთა საქმეთა ჩამოკხსნა, შე-ნი შეცოდება ეოკელიეე აღიარო, რაცა გიცოდავს შეინანო, შენი სული საიქიოს ტანჯვისა და მწუსარებისაგან კანარინო. თუცა უცილოდ შენი სიკვდილი მოწყ-ენულა, ესე უკეთესია: ამ წუთის სოფლის ცოდვა და ბოროტი საქმე მას საუ-კუნოს არ გაგვეეს. თუცა აქა წუთ ჟამ იტანჯო, მუნ დაუსრულებელის ტანჯვი-სა სიმწარისა წყალი მამინ არა სვა. დამანამ უთხრა:

— შენსა სწავლებასა გამოეიეკლეე და, რომელიცა სამჯობინარია, მას ვიქო. ქილილას მოწყენილი და ნადველ მორეული წვიიდა, ჭირის მოსაკალითა ტვირთ-მბიმი. გონების ზურგი მოწყენის დორს მიაუფდა, და კავის ცხედარსედ კენსი-თა ტრიალებდა, და რა დილა გათენდა, ანახლად მოკვდა.

ტ ა ე მ ი

წავიდა სოფლის მნდომელი, მიწის სიღრმისა მზომელი.

ქილილას და დამანას მის დამის საუბარი, თურე მუნ ერთი მზარავი დაბ-მული იყო და მათ ახლორე კიბინა, და მათს ლაპარაკსედ გაუღვიძა, და ყური მიუბურა, და ეოკელიეე დაიხსოვნა და თქვა: ნუ თუ ამა სიტყვებმა ერთსა დღესა მარგოს რამეო?

ტ ა ე მ ი

ეოკელსა სიტყვას დრო უნდა, ლაპარაკს—მისი ადგილი.

მეორეს დღესა მზემან მან ოქროს ღომმან ჭირის ფერს ცის ტერფთა ზე-

¹¹⁶ ვარინტი: საფუძველნი ს ი მ ა რ ი დ ე ე დ დაგიმტვიცებთა.

და ბრუნვა დაიწყო. შირ-შავი დამანა შავის წერილის დამკეს, შინა საპურობილი-
სა უურეთა დაფარვით დამალულიყო.

ღ ე ქ ს ი

მის სამსჯავროსა ჭკუენისა მზე გამობრწყინდა ზეცითა,
ღამემა ბნელთა კალთანი აკვართა ზე აკვციოთა.

მეორედ სამსჯავრო კრება შეიყარა და ლომის დედამან დამანას ამბავი განა-
ახლა. მეუდაიარის ცოცხლად გაშვება წმიდის კაცის სიკვდილის ოდენია. ავსა კაც-
ზედ კარგის კაცობა კეთილსა კაცსა ზედა ბოროტის ქმნის შედარებულთა.

თქვა ღექსი

ავთან სიკეთე მისა ჭკავს, ჭკუელს ჭკადრო დიდი აკუბი,
თუ ავსა ავი არ უყო, კის ჭკითხონ დანაშაკუბი?

რომელმაც შეიძლოს და მოჩხუბარი ცოცხალი გარდაარჩინოს, და მისჯავრო-
სა უხრამბოს, იგი მოჩხუბრისა და უწყალოს ამხანავი იქმნების.

უთხრა ღექსი

ავს ნუ იჭმე, ავის მოქმედსა უოლე ნუ შეუთვისები,
გის ავი სჭირდეს—დამძიმდეს, ესუა შესატყუისები.

ღომმა ბრკენი შესტუქსნა, რათა დამანას საქმის გამოძენასა ეცადონ და მისა
შეგოდება და ორგულთა დღითი დღე არ დააგდონ. ამას უკან მოკრბენ ბრკე-
ნი და მოსამართლენი, მოხუცებულნი და მცოდინარენი, და სხვანიცა კაცნი სა-
ერთოსა მის საბრკოსა შინა. საბრკოთა გამკებელმან კრებულთა მათ მადლითა
ხმითა უთხრა:

— ხელმწიფემ კიდევ დამანას საქმის გამოძიება და ჰოკნა უოკულთაგან გა-
მოკვლევით ბრძანა. ამისთვისცა, მანობამდის უოკული საქმის ჰირი მისის შეს-
გავსებულის საქმით მწიკვლისაგან არ გაიხრცების, არას საღებუნითა არ გაწმდე-
ბის, და ერთი სიბრძნე თქვენგან ესეთი გამოჩნდეს, სიძმართლის წესთა არ შო-
რკედეს, სამსჯავროს საზღვრისაგან უცხო არ იეოს, უდიერისა და უწყალოები-
საგან ჰირი არ მიექციოს. თითომა თქვენგანმა რაც მისის სიბრძნისაგან იცო-
დეს, იგი თქვას. ამისსა სწორუსა თქმას სამინ სარკებულნი შეუდგეს: პირიე-
ლად, ესე სისწორის მწეობრსა შეკრებს, სიძმართლის დრომას ამართავს, სა-
მართალში ჰატიოხსნობას მოიკებს, და სუჟულისა და წესის რიგსა შინა მრავა-
ლი მადლი მიეცემა; მეორედ, უდიერისა საფუძველისა დარღვევა, უსამართლობის
აღმოფხვრა, ორგულთა ჭედთა დადრეკა, ღუთის ბრძნების გაგება და მრავალთა
ერთა ჭართა სასარკებლო; მესამედ, ხერხიანისა და ჩხუბიანისა კაცთა დამშვიდე-
ბა, და მათის ხრავის მორჩენა და შემცოდეთა და ორენათა დასათრგუნველი,
და მართალთა კაცთა განსვენებით გარიგება. რა მან ესე სიტყუანი დაასრულა,
უოკულნი მდუმარედ ისმენდენ, და ჩუმობა გაგრძელდა, და არცა ერთ კერძო სიტ-
კვა არ ითქვა. მათ დამანას საქმე მართლად არ იცოდეს, მათ რომე ერთი რამ

გაეჩინათ და დაჯერებით დაესკვინათ. უბრალოს სისხლის დათხვეას ეგრძალებოდენ. რა დამანამ ესრეთ საუბარ-უთქმელობა ნახა, გული ერმის წაღვოტსავით აუყვავდა და გაეშალა, მაგრამ პირად მოწყესა ისემა, და თავი შელონებულსა ამსკავსა, და თქვა:

— ეჭა, სჯულისა და ბედ-სვიანობისა გამგენო, ქვეყანათა და თემთა წინამძღვარნო! თუცა უბადოსა ვიკადრებ, იდუმაღმცა მაშინც გავიხარებდი, რადგან შეცოდება არა რა მაქვს, და რომელიცა შეუცოდარი ვინმეა—მას ზედა სიტყვა არავის ექმნება. რომელმანცა თვისი სიშართლე უწოდეთ, ეგრე მოიჭირეთ, მართებულა. და აწ მეცა გათიცებთ, რომელმანცა ჩემისა საქმისაგან რაც რამ იცოდეთ, მართალი წარმოთქვითო. თქვენ უკეთ მოკესხენებათ, უოკელი კაცი თვისითა სიტყვითა განმართლდება და თვისითა სიტყვითა დაისკება. რომელმაც სიტყვა მართლისა გასამართლებლად, ანუ სასიკვდილოდ დასჯისათვის თქვან, სწორი უნდა გამოიკვლიონ, მტყიცისა პირით იმოწმონ. ამისთვის, ვინც მე ცილის წამებით სიკვდილსა გამაბამს, მას ეგრე მოუკა, რაცა მას უმეცარსა და გაუწკრთელს მუერნალს მოუვიდა. ბრკეებსა ჭკითხეს, როგორ უოფილა?

დამანამ თქვა არავი

უთქვამსთ, ერთი გამოუცდელი და უცოდინარი კაცი უმეცრებით საქმესა სისრეკდა, და მეურნალობისა ცდილობა დაიწყო. არცა კარაბადინი კვითხს, არცა გულის მონახაზობა ჭქონდა. ესრე წამლებთა უმეცარი იყო, რომე ინდოურსა ჭავზსა და წიწმატის კეკალსა კერ გაარჩევდა. სენის ცნობისა სრულიად მიუხდომელი იყო, თვალის ტყვიოდსა და ნიკრისსა კერ გაჭყოფდა, მახუნისა და მის ნივთებისაგან მისი გონება უცხო ქმნილ იყო, ნუსხის დაწერასა და საჭმლის საღბილობელსა შარბათებს საიმღეროთაგან შორს დაჩრთობილიყო.

ღ ე ქ ს ი

რაცა სნეული საწამლოდ მის პირსა დაინახეკდა, ზიგოცხლე სწრაფად გასწირის, სიკვდილსა ადრე ნახეკდა.

რომელსა ქალაქსა შინა მის მეურნალისა დუქანი იყო, უმეცრებისა საჯსრო გაეხსნა, კაცის კელის სმა განჭუენოდა. ერთი სხვა მეურნალი იყო მცოდინარობით. სახელოვანი, ღონის-ძიებით ფერხ-ბედნიერობით ქებული, სმა გადიდებული, ელანსავით უსულოთა სულის მიმცემი, და ელისესავით მკვდრისაგან მკვდრისა აღმადგინებელი.

მჩრობლელი

თავბრუსა ესრე ჭყურებდა, სხვა შემთხვევოდ რაცა რით, მოკწადინა—იქმოდა დადგომას, ბრუნვას რაცა რით.

ფერხ ბედნიერი სმელს სეთა გაანედლებდა ნახვითა, ცსროებიანთა მარგები კერსვის ფურცელთა სახვითა.

რა უწყოლო დრო და ჟამი განწყესებულა, ვერას სახელოვანსა და პატროსანსა მისის ტაბლისაგან ნაღლისა და ზრუნვის ლუგმის მეტი კერა გამოუცოხნია

რ. მოუსვენებლად საჭირ-მრავლოდ და საუშუალოდ აუმაღლებია და გაუდიდებია.

თქვა ლექსი

ამ უამისანი ცრდნსა არ სუიდულობენ ჩაღითა,
საღლა გაუეიდო საკაჭრო, საღლა კვლო მე ჩანჩაღითა?

მას უამისა მის მცოდინარეს საჭმის გამოჩენის ხილი დამზრად იყო, და თუღ ნათღანთა ვარსკვლავი მოკლებით დაბნელებულ იყო. მის ჭკუენის მსედვარის თუღთა გამოცდილებასა ჰატიოლსანი იგი და მეცნიერთ კაცთა ბაიათა მსედვარებისა ნათელი და წალკოტთა თურადობათა შეენიერობათა დამანასკუბელი მცირესა ხანთა კეთილად უჩნდათ, და მასუკან ესრე მოიძუღეს, მასი სიკეთისა ნაწილსა აღარას ჭკუღობდენ. შეწუხებული და უოკელთაგან მოძაგებუღი, ერთსა სახღისა უურეთა დაჯღა, და იგი კაცთა მოძატუუებუღი და უსწავლელი მეურნაღი მეტად სატრთიღლოდ გამოჩნდა მათ შინა.

თქვა ლექსი

წმიღათა ჰირნი დასუღლად ეშმათა უჩანს შეენებით.
ტაკკიღდი, ჭკუა დამეწვა: რა სიცრუეა ჭენებით!

ცოტას ხანს უკან მის თემისაგან გამოჩნეული მეურნაღი შეიქმნა, მისი სიკეთის სახელი ტუუიღლად ჭკუენაზღად გაუფინა. მის ჭღაღისა ს ლმწიფესა ერთი ასუღი ჭკუა, შეენიერებით მზეს მიგვანდა. ამბრის სუნენღებისა უატარი მის მუშეისა მწაგისა ნასკუთა ვერ გახსნიღა.

და თქვა ლექსი:

მთვარესა სათისა მშეიღდი შეენოღა გიშრის ისრითა,
უსუღლოს სუღთა მიმღებად გუღს მოსტაცებღა ის რითა?

ჭაღი იგი მისსა შეკვანებუღსა კაცსა მისცა ცოღლად, დიდებუღი ქოროწიღი ტაგო და სახელმწიფო რიგებით განაწესა.

ლექსი

მთვარემან მზე მოაწვია,
კრონოსთან დია აწვია.

მას ღორთ სასკუოთა ვარსკვლავთაგან ღობღი მარგაღიტი საღათუთა ხარსანწოთა გამობურტოღდა. რა შობისა დღე მოიწია, ესეთი სენი ეუფღა, ჭაღი იგი დია შეურკა. მის ბრძენსა მეურნაღსა მოხადეს და მისი სნეუღება გაუცხადეს. მან მაჯა უნახა, მისი ჭირი უოკელივე შეიგნა და მოახსენა: ამა სენისა ღონე ერთი წამღია, რომელსა ცხოვეღობა ჭჭიან. მისგან ერთი დანგი წვღიღლად უნდა დაგაღონ და შეკებონ, და ცოტა მუშეი და კასია ურთონ, და შაჭრის მუინვარით ერთი სასმელი შეშადღონ და აუღ მეოფეს ასკან,—მამინევე სენი იგი გაერიღებისო. მათ უთხრეს:

— ეჭა, მეურნაღო! ეგე წამღი საღ არის, ანუ რას ადგიღს იბოებაო? მეურნაღმა უთხრა:

— ხელმწიფისა საწამღოთა სახღთა შინა მინახავს, ცოტაღ იყო გეცხღის

ტაყუკითა მუნ იდგა, ოქროსა მოქლონითა დაკლიტული, და აწ თვალთ დამკლდა და ცნობა არ ძალ-მიცსო. მაშინე იგი უმეცარი მეურნალი წარმოდგა და თქვა:

— რომელსაც წამალსა ბრძენი მეურნალი იტყვის მის ჭირის საღსინებულად, მე კეთილად ვიცნობო. საწამლოთა სახლთა შეიყვანეს. მუნ სხვა წამლებიც კერე ვეცხლის ტაყუკებით იყო, მის მეურნალისა ნათქვამი წამალი კელარ ჭპოკა, სხვა შეეცვალა, ნაცვლად სხვა გამოიტანა. ასპიტის კესლი თურე იყო, სხვის საქმისათვის სახმარად თურე ინახუდენ. გესლი იგი სხვით წამლებითა განზავა, მისცა ქალსა მას. რა გემო იხილა, მაშინე სული ტბილი წარხდა. ხელმწიფეს მას საყვარლისა ასულისა თვისისა გაყრისა ესეთი ცეცხლი აღეგზნა, ცათა მისწვდებოდა. ბრძანა დანარჩომისა მის გესლისა მის უსწავლელისა მეურნალისა შესძგვა, და რა შეასკეს, წამსავე შინა იგიცა მოკვდა: თვისისა ნაქმრისა ნაცვალად მასვე მიეგო.

დ ე ქ ს ი

იგავად დაუცსო, «მოქმედსა სხვა ზედა ბოროტისასა, არ თუ მას უყო ზიანი—თვითვე ჩაიდვა კისასა.»

ეს არავი ამისთვის მოვიყვანე, სცნათ, რომელიცა საქმე სიჩქარით იქმნება, ბოლოდ იძაგება; რაცა ცილის წამებთა და კერავობით შემზადდება, მერმე სასინანულოდ შეიქმნება. ერთმა ვანმე კრებულისაგანმა უოხრა:

— ეჭა, დამანა! მუნ ესეთისა საქმისა მოქმედი ხარ, შენისა გუნებისა ნადებსა უოკელნივე ნათლად სედვენ, და შენისა აკრებულების უწმიდურობა ამა კრებულთა შინა საჩინოა, და შენისა საქმიანობისა სიძნელე შენისავე სახისა შემსვავსებულთაო. ბრჭემ ჭკითხა:

— მაგა სიტყვასა რომლისა გზით იტყვი, ანუ მაგა თქმასა რაჲ სიმართლე შეუდგეს, კვანცობო, და, რომლითა მოწმობითა სთქვი, კვანცოდინო. მან თქვა:

— მცოდინარეთა და სწავლულთაგან თქმულა, ყოველი შეზღვანიერი, და მარჯვენე თვალი რომ მარცხენეს თვალზედ უმცროსი ჭქონდეს, მის გულსა შინა სიკეთე არა იქმნება რა, და ვისცა ცხვირი მარცხნივ გამრუდებული აქვს, და თვალდი სრულად დაღმა ეპურას და მიწასა უმხერდეს—მისი ბუნება უბადო, ჩხუბისა და ორენობისა და სიბოროტისა ჭურჭელი იქმნებისო. ამისთანა ნიშანნი მაგისსა პირის სახეთა ჩანანო. დამანამ უთხრა:

— დეთის ბრძანებაში თვალ-ღებს და პირის ფერობა არ არის, და არცა მის მაღლის საქმეთა შინა ნაკლებობა, და აჩქარება და შეცდენა მოხდებისო.

უოხრა ჩახრუხაული

დავიწყებანი, ღიქნით მცნებანი მე და შენებრთა გარემო ქმნულა, თუ არ ზენარით, მის გამომცნარით, ნუ ეჭა, სიმრუდე ჭვე მოცემულა.

თუნა ეკე შენი ნათქვამი ნიშნები სწორია და დასაყურებელია, და მაგით მართალი ტყუილი, ცოდვა და მაღლი, დანაშაული და დაუნაშაველობა გაირჩევა

და გაბრკვევა, მაშა ჭკეუანასა ზედა ანდა მოწამე და ფიცი, ანდა ბრჭენი და მოსამართლენი რადლა სახმარ არს? და მათგან ხელის აღებაცა ხამს, და დღეის წაღმა აღარცა ვისი ჭება სათქმელიდა, და აღარცა ვისი მიგება. მაშა, რომელიცა კაცი რომელსაცა სახეზედ დასახულა—მისი მოშორება ადარავისგან შესაძლებელი უოფილა, და აღარც დაძინაჲვისა პატიუილა ხამს, და არცა სიკეთის მოქმედისა პატიუი. მაშა, რომელსა მე მეწამებით, დემერთან ნუ ჭმნას, რომე იგი მე მეჭმნას და ჩემი მსჯავრი მას ზედ დაამტკიცოთ. თუცა კერა, ჩემი შეცობება არს უოფილა, და აღარც ამით მე უნდა გამაპატიუოთო.

თქვა ლექსი

ამ მწკანოკანსა ჩემ თავად ამოსულას არამც აზრობდე,
გით გავისარო ნაუოფად, თუ ზროთა ჩემთა აზრობდე?

მაშა, მე შენის სიტყვით, ჭირის საბრხისაგან გამოკეხსენ, და შენ შენის უგუნურებისა სიტყვა და საქმე გამოაჩინე. უგვარო და უმართებულო! ზრახვა და უჩინარი სასარჩლო და კერ შესატყუელი სიტყვა საჭებელს კრებაში შესწმინს?

უთხრა ლექსი

მხცოვანებათა სიბრძნეთა არა სდეკს ბრძენთა ხანანი,
იცნობის შენი შლეგობა, ხეტურად წარსთქვი სანანი.

რა დამანამ ესეთი სიტყვები მოიუბნა, უოკელმა კრებულმა დუმილის ბეჭდით ჰირთა სადაფნი მობეჭდეს და ხმა-უოფისა თხრობა დაჩუმიდა. ბრჭეთ და მანასი აკრკე საპურობილედ შესმა ბრძანეს, და მის კრების გაკება თითოეულად ღომსა მოახსენეს. რა დამანა საპურობილედ მიჭყვანდით, ქილილას ერთი მოგვარე ახლორე შეხვდა, რომელსა სახელად რუხიბეი ეწოდა. დამანამ ჭკითხს:

— გუშინდელს აჭით ქილილას ამაჲი აღარ მასმიოა, ესეთსა გასაჭირსა ადგილსა მისგან მოგონების იმედი მაჭენდაო.

უთხრა ლექსი

მოგვარე მინდა მოგურული და ამპურობელი ხელისა,
შეჭირებაში მღხენელი, გარდამწყვეტელი იხელისა!

შენ მისი ჩემ ზედა რაი იმედი მოგაჭქეს, ანუ მისის მოგურობისას რას მეტყუიო? რუხიბეიმ რა ქილილას სახელი მოისმინა, დამწველი სულთქმა ღვიდლით ამოუშა, სისხლისა ცრემლის ცვარი თვალთა ღრუბელთა ჩამოადინა და

თქვა ლექსი:

გული მიმელო, გონება, საუგარელს ვითღა ესდკენიდე?
უბა დამება, ჩემს თქმასა რითაღა გავამზკენიდე?

დამანა ესრე აჩქარდა, თავი და ბოლო კეარა სცნა და უთხრა:

— ძალე მაცნობე მისი ამაჲი, რაც იცოდეო. რუხიბეიმ უთხრა:

— ჰი, დამანაჲ!

შ ა ი რ ი

სულნი მელმან უწყალოდ მეგობრის მოშორებიათ,
გულს წელულს საღბუნი არა აქვს, თუც მეკურნისა დებიათ;
თირქემელი მეწვის, მიდნების, კითა სანთული ნთებიათ,
და თირქუთაგან სულთქმა მომაკლდა, ახვა არ ძალ მიცს თნებიათ.

ჭე, დამანავ! მან სანატრელმა მოყვარემ თვისი ბარგი ამ მუდრეგის სოფ-
ლის სადგომიდან უოკელთა საყოფელთა სადგომში გაზიდა, და მოყვარეთა და
მეგობართა გულთა გაურისა და მოშორებებისა დაღი დასკვა.

ღ ე ქ ს ი

გაი, მოყვარესა მოკშორდი, ვაი, მეგობარსა ამოსა,
გაურიღობისა ზრუნვასა უბიჯარ უსიამოსსა!

დამანამ რა ქილილას სიკვდილის ამაჲი მოისმინა, ცნობას მიჭხდა და
ერთს უამს დახედელი კედო. რა მობრუნდა, მწარეს ცრემლით ტირილით გა-
ლაღება დაიწყო.

და თქვა შაირი:

ვაჲ, ვარდი სასისარულო ძირით გამიხმა უღაროდ;
ვაი, ლხინთა რტონი მომიტყუდეს საშეკლად იგ სამუღაროდ.
გულო, კაბედი სულითურთ, შექმნილ ხარ აწ სასუღაროდ,
და ჭე, თვალო, სისხლი აწვიმე, თვეშთა არ დასაბუღაროდ!

რა დამანამ უსაზომოდ მოიტირნა, დათმენის სამოსელი გოდების ხელით
დახივა, თმანი და წვერნი მიწათა გარევა. ესეთის ყოფითა იჭევოდა, არას კარს
მისის ხილვისა და სმენის მოთმენა არ შეეძლო.

თქვა ლექსი

მოდო, ბუღბუღო, კგოდებდეთ მომრთმელნი ვეა-ვაშისანი,
ოარივე ცრემლით სოკელნი, მტირალნი უამ-უამისანი!

რუზიბეის დიდად შეებრადა და ნუგეშინის ცემა დაუწყო, და უთხრა: ჭე,
დამანავ! შენ ხომ იცი დასაბამისა მატანეთა უგდაკებისა სახელი არას მოკვდა-
ვის სიცოცხლის ჭარტასა ზედა არ დაუწერია, და არც ბრძანებულა, და არც
სულიერისა შემოქმედსა მათის სისრულის გამოხატვის წერადში არ ჩაურთავს.
მისის საგანგიოს მეგრვალსა ცხოველობის ტანის სამოსელი საარშოდ აღმან-
თათვის არ შეუგერავს, მის სახლის დიდებისა საფენზედა ღამპართა ბრწყინვა-
ლებსა უჭირის-ჭაროდ არ აუნთია.

უთხრა ლექსი

მოჭრეკმან ცმან ჭეყენად კვლნი დარგო ჭრეთა,
უმიხოდ ვარდი არა ქმნა სიცოცხლის წაღკოტს დაცეთა.

საწუთროს საშროშნიდან სიცოცხლის საკარდეს ერთს ჰლეტს ვერ ჩახე
შემოდგომის ჭარისაგან მოურუნელსა. ესე ასეთი სასძელა, ყოველმა კაცმა მი-
სი გემო უნდა ნახოს, ერთი საბეგრო ტვირთია, ყველგამ უნდა ავიდეს. ამ

დაკოდოლობის საღებუნ მითმენის კიდე არა იქმნების რა, ამ სნეულობის მე-
ტი ღონე არ იძიება.

ღ ი ქ ს ი

მითმენა მისამს ურვისა ამა გულისა სენისად,
გამლევა წამლად დავიღვა კურნებად, არ სახსენისად.

ღამანამ ესეთისა სიტყვითა მცირე ნუგეში იცა და გული დააწუნარა, და
თქვა:

— მე, რუზიბეი ძაგა სიტყვებითა ჩანს, რომე მე მამართლებ, ამით რომე
ჭილილა ჩემი საკუთარი მოყვარე იყო, და მისი სწავლა შემეწეოდა და მისი გული
ჩემის საიდუმლოს საუნჯე იყო. მას შინა (საიდუმლოს) ესრე შევინახვიდი, არას
ღროსა და ჟამსა მისი გაცხადება არ ეტეობოდა. დღისა და ღამის სარკესა შინა
ჩემის ხვამადის დანახვა უძიებო იყო. ეგამე, რომე მის პატრონის მოყვრის
ბედნიერი ჩრდილი თავთა ჩემთაგან გარდმეცალა, და მე აქა აეთა სამეოფთა კუ-
თხეთა უძმანაგოდ, უძეგობროდ, უძოყვსოდ და უშემეწოდ დავერჩი!

თქვა ლექსი:

ვის კანდო გულის პასუხი? არა მუას მესვაშიადე!
უძწეომ რა კიმუშაყო, თუ შრომა გავადიადე?

მაშა, ესეთისა სიცოცხლის უფალსა რაღა გემო მომსვდება, ანუ სულთა
სთავნოთაგან, რომელიდა სარკებელი მომსვდება? თუცა იგი ჩემთვის ესოდენტა
ხრეთა მოიგონებდა და ასრე მოახდენდა, უცილოდ თავსა სატანჯველით მოვი-
კლავდი, და მარტობისა მოწევენასა და უძმანაგობისა მოკრებოდი, და აწ ესეთ-
სა ჭიკსა დამეულ კარ უძწეოდ და მოუხმარებლად, მაშინ კიდევ თავს ვეწეოდი.

თქვა ლექსი

აწ იმედისა შეყრისა ადგილით გაცლა გვიხამსა,
ხელთაგან ღონე წამსვლად, დაგლახსება მისამსა.

რუზიბეიმ უთხრა: თუცა ჭილილა საწუთროსა დასრულებისა საეკლოსა
საცნობლად დაეფლა, სხვა მისის მოყვრის სიყვარულის ნერგი ერთგულობის
ოფლით კვრეთვე ახლობს და მწვანობს.

უთხრა ლექსი

ნუ ზრუნავ სავარდისაგან თუცა ერთი რტო დაიწრო,
ნასრანის შიკსა ნარდი თობს, მასთან შროშანი დაიწრო.

ღამანამ უთხრა: მართლა იტყვი, შენი სიცოცხლე უოკელთ ჩემთ შეჭირვე-
ბათ მომლხენლად, შენი სულის დგმა მრავლის სიმწუხარის წამალია. აწ შენ
ჩემი ძმა და მოყვარე ხარ, ჭილილას სანაცვლო ხელი მომეც, რომე ჩემის ძმო-
ბის ზირი გამოთაო. რუზიბეიმ დიდად გაიხარა, და მიეხლად და უთხრა: მე
ამ წყალობისა ქმნითა კუთილად გამომაჩინე, და თავი ჩემი ღრუბლამდისა ახად-
ლე, და საბრლო გული ჩემი ამა თქვენისა ბოდიშისა მოხდასა საღდა წაუვა,
და ჩემმა შემამეობელმა ენამან ამ წყალობის მადლობა ვით შეიძლოს, ანუ შესძმა

კითხვათა თქვასო? მერმე კრთმანეროს სელი უპურეს და ფიცი მისცეს, რა რიგადც ჰირობის შეკვირის წესი იყო, და მეგობრობა საყვარელი დასკვნეს. მერმე დამანამ უთხრა:

— ერთს ადგილსა ხემი და ქილილას საუნჯე ჰქმეს, და თუცა დაშვრები და მას აქ მე მომიტან, თქვენი ნაშრომი ცრუად არ წავიხედებო. რუხიბიამ დამანას უკლებლად საუნჯე იგი მოართვა. დამანამ თვისი წილი თვით აიღო, და ქილილას კერი მას მისცა, და კედრა ზედა-ზედ სელმწიფის კართა მისულას, და მის აზრის კითხობისა მოტანას. რუხიბიერი ესე სვაშიადი დამანას სიკვდილამდის დაიდუმა.

ტ ა ე ზ ი

ზემანთ ჰირი ეს არი, ათაო დანაწესარი.

დღესა მორესა დედა ღომისა ღომისა იასლა, და კრებათა დამტყიცებისა რაობა იკითხა, და ღომმა მათი საჭმე და ბრტყთაგან მათის გზების გამოკვლევა უოკვლივე უამბო. რა ღომის დედამ გამოწვლილით შეიტყო, გაწერა და ესრე უთხრა:

— თუცა სატუქსარი სიტყვა გვადრო, მეფობის სიმაღლეს არა შეჭკავს, და თუცა თვალნი დაკვიწუნენ, —სწავლისა და კეთილობისა მხარნი მოტყენილნი უგურნებულად დარჩებიან. ღომმა უთხრა:

— სწავლისა კართა გასაღებულად ბოდიში, მოთმენა და მორიდება მართებული არ არის. თქვენი სიტყვა უოკლის გჯვისა და ცალისაგან გაწმენილია, და მრავლის გზით სარწმუნოდ გაუფინება. მიბრძანეთ, რომელიც მოგსსენებიათო. ღომის დედამ მოახსენა:

— რა ვთქვა? ტუეილისა და მართლის გარჩევას არა ცდილობ, შენსა სარგებელსა და სიანსსა არ გამოვიძიებ! დამანა რა დროს დაიგემს, თვითოს ესეთს ჩსუბს გაშლის, დიდად ნათელი ჰქუთ მის გამოკვლევაზედ შეღონდეს. გამკეთული მასვილი მისად საპასუხოდ დამოკვლდესო. ღომმა უთხრა:

— თქვენ დღეს აქ ბრძანდებოდეთ, რომ დამანას საჭმე გაიწიოს, და მერმე ზესთა ბრძანება დასკვნას. მერმელა ბრტყენი შემოკრებენ ერთად, დამანას აზრის გახსლება მოახსენეს. მცირედნი და დიდნი წარმოდგენ, და ბრტყთ მონაცვალემა წინა დღის სიტყვები მორედ წარმოთქვა. კრებულთაგანთა დამანას საჭმეზედ მოწამე ითხოვეს. მათგანთა არა ვინ რა თქვა, და არცა სმა ვინმე ჰყო, და არცა ვინ სიწართლე, ანუ სიმტყუენე მისი ასსუნეს. ბრტყმა დამანას ჰირი მიაპურა და უთხრა:

— თუცა კრებული ესე უთქმელობითა მათითა გეხმარებიან, გულით უოკვლნი შენსა ორგულობათა დაკურებულ არიან. შენისა სიკვდილისათვის ერთ-სმა შექმნილან, და ამა საჭმითა შენთვის რა სარგებლობა ჩანს? აწ შენთვის სამჯობინარო ესეა, რომე შენი შეცვლება შენითავე ჰირითა აღიარო, და აღთქმის უოფითა საიჭიოს სატანკველთაგან განთავისუფლდე, და აქა შენისა სიკვდილითა მუნ ორ-კვად განსვენება მოიგო, ჩვენც მოგვაცალო ესოდენს ურვასა, და შენცა მორჩიო.

უიხნა ძრწობლედი

ამა სიტუციას სწავლას ერთ დიდად დაამადლებენ. უთქვამთ, მოკვდავნი საზომთა ორს სსქმეს გაიადლებენ: აწ მის უწყალოდ სიულტოლად მდიარესი განსერებანს, აწ მოწყალების ბუნებას საყვარლად ემოყვსებანს, სურვილით გულთა ღიათა შეისმეს, შკითვისებენ; აწ საძაგელად გახდიან, გაძებად გაამქისებენ. თუ კეთილია, საყვადრელს დილეგთა მოურჩებანს, თუ ბოროტია, მის ჯთა ყოკელსი ეურჩებანს.

ჲე, დამნავ! ესე შენაცოდარი რომ გამოაცხადო, ორი მადლი მოგხვდებოდა: ერთი ესე, რომე მის სოიელისათვის გასტელები, აწინდელსა ნაქმარსა სიმტეუენესა დაიღებ, და ამ საწუთროსაგან ხელს აიღებ, და ამ სოიელს გაიტანჯები და მის საუეუნოს დაიპკიდებ, აქაურის უხადო ბედნიურობის მოძულეებისათვის. მეორე ესე, რადგან შენს აჯენაობასა და ბოროტ-მოქმედებას იტყვი, ყოკელნი კანნი ჭყუსასა და ცოდნაში ჩამოგართმევენ, და ყველანი საქებურად დაგდებენ. შენც ესრე დამიყურე და ამა სიტუციას ჴედა დადგე: სასულოუნად სიკვდილი სასიარცხოს სიცოცხლეს უკეთესიაო.

თქვა ლექსი

ინც სასულოუნად მოკვდება, სასელი დარჩეს ქებული,
ნაზრახს სიცოცხლეს ისი სჯობს, სათლავსა იუთს დებული.

დამანამ მოახსენა: ბრჭყო, თვით მოგონებათა და სხვის წამებითა სწორი არა რა იქნების. საცხადოს მოწმით უნდა სამართალი საჯო. თუცა თქვენ ჩემსა დანაშაულსა ჭგონებთ, მე ჩემა ყოკელივე სიმართლე ვიცა. სხვის ეკვისათვის ჩემის სიმართლის დაფარვა ჩემგან სწორე რიგი არ არის, და არცა კეთილი წესი. მერმე, რადგან თქვენ ჭგონებთ, რომე მე შუთურბას შური მქონდა... მამა ამას ყოკელნი კანნი დაიჭურებენ და მრავლის მითქმა-მოთქმითა დაამტკიცებენ. ამით უოკელთა წინაშე მეშურენდ და მოჩსუბრად გამოვსინდები. მერმე, ესე რომე ჩემი უბრალოს სისხლის დათხეკას ვეცადო, და უმიზნოდ ჩემსედ სიკვდილი მოვაწიო, რა გზა აქვს და რა წესი იქნების? და ამისთვის ვკდილობ, რომ სასიკვდილოს საქმისაგან გაემართლდე. რე ესე ვიცი, რასაც შემწაბებენ, უცილოდ მართალი არ არის, რომე კბე გვარი მე რამე მქმნას, სხვათა დამნაშაობა ვისიცა ვიცი, მისი ვერ მითქვამს, ცოდვისა მეშინის. ტყუილად ჩემს თავსა დამნაშაობა რის გზით დავადგო?

თქვა ლექსი

თუ თავია ჩემთა აუგი კოჭკა, დიდად სამრახავია.
სხვათა სიმართლე ვით მეთქმის, რითღა დასასნავია.

ეჭა, ბრჭენო! ესე გვარისა სიტუციითა დადუმიებით, თუცა სწავლა გინდათ, — უკეთესი ხამს; თუცა ავის მნდომე ხართ, — იგი უმჯობეა, არა გამოაცხადოთ.

ბრტყათავის ბრძანებულია ღვთის შიშის დაჰიწყების მორიდება. თქვენი წესია მართლის თქმათა გამოძიება და გამოწვლილება. ჩემისა ბედისა უსუსურობა და უბადობაა ამა ჩემს საქმეში შიშისა და მორიდების გზები დაგაჰიწყათ, და თქვენი ეტყვიათ და მტერთ სიტყვიათ სიმაართლის თაჲლთა იხუტკათ.

უთხრა შაირი

შენებრ ყუაილი სოფლისა არ გაუშლია არვისა,
მე ჭაცესა მიძღვნი ნიადაგ საღსენად საწყენარესა,
დიდსა და მცირეს ასარებ, ყუელას ჰყოფ მოცინარესა,
და მე მარტო შენგან დამტყნარი გაჰარდე ზღუდის გარესა.

ბრტყათა, მცოდინარეთა და მწიგნობართა, რომელთაც ხელმწიფობა აქვსთ მომენად საქმისა მის, და შენდობა მისცემიათ კეთილთა ზედა, და უოკელი მოწმობა, რომელიც სიმაართლის ოფაზითა განწმედილი არ იყოს, რწმუნების საკვცხლეთა შინა სრული უზადო არ იქმნება. რომელმაც ერთი საქმე არ იცოდეს და მას ჰმოწმობდეს, მას კერე მოუვა, როგორც მას ქორის ბაზიერს მოუხდაო. ბრტყმ ჰკითხს, როგორ უოფილაო?

დამანამ თქვა არავი

უთქვამსთ, ერთი მარზაჰანი იყო დიდად სასელოჰანი, სეუბედნიერობით შეიკული, საქმით საქებელი, სმა აღმატებით განფენილი.

ჩახრუხაული

გამირიკე სრული, ამრავლის სული, სიტყუა კეთილი გარდმატებულად,
სიბრძნით გარდამრე, სულით მიძღეთა მრე, საქმით გამრეკვი გარდმატებულად.

ამა მარზაჰანსა ესეთი ცალი ჰყუა, შეენებით სულთა განმასკუნებელი, სიკველენითა თემთა გამაოცებელი, უკვდავების წყალსავით სიცოცხლის მომმატებელი, პირტებილი შაქრის გემოთა დაბეტებელი.

შ ა ი რ ი

ღაწვი იაგუნდს უგანდა, სახე—წყალს ჩამდინარესა,
ზირი—მოვარესა გავსილსა, სრულ აშეკნებდა არესა;
წარბი მშვილდურად მოხრილი, წამწამი—ისარს მწარესა,
და მისგან მოწვლელსა არ მისცის წამალი მემუდარესა.

გულთა მომტაცებელის სახის მქონებული, სიწმიდისა და სისუფთავის შეჭი შემოკერობა, მანათობელი პირის სახე მოღვაწებისა, მარსხისა და ღოცვის საღლებით მოკეაზმა.

შ ა ი რ ი

გაჰრძაღვის თაჲლით მსედეკელი, აუეთა დამარბებო,
მოარტსობის წყწარ მოსსმული, კურა კლემის რიდეო,
შორითაც მისსა სასესა ვერ განიცდიდეს¹¹⁷ ფლიდეო,
და ჩრდილიც არ უნდის მეგობრად მზისაგან განაჰიდეო.

მას მარზაჰანსა ერთი ბალსელი მონა ჰყუა, დიდად უცები და ურიგო, მის-

¹¹⁷ ვარიანტი: სახესა ვერ განუცდიდეს ფლიდეო.

ნი თვალთა გუგანი უმსყვესითა ცოდვითა სედეიდექს, და გული მისი სიავისა და ბორბოტებისა მტკვერითა აკვსო. მარზაპანის სვანსიგოთა ქორის ბაზიერი იყო და მფერინელის ნადირობისათვის მიხენილ იყო. ერთსა დღესა მან მონამან თვისი ბატონის ცოლი დანახა, მაშინვე მისის გულის სირი მისის ტრფიალებისა მახეთა გაება.

ჩახრუხაული

ჭირთა მნახავი, ზრუნვა მსახავი გული შენს მასეს სწრაფად ჩავარდა, სონღულის თვალნი, ვერ მინათვალნი, შენის დეკნითა დაშვრა, დავარდა.

ბაზიერმა გული გაახლებული გასცა, რავენიც სასარგებლო ძალი მომართა, ერთობის კარი ღია ვერ ნახა. რამაცა სატყუარი და სავედრებელი სიტყვა შეუძგერა, მისმა სასმენელმა არ შეიწყინარა.

თქვა ლექსი

ჩემი ნება საყვარლისა სინაზისა შორავს ხაზთა,
შოკინატრებ, თუცა ბედად შეეყარა ნაზი ნაზთა.

ბაზიერმა ტურფის წალგოტის ფარმამანგის შესაპურობელად წელთ შეირტვა, და რამდენჯერაც საგონებლის ქორი ჭაერთა ააფრინა, საწადლის ბუდის გზა ვერ ჭპოვა.

ღ ე ქ ს ი

გე იღინჯა სხვას მფრინველსა მოუდგი და მოუძასე,
მაღალური მაღლა ბუდობს, შეეწავლო რა შესხე.

რა იგი უიმელო გასდა, ბორბოტის ბუნების მოქონება, ბორბოტის უოფა მოინება, და მას ჰატოლასნას საძიგელი საქმე შეუძნადა, მისის მოფინებისათვის უცხო რამ ხერხი მოამზადა: წავიდა და ერთის მონადირისაგან ორი ზორაუი იფიდა; ბალხურის ენითა ერთს დაასწავლა: «ბექა მკერესთან მწოლი ვნასეო», და მეორესა ასწავლა: «მე არა რასა კიტყვიო». ერის კვირას რა ესე ორთავე ასწავლა, და მარზაპანმა სმა დაუწყო და განსსრომის სნატთა ჯდა, ბაზიერი მოვიდა და იგი ზორაუნი მოართვა, და მასთან ტკბილ-მოუბრად, თვალ ტკბილ-ფანწით ლაშარაკი დაიწეეს, და მას ორსა დასწავლილთა სიტყუასა იტყოდეს. მარზაპანმა ბალხთა ენა არ იცოდა, დიდად უხაროდა და გული სისხარულით აკვსო, და მათ გულთა მფუფუნებულთა სიტყუათა დანაროდა და სუროდა. ჩიტნი იგი ცოლსა მიხარა და მათი მოვლა და გაწროთნა დააკურა. საბრალო ქალმა ხიტების ენა არ იცოდა, და ზირდიდა და აპტიებდა, და, მოკერისა მსიგავსად, მტერსა ჰატოვს სცემდა.

ღ ე ქ ს ი

შვილურად მტერნი დაეზარდე საკმობრად, მოსაყვარად,
აწ, მათგან გულ-დაყოდილი, ეზი აუვისა მიიკარად.

მარზაპანი ზორაუთა მათ ასათუებდა და ესრე შეუყვარდა, უმათოდ ღზინი არ იამებოდა, და მათდა უძღერდად არა სკემდა. მათი სულის მალხენელი

სმა, გულთა გამახლელები, ბარბითსა შურად აუღებოდან, და ჩანგის ძახილს და-
ყრუებდა. ერთსა დღეს ბალხელნი კაცნი მოვიდნენ და მარჯაპანს ესტუმრნენ. (მარ-
ჯაპანმა) მათ უმასპინძლა და ზორაყენი მუნ დაჰკიდნა. ჩიტები იგი, ჩუულებსა მებრ,
მათ ორსა სიტყვასა ამბობდენ. სტუმართა მათ, რა მათი სიტყვები ესმათ, ერთ-
მანერთს ჰკრეტა დაუწყეს, და მერმე სირცხვილისაგან თავი დაჰკიდეს, და მას
საუბარსად გამოცდენ. მარჯაპანმა რა ღზინის ცუცხელი მოკლებული ნახა, და მხი-
არულების გემო სტუმრებმა საგონებლობის განქმებასად გაცუალეს, მის ღუმილი-
სა და მოწყენის საქმე სტუმრებს დაყენებით კითხვა დაუწყო. სტუმარნი გარ-
დაცქათას ცდილობდენ და კერ შეიფურეს. ერთი მის სტუმართაგანი სიტყვა წარ-
მთქმელ იყო. მან უთხრა:

— წე, მარჯაპანო! რომელსა ჩიტნი გეტყვიან, არ გასმიაო? მარჯაპანმა
ჰკითხა:

— რას იტყვიანო? მე მათი სიტყვის თარგმანი არ ვიციო, მაგრამ მათის
ტებილის ხმისაგან გულთა სიხარული მომემატებისო, და შეეხვეწა მათის სიტ-
ყვის თარგმანი მითხართო.

თქვა ტაეში

რა ვიცი ჩიტის ენანი, სოლომონის თქვეს ენანი.

მათ ზორაყეთა სიტყვის თარგმანი მარჯაპანს უამბეს, და მათგან ნათქვამი
გამოუნდადეს. მარჯაპანმა ღზინი, შეება და სმა მოშალა. უთხრა მათ:

— მატოისანხო შემინდევით, ამისთვის, მე ესე თარგმანი არ ვიციო. აწე
რა ესე შევიკენ, ამას მიზუცი ღზინა აქეს. ქალაქისა ამას ჩვენსა წესად ჰქეს: რომელსა
სახლსა შინა ავის მოქმედი დიდია, მუნ არა რას უნამენ.

ამა საუბართა ზედა ბაზიერმა მოახსენა:

— მეცა მრავალ კურ მინახვან და მოწამე ვარო.

მარჯაპანი გარისხდა და ცოლის სიკვდილი ბრძანა. ცოლმა კაცი მიუკლი-
ნა და ესე შემოუთვალა: ეჭა, მატოისანხო!

თქვა ღუქსი

მომკლავ, დამარჩენ, — შენი ვარ, ჰუკ ჩემსად ბრძინებულთა.

მცირედ დაწყენადი, დამშვიდდი, მეომე ჰქმენ მართებულთა.

აწ რისხვისაგან დაიცხერ, გონება დაწყენარე. ნუ ასჩარდები ამა საქმე-
ზედა.

თქვა ტაეში

რას სჩქარობ ჩემსა სიკვდილსა: სულთ გუეკარ მატოისანხო.

ჰქვათა მეოთხელთა სისხლის დათხევითა და ეოკელთა საქმეთათვის გამო-
კვლევად იცინ და სიწყენარით ქმნა. თუცა სიკვდილი სამს და სიკვდილისა ღირ-
სია, ამას იჭითაც სანნი მრავალნი სხუნან. მაგრამ ღიერთმან ნუ ჰქუთს სიჩქარით
უბრალდოს მოკვლა. და მერმე, რა სუნას უმართებულად მისი მოკვლა, მისის რე-

ბის ცდა შეელებს ბაკისგან გარე ღარიბებს, და მისი ცოდვა მეორედ მოსკლას თავს! დაეძება.

თქვა ლექსი

გაუსინჯავდ კაცის კვლა ცოდვაა გარდამდინარე,
ინახდე, კვლარას არგებ, ვით წყალ-წყალბუღს ძმინარე.

მარჯანმა მის ქალის ფარდას უკან მოყვას და დაუენება ბრძანს, და ამ აშბის ესე¹¹⁸ სახედ უთხრა:

— წიარაუი არათუ ადამიანთაგანი არს და კაცთა ნათესაუი, რომე მათს სიტყვას შინა საქმეშარი და შური იყოსო. რაცა უნასავთ მას იტყვიანო, და ბაზიერიცა ჩემი მათ ემოწიებისო. ესე ეგეთი შეცოდება არ არის, რომე ამისი მიტყება იქმნებოდესო.

უთხრა ტაუბი

თუ ეს გიგოდავს, იცოდე—ადექმითა კერ მეუფიცოდე.

ცოდმა პასუხი გასცა:

— საქმისა მეურნეობა მართებული საქმნული არის, რა აშბავთ პირი სი-მართლად¹¹⁸ გამოჩნდების. თუ სასიკვდილოა ვარ, წამსა ერთსა გულ-შეწარლობა ეგე დააწენარეო. მარჯანმა უთხრა:

— მაშე, საქმე ესე ვით შეიგებისო? ცოდმა უთხრა:

— მაგა ბაღებელთა კაცთა ჰკითხე: ამა მფრინველთა ამა ორთა სიტყვათა ვი-დე სხვა ბაღსური ენა იცინან, ანუ არა, რომე საჩინო შეიქმნას მაგათი მიქმელო-ბა, რადგან ორთა სიტყვათა მეტსა კერ იტყვიან. მაგა ბაზიერმა, ურცხვმა და თავხედმა, რადგან თვისი ბოროტი საწადელი ჩემგან კერ აღისრულა, ამისთვის თვისითა უგუნურიტა გონებითა—რადგან სხვა ეშმაკობა და სერსი კლარ შეი-ბლო,—ორი ესე სიტყვა ჩიტათათვის უსწავლებია. თუნც მაგათ სხვისადა თქმის იცოდენ, სისხლიმცა ჩემი უცოდველად დაითხიოს, და სულსა ჩემსა ცოდვა ჩემი ეზღვიოსო!—მარჯანმა რა ესე გამოძიებისა გზიანი სიტყვიანი ესმა, სამთა დღე-თა სტუმარნი ზორაყთა მათ აუბნა, და ამა ორისა სიტყვისა კადე ვერა რა თქმეს. ამით მის ქალის სიმართლე გამოჩნდა, და მისი სიკვდილის გაცება გაცუდა. მარჯანმა ბაზიერის შემოყვანება ბრძანა. ბაზიერმა ქორი ხელთ შეისვა და მსია-რულად წარმოუდგა: ნიქსა რასმე ელოდა! რა შევიდა ბექამ ჰკითხა:

— შე, შენ უღმრთოვ და უწყალოვ! შენ მხსხვა მე ღვთის უნდომისა საქ-მისა მოქმედად? მან მიუგო:

— შე, მე განახო!—სიტყვისა ამის დასრულებამდე ხელთა მუდომი ქორი პირთა შეაფრინდა და ჩარბითა თვალი ჩამოსთხარა. მან ქალმა თქვა:

რომელიცა უნახვისა ნახვას იტყვის, მას ნაცვალი ესრე შეეჩღვისო.

თქვა ლექსი

თვალნი ბოროტად მხედველნი დაბრძვეს, დადგეს ჩენითა,
ბილწი გულის-თქმა, წყეული ნუ იქმნას წარმოჩენითა.

¹¹⁸ გარიანტი: რა აშბავთ პირი საქმნელად გამოჩნდების.

ესე არავი ამისთვის მოვიყვანე, რომე სცნათ, რომელსა არა ენახოს და მოეგონოს, და ამით ცილსა სწამებდენ, ამ სოფელს შერცხეება, და მას სოფელს ღვთის რისხვასა და სატანჯველთა ჩავარდების. რა დამანამ სიტყვა დაასრულა, ვოკვლივე დაწერეს და ლომს მიუძღვანეს, და მან თვისსა დედასა აჩვენა. ლომის დედამ რა ესე გვარნი მოისმინა, თქვა:

— ჭაი-ჭაი, ხელმწიფე! ამას საქმისათვის ჩემი ცდა და მოჭირვება ამის მეტი სასარგებლო არა არის რა. მან ღვთის გარეგანმა ესოდენი ბოროტი მოიგონა, და თუცა დღეის წაღმი თვისის ხრეითა და ეშმაურობითა სიკვდილს გარდაჩნა, ხელმწიფისა და მისის საყმით საქმეს არკეს, რადგან შუთურბა უოკვლით გუღით (მისი) ერთგული თანა-განმზარანი იყო, და მას რა მოუგონა, და რა საქმე უყო, სსვათა სვე-სვიანობის გამრიგეთა რაღამე უნდა უუოს? დაიჯერე, ავის ბუნებისაგან ავის მეტი არა გამოვა რა, და ბოროტის აკვებლობისაგან უწმიდურობისა, ჩხუბისა და ურიგობის კიდე არა კეთილი იქმნება.

უთხრა შაირა

ბუისგან ნუ გამოელი ბოლოკარკაზის ბედებსა,
ნურც კირკიტასგან ქორისას შეძლების განსაბედებსა.
რა უგვაროა ამაღლდეს, საჩხუბრად დაიბუდებსა,
და გვარინთ დასცემს, თემთ შესქამს, გლენთა გარდასცვეთს ჭედებსა.

ამა გვართა სიტყვებთა ლომის გულთა შინა გზა ჭოკეს, და შორი და გრძელი საგონებელი შექმნა. დედას უთხრა:

— მიბრძანე, დამანას ამბავი ვისგან შეგიტყვიანო, რომე მე დამანას სიკვდილისათვის არავინ მხარალებდესო. დედამ უთხრა:

— ხელმწიფე, ერთმა კაცმა რომ ხვამადა გამანდოს, იგი რა გაჯანხდო, დიდი ცოდვაა. ერთი საიდუმლო რა ანაბარად მომანდოს, მისი უთქმელობა ჩემთვის საქმბარია და პატიოსნობა. აწ რადგან მოგიწადინებია, ამას ვიქ: მას კაცსა დასტურსა ვსთხოვ, და თუცა დასტური დამცა, მაშინღა გაამბობ. ლომი ამას შესჯერდა, და ლომის დედა მუნით წაკიდა და თვის მალაღს სრათა მივიდა. გეფხსს მოუწოდა დიდის პატივითა და წყალობით შეიწუნარა.

ჩანსრეხაული

დრო მიებაძა, სტავრა და ძაძა კაცთა გამოცდად შენნი წყრომანია,
ვითა მსუ, წუ, ზე ხმელეთთა ესე, ცასეთ ამხევი, საღ აჭეს უდომანია.

და უბრძანა: მხეცთა ხელმწიფესა წყალობის გზები შენთვის მოუნიტებაა. საცხადო ნიშანია, რომე სიკეთე და გამდიერება შენთვის გამოჩენით დაუმტეცებთ. ამისთვის, ერთგულობით მისი დამადლება შენგან მართებულა, ამ გზით, რადგან ხელმწიფის წყალობა დღე-ღამე გეპტების. გეფხმა მოასსენა:

— ხელმწიფე! ხელმწიფის პატივი და სიკეთე რომ სახელმწიფო პატივსა და ნაყვასა ზემ, მონისა მისის ნაწირისათვის უბრძანებთ, მის მადლობასა რომე მიბრძანებთ, ეკეთი მადლიერობა პირისა ჩემისაგან რომლითა სიტყვითა გა-

მოითქმისო, ანუ ვით შეიძლებაო ღაშქართა ბრძოლა ერთისაგან ათასისა, ცო-
ტასაგან უზომოსო?... ვისგან შეიძლებიო, და რას გზით დასანახავი იქნებისო?

თქვა ლექსი

სოსანებრ თავით ბოლომდე უკავილად მესხს ენანო,
მაშინცა ვით შემიძლია მადლობის წარმოჩენანი?

მე დღეს აჭამომდე შეწვევის ასპარეზთ მინდორი მადლიერობის თერსით გა-
მიზომია. და აწცა, რომელსაც დროსა და უამსა ანგელოზი მავთნებს, სამსასუ-
რის სისრულის მეტს სხვას კერას ეიგულებ¹¹⁹. ლომის დედამ უბრძანა:

ღ ე ქ ს ი

რადგან კაცურად დაგიდგამს კაცობის საფუძველია,
ქველთა კაცთაგან სიკეთე ვაპუელთაგან ძველია.

ლომმა თვისი გულის სჯამადი უწინვე შენ გებრძანა, და შენ აღსრულე-
ბის შირობა დაუდევ. შეთურხას უწყალს მტრის ვასუხის მიგებისა რაცა საც-
დელია, უნდა ენადლო.

უთხრა ტყეში

დღეს ის შირობა ჭყავ შენ გმირობა.

უმჯობესი ესე არს, რომე სელმწიფის სამსახურში რაც გინახავს და გას-
მია. მართლობით უოკელივე მოახსენო, ამისთვის რომე, დამანას თვისი სიმტყუ-
ენე ასრე მოუჩინებავს, რომე ღამის ლომმა მისის სიკვდილისაგან ხელი აიღოს.
და ამის გამო ლომის კართა ჩსუბისაგან მშვიდობით გულარავინ დაწყნარდება,
და რა მცირე ხანი წაიარს, სურსითა და სიზიკითა დიდთა და გამკეთა კაცთა მარ-
ღვთა ამოსწვდის; რომელსაც თვისი სამსახურის წინ წაყენება და სახელის მოკ-
ლა უნდა, მის სიკვდილს ეჯადოს, და მისის შურის ასპარეზის სასამსო მია-
გონ. გუფხმა მოახსენა:

— სელმწიფეო, ამა საქმისა თავს-დება ჩემგან საქმნელია აჭამომდე არ ვი-
მარქვე, ესე სწორად მოწმობა სჯამადად მქონდა, ამა მიზეზისათვის, რომე ესე
მენება, სელმწიფესა მცირე რამე მისი ამბავი ყურთა ჩავარდნოდა, და მისი სრი-
გი და კმშაურობა შეეტიო. თუცა უწინარეს ვცდილ კიყავ, ან სულად აშელო,
სელმწიფემ მისი სიმტყუენე და აუბუნებაობა და ბოროტი აკებულობა და ჩსუბი
არ იცოდა, და ჩემგან ქიშობა ეგონებოდა და ავად გამისინჯედა. აწ რადგან
მართალსა მისწოდმია, მე სელმწიფის სამჯობინაროს არ დავიდუმებ. ათასი სუ-
ლიცა მედვას, ერთსა უამსა მას: განაცვალე, რომე ერთის მისის მოწყალებისა
საფარდოდ არ ჩავადებ, და სამონოდ სამსახურადცა ცოტად მივიჩნეო.

მოახსენა ლექსი

თუ ორივე ჩემი სოფელი არ განაცვალო მეფესა,
ორსავე სოფელსა შერცხვენს სუმც დამლევა მეფესა!

¹¹⁹ გარანტი: სხვას ა რ ა ს ეიგულებ.

მას სიტყვას უკან ღომის დედის სამსახურით ღომის სამსახურად¹²⁰ მოვიდნენ, და ქილილას და დამანას ლამაზაკი როგორც სმენოდა, ეგრე ნადართ კრებულობაში წარმოთქვა, და ეს სიტყვა საცხადო შეიქმნა. და ორნი იგი კაცნი, რომელთა საპყრობილესა მათი ლამაზაკი ასმოდა, მათაც კაცი მოგვზავნათ, ჩვენც მათი მოწამენი ვართო. ღომმა მათაც მოუვანება ბრძანა. მოვიდნენ, და რაც საპყრობილეში მათ ეუბნათ, ყოველივე მოწმობით მოახსენეს. ჭკითხეს:

— რასათვის მამინე არა სთქვითო? მათ მოახსენეს:

— ხელმწიფე, იგი ერთის მოწმობით არ გატყუებოდა, და მე უსამართლოდ ერთის პირუტყვის დაშრომაც არ მნდომიარო. ღომმა ეგეთი სიტყვა კარგად ჩამოართვა, და ამა ორთა მოწმობისათვის დამანას სიკვდილი ბრძანა და დაამტკიცა. და ბრტყებმა განაჩენი დაწერეს, და მუნ მუოთნი მხეცნი ამზედ ერთხმა იქმნეს და მისი სიკვდილი ხარის მსგავსად გააწესეს.

ტ ა ვ შ ი

რაცა ხელი აეს დასთესავს, აუსაე მოიძეის ბოლოსა.

ღომმა და ბრტყებმა დამანას მაგრა შეკერა და კრძალულად პყრობა ბრძანეს. მუნით მძორსავით თრკით წაიღეს, ბოროტად ტანჯეს, და ბოლოდ საპყრობილესა შინა მშვირ-მწყურვალად, დაუროლებული მძორი შეიქმნა, და მისის ხრკისა, და ხლათის და ეშმაურობის ასარი მასვე ეცა. საპყრობილეს ჭოჯოხეთით ჭოჯოხეთის საპყრობილეში ჩაიჭრა, და საცხადო შეიქმნა, რომე ხერხისა და ჩხუბის მოქმედი ბოლოს ეამს უწყალოს საქმით ისრე ორსავე სოფელს სატანჯველს მიეცემა.

შ ე რ ე უ ლ ი

რაც კაცი გზათა საფრხეთა სხვათა დაურწყამს დებთა, ბოლოდ თვითანვე გაუბმის ზეგარდმო მიმოდებთა. კეთილი უღოროტი ბედს ისხამს, ხილად მიუძღნის მრავალთა, გარდს ეკრეინ მოჭკრეუს ნარისა, დამრტკელო იმედებთა, გითა კლის, გზათა შეხედების, დრკუსა და მართლად მკაღსა, კეთილს კეთილი შეეზღვის, აეს—აი გარდადებთა.

¹²⁰ ვარიანტი: ღომის სამსახურთა მოვიდნენ

კ ა რ ი გ .

მოყვარეთ ერთობის საჩვენებელი და მათი მოსაზარი.

რამდენ ბარამანს უბრძანა: კეთილად გაეციგონე ეგე არაენი. მოყვრის ცდიოთა, და ტუფილის ნსუბითა და მტურობის საქმითა ერთი უბრალოდ მოკლეს, და მოსამართლე ღმერთმან მის უწყალოს ჩხუბის მუჭათა მასვე შეზღო. აწ თუცა დრო იუოს, ტუბრძანე ერთგულის მოყვრისა და ერთს საქმეზედ მუოთვის ამბავი, მოსაკებელთა ხმარება, და მათის სიყვარულის ნაყოფი, და მტრის მოშორებისა და ერმანერთის შეშწიება, და ერთ შირობით უოფნით სხვათა წადილის თვის სანადლისებერ გარეგება.

ბარამან თქვა შიინო

მე, ჟამიერო მეფეო, მსაჯულო, სამართლიანო,
მბალო, ჭელო, მდიდარო, ცად აღსაკალად გზიანო,
ღვთივ დაფარულო, ბედ-გრძელო, ხელმწიფეთ ზედა სვიანო,
და ჭეუანათ მამუენებელო, წყალობით წვიმა მზიანო!

ხცანთ, რომე ბრძენთა სისრულისა საქციელისა გემო ჭებულია, და მის მოყვრობისა ხელად გდებასა არა უსასუიდელო და მრავალ ფასი საშოვარა არ შეედრებისო.

თქვა ლექსი

საწუთროს შინა ჭბუენი, ან ბერნი ვინცა არიან,
მოუვარეს ვერ მოშორდება ოდენ მარტო, თუ ჟარან.

კაცი რა მოყვრის ერთგულობის ბეჭდითა საგეტსლეში სწორედ დაიბეჭდების, მათ სიყვადილის ნურვთა ერთ-შირობის წაღვოტში ერთობისა და შირგათავების ბენის ხეზედ ნამუენი უხარებია. სულის განსკენება და სარკებელია მოყვრის რება, და მრავალა მათი მოსაკებელი. მათში ბედნიერობის ჟამსა და ხასსა სიყვარულსა, ღხინსა, ერთმანერთის რებასა და ავს-დროში ერთმანერთის შეწყენასა სცხადო უოფენ.

თქვა შიინო

მოუვარე გულთა ჩაისვი, რა გინდ რომ ვერ ტემწეოდეს:
უმიუერო კაცი, კით ფიფქი, მზისაგან გაილეოდეს,
უოვლი სიკეთე სოფლისა მას ვერა მოყვროდეს,
და შირობიანის მოყვრისა მულობი რა მოიძეოდეს!

ყოველი არაკები ერთგულის მოყვრისა და ერთ-ნება საყვარლის ცხოვრების სახედ მოუყვანიათ: ჭილეუკვისა თუ თავისა, ტრედისა ანუ ეუსა. მაგრამ ჭურცივის არაკი უფრო ნათლად და გამოცხადებით მოუყვანიათ და ტბილ სასტენელა რაიმ ჭკითხა, როგორ უოფილაო?

ბარამან თქვა არაკი

უთქვამსთ, ჭიშვირის თემთა ერთი გულისა გასაწო ადგილი იყო, უამხანაგო, მწვანინი მიწის პირი, ჭრულად სახილველი, ცის კამარსაკით ელვიდა. შაშპრა გულის საწადლად ყორხის და ფარმამანგის ბოლოსაკით ჭურციელუბდა.

ჩახრუხაული

მინდორ ტყიანი, ხეხილანი, ატამ-ბიანი, სხალ-ვაშლიანი, კორდ მწვანინი, ყუაილიანი, წუარო წელიანი, ციმციმინი, ხეხარინი, აჩრდილ-შინი, ჩიტნი ხმინი, ზედ ბარტყიანი, და კარდთან იანი, უნდ შროშინი, ფეხ ელიანი, სუნხელანი!

ამისთვის მას ტყეში ნადირი მრავალი იყო, და მონადირე ხშირად იარეზოდა, და მფრინველთა და ოთხფეხთა ნადირობდენ, ხერხინობითა საფრხეთა და მახეთა უდგმიდეს. მას ტყერთანა ერთსა მადლსა ხეთა ზედა ერთსა ჭილეუკასა დაბუდა. მის ხის ფურცელთა ყოველთა ზედა ესრეთ ეწერა: «სულისა და სამკვიდროს სიგვარული სწორად აღმოიკითხეთო!» ერთსა დღესა ჭილეუკი მიმოიხედვიდა და აჭათ და იჭით იჭკირიტობდა. ანაზღად, ერთი მონადირე კინმე გამოჩნდა, ბადე — მისრთა და ხელთა ზურგთა კვიდა, და გაკაზი ხელთა უჭდა და სწრაფად ხისაკენ მორბოდა. ჭილეუკი შეშინდა და თქვა

შ ა ი რ ი

დმერთო, ამ კაცსა სასწრაფო ესეთი რა მოსწყვიდა, ესრე გაწირვით მორბედსა გულთა რამდენა სთნკია? არა ჩანს მისი მიზეზი, საჭირო რამ შეზღვევია, და სწრაფად მკალსა ჩემზედა ფერხი არ მოუღვევია.

ესრე ჩჭარა მორხის, კაზრობ ჩემის შემურობისათვის წელი შეერთეს, და ჩემდა მოსანადირებლად ხერხის ისარი ეშმაურობის მშვიდლთა დაკვილოებინს. აწ სახმარი ჭკვა ეს არის, თავი მოკაყრძალო.

თქვა ტაეში ჩახრუხაულად

ვსჭკირიტო და ვნახო, ცნობა შევახო, მის დაფარულით რა გამოკესხო.

ჭილეუკი ხეს მოუყარა და გულითა და თვალითა მას უმზურდა. მან მონადირემ მის ხის ძირსა ბადე გაშალა, და ხერხის საყვანი ზედ მოაბნია და მოშორებებით დაჯდა. ერთი ჟამი რა გამოხდა, ერთი გუნდი ტრედნი მოკვიდნენ. ერთი ტრედთაგანი მათი თავი იყო, სახელად მათუუა ეწოდა. გონება ნათელი, ჭკვიანი, სრული მტოლინარე. სხვა იგი ტრედნი მას მორჩილობდენ, მისის სამსახურის მტდელნი, ამისთვის რომე, რჩევის გზები, ჭკვა და სწავლა მეტი ჭკობდა, და სხვანი მის ბრძანებას არ გარდვიდოდიან. რა ტრედთა თვალითა საყენ-

კი ნახეს, შიშვილის ნაცხელი სტომამქთა მოედათ, გაძლები ადვირი წაიყარეს და გასინჯვა უგულუბელს ჭეუკს. მათუყა რადგან მათი მარტუბელი იყო, რაც წესია უმცროს უფროსობისა, მოთმენსა და მოცდასა ასწავლიდა.

და უთხრა ლექსი

სინჩართ მისკლა არ ვარკა საზღოსა ზედა ნდომითა,
გაკრძალვა გვიხამს მახეთა გვერდსა უდგეს თითოს ზომითა,

მათ უპასუხეს: ოჲ, პატროსანო! ჩვენი საქმე გაუსინჯაობაზედ და სინჩარედ მიწვენულა, ცარიელს მიუგელს საზღოს ძალი მოჭკლებია, სტომამქის ქვაბი საგონებულთ ავსილა, სწავლისა მოსმენისა დროსა საბოლოოვოს სასმენელთა შინა ადგილი კერ უპოვია. ბრძენთ უთქვამთ:

ლ ე ქ ს ი

მშვიერი ჭირსა მიმართავს გულ აღძრვით, დაუცადებლად,
რადგან სინცოცხლე მოსიძულდა, ესლა აქვს გულის სადებლად.

მათუემ შეაგნო, მის საკენკელთა წადილით მნდომელთა მცირისა სწავლის საგდებელის თოკი არ გარდაუქმინს, მეცნიერებისა ბაგირითა უგუნურნი უმცირებისა ხნარცვთაგან არ ამოიუვანებინს.

ლ ე ქ ს ი

გინც ნდომას დემონება, მორჩენა დია ძნელა,
შირმეტყველთაგან შირეტყვითა მსგავსება რა საქნელია?

თვით ენება მათ გარე მოჭტოდა და ერთსა ნაპირთაგანსა მისრულიყო, მაგრამე საქმისა მოსაუადმან შეჭირვების სახივი მის კისერთაც მოაბა და მასისაგან მიზიდა.

ტაეში ჩახრქსაული

გასახუცებო, მრავალ უცებო, იქით კავი მწვეს უზმო¹²¹, უცებო.

მათ მტერთა ერთობით შიში და კრძალვა დაუტევეს, და მას საზღოს დასხდენ და კენკა იწვეს. მაშინვე ბადე თავს დაეცა. მათუემ უთხრა: აწ სცანით, თქვენისა სინჩარისა ბოლო არად მოსაწონი იყო, და გაუსინჯაობა არას საქმესა შინა არ ვარკაო, და არცა კეთილად მოკაო.

უთხრა ლექსი

მრავლის ტრთიადის წადილი, გულო, მოგატყვებს ჭირებსა.
მის გზაზედ ჩქარად მკალი დატემს გაიპირებსა.

თვისი უგუნურება სცნეს ტრედთა მათ და დაბუცდენ. მაშინვე მუხადური დაფარულით გამოვიდა, და დიდის სიხარულით მათკენ სწრაფად იარა, რომე სულთ იბურას და სახლსა თვისსა წასხნეს. რა ტრედთა მონადირე ნასეს, აჩქარდენ და თვითომან ცაღცაღკე თვისსა მორჩენას ცდა დაუწვეს, ფრთათა და ბოლოთა ახეთკებდენ და ტრთიადებდენ. მათუემ უთხრა:

¹²¹ ვარიანტი: მწვეს უზმო.

— ეჭა, მოყვასნი! იტყვი თავითონ თავისა თვისისა მორჩენასა ცდილობთ, ამხანაგთასა არას ზრუნავთ.

თქვა ლექსი

რა წესისა მოყვრისაგან მოყვრისათვის ესე საქმე:
ხსკანი ჩემნი ამხანაგნი მოსწყდენ, მოკრჩე მარტო აქ მე?

სიყვარული სჯულისაგან ბრძანებულა, ესე, რომე მოყვასისა მოყვასის მორჩენა თავის თავისაგან უმეტეს ხამს, რომე უნდოდეს. როგორც მათ ორთ ამხანაგთ ნაგში მჟდომთა, რა ზღვისა კიდეთა მინსლოკდენ, ნავი გატუდათ, და ორნივე ზღვასა ჩაცვიკდენ, და ერთი მტურაჲი კადითგან საშეკლად ჩაიჭრა, უნდა ერთ-ერთი გამოყუანას და მოკრჩინას. რომელსაც მიეშეკლის იგი, ეტყოდის

ლექსითა:

ეჭა, ძმა! ამ მორევსა მე გამიშვი, დამიტყვი,
ჩემს მოყვასსა მიეშეკლე, მიტურდი და მიეტყვე!

თუცა თქვენ ეკოდენი სიყვარული არა გაქვსთ, თქვენთა ამხანაგთა სიგოცხლე თქვენის თავის უმეტეს ტინდეთ, ეს მაშინც ქენით: უოკელთა ერთბამად, ერთ-პირად, ერთ-სიმხნით კვადენათ. ნუ თუ ესე ბადე მოკვსკრათ და ზე ავიტაცოთ, და თანა წავილოთ და მოკრჩითო. ტრედთა მისი ბრძანება ათაკეს, და ერთ-პირად შეფრინდენ და ფერხის მახვითა მახე მოგლიფეს, და ბადე-თავს-გარდაცმულნი აფრინდენ და წავიდენ. რა მონადირემ ტრედთ აფრენას და ბადის მოტაცება ნასს, მათი დამორომა და ეგრე ჩამოკარდნას ეკონას, თვალი მათზე დაიქორა და ეგრე გამოუდგა. მან ჭილეკაჲის გონებასა თვისისა თქვა: ამრავალი ჟამი ესეთი საქმე არა ქმნილას ჭკუენათა ზედა. აწ ჩემგან არა საქმნელია, რომე მათ უგან არ გაუდგე, და მათი საქმე არა ვინა, თუ რაჲ იქმნება, და ამც გამოცდილებითა ჩემის ჟამისა სწინდელი შევიკრიბო და დაჭირების დროს მოვიხმარო.

თქვა ლექსი

წადი, საწრდო მოიკრიბე დღედ საჭიროდ მოსაკალი,
სოფლის ქირთა მოკლენაზედ მოგინდების მოსაკალი.

ჭილეკაჲი მათ უგან გაუდგა, და მათუგა და მისნი ამხანაგნი ბადიან მიფრინვიდეს. მათსა მდეკარსა მებადურსა თვალი მათზედ ეპურა, გზათა ზომდა და სდეკდა. მათუგამ რა ნასს მათი მონადირისაგან დევნას, რომე მოჭირკებით მოწინას ცდილობდა, მანობამდე ხელთ არ ჩაეყარა, არ მოესვენა. მოყვასთა პირი მიჰაჰურა და უთხრა:

— მას აჰ-პირსა სრულობით ჩემის ამოწევეტის ცდის წელი შეურტყამს, და ჩვენდა დასასოცლად გედეს. ესრე მისსა თვალთა არ დაეფარებით, იგი ჩვენ გულს არ მოკვამოკებსო. ესე უმჯობესია, შესებულობის კერძო ვადროთ, წალკოტთა და ხეთაკენ კიფრინითო, რომე მან კვლარას დაგვინახოსო. და რა

დაკეთებოთ, იმედს გარდაიწყვეტს და სინანულით გარე შეიტკეპისო. ტრედო
მოუსმინეს, მინდორის გზით მივიდეს, სკანარკანთა მიაშურეს.

რა შებადურმან ივანი კვლარ ნახა, მოწყენილი, მწუხარებით გარე შეიქ-
ცა. ჭილეკვაი აგრე მისდევდა, რომე მათი მორჩენა რას ხერხით იქმნებისო,
რომე მათი ესეთი დღის მოსვლას საქმე თვისად საგზელად შეინახონ.

თქვა შაირი

ხიბრძე მიუყარს საპოვნელად, გამოცდისა სარგებელად:
ზიანი და შეძინება მოვიკრობო სხვათა კვლად,
რაცა მარტებს მოვიუიღო, დავიჭირო მავრა ხელად,
და საწიხარო ჭეე დავაგლო, ვითა უთქვამთ ბრძენთა ძველად.

ტრედნი მონადირის შიშისაგან და დვენისა შიშისა იქმნეს, და თვისთა
მორჩინისათვის მათუეას მდღობდენ. მან ჭეუათა მეოფელმან და ცნობა გრცელ-
მან, საგონებელისა შემდგომად მათ ურჩია, და უთხრა:

— ჩემი ჭეუა ესრე ხელავს, მოყურისა შეუწყენელად ჩვენი ამ ჭირის (აგან)
ხსნის ღონე არა არის რაო.

უთხრა ცაეში

უმოყვროდ ეს გზა კერ განულათ, ცე, მესა.

აქა ხსლთრე ერთი თავკია, ზირაქა ეწოდებისო. ჩემთა მოყვარეთაგან უფ-
როსად ერთ-პირი, მოწყალე და სხვათა მოყვასთა და შემწეთაგან აღმატებულია.

უთხრა ლექსი

ამხანაგია ერთგული, მოყვარე პირობიანი,
მისთა მიმდგომთა მის გამო არვის უნახავს ზიანი.

რომე ლელვა გვემულსა ღვიმონის პირი გვაჩვენოს, და ამა შეჭირვებისაგან
გვიღებინოსო. მერე, ერთი ნახარო იყო, სადა მას თავკეს სორო ჭქონდა, მუნ
დასდენ და მის სოროს კართა სურვილით დარეკეს. რა მათუეას ხმა ზირაქას
ურთა მიესმა, ადრე გამოვიდა, და თვისი მოყვარე ჭირთა ზადეთა დაბმული
ნახა. ხისხლის წყალი თვალთა წყაროდამე ჩამოედინა დაწვთა ზედა, ეკეშან მო-
რეული სულთქმა დამწერის დვიმლისაგან დაუყარდის ცის სიმადლელ ალაზნიკა.

და თქვა შაირი

რას გხვდავ, ჯი, მოყვასნო რა მოგვლენით ზესითა?
მე ვათლა ვიყო შექებითა სასიხარულოს წესითა?
რადგან თქვენ ესრე სოფელმა გავწირათ, ვიყო მე სითა?
და ჩემთა მოყვასთა გიჭერეტდე ჭირთა ჭირთ უარესითა...

ეჭა, პატრონანო მოყვარეო! ეჭა, შეთვისებულა ამხანაგო რა ხრამეა გავაბა
ზადეს მაგას, რომლისა მიზეზითა ჩავარდა ტანჯავას მაგასო? მათუეამ უთხრა:

— სიკეთისა და სიავისა მოსულა, სარგებელი თუ დასაკლისი, სოფლისა
კათარებას ზედა არს. დამადებელისაგან სიკეთისა კიდე კაცთათვის სამსჯავრო-
სა კადმითა არა დაუწერია რა, მაგრამე ჩვენისა ურჩებითა და სოფლისა მიმო-

სულითა შეუძლებელია განსაცდელი არ მოკვლინოს, და მისის. მორიდებით გარ-
დიცილოსო.

უთხრა ლექსი

რაცა ჩემთვის გატებულა იგი მოკა დაუცვლად,
ძადლი ღმერთსა: მას მივიჩნევ წყალობად და დიდად მადლად!

მე სოფლისა განსაცდელმან ამა სიკვდილისა კალთათა გამახვია: მცირისა
საგუნესათვის ჩემთა ამხანაგთა აღვირი წაიყარეს, მე მათ სინჯარეს და გაუ-
კრძალეულობასა უშლიდი, კორკოდილოსა დევისა არა ცდასა ვასწავლიდი... ფათე-
რაკის ხელმა თვალთა წინ ანახდი ფარდაგი გარდატეხურა, და ჩემი მსუდგარი და
შორს დამნახველი ჭკუა უგუნურობის ბნელსა და უცოდინრობის საფარველსა
ქვეშე შეაწევიდა, და ყოველი ერთობით სატანჯველისა ხელთა და ჭირისა ჭანგ-
თა გაკებით. თავმა უთხრა:

— მივირის, კოდენისა ჭკვისა და მსწრაფელ მოგონების უფალმან თქვენ-
ზედ მოსულს განსაცდელს ვერ განურებით, და ფათურაკისა ისარსა ხერხის რჩე-
ვის ფარდაგათა ვერ მოეფარებით. მათუჟამ უთხრა:

— ჭია-ჭია, ზირაჭკე, მაგას ნუ იტყვი! რომელნიცა ძალითა, ჭკვითა და ცოდ-
ნითა ჩემზედ უადრეს არიან, და სიდიდითა და მორწმითა ყოველითურთ შემძლე-
ბულნი, ვერცა იგინი მოიჩიენენ თაკთა მათთა სოფლის განსაცდელისაგან. თუ-
ცა განტება და საქმე აღვიძრის, ზღვის თვეზთა ღრუბულთა შერთავს, და ჭაერთ
მფრინველთა ქვე ჩამოჭერის, და ვერა დაბადებული განტების შეცვლის ღონეს ვერ
დაიღებს მოთმენისა და დაჯერების მეტსა.

თქვა ჩანჩუხულად

ტომნი კაცთანი, ქვეშე ცათანი შემოკრუნ გმირნი, იმედებულნი,
განტების მხდომად, მათს მოსახდომად, თვალნი დაუდგეს ყურნი ღებულნი¹²²,
თვეზნი ზღვით ხმელთა, მფრინველი ველთა მასეს ჩაცვაიღეს, საწულად ღებულნი,
და ქვეყნის ღონეს, ცრუთ მოსაწონებს, თაკა ემსგავსოს აღმოღებულნი.

ხამს კაცმან ესე იცოდეს, მცოდინარეთ ღონე განტებასთან უმეცართ მსგავ-
სია. განტებასთანა ქვეყნის მჭურბულნი მეფენი, მეოდრეანნი გლახანი—სწორე
არიან.

უთხრა ლექსი

ძალითა და საქონლითა განტებასა ვინ განურას?
ზარმც გითქვამს—ზრად მომიხდა, მეძარბოვების ანუ მე რას?

ზირაჭკე უთხრა: ზი, მათუჟამ! ამას გული დაჯერე, რომელსაც სამო-
სულს ღეთისა წადილის მკერვალი ერთსა მის მადლის კარის მოსამსახურის ტან-
თათვის შეჭკურავს, მისი საყელა ბედნიერობით შემკული ხამს, და კალთანი მის-
ნი შრომითა მორთულნი ჭჭონდეს. განსაცდელი უჭკველად წყალობად და მოწყა-

¹²² გარიანტი: დაუდგეს ყურნი დებულნი.

ლებად მისაჩენია, მკრამ მონამან მისის განგების არა-რა იცის, რომლისათვის მოივლინება, და მას შეწყალებას კერ ხედავს, მასუკან რაჲ მოსდევს. და ხამს მონამან სიბრძნის სასწორის მოვლენისათვის და მოსაკადისათვის მადლობის შემწირველი იეოს, რადგან მისი დაბადებულა და იგივე ჭჭორავს. ამის იგავისათვის უთქვამსთ—

უთხრა ლექსი ფისტიკურა

კამკამს დენოს და მღვრივე თხლეს ნუ გამოარჩევე; შესვი ამოთა, რასაცა ხეწნი შევინე გასმევეს იგი კეთილ არს ჟამ-შუამოთა. ❀

რომელიცა მოგვლენია, რადგან მადლობით მიგიტყადავს, უოველთა უმჯობესაჲ. გვე მას ჭკავს, როგორცა მათ ბრძენთა უთქვამსთ: «სიტყუბო უსარჯლოდ და უჭიროდ არ იქმნებისო, და განსკენების კარდი უეკლოდ არ გამოებმისო.»

უთხრა ლექსი

სასოწარკვეთა არა სჯობს, სჯულშია დაყენებული, მრავალგზის ქმნილა—იპედი ბოლოს მოსდევდეს ქებული.

რა საუბარი დაასრულა, სითაც მათუყა. ება, მას მხარეს ბადეს ჭრა დაუწყეო. მათუყამ უთხრა:

— საყვარელო მეგობარო, პირველად მათ ჩემთა მოყვასთა ბადე დასტერ, რომე გუელი ჩემი შეიჭურო, და მასუკან მე გამომიხსენო. თაკვა ყური არა მიუბურა, და თვისსა საქმეს იღვეწიდა. მათუყამ კვალად დაჟინებით პირი მიამურა და უთხრა:

— ზინაჭკე, თუცა ჩემი მოყვარე ხარ, და ჩემის ნებისად მესმარები, პირველად ჩემნი მოყვასნი გამოხსენ, და სიკეთისა მადლიერობა სულისა ჩემის ქედთა დასტდე. თაკვა უთხრა:

— შენ საზღვრისა გარდასვლას შემზადებ, და ცუდნი საუბარნი დაგიჟინა. ჭტონება შენი აკებულება კერა რამან შეაწუხოს?.. და იგინი შენსა ნაკეთარსა არად მიიხსენენ, კეთილ სიტყუა დაუტრევე. მათუყამ უთხრა:

— მე ამა საუბარსა ნუ მიშლი, რადგან ამა გუნდთა თავობა საცხადლო რეკათა ზედა ჩემს სახელსად დაუწერიათ, მათის საქმის აღსრულების პირობა დამიცნ, რადგან ესენი ჩემს ხელს ჭეშენი არიან, და კენი ჩემზედა ნაკეთარნი არიან. და ამა მიზეზითა, რადგან მე მაგათი მთავარი ვარ, ჩემგანაც მართებულად მაგათად კეთილის ყოფა. მაგათ რაც სიკეთე შესძლებათ, იგი უჭმნათ; მაგათის ერთის პირობით და თანამეწყობით მონადირის ხელთაგან მოარჩენილკართ. აწ ჩემგანცა ხამს, მაგათ ბუჭათა რამე შეკულო, და მათი წინა-მავალობის წესი აღვასრულო. რომელიც ხელმწიფე თვის განსკენებას მოინებებს, გლეხთა ჭირთა მახეთა შინა გააბამს, და მისის სიზიდლის ნათელი ხან-გომლად კერ აენთება, და ადრე დაშრტების და სუკ-სვიანობათა თვალნი დამრუმდებიან.

უთხრა ლექსი

თუ მეფეს სძინავს, ჭკეუხანა კერ დაიძინებს შევბითა,
მთავარი თუცა არ შერებინს, თემი მოოხრდეს თნებითა.

თაკვმა უთხრა: მეფე ყმათა შორის სულის მსგავსია, და გვამთა შინა გულისავით. მამა, მორჩენა მისი უფროსად ხამს. თუცა გული მთლად არის, სხვათა ასოთა ტვივილი ეგოდენი არა არის რა. დემოთმან ნუ ქმნას, რა გულსა ჭირი ეუფლას, გვამთა ღებნა შეუძლებელი შეიქმნება.

უთხრა ლექსი

თუ ყმა მოაკლდა მეფესა, არ კერე დასაკლესია.
თვით უნროსაგან შენობა ადვილად შესაძლესია.

მათუყამ უთხრა: არამც ჩემისა ბადისა ჭრათა ზედა დაშერე და მოგეწეონოს, და ზოგნი ვინმე ჩემნი მოყვასნი შეკრულნივე დარჩენ; და მე რომე კება, რაზომცა დაშერე—გასძლიერდები, და მე კერე არ დამიტყუებ, და არცა შენთა გონებათა ჩემსა მოუხმარებლობასა გაიზრახავ. ესეც არის, რადგან ჭირი ერთად თავს ვიდევით, მორჩენის შეებაცა ხამს, ერთგან შებრალუბის გზა გავიკვლიოთ.

უთხრა შაირო

მოყვარე და ამსახაგი თუ მოიგო, ესე გვარი:
შენი ღვინი ღვინად უზნდეს, ჭირი ჭირზედ არ საყმარი.
თუ ამ ორში არ გარჯია, რად იმოყვსო, რად იღარი?
და სხვას რას გიზამს? ვერ გაცხოვნებს, აწ აქავე გარი გარი.

თაკვმა უთხრა: ჭკელის კაცის წესი, და პატრონისაგან მტვიცე ბრძანება კგ არის. ამას იგიით შენი დიდებული სახელი, დამყარებული სარწმუნოება თემთა გაფინება, და უოკელი ერი შენს ერთგულობას კვდებიან და მოკენდობიან, და შენი სიუყარულით ადგენებიან, და ხელ-ჭეშეთა წადილი და ნება შენსა ჭაბუკობასა შეუთვისებისო.

უთხრა ლექსი

ესეთს მოყვასსა ეთვისე, კაცურად უოლე მავალსა,
მოყვრისთვის სულ-დადებულსა, მტერს მოუთმენდეს მრავალსა.

მერმე ზირაქამ მრავლის ცდითა და შრომით მისის მოყვასთ ბადე დაჭრა, და ბოლოდ მათუყა თოკის ჭირიდან გამოიყვანა. ტრედნი მას მშვიდობით დაესალმნენ და თვისთა საბუნჯოთა წავიდნენ, და თავი სოროთა შევიდა. რა ჭილეყვამან თავისაგან ესეთი შეწყვანა და ბადის დაჭრა ხახა, მისი მეგობრობა მოინება, და მისი გათვისება და მოყვრობა დიდად სარკებლად დაინახა, და გონებათა შინა ესრე ოტუოდა: რაცა ამა ტრედთა შეემთხვა, ესეთი საფათურაყო მცე წინა მიცს, და ესეთის კაცის მოყვრობა, რომელიც შეჭირვებასა შინა ხელის ამპურობელია, ჩემად იქედად მიყვს.

•• თქვა შაირი:

ხშირად არიან მოყვარე მრავლად სსსაუბრონია,
მჯერამ მოყვრობის მოქმედი ცოტაა, არ უფრონია.
მოყვარემ საქმის საქმენლად იცოდეს უამთა დრონია,
და მოყვრისა ტვირთი იტვირთოს აწყვად საადრონია.

მერმე ჭილეკავი წყნარად თაკვის სოროს მოუჭდა და ხმა უყო. თავკმა
ჭკითხა ეინაობა მისი. მან უთხრა:

— მე ჭილეკავი ვარ, შენთან მოსრული, და დიდისა ჭირისა მჭონებელიო.
ჟიანაჟა ჭკვიანი და სრული მცოდინარი იყო, უამთა და ხანთ სიცსე და სიც-
ვე გამოეცადა, ავი და კარგი მრავალ-გზის ესინყა. მას ადგილს სამაღაჟად და
გასამარაჟად ხერული უოკლენით გაემარაჟებინა, ერთმანერთში გზები გაელო, და
საჭირო ღონის ძიებათა ცდილობა წინა დაეღვა, უოკლის საფათურაჟოს საქმის
მოსულისა სიბრძნის ნებაზედ მიენდო. რა ჭილეკავისა ხმა ესმა, გამოსძახა და
უთხრა:

— რაჲ საქმე გიცხ შენ ჩემთანა, ანუ მე შენთანა—რაჲ მიზეზიო? ჭილეკა-
ვისა რაც ენახა, თავით ბოლომდე უამბო, და მისი ჰირობის სისრულე და ტრეღ-
თათვის დაწვლი უქო. და რადგან შენგან ამთი ეკეთი შებრალება ვნახე, და რაც
შენის მოყვრობითა მათ საქმე ეწია, და ვითარისა ჭირისა და ფათურავისაგან
იხსენ, ამისთვის შენი მოყვრობა მომინდა, და შენგან კელი ერთგულებაზედ გა-
ვიფიცნეთო.

ღ ე ქ ს •

მეშინის, გულის სიტყვანი მინდა გაგანდო უოკელი,
შენ ჩემთვის იყო, მე—შენთვის, შუა გვეყვს ღმერთი ცხოკელი.

თავკმა უთხრა: ჩემსა და შენში მეგობრობა კრულია, მახლობელობა გან-
შორებულა.

უოხნა ჩანრუხაული

შენთა ბაზართა კერ კსჭკრეტ ფაზართა, სარკებლად ვსეღავ, სულის ზიანად,
ჩვენი ვაჭრობა, გველებერ განჭრობა, დასაულებს მაწკვეს ლტოლვა გზიანად.

წადი, ცივსა რეინასა ნე ნე, ნურცა ფერხსა ესეთსა. სანდომელსა წკდა
სდგამ, რომე მისი ხელთ გდება უოკლის გზით უცხო იყოს და არ იქმნებოდეს.
ნავითა ხმელეთზე სიარული, და ტაიჭითა ზღვაზე რბევა, რომელიცა უპოვარისა
პოვნად ვლიდეს, თავს თვისსა საეიცხელად გაჭხდის, და თვისსა უგუნურებასა
ბრძენთ წინაშე გააცხადებს.

უთხრა ჩანრუხაული

ეგე მახენი სხჟად იზრახენი, მოინადირე სირთა სასენი,
მე რად მნახენი არ საჩმახენი? ეგე სახრიყო კერ შემასენი.

ჭილეკავკმა უთხრა: ეგეთი სიტყვა რა სათქმელია? მსნე და სახელოვანი კა-
ცი შეჭარებულსა და უღონოს უმიჯლოდ არ შეიქმს, და რომელიც ბედნიერისა

და დიდების ჰატრონიის კარისაკენ სამეკობროდ ჰირსა იქმს, გამწერალი ხელის
ნებსა ჰირთა არა ჰქრავს. მე დროთა და უმთაგან მოსკლის ჭირის შიშით ამა
სასლსა შემოკვეწივარ, და ბოროტის განსაძღვლისათვის ამა კარისა ზღუდბლი
საჟარკელად მომინახავს.

უთხრა ლექსი

შესახეწელი არსად მაჭეს შენის კარისა კიდეა,
კერსად კერ წავლ ცოცხალი, მალხენ, თუ წამკვიდეა.

აწ მტკვრსაკით ამა კარისა სატკვზნელი შეკქმნილ კარ, და ჩემსა ჰირის
წუალსა ამა სასლსა მონობიდად არცა ნებითა და არცა ძალითა არა სადა უკუ-
ბრუნებ, და არცა სატანჟუელითა სხვაგნით ვივლტო.

უთხრა ლექსი

თუ რისხეის ხრძლითა მოცამელავ, შენ იცი, ნება შენია,
თუცა ნასუიდად დამიკერ—მონა კარ დასაშენია.

თაკვამ უთხრა: ჟი, ჭილეკვავო! ხრძიები გაუშვი, საცთურისა საკენესა ფა-
თურაგისა მახეთა ზედა ნუ აური, რადგან მე შენის ბუნებისა საქმე კიცი. შენ
სომ ჩემი ტომი და ნათესავი არა ხარ, და შენთანა რაჲ სააღურსო მაჭესო?

უთხრა შიარი

მსგავსი ხამს მსგავსსა შეუდგეს, მას ეტრფილოს სულითა,
სხვა არსი სხვას ბუნებისა თანა რად სდეკდეს სრულითა?
უმსგავსოს ვისმე გაწყობა ჭირს მისცემს არა ცრულითა,
და ჩემი და შენი მსგავსება ვისმცა უცმანა რულითა?

არასი ხერხითა მე შენგან არ მოვლორდები. რომელიც უფერსა კაცსა დაუ-
მეკობრება, მას ეგრე წავეილება, როგორც მას კაეხს წავეიდაო. უვაემა ჭეთსა,
როგორ უოფილაო?

თაკვამა თქვა არაგვი

უთქვამსთ, ერთი კაცები კლდეთა ძირთა გოტკედა, და მისი კაცანის ხმა ზე-
ცად აღიწყოდა. ჭაერთა შინა მფერინავმა ერთმა ქოჩმა მავალსა ანაზად თვალი
შეადგა, და რა მისსა ვისვასით სიცილსა უური მოჭერა, უოკელივე შრომა და
სარჯული გულთაგან დაეცალა, და მისის სიყვარულის სახე გულის ფიცნართა გა-
მოისახა, და თვისთა გონებათა შინა იგონებდა და იტყოდა:

— ქვეყნათა ზედა მეკობრობისა უმჯობესი არა არის რა. საყვარლის მო-
ყვრისა და გამწუოს ამსნაგის გარიდება უხამსია. იკავთა შინა უთქვამსთ: უსა-
ყვარლო კაცი მიწვივ სნეულიაო.

თქვა ლექსი

საყვარელი ვის არა ჭყავს ამ სოფელსა, ამა თუმათა,
მისის ლხინის სეთ ნაყოფი¹²³ არ ექმნების ვითა ლუმათა.

¹²³ ვარიანტი: მისის ხ ი ლ ი ს სეთ ნაყოფი.

ესე შენაირი, მხიარულად ჰირ-მოცინარი, სულა სწრაფი, ღამასად მოძრაი... რა გულმა ესეთსა ამხანაგთაგან იღსინოს, გაახლდება და გაჭაბუკდება, ატეხულობა უოკლის რკემათაგან გაუწმდება.

თქვა შაირი

მოყვარე მინდა ქებული, ერთ-პირი, ერთის გულისა, ჩემი შესტირდეს — მიღსინოს, რაცაღამ გამაგულისა. რა კნახო ჭირნი, მეფონოს, სად მელმის დადაგულისა, და მას შეეფრთხინეკვე სურვილით, ვით წყალთა ნერვი რწეულისა.

შერქე წყნარისა ფრენითა კაცებსა მიმართა. რა კაცებმა ნახა, მიჭრიდა, და ერთისა კლდისა ნაპრალთა შეუმერა. ჭორი კართა მიუყდა, და თვისი საგონებელი უოკელივე აუწეა და უთხრა:

— კაცებო, ოდეს აქამდე შენისა სიკეთისა უმეტარი ვიყუე, შენი შესწავლა და ცნობა არა მქონდა. დღეს შენმა საქციელმან გულთა შინა ჩემთა დიდი სიყვარული დასთესა, და გულის აღსაძვრელმან შენმან გოგუკამან მე უოლე მომინადირა. აწ ეს მინდა, დღეის წაღმა ჩემგან აღარ იშეშოდე და დამეგობრდეთ, და მე და შენი ერთობა გაეგოსო, რადგან სიყვარულსა მრავალი სასრებელი მოაქვს, და მოყვრობისა ხეა საწადლის სიღლსა მოისხამსო.

უთხრა ღეჰსი

სიყვარულის ხეწარსა საწადლის ხილნი ასხენო, ჭირიფო, ვერ მოლექე, — უმრავლე სისავსით აგრევე ასხენო.

კაცებმა ხმა უუო და ჰრქვა: ჯი, მძლავრობისა საჭმეთა მოჭმელო! ამის საზრალასა მონისა ჩემისაგან ხელი აიღე. ვერე გეტონო, ვითამც სხვა ერთი ვინმე კაცაბი შეტეჯამოსო?!

უთხრა ღეჰსი

მე შენი ნახვა არ მსურის, შიში მაქვს მოუთმინარე, ჩემი და შენი აღურსი ვინა თქვა მოსასმინარე?!

ოდესაც ცრცხლი და წყალი შეჩავადებთან და შეერთება მოუხდებათ, ჩემი და შენი დამეგობრება მაშინდა იქმნება; რომელსა დროსა მზე და ჩრდილი გაერთდებათ, ჩემი და შენი მოყვრობაცა მოთავსდება.

უთხრა ტაეზი

მაგ საგონებლით ხელი აიღე, სამოყვრო კარი სხვაგნით გაიღე.

ჭორმა უთხრა: ტე. ჰატოლანო! შენსა გონებათა შინა გაჩხრიკე: მე შენზედ სიკეთის ვიდე რა მეწადება? მე გეხეწეუბი და გემუდარები, თვარე ეს ხომე იცი, ჩემსა კლანქსა სიმახვილე არ აელია, რომე ერთი შენისთანა ნადირი ვერ შეაპურას, და არცა ჩემი ჩარბი მოცვეთილა, რათამცა მფრინულისა უსორცლობამან შემაწუხოს. ამის მეტი არა მწადიან რა, რომე შენი გაყვრელობა და შეთვისება მომინდა, და ერთად უოფნისა და შენის შეწერიუბის სიტურთყე სიკეთის გზაზედ მუენებს, და შენცა ჩემის გაწეობითა მრავალი სასრებელი შეგეძინება. პირ-

ველად ესე, რა ჩემნი ნათესავნი ჩემის შეწევნის ფრთისა საფარველსა ჭკეშე
 განსვენ, მშობიარებისა ხელსა შენისა კალთისაგან განაშორებენ, თაღითა მოწუ-
 ლითა და მოყვარულითა ჭკერეტას დავიწყებენ. შენცა გულნებიურად კლდეთა და
 კელთა სულათა და ფრენათა დაიწყებ; მეორე ესე, შენცა ჩემთა ბუდეთა წაგ-
 უვან, და ვრცელთა ადგილთა გამოთუბ, და შენისა მყოფობისაგან მალაღთა ხა-
 რისხთა აღიწვიო, და კვლად ესეცა—შენისავე გვარისაგან ერთსა შევნიერსა, ლა-
 მასს, შენს საფერს ტოლს საჭოროწილოდ მოგგერი, რომე საღბინო ხელი გი-
 სერთა გარდახვიო და შენი ხანი და უამი ამოს საწადლით წარვლო.

უთხრა ლექსი

მიწაზედ ზრუნვა არ მოკვდეს, ზეციით ნდელისა ურვანი,
 წინ ღებინის ტახლა დებული; ღვიინის ჟამშია ცურვანი.

კაკაბძა უთხრა: შენ მფრინველთა უმჯობესია ხარ, და ნება ხელთა შენთა
 არს. მე შენი მუხეგრე გლეხი ვარ, და ჩემთა უბედურობისაგან თქვენგან უმი-
 დობასა არ კელი. გინ იცის დროს საჭმე, რა მე თქვენის წყალობის დირსი
 შევიქმნები, მაშინ არამც ჩემი გუნება სიმშინარულით აღაღდეს, თქვენი ქებული
 გული ჩემზედ არ გაწერეს და საპატრონიოს რისხვის კლანჭითა ტანით ძარღვნი
 არ ამომწვანდნე. თვარა, ესევე მიჯობს, აქვე მარტოებით სოროთა შინა ცოც-
 ხლებით ვიყოფებოდე, ჩემთა უფალთა რისხვის საზარელი დროშა არ აკმარ-
 თოვო.

უთხრა ჩახრუნხუელი

მზის ჰირსა მღერას, ჩემს დასაჯერას, ჩემს საჯადრისად ვერ ვხედავ კერად.
 მიჯობს. ეუ ესე, რაც დავიწყეს: კლდის ჩრდილთა ვიჯდე, სრულ დასაჯერად.
 ჭორომა უთხრა: ჭე, მძაო! არ გიცნობია საყვარლის აუტყე მოყვრის თუ-
 ლი ბრმა არის: რაცა სიღაღით უშვერი რამე ქმნას, მას შევნიერად ეჩვენებო.

უთხრა ლექსი

საყვარლის გესლი მოყვარეს მწითლვარე თაფლი ჭკონია,
 მისი აუტი სახელად უწინს, ვითა სავარგონია.

მე რომე შენს ჭკეპას სიყვარულის თაღითა ვსჭკერეტ, შენისა შესხმის
 რუკასა სურვილის მატანეთა რა დავსდებ, რითლა იქმნება წყენისა ასონი საწ-
 ვინრად აღმოვიკითხო, და შენგან საწყენი რითაც გზით რასაც საჭმეში მე გულ-
 თა დავიდვა?

უთხრა ტაეში

სურვილის გუგა მოყვრისა საწყინარს ვერ დანინხავს.

კაკაბძა, რომელიც მართებული მიზეზი უთხრა ჭორომა, ესომი დასამშვიდე-
 ბელი ჰასუხი ჰირის-ჰირ მისცა. ბოლოს-კამ კაკაბი ჰირობის სიმტკიცითა ნამ-
 რალიდამ გამოიყვანა, და ერთმანერტს გარდესვივნენ, და ხელ-ახლა ჰირი და ფი-
 ცი განაასლეს. ჭორონი წაუძლვა და თავის ბუდეთა წაიყვანა, და ერთად სიყვარული-
 თა და ღებინითა სოფელსა მოსტამდენ. რა ორც, სამი დღე ესრე დააღამეს, გ-

კახი ქორისკან უშიშ იქმნა. აღაღდა და მალღითა ხმიანობითა წასილი და უბადო სიცილი დაიწყო. ქორი მალღის გოსკებით ითმენდა, თუცა არ სმენოდა— უერთ იურუებდა, მაგრამე გულთა შინა წყრებოდა.

ერთსა დღესა ქორი უძლებად შეიქმნა და სისუსტე ემატა. ესოდენ მოუძღურდა, ხორცთა მონადირებად კვლარ მოითურინჯა და მას დღეს ბუღესაკე ჯდა. რა ბინდი მოკვიდა და კუჭი სასქმლისკან დაუფარილდა, შიმშილმა შეაჭირვა, ატებულება მოეშალა, ძოდანდელი წერომა, რაც გულში შეკრებული ჰქონდა, ქმუნვისა მარცხელი პირის სახე თვალთა წინ დაიდგა და დაჯურების კილოთი მისკენ არ იჭკრეტდა: კაკაბისა გაბძარკასა და ჭამისა მიზეზთა. იგონებდა. კაკაბმა რა განრისხებისა ნიშანი მის გულთა შინა წახა, თვალთა თვისა სიკვდილისა გამზადება გაიცადა; მუივნარი სულთქმა მწუხარებით საცეს კვამიდამ ამოადინა.

და თქვა ლექსი

მკელსა მტერსა რად მიკენდე, ცხადი ეჭვი ვით მომწონდა?
სიღვისა ლეკვას რად შეკვარდი, ყოლე კრძალვა რად არ მქონდა?

ჯამე, რომ წყინ ჩემის საჭმის ბოლო კერ გავსინჯე, და სსვას თესლსა მიკენდე, ბრძენთა არა ვისმინე და უნათესაოთ აღერსსა შეკეთისე!

ბრძენთ უთქვამთ ცაეში

უცხო თესლთ მეგობრობასა დაესსენ მათს მინდობასა!

სახსოვარი დაეიფიე, და აწ ჩემის სიგოცხლის ხომადდი ესეთსა შელაგონთა შეკადეკე, რომე რჩევის მცურავი მისის მორჩენის ღონეს კერ შეიძლეოს. ხულის ბაგირი ესრე გავსწყვიტე, გონების თითის მწკერვალი მის შესასკვნელად გასტერდებისო.

თქვა შაირო

ღონე უოკვლგნით მომეღო, მომიუძღურდეს ასონი,
მოკვასთა პირი მიტეხეს, წარსდა სიგოცხლის სასონი!
ერთ სისარული მომაკლდა, უამთ შეება თან სადასონი,
და პურობილი მტერთა ხელთ ვეკვარ, სწადთ ჩემი სისხლი ვასონი...

თავისა გონებათა შინა ესეთსა რასმე ბჭობდა, და ქორსა მისთვის ჭირისა კალთა გაეშალა და სისხლისა მსმელი ჩარბი შხამის წელითა იწრთობოდა.

ც ა ე შ ი

რა მიზეზი წინ დაიდგა საქმე თვისა გააკეთა.

კაკაბი რა მერთაღითა პირითა უჭკრეტდა და კრძალვით ეჭვოდა, ქორმა მიზეზი კვლარ უპოვა რა, რათამცა მოკვლა. ღონე მოსწყდა და რისხვით კაკაბსა უბრძანა:

— რაჲ ესე, მე მზესა ჭვეშე ვზი და მაცხუნებს, შენ ჩრდილთა ჭვეშე განისკენებო? კაკაბმა უთხრა:

• — მადლო და ჭვეანათა მპურობელომ აწ ხომე დამე არს, და ყოველი თე

მი სიბნელეს მოუცავს? რომელმა მხემ შეგაურგა თქვენა, და ანუ ჩრდილსა ჭკე-
შე მე სადა განმისვენებიაო?! ქორის, გამწერალმა, შეტუქსა და უთხრა:

— ეჭა, შენ მოურიდალო! მე ტყუილის მთქმელად შექმენო, და მე და ჩე-
მი სიტყვა შეურაცხად გიჩინებართო?! აწ შენი სამეჭოო რისხვა მოგანიჭო...
ამისი თქმა და მისი დაგლეჯა და შექმა იქმნა.

ღ ე ქ ხ ი

კაების მაღალს სიცილს უცხოდ სინჯვიდა მგოსანი,
ლექსი ეურა თქვეს საქებლად ადრე მტრის მისანდოსანი.

ესე არაჲი ამისთვის მოვიყვანე, რომე სცნა: რომელიც სხვა ნათესავსა და
უცხო თესლსა ემგობრება და ალერსს მონდომებს, და ესეთსა კაცთან სიყვარულს
ცდილობდეს, მრისხანებისაგან არ დამშვიდდეს, და მასთანა უძოთა და ხან-
თა დიმიდეს, კაკაბსავით შენიერს თავსა გაიჭარებებს, და თავის საფარო მი-
სი სიცოცხლის დღის ფარი ხელით დაჟარდების. ამავე გზით მე შენ ლექსად
გინდივარ, შენისა ნაყოფებისაგან მე გრძელად კერ ვიცოცხლებ, და ამითა მე
და შენს შუა გაწეობისა გზა ვისგან გაიხსნება, და შეთვისების საქმენი რით
შეიძლება? ჭილეკავმა უთხრა:

— ეჭა, ზირაჭე: ჭკავში გასინჯე: შენისა ლაღატითა მე რა სარგებელი
შემეძინება? შენისა შექმითა სიყმილი ოდეს მომეკუთება? შენისა სიცოცხლითა
და შენისა სიყვარულითა ათასი სარგებელი მომეცემს და ასი ათასი მოსავალი
მომემატება! ეგე არა მოსაწონია, რადგან შენისა ნდომისა გზათა მომიკუთ, და
მე ჰირსა მარიდებ და გასამებულს ხელსა მკერდთა მიბიძგავ. შენი ჰატომისანი ნა-
მუსი და სხვათა მესკაიშობა: ჭკეუნანსუდ გაითქვა... ჩემს ერთგულობის სიმართ-
ლესა რად ჭკარგავ, და უცხოსა და მწირსა შენის კარიდამ მაგდებ?

უთხრა შაირი

უცხოთა შეწყნარებასა ღმერთი კვიბინებს ცხოველი,
თუისად მიიჩნევს უკალასა, რაც კაცსა უყო ვოკელი.
მისის მცნებისა სმენასა მეც შენგან ოდენ მოკელი,
და რად თქვენსა თემსა არ წესობს მაღლისა შესაგროკელი?

მე რაღა შენგან უხვად სიკეთე და კალდებულობის სიმრავლე მინახავს, არა
მგონის შენის მოწყლებისაგან უცხო მეო, ჩემი გუნება სულ-მალსენარის სუ-
ლით არ შეიწყნარა!

უთხრა ტაემი

შენგან ვის უკვირს, აღირსებ უღირსს, წესად უცხოსა შეთვისებანი.

თავკა უთხრა: არას მტურობას ეგოდენი სიძულელი არა აჭკეს, რომე ბუნე-
ბით განუოფილთა მეშურნეთა თუცა ორთა კაცთა შუა მტურობა რამე შეიჭმასა,
შუა-მავალთაგან მათი შერიკება ადვილია: მცირითა მიწყობითა მისი დაწყობა შეი-
ძლება. მაგრამ, თუცა გვარობითა და მოდკმით მტურნი არიან, და ორგნითვე
მათი შური ღაზოდ დამკვიდრებულა, მის ძველის მტურობისაგან ერთმანერთში

ჩხუბი ცოტაზედ აიძლება, და ახლს ჩხუბსა ზედა პირველი მტერობა უოკელი-
კუ მოაგონდება და გაუასდგებათ. და მათი რეგება არას გზით საწადლის წესი-
თა არ მოათავსება, მასი სიბოროტე სიკეთის ძალისაგან გაშორებულა, და
მათ იგი სიკეთე ორთავე ძალთა შემოსსო.

უთხრა ტაქმა

გირემდი გული არ წავა, საგანებელი არ გავა.

ბრძენთ უთქვამსთ, ბუნებით მტერობა ორი რიგია: ერთი ეს, ნიადგ
ზიანი ერთისა მისკენ არ იყოს. ეს ორთავე მტერთა საწუსარი არის: ხან ერ-
თი მეორისაგან გაილახება, და ხან იგი მისგან შეიწეინება, რა გვარადც პი-
ლოს და ლომის მტერობა, რომე მათი შეურა უბრძოლველად არ იქმნების; მაგ-
რამე გერე არ არის, მათსა წელულებასა საღბუნია არა აჭნდეს, ამისთვის რომე,
ნიადგ გამარჯვება ერთს არა აჭეს და გაჭტევა—მეორესა. მოგჯერ ლომი სიღვეს,
და ზოგჯერ პილო. ამა გზითა მათი მტერობა ესეთსა სარისხთა არ აღწეინილა,
მათს დაკოდილობათა საღბუნია არ მიეცეს, და რომელსაც გამარჯვება დარჩება,
მისი გული აძიდლები. მეორე ესე, რომე ნიადგ ძლევს ერთის გერძო იყოს
და დანება—მეორისაგან, რა გვარადც თაკეთა და ციცათა, ანუ მკელთა და ცხო-
ვართა, სხვათა ამის მსგავსად მტერობა უოკელს დროს ერთსა-ერთისა სარ-
გებელია, მეორისა—ზიანი. ესეთსა მტერობასა რამ მოეკლება, თუცა ცისა მოჭ-
ციკასა მისი მოშლა ძალ-ედეს, ანუ ჟმთა და დროთა მათის შურის სვანჯთა გახ-
სნა იქმნებოდეს, და ნიადგ სიკვდილი ცხად იყოს, და ცალგნით ძლევს, და
მეორგნით უღონობა და მისი შეწეინა არ იქმნებოდეს? მუნ სულის დაცვა კი-
თარ შეიძლება, და ახლო უოთა რაკვარად იქმნებისო?

თქვა ფისტიკაშური

როს დღე და დამე ერთად შეთვისდენ, ან მზე და ჩრდილი ძაფმა შეუაროს,
ძამინც ვინ შენთან მჯდომი მიხილოს «ეაღაღა» თავსა გარდაამყაროს.

ჭილეკვამა უთხრა: მადლი ღმერთსა, რომე შენი მტერობა ჩემს გულთა ში-
ნა არ უოთვილა! და თუცა ჩემისა გვართავანი კინმე შენი მტერი და ჭიშხია, ჩე-
მისა გონებისა სარკესა სიმტყუფნის მტკერი არა დასდებია, და მოსურნე გულის
საუვარდის მიჭერიტანად¹²⁴ მეგობრობისათვის ამიღებების, და ამედიანი სასოება
მაჭეს. როგორც იგინი მაც პატრონის საუვარდის გულმან მოარჩინა, ჩემსა
ერთგულობასაგა მიემოწმოსო.

უთხრა წეობილი

შენ კბე ნუ გებულეება,
გულის წამლების ურება.
შენის გულისა ხურება,
მან არ იცოდეს თუ რება.

¹²⁴ კარიანტი: მისურნე გულის გულის სიყვარულის მიჭერიტანად.

თაგვმა უთხრა: დაჟინების საზღვართა გარდახედ, ჩემის მოყვრობისა ცდასა დახსენ, თუ ამისთვის მიწვევ და შენცა ესე გწადიან. მცირითა მიზნითა სიყვარულისა ნასთი შეიერას, და მერმე სრული იგი სიქიმში გვარეულთა წესთა ზედა მიიქცეს,—რა გვარადნ წყალი, რა მრავალხან ერთსა გუბეთა შეაყენო, მაშინ მისი გემო და სუნი შეიცვალება, მაგრამ ბუნება მისი შეუცვალეულად აქსუე: როდეს ცეცხლთა დასსხა, მისსა დაშრეტად არ მოუძღურდება. აგრევე მტრის მგობრობასა, ასპიტსა გველებრ, მინდობა არა აქს. მტერთან ერთობა ჭანგ-მასვილის სინჯვისაგან უარესია. ბრძენთ უთქვამსთ: ამტერთ სიტყვით ნუ მოსტყუვდებიო, რაგინდ სიმდაბლითა სიტყბოს საქმით გექმნებოდესო. »

უთხრა ლექსი

შენის მოყვრობის იმედის ბეჭდის მტრისაგან შოკება,
ახანოს სახმილს ვამსგავსე, თუ ვარდი მუნ იპოკება.

რომელიც მტერსა ტბილის კნისა და თაე-მდაბლობისათვის გულ-დაჟერებთ მიენდობა, მას იგი შეეშთხვევა, რაცა მას აქლემოსანს კაცს შეეშთხვაო. უკავ მს ჭკითხა, როგორ უთფილათ?

თაგვმა თქვა არავი

სახედ დაუცთ, კაცი ერთი აქლემსა ჯდა და მგზავრ იარებოდა. ერთსა ადგილსა მივიდა. მუნ მგზავრთა ცეცხლი ანთთო¹²⁸, და მათს წასვლას უკან ჭარს გაბნევა და კატკათა მოჭვიდებოდა, და ლამზრობასავით ხანძარი გაძლიერებულყო. გარ-მოღებულს ცეცხლსა შინა ერთი ასპიტი გველი დამწყვდევოდა და კერსათ კერ გასულყო, და არას მხრით მორჩენის იმედი არ კპოებოდა, და, ვით თვეზი ტათასა შინა, მოხრავასა და მწვადსავით ცეცხლზედ შეწასა მიახლებულყო, ტესლის ცვარი თვალთაგან სისხლის ცრემლად სდიოდა. რა იგი აქლემოსანი კაცი ნახა, ხმა უყო და თქვა:

ლექსი

რა იქმნება მომხმარო, მოწყვლებით შემოიკდრო,
ამა ჭირსა მომარჩინო, გამიკეთო, ამიკდრო?

აქლემოსანი კაცი ღეთის მოშიში და გულ-მოწყვლე კაცი იყო. რა გველი შეჭირვებასა მეოთხი ნახა, შეჭირვებული და უღონო, თავის გუნებათა შინა იტყოდა: თუცა გველია, ადამიანთა მტერი, აწ რადგან ესრე შეჭირვებული და შეზარებულია, ამის უკეთესს რასა ვიქ, რომე მასზედა მოწყვლებისა და შებრალუბის თესლი დავსთესო? ვინცო სააქაოს ბედნიერობისა და საოქიოს მოწყვლების კიდე სარგებელსა არა-რას მოგვეცემსო, და არცა მიწათა შიგა თესვა გვარგათო... ესე თქვა, და ერთი მანდიცი ქჭონდა, ოროლისა წვერთა გამოაბა და გველსა მიუპერა. გველმა რა ღონის მიების გზა ქჭოკა, მას მანდიეთა ხაძერა, და აქლემოსანმა ამა ხერსითა ცეცხლით გამოიყვანა, და გველს უთხრა:

¹²⁸ ვარიანტი: მგზავრთა ცეცხლი და ე გ ზ ნ ო თ.

— აწ სადა გინდა, წადიო. რადგან ესეთს ფათურაგას მოგარჩინე და ესეთისა ჭირისაგან გიხსენ, ერთის მხრისაჲგან იარე და კაცთა ნუღარ აუნებ, რომე კაცთა შემწეუბელს ამ სოფელს სახელი წაუხდება, და მას საუყუნოს მტერთ გულისა ცახდებისო.

უთხრა ლექსი

ზეგნით ღვთისა გეშინოდეს, კაცთა ყოლე ნუ აჭირებუ,
მრავალს ჭირსა მორჩობიხარ, თუცა იცხრე, თუცა ირუბუ.

გველმა უთხრა: ჰო, კაცო! ეგე უმსგავსო სიტუეა დაუტოვე; ვირემ შენ და შენს აქლემს არ უცემ, არა სადა წაკალო. აქლემოსანმა უთხრა:

— მე შენზედ კეთილი საქმე ვუპ და ნაცხლით გამოგვიყვანე, აწ შეუჭათად მაგას მომატებო?

უთხრა ლექსი

მე რაცა მხამდა იგი კვქენ — სიკეთე, კაცთა საქმენელი,
გულარზილი დრკუსა მოქმედებს, ვით ღვედი გამოსაქმენელი.

გველმა უთხრა: შენ კეთილი მიუპ, მაგრამე იგი სიკეთე ხამდა სხვისათვის გექმნა, და სხვა შეჭირებვისაგან მოგუჩინას და შეგეწეულენა, — ესე საქმენელი იყო. არა უწყია, ჩემის მტრის შხამი ვარ? ადამიანი ჩემგან ერთსაცა სარგებელს არ ჰგულობს. მაშ, ჩემსა მორჩენას რად ეცადე? ვისთანაც სიავე საქმენელია, მასთან სიკეთისა ქმნას რას აქნევი? აწ ერთი ვაება ხამს, რომე შენ გიძღვნა. სიკეთე რომე ავს კაცსა ზედა ჰქმნა, მას შეუდარება, თუცა ბოროტი კეთილსა კაცსა შეამთხოიო, — რა რიგადაც ჰკვათა მყოფელსა უთქვამსო.

უთხრა შაირი

ბრძენთ უთქვამთ: ჰკვათა რჩეითა გამოგვიცდია სახენი,
ხამს კეთილისა მოქმედსა სიკეთე მალ შეახენი,
ბოროტის მქნელსა მოუდგა ადრე შიშთვილის მახენი,
და ვინ ხელსა სიბრძნით ეტყოდეს, ბრძენთ უთხრას მასამახენი

ესე გვართათანა სიკეთისა ქმნა არა ხამს, და ჰურათა სჯულსა შინაცა სწერია ჩენი და თქენი საუყუნობამდე მტერობა, ჩვენგან თქენი გებნა, და თქვენგან ჩვენს თავის გატონება; ჩენი თქვენგან ლტოლვა, და თქვენგან ჩენი სიკეთილი. ბრძნებულაი, რომე ცოცხალი არ გაგვიშვათ. აწ შენ ბრძანებულსა გარდახედ და დიდი ცოდვა იტვირთე. მე მცნებას არ შეურაცხყოფ და ამისთვისა გიებენ სხვათა დასანახუად. აქლემოსანმა უთხრა:

— გველო, მოწყალება მოიკე!.. * სჯულში არას ადგილს სიკეთის ნაცვლად სიავე არა ჰქეს, სარგებლის ნაცვლად — ზიანი, და მოხმარების ნაცვლად — წყენა. ესეთს საქმესა კეთილი ბოლო არა აქესო. გველმა უთხრა:

— თქვენ, ადამის ტომთა წესი ეს არის: კეთილისა წილ ბოროტსა უზამთ.

* უნდა იყოს «...მოწყალება მოიღე.»

აწ მეცა თქვენს ნაქმარსა წესსა გიუფო. რომელსაც მუქათას თქვენ ზასართა ჭე-
დით, მეცა თქვენ მოგვიდიო.

უთხრა ტაეში

შენს წლამდი განსუიდარსა წამზედ მოგვიდი მდიდარსა.

კაციას მრავალსა კედრებსა გველი არ უსმენდა, და ადრე გარდაწუგეტას ცდი-
ლობდა და ეტყოდა: პირველად შენ გიცე, თუცა შენს აქლუშსა? კაცი ეტყოდა:
მრუდსა საგონისსა განეშორე, სიკეთის ნაცვლად სიაკე უბადო საქმეაო. გველმა
უთხრა:

— ამა მუქათასა მე თქვენისა წესითა შემოგზდავო. მან კაცმან ივარძმა და
უთხრა:

წ — თუცა მოწმიტ დამატეხ, რომე ეგე საქმე ადამიანთაგან ქმნილიყოს, მა-
შინლა შენგან კებნასა სულითაც მოგვიდი, ჩემს სიკვდილსა თავს კიდებო. გველ-
მა მიღმა მინდართო ერთი კამბეზი მშოკარი დაინახა, და უთხრა:

— მივიდეთ მისთანა, და ამა საქმისა სახე მართლობით მას გამოკვითხო-
თო. კაცი იგი და გველი კამბეზთან მივიდნენ, და ენოკანმა გველმა ჭკითხა კამ-
ბეზისა:

— სიკეთის მუქათა რა არისო? კამბეზმა უპასუხა:

— თუცა ადამიანთა წესითა მეთხე, სიკეთის ნაცვლად სიაკე იცინო. ეს-
რე რომე, ხანსა რასამე წელიწადთა შინა ერთსა დოღოსა ვუშობდი, და სახლი
მისი სძითა და კართოი აუფესე, მისის მორქმის სათუშველი და საძირკველი ჩე-
მის მიზეზით იყო. რა დავბერდი და მოვბერდი, ჩემი ნაკეთვარი დაივიწყა, ბო-
სლით კვლად გამეგდო; და რა ხანი ერთი მოკნითა და მოსკენებითა ჩემდა ნე-
ბისად ვეტარებოდი, ცოტა რამ სიმსუფქნე მომეცა. გუშინ ჩემმა ჰატრონმა აქათ
გამოვლო და მისსა თვალსა პოხილად ვეჩქენე. ერთი კასაბი მოიყვანა და მას
მიმეიდა, და დღეს მას მივეყვარ დასაკლავადო. ესე არს ჩემისა ესოდენისა ნა-
კეთვარისა მუქათაო?

უთხრა ტაეში

ჩემი ამბავი ეს არი, სადღა ვთქვა დასაკენესარი?

გველმა უთხრა: გესმა კაცო? აჰა, ჩემად საკებუნლად გაემსადეო. კაცი
უთხრა:

— სამართალში ერთის მოწმიტ საქმე არ დამტვიცნებოა. ხსკაცა ეინმე
იმოწმი და საწადელი აღისრქდეო. გველმა მისედა, ერთი ხე რამე დაინახა და
თქვა:

— წავიდეთ, მას ხეს კვითხოთო!.. რა მას ხესთან მივიდნენ, გველმა ჭკითხა:

— კაცობის რიგით სიკეთის მუქათა რა არისო? ხემ უთხრა:

— ადამიანთა წესითა სიკეთის ნაცვლად—სიაკე, და სარკებლის ნაცვლად—
დასაკლისიო. ამით სტან, რადგან მე ერთი ხე ვარ, ამა უადგილოთა ადგილს
მაკაღთა კაცთა მოსამსახურე. ნიადაგ ერთსა ფერხთა ყოდა ედგეკარ, რომე კა-

ცო კინძე ამა უდაბურთა მასკრადი და სისხლ-შეშრობილი მოკიდეს, და გაუსკვნო, და ჩემს ჩრდილს ქვეშე შეება მიეცეს. რა თვალთ აღახმენ ჩემთა რტოთა, რომელი ცნულათვის ტარად, სხვა ბარისათვის, სხვა ფიკრად და კარებად მინატრანინ.. თუცა ცნული ახლავსთ, რომელიცა რტო მოუნდებათ—მომიკეთენ, და თუცა არა—ესეთსა სიტყვასა იტყვიან... და ჩემის სიკეთისა ჰასუსხად ესრეთ ჩემთვის მოინდომებენ!

უთხრა ლექსი

მე თავთა მათთა ვაჩრდილებ, მალე გაეუსკვნებ შრომასა,
იგინი ძირით მოთხრასა ცდილობენ არ დაცხრომასა!

გველმან უთხრა: ესე მეორე მოწამე, რომელმან დაამტკიცა. აწ კებნისათვის სიტყვა აღარ გაქვს რაო. კაცმა უთხრა:

— სული ტუბილა და ძნელად გასაცემი, და სოფლით გასულა საზარელი! თუცა ერთსა სხვასაც იმეწმებ, უცილოდ საკვდავად თავსა მოგტყემო. საკვირკულად ერთი მული დანახეს, ახლორე დგა, და მათსა ცილებასა ისმენდა და მათსა საჩველსა გულის სიღრმითა წხრედა. გველმა უთხრა:

— აჭა, მელი, და ამასაც კითხოთო, იგი რადასა გვეტყვისო. მან კაცმა კითხვა დასწრო. მელმა შეტყუისა და უთხრა:

— არა იცო, სიკეთისა მუჭათა ავი არისო? შენ მაგა გველისათვის რომელი სიკეთე გიქმნა, რომე ნაცვლად ტანჯვასა შემთხვევისარო! მან კაცმა თვისი აშბავი უოკელივე უთხრა. მელმა უთხრა:

— ჭკვიანსა ვისმე ჭკავხარ და კეთილ ტუჟილი ვით იყადრო?

უთხრა ლექსი

ბრძენთაგან მრუდი სათქმელი თქვი, თუ რა სავარკონია,
გაცურსა გაცსა ტუჟილი არ შეენის, გამიგონია.

გველმან უთხრა: მართალსა იტყვისი ამა მანდიცითა, რომელი ჰაონთა ჭკვიდავს ცეცხლისაგან გამომიყვანაო. მელმა შერისხნა:

— მე ვით დავიჯეროო, ესრე დიდი გველი ამა მცირეთა მანდიცითა როგორ ჩაეტყუო?! გველმა უთხრა:

— თუცა არა სჯერხარ, აწ ჩამკრები და თვალთ ნახეო. მელმა უთხრა:

— როდესაც თვალთ ვინასვე, მაშინდა დავიჯერებო, და თქვენს სწორსა სამართალს მაშინდა ვიქმ, რომელსა შინა მიდგომს, და შემწეობა და სიჭიშისა სამე არ კრიოსო. კაცმა მანდიცსა ჰირი აუღო, და გველი, მელისა ჭარითა აღადებული, მანდიცსა ჩამკრა. მელმა მას კაცსა უხმო:

— ეჭა, რა შენი მტერი გაბმული ნახო, ხანთა ნულარ აუოკნებო!

უთხრა ლექსი

რა მტერი ხელთა დაიპურა, მორკვით შეიწრებუდი,
ბრძენთ უთქვამსთ: ხანთა ნუ დაზამ, აღარ შეიქმნას რებუდი!

კაცმან მან მანდიცსა ჰირს მოჭკრა, და მიწასა ზედა ესოდენი აწვიტა, გვე-

ლი სრულად გაგალა, და მისის ტესლისგან მორჩა, და კრნი მისის შიშის-
გან დამშვიდდენ.

თქვა ტბებში

ავის სიკვდილი წესია, სიცოცხლე უარსია!

ამა არაგის შესაძინელი ესე არს, რომე ჭკვათა მყოფელმა კაცმა სიფრთ-
ხილე არ დაუტეოს, და გაკრძალვა არ დააგდოს, და მტრის მოუძღურებაზედ
არ აღაღდეს, და მისის მდაბლად ჭკვეისათვის არ მიენდოს, რომე მისის ხერ-
ხისგან არ მოუღონოვდეს.

უთხრა შაბირა

გინც მტერთა სიტყვით გალადდეს, ჭარი შეისხას ძალისა,
სიბრძნის დამძარი დაუშრტეს სიმცხინჯარისა აღისა.
მტერი კის გაუძოვრდება? გული უცს ჭკვისა საღისა!
და მაშინღა იქმნას რეინისა, სიღბო მიეცეს კალისა.

ჭილეუკამა უთხრა: ეგე სიბრძნისა სიტყუანი, შენგან თქმულნი, მოკისძინე.
ეგე ბრწენვალე გუშტობა, რომელი ჭკვათა ლითონით გამოილე, ესტან და გუ-
ლი გამინათლდა. შენისა კაცობისა და მოწყალებისა საკადრისი ეს არის, დაუ-
ნებისა და უგბილებისგან ხელი აიღო, და ჩემი კედრება მოისძინო, და მოყუ-
რობის წესი გაასრულო. ბრძენი ბრძენი: სახელ-განთქმულს კაცსა მიეჩნდე
თო, და ავსა კაცსა მოერიდეთო, ამისთვის რომე, სახელგანი კაცი ერთსა უამ-
სა მეცნიერების სიკეთის წესითა გულის საწადელს აძოვნიებს, უცხოობისგან
შეითვისებს, მოყვრობას ნამეტნავად სიმტკიცეზედ დაამყარებს. ავ-გული მოყვარე
რომელი იყოს, აღერის სიტუბოსა კერ გამოსტნობს, და ასის წლისა მოყვრო-
ბასა ერთსა წამსა გააქარებს, და წუთსა ერთსა იაკარ-ჭყოფს; მისსა საფრთხ-
ვანთა მსწრთელ ჭკოვებს და გაუძოვრდება, და მოყვრობისა საფრთხელსა მალე
მოანგრებს, და, კუცის ჭურჭელივით, სწრაფად შეიმუსრება და არა რათი ჭან-
მრთელდება. კეთილის გზით უთქვამსთ

შ ა ი რ ი

მოყვარე ბებე ესეთი: ბრძენი, მართალი, გზიანი,
სოფლის მოშლამდი თანადი, კითა სოიელი მზიანი.
სასლს რა აღიზი საძირკვლად დაუდგა, თუცა ბზიანი,
და წიბითა ჩამოიმზულეკა, დაკემართება შიანი!

მე მათგანი ვარ, რომე ჩემსა მოყვრობასა მინდობა აქვს. ესოდენი ხანია
აქ ვზი, და შენთანა ერთგულობის ჯდომის მოხატრე ვარ, რომე ამა კარისა
მოსამსახურე ვიყო, და არა რა საქმით არ გაკუშორო. და კერცა ჩემი გული
გაისვენებს, ვირემ შენის აღერსითა არ ვატივმეც.

უთხრა ფისტიკაურნი

შენთანა ტურთის კალთას შევიპერობ ხელით ადვილად, არ გასაშვებლად,
მრავალ სისხლისა წყალი შემიხუამს შენის შეერსითვის, ჩემდა საშვებლად.

თავმა უთხრა: შენ ერთობასა და ალერსს სულითაც მოეიყიდი, მაგრამ ამისთვის ესრე შორს მუქირა, რომე შენსა გონებათა შინა არ გამოეცა, ჩემთა ჭკვათა მიზეზი რამე გაიძოვნო რა, და ესე არ გეთქვა, რომე—უძღუერი, უღონო და შეუგებელი მოყვარე ვიპოვნეო. წელსაც გითხარ, შენი მოყვრობა ჩემს ტულს დიდად უნდა, და შენის ალერსის სურვილი საზღვარის გარდასცილდაო.

უთხრა შაირი

რა გულთა მესებრ მოყვრისა სურვილი ჩაიჭრებისა,
მას გულს მოყვრობის ხალისი არ ოდეს მოაკლდებისა.
სატრფოა ძებნად არ წავა, — ტრფოაღი იარებისა,
და გული გულისა მოყვარე უგულოდ მალ დადნებისა!

ამისა შემდგომად გამოვიდა და სოროსა შირთა დადგა. ჭილეუკვის უთხრა:
— რაჲ მიზეზია შენი წინ წამოუდგომლობა, ანუ ჩემისა შირისაგან რაჲ სახედველი გაქვს? ჭვალად რამე გიცხ გუნებათა შინა შენთა, და რიდი რამე არ გაგმორებიაო? თავმა უთხრა:

— თუცა ვინეი თვისი სული განვიროს, და თვისი სატრფოაღო ცხოვრება თვისსა მოყვარეს ანაცვალოს, მას მართალი, საკუთარი მოყვარე და მეგობარი ეწოდების: რომელიცა ამა საწუთროსა საქმისა სამკობინართათვის შერიგდებიან და გაერთდებიან, რაცა მათი წესია, არც სამეტურე უხვობენ და არც სრულიად მუნწობენ, — იგინიცა ერთი შუათანა მეგობრობა და მოყვრობა არის, და სიკეთისა კენ უფროარე კერძობს; და რომელიცა დროსა და ჟამისა მოსკლისათვის, ანუ დიაცთა შუამდგომლობითა, ანუ ხვასტანგთა და აგარაკთა ფსონობითა მეგობრობენ, იგინი მუბადურთა ჭკვანან: საკენთა თვისისა სარგებელისათვის დაჭფანჩვენ, არა თუ მფრინველთა საძღომლად! და ესეთსა მოყვრობასა თუცა ნდომი გარდამატა, უცილოდ, ბოლოდ მტერობა შეექმნებაო.

უთხრა ლექსი

რომელსა გვამსა ჭიშობა სამუდამოდ დაუშვიდრება,
მოყვრობისაგან უმეტეს მტერობა გაუმიდირდება!

მოყვარე იგი, რომელი მოყვრისათვის სულს დასდებს, და თავის თვისისა მსგავსად შეიყვარებს, — ამისი უდიდესი სიყვარული არა არის რა. ესეთსა მოყვარესა მსგავსი არა ჭყავს, და მისი საზღვარი სულთა დადება არის, და საშუსიკოთა ლექსთა შინა ესე უფროსად ჭებულსა საუნჯისა წარგებისაგანო.

უთხრა ლექსი

უნჯათვის ღომინ ჭვბუნე ასი ათასნი არიან,
მაგრამ რა სულზედ მიდგება, სიკვდილი შეეზარაინი

არა მინდა დაგუფაროს მეგობრობის კარის გაღება, და საალერსო გზის განხნა შენთა ჩემის სულის ოღნად საწადელია, და სრულიობით უოკელი სიყვარულის წესის საქმე ჩემი თქვენთან მიწდომილა.

უოხრა ტაემი

მიადგე სულსა-ყუ დასასრულსა, მისგან გადგები, აწ გიწამ სრულსა.

თუცა გონებასა ბოროტის სახე შემომეყრება, არასა დროსა მეგობრობა ესე არა მოხდება, და სოროსა უბისაგან გამოკეპრებოდი და არცა შენსა მოშორებასა შევიწინარებდი. შენი ერთგულობით ჩემის შეთვისების წადილის საეჭვის საზღვარზედ ზომისაგან მეტად გარდასულა, და მეცა მოჩინელი ვარ, და უსუსურობის მიუნდობლობის გზა შევერულა. მაგრამ შენნი ნათესავნი და მოყვარენი მატყუარნი და დაუნდობელნი არიან, და არცა შენნი მსგავსნი არ არიან. მათგან დაუნდობლობისა მეშინიან, და არამც ჩემი სიკვდილი მოინებონო! ჭილყავა უთხრა:

— ჩემსა მოყვარეთა და ჩემს შუა ესეთი ფიცი, ჩემის მტრისა მტრნი და მოყვრისა მოყვარენი არიანო. თავკმა უთხრა:

— რომელნიცა ჩემისა მოყვრისა მტრისა დაუმოყვრების, იგიცა მეში მტერი შეიქმნების, და ჩემისა მტრისა მოყვარეს კინც დაემტრების—მე დამომოყვრებისო.

უთხრა ლექსი

ერთა კაცთაგან გიჟობან გულისა მოშორებანი:

მტრისა მოყვრისა და მოყვრის მტრის, ვისგან მოგხვლების ვნებანი.

ამისთვის უთქვამსთ ბრძენთა, მოყვარენიცა და მტრენიცა სამ სახენი არიან: საცხადო მტერი, მოყვრის მტერი და მოყვარე მტერი. ზურკე მოყვარენიცა: მოყვარე გულისთადი, მოყვრის მოყვარე და მტრის მტერი.

უთხრა შიარი

ეგრე მტრისა არ მეშინის, რადგან ცხადად მსწინარობს,

მოყვარესა მტრისა ვუფრობი: შემოყვრება, მოცინარობს...

მოყვრის მტერი არ მამინებს, არცა თვითან მოძინარობს,

და გული ჩემი რასა ღამის, რად არ ჩქარობს, რადმცა წუნარობს?!

ჭილყავა უთხრა: შენისა სიტყვისა ძალი ესცან. მადლი ღმერთსა, რომე მოყვრობის რიცხესა შინა გასაწეო რიგები, სიმტყიცე და სიმზარე შენსა და ჩემში დასდევ, — რომე მე ამასა ესციდილობ — რომელსაცა ჩემდა მოყვრად ვიცი, იგი შენიცა მოყვარე იყოს და ჩემდა საყვარელად მას მივიწიე. რომელიც შენის საწადლის მქმნელი იქმნება, და რომელიც შენ გაგითვისდება, იგი ჩემიცა თვისი იქმნება: და თუცა ჩემი საკუთარი ამხანაგი შენ გაკეპრება, ჩემგანცა მისი გაშორება დაიჭერე, რაგინდ დიდი საყვარელი იყოს.

უთხრა ფისტიკაური

ვის მეგობრობის ერთგულობისა დალი არ ახადეს საწადლის შირსა, მოყვასი მტერი მამიდაც შეგანდეს, ვოლე გავაქებ მიღმა ნაშინსა.

ჩემსა სიმდიდრესა და მისს დიდებულებასა რჩეათა და გაპირებათა შინა ამას კაცადუნებ, რადგან თვალი, ყური და ენა თვალთა დარაჯანი არიან. თუცა

გულისა ჩემისა სიხარულსადა შენი ორგულება რამე შეკამენიე, წამსა შინა ეო-
ველსავე გუამისა ჩემისაგან კიდევან ეყოფ და უფსერულთა შთაგუტევებ.

უთხრა ლექსი

თუცა ერთი ასო შენი დაემოყუროს მტერთა შენთა,
ორ-გოდ მტერად შეიარცხე, ორად გაჭერ, შერთე მტერთა!

თავკას ამ სიტყვათა გული შეუჭურდა, მიიასლა და ჭილყავაჲ მხურვალედ
მოიკითხა. ერთმანერთს გარდებვივნენ, და შეება და ალერსი გაამრავლეს.

თქვეს ტაეში

ღვინის სარტყელი წელთა შევირტუათ მოყურისა გულთა, ჩასახატველად!

რადღენტამე დღეთა ესრეთ განვლეს. თავი მისსა შესაფერად მსპინძლობ-
და, რიგი და მაქმისა წესი არა დააკლო რა. მერმე უთხრა:

— წე, შინა თუცა აქა სადგომლად დაბარკებ და დედა-წულთა მოასხამ,
მეტად გართება იქმნება, და დავიადღებ, რადგან შესაყრელი სიყვარული სულსა
შენსა ზუდა დამიღს. და თუცა ამას არა იქმ,—ესე ადგილი უხამსი და უგემური
შეიქმნება. რადგან ჩემი სადგომი ეს არის, არცა ურიგო ადგილი მგონია: დია
შენიერი და გულისა გასამსიარულებულა! და თუცა ეს არ იქმნების, უმჯობესი
ბრძანეო. ჭილყავამა უთხრა:

— ადგილობითა კეთილი, და კრცელი და ჭურ-კეთილია, და სიტყვატა
არა ითქმის რა, მაგრამე გზა-ადგილია, და მგზავრნი სშირად დიან და მკალო-
ბენ, და მათგან მრავალი ჭირი შეკვეთხვევა, და მტრისაგან მრავალი ზრუნვა
მოგვსდება. ერთსა ადგილსა ხეწარანნი ადგილია, სიყუთითა და სსსიხარულთა-
თა ნათლითა სავსე, ჭურ მაშეწობითა ერმისა წალკოტის მსგავსად შესატყველო
და საღვინო სამეოფი.

უთხრა შაირო

ახალი მწვანე გაშლილა, წელის ჰირი უჯვილოსანი,
დილის მჭროლელი ნიაჲ ამბრისა სუნთა მუნოსანი,
ნარდი შროშანთან ნარკვი უდროსოსა და დროსანი,
და ია და კარდი საღვინოდ უსხენან, კითა მგოსანი.

ერთსა ჩემსა მოყვარესა კუსა მუნ სამეოფი აქეს, მის კარემოს ჩვენსა ს-
ზრდელიც მრავლად იმოკება, არცა კაცთა თერსი სვადების. თუცა გწადს, და
ერთად მივიდეთ და, რაცა დღეი დაკურჩობია, შეებითა და ღვინითა კალამუ-
ბეთო.

თაკვმა უთხრა ჩახრუხაულდ

თუცა სუდრისა სიკვდილს უდრისა, კალთა მიწას ჭვეშ არ გამეშალა.
ნუ იწმენ, რომე შენ გაგიწერომე: შენს კალთას ხელი ჰერობად მეშალა.

არა სწადელი შენისა ხლებისა უბედნიერესად არა მჩანს, და არცა სანდო-
მელი შენისა შეურისათვის შემადარება. სადაცა შენ მზესავით მისდრკები, მე
ჩრდილებრ უკან შეგიდებო; რომელსაცა მიწასა სსსლის ბერტყითა განელი, კალ-

თასაკით ფერს ქვეშ დაკეთებინებ; ვიდრემდის სული ჩემი სულთა მსუთათა ჭანგ-
თა შინა არ ჩავარდება, ერთობის ხელსა სურვილის კალთას არ მოვისხლეტ.

უთხრა ლექსი

საუგუნოს საშვებლისა საყულო და ანუ კალთა,
თუ შეიპურას, ვინ გაუშვას შემდგართა და მოსაკალთა?

ამა ადგილსა რომე ვიმოთუბი, უწინდელი ჩემი სამკვიდრო არ არის, ჩემ-
და უნებურად აჭა მოვიწიე. თუცა ამბავი გავრძელები, მრავალი საკვირველი
წარმოითქმის... რა ერთსა ადგილსა დავსადგურდებით, და გულისთ მოიწადინებ,
მოგახსენებ.

უთხრა ტაუბი

მრავლისაგან ცოტას გეტყვი, არ შეწუხდეს გული შენი.

საუბარი ამასედ მოსწყდა, და ჭილეკავმა ნისკარტით შეუპურა და ხეწარაან-
თაგან იარა. რა წყალთა შირთა მიასლოკდა, სადა სამოთხი გაგზულვა, გუ იგი
აჭა-იქ მიმოვლიდა. რა შორით ჭილეკავის სიცხადე გაიგადა, შეშინდა და წყალ-
თა ჩაიყუნთა. ჭილეკავმა თავი ნელიად მიწათა დასვა, კუსა მას ხმა უყო. გუმ
რა მისი ხმა იგნა, წელისაგან გამოვიდა და საყვარლის მოყურის შირი დაინახა,
სისხარულის უშნის სულთქმა ჭყართა აღაბნა.

თქვა შიბირი

ჩემი საწადი მოყვარე საღბინოდ მომპყარდა,
ბნულ ბედსა ბედი მიბუდე, ამაღ მადლობად ვარ დამ.
მწუსარებისა კვლი იღარ მწრეტს განავარდა,
და სასიხარულო ვამი მაჭეს, კრითყო სამოთხის ვარდა!

მერმე ერთმანერთი მოწლედ მოვიითხეს, და გუმ ჭეთხა: ესოდენსა ხანსა
სადა დაჭყე, და რასა უოთითა მიმოვლიდიო? ჭილეკავმა თავისა თვისისა გარ-
დასაკალი უოკვლივე უთხრა: ტრედთა ბადეთა განბმა, და მათი წასულა და თავი-
საგან გამოხსნა, და მისი გაწყოება და დამკობრება, და მისს ადგილს მოყუ-
ნა—სრულობით უამო. რა გუმ ესენი მოისმინა, თავის ნახვა მოინება, და
რა ხანსა,

თქვა ლექსი:

ფერსბედნიერი მობრძანდი ამა ადგილსა ფლობილსა,
ცოცხლებსა შენ და ჰატვი, მშვიდობა გიძლენა ცნობილსა.

ბედი ჩემი სანატრული შემექმნა, რადგან თქვენ ადგილსა ამას მოაწიეთ, და
ჩემსა წადილის ძალმა თქვენის სახის ვარსკვლავი ხმელეთის ცაზედ ამოცისკრდაო¹²⁶.
თაგვმა უთხრა:

— ეკეთისა სამიდაბლისა ბოდიშით მოუბნობათა ჰატვი და ჰასუსი ვით
უნდა შევიძლო! ამა თქვენისა ბრძანებისა ბრწყინვალე მადლობა, რომელმა ენამა

¹²⁶ ვარიანტი: წადილის ძალმა თქვენის სახლის ვარსკვლავი ხმელეთის ცა-
ზედ ამოცისკრდაო.

გამოთქვას? მე შინა სიციხეებსა თქვენის ჩრდილოთა დაფარულ ვარ, და შენის ბუნდოვანს ჰიკის სარკებელი ნაბუქარსავით გამძრალებია.

უთხრა ლექსი

ბირველ წყალობად მომიძღვენ გზის მამურადობის გითსკანი,
ბოლოდ მეტედა შენის საუბრის აღმოკითხვანი.

რა გზისა და შრომისაგან გაისვენეს, რადგან სამეოფი იგი მშვიდობის ადგილი იყო, და ჩხუბისა დაშქრის ძაღვისაგან სასიცოცხლო შვება აღარ შეფოთვდა, და სამხანაგოთ ზრუნვის მტკერი მათ აღარ ეცემოდა, ჭილეუკმა პირი ზიარქას მიაპურა და კეღრა:

— ბოლან რომე არავის თქმისა დაშვირდი, რომელიცა საუკეთესო იგოდე, გუს იგი მოასმინეო, რომე აღერსობისა სახე თქვენშია ც დაეპაროს, და ერთმანერთისა შემეცნებითა სულნი გაეიჭაბუყოთო.

თქვა ლექსი

აღახვენ ბაგე ღაღისა ტბილად სასაუბრონა,
სულთა სრა შაქრით აგვიკსე, ღაღობა არ უდრონა!

თაკემა სიტყვითა ხმანითა გუს მოახსენა: ეჭა, მძაო ჩემი სამშობლო და სამკვიდრებელი ადგილი ინდოეთის ჭიქვანასა ერთსა ჭალაქსა შინა იყო, რომელსა მარუთს უწოდებენ. მუნ ერთის მარტო-მეოფის სენაგსა შინა უზრუნველი ადგილი მეპურა. ერთი ესეთი სორო შემემზადა, რავდენც თაკენი მახლდენ, ღღოთი-ღღე ჩემსა მსახურებასა და ერთგულობასა მატებდენ. იგი მარტო-მეოფი ცოტას რასმე სადილად სჭამდის, და სხვასა სადამოსათვის გაინუზღებდა. მე ზს არ ვაგლიდი, ვირე სახლით გავიდოდის, მაშინვე საჭმელს მივეტოვებოდი, რაცა მიამის—ვიტოვებდი, და გარდნარჩომსა სხვათა თაკეთა მივსცემდი. მარტო-მეოფმა ჩემისა მოშორებისათვის მრავალი ხრიკები შემზადა, მაგრამ ვერა ირგო რა. მოკვლისა საცადლოთა ვერა რა მოიხერხა. ერთსა დღესა პატიოსანი სტუმარი ვინმე ეწვია. რა მომიშვიდობეს და ბურობა გასრულდა, მარტო-მეოფმა სასარკებლო სიტყვა დაუფინა, და ბერმე ჭკითხა მისი გვარ-ტომობა, სვლა, და სადაურობა, და ადგილი და მიმოსულის მიზეზი. სტუმარი იგი ჭიქვისა მხახავი ვატი იყო, და ვამთა სიტყბოსა და სიმწარის ჭაშნივი მრავალი ენასა.

ღ ე ქ ს ი

მოკვლო ზღვა და ხმელეთი მრავალ-წელ დასახანებლად,
ურიცხვი საქმე მოემეო გულის წადილის სახებლად.

მარტო-მეოფსა მადლობისა სიტყვითა ეუბნებოდა, და რაცა თემთა უცხო და საკვირველი ენასა, უოკელსავე გულ-დაწყენარებით, რიგინ უამბობდა. მისსა საუბარსა შინა მარტო-მეოფი ზედასა-ზედა ტაშსა ჭკრვიდა. მასპინძელი ტაშსა თაკეთა დაფრთხობისათვის ჭკრვიდა, და სტუმარი გაჭირდვად ხედიდა, შერცხვენდა, რადგან ესეთი ქმნა სტუმრის საადერსოდ არა ხამდა. გაწყრა და უთხრა:

— შე, მარტო-მეოფო! საუბართა ზედა ტაშის კვრა უხამსიაო, გამდივარ-

თა და მოღიზნარათა წესიანა, ესეთისა საქმისა შენგან არა საქმენელიანო, მღერა, და როკვა და ზეკლევა შენგან სასწაულოდ არა საკადრისიანო.

უთხრა შაირო

კიცხევა, ჭირდვად აგდება კაცისა არა წესიან¹²⁷.
რომელიც ბრძენი ცრუობდეს, შმაგთაგან უარესია;
გინც რომე იწყოს საქმენელად მოყვასთა დასაკნესისა,
და ხმელეთზე მისგან უბილწე ეშმას არ დაუთესიან.

მარტო-ყოფიან უთხრა: ღმერთიან მამორაო მუ, სიყრმიდამ აჭმდის კიცხევისა ჭეცვი კალთასა ჩემსა არ მოკიდებია, და არცა სიგრუვისა მტკერი გულისა ჩემისა ჭყერთა შენგეიანო ამ ტაშთა კერა ამისთვის არის, თაგვთა დაშქარნი მფორიანობენ, და ჩემთა ტაბლათა და ტაბაგთა იაკარ-ჭყოფენ. ესრე გავგულოვნებულან, რასაცა აჭა საზრდელსა დაესდებ, სრულობით დამტაცებენ. მე მათი გარდაშვიდუ გერცადა ჰურისა ეპობე, და გერცადა მათის საქმიითა საჭმელი სახლთა შინა შემინახესო!

უთხრა ღეკესი

ათასნი ჩემისთანანი მას წინ კერ აუღებთან,
რა მარბიულად გამოვა, კერც უკან გაუღებთან.

სტუმარმა უთხრა: იგი ყოველნი გერე ურცხენი და მტაცებელნი არიან, ანუ მათ შინა ერთი გინმე მწყინარობით. მეტობსო? მარტო-ყოფიან უთხრა:

— მათში ერთი მეტობს გულოვნობითა, ასე რომე ჰირის-ჰირ, წინადად საკმელსა საზრდოს მიმტაცებსო. სტუმარმა თქვა:

— მისსა ეგეთსა გამბედაობასა ერთი მიზეზი. რამე ჭჭონან, მის არაეის მსგავსად, რაგვარადაც მან კაცმან მისპინძლობა ცოლს დაუყინა, რომელსა ბოლოდ მიზეზი მოაქვს, ხნდურის მუკაშარის სხეისა მუკაშარისა მსგავსად ჭუდიანო. მარტო-ყოფიან. ჭკითხს: თურცა გუნებას ხარ, მითხარ როგორ უოფილო?

სტუმარმა თქვა არაკი

რა ამა გზათა მოვიდოდი, ბინდის უამად ერთსა სოფელსა მოკულ და ერთსა მეცნიერსა კაცსა ეესტუმრე, და სერი მივიდეთ და მოვიანდურსეთ. მე საგუბელი დამიკეს, და ლოგინთა მივჩქე და ჭურეთ ძილი არ მომსვლოდა. მისპინძელი იგი თვისსა ცოლთან და შეილთან მივიდა. და ჩემსა და მათს შუა ერთი ჭილობი კვიდა, სხვა საფარველი არა კვიდა რა. ამის გამო მათი ლაშარაკი უოკელივე შესმოდა. ქმარმა უთხრა:

— შე, დედაკაცი! ზეალე მინდა ამა სოფელისა ერთისა წარჩინებულისა წიკეკა, რადგან ესე ჰატომისანი სტუმარი და ჩემნი მეცნიერი, მიფარული, გამოგვეხადა. ესენი ერთად დაესხნა, და ჩემისა საქმისა მსგავსი და მათი საკადრისი მისპინძლობა შეემზადო. ცოლმა უთხრა:

¹²⁷ ვარიანტი: კიცხევა, ჭირდვა, აგდება კაცისა არა წესიან.

— შენი საქმე მივეიწინი ესოდენი არა გაჭკვს რა, ცოლი და შეილი მომ-
უხარო გააძღო, წყუელობას რით შეიძლება? გული უხვობითა და ხელი ცარიელო-
ბითა საესე გაჭკვს, და ერთი ფოლი არ გუშოვებს მსდისა და მარდის მოსუი-
დად. და თუცა ხვალისათვის ჭურჭელს რასმე გაჭედილი, ჩვენ აღარასა დაგვიშ-
თენ, რომე შენსა უკანა უმთხოვროდ ერთსა დღესა ჰურის ნატესი ვპოოთ? ეგე
საუბარი დაუტკეპო!

ქატიშა უთხრა ფისტიაკურა

ხარბად მხედველი თვალი შეიყრებს, აკროკებს, მარა კერ მომხმარებს,
ბუდისა ბურთისა იგ გაიტაცებს, რომელიც გასტემს, მოიმხრობს ჟარებს!
როდესაც სიუხვისა და წყალობისა უამნი ერთად შეიყრებიან, მაშინ ხამს
სიკეთისა ქმნა, ამისთვის, რომე საუკუნოს საცხალი ესე არს. რომელიცა ამა
სოფელსა განბთა დადებსა ცდილობს, ცოდვასა შეიყრებს, ამისთვის, უნჯთა
მრავლად დადბა მდილთა შესატყუელა, და ბოლოდ დაგმობასა და ჰგებსასა დაუ-
წყებენ, როგორცა მას მგელს მოუხდაო. ცოლმა ჰკითხა, როგორ უთთილაო?

ქმარმა თქვა არაყო

უთქვამსო, ერთი მონადირე ვინმე იყო მხნე და ხელ-გამომავალი. მის სა-
ხისა შიშითა ჭურციკი კელთა ფერხთა კერ გარდასდგმიდა, ნადირნი მისის გან-
ზრახვის ხერხის ცდისაგან სოროთ კერ გამოვიდინა.

ღეჭსო

თვალ-სწრაფი, ხელ-ფერხ ჩაუქი, გულის ხმა ზედ მორეული,
ხრიათა მოძლები, ხერხ-გრძელი, სიტყვიტე გარდარეული!

დღესა ერთსა საფრხე დაურწყო და ერთი ჭურციკი შეიპურა. რა მონადირე
სამაღალით გამოვიდა მისად მახის გამოსასხნელად, ჭურციკის სულის მორჩინისა-
თვის ბლაკობა მოიმხმარა, საფრხე მოკალიჯა და მინდორთაგან იარა. გამკრთალ-
მა მონადირემა მშვილდსა ისარი დაუკალიჯა, სტეორცა ჭურციკსა, და გაკურამა,
და (ჭურციკი) დაკრა. მონადირე მივიდა, შეკრა, და ზურგთა წამოიკიდა და ში-
ნასკენ წამოვიდა. მომავლსა წინა ერთი ტახი დახვდა. მან ღორმა შემოუტოკა,
მშვილდისანმა მას ერთი ისარი დაასწრო, და ღვიძლის მკერავი ისარი (ღორს)
სატეორთა ადგილთა ესა. ჭრილობით გაშმაგებული ტახი ზედ-შემოკარდა და
შემოქრა მონადირეს, და ორნივე მუნვე დახტნენ. ზედ ამხედ ერთი მომემა-
რი მკელი მოესწრა. რა ხანა ერთი აცნი, და ერთი ჭურციკი და ერთი ღორი,
ახალი მკედარნი, მუნ ევარნენ, დიდად გაიხარა, და მრავლის შოკებისათვის სი-
ცოცხლისათვის მოიძეღე შეიქმნა.

და თქვა ღეჭსი

მრავალი უამი გასულან, ხანნი ურინგუნნი დროსანი,
ესრე კეთილთა სიმრავლე კერ ჰპოვეს იფოხსანი.

აწე გონიერებისა და სარჯავის დრო და უამი არის, საზრდო შემოკრებუ-
ლი, და თუცა შენახად შემუხარება, ჭკვისა და გონიერებისაგან კიდევან ვიქმნე-

ბიო, და თუცა მეტრობით წარუგებდე—უწერეთლობა იქმნება, უცოდინარი მერ-
ქმის. ნასმენსა ამბავსა ნახული სჯობია. დღესა მშვილდისა საბელი შეკსნსა და
საქმის სისრულის მშვილდის საბელი არ გაუსწევიტო; ესე ახალი ხორცი ერთ-
სა ადგილსა დაუწყო, და დღითი-დღე ნების ისარი საწადლის საგანთა მივაწე-
დინო; საზრდელი ესე ადგილსა ერთსა მივაწილო, და დრო—უამიერის ზრუნვი-
სათვის, და ზრუნვა—დრო უამისათვის ერთ რიგად შევიმზადო.

ბრძენთ უთქვამსთ შაირო

ერთობით უოდე არ კარგა უნჯისა გარდაბნეკანი:
გრძლად სიცოცხლესა ჭირად აცს უჭონლობისა რვეანი.
დახარჯე საუნჯისაგან, მაგრამ არ უყო სრვეანი,
და უოკელსა თუცა წარაკებ, ოდენ კერ ჰხოო მცვრვეანი.

მკელმა ნამეტნავისა სიხარბითა მშვილდის საბელი შესაჭმელად მოინდომა,
და რა კბილითა ჭრა დაუწყო და საბელი გაწყდა, მშვილდის გოზამ წვერი გარ-
დიჭნივა და მკელს გულსა კცა, და წამსავე შინა სული წარსდა.

ტ ა ე ბ ი

თვითც მოკვდა, რაცა ეპოვა დარჩა კბილთ დასაკეპოა.

ამა არაკისა მოსაკებელი ესე არს: უნჯთა შეკრებასა ზედა შეჭირებისა¹²⁸
ნდომა და სიხარბით მრავალთა საზრდოთა მოანგარება პტიოსანთა კაცთა სამა-
გლად დაუცთ. ბოლოდ უმკვიდრო და უბადო გასდება, და უხმარი შეიქმნებაო.

თქვა ლექსი

რაცა გაჭენდეს სვი და ჭამე, რადმცა ზრუნე მონაწევსა?
გათყუებას მიეწიე, თვარ ბნელს ნახე მონაწევსა!

ვაჟ, მას ბედ მლაშეს კაცსა და ბოროტის ტომისასა, რომელმანცა მკე-
ლი სიტყვა უგულებელს-ჰქოს, და მრავლითა ჭირითა და შრომითა საუნჯე
გამრავლოს, და სიცოცხლის დასასრულსა ურიცხვის ჭმუნვის კიდე აღარა დარ-
ჩეს რა!

თქვა შაირო

რადლა შეიკრებ, მდიდარო, ურიცხვთა ოქრო-ლაღებსა?
მოკვდები, სხვათა დარჩება, მაშინლა არ ივალებსა.
სათუორიაქოდ უოკელნი ხელ-ფურხთა გაიძაღებსა,
და მის მეტსა კერას შეიძენ—სულსა აუნთებ ალებსა!

რა მისმა ცოლმა ბრძნულის სიტყვის სწავლება მოისმინა, საბედნიეროს
საზრდოს ამბავი გულად იღო, სათიფხისაგან მოლბა, და უთხრა: ჩემო პატრო-
ნო, მცირე ბრინჯი¹²⁹ და ხნდური ვრმათათვის მაქვს, და აწ კსტან, სიძუნწე უბა-
დო უოთილა. აწე ათთა კაცთა რაც კუოფოდეს, კოდენსა საჭმელსა შეემზადებ,
და, კინცა გინდოდეს, სტუმარი მოაწვიე და უმასპინძლეო.

¹²⁸ ვარიანტი: შეკრებასა ზედა მ ო ჭ ი რ ე ბ ი ს ა .

უთხრა ლექსი .

მეორეს დღეს ან გრილმან, არც სუელმან შიხის წყარომან
ძილისა მტკერი თვალთაგან მოხანა პირთა მარომან.

ხნდური იგი დაღერდა და შიეს გაუდგა გასახმობლად, რომე მერმე ქმრი-
სათვის გამკრიელი შეჯამად შემზადდოს. მოვიდნენ ჩიტნი და კენკა დაუწყეს. თვი-
თან სხვასა რასმე საქმობდა და ძილი მოკრივას, თვლუმა დაუწყეო. მოვიდა ძაღ-
ლი და მუკაშარს პირი დაჰყო. რა დედაკაცმან ნახა, ინიზდა და მისგან საჭ-
მლად აღარ მოინება, აილო და ბაზართა წავიდა. მუცა საქმე რამე მქონდა, მას
ჟგან მიესდევდი. რა ის ხნდურისა მსუიდეკელათთანა მივიდა, მუკაშარი ხნდურ-
სედ გაუცვალა. მან კანმა უთხრა:

— დედაკაცო, ამაში ერთი რამ მიზეზია, თვარა დაღერლილი მუკაშარი
დაუღერლელს ხნდურსედ პირ-და-პირ რად გამიცვალეო?

ესე არაკი ამისთვის ნიშნად წინა დაგიდეკ. მუცა კერეთ გონება მეტყვის,
მის თაგვისა კეთი გაბედვა და გულებობა, ერთი რამ დაფარული მიზეზი
იქოს, და მისსა სულს კოადენი ძალი და შეუზოკრობა სხვის საქმისაგან უნდა
ქქონდეს. ესე საქმე ამას ჰგავს, მას განძი უძეკს რამე, და მისი იმელი ესოდენ-
სა შეუზოკრობასა აქმნიებსო. თუცა მისის საქმისა ნერგსა სთვლის ჭარი სტე-
მოდ, და მისი პოხიერება და შეენიერება მისისა რტოთა ულორტებთა არ გა-
მოაჩნდებოდაო. უთქვამსო, კეცხლისა უქონელი კაცი ფრთე ბოლო დაცვივნულს
მიფრინველსა ჰგავსო.

თქვა შაირი

კეცხლს ნუ მოიკლებ, ვინათგან კეცხლსა აქვს დიდი ძალები.
უოკლებით სასო აქვს ოქროსა, ცხადი თუ იღუმალები.
შირობას აჯობინებენ, ჭადე კერ ედაროს სალები,
და მატრამ ოქროვე აჯობებს: ანგართ მასზედ აქვს თვალევი

მე გონება ამაზედ დამიჯერებია, ამა თაგვისა ძალი და ღონე კეცხლისაგან
იქოს. ერთსა წერაჰქვას კითხოვე, რომე მისი სორო მოგნახო და დაკარკვიეო,
მისი ბოლო სადა მისწვდებისო. მაშინვე წერაჰქვი მოიდეკ. — მე მას უამსა სსვა
სოროსა კვე, და მათი საუბარი მესმოდა. ჩემსა სოროთა ათასი ფლური მედვა,
ნადაც მას ზედა კკორკვიდი, და გულთა და გონებათა სიხარულსა კმატებდი,
გულის სიტყვისა საწადლისა სიძრავლე სულთა საღხინებელი მით მქონდა: რა
მას მოკიგონებდი, ღხინი და შუება მიკერდთა შინა აღარ დამეტეოდა, დაუმწნა-
რი ვარდი კვამთა შინა ამიყვავებოდა. მან სტუმარმა ჩემი სორო გამოთხარა.
რა ფლურთათანა მიიწია და ნახა,

თქვა მწრობლელი:

მზისაგან უბრწყინვალესო, ნათლად გიციინის ბაგენი,
შენი კლვარე სახეხი გულის-ა გასაშმაგენი!

შენიერს პირს განხია უკითლად მერთოლჯარუ დაღია,
 მატონსობით შექულო, კით თურად სრული ბაღია.
 ხან ხელთა მჭერელთ აშენებ, კით კველუტთა იანი,
 ხან კვეხლის გვერდთა მოჭურავ, კით კორდთა დარი მზიანი.
 სისარულისა მომცემო, შეზრუნებულის გულისა,
 სოფლისა მხელთა მოჭლონთა გასადებულო სრულისა!

მარტო მეოფსა უთხრა: ესე მის თაკვისა გამბედაობისა სათაუნო, და მისი ღონის მიმცემელი, მისი უნჯი, და სიბრძნისა მასწავლებელი და ძლიერების ზურგიო. ამას იქით ტახლას კუდარ გავირყენის, პურისა ტახაკობისა კუდარ მოგიბრკოსო. მე მათსა სიტყვასა უურსა გუპურობდი, სიმწუნარისა და კაების ზღუდე გარე მედგომდა, და ავსა ნიშნისა ჩემის თავისათვის ცხადად კხედანედი. მოჭირკებით ესცდილობდი მის სორთთ გამოძრომასა, და მას უამსა ესეთი ანაზღუდული ბნელბედაობა მოიწია ჩემდა, ესეთი შეუგებელი მოსავალი ჩემსა სამეოფსა უცა: რაცდა თაკენი ჩემთანა იუენეს, უოკელთავე გამრიდეს, ჩემი სიუხვე და ჭკელობა მათს თვალთ წინა განჭარდა, მარტო დატყეების გზა გამოჩნდა... მოუერობისა სიკეთისა ცუცხელი ნაკითთა აღეტენა, მონებრეი, კამეამი წყარო მათის სარწმუნოებისა ორგულულისა მტეერთა ამღერაო.

თქვა შაირი

გულთა მათთა სიყვარული აღარ დარჩათ არცა უოლე,
 სწავლა კერვის შევასმინე, ჩემ კერმ ვინდა მოკიეოლე?
 რადგან ყველა გამერიდნეს, ოდენ სული რად კიეოლე,
 და უქონელი მომიბაკეს, მეოღნი მეუეს, თუ არა მეოლე.

იგი თაკენი, რომელნიცა ჩემისა ტახლათა გარდამონსჯივითა იზრდებოდეს, და ჩემისა პურისა მტეობითა რჩებოდეს, და ჩემისა მოწყალებისა კადლათა მრავალთა შეიკრებდენ, დლე-უოკელ ჩემან კეთილისა საბოძერისა ჩვეულნი იუენეს, რა ნახეს მათი საწადელი საგონებელი ჩემთანა აღარა იყო რა,—ჩემისა ერთგულად სამსახურისა, და ერთობისა, და შეწენისა, და ბრძანებისა მორჩილებისაგან პირი მიიჭვიეს, და საგმობარი და საიციესელი ენა ჩემზედ აუბნეს, ჩემი აღერსი დაივიწყეს, და ორგულლთა და მტეერობა მოიგონეს!

თქვა შაირი.

გონება რამან დამიბრმო, თუცა მომიხდა ზენითა,
 მათი მუსთლობა, სიმრუდე კიხილე ზე აღზრუნითა:
 ჩემთა მოძეთა დამაგდეს, შექმნეს ცრემლისა დენითა...
 და ძალღურებრ კართა დაზრდილნი თურსთა მლოშინდენ ენითა!

არაკად თქმულა, ეისაც უნჯი არა აქეს, და მოყვარენი არა ჭყავს, ლიტონის კაცისაგან კერა საწადელი კერ აღსრულდების, და რაცა სანდომელი გულთა გაუქლის, მოსაკებულად კერ მიემთხვევისო. ნაღვარკვისათ—რა წვიმისაგან ადიდეს, კერცა ტახად დადგება, და არცა მდინარედ დაან, ამისთვის რომე, უკანა განმადიერებელი არა უვის, და მიწისა სისმელე შეისვამს და კერა სადა მიწვე-

სო: ბრძენთ უთქამთ, ეიცა მძა არა ჰყავს, სადაც არს — ყოველგან უცხო არსო; ეიცა ძე არა უჯის, მისი სახელი ჟამთა სივრძეთა რუკათა ზედა აღიხორცილისო, და ვინცა უჭონებო და დაურდომილია — მოყვარეთ მოსძულდებისო. უჭონელთა მოყვარე არ ეუღლებათ: როსცა მათ შეჭირვება რამე ეჭმნებათ, იგინი (მოყვარენი) რა ცის კომილერ შერებულნი იყვნენ, რა მათთა მოლოდინსა იაზრებენ, ტატანსაკით განიხიბვიან, ამისთვის რომე, უბადონი და ახალ გამდიდრებულნი მოყვარენი სიძუნწესა ირჩევენ, და უხვობასა და წყალობასა მოიძებებენ.

თქვა მძრობლედო

უბირო მოყვრის მჭერტელო, და მისგან იმედიანო, ბუნნი მუნ შემოკრებიან, სადაცა თაფლი დიანო! სადამდის დეიხო გიდეგანან, გისძენ, მთურალობენ ყვალანი, ბზიასაკით გარ ტეხეკიან, კენით დამართონ ძალანი. რა რომ სოფელმა დაგცადა, შენზედ იხმარა წესები, ორ ძალეზრ ჩასვი დაფუჭდა, დაცლიერდეს ჭესები, — აღურსსა მიღმა მიჭვიდვენ, ზურგს დაგიწეებენ ჭეკვასა, შენის მოყვრობის სახელსა უწოდენ მათს დაჭეკვასა! ესეთი კაცი ბაზრისა ძალს მიჭეკავს შუადა მავალსა, შენს არეს ის ურჩევიან, სად მავალსა ჰპობეს მრავალსა!

არაკებთა შინა მოუყვანათ, — ერთსა მოყვარესა ჰკითხეს: რაკდენი მოყვარე გიგისო? მან სიტყვა უგო:

— არ ვიცო. ვირემ უოფა-სიცოცხლე — გამართული, და საქონელი მრავალი მჭკეს, უოკლნი ვინმე მოყვრობასა მჩეკებენ, და საერთოულოსა სიტყვათა მტრუიან; და თურცა სოფელმან ჭირისა მტკერიათა სვე-სვიანობათა თვალნი დამბრძო, მაშინდა გამოჩნდების, — ვინ მოყვარეა და ვინ მტერი. რომელი მოყვარესა ჭირისა დროსა მოსძებნის, და საყვარელი შესარების ჟამთა მონახვას, მაშინდა სწორად გაიჩეკავო.

თქვა ლექსი

გის ჟამი გარდაუბრუნდეს, დრო შეეცვალოს ბედითა,
მას მოყვარე და ცოლ-შვილი სიტყვით შეეჭმნას უბედითა.

კვალად ფილოსოფლათა რუკათა დაუწერიათ: ერთსა მოლექესა ჰკითხესო — რასთვის უზოგუნელსა კაცსა მცირედნი ემოყვრებიან, და საქონლიანსა მრავალი? მან უპასუხა:

— ჭონება ჭეკვიანისა შემამკობელია. გისთანა მკვიდრობს, სხვა კაცი მას ზატოვსა უოოფენ და ჰმსახურებენო, და რა ხელითგან წაუვა — მის ახლორე აღარ მიდგებინო.

თქვა შირი

რა ვარდმა მწვანის კალთანი ყვავილით სავსე გაშალა,
მაშინ ბუღბუღმან ათასი ხმა-ტკბილი ჭება აშალა.
რა რომ სთვლისა ჭარმა ფურცელი გახმო, შექმნა ნაშალა,
და ბუღბუღმაც ვარდის სურვილი გარდაიკეთა, დაშალა!

მამინ მის თაგუბისაგან ერთი ჩემს მსახურებაზედ სხვათაგან უფრო თანა-
ჩენი იყო. მას ჩემთან ერთს წუთს ალერსი თვისის სიფიცხდლის ბედნიერობი-
საგან უტკბოსად მიუხინდა, და ყოველ დღე მოყურობის წესთა ერთგულად მტდუ-
ლობდა, და სიძმართლის მძებნელობით ნიადაც ჩემთან იყო.

თქვა ღვეხა

სატრფოთა კეტრფიალები გულითა მოუხსნელითა,
მასვილიც კერ მომამორებს საჭმითა უხანელითა.

მან უნობოსავით გვერდი გამიარა, და თვალი მომარიდა და არ მომხელა.
მე ვუხმე, და

გუთხარ ღვეხა:

წახველ და თვალი არ შემკარ, დამატე უხანავა,
ამხანავთაგან ეგეთი საქმნელად საზრახავა!

აწ შენ რადა მოგველინა, შენ რომ ჩემი სიყვარული და სურვილი გქონდა,
სადა დაგიკარგავს? მან თატემა პირ მქისელ და გუშტად მითხრა:

— უბადო კაცი უოფელსარ! ბედად კაცი სხვას არ ემსახურებისო¹²⁹, მაჟნად
არავისთან დაშვრებიანო. თადესაც შენ მზეთა ჭეუე ათობადი რასმე, ჩვენ უო-
კელნი მისთვის გეუბნებოდით. აწე, რადგან დაგლახაკი, რაღარა? ბრძენნი იტყვი-
ან: კაცნი უქონელნი და მკოდოკანნი, რა კვარადაც ამ სოთელს უბადონი არიან, საეჭვ
არიან, საიქიოსაცა მადლისა ხარისხისაგან ვიეთნი უცხო შეიქმნებანო. ამა მი-
ზეზითა ნუ თუ ღვედა-წულთ ზრუნვათაგან თავი შეემატოს, და ზოროტისა ქმნი-
თა საჩჩოსა მომოკებითა მოწადინოს, და ესე კვარი საქმე ცოდვას მოატყუებს,
და მას სოთელსაც დაუარგავს. რა კვარადაც აქა შექირებულა, მუნცა ცო-
დითა დილეგთა პატომარ იქმნასო.

თქვა ტაუბი

წარმართთა მწირთა არ რეული, არც აქვსთ საწუთროს ქონება.

ატრევი კაცსა ჭეუენიერი ქონება რა ხელთაგან წაუვიდეს, თუცა მოთმენა და
სასოება არ გარდამატა, მისი სარეწავი საიქიოს საბედნიეროდ არა მანს. მგებო-
რობამ კერა მარგო რა, და მისის რიოშის საქმისაგან გამირიდა და ცუდი მიზე-
ზი მოიღვა. მე ვუთხარ:

— ეგე რაჲ სათქმელია, რომელსა იტყვი მეთქი? უქონლობა მეულობისა
უადრესია, რომელსაცა კვირკვინი პატრიოსნობისა ადეს მეთქი, და სახმარი მი-
სისა მოწმობისა მხართა კიდაი მეთქი.

გუთხარ შაირო

ყვალას ჭმატს მისემთა სიკეთე და მათი სიადვილენი,
არა აქვსთ რა, და უხვად აქვსთ, არავინა ჭეუვსთ მდილენი.
მსხემი ცად მირბის ჭეუენითა, მითა აქვს ეს საძვილენი,
და მათგან შექმნილან მდილარნი, მრავალჯერ გასაწმდილენი.

¹²⁹ გარინტი: კაცი სხვას რ ო დ ი ს ემსახურებისო.

მაშე, დავრდომილთა რადღა ძვირსა უძრასაჲ, ძწირთა აღერსთა რად გიდუ-
გან ჰყოფ? მან თაკემა მითხრა:

— გაამე, კამე, საბრალთა იგინი, რომელნი წმიდათა კაცთა უქიათ და
მათგან მოწონებულნი არიან—ჲ, თქვენისთანა საბრალონი და შეჭირებულნი მათ
არა ჰქენან. იგინი მართალთა გზათა შედგომილ არიან, ამ სოფელისა და სა-
სჯელისა დიდებისაგან ხელი აუღათ; საწუთროსი არა უნდომებიათ რა, უოკელი
მსოფლიო მოუბუღებიათ, რაღცა ხელთა ჰქონდათ დაუტყუებიათ. ესე განცხადე-
ბული გლახაკობაა. ძწირთა გლახაკობა არა თუ ესეთი გლახაკობაა: სიგლახაკე
სხვადა, და ძწირობა სხვადა. ძწირი იგი არს—ჰქუენა დაადგოს, და გლახაკი
იგი არს—ჰქუენამა გაადგოს.

მითხრა ფისტიკაური

მიწის თვესსა ჰტაკს ჰურის გლახაკი, კერა მზონელი ნოტიობისა,
თვესის ბუნება აჭეს და წყალს ედღტის, არა თუ სხვათა შეესწრობისა;
ხეშისთა გლახაკა, არა ღეთისათვის გზა წარემართა სულთა მეობისა,
და მოკვდავის გვამით წინა მიემღვნა მცირელი რამე მადლთა ცნობისა.

სიძარღვისათვის რომ სიგლახაკე თქმულა დიდად საუნჯედ, ღეთისა საუნ-
ჯისაგან ერთი საიდუმლო იგი არს—ზრუნვათა მომალხენელი, სიწმიდით გან-
სვენებული, საკანე, წყარო და წყალი უოკლის ღნიოშისაგან სულთა განმხანელი.
ხეშადის საძოვლად, რომელსა ხელი მადლი მისსა წმინდასა გვამსა შემოსს,
ჰქუენის დასრულების გარჩევისა ოქრო-მყოფელი, თქმისა და გამოთქმისა გამს-
ზღვრებელია.

თქვა შიარი

სოფლით განდგომს ჰირველად თავის გაწირვა მგონია,
ამხანაგთ დასაფარავი, იდუმალ მოსაგონია.
თავი გაწირე, მოიგე ფარულად სულთ საგრგონია,
და თავ-გაუსვლელად საქმენი არა რა საკარგონია!

მაგრამ სოფლისაგან დაგლახაკებული უოკელთა ბოროტთა უდიდესია: კაც-
თაგან დამარტოვება, თვალი გაუსარბება, სირცხვილის ფარდაგი ახსდება, მო-
წყალება სამარკველით. დახერკვა, ჩხუბსა და ეშმაურობასა შემოიკრებს, საქონე-
ლი და ძალი მოაკლდება, უპატიობასა და სიძუნწის მიზეზი იქმნება. სიგლახაკ-
ისა ბაკთა შინა რომელიცა ფერხთა შესდგამს, ამის მეტს ღონეს კერ დიადებს,
პირის-წყლის საფარველი უნდა აიკეტოს. შირის-წყალი სარწმუნოებისაგან არს.
რა მისი ჭანდა მოკსრტება, მისი სიგოცხლე გაცუდდება, ჭირისა და ტმუნისა-
გან შებოაკილებული დაჯდების; განსვენებისა სტუმარი მკურდისა მისისაგან ბარ-
გთა გაზიდვს, და ნაღვლის დაშარი გულსა მისსა მოარბევს; ჭკვის სანთელი
დაუშრტება, გონიერება, ცნობა, დასმოვნება, და გასინჯვა უოკელივე მოაკლ-
დება; რჩევა რაზომცა კარგად ეცადოს, გაუმრუდდება; რაგინდ მისანდო იოსს,
მიუნდობელად გამოჩნდება. მისი მეობარნი, ჰირველად კეთილად მხედველნი,
მერმე ბოროტად მხედველ ექმნებიან; სხვათა დანაშაულს მას გარდაახდევინებენ;

რაც სხვათა თქვან და ქმნან — მის დაუბრალება; ყოვლის მდიდრის ქება რა ესმას, მის იგი საზრისსკად აუღებდა. დაკრძომილმა თუცა გულოვნობა რამე ქმნა, არად შეირაცსკენ; თუცა გაცემას კვდა — ცუდად წარმგებად ხადიან; თუცა მოთქენა მოინება — უღონოსა და მცონარსა უწოდენ; თუცა ზეაობა იწყო — ამჰარტაკანად, უთმინოდ და გულბილწად მოიხსენებენ; თუცა ენისა სიძარჯვე გამოიჩინა — მრავალ მოლაუბედ იტყვიან; თუცა მდუმარეობს — კედელს ზედა მიხატულსა ამსკავსებენ; თუცა მარტო მჯდომობას იქმს — შმაგსა უწოდენ; თუცა მხიარულად იცინა — მასხარად ჩაატლებენ; თუცა საღუქობა დაიწყო — ხორცთა განმასკუნებლობას უზრახვენ; თუცა ძველს სამოსელსა და ხმელა ბურს დასჯურდა — უჭკვოსა და ძუნწს დაარქმებენ; თუცა ერთსა ადგილსა დაატება — გამოუცდელსა და ჩრდილში ნაზარდად დასდებენ; თუცა იმეზავრა — თაე-გამოუბმულად და უბედურად ჩაატლებენ; თუცა არა იქორწინა — ერთს რასმეს მოუგონებენ; თუცა იქორწინა — მეძვისა და ავს-ხორცს დაუბახებენ, მის ნათესავთა და მოძმეს-თანა ზირ-წილად იქმნება; თუცა სოფლის ნდომა შეამცნიეს — უვალანი გაუმტურდებიან, და არა რათი არ შეიწუნარებენ, უჭონლობისთვის ეურსა არავინ მიუზერობს. რაცა ავი მას კაცსა მოუხდება, ყოველივე ესე კვარის სისარბითა წაყვილებს.

თქვა ლექსი

ბოროტის სიხარბისაგან კაცს გაუცვდება დიდება.

ვინცა მოითმენს, უთუოდ ღვთის კალთას მოკვიდება.

რა მან, ჩემმან მოყვარემან, ესე ამბავი მოიუბნა, მე ვარქვი: ტე, მართალსა იტყვი მეტქი. ესეცა მასმია, თუცა სხეულსა სიმრთელისა იმედი გარდაუწყდა, ანუ ესეთი საღმობა კვცს, მისის ღხინებისა კვტი არღარა იყოს; ანუ კაცი უცსოთა თემთა ჩავარდეს, არცადა გარე შექვევა ძალედანს, და არცა დგომისა ღონე ქჭონდეს, სელ-მოკლობისა და უჭონლობისაგან უადვილესა მეტქი. აწ მარტლად დავიწმუნე, რომე სიტყვა ესე ფილოსოფოსთაგან ბრძანებულა. ესეთის საქმისათვის მოთმინებისა ზირი დაუცსთ მეტქი.

თქვა შიარი

უჭონელობის უმნელე თემზე არ არის სენია:

ხელ ცალაური არვისგან სიკეთით არ სხსენია.

ვისც ნდომით ჭირთა ჩავარდეს, ივინი, ან ესენია,

და მოკვდავსა ზრუნვა შეუდვას, დასწყეოს დედის სსენია!

უჭონელისა და შეჭირვებულის კაცის საქმე ესრე ძველთა თვისის სიცოცხლის საზრდოსა სხვათა უნდა შესთხოვდეს, ერთსა მისსა მსკავსისა კაცსა ნადატ თავს აწყენდეს. ყოვლის გზით სიკვდილი უმჯობეა უჭონელობასა: უადვილესა გულისა ზირთა თითთა ჩყოფა, და იქედნეთა სასათაგან კესლისა აღმობმა, მშვირისა ღომისაგან ხორცთა მოტაცება და განრისხებულისა ეუფხისათან ერთსა ტურტელთა შინა ტამა კაცი რა კაცსა მიწვიე შესთხოვდეს, და კვებობ-

დეს ავსა კაცსა და ახალ მდიდართათანა, ესეთი შეთხოვნა და მისგან შოკება განსვენება ნუ გგონია—მთავრობისა გარდაღებისა ჭირისა უჭირესიაო.

ბრძენთ უთქვამთ ჩახრუნსაუღა

ოთხნი სარგონი, არ სავარგონი, შესაძინელს არ ემსგავსება. მათ ოთხთა ბოლოს კერ შეესწოროს, ამით არა დირს მისი თავსება: სიგოცხლის შეება, სიკვდილის კება, მთავრობის წართმა, კდემით ავსება, და ცოდვა სანახლად, აუგი მრავლად, შოვნა, თხოვათა ჩამოსახსება.

შერმე მას თავს ცამოკრიდე, და ჩემის სოროს სანახკად მიკულ. გნახე, მარტო-მყოფი და სტუმარი ჩემსა ფლურებთა იყოფდეს. რა განიწილეს, მარტო-მყოფმა თვისი წილი ჩახვთა ჩაიურა, და ბალაშს ჭკეშ დაიდვა. მადლის მსგავსმა სიხარბემ მორკვა დამიწო, და მის ფლურების ხელთ გდება მოვიწადინე. ნუ თუ, კიდვე გულისათვის დონე მიმეძია, სულის განსვენება მომცემოდა, მძანი და მოუყარენი ეგრეთვე ჩემდა მოქტეულ იყენეს, ლხინი გამმრავლებოდა და აღერსა გამემართა! ამისისა საგონებელითა ხანი რამე დაიყოვნე. მარტო-მყოფს ძილი მოუვიდა... თავით კერძო მიკეპარე... სტუმარი იგი, მრავალ გამოცდილებას მჭონებელი, თურე მღვიძარე იყო, და საქმეს რასამე სჭკერტდა. რა ბალიშს მივასლოდი, ჟოხი მერა, ფერხი მწარედ მატყინა. ფერხ-მტყინანი ძლივ სოროდ შევაწიე. რა ტვივილმა მიშვა, მეროდ სიხარბევე გარდემეტა, გამოკულ, მარვა დაიწიე... სხვა ჟოხი მტეორცა და თავთა ზედა მერა. ბრე დასხმულმა, მრავლის ცდითა სოროთავე შევასწარ, გულ-შებნელი დაკეცი, და მის ნაკვე-მისგან ჭკეუნისა განმიცა დამშხამდა და სიგლასაკეცა დამივიწიდაო.

თქვა ჩახრუნსაუღა

კაცო, რად სტირი, გიჭმენავს შირი? უქონელობა გტვივიან მწარედ? რადგან ცხოველობა, ჟამით უოკელობა, ღმერთსა ჭმადლობდუ შირ-მოცინარედ! მამინლა გსცან: წინა მავალსა მრავალი ჭირი შეემთხვევა... უოკელთა სატან-ჯველთა მომღები სიხარბეა: ვირემ ჩიტი სიხარბით საკენესა არ დაეცმა, უელთა მახას თვლი არ გარდევმის; ვირე ადამიანი სიხარბესა წელთა არ შეირტყამს, მის პატრონობის სამოსელი არ დაუმონდება. გინცა ზღვათა მავალბის, საშინ-შართა გზათა ვერ ასცილდება. იგი სიხარბისა გარდარეკვა, რომელსაცა პატრონ-სანთა შირთა სიხარბის მტკერი ზედ დაელება, სიხარბის ჭკის სიმსუბუქე დიდობისა მინდობის წონას დააკლებსო.

თქვა შერეული

ვჭა, მძანო! ანგარება მხელი არის მოსაგებლად, უოკელი სული მოიძაგებს, მოიძელებს მოსაძებლად¹⁰⁰. რაო სიტყვა მოგსმენია,—თუცა გინდა საცნობარად—თუ სიგოცხლე შენი გწადდეს, მძანი გისხდენ შენდა მჭებლად: რაცა გქონდეს, მას დასჯერდი სიხარბეო და საუბარად, სხვის ჭონება ნუ რა გინდა წანართმევი მოსაღებლად!

¹⁰⁰ ვარინტი: მოიძელებს მოსაგებლად.

მიგვირან კაცთაგან: განსჯიერება ჭნებაჲსთ, და მრავალთა ხვანტანგთა შეიკრებენ, და ესე არა იცინან— მოსკვენება მცირედისა ქონებისაგან იქმნების, და მით მოიპოვების. უნჯთა და განმთა ეძებენ, ამრავლებენ, და ესე კერ უცნიათ — მაღლისა ხარისხისა აღწევნასა მისგან ხელის აღებითა მისწვდებიან.

თქვა ლექსი

შატოვს იგი მოიპოვებს, ვინ სოფელსა მოიძულეს;
ვინ სიხარბეს მოიძაკებს, სულსა აღარ დაიწულულებს!

მასუგან, მუნ სოროს ნახვით ჩემი საქმე გაუმართე, და სიხარბისა ნერგი გულის კორდიდამ აღმოკეთხვარ. ღვთის წყალობის რტოთაგან მდღეკრისა დაჟურების ხელი ხელთა მომეცა. ღვთის განებებსა დაჟსურდი, და ჟამთა და დროთა მოსავალსა თავი მივანდე, და გულთა ჩემთა განვიზრახე, და ვთქვი: რადგან ჭკუენისა კაცნი ამა მოსავლისათვის აუკაცად და საკმობრად იდებენ, ამისთვის ესე უმჯობია, რადგან ჩემისა ჭკვათა გონება საშოკრის ნდომისა თვალის კილოთა მიჭკერია, მისის არე-მარის ხელისათვის დაჯაბრმო! არა ჟამად არა ქმნილა, და არას ბედნიერს დროს ხეზხთა კვამლი და ნიშანი სცხადო არ შექმნილიყოს!¹⁸¹; არას სასლსა არ დამართებია, სიკვდილის ზარბ კართა არ მისდგომოდეს. ვინ ამად ღლდა, რომელი არა დაეცა? სადა დაადგრა შეკრებული, რომელი არა განიბნივა? რომელი წკეული მხიარული დარჩა, რომე სისხლისა დოსტაქნა არა შესვა? ვინ გაეღო საბედნიერო კარი, რომელსა ათასი ჭირი ზურგთა არ აკვიდაო?

უთხრა შაირი

ურცხვია ესე სოფელი, ვითა როსკიში დედანი:
უოკელსა ქმარისა მის გამო ეწოდებოდა მტკედანი:
ბატე მიუპურას შაქრისა, სასხვისოდ შესკვნას მეკედანი,
და მისი ტრფილი არ დარჩა, არ გაუმრუდა ბედანი!

ესეთისა უხანოსა ხელის კიდება არა სარგებელია, მისთვის შერებოდეს და მისთვის ზრუნვა გაიმრავლოს; მისისა სიმუხთლისა ზიანსა და სარგებელსა შეეთვისოსო.

თქვა შაირი

საწუთროსაგან ვინ ჭმოვა სიკეთე შატოვსანი,
ბოლომდი ღვინთა ქონება, ჟამიერობა დროსანი?
მას აქს ჭირი და ნადეული, სიკვდილი სამაროსანი,
და მერმელად სულთა წარწემელად, ტანჯვა საიფუოსანი!

მასუგან მარტო-მყოფისა სახლთა გამოკრიდე, და მინდროთა დაკმართე. ერთი ტრედი მეგობრად მევა, მისისა სიუვარულსა მოკმართე, რომლისა ამბავი ჩემმა მოწყალემ ჭილეუვაჲთა თქვენ გაიმბოთ. რადგან ჩრდილოსა ჭარბან აქვენას შენიერის ევაილის სუნნელება მე მომხერა, შენის სიმწყარისა სიკეთემ და შე-

¹⁸¹ ვარიანტი: საცხადო არ შექმნილიყოს.

ნის მოწყობის შესრულებამ თქვენი ერთგულების ნდომასუდ დამამტკიცა. ამ ერთობას მიიყენებ, რომ ბედნიერის შეერთა ერთი ტუბილი ამხანაგი ვიშოვე, უცხოსა ქვეყნისა შამისაგან გამოველ. მტერ-მრავლისა საჭმე ძნელია: მტერის შიში საადვილო არ არის. ქვეყანასუდ არა სამხიარულო გაის მნდომთან ღვინისა და შექცევისა არ ედარება. ამხანაგის გაურასა არა ნაღველი არ შეეკანება. მადლი ღმერთისა, რადგან გულთა მწყლულებლისა ქაცვისაგან საბედნიერო ვარდი ამოეკავდა, და ბნელისა ღამისა წყვდიადი ქვეყანისა დამწყესებლისა დილის ნათლის ბრწყინებლებითა მოსვენებას შეეხვდიო.

უთხრა შაირი

მოშორებისა დილა და მოყვრისა გაურის ღამენი
 დასრულდა, გარდაიარა კარსკვლავი შესაწამენი.
 სასოს შიე გარდაგვეფინა ნათელი მოკამამენი,
 და აწ მოღვნილთა შეესწირით უთაღსა აამენ, ამენი

თავისა ჩემისა გარდასაყალი ესე იყო, რომელი გიამბე. და აწ შენ გსლუ-
 ბივარ, და თქვენისა მოყვრობითა სუბ-ბედნიერობა გამმრავლებიაო.

უთხრა ლექსი

არა ღირს-ვარ მოწყობებით სიყვარულსა შენ მიერსა,
 ჭმუნვისა ჭანგი გულისაგან მომაშორვეთ ურვით ბერსა.

კუმი რა ესეთნი სიტყვანი მოისმინა, ჰატვიის ცუმა დაუწყო, და მეცნიერ-
 ბისა მისისა აღბაძება მოინდომა.

უთხრა ლექსი

გისაც სახლსა ესე კვარი-ეე სტუმარი ესტუმრების,
 მუნ სამუდრად ბედნიერი რამინი დაადგრების.

რომელი სუბ-სვიანობა შეეღარება თქვენსა მეტობრობასა და გვერდს სღება-
 სა? რომელი სინარული უმჯობესა თქვენისა შევნიერისა პირისა სილვასა? რა გვა-
 რადაც შენ ჩემგან შემწეობისა და მოსმარების იმედი გაქვს, მეცა შენი შეთვისე-
 ბა და მოყვრობა ჩემად დიდებად და საჩინო მუოფელად დამიღვს. გირემ სულთა
 ღამპარი მიბრწყინავს, ჰეშელასავით, შენის პირისა სინათლესა კომოყვრები და გა-
 რე დაუბრუნავო.

უთხრა ჩანსრუსული

შირ-შიე, შენისა სხივთა ჩენისა სიყვარული მიცს სვიერთა გულისა,
 შენ მიერ წენა, გინა მოწენა, ვითამც ვიარე გასაგულისა!

ამა ზღაპრობისა ამბავსა შინა გამოჩენილი საუბარი მრავალ რიგთა გამო-
 ცდილებათაგანი იბოკებიან, და რამდენი სხვა-და-სხვა სწავლანი გამოჩნდებიან
 და კინცა ამის მოკვარებულთა ბრძანებითა განათლდენ, ხამს — ჭკვიანნი ქვეყნისა
 საჭმეთა მისის რიგით დასჯურდენ და იემან. ამა გზითა თუცა ესოდენი აქენ-
 ლეს, სამთხრობო ხელი არავის გაუმარტოს, და რამცა აქვს, მას დასჯურდეს.

გისაცა ჩოდოლო და მდღევარი საზრდელი ეპოკება, მან მეტი ნდომის ფერსი მოთმინების საზღვრადმ არ გარდადგას, და უგუნურებით ჭირისა და შეზარების კელთა განლიკებული არ დაკარდეს, რაკვარდაც მას მრავლის მნდომელსა კატასა მოუხდაო. თავება ჭკითხა, როგორ ყოფილაო?

კუმ თქვა არაკი

კუმ თქვა, ერთსა კაცსა ერთი კატა ჭევა, და დღიურ კტოდენი ხორცი ჭქო. ნდა როჭოკად, შიმშილისა ცეცხლსა დაუესებდის. მაგრამ მისი აგებულესა ნაურთიანნი და უგბილი იყო: სისხარბის ძალსა მოიციმდის, და თვისსა როჭოკითა არ დასჯურდებოდის.

თქვა ჩახრუნული

ღირსო რომელი, მრავლის მნდომელი, მწირთა მიბაძე სარკავით ჭმა, მომთმენთ ჰატიენი, ხარბთა ჰატიენი არ ასცილდება, არ დანთქას ჭმა.

ერთსა დღესა მან ციცამა სატრედოს კარი ჩავლო, და მათის ტბოლის დუღუნის ხმა მიესმა. გულთა მათის ნდომისა ესეთი სურვილი ჩაუვარდა, კვლარა გაიგნა რა. მას სატრედოსა შევიდა. მუნ მეტრედე დახედა, შეიპურა და სიცოცხლის წაღკოტით გამოიყვნა, და სიკვდილის შვეირეთა გარავა. ციცამა ტრედთა ტეინთავან სანსისა¹²² დატეობა ეწადა, და მეტრედემ ტყავი გააძრო, ბზით გატენა და სატრედოს კვლესა ჩამოჭიდა. მის კატის ჰატრონსა გზად გაელა მუნით შეხვდა. რა ციცამა ტყავი ნახა, იგნა და თქვა:

— ეჭა, ბოროტო ნაურთიანება, და უძლებო ანგარებაო! თუცა ესე მას ცოდასა ხორცსა დასჯურებოდა, აწემცა ცოცხლებით იქმნებოდაო!

თქვა მჩრობელი

ბუნება, ცოტას დასჯურდი, მოითმე მოუთმინარე, რომ ნდომისაგან ჰატიეო მოკხედების მოსაწყინარე.

უურიან კერ ცნას სიბდიდრე საქონლის შოკნის მონამა, სიცოცხლის უნჯთა კერა სძლოს უოლე ოქროსა წონამა.

კაცსა ხარბობა შეარცხეხს, უუაწბილებს სახითა, თუ სიბრძნე გინდა, სიხარბე უოლე ნუ გინდა ნახითა.

მახესა არეინ გაებმის, არ თუ სიხარბის მნდომელი, რა საზრდო ნახოს, ენდება საჭმელად მალ წამწდომელი.

გეფთხი ულადე უოკელთა, ამჰარტანებით ანგარი, თაკებერ გაებმის საბრხესა, არ შეუძლია ანგარი.

ამა არაკისა სარებელი ესე არს: რა ერთისა საზღვრისა კიდე დონე არ იყოს, და ერთი სორო, რომელი სიცივესა და სიციხესა დაუფარვიდეს, მას დასჯურდი, და ხეასტანგთა იაკარ-ყოფისათვის თავსა ნუ შეაწყენო.

უთხრა ლექსი

ნუ ზრუნავ აგარაკი, თუ უნჯი წაგიხდა სრულობით,
რადგან შენ კერვე ცოცხალ ხარ ხორცთა სიმრთელით სრულობით.

¹²² ვარიანტი: ტეინთავან ხ ა ხ ი ს ა.

ესე ირწმუნე: უოკელთა კაცთა პატროსნობა -- ცოდნაა, და არა საქონელი. რომელიცა ბუნების სიმხნით შემკულია, რაგინდ პატივისა არაინ უყოფდეს, კბრუნა პატროსანი და ქებული იქმნების; ღომსავით თუმიცა ჭაჭკითა დაბმული იუოს, მისი ძალი და ძლიერება არ მოაყლდების; საქონლის უფალი თუმიცა უმცნარი, უბადო და ცუდი იქმნების მაჩვი რაგინდ დიდებულის სამოსლით შემოსო, კვრკვე უსუსური და უძლური დარჩების.

უთხრა შაირი

კაცი სიბრძნისა მოუყარე, ცნობა, ჭკვა გაუზომელი,
 ღართა და უნჯთა არა სჭერეტს, იგია სხვისა მნდომელი
 უტუნური და უბადო არს, ვით დილეგსა მკადომელი,
 და მამინც გლახაა—ქონება ჭქონდეს თვალ მიუწვდომელი

ესეცა რომე, უცხოსა ჭკეუანასა მყოფობისა ჭირი და შწირობა შენთა გუღთაგან განიშორე, და სამკვიდროსა და ადგილის მოშორებებისათვის ნუ სწუხხარ, რომე ჭკეუანა სადაც მივა, თვისითა სიბრძნითა თაყჩენილი და გამოჩნეული იქმნება, და უტუნური თვისსა სამკვიდროსაცა და სამშობლოსაცა უცხო და შწირი იქმნება.

უთხრა ტაეში

მხნე უოკელგან პატივის იშოვნის, სადაცა იუოს რებული

ესე ნუ გიძიძის, რომე საზრდო მქონდა და დამუფანტაო. იცოდე, საქონლისა სარგებელი ჭკეუანისა ჭირის ზიანსა მოიღებს, სვე-სვიანობათა, და ბედნიერობათა და უოკელისა კეთილისა ბაკთაგან გასულაო. ბრძენთ უთქვამსთ: ეჭვსთა საქმეთა სამირკველთა სიმტკიცე არა ხამს მოიწადინოსო: პირველად, ღრუბლისა ჩრდილი, რომელი ხილვისა უმაღ კაიარს; მეორედ, მიწეზით მოყურობა, რამ ცოტად მოუგადო ელეისა უმაღ განჭარდება; მესამედ, ქალისა აშეობა მტირედისა უოფითა დაშრტება; მეოთხედ, მწყაზრისა სასე ბოლოდ დაჭება; მეხუთედ, ტუილის თქმა, რომელსა სინათლე არა აჭეს; მეექვსედ, ჭკეუნიერი ქონება ადრე გაცუდდება, და თვისსა პატრონსა შირსა არ გაუთავებს.

უთხრა ჩახრუხაული

ოქრო და კვცხლით, მამულის კვცხლით, ამ სოფელისა მონიჭებულთ, ნუ ზვარბ კაცო, დაიდევ საცო, თვარა მოგაცდენს სიტყუა ქებულთ.

ჭკეუანისა კაცისა საკადრისი არ არის ხვასტანგთა ზუდა სიხარული, ანუ ცოტასა რასმე ზედა ზრუნვიდეს, რადგან მალაღთა, და სასელოკანთა და უხვთანა უოკელი სოფელი ერთისა შხვისა ოღნად არა ჩანან. მაშე, მისისა ნდომისათვის, მის სიფიცხლას პატროსნობის კალოს ხვავი ჭარსა არ უნდა დაატყვიონოსო. ხაქმის წახდენის მოგონებითა ერთისაგან გამოუღნათ, გუღ-ხსნიდობისა და სიუხვისა რაში მინდართა შინა ცხადად ურბენით, სიკეთის რიცხვთა შემოკრებითა სახმართაგან ხელი აუღათ, და მისაკებელი წარუგიათ, არა თუ

სოფლის სახმართა სიხარულისათვის გულის კარი გაუღიათ. გარნა მისი სი-
კეთის გამოჩენის მოწეუნად და შეწეუნად რაც რომე არის—გამოუჩენათო.

უთხრა შაიხი

ჭკეუნა გჭონდეს, წაგერთვას, მიგაჩნდეს ვითა ჩაღანი,
ხმელეთი სრულად დაიპურა, უოკელი მისი ძაღანი,
არა რა შეკვიძნება,—ვითა ჭკა გჭონდეს საღანი;
და მაშინღა იყო სისრულეთ, არ უნდეს სულსა ტაღანი!

მართალ საუნჯედ იგი უნდა გუუღებოდეს, კაცმან თვისგან უწინარეს გუ-
თილი საგზალი წარგზავნოს; თვისად სარგებლად იგი მიიჩნდეს—შენ საუგუნუ-
სა ნუზლი დაუღას. კეთილი სიტყვა, მადლისა მოჭმელება, ჭკელისა საქმე—ესე-
ნი ესეთი საქონელნი არაიან-უე, არავისგან გიარუენება, არცა მოამბაკება, ჟამის
და დროს ჭკვეითა, დღისა და ღამის ბრუნვითა არა წარიტაცება. ჭკეუნარისა
უნჯთა სარგებლეთა თუცა გზიან და მართებულად მოუარა, მას საუგუნოისათვის
გამოსამღებელი. საგზალი შეიჭმეების, სიკვდილის ბრძოლისათვის სსჭურუკლად
მოუხმარება, ამისთვის რომე სიკვდილის მინდატურისა მოსულა უცნაური და
ანაზღად მომავლია, და მისი გარე შეჭკვა და სულისა წამსაცა შინა დაუგუნუ-
ბის დროება და ჟამურთ დაცვალება აღარ მოხდებაო.

უთხრა შაიხი

უღების ძილთ გაიფრთხე, გამოიფხიხლე ცნობითა,
მღვიძარეს თვალით იხილე გულისა გამოცნობითა:
დღე მირბის, ღამე გეწევა, უცნობლად ჟამ-დამტრობითა,
და ჭარის უმაღლედ გვეცემა მცოხანართა წყელ მოსწრობითა.

გიცი ჩემი სწავლება არ გუჭირება: შენი სასარგებლო და საზიანო უოკე-
ლივე შენ უკეთ იცი, მაგრამ მინდა მოყვრობის მართებული წესი გამოიჩინო,
და შენსა გამოჩენილსა და ჭკეულსა სიკეთესა და მოწონილსა განწესებათა ერთი
რამ დასამადლებელი დაიანახო. რადგან დღეს ჩემი ძმს და მოყვარე ბრძანდები,
რაცა ცდა და ხელ-გამომავლობა შემიძლია, თქვენთვის გუუღებოდეს და მოელო-
დე—უოკელისა საქმით გაცნობება, რაგინდ თვით შენგან მრავალი უწყალოება და
ჭირი მომიხდეს. ჩემგან შენ ერთგულობისა ჰიარის მეტი კერა ნახო რა.

უთხრა შერეული

თუცა შენ გინდეს გაშეება, მე ხელთ მოკვდივები,
შენგან თუ ჰირი გამიტყდეს, მე უოლე არ გუფლიდები.
რა კიდევან მუო, გამამო, არ მიმიყარო არესა,
გინა გაწირვა ტენებოს,—არად არ წაკვიდები!
შენი გაურილი, სწეული, ვის ენახე სამუდარესა?
მე შენვე გაგისაგუთრდე, შენთავე ფერსთ ჭკეშ ვიდები!

რა გემ ესეთი სიტყვები მოიუბნა, და ჭილეუკამან მისგან მისთანა ტებელი
აღურსი თატვისა მოისმინა, გული გაუახლდა, და უზრუნველი სიხარული შეჭმინა
და უთხრა:

— ეჭა, ძმაო მე სახარული მომეც და გულთა სიამე მომიმატე, და ცოტა რამ შენის სიკეთისაგანაც გამოაინე. მართალი მოყვრობა იგია, რომელმან მოწყალების ჩრდილითა, შეწვევისა პატრონითა, მოყვასთა თათა დაჩრდილოს და საყუო კარი მისთვის გააღოს, და მათსა შუამდგომელთა მოსმენა და საწადელთა აღსრულება თვისსა სუელსა დაამადლოს. რომელმაც მოყვრობასა შინა კრთიდა მოყვისა თვისისა ურჩობა ქმნას, იგი მოყვარულად არა ითქმიან. ამბავთა შინა დაუწერათ:

ერთსა ბრძენსა ვისმე მოყვარე ჰყვა საყვარელი. ერთსა ღამესა მოყვარე იგი კართა მადგა, და კარი დაურეკა. რა ჩინ ბრძენმან სცნა მისის მოყვრისა მისუელა, დიდთა საგონებულთა ჩავარდა, და იტუოდა: ესეთსა უდროოსა ესმისა რამცა მიზეზია მისის მოსკლისათ? მრავლთა გამოძიების უკანის, ერთი ჩახვი, კეცხლითა სავსე, აიღო, და ხრმალი წელთა შეირტუა, კარნი გაახსნა, და მოყვარესა ხელი უპურა, და ბოდიში მოითხოვა და უთხრა:

— ამა უდროსა ესმისა შენმა მოსკლამა ორთა საგონებულთა ჩამადლო. ანუ ესე, ნუ თუ საქონლისა დაჭირება რამე მოგწოდეს, ანუ მტერი ვინმე გამოგჩინოდესო, და შენი სიკვდილი ეწადოსო, — მეცა მის გამოდ მწედ გემწოდე, მეცა ორისავე სახმარი გამოვიდე. თუცა უნჯი გისმს, აჰა, ჩახვი ერთი კეცხლისა, და თუცა ასაბა გინდა — ხმალი წელთა მადიასო.

უთხრა ტაეში

აჲ რასაც ბრძანებ, გააკებ, თქვენს სიტყვას არსად წავაკებ!

მან მოყვარემან ბოდიში მოითხოვა, და მისგან ნაქმარი იგი ქმნული მოეწონა, მის მინდობასა და სარწმუნოებასა გული დააყურა.

უთხრა შაირო

როს დმერთმა შენი საქმენი გააგოს, ესრე ქენია:
 შენც შენი მოყვრის საქმენი, საქმნელად ნუ მოგწუენია,
 მოყვასთ წადილი, შეწვენა, სჯობია რაცა გომენია,
 და მას უყუდეურად მიაგე, ვითა ბრძენთაგან ესმენია!

ერთი ვინმე კეთილის მოქმედი თუცა დროსა და ესმითა მორეკსა შიგა ჩავარდეს, მის ხელის პურობა, თუ არ კეთილისა მოქმედსა, არავის მად-უცს. ბერეკე, თუცა ზილო რა ორმითა ჩაიჭრას, თუ არ სხვა ზილო, კერეონ შეიძლებს ამოყვანას მისსა. თუცა შენ ერთისა თავისაგან პირობისა ჭირნი გინახვენ, ამაღ ნაღველი რად გიხმს? არცა თვალი მისსა უნამუსობასა და უპირის-წყობასა უნდა ადგნო, და შენსა სიკეთეს მიჰმადლო, ამისთვის რომე ჭკვიანი ნიადგ სიპატრონესა და სიკეთეს კედების, და მისისა ქველობისა სახელი გაითქმის. თუცა დიდისა სახელისა განთენა უნდა, და შემოყრებულთათვის თავისაგა თვისისა წაკებისა ქონებაცა იუოს, მასცა არ დაიშურებს, ამისთვის რომე, დაუსრულებულსა ბედნიერობასა ერთისა პურითა ნამოკრად ჰკონებს.

უთხრა ჩახრუნული

ჭვეყანა სრულად მოგვეს, სრულად შენ სახელისა შოკუნა-მოიგე,
თუმთ მოსავალი, კანთ მოსავალი, სახელს კერა სუფობს, ქვეშ თუ მოიგე.

რომელიცა თვისთა სიმიდირეთა და სიკეთათა შინა გლახსკეთა და დაკრდო-
მილთა არა გაკამსანაკოს, მდიდრად არ იხსენების, და მისი ცხოვრება ბოროტად
გაიარს, და სახელი სახრასაკვი გაუვა, და მტერთა საწადელი მასზედ აღსრუ-
ლდების.

უთხრა ლექსი

კაცი სახელის მძებნელი არ მოკვდეს უკუნისამდე,
ხასელ გმობილი მკადარია უმაღეს სიტყვის თქმისამდე.

ჭილეკავი რა ამას იტყოდა, ერთი ქურცივი შორით გამოხნდა, ესრე
სწრაფით როდა, მშვილდოსან მდევარსა ჰკვანდა. კუმ წულთა კუნთი ქმნა, და
ჭილეკავი ხეთა შეფრინდა და თაგვი სოროთა შეკვიდა. ქურცივი რა წულთა შირ-
თა მივიდა, მკრთალ-გვარად დადგა. ჭილეკავმა მიმოიჭკრიტა, სხვა კერა ნახა. რა,
მათ მოყვასთა ხმა უყო, და კუმ წულით გამოვიდა, და თაგვი—სოროთა. კუმ
რა ნახა ქურცივი მშიშრეულად წულთა სჭკრეტდა და არა სმიდა, უხმა:

— თუცა გწუურის, სვი, ნუ რა რასი გუშინას, აქა საარდალი არა არის
რაო. ქურცივი მოყასდა, და კუმ ნუტეშ-სდა,

და თქვა ლექსი:

მიღმა უთხრა: საყვარლო, სადეთ მოხვად? მომეხსლე,
უნცრობით ნუ გამრიდებ, ჩემი ვანი გაისახლე!

ქურცივმა ხმა უყო: მე არა კელთა მარტო ვიარებოდი, და ხან-და-ხან ჩემ-
თა ტომთა და ნათესავთათანა შეკურთოდი, და როდესაც მოისარნი სასიკვდი-
ლოსა მშვილდთა მოირთხემდენ, მე აქა-იქ გაკეშობოდი. დღეს ერთი მხცოვან-
ნი ვინმე უკან მდევდა, სადაც გავეძქვა, თან გამოიკვიდა. მონადირედ ვიარე, და
კთქვი: ფათერავად ჩემი ფერხი მისის ხერხის საფრსეში არ ჩავატადო შეთქვი, გა-
მორიდე, და აქეთ წამოკვლ მუო. კუმ უთხრა:

— ნუ ზრუნავ, აქა არაოდეს მონადირეს არ გაუქლიაო. თუცა ჩვენი აღურ-
სი გწადიან, და ჩვენისა მოყვარობისა ბავთა შინა ფერხთა შემოსდგამ, მეგობრო-
ბისა იატავი ჩვენ სამთა გავართხოთ, და შენით შეკსრულდეთ და ვიყვარებო-
დეთო. ბრინთ უთქვამსთ: მოყვარეთა სიმრავლე ჭირისა სიმრავლესა და სიმძი-
მეს შეასუბუქებსო.

უთხრა ლექსი

სად სიყვარული გამრავლდეს, ერთ-შირობისა წესია;
მაშინ უოკელთა შეიტყონ—გაგვევლია დასაყვენისა.

თქმულა, თუცა მოყვარენი ათასიცა გესხნეს, იტოტავეო, და ერთი მტე-
რი მრავლად მიიჩნევეო.

უთხრა ლექსი

მოუკარგნი მომიძვარე, გაამრავლე, გააცხადე,
ერთსა მტერსა მოერიდე და ნიჟიადი მოიხადე.

თაგვი ერთი რამ არავი მოიუხნა, და ჭილეუკამცა მრავალი გულთა დასა-
მუბელი სიტყვა უთხრა. ჭურციკმა რა მათი საქმე ნახა, (რომ) საუკარგონი მოუკარგნი
პატროსანთა საქმეთა მოქმედნი იყვნეს, მათ შეერთო, და მათდა მოაღერსედე, მე-
გობრად დადგა.

ტ ა ვ ე ბ ი

მეგობართა, საუკარგულთა, შეეთვისე ნუ თუ ტრელთა.

ჭურციკსა მას იგი სათიბი და სადგური მათ მოუკარგეთა და ამხანაგთა უო-
კულიკე გაუსაყურეს, და მის სამოკრიდაძა აღარა სადა წაჰიდა, მათის სამყო-
ფით ფერხი სხვაგან აღარ დადგა, და არცა სხვათა საზღვართა გარდაბიჟა, — მუნ
მთთან დაუკვიდრა, და ერთმანეთთან უოფითა იხარებდეს. მის ახლარე ერთი
ღერწმონანი ადგილი იყო, რომელსამე ჟამსა მუნ შეიურებოდენ და აღერსობდენ,
და მათთა თაუთა გარდასავლთა ერთმანერთს უამობდენ. დღესა ერთსა ჭილეუკა-
ვი, თაგვი და გუ მუნ შეიურენეს. ჭურციკსა ელოდეს და არსად მოვიდა. მათ
მისის დაგვიანებითა საგონებელი შექმნათ. თულის უნახავად, გონების ჭაზრით
მიხედენ... ჭილეუკას მიფრენასა და ადრე მისის ამის მოღუბას კვიდრენეს.

უთხრეს ლექსი

დილის ნაყო, სულისა მეგობრის ძებნად მოარე,
მათს მოსურნეთა ამბავი მისი მოგვართვი მოარე.

ჭილეუკამ მოიფრინვა მალლად, მისი ამბავი მოუტანა და უთხრა მისი ჭი-
რისა მანეთა გამა. ეკუ თაგვსა უთხრა:

— ამა საქმისა ღონის ძიება შენგან კიდე არავის მალ-უცსო. ჭურციკისა
მოკრებისა დრომასა შენს გარდა სხვა ვერავინ ამართავსო.

უთხრეს ტავები

სწრაფად ელე, საქმე არ წახდეს, სასინანულოდ არ გახდეს.

მერმე გზა გასწავლეს. თაგვი ჭურციკს მიაშურა. რა ნახა, უთხრა: ვაჟ,
შეა საუკარგლო რასათვის ესეთსა მთხრებლსა ჩაჭრილხარ? შენისა ეკეთისა
ჭკიისა პატრონმა ჭელთა ხერხისა თოკი რასათვის გარდიცვიო? ჭურციკმა უთ-
ხრა:

— განუბისა წინააღმდეგობი მეცნიერთაგან უქმნელია სოფლის მოსავლ-
ზედ ჭკი და გონიერება იშეითად მოიხმარება; რჩევისა უდაბნოდამ ფათერაგისა
სხვაგვამი გზის სიგუე მოუხალა; ხერხისა ეზოდამ საქმის მოსკლის საზღვრამ-
დე მიუწდომელი შარაო.

უთხრა ლექსი

ჩვენ გარეთ ესხედვართ უცნობად, უცნოდ რამ აღადებულდი,
შეგნით თუალთ-მაქვი თამაშობს, მატყუარად სულ-დაღებულდი.

თაკმა უთხრა: მართალს იტყვიო.

უთხრა ლექსი

სად ფათურაჲი კარავს დაიდგამს, დასადგურდების,
ვინ მის გაძეას სილალით ეცდების, გაცაწობილდების.

მერმე თაკმა მის მახის თაკს ჭრა დაუწყო. ამხუდ გუც იქ მოვიდა, მისს ამხანაგს შექარკუბის სამძიმარი მიუთხრა. ქურციკმა უთხრა:

— საყვარელო მოყვარე! შენი აქ მოსულა ჩემისა შეჭირვებისაგან უფრო დამძიმდა, ამისთვის რომე, ვიერე მონადირე მოგკესწრობოდეს, მანობამდე თუცა თაკმა თაკი გაკეთა, მე ფერს-და-ფერს სულის გარდაკახეწება, ჭილეუკვი გაფრინდება და თაკვი სოროთა შეიხეწება. მაგრამე შენ რა გიყოთ? რად ესრე საქმე გატვიჭირკო? კუმ უთხრა:

— ჭია-ჭიაი, საყვარელო მოყვარე! რით იქმნებოდა ჩემი მოუსულელობა? რომლისა შეებისათვის დამდგარვიყუა? მოყვარე ესრეთ შეჭირვებული მეტუღეუბოდა... რომელი გაცი მოითმენს საყვარლისა გაურასს, და მისსა განსადელსა შინა უოფასაო?

უთხრა ლექსი

უშენოდ ნუმცა მექმნება სიცოცხლე ერთის წამისა,
შენთანვე მიჯობს სიკვდილი სხვაგან გრძელ ეოფა უამისა!

მე შენთან მოსულისათვის ვიხარებ, შენმა სურვილმა უნებურად მე ამა ადგილსა მომაწვეინა. შენის პირისა ნახვისა ნდომამა ჩემგან მოცდა, და შენგან მოლოდინი მიმტაცა. ესოდენი სიშორე რა გამოგრძელდა, ჩემმა მოუკასმა სიწყნარის ფერსი მინდორთა დამტყიცა.

უთხრა ლექსი

უწეის დმერთმან მე უშენოდ განსვენება არ მექმნება,
დღე გაურილი ღამე მიღმა, მაშა, გული დამიდნება.

შენ ნურასა იურეო. აჭა, წამსა შინა ამა ხეანჯისაგან გამოიხსნები, და გულითა მხიარულითა ჩვენთა სამეოფთა მივიდეთო, და უოკვლას საქმესა ზედადმერთსა მადლობა და დიდება შეესწიროთო, რადგან ერთიცა დავრდილობა ჩვენსა გვამსა არ შეტკეპთხევაო. მოწყალისა საფარველი ჩვენისა გონებისაგან შეუტეხულია, და მისი შეუმსგავსებელი მონობა ჩვენგან შეუძლებულიაო.

ამასა რა იტყოდეს, შორით მონადირე გამოჩნდა. თაკესა თაკი დაუჭრა, და სოროთა შეჭრა. ქურციკი გაიჭრა, ჭილეუკვი აფრინდა, გუ მუნვე დარჩა, და მონადირე მოესწრა. ნახა, მახე გაჭრილ იყო. გაბუცების თითთა საგონებლობის კბილით იკბინა, აჭა-იჭი იხელოდა; თუცა ესე საქმე ვისით მომიხდაო? ნახა. ეუ მუნ კდო. გულთა შინა თქვა: თუცა ცოტაა რამეა, ამა წყენისათვის კვრეტდა სასიხარულოა. ქურციკი წამივიდა, მახე აღარ გამოელდება, ხელ-ცარეული მონადირისაგან შინ მისულა აუგიაო, აიყვანა გუ იგი და ხალათთა ჩასვა, ზურგთა წა-

მოიკრა და ჭაღაჭისა კერძო იარა. რა მონადირე გასცილდა, სამნივე იგი მოყვარენი მოკრებენ, ნახეს, ეუ კვლარა ვბოკეს. სცნეს, ეუ იგი მონადირის საფრესესა შეპურა. შექმნეს გლოვა და ტირილი ესოდენ, მათი ხმა ზეცად აღიწყოდა.

და თქვეს ჩახრუსაული

თუ თვალმან ჩვენმან, გლას განსჩემან, რა დღეს კერ განახეს, ცრემლით კიბანდეთ, გულნი გკწოდეს, გლოვით გკწოდეს, სავაებოთა ხმათა კიბანდეთ.

რა სამძიმარი კდარების მოყურისა გურასა, და რომელი ნაღველი მატობს მეგობრობისა მოშორებისა? მოყვისსა და მეგობრისა ჰირის ხიდეისაგან და მისის სახისა კარდისაგან მოწყდეს, მის¹²⁸ ნებიურობის კვლთა უმსჯავსოდ ტრიალებდეს. გაბუცებულს ფერხი მწვირეთა ჩაუკარდება, და მარტო ჯდომის ჩოდოლოთა მწუხარე ხელთა გულსა ზედა დაიკრეფდეს.

თქვა ლექსი

შენ თუ ჰირნი არა გჰირან, მე რას მარტებს, მაქვს თუ ურჯა,

რუს ჰირს მჯდომმა რით შეიგნას სხვას ვით¹²⁹ კვლთა მოწყურჯა? თვითთმა მოყვასმა თვითთ გოდება წარმოთქვს, და სატირალი გარგვინვა დასდებლად წარმოაუბნეს, რომე მათი თქმულება მწუხარებისა სახეხი იყენეს.

თქვეს ფისტიკაური

გულს სულის ნება მოყურის უბავოდ არა აქვს რამე სიტკობს გემონი, უსატრფო-მოყურად არა სანდომი არა ვარგა რა, თუცა გემონი.

ბოლოს ქურციკმა ჭილეკავს უთხრა: მძაო, ჩვენი სიტყვა რაგინდ საქებელი იფოს, და შირობა გაწეობილი, უნამეტნავე მწუხარება გემართებს; მაგრამ კუსათვის რა სარტებელია ჩვენი ტირილი და გარგვინვა? ერთგან ვარჩივით, და ერთი რამ ხერხი ვქმნით, მას ერგოს რამე იგი უმჯობესაო. ბრძენთ უთქვამსთ: ორთა სახეთა კანთა საქმეთა ორთავე მისი ჟამი აქვსო: გულოჩობა და სიმხნეობისა ჟამსა, ანბარი და მიბარებული თხოვის დროსა, სიყვარული და მშვიდობა დედაწულთათანა უქონელობასა შინა, და მოყვრობის მართებული შეჭირვებისა და დაჭირებისა ჟამსა.

უთხრა ლექსი

საუვარელი ჭირთა მინდა მომხმაროდ და შექმედ დიდად,

თუ ღზინი მაქვს ყოვლნი კაცნი გამიდებენ ჭკუშე სიდად.

თაკვმა უთხრა: ქურციკო, მე ხერხი რამე მოვიგონე, და ესრე მეგობრების შენ დაკოდლის მსგავსად მონადირისა მის წინ გაკლე, და შეჭირვებულსავით ეჩვენე. ჭილეკავი ზურგთა გაჯდებოდეს და კვებდეს, რომე მონადირისა შენი მოკვდავება გეონოს. რა დაგინახავს, შენის შეპურების იმედი გუღლთა მიეცემა, და კუსა ხალთითა ჭკუუნად დასდებს და შენ გამოკეტივდება. შენ კოჭ-

¹²⁸ ვარიანტი: მოწყდეს მას ნებიურობის კვლთა.

¹²⁹ ვარიანტი: სხვას ვით კვლთა მოწყურჯა.

ღობით და ბარბაცობით წინაზე წარუქმდე, ნურცა ესრე გაშორდები, რომე იმე-
დი გარდაუწედე და შეიქცეს. ერთ-ხანად ესრე ატარე, მანამდე მე გუსა ვუშვე-
ლი და გამოვაპარებო. სხვათ მოყვასთა ესე თათბირი მოუწონეს. ქურციკი იგი
ამა რჩევისა მსგავსად ეჩვენა. მონადირემ რა გერე შედონებით ნახა, და მფრინ-
ველიცა სდევდა, სისარბით ქურციკისა შეპურობა მოინება, ხალთა მოიხსნა, დაგ-
დო, და ქურციკსა დევნა დაუწყო. თავკმა მამინეე ხალთის ჰირის საყრავი გაჭრა,
და ესე გაუტევა. რა მონადირე ქურციკის დეინისათვის დაჭრა, შემოიჭვა და თა-
ვის ხალთასთან მოვიდა. ნახა ხალთის ჰირის საყრავი გაკვეთილი, და ესე აღა-
რა მეოთხი. გარცდა და თქვა: რაცა წამეიდა, საკვირველი და დაუჯერებელი არი-
სო. ჰირველად ქურციკის მასის გაკვეთა და დაკოდილობაზედ კლიყვავის დევნა,
და აწ ხალთის გაჭრა და ესე გაპარავა. ესეთი საქმე რამცა უნდა იუოსო? ამას
რა იგონებდა, შიშის ზარი გულთა ეუთლა, და თქვა:

— ესე აღგილი ანუ ეშმაკთა სამეოთხა, და ანუ ჭაჭთა სადგურია! ესე
სჯობს, სწრაფად წავიდე, და მერმელა ამა კელთა ნადირობად აღარაოდეს კვლი-
დეო. — თვისი დაჭრილი ხალთა და დაწვეტილი მახე მოკრება, და გაპარვად
მოეპრება, და აღთქმა დადვა: თუცა მშვიდობით უღაბური იგი აღგილი გაჯლოს,
მისსა დღეთა შინა მუნ აღარა გაჯლოს, და სხვათა მონადირეთაცა მუნ მისელა
მოუშალოს.

ოქვა ცაუბი

აქა ესრე ვიდადე, ჭარის ხელთა არის ბადე.

რა მონადირე იგი წავიდა, ოთხნივე მოყვასნი შემოკრბენ მშვიდობით, მო-
სკენებულნი და შიშის გარდაწრომილნი თვისთა სამკვიდროსა შეიყარეს. მას
დღესა უკან არას დროს კუმუნვისა ხელი მათსა კალთასა არ შეეხო, ვერცა ზრუ-
ნვისა ფრხნილმა მათი გულისა საწუხე გასოკა. მათი ესრეთ ჰარობის და ერთ-
გულობის ღსინით შეკრული აღურსის მკედი მაგრად შეეჭმნათ.

თქვა ბრჩობილედი:

ცალწვერს მკედსა დედაბერი სწრაფად გასწვერს უსუსური,
რა ოთხ წვერად შეაგრისო, გმირი დაშვრეს ძალთა მსური.
გარდის ძალ-ძალ მოსუნება სასას ახმობს, არ ანელდებს,
იუე შაქარი ეტრე სტამო, დეილს ენებასა დამხედლებს.
ორისაგან თითო, ცალკე არას არკებს სულსა, გულსა,
მაგრამ ერთად შეგბობილი არკებს ეოკლთა სუნთა რგულსა.

ესე არს არავი მოყვარეთა ერთგულობისა, და ზღაპარი აუთა კაცთა მუ-
სეობთა, და ზურგთა მიძეკმთა სწორი ერთ-ხელობა, და ბედნიერობისა მოქმე-
თა და უბედურობისა მცდელთა გარჩევა, სიყვარულისა და მოსკენების რიგით
პატივი, და აღურსის მუქათა სიკეთითა. ავსა დროსა და ჟამსა რომე ერთგულო-
ბით მარად-დღე დაჭეონ, და სრულისა ერთ-ჰირობითა დადგენ, ერთმანერთის
სიკეთის ნდომითა და მოხმარებითა ესოდენისა ძეღლისა განსაცდელისაგან მორ-

ხნენ, ჭირის მფრინველი. უკან დაიგდონ და ღსინის სნატო დაფენილთა კეთი-
ლის საქმით დალიცთა დასხდენ. ჭკვანთა უხმთ სიბრძნისა საგონებლობითა
ზღაპარი ესე გულის-ხმა ჭყონ, რადგან ნადართა და პირუტყვთა უსუსურმა მო-
ჟურობამა ესოდენი მოსაწონელი ხილი მოისხა, ჭკვანთა მუოფელთა და საქებულთა
გვარანთა და გამორჩეულთა პირმეტყველთა კაცთა რადენი რიგი ერთობის სი-
მართლის სახე, სახედველი და ერთ-საფუძველად დასადებელი, ამა კანონისა მსგავ-
სნი, მიეცემიან? და ესეთი გონება მათითა ცდილობითა, და მოჭირებების დაუ-
ზარებლობითა რას ხანს გააწყის! ნახე, თუ მისის სარკებლის რიგი კეთილსა
და ბოროტს რა კვარად გამოაჩენს, და მისა მის დროს დამდაბლებისა ყამი რას
დიდებისა და პატივის დროს აღგამალებს.

მჩრობლედი

გინცა მოყვასთა ერთობა იღის, მას დაემონების,
მისთვის სიფოცხლის გაწირვას არად არ დაეღონების.
რასაც საქმეში მოყვარე არ გახლავს, არცა ვარგია,
საქმენი უამხანაგოდ ცოტად ქმნილა ვარგია!
გინ სწორსა სიტყვას ბეჭუოდეს, პირობა ჭქონდეს მართალი,
მის კალთას ხელი მოჭკიდე! განწყავე ეს სამართალი.
ესეთი კაცი შეიტბე, პირი გითაოს პირობა,
სუელიცა ფარად გიფაროს, სწულვიდეს ისართა პირობა.
მოყვრის სული თუცა სულით ოდენ მოიუიდებიან,
ხულის ძმობა სულისაგან უძიარ ფასად იდებანი!

კ ა რ ი დ .

ზაქრძალვა მტრისა, და მათის საჰმის ზმრება და მათის
ხერხისაგან მოჩინება.

რამდ უბრძანა ბარამისი: მოუყარეთ გაწუბობისა და კრთობის არაჲი მოკის-
მინე, და კრთგულობისა და პართლის მკობრობისა მიზეზი შეეიტვე და გვი-
გონე.

უთხრა ლექსი

ვის მოუყარე შეუთვისა, მას რა ზრუნვა ექონება?
მკობარი ვის არ უჩნდეს, გული რითღა ექონება!

აწ თუცა მოწყალებით ენასა მოაშრობ, და მტურობისა იგვათაც გამოიტ-
უვი, რომე მისგან არა მოლორდეს, მისის მდებლის სიტუკითა და კედრებითა
არა აღადდეს, რომელი მეოთხე ანდერძთა სწორია, რომელი გრძელთა გამოკ-
ლეკითა საგონებულისათა არა ადრე მიენდოს მტერსა, რომე მტერი არას გზითა
არ გაუმოყურდება და არც დაინდობსო.

უთხრა ლექსი

მტრისაგან შენი მოყურობა მაშინღა იქმნას ჟამითა,
რა ცუცსლი წყალსა დაზაუდეს სამუდმოდ, არ ერთ წამითა.

ფიდ-ფაიმ თქვა: უოკულს საქმეთა ზედა მეცნიერმან კაცმან თუცა სიტუკა
არ ირწმუნოს, და არ დაიჟუროს, და პირ-მხიარულებისა სიტუბოსა და სიმდაბ-
ლის საკაჭრო არ მოიუიდა, ჭკვიანი მტერი მისისა სამულობანროსათვის ხელ-გა
მომაკობობისა საცადსა გამოიჩინეს, და გამოჩინილითა, თუ დაფარულითა ტუუი-
ლითა მრავალს ტუუილს გამართავს, და ხერხისა და საცთურის რიგებთა კრდ-
ბის. ამისთვის მრავლის საგონებელითა მრავალს რჩევასა გამოსჩხრკეს. მაშა,
მრავალ საგონებულისასა და ჭკვიანისა კაცსა დიდი გაკრძალვა ქმართებს. რაგინდ
მტერმს სიჭკეულე და სიკეთის ნამეტნაობა დაინახოს, მისი წადილი ეს არის: ბო-
როტი ცთუნება შეაქმნას და ამპარტაკანებითა დასცეს. ამისთვის ხამს, რაგინდ
მტერმს ნამეტნავი ფერობა და სიტუბო მიუძღვანოს, მაშინღა უფრო გაერთების
კალთა უკან უხამს უკუსწკეულად! თუცა შეცთუნს და ერთიგა ჭკრიტინა და
დააგლო, მტერი, მისი მეცნიერი, ნიადგ მასში ჭკრეტას დაიწყებს, და თათბი-
რის ისარისა საწადლის საგანსა ჭკრავს, და ამა საქმითა თვისსა საქმესა გზას

გაურკვევს, და, მასუკან, ხალკელსა და დანახებას ხელსა კვლარა შეუპერობს, და მრავალი ზრუნვა სარკებლად ღარ ექმნება, და ერთ მოუსდება, როგორცდაც მადრანისაგან ბუს მოუვიდაო. დაბიშლიმ ჰკითხა, როგორ უოფილაო?

ყად-ფაიმ თქვა არაჲო

მოუეყანათ, ჩინეთისა ერთსა ადგილსა ერთი მთა იყო. მისის სიმაღლის შეწდომადმდე, და მის თხემის დანახვადმდე თვალი მრავალგან დაისვენებდა, მეცნიერობის სასედეელი გონების ფერხთა მის მადლის წვერსა უებოდ კერ დაადგმიდა.

თქვა ლექსი

გერას შეირიკსა ენახა მისი სიმაღლე თვალითა,
არცა ვინ ზე ასულიყო ცნობის ფერხისა კვლითა.

მისის კიდისა სიშეენიერე, სიდიდეთ მეტრობა და კვლთა სივრცენი,

თქვა ტაეში

სიმაღლით—ცათა სიმაღლე, სივრცით—ხმელეთთა ოდენი.

მის თემისა შირი მისსა სიგანესა მოკვდა. იბრძისა მეწაღოტესა თვისის ძლიერებითა ესეთი ზე გაუზარდა, მისი რტონი ცათა გარდაფენოდა, და მისი ძირი უფესერულსა ჩასწდომოდა.

თქვა შაირი

მას დიდსა ხესა რაც რტონი ესხნეს და გარდაფენოდა,
ერთ ბროლის ღანძი ზედ კერა, ცსავით ტურფად შენოდა.
მისი ქებანი ხეთ შორის მიწის შირს არ მოსმენოდა,
და რტოთ თვალი არ მისწვდებოდა, გონების ზომით შემობდა.

მას მთასა ზედა ურიცხეთა მადრანთა დაებუდათ. მათ მადრანთა ერთი ხელმწიფე ჰუეთ, სახელად ფირუზ ერქვა. ეოკულნი მისის ბრძანებისა მოჩინილნი იუენეს, მისსა ბრძანებასა და სიტყვის იგავთა კრულებისა განსხნათა ცდილობდენ. ეოკულთა ასმია მადრანისა და ბუისა მეკლითგანი მეტრობა. ერთსა დამესა ბუთა ხელმწიფე, რომელსა სახელად შაბანგი ეწოდა, მრავლისა ღაშქრითა, მეკეთელისა და სისხლთა მსმელითა, თავსა დაესხა, მრავალთა მათთა ჯართაგანსა ძარღენი ამოსწვანდა.

ლ ე ქ ს ი

მეკავითა მხურად იბრძოდეს, გულოვნად, დაუშრომელად,
მეტრნი მიწათა გარიკეს, ვით ჭკუა მეტროთა მძრომელად.

მას ხელს დამესა დამხდურნი გაულონოვდეს, და ომის ცეცხლი წაუყიდეს და მოკვდაკებისა ნაკეთი ფამის წყვდიადობისა მას საყულოთა დაკურა, და ომისაგან გამარჯვებულნი გარე შეიქცეს. მეორეს დღეს, რა შავ-ფერთოსანმა დამის სიბნელის შირი დასავლისა ბუდისაკენ ქმნა, და კარსკვლავნი მათ ბუთაებრ განიზნივნენ, —

დ ე ქ ს ი

მახვილი წვდილი მოქმედდა მხესა, ჭკეპნის მანათსა,
ღამის ლაშქარი გაეჭვა მისს სხივთა სუთთა ან ათსა!

მადრანის სულმწიფემა დანარჩომი ლაშქარი, შემოივრიბა, ბუთა რაზმთაგან დალაშქრათა საქმენი და რჩევანი განიზრახა, და უთხრა:

— თქვენცა ნასეთ მათი ჩვესყედ გაგულოვნება, რომე დღეს თქვენი რამდენი მოკლეს, და სხვანი დაკოდას, და რამდენთა ფრთე და ბოლონი მოსწვადნეს და დაამსხვრიეს მათგან რომე ჩვენ ძალი, სარცსვილი და მოწვეუტა დაგვეცა, ამის უფროსი აღარ იქნებეს. თაჲდ ესოდენი ჭირი და უპატიურობა, და მერმე სამკვიდროთა და სასლთა შინა მოხდომი!.. რადგან ესრე გვიბზუნეს, ჩვენთა ბუდეთა და განსასვენებულთა მოგვიხდენ, და ესოდენი ძალა დაკამართეს, აწ ეჭვი აღარ არის, ივინი დიდად გაგულოვნდებიან და ახლაჲე, მალე გარე შემოიჭტვიან; და მეორედ თუჯა [დაგვესხენ, ჩანს უფრორე ძალს დაკამართებო, ამით რომე. ესოდენნი დაკოდილნი და დაწყლულებულნი წამალთა მოქმენი არიან, და თუჯა ადრე, მეორედ კიდევ ღამით დაგვესხენ, ჩვენთა ლაშქართაგანიცა ერთი ცოცხალი ვერ მოურჩებოიანო, და ამა საქმისა ვასინჯუად და რჩევისათვის ბაგენი აღასვენით, და ყოველთა მათის მოშორებისათვის მოიგონეთ რამეო.

უთხრა ძრწობლედო

ჟერეთ, პირველად შეგვხსეს, გამოუდღენი ვიუენით,
ჩაცურე ხერსი შევმხედოთ, მეორედ ნუ ვიბრეყენით.
ამ ღვართა გზათა არ შევრჩეთ, მოგვიცავს, მოგუდინება,
ჩვენს თემსა სულად წალეკავს, ბოლოდ დაგვრჩება გისება.
დღეს საქმე მორეკავარგოთ, შევმხედოთ სრითა გზებაა,
ხვალე ყოველთა არ მოკვხედეს სახმილი ახაგზებია.

რა ფირუხამ სიტყვა დაასრულა, მისის ჟარისაგან ხუთნი მადნარნი გა-
მოირჩიენ და ხელმწიფის წინ მოდგნენ. ჭება შესხეს და მართებული საქციე-
ლი აღასრულეს, — დია გამოქჳილნი და ჭკვა დიდნი იყვნეს, რჩევასა და გო-
ნიერებასა შინა გარდამატებულნი, სხვათა ნახიშნებთა ხვაშიდთა და სანდომელთა
ყოველსაჲე შეუტყობდენ, მათისა რჩეითა რომელსაცა უზნას გაემართებოდან
კვილიად წარემართებოდის.

შ ა ი რ ი

ბრძენი, გონება მალალი, რჩევა მრავალი გვიანი,
დროსა და ჟამთა შემტეობი, არ ცუდად მიხეზიანი.
ღისმა თათბირმა მრავალთა მტერთა დამართის ზიანი,
და საქმეთა ნათლად მხედველი, ვით მიჭვრიტნა შხიანი.

მადრანთა მათის საქმისა სასოება მათს რჩევაყედ დაეჯათ: ბორბოტა
საქმეთა მათისა სიტყვითა მოშორდებოდენ, ხელმწიფის ბედნიერობა მათს რჩე-
ვაყედ იდგა, მათის გაწირასვისა კართა კერვინ დასშვიდა. რა ფირუხას თვადო

მათ მიადგა, თვითო თვითოსა, რომელიც მათი არმანგი იყო, ჰატის და წვლობასა დაჭმირდა და უბრძანა:

— დღეს ჭკუის მოხმარებისა და ცოდნის მოგონების უამისა რაღა სპეკული გულის თქმისა საუნჯეთა გჭონდესთ, გამოიღეთ და მათთა შეწეობილად დააჯიშეთ; და რაღა კაცსა გონებისა საკვებლეთა განწმენილი დაგებულადესთ ცდის დღითა, გამოცხადებისა ბაზართა შინა სამს მიწვეინოთ მათ მდინათა საჭებელი სიტყვა ააუბნეს.

მოახსენეს შაირო

მეფეო! ღმერთმან შენ მოგცეს უოკელთა თემთა დიდება,
ცით ძალი, ჭკუნიით სიმშვიდე, მტერთაგან არ წაიღება,
ვალხან გამარჯვებისა ხელით შენითა მიღება,
და ორგულთა თავის დათრგუნვა, ამისთვის ჭჭონდეს რიდება!

და მოახსენეს: რაღა თქვენს დიდებულსა გაშირებასა ამა საქმისა ნებას, უოკელთა იგი უპატროსნეა, და რომელიც თქვენთა ნათელთა გონებასა გაკლის, უკეთესი იგი არს. ჩვენ მონანი ვართ. ბათისის ზომით ჩვენგან თქვენისა ბრძინისა გონებისა საკვითა შინა უნათელსად გამოჩნდება. ჩვენ ესეთსა რას მოვიგონებთ, რომე მის მეცნეობათა შინა უპატროსნესი მაგალითი არ დასასულ იქოს, მაგრამე რასადა მოავითხულსა იქმს, და სწავლასა მოახსენებს, ანაზღად მასცა გონებათა შეიხვამს, რომელსადა მოახსენებთ. ამადლებულს ყირუზას უოკელივე უკლებულად მოახსენება, მაგრამ სხვათადა კითხვა ურიგო არ არისო. მას ფირუზ ხელმწიფემან ერთსა მათგანსა ჭკითხა:

— შენ ამ საქმისს რას არჩეო? მან მოახსენა:

— ეჭა, ხელმწიფე! რომელიცა ჩვენსა უწინარეს ბრძენსი და მეცნიერნი უოფილან, ესეთისა მოსავლისა სერხი ჩვენთვის საცნაურად დაუფსთ, და უსწავლებათ: ერთსა რომელსადა ეცესა მძლავრი მტერი ჭჭეკს, და მისი პირის-პირი არ ძალადეს და გაგულგონდეს, საქონლის აფორიაქებასა და დედა-წულთ დატრეკებასა სამკვიდროსა და სამოფის დატრეკება შემჯობესიაო. ამისთვის რომე, ბრძოლასა დიდი ფათურაკი სდევს, და ომსა შინა ფერხისა შედგმასა ძელი ჭირი აჭეს. თუცა მტერმან ძალი დაატანა, გაცლა ხამს. რომელმაც უმსგავსოდ და გაუსინჯავად ჭაურისა ამოურისათვის ფერხი დაამყაროს, მეტადრე მისთანა ძლიერისა მტერისა, რომე მისგან ძლიერისა წინანის ნიში სცემოდეს, და მას შემართებით ეომოს, მას ეცესა მიჭაკეს, რომელმან ღვარის სადინართა დაძინა, და მდინარის ზედა აღიწთა აღმოჭკეუთდეს. თვისისა ძლისა მინდობილი თვისითა გულგონობითა მოტრუყდეს; ჭკვისაგან შორს დაჩევის, თუცა ხრძალი ორპირი ჭჭონდეს და გამარჯვებისა ჭარი უოკელნით უჭროდესო.

მოახსენა დეჭისი

მდაბალს მტერსადა კერძალე; ღვარსა ჭკაკს მჩქეფრად მდენარსა,
შენს უმძლეს ფოლე ნუ ებრძვი, დაგმართებს მოსაწყენარსა!

ხელმწიფეთა შირი მეორეს მრჩეულს მიაპყრა და ჭრჭყა:

— შენს საგონებელთა შინა ამა საქმისა უმჯობესი რაჲაო? მან მოახსენა:

— რომელიცა ამან მოგასსენათ -- გაცლა და ადგილისა დატოება, ჩემი რჩევა მას ვერ ემორჩილებოდა. ამისთანა განზრახვა ჰქვიათ მეოთხელთა სასიტყუო არ არისო. ზირკულად ამისი განზრახვა და ამ გზასუდ დადგომა, მისის საშევიდროსა და სამშობლოს ადგილის დატოება და უნაშუსობის დატოება უხადო საქმეა.

მოახსენა ლექსი

არ შეენის ღომის ჭაბუკსა, მცირედლა დანაკოდარსა,
ადრე ადგილის დატოება, დარსა გაქცეს მოდარსა!

უმჯობესი ეს არის: სიმხნის სასურველი ავიდოთ, და მრისხანებითა და გულის წყრობითა შირი მებრძოლთა შეაჭვიოთო!

მოახსენა შაირო

ხარბალი არა კვრათ—არ კარება, იგ უფრო გვიძახუნებენ!

ჭაბუკად ვინლა გვახსენებს? დიანინც დაგვიწინებენ...

ჩვენსა გმობასა არ კაცნი, ტურანინც დაიწინებენ,

და ძახუნთა ნაძახუნკად ზრახვითა შეგაწინებენ!

ხელმწიფეთა შინა შეიძლება თემისა შენიგურისა ხელთა გარდახვევნასა, როდესაც ცეცხლისა მსროლელისა ხარბლისა ნაწრობის წყლითა ავთა-მოჭმელთა მტერთა სახელი, სულისა მაგალითი გარდაარეცხონ. სახელოვანი მაშინლა განსვენების სიონთანა საწადლის ბაგეთა შეაწებებს, რაჲმს თვალ-სწრაფის მტრის ნდომის ფილა გამარჯვების ქვით დაამსხვიოოს. ამა რჩევისა ეჲმი აქა მიწურვილად. უოკლებით ღმარაჯანი გაჲყეოთ, და სადეთაცა შიშთა კელოდეთ, მუნით თაჲს გაჲწურთხილდეთ, და თუცა მტერი დაგეცხას, გამარჯვების შირი კელთა მტერისაგან იმუდის თვალი(თ) მოკაბურტოთ, რომე სასელოვნობის მიხლორთა სისსლი ნადიმთა მიწათა გაჲრიოთ.

მოახსენა ტაეში

სასელოვანად სიკვდილი კაცთაგან სანატრელია!

ხელმწიფეთაგან ხამს ომისა ეჲმს სასელის განთქმასა ცდილობდენ, სიმხნესა და გმირობასა მოივარებდენ.

თქვა შაირო

თაჲი გაწირე, დაადვი ფერისი კელს გამაგრებულად,

ქენებით კარდის როგანთა ღვაწლისა ბურთი დებულად,

მაშინლა ბედი გეჲკვის, შენთანა იყოს რებულად:

და სამკვეცი რაჲში დაფრიწო, კით ცეცხლმა გარ-მოდებულად!

ხელმწიფეთა მესამესა წყალობა უბედნიერა და უბრძანა: შენს საგონებელთა რაჲაო, და შენთა თათბირთა რომელსა სახლოს სახისა ფიცარითა გამოსწერ? მან მოახსენა:

— მე სხვათა მონასსენებთა კშორავ: და ესე მეჯობნიების: უოკელთა მსარეთა ჟეშვი გაკზანოთ და ფრიხილნი დარავანი დაჯდებოთ; მტერთა ამბავი ესრხსოეთი, და მათის საქმის სავასუხო გაგებოთ, და უმჯობესი დაჯამტვიცოთ. მათ რომელი სწადიან, შვეიტიუთ. თუჯა დასაკება უსდათ, ანუ არა? ბეგარათა ხარეთა სვეანან, ანუ არა? თუჯა ესოდენი შეგვიწყალონ, სულთა დაღებადმდე ღონის მაცალითთა შეგვაძლებინებენ, შემსგავსებით ბეგარათა თავისა დაგვადებენ, რომე მათის ბრძოლისა და ღამე დასხმისაგან დაკმშვიდდეთ, და ჩვენთა სამკვიდროთა ეყოფოდეთო.

მოახსენა მრჩობლუდი

თუ ჩვენ რჩევა შეიზღვნა, მონასსენები ესია:
 მტერთ შესვენება სჯობია, ბრძოლანი უარესია.
 თუ მტერსა კერ მოკურეკით, იგი დაგვაჯარებს ძალითა,
 მიცემავე სჯობს საქმისთვის სახრიყალისა ძალითა.
 თუ გწადის მტერმა არ გახლოს კნებისა საკნებელითა,
 ტკბილი სიტყვა და მიცემა შეკერავს სრულ საცნობელითა.

სულწინფეთაგან ერთი რიგი საქმნელი გამოირჩევა ეს არის: რა მტერმან ძალი და ძლიერება გამოიჩინოს, და მისი შიში თემთა მოუფინოს—«ესე უოკელი შეუძლიაო», და ამით მდაბიონი მოისროდენ და იავარ-იქმნებოდეს,—ამისთვის ხურხისა ნარდის ნასწი გაშალოს, და მტერსა სამღერელი კამათელი წაუგოროს, და მარსისა შიშისაგან გამოიყვანოს, და ხვასტანგი და საქონელი თემისა და ადგილის ფარდად დაღვას. და თუცა მტერსა ამპარტაჩობისა და ზეაობის კამათელი მოუვიდა, მას მტრობის ნარდის დავისა თსოკა მოუცდება. რაგინდ მტერთა ძალი მტრი იყოს, მძღავრობითა და რისხვიითა მღერისა, ჭკვისა და გამოცდილობისაგან შორს დარჩებაო.

მოახსენა ტაუბი

თუჯა ჟამი შენ არ მოგეყეს, შენ მას მიჰეყე რაცა სწადდეს!

ხელმწიფემ მეოთხესა მრჩეველსა უხმო და უბრძანა: შენცა ერთი რამ წარმოთქვი, რაცა საგონებულთა გქონდესო! მან მოახსენა:

— ეჭა, ხელმწიფე! სამკვიდროს დატკეება, და გარდაჯარდნის დალი და უცხოობის საჩვეული გაკბლოთ, იგი მეჯობნიებისო. თუჯა მათ ჩვენისა წესისა და რიგისა ძეთი გაწყვიტეს, სრულად დაესრულებით. აქამდე რა მტერობა უოკელთა უმეტეს შეტეპლო, აწ ჩვენცა თავი დაკვიმდაბლოთო.

თქვა ღეჭი

ჩინ თქვა, ასკატა სონდულსა სანემარად დაიმონებდეს,
 ღომისა საბრძოლად ჭურციკი არად არ მოიწონებდეს?

ჩვენ რაგინდ მათი ხარკის მიცემა თავს კიდეათ და სრულად მათს ბრძანებას ქვეშ შევიდეთ, კბრევა არ დაკვინდობენ, და სრულად ჩვენთა მოსრკათა, რაცა ძალ-უცხთ, გედებინაო. ნათქვამია: მტერსა ესოდენი პატივი ეცო, შენი საწადელი

ადგისრულდესო, არა თუ ესეთსა სარისსთა აღსდეს, რომე მისითა თავი მოიძგო, და მას დაემონო და მტერი გაძლიანდეს. იგინი არას საქმით მართებულს სარეს არ შეგვეყრდებიან. ჩვენს საქმე სიწინარე და მოცდაა, და თუ აღარ იქნა, ოცივე სვობს, ამისთვის რომე, ბრძოლისა ჭირი და სიკვდილი გვიუბოს სსსელთა მოყივნებასაო.

მოახსენა ლექსი

გვიჟობს სიკვდილი ჭებული, თავის გაწირვა ნებითა
სიცოცხლე მოყივნებულსა, აუგანსა ენებითა.

სულწითემან მას ბრძენსა, მეხუთესა მრჩეველსა, რომელსა ქარშონა ეწოდა, მას უხმო და უბრძანა: შენგან მრავალი ხვანჭი, დასკენილი, ადვილად გახსნილი მინახავს, და შენი მინდობა მატკს, და ჭეყნათა მოკლისა სსსოებასა კელიო.

უბრძანა შაირი

ღე, ბრძენო, ჩვენო ერთგულო, მეფეთა მისანდობელო,
მათთა საჭირო საქმეთა ადვილად გამოძინობელო,
მტერთა სახრიგო საქმეთა ადვილად გამოძინობელო,
და მოყვარეთ ზურგის მიძველო, ორგულთა დამამხობელო!

ამისას შენ რომელსა რჩევასა გაიზრახვე: ბრძოლასა და ომსა, თუცა სამკვიდროსა დატყუებასა და გაცლასაო? ქარშონამ მოახსენა:

— მე ამას ვარჩევ: ბუსა ომთა ნუ კეჩარებოთ. ვირე მათი საქმე სხვა არა მოხდეს რა, ჩვენ მათ მტერობა რამე არა დავანახოთ, ამისთვის რომე, ბრძოლისა უამსა იგინი ჩვენგან უმსნე მომარინა არიან და უეგულოვნენი, და ძალითა უმეტენი, და ტანადაც უსოვნენი. მტერთა რომელიცა უღონოდ მიიწინებს, ამპარტავანებისა მქონებელი იქმნება, და რომელიცა ამპარტავანებსა იწევებს, სიკვდილსა მიახლოვდება. მე მათგან კვლად დასხმა აღარ მგონია, რომელსაც გონების თვალთა უსინყავ. ვერ სახად იგინი აღარას გვიმტერებენ, ამისთვის რომე, იგინი აწ დაღადებულნი არიან, და მტერთა მძლავრებისაგან დამშვიდებულნი იქმნებიან. იგინი ამას იტყვიან: აწ გამარჯვებულთა თუცა კიდე ომი გავაწყოთ, არამცა ფათერაკი წაგვეიდოსო, და მარცხი მოგვისდესო, დავმდებდეთ და ჩვენი ძლიერება მოიშალოსო. — მე აწ მათგან ომსა არ ვაზრობ. იგინი ჩვენს განარკვასა ჭეულობენ. თუცა მიხანი არიან ამისთვის, კვლავ მათს შობასა, და თუცა არა მხანი არიან, კვლავ, თუცა ბოდიში რამე სასწიგო მოითხოვონ, და მე ამას სამითა საქმეთაგან იგინი ომსა დავადებულნი მგონია¹⁸⁵. მათ თუცა განაღდა ომი ეწადოს, ჩვენგან ომი სამჯობინარი არ არის, ამისთვის რომე, ჭკვიანთა საუკეთესოდ ესე უთქვამსთ: ომსა და ბრძოლასა კაცი მოერიდოსო. ომითა რაგინდ თათული შეიმშალოს — გემო არა აქვს. სული ყოველთა უმჯობესა, მას არა რა შეეღარებაო.

¹⁸⁵ ვარიანტი: იგინი ომისა და ცადებულნი მგონია.

მოახსენა მარი

თუ იყო გმირთა უმსნესი მისისა მის საზომისა,
 ზალოას უძლიერესი, მუობი მებრძოლად ლომისა,
 მაშინც მშვიდობა სჯობია, იმედი სულთა დგომისა.
 და არ გიციით ბრძოლა რასა იქმს, რა ტაგება არს ომისა!

ხელმწიფემ უბრძანა: რადგან ომსა სამულობინარად კერ სედათ, მაშა სხვა-
 სა რასა ამჯობინებთ? მან მოახსენა:

— ამა საქმისა ზოცად და ჭკურეტა, და სიმაღლისა და სიმდაბლისა თუაჩს-
 თა ზომა ხამსო. ხელმწიფის ძალი რომე გზიანითა რჩევითა განსრასათა გამო-
 კვლევათა შეეძინება, დიდითა საუნჯითა და მრავლისა ლაშქრითა ეტოდენი. ღირე
 არ დაიდებაო.

მოახსენა ლექსი

ერთი სრმალი გამკვეთელი ორმოცს მოჰკლავს, ანუ ასსა,
 ერთი რჩევა სულ დასთრგუნავს სიმრავლესა ლაშქრის დასსა!

ხელმწიფეთა სიძლიდრე და ძალი სათელ-გზიანს რჩევა არის. მასწავლებე-
 ლი კეზირების რჩევა სიძლიდრის მომატების მიწი:ზია. მათი კეთილი ცოდნა—
 რაკვარადც ზღვასა მდინარე შეემატება და შეეწევა, და თუჯა არ შეედინა, მოა-
 კლდება, — აგრევე რომელთაცა მწერთელთა სწავლება და მათგან დამარხულის სი-
 ბრძნის საქმე კეთილად არ მოიყიდა, მცირედსა ხანთა უოკლეივე ბედ-სვიანობა-
 თა კერ მიიხლება, გაშორდება და გაეხევა; რომელსაცა ჭკვა და სიბრძნის ბედ-
 ნიერობა მისცემია, და მისანდო ყმათა სიტყვათა ისმენს და დაიჯერებს, მისი
 სვე-სვიანობა გაძლიანდება და სანადგომ-სანადგომად მიეცემა. მადლი ღმერთსა,
 რომე დღეს ჩვენი ხელმწიფე სიბრძნითა, მეცნიერებითა და რჩევითა სრულია!

უთხრა შერეული

მეფეო! შენნი სიბრძნენი სმელეთსა ჭყარავს დარულად,
 ენა, მსე შენის სიტყვისა დართაკე არის დარულად.

თქვენნი თათბირი უოკელთა კეთილთა უმჯობესია,
 გულის ხმა, შემოკრებული, მტერთ უძღვის ძილთა დარულად.
 ჩემი ვით შეტევათ გონება თქვენს ცნობას, — უარესია,
 და მძივი ვით დაიფასება სპეკალთან, დაქრთავს დარულად.

რადგან ხელმწიფემან მე თანა-განმსრასობისა ჰატეითა განმამდიდრა და
 გონიერებაჲ მიქო, აწ ჩემგან ხამს, რომელიმე თავის წინა, და რომელიმე საჯა-
 როდ მოკახსენრო. მე სიმაღლესა და სიმდაბლესა ორთაკე მოვისაქმებ, მაცრამე
 თუჯა ომსა კმლი და არა მხეხავს, ეგრევე დამდაბლებასა და მათს თავის მოდრე-
 კასა არ ვაჯობინებ. ბეჯართა და ხარკია ტვირთვად, რაც მამა-ჰამათა ჩვენთა ზურ-
 გი არ მიუპურათ, მე ჭედსა არ დავიციდებო.

თქვა ჩანრუნაული

გმონო თუ მტერსა, გაეგო მტერსა!.. სიბრძნეიდად მიიანს, საუკადრისოდ,
 მიუობს მოკვლანი, არა მოკვლანი საუკადრელს დღეთა, რად ჭყა სადრისოდ.

მადლს და კეთილ-მოქმედს კაცს სიცოცხლის სიგრძე ანუ ცოდვის მოსაზნებლად, და ანუ სინანულისა გასაფურცლად უნდა უნდოდეს. ღმერთმა ნუ ქმნას, და უხადოდ ყოფასა დღე-მოკლობა უმჯობესისა და უსაწყადლესის. მე აჲდ კხედავ, რომე ხელმწიფემა კედრებით ჭედი მოუხაროს და მათდა საღასკად გასადოს, ამისთვის რომე, ჩუენთა შირთა მრავალნი ჭირის კარნი გაიხმინ, და ღონის-ძიებისა საგონებელი ყოვლგნით დაიხშვისო.

თქვა ლექსი

ჭედი სსხელი განთინე, ნუ მოისუსტებ ჭეპასა,
სისუსტის ადგილს მანჯან ძალით დამართებს ნებასა!

ხხეას ჩემსა მოსახსენებულს თავის წინა მოკვიბუნებ(ბ)თ, რომე საჭეეწო რჩევა ხელმწიფესა გავგონოთ. — მათ გრებულთაგან ერთმა უთხრა:

— ჭაი-ჭაი ჭარმონავ ყოვლისა განზრახვისა სარგებელი ეს არის, რაცა სათქმელი გაქვს, ჭკვათა მყოფელთათანა მოაუბნა, ამისთვის, ნუთუ მათშაც ერთმან ესეთი რამე თქვას, გონების ისარი საწყადლის საგანთა მოახვედროსო. ბრძენთ უთქვამსთ: რჩევა — ჭკვათა შემოკრება არისო. ბრძენთა სიმრავლემ რა თვითო ფილად ერთად შერიონ, სარგებელი და სიკეთე მთვან გამრავლების, საბოლოოდ გაცულების სადავე მოსწყდებისო, რაკვარადაც მეცნიერთ უთქვამსთო.

უთხრა შაიარი

ნუ მიენდობი ოჭროსა, ნუცა ხრძალსა და გმირებსა,
ბრძენთაგან რჩევა შოიკე, დასჯურდი მათს თათბირებსა.
მაღე გაცასტკეთ მახვილსა, ისართა გასაგმირებსა,
და რჩევას თავს დაიბურკენ, აჩ აჭვიდებენ ვირებსა!

მაშე, შენ რჩევას რომე თავის წინა იტყვი¹⁸⁸, რომლისა გზით აულობანო? ჭარმონამ უთხრა:

— ვოკელი გაცი მე და შენსავით არ არის. ხელმწიფისა ხვაშადისა გაცემა, ანუ მისისავე მრჩეველთაგან იქმნების, ანუ მოციქულისაგან. შენ ხომ კეთილად იცი, ეკეთმა გაცმან თუცა ჩუენთა სიტყვათა ყური მოჭკრა, რასაცა მოისმენს, სწრაფად მტერსა აცნობებს. და იგინი ხანთა აღარ დაზმიან, და ხერხისა და ჩხუბისა სერულბთა ამოკუსებენ, და ჩუენისა რჩევისა ისარი მერმელა საწყადლის საგანთა საკრავად კედარ მიაწევს. რაგინდ მტერთა მსტოვარი კერ გაუწყდობდეს, საეჭვია, ერთიც არის მათი მოყვარე და გამამხილებელი აჭა გუყუკს, და მონასმენი იდუმალ შესთვალოს, რომელიცა ამა კრებათა შინა ისიტყვა. მრავალთა ენათა ჭეშე ჩავარდნილი, მტერთა და მოყვარეთ ყოველსავე მოასმენს. ამისთვის ხვაშადისა დათვარკა დია დაუინებით უსწყალებათო.

უთხრა ლექსი

კეთილად უთქვამთ გონიერთ საქმენი საჯანჯანხონი:
«თუ თავი გიყვარს, დაიტყვი სიტყვანი შესანახონი».

¹⁸⁸ ვარიანტი: მაშე, შენ რა მ რჩევას თავის წინა იტყვი.

რომელიც თვისს საიდუმლოთა, რომელიცა დიდად გულთადაი არ არის, და მასთან იტყვის, ბოლოდ სასწინანულოდ შექმნება, და მერმე სინანულს საბრკებელი აღარ ექმნება. და არცა სხვათა ზეაშადაისა თქმათა კგოდენი გაგრძელა უსამს, რომე ხელმწიფეთა მართებთ. არცა ხელმწიფეთაგან, თუცა მისანდო და გამოცდელი არ არის, მისი გულის ზეაშადაი ეთქმის, თუ არა, მისგან დასაკელი-სი დიდი საზარალოა.

უთხრა ლექსი

თუცა შენს მეტმა იცოდეს შენი იღუმაღ რეკანი,
ამაზედ უნდა ეკებდე, გჭონდეს ცრემლშაი რეკანი.

მრავალ გზის მომხდარა, ხელმწიფეთა საიდუმლოსა გამსულითა ქვეყანა, სუ-ლი და სიცოცხლე უოკულივე მოხსრებულიყოს, რაგვარადაც ქიშმირის ხელმწი-ფემს კეზირის ზეაშადაის განდობის მიზეზითა მცირესა ხანს უკან ხელმწიფო-ბისა სიძაღლით გარდამოკარდა, და მისის სიცოცხლის მზე დასაკვლად ჩასდაო. ფარუხამ ქვითხა, როგორ უოფილაო?

ჭანშონამ თქვა არაგი

უთქვამთ, ქიშმირის ქვეყანას ერთი ხელმწიფე უოფილა, თვისის ნებისა ლაგამი ცის ცხენისათვის პირთა აღუდა, შესაპირობელი საგდებელი თაგ-გამზი-დვარის უამისათვის უელთა გარდაეგვა. მისის ბასრის ხრმლის ცუკსლისა შიშით ჭრი აჭიქ ქროლას კერ იკადრებდა, სულთა გამაერთობელისა ქუსილიანის წემათა სიმრუდით მიწის დაღტობა არ ძაღ-ედა.

შ ა ი რ ი

თქმთა თვისთა სიმშვიდისა სამოსელი შექმოსა,
რომე ხრმალი კერა ჰკვეთდა, ვით მოუყასსა, ვით მექმოსა,
ძმლაურნი გდესთა კერ აუნებდენ, კერც მზარაგნი—სარემოსა¹⁸⁷,
და უოკლნი სულნი იხარებდეს, მოელოდენ ჰვე ზემოსსა!

ამა დიდებულსა ხელმწიფესა საჯალაბოთა მოფარდაგულთა სრათა ტურთად შენიერი ცოლი უჭდა. მისი თმანი და წინამონი გრმელთა დამეთა ესწორებო-და, პირისა მისისა სიგველურე ათხუთმეტისა დღისა მთვარისა მოკანებასა მის-ტაცება. უგულთა კაცთა რა სიმზრად ენახა, მისის სიყვარულითა რა გაეკვი-მისთ, მოთმენისა საყელთა დაიხვედენ.

შ ა ი რ ი

ხაჭკრეტლად ბოლოკარკაზი, ტან-სარო, პირად მზინანი,
წარბი მშვილდურად მოხრილი, დაწვი კარდულად წელიანი,
თმა ხშირი, ნახუჭუჭარი, წელ-წკრილი, უსულაინი,
და თვალ გრემა, ბაგე-ბაღასში შეწეობით კბილ მოწიანი!

ხელმწიფე მისის სამწევარის ტრთიალი იყთ და გარდამატებით უუკარდა,

¹⁸⁷ გარიანტი: კერც მზარაგნი—სარემოსა.

ესრეთ რომე მისის სახისა ნახვა სულის დგამდ სწნდა, მის თმისა და ხალის თამაშობა სიცოცხლის მომატეველები კვანა, ამდ რომე, უოკელთა სულოერთა მათისა სასურველისა ტრფილუბა მდნიტებრივ მისკენ მიიზიდვენ, და მათნი კენი გულთა განსკვნებისა მოთმინებისა საუნჯეთა გულისა მისისა უბეთაგან მის-ტაცებენ.

ღ ე ქ ს ი

ნუ ჰგონებ ჩემის ნებითა მე მისსა უკან მიმწევსა,
თმანი საგდებლად გარდმაცკა, მახა, ძალად მიმწევსა!

იგი კველს და მოკამათე ხელმწიფის გულის ძალადურსა რა თვისის და-ლალთა მასეთა შინა გამბულთა ნახვედა, წარბსა მშვიდდურად გოზი გოზამდე მოხვედა, წამწამსა ისრაჲ მისის მკერდისა საკანთა ესროდა, უამითი-კამად სხვა რიგით უსულითა ეჩვენებოდა, ტებილის საქმითა და სხვა რიგის მიზეზითა მის-სა გულთა შინა შეაბიჯებდა.

ღ ე ქ ს ი

ამიკთა ცეცხლი დამწველი, მჭურეტულთა გამაშმაგები,
უბაჩა ტანთა კმოსა, ნაკებთა უფხო ნაკები.

მეტისა სიღამაზითა და უსულისა მდრთუნებულობითა ქმარსა არა სჯერდუ-ბოდა და სხვათა მოინადირებდა, და გულისა მიმღებულსა საგდებულსა მომჩუბ-ბულთა უელთა¹³⁸ გარდაცმობდა. ხელმწიფესა ერთი შინა მოსამსახურე ჰყუა, სახე შეენიერი, ახალი ჭაბუკი, ემა კაცი, ახლად წვერ-რულვაში ხავისისებრ მოხვეოდა, უკვდაების წყაროთი მორწყულსა ჰკვანდა, სიმწვანე, სამოთხის კორდებრ, სამო-თხის რუს პირთა მოჰფაროდა.

ღ ე ქ ს ი

ღალის ბაკეთა ნაწყობთა გარ მოსცხებოდა მეღანა,
მის შეენებისა მნახველნი იფხვოკებდენ უვეღანნი.

იგი ქალი მას ეტრფილდა, და იგი უმაცა მისის სურვილის ბადეთა ცაება. მათისა საქმისა ფარდაგთა შიგა მოთმინის და მოცდის უამის ნაწილზედ ცახეთ ოდენიცა აღარ დაურჩათ.

ჩახრუნხულე

მონატრეობის, მონატრიობის სულის ტანჯვას კინ მოკმოროს?
სწვეკვდეს წამალი, მისთვის წამალი ძებნოს, კერ ჰპოვოს მეურნაღთა სოროს.

ჟამ-უოკველ სატრფო და ტრფილი თვალ-წარბით ლაპარაკობდენ, და წამის ნიშნებითა გულის თქმათა მათთა უამობდენ. ერთსა დღესა ხელმწიფე ნადიმად ჯდა, ცოლი გვერდს ახლდა, და გული მისის სიკველუცისათვის შეეკრა. ჰაბუ-კი იგი იმსახურებოდა და უოკელსა საღსინოსა წესთა მართებულად აწყობდა. ხელმწიფე თვისთა გულთა მალხინებულსა სჭერეტდა და მისის პირის წერილთა

¹³⁸ ვარიანტი: მიმნებულთა უ ო ვ ე ლ თ ა .

იკითხვიდა. ქალმა, მის ჭკრეტის უმეცარმა, მას კაცს შესედა და გულის სისხრულით გაეცინა, და მათი სიტყვით სავსე დამშვიდებული უამი გამოცხადდა.

ტ ა ე შ ი

გარდას გაცინებმა ბუღბული სრულად შეშალა.

იგი ვაჟიცა მისის პირის-პირი ჭადგვითა თვალთა კილოთა სათუთობის სახეთა აზვებდა და ათას რიცხს ხელობასა ჭეყანასა მოჭუენდა.

ღ ე ქ ს ი

მონარგიოული გუგანი, ნახევრად ჩამოფახუნნი, ციმციმად მოეყუენარე, აშოეთ საყლავად სახუნნი

ხელმწიფემ თვალი მოჭკრა, და მათი განზრახვა სცნა. სასირცხო ცეცხლის აღი მისსა გულ-ღვიძლთა ადგუნა. რა მათი ტრიობა შეიტერო, საყვარელს სრულობით გული მოაშორა.

ღ ე ქ ს ი

ბრძენნი იტყვიან: «რას არგებს კაცს კვიპაროზის სენია, თუ მისი ჩრდილი სხვასა ადგს, და თვით მოუკვლახუნა?!»

მერმელა თვითვე განიზრახა: ესეთსა საქმესა სიჩქარე არა უხმს, ჭკუით მოკლა უმჯობესა. ესე ორნივე, უმჯობესად, ჩემნი მტერნი არიან, და მათი აღმოფხვრა ჩემგან საქმნელია, მაგრამ სიჩქარე ჭკვის გზებს სრულობით დაჰკარგავსო.

ტ ა ე შ ი

ხულგრძელობა სჯობს უოვლის საქმისა გასაგებულად!

მერმე, ეგრევე პირველი სიყვარული არ მოიშალა მათის მიუნდომლობისათვის, და მას ღამესა მისის სიყვარულის შუჭითა გათენებამდე ჯდა, მაგრამ მისი გული, პეპლებერ, სისწრაფის ცეცხლის აღსა შიგა იწკებოდა.

ღ ე ქ ს ი

ღომმა მთვრალმა და ტრფილმა, კით მოითმინა ნახული, მისის გულისა უკვილსა რა ჭკრეფდა სსვა გაზრახული?

მეორეს დღეს, რა მზემა ჭიმშედის სვიანობისა გამარჯვებული დროშა გაშალა და ფარუზის ფერს ცის გამარასა შუდა ამართა, და კარსკვლავთ ხელმწიფემა გიშრის ფარდაგი მისის მსკაცის დერეფნის წინადამ აგება;

შ ა ი რ ი

რა მზისა ძალმა ტურფანი სახენი ამოანათა, ღილის ფერთ ცათა განფენით მან სხივი ასჯურ ანათა; უოვლებით მიუშვა ნათელი სიხნელის გასაბანათა, და მისგან დაშვებდა ხმელეთი არ დაზმით მას ერთ-ხანათა.

ხელმწიფე სკებდნიერობის ტახტთა დაბრძანდა, სახელკანობის ხმა განფინა და უდიერობის მოჭმელებისა მისაგებული მისად საფურად გააგო.

ჩახრუხაული

მეფე დარული, ნუ თვალთ დარული, სიძარტლის მქმნელი სწორეს მსჯავრის, დეთის მადლის ჩრდილი, ზესთა გაწრდილი, სიძარტლე წვერთილი ზეცის კარისა.

რა თემთა საქმის გაკუბისკან მოიგაღა, მოუწოდა თვისსა კეზირსა, რომელიცა მისის ქვეყანისა გამყარებუ იყო, თავის წინაობა ბრძანა და ხალვა შეიქმნა. რისისკაცან ქონდაქარი მოაუყანინა, და კეზირსა წუხანდელი უოკელიკე უამბო, და მოინება მისისა რჩევითა მათ ერთი რამ სასმელი შესკან. და ჭკვითა მასწავლებელი ზეშადისა თქმასა უშლიდა და ეტეოდა:

— რაცა გწადს გულისა შენსა, ქმენ, და ნურავის ეტევიო. — ხელმწიფე წყენამა ესრე აჩქარა, გულთა კელარა დაეტიკა და კეზირსა უოკელიკე წარმოუთხრა, ამას საქმისა რჩევა ჰქოთხა, და იგიცა მისსა განზრახვასა მიემოწმა, მისიკე რჩევა დაამტეიცა, და მათი სიკვდილი დაასკანა, რომე მათ სამსალის წყენი ორთაკე დასტმნიკინოს, და სიგოცხლის კიდიდამ სიკვდილის მორკოთა დაანთქან, ესრეთ რომე, კეზირისა კიდე კერავინ აგრძნას, მარტო ოდენ ხელმწიფემან, ამად რომე, ზვის სახელის თვარდაგი არ დაიხიოს და პირისწყელის ძეკი საუგოდ არ გაწელეს.

ღ ე ქ ს ი

ესეთი საქმე თვრეთ სჯობს, იდუმალ, არვის ცნობილად, თუ გამოცხადდა — არ კარგა, აუცი უძღვის სწრობილად.

კეზირი თვისსა სრასა მივიდა. თურე კეზირის ქალი მას დღეს ხელმწიფის ცოლის სანახავად იყო, მისდა მართებულად არ უხალესა, და სწორთა მისთავან შერცხკანდა და ითაკილა. შინ მოვიდა, მამას დიდ მოწყენილი დახვდა. მამამ მოწყენის მიზეზი ჰქოთხა, და რა შეიტყო, დიდად ეწენა. თვისსა ასულსა გულის დასადებულად იგი საქმე ახარა.

ფისტიკაურა

დილის ნიაჟმა გუშინ დამისა სასახარულო ამაჟი უძღვნა, წარუნვა-ნაღველი სრულ გაუქარვა, ნაადგილკის ძირინც მოურღვნა.

და უთხრა: ნუ წარუნავ, შეიღო, ამას სამსა-ოთხთა დღეთა მისისა სიგოცხლისა ღამწარი დაშრტება და დღეკრძელობისა კარდი დაუჭნებო. ასულმან მის აზმისა მიზეზი გამოჰქოთხა. მამამა ზოგაერთი რამ სულმწიფისა და მისი ნაუბარი უამბო, და არავისთან თქმასა კედრა. მას ქალსა ესე საქმე დიდად გაუხარა, და მამისა სწოლოთ გამოვიდა და თვისსა განსაკუნებულსა მივიდა. მოღან რომე სულმწიფის ცოლსა კეზირის ქალი კუშტად გამოეშვა, ამისთვის თვისი ერთი საჭურისი მისად გულის დასადებულად გამოეგზავნა. და ბოდიში მოუთხოვა. რა ხადემამ მისი სიტუვა დასწრულა, მან ქალმან სიტუვა უგო: რა იქმნებოსო, თუცა მან ჩემთა ამხანაგთა თანა უუგმწიბილა? მასცა ახლორე ახლავს თვისი სატანჯველიო!

ტ ა ე შ ი

მოქმედება დღენი იგი, დამიძვირდეს მტერთა ჭკრეტა!

მან საჭურისმა რა ესე მოისმინა, ორგულება იქმა და მხარულთა ში-
რთა მის სიტყვის მიზეზი გამოჰკითხა, და თქვა:

— რა გასახარელი დღე მექმნება, მისის უკეთურებისაგან მოკრეო მან
ქალმა უთხრა:

— თუცა ამა ხვაშადს არ გამოძულ, წკრილად გაიშობო და შენ არა
რას დაგიფარაო. მან ხადუმმა ფიცი მისცა, და ქალმან მან ყოველივე უამბო.
საჭურისი მოკიდა და ყოველივე, მის ქალის თქმული, თვისსა ბატონსა მოახსენა.
მაშინვე მან მისსა ხელქმნილსა იდუმალ მოუწოდა, ყოველივე უამბო, და სხვა-
ნოცა კინზე მოიბიძრეს და გაერთჰიბრდეს, და კირემ ხელმწიფე თვისსა განზრახვა-
სა აღასრულებდა, მათ დაასწრეს და სულისა მისისა ხვაშადლი სიკვდილისა დე-
ღვათა დაანთქეს.

მას ხელმწიფეს თუცა თვისი ხვაშადი კვირისათვის არ გაენდო,
მადლის საჭდომის სნატით სიკვდილის სიღრმეთა არ ჩაიჭრებოდა.

ამა არაკისაგან ესე მოსატეხელი გამოკვა: თუცა ხელმწიფენი თვისსა კე-
ზირთათანა ხვაშადთა იტუვიან—სცდებიან. ჭკონათ მათის რჩევით სარკებუ-
ლი ქუპოან, მაგრამ ნუ იქმენი მათგან ესე ხამს, თვისნი საუგო ხვაშადნი არა-
ვის გაანდონ, ამისთვის რომე, თუცა თავიანთითა სიდიდითა და სიმადლითა, სი-
ჭკელითა და სულგრძელებითა თვისთა ხვაშადთა კერ დაიტყვენ, მაშე სსვამან,
მათგან მოკლეს ჭკვისამან, მათგან ცოდნა ნაელებმან, კით დაიტოონ მათი ხვაშად-
ლებო?

თქვა ლექსი

შენ თუ არ ძალ-გიცხს დაფარვა შენისა ხვაშადისა,
ეს ძნელი საქმე სსვისაგან ჰერობად კინ დაიქადისა?!

ქარშონამა რა ესე არაგი თქვა, და თვალნი ჰატიოასნი და მარგალიტნი
ბრძნულის სიტყვის აღმასით დახვრიტა, ერთმან მუნ მდგომარეთაგანმან საყუ-
დრელი ენა აუბნა და უთხრა:

— გეგ კვარი სიტყვა ყოველთა რჩევათა და განზრახვათა საფუძველთა აღ-
მომთხზურელიაო, და თვისსა მოგონებისა და რჩევისა მინდობასა ამტკიცებსო.
ესე უფრო სწორია, რჩევისა მოკლება სიბრძნისა და ჭკვისაგან დია მოშორებუ-
ლი არის, და მაში ერთი სიტყვა მოწმიან აშობს, რომე ყოველთა საქმეთა ში-
ნა რჩევა ხამსო.

უთხრა ფისტიკაური

თუ საფუძველი შენის საქმისა რჩევა-განზრახვით არ დაამყარო,
სწულისა წესთა გაქმნარეო, ჭკვისა გზასა მალ გაეყარო!

ბრძენნი და ფილოსოფოსნი თვისსა რჩევას მათს მისანდობელთა კარის
მოსამსახურეთა ჰკითხვენ. ესე სარწმუნოა, რომე რჩევა და განზრახვა ნიადავ სა-
ქმნელად და ჰატიოასნი დიდად.

უთხრა ღექსი

ივისთა წმიდ:თაც ასწავლა ღმერთმან რჩევითა გაგება,
შენ ამა წესსა რადა შლი, რა არს ახლისა¹²⁹ გაგება?

ჭარშონამ თქვა: მოწყალემან ღმერთმან მოსე წინასწარმეტყველს უბრძანა სხვათა შეგებითკა, არათუ ამისთვის, რათამც მათ სხვათა გამოარჩევა მისსა საზმარ იყო, რადგან თვით ღმერთი პირის-პირ ეტყოდა, და ორისაკე სოფლის გზა უფრთხელად ასწავა, და ესეთი სარკე შემზადა, ყოვლისა სიკეთისა მანკებულელი იყო, მაგრამე ამისთვის უბრძანა, რომე სხვათა მაგალითად იეოს, და სხვათა კერეთ, მსგავსად მისსა ჰქონ, რომე კაცნი თვისსა ჭკვასა არ დასჯურდენ, და თვისისა საქმისა მინდობილნი არ იყუნენ, და გამოარჩევითა და გამოკლევიით ჭკვა ნაკლებობასა სხვათა ჭკვისა გამოკითხვიით შესარულებდენ და შემოწმებით დაამტკიცებდენ, რაკვარადაც ბაზმის სანთელსა ზეთი გააძლიერებს, და ცუცხლისა აღსა, რა შეშისა სიმრავლე დაურთო, უფროსად აღენტებისა ნუ გტონია, ჩემი ესე ნათქვამი კერე იეოს, რომე რჩევისა მოშლასა ვიტყოდე. მე ამას ვიტყვი, რომელიცა რჩევა ითქვას, იგი ესრეთ დაიფაროს, რომე არაიენ გააძლიეროს, ამისთვის რომე, ხვაშიადისა დაფარვისაკან ორნი სარგებელნი იშეუბან. ერთი ესე მრავალ გზის გამოცდილია: რომელიცა საქმესა ფარულად ეცდების, ყოველივე ადრე იქმნების, რაკვარადაც ლოცვა დაფარული უადვილეს შეიწირება. მეორე ესე — რაგინდ რჩევა და განზრახვა ვერ შესწორო, და ანუ ერთი საქმე რამ გულთა შინა გტონდეს და არ გამძლიდეს, მაჴედ მტერი ვერცა შამათსა გიზამს, კერცარას ზიანს იქმსო.

უთხრა ღექსი

იუცა საქმნელი კერა ჰქმნა, არა რა საზრახავია,
მაგრამე სხვანი რა გტმობდენ, ესე მეტადრე ავია.

ფიორუხამ უბრძანა: ეჭა, გონიერო მასწავლებლო და პატრიოსანო მრჩეველო! მე წყალობის მონიჭება, და აძლიება, და სრული მინდობა შენდა დამიცს. ყოველთა კუზირთა და სწავლულთა კაცთა, რაცა ამა კართა მოსამსახურენი არიან, შენ სისრულითა და რჩევიითა ჰმტ, და უპატრიოსნესად გტედაე, და რაცა შენის პირით სწავლა და რჩევა გამოხდეს, მისსა მოხსენებასა ნუ დამარიდებო. ჭარშონამ თაყუანი-სცა და თქვა

ღექსი:

ტე, შენნი მსჯავრი მხეტა და მფრინველთა გაჰკვირვებია,
შენნი სიბრძნესი კაცთაგან დია მოსასურვებია!

ყოველთაგან მონათა საზამსოა, რომე თვისსა პატრონსა სამჯობინასა უჩრქედეს, და მისსა შესაძინელსა საქმესა მოაპოვებდეს და მისსა სასარგებლოს მოახსენებდეს. თუცა მისი რჩევა საკეთილოდ რადმე ნახოს, და მით მე-

¹²⁹ ვარიანტი: რა არის ახლის გაგება?

სის ფარდავის სიბნელე განათლებოდეს, ამოდ და ტუბილად შეაკონბდეს, და სავდრებულთა ცლითა, ვირომ მასი რჩევა დაასრულოს, სიტყვა არ გასწვიტოს. რომელმაც მონამა, თვისის უფლისა კერძომან, დაუტეოს მისის განზრახვის სს-ქმე და დაფაროს, და მინდობით ნამარსკვი პირობა უარჱუოს, ესეთი კაცი მტრად შეიარცხება. სრული მრჩეული, და მშვიდობის მუთაფელი და მისანდო მოსამისხუ რე ვინცა ხელად იგდოს, მისის სიკეთის მუჭათად პატივი, და ნიჭი და დიდობის რიგი ხამს სსქმხელად, და ბოროტის მეჭმედისათვის რისხვა და წერობა მის ჭეუენის წესითა მართებულია მიაგოს. მე ესრეთ გეონია, თუცა ვინმე ესე ესრეთ ჭმნას, მან მისი თუმი და სკე-სეიანობა მტყინედ დაამუაროს, და დრო და უამთა მოსაჯლის ხელი და ბედნიერობის სიკეთე მას მალ არ წაერთასო.

და მოახსენა შაირო

რაცა შეკებლოს სჯულ მტყინედ მსჯავრი ჭეუე სამართლიანი, ამით დაიპურა ჭეუენა ხმელეთი, ზღვანი წყლიანი. თუმსა სიმშვიდე მიჱთინე, ვითა მზე ფერ-ნათლიანი, და ღმერთი მოგისმობს ჭმუნვასა, თუცა სარ თვალ-ცრემლიანი.

ხელმწიფემ ჭეითხა: ხვაშადისა დაფარვა რა რიგად უნდა, ანუ ვისგან ხამ-სო? მან მოახსენა:

— ხელმწიფისა ხვაშადი მეტ-ნაგლები ხარისხით არისო. ერთი რიგი თვით თავისა გუნებასა შინა ფარულად დაიმარხოს, ესრეთ მალეთი ჭმონდეს, თვითვე ცოდნა არ ეკონოს, არამე თუ სხვასა ვისმე მისგანი აზრითაცა არ აცნობოსო. ერთსა ბრძენსა ამაზედ უთქვამს

შ ა ი რ ი:

რაცა სთქმელი არ არის, შეიკარ გულის ფიცართა, ესრე დამალე, მზარავი ვით იტყვის დასაფიცართა, თვითვე ეპბო, ვერ ჭპოო, სად გედვას ჭის უმტყინართა, და ადრე საპოკრად ნუ დასდებ ადვილად მოსახიცართა!

სსკა ესეა, რომე ორსა ანუ სამსა კაცსა მინდობის ხარისხთა აღიუყანებენ და გაითვისებენ. რომელიმე უარეს-უგეტესობითა, ოთხნი-ხუთნიც იქმენიან, მაგრამე ესე ბუნებით მტერობის ხვაშადი, რომელი გულთა მსჭკს, ოთხის უერისა და ორის თავის მეტსა გაშინაურება არ ეუყრება.—ხელმწიფემა რა ესე გვარი სიტყვანი მოისმინა, საწოდისაგან წავიდა, და ჭარშონა კეზირს უხმო, და დაჯდა და სიტყვა ჩამოუგდო. პირველი ესე ჭეითხა:

— ჩვენსა და ბუებს შუა მტე-რობის მიზიუზი რაჱაო? მან მოახსენა:

— პირველად უამთა შინა ერთსა მადრანს მათი საწყენი უჭმნია, და აწ ბუებსა იგი გულთა ჩასჭრია, ამისთვის გვემტერებთან, და დღესამდე მისი მე-რი დაზოდ გულთა დაუმარხეთო. ფირუსამ ჭეითხა, რაკვარად უოფილაო?

ჭარშონამ თქვა ბრავი

პირველად თქმულა: მფრინველნი მოყრბეს და ერთად შეითქნეს, და ერ-

თი ხელმწიფე გამოსარჩევლად მოიწვეს, რათა წინა უბლოდეს და გააკვირდეს, და ზევთა ცხოვრებისა საქმეთა იგი იურვიდეს, და ზევთა მისთა ბრძანებათა კემორ-ჩილებოდეთო, და თუცა მტერი სითმე აკვირდეს, მისის ბრძოლისა მიწეში გააუწუოსო. მან თითომან თითო გვარი მფრინველი აჯობინეს, და სხვათა მისის გზითა და გამოკვლევით მოშალეს, ვინკმ რიგი ბუსათვის ითქმოდა. ამას უმრავლესნი დაემოწმენს, და მისი გახელმწიფება დასკენეს. ამა რჩევას ზედა რა გაცხარდენ, რომე მისი ბატონობა დაემტკიცოს, რომელთამე დაიწუნეს, და მათ შუა შეფთისა ცუხელი აღკვზნა, და დაჯერების სიტუჟა საზღვარსა გარ-დასცილდა და ჩხუბი საბრძოლისა მიჯნათა მიადგა. რომელთამე ბუს შეწენისა დროშა ამართეს, და სხვათა გაშორების ქუა შურდულით დაუშინეს. მერმელა დაზავდეს და ესე ზირობა დადგეს: კმა შემოკრებულთაგან გარეშე, სხვა ვინმე მოსამართლე მოიყვანონ, და მისსა ნათქვამსა დასჯერდენ, და ესე ცუდი შეფ-თი დააწუნარონ.

ამასობაში ერთი მადრანი შორით გამოჩნდა. ყოველმან მფრინველმან ხმა ჭიქეს და თქვეს:

— ესე არცა ამათ კრებულთაგანია, და ჩვენებრ მფრინველთა გვარია, და მას ვარჩევინათო. თუცა მრჩევლთაგანი, სხვა-და-სხვისა ტომისანი, ერთსა სიტუჟასა ზედა არ იდგენენ, ერთობის მოსაყალი უერთ-პიროდ არ იქმნება, და არ მოისთვლებს, და არცა რომლისა საგონებელი გაქვს, მისსა სახეს კერ გაიცდიო. რა მადრანი მათთანა მოვიდა, ყოველივე მათი ნარჩევი უაშბეს, და მის-გან მის საქმის უმჯობესისა გამოკვლევა მოითხოვეს. მადრანმა კერე უთხრა:

— გეგ საქმე შეფთის მოგონების მომატრეებელი და უმსგავსო ვაჭრო-ბადაა. ბუჲ დიდობისა და მბრძანებულობისა რაჲ სათუერიაო? მას ავ-სახეს და უფერსა ყოველთა ნების მინდობა ვით კვმნებისო!

უთხრა ღეჟისო

მუძლო, ფასკუნჯის ადგილი საფრენლად რასთვის გწადია?
 შენ შერცხვე, ჩვენ ვირჯობოდეთ—კვლავ აუგია, კვლადია!

მადლად მფრინავი ჭორი, რომელი უზემოკისთა ჭაერთა არწიეთა მეპირის-პირობს, და ერთმანეთსა ეჭადიან, სადა წარსრულა, ანუ რაჲ მოკვლენიაო? ანუ შეუნიერი ფარშამანგი, საოცრად სანახავი, რომელსა კერა წალკოტი და უკვილო-კანი ბიბინი მის ფრთა და ბოლოთა კერ ედარება, რა ქმნილა? ანუ ბოლოკარ-კაზი, რომელი მეფეთა თავთა სკუბუნდირობისა ჩრდილთა აყენებს, რომელსა მხარესა გაცვლიათ? მასკუნჯი შეჭგანთენილი, სასტიკისა ფრთისა ხმისათა რომელი მათთა და კვლეთა სძრავს, სად დაფარულა? შუ, თუმცა ყოველნი ანო-კანნი მფრინველნი მოწყვედილ იყვნენ, თუცა უღონონი და ფრთე შემუსრვილნი აღარსად იპოვებოდეს, ესევე უმჯობესია, მფრინველნი უხელმწიფოდ დასდგეთ, და ბუსა სამსახური სასირცხოდ თავთა არ დაიდვათ. რომე მას ცრემლის ბაკრუის სახედველსა შინა მოკვლეს ჭკვისა არიან, ამისთვის მტერნი მათ მეტად ერკვიან.

მერმე, ესეც არის, მათსა უღონობასა კერ დაუტყვებენ, და ჭკუენისა მანათობულსა და განმამბრწინებულსა დღესა ჰრიდებენ და ეშიშვიან. ესეცა უარესი და ძველი სტიქოსთა სისარული და სირცხვილი მათში გაურჩეველი და შეუტეობარია. ეგე საგონებელი დაუტყვეოთ, და მაგა საქმესა ნულარ გაიცხადებთ, თქვენის საქმის საფუძველი სიბრძნის რჩევაზედ დადვით, ჭკვის რიგი კანონთანი ხელთ აძუროთ, უოკლისა მოსავლისა და საქონლის გაცემასა რჩევის გზით იძომოდეთ, რომე ვამყოველ განსვენებით და ბედნიერად იყოთ. ვერეთ თქვენ შუა მშვიდობის შუაფული განიხროთ ესეთი, რომე პირ-მრთელი და ცოდნით სრული მისაღებელი იუოს, რამცა საქმე მოგადგესთ და მოგინდესთ, სრულითა და მოსაწონებულსა რჩევითა მისი მოურსნობა და გაცება შექძლოს, მის უურდგელის მსგავსად, რომელმა მთოვარის მოციქულება იწემა რიგანის განზრახვითა, თვისი ტვარი და ტომი დიდსა ჭირსა მოაშორება. მფრინველთა ჰკითხეს, როგორ უოფილარა?

მადრანმა თქვა არაჲი .

უთქვამსთ, ზარბანდის ეუნმულთა, სადა პილონი გვარობენ, ერთსა წელმწადსა არ იწვიმა, ცვარისა დეღამა სიამძღრის ძუძუთაგან ერთითა წვეთითა მწუწურკალსა მიწასა, აკვანთა მწოლარესა, ბაგე და პირი არ გაუსველა, ხმელის წლის ცეცხლის სახედედნი, გულ-ჭათა თვალთავით, ცრემლ შეშრობილად გახდა, სწრაფად მდენი რუბი უბედურის ნდომა წადილივით გაახრო. ამისთვის პილონი, წუწურვილის ტანჯვითა უღონო ქმნილნი, მათთა ხელმწიფეთა კაჯნეს. მან უოკელსა მხარესა წუღისა საძებრად კაცნი გავზანა, რომე დიდის ცდითა და მრავლის ღონის-ძიებითა წყალი მონახონ და ჰპოონ. მათ პილოთ საწადლის ცდითა და ნდომის ფერხითა მის თემის გარემო სრულებით გაზომეს, ერთსა მდინარესა შესვდენ, რომელსა სახელად მზის თეალი ეწოდა, (მას სპარსნი ნართაულად მთოვარის წყალს უწოდენ¹⁴⁰.) ჭადიან ტუიანი, დიდი წყალი ჩადიოდა. აცნეს ამაჲი, და პილონი მუნ მივიდნენ და მათი სიმრავლე წყალსა მუნ სმიდეს. იგი ადგილი უურდგელთა სამყოფი იუო. რა მუნ პილონი მივიდნენ, უურდგელნი დიდსა ჭირსა ჩაცვიდნენ: პილონი სულათ შინა ფერხთა დაადგმიდენ, ესრე გასთქურდენ, ძვალი და რბილი აღარ გაიჩნეოდა, მათი გვამი მიწათა აღერეოდა.

ღ ე ქ ს ი

რა წყარა წარული მინდოროთ, ესე იქმნების კიცია,
რომ შენმა ცხენმა დათრგუნოს მათი თაკები მტყიდნა.

მათ პილოთ მოსკელითა მათ უურდგელთაგანი მრავალნი უწყალოდ დაითრგუნა.

ტ ა ვ შ ი

რა გარდაგრებათ, კინლა დარჩება, თუ ორჯულ-სამჯურ კიდევ გვეწვიით?

¹⁴⁰ მთოვარის წყალს უნ მ ო ბ ე ნ .

ეურდგელნი ერთობით ერთს დღეს მათს ხელმწიფეს კართა მიადგნენ, და მოასხენეს:

— ქვეყნის მპყრობელთაგან მართებულა, საბრალთა მთვარეულნი და უღონთა ხელის ამპყრობელნი იყენეს. დალიქთა ჯდომა მოსამართლეობისა და მოურნეობისა გაგებულა, რომე ნაღვლიანთა და ძალ-დამართებულთა უღსინოს¹⁴¹.

მოასხენა ლექსი

მეფობა მისთვის გაგო, საუღართა მჯდომარეობა,
შეჭირვებულთა ელხინოს, ერგოს, ვის სჭირდეს შრეობა.

რადგან ჩვენი მოურნე ბრძანდები, აწ გააშწივე და ჩვენსა შეჭირვებასა უხვაიშენე, ჩვენისა ესოდნისა ტანჯვისა საპასუხო გზა გაარჩიე. აჰა, ივინი ადრე შემოაქცევიან, და რაფცა ნახეარ მეკდარნი მათ თურსთა გარდარჩომდათ, აწ მათცა დასტკეპნიან და სულსა განაშორებენო.

თქმეს ლექსი

ერთხელ გენახეს, სულ მიგვიღეს ჭკუა, ცნობა, გონებანი,
აწ ამსცა მიგეტაცებენ, გააქსლა სულთა ჭონებანი.

ხელმწიფემ უბრძანა: ესე კერე ცოტა რამე საქმე არ არის; სიჩქარითა და სისწრაფითა კვცადნეთ გაძება შეიძლოთ! რომელიცა თქვენში მეცნიერი ვინმე იყოს, მოვიდეს, რომე ჩჩვეისა გზები მოენახოთ. ზღაღება და კერე მათი შემართება ჭკვისაგან საქმელი არ არის, სიბრძნისა და ხელოვნების მეტი ღონე არა დაიდებო.

ბრძანა ლექსი

სიბრძნით მდიდარნი, ცნობილნი, ჭკუითა გარდამჭარბენი,
ურჩევლად არას იქმონენ განზრახვათ შემასარბენი.

მათ შინა გონიერი და მეცნიერი ეურდგელი იყო, სახელად ბეირუზ ეწოდა. მათხელ მას ჭკვა, ცოდნა და განზრახვათა გაგონება ნამეტნავი ქქონდა. რა ამ საქმეზედ მათი ხელმწიფე შეჭმუნებული ნახს, მიეახლა და მოასხენა

შ ა ი რ ი:

მეფეს თვისთა მონათა ზრუნვა აქვს ნახელვარისა,
წყისა, მართებს გამართვა მიდრეკილ-მიმცნარისა,
მოღსენა შეჭირვებულთა, ნუგეში გულ დამჭნარისა,
და სიტყვა განჭკურებს, მოაღსენს შესმენა საუბნარისა.

თუცა აჯობინებთ, ჰილოებთან მე დესპანად გამგზავნეთ, და ერთი მისანდობელი კაცი თან გამატანეთ, და რაფა მე კქმნა და ვთქვა, მოისმინოს და კერე ქმნას. ხელმწიფემ უბრძანა:

— შენი მიუნდობლობა და უპირობა ჩვენ არ გვასმია, და არცა შენი სი-

¹⁴¹ ვარიანტი: ძალ-დამართებულთა ე ღ ს ი ნ ო ს .

მუხთლევ ვისმე უნასავს. შენი სწორი ბუნება და ერთგულობა გვიცნა და დაგვი-
რწმუნებიაო.

უთსრა ლექსი

შენის საქმისა სახენი მასშია, გამირჩევია,
კიდონტა ოჭრო-საცნობლად გარჩევით გამირჩევია.

ხაბუნდირო გვა წარგეძართოს, და რაღვა საქმიანობა და ხელ-გამომავლო-
ბა გაქვს, ეგადე შენ, ხელმწიფეთ ღესპანი. ღესპანთა ენა, ხელმწიფის კეთილი გუ-
ლის წერილის საიდუმლოსა ცნობა მისგან გაგზავნილის სიკეთისაგან გამოცხად-
დების, ამისთვის რომ, თუ ღესპანის რა ერთი ცოდნა-მეცნიერება გამოჩნდება,
და კეთილსა საქმესა და სწორესა გზასა დაუნახევენ, ხელმწიფეთ გაგებისა, გა-
მორჩევისა და ცოდნის თანა-ზიარი შეიქმნება; თუ არა, და ღესპანი ცოდნა
ნაკლები და აჩქარებული ნახეს, ზოროტის კაცისა ენა ხელმწიფეზედ აღიძვრის,
ზრახვასა და გმობასა დაუწყებენ. მეცნიერთ ამისთვის მრავალი რამ უთქვამსთ,
და მტკიცედ უწერთათ და აღრიცხვით არაკები მოუყვანათ. რომელსა ერთსა
ადგილსა ღესპანისა გაგზავნა გენებოსთ, მეცნიერი და გვარინი, და მათგან უმე-
ტეს, სიტყვა მარჯვე, გამსინჯავი და სიტყვის მეპასუხე იუოს. შირველნი
მეფენი გამორჩეულსა თილოსოფოსსა გაგზავნიდენ ღესპანად. ალექსანდრე ძაგე-
დონელი თვისსა სამოსელსა შეიგვლიდა და, უმრავლესად, თვით წავიდოდა და
იტყოდა.

ლ ე ქ ს ი :

ჯივი და ღომი ძლიერი, მონადირე და მარები,
თვითვე დადიან ღესპანად, სიტყვა აჭეთ არ საქმარები.

ერთსა ბრძენსა ღესპანის გაგზავნისთვის უბრძანება:

თქვა ჩახრუნავლი

ხამს მოციქული ბრძენი და სრული, სიტყვა რჩეული, გულ-გმირი, ჭკელი,
ჭკითხონ სახენი მეპასუხენი, სმათ მოსაწონი, საქციელ ძველი;
მტერთა შემრიგე, ათა გამრიგე... ეს შენგან მინდა, აგრვე კელი,
და არ სიტყვა მცდარი, არიოს ჭარი, თემთ მოხსარი, ვით ჭარბი გველი.

ბერუხამ მოახსენა: მე, ხელმწიფეო! თუცა მე ღესპანთა რიგი რაღა ძალ-
მიღეს, ვინც, მაგრამე ჭკუენის მთარველს თქვენს მოწყვლებას კვედრები, თვისი-
სა სიბრძნისა სიკვრთაგან დაუფასებელს მარგალიტის ამოღება ბრძანოს, მეც-
ნიერების ძათთა შეწყობით დააცვას, რომე მე იგი მის დროს სამაყულად მო-
ვიხმარო, და ჩემის გაპატიოსნების და ამაღლების სათაენოდ დაგვა, და რაღა
ვისაქმო და გქმნა, მის კანონისა და სწავლისა გარდახდომასა გვერძალო, და
თქვენს ბრძანებისაგებ ქმნასა კვდალო და გვრე წესიერად ვაცადუნოთ. ხელმწი-
ფემ უბრძანა:

— ჭი-ჭი, ბერუხა! მოციქულობისა საუმაჯობესო წესი ეს არის, რომე
ენის მახეილი ბასრისა ხრმლისაგან უმკვეთელესი ჭქონდეს, მოთმენა და შეძლე-
ბა, სიტყობა და შერისხვა მის შირთა ზედა გამოცხადებით გაწყობილი იუოს,

სამუდარო ბრწინვალება გარ უნდა უერთებოდეს. ესრეთი მცოდინარე ხამს, მისმა მუქასუსებმა თუცა კუშტი რამე უთხრას, მან სიტყბოთა, და სიწყინარით და აუნქარებლად მოიუხნოს და დაცადოს. თუცა სიტყვის აღება სათნო უოფის პირისაგან სილაღით მოგიხდეს, ხამს დასასრულსადაცა გულის დასაამებელი გუ მოხან:დ სიტყვა დაუტყბო, და სიმიდაბლის საუბრით ბოლო მოუღოო.

უთხრა ღექსი

ამო სიტყვა შერის ძალსა გულისაგან გაატყბეს,
ტკბილი ერა წარბ-შესკვნილსა სარისხველად არ აკატყბეს.

მართალია, დესპანმა სიტყვა უნდა იგოდეს, მაგრამე ესრეთ—სიტყვა წყა-
ლობისა და რისხვისა, წყენისა და ხელ-გამომავლობისა, სიყვარულისა და სიმუ-
ლილისა, სიტყბოსი და სიმწარისა, შეკვირისა და განხსნისა, შეპყრობისა და
განტყეებისა, გაფრეწისა და გაკვრისა, გამოჭრისა და გამოტელებისა. ხამს
სიკვდილი და დაწვა თავს იღვას, და სოფლისა დიდება და პატრიო რომ მი-
ნიჭონ, თვისი პატრიო და ნამუხი არ გაუშვას; ვისთანაცა მივიდეს, კვადოს
მათი ქიშპობა და გულ-ბორცობა შეიუნას, გამოიძიოს. ბრძენთა ანდერძად დეს-
პანათვის დაუგლიათ, საუბრისა მოსაჯალი არისო. ბერუსამ ქება შესახა და
დალოცვა, და სახელმწიფოთა კარი გამოვლო და სცადელსა ხელი მიჭყო. რა დამე-
მა ლილის ფერი იაღმავი შეიმოსა, და ბნელის ფარდაგი მინისებრს ქვეყნის
ნათელსა წინა ჩამოუფარა, მცირეს ხანს უკან ძლიერების საუნჯის უფალმან სპე-
ტავი ტახავი მთავარისა ცის სიფლის პირთა ზედა დაბრუნვა.

ჩახრუხაულო

რა მუშეთ ჭიპისა. თმანა იპისა, ღამის სისრულე მას შედარა,
მთვარე სრბოლითა პირ-ობოლითა კრდოს ამოხდა, რა მოიადარა.

რა მთავარე საშუალ ფოროს დახსლოდა, და მზის ელვა მიწას ქვეშ და-
ფარა, და სმელეთის პირის სამკაული ბრწინვალებისა ნათლის სისრულე ხელ-
ცარიელი კუთხთა მუდომელი დაჩჩა, ბერუსამ პილითა სიმრავლესა მიმართა და
მათსა სამყოფთა მივიდა. გონებთა შინა იტყუდა: მათ უწყალოთა თუცა მივე-
ასლო, საშიშარია და სულის გასაწირავი, რაცინდ მათის დასთაცანმა ავი არა
მოიხებონ რა. აგრევე საბოლოოს ჭკვათა შინა¹⁴² იგი უმჯობესია, თავ-სედთა და
შბორკავთა კაცი ზედა არ უნდა შეკარდეს, ამისთვის რომე, მათ თვისისა სიდი-
დისაგან საბრალეთა და დაცემულთა შეწყალება არ აქვსთ, და ათას რიცხად შე-
დონებულთა ფერხთა ქვეშე მოამწყვედებენ, და ამა უცხოეს საჭმის მიწის მტკერთა
მათს გაზავებულს ყურთაცა არ მოიცხებენ და არცა შეიჭმენებენ.

თქვა ღექსი

მათ ჩუენი არა რა შესჭირს, საბრალოდ დარჩომილთასა,
დილის ღამეპარი თუ გაჭრა, კიდები ძირსა ჩრდილთასა.

¹⁴² გარიანტი: აგრევე საბრალოს ჭკვათა შინა.

ესე მიჯობს, ერთსა მალალს ადგილს აქნდე და მოციქულობა შეგატუობი-
ნო, და თუცა მიმიწვიკს—მიკალ, და თუცა კერ შეგატუოვიკ—სულს მანც ცოც-
ხალს გარდაყარხნო. ერთს მალალს გორათა შედგა და პილთო ხელმწიფეს შო-
რით ხმა უუო, და უთხრა:

— მე მთოვარისა მოკზანილი ვარ, და მოციქულებისა რაცა წესია, თუცა
მას მიუოფთ და არა მიმავს რა, და მიმიწვიკეთ, მოკალი შრავალი მალალი და
უგადრისი სიტყვა მომაქვს. თუ მთოვარისა დაკედრებულს დამისმენთ, დამისა
ჭალაქისა პატრონია და დღის ხელმწიფისა მონაცვლე. გინცა მისის მცნების
გარდაშავალია, და ბრძანებისა მისისა სიტყვასა გულის უურს არ მიუპურობს,
ამას ჭტავს, კაცონ თვისითა ხელითა ცუდელი თვისითა ფერხთა ნებით დაიკრას, და
თვისისა სიკვდილსა თვისითა წადილითა ცდილობდესო. პილთო ხელმწიფეს რა
ესმა, თვისით ადგილით შე აიჭრა და გამოჭკითსა:

— მკა მოციქულობის მიზეზი რაჟაო? ბერუხამ უთხრა:

— მთოვარე ამას ბრძანებს: რომელნცა უღობოთა. ზედა გაბლიერდებან,
და მათ ზედა ზეაობით მოქადულობენ, მათის თავისა ხელს ჭვეშე შემოგდებსა
და ფერხითა დათრგუნვასა ცდილობენ, ესე მათისა სიბორტისა წარმომანინებუ-
ლია და სიკვდილისა მორკეთა დაანთქამსო.

უთხრა მრჩობლედი

ნუ აღადგები ზეაობით გულისთა მალად მქენითა,
გონებას შეურსა ნუ შერთავ წუთსაცა ზედა ჩენითა¹⁴⁹.

თუ უნაგარი რისხვისა ცხენსა შეადგა წურომისა,
სისწრაფით მაჭენებელსა დაგიდგეს კერ საზომისა.

ანაზად თა(სა)ი დაგენთხას წყალი, სიცოცხლის მწკეთარე,
სუეროს წამწამი შენს ფარსა კვების დასაფუთარე.

ბოლოდ ეს საჭე სხვა რიგად მოგიკა, მოკესცება:
საჭე ხელიდამ წაგიკა, მეფობა გაგებიჭება!

შენ ესრე აძალეებულ ხარ, რომე შენი თავი უოკელთა ზედა უძალეს და
უმტობსნეს გკონია. შენი უბადო ძალი და ძლიერება შენისა ცაცუდების მომ-
დებელია, შენ დიდად რადმე შეგირაცხია. აწ ესეცა ჭუავ: ჩემს მდინარესა ზედა
მოსულ ხარ და ღაშქრისა სიძრავლითა შეკობილწებია, და მრავალი სიბორტო-
სა სიბნელე მას წყალთა შინა შეგირთავს,—ესე არა იცა, ფრთე ძლიერი ორბი
თუცა მას წყალთა ზედა გარდაფრინდების, მეხის ტუხის ცუცხლი მასცა ბოლო
ფრთესა მოსწავსო? ანუ შვის თვალმან ცის წალკოტით მისი დაპურობა მოი-
ნება, კარავ მოასრულნი ზღვის თევზნი საოცრისა ისრითა თვალთაცა მისთა
აუკერენო?

თქვა შაირი

დეკაჭახნი, მუნ მიმაკლნი, კლარ შეიჭენ შეკობითა,
გერ გარდაფრინდეს მფრინველი, ფრთენი დასცვიდეს ნებითა.

¹⁴⁹ გარიანტი: ნუ შერთავ წუთსაცა ზ ე და ჩ ე ნ ი თ ა .

მის უეტიკოდ ვის ძალ-უცეს გამოკლა უმორებითა,
და კერა მოძრაჲმან კერა ქმნას მუნ დღომა მათის თნებთა.

მე ჩემისა უზომოსა მოწყალებითა ამა დესპანისა მოგზავნითა შენთვის
ესეცა მიცნობებია, შენთვის დიდი პატივი მეწადა. აწ თუ შენ შენსაკე სამუთოს
მიმართავ, და აჭა მოსვლასა შეინანებ, შენვე გიჯობს, თუ არა, მე თვით თავით
ჩემით მოკალ, და ესეთისა ტანჯვითა მოგაკვლინებ, უოკელთა უკვირდესო. პირ-
ველად ესე კრთისა სიტყვისა ნიში შემომითულოა. აწვე სწრაფად მოდი, მას
წყალსა შინა ვარ. რა თვალთ შენით გამიცადო, მას უკანით ჩემსა წყალთა კო-
დესა აღარა განვლოო.—**შილოთ ხელმწიფეს ესე სიტყვიანი მეტად გაუკვირდა,**
შეშინდა და წყლისაკენ წამოვიდა, ჩახელა და მთოკარის სახე წყალში დაინახა.
ბერუხამ უთხრა:

— ხელმწიფევე, მცირედი წყალი მიილე, პირი დაიბანე, და მთოკარესა თა-
ყვანი ეც, ნუ თუ შეკვიწყალოს და ღმობიერ გექმნას. შილომა რა ჩიკიანი წყა-
ლთა შესხო, წყალი შეაჩქრად. შილოს მთოკარისა შეძერა კვონა. ხმა ჰყო:

— მთოკარისა დასპანო რა ჩიკიანი წყალთა ჩაყვავ, მთოკარე მიწყინა და
თვისით ადგილით შეიძრაო ბერუხამ უთხრა:

— ნულარა სდრობე, თაყვანი ეც, რომ დაგიტებესო. შილომ მისი რჩევა
ადასრულა და პირობა დაუდგა: დღეის წაღმა მუნ აღარ გავლას და არცაღა
სხვანი შილონი მის წყლის კიდესა მიუშვას. ბერუხამ იგი ნაქმარი მისსა ხელ-
მწიფესა მოახსენა... და ესე გვარისა ხერხითა ყურდგულთა მშვიდობა მიგვა, და
მას წრტიალას ჭირის ტვივილსა მორჩენ.

ესე არავი ამისთვის მოკვიყანე: თქვენში მცოდინარეს კაცს საჭმის წი-
ნი წაყვანა უნდა შეეძლოს, და მტრისა გაცრუკებას ეცადოს და შეიძლოს. თუცა
აწ თქვენში ჭკვა და ცოდნა არ დაკარგულა, რა საქმნელად თქვენის ხელმწიფობის
როარტაცი ბუს სახელთა იწერებოდესო! ესე თქვენთვის მიცნობებია. ამა
ჭირსა თქვენ ნუ შეიყრით, რადგან მათ ესოდენი ავი წესი, სიმტყუენე, სერ-
ხი და კშაურობა ქმნან, და გულ-ღრტუნნი არიან. თქვენც იცით ყოვლისა სა-
სირცხოსა საჭმესა ხელმწიფის უპირობობა უარესი არისო.

თქვა ძრწობლელი.

რა სიყვარული დაგდოს პირობის განაკიდარმა,
გულსა ვით უძღვნას სიბრძნენი სულისა განაზიდარმა?

თუ მკერდი საცთურისაგან, სე, გაიშვა ღამურად,
მაში ნათელი არ დარჩეს, არც ყოლე, არცა წამურად.

მუხთალი ეცდი კერ კაცობს, ესე სტანთ გლახა, მდიდარმა,
გერა სირცხვილი მოიხსნას თრ-პირობისა მზიდარმა.

მეფენი დაშაბუელისა აჩრდილნი არიანი შადლი შემოქმედსა, რომე ესრეთ
შემოხდაი მათდა უმწყოდ ჭკუენასა ზედა სიმშვიდე და მოწყალება არა განთლდე-
ბის, და არცა მათდა უჩრდილოდ თემთა შეება და განსუენება არ მიგვემის, და

ცის კარავი მათის მოწყალების სვეტისა კიდე, არა მგონიეს, სხვასა რასამე ზედა
იდგესო.

თქვა ჩანსრუსაჲდა

თუ შემოქმედსა, ყოველთა მხედსა, უსამართლონი თუ ოდეს სდგება,
ღურჯთა კარავსა, ხმელთა მფარავსა, უთოკოდ გარე არ მოგვზღულდგება.

ქვენიერისა კაცთა განსკვნებისა საბული მოსამართლე მეფეჲსა ზედა გამო-
ბმულთა, ცათა კარავთა თოქნიცა, თუცა მეფეთა სამართალი, მოწყალება და გბე-
ბა არ შეეწყვა, იგინიცა ერთმანერთს შეაწყულებიან. მეფეთ ბრძანება თვისთა საბრძა-
ნებელთა შინა სულთა ამოხდისა და საქონელთა იაჲარ-ყოფისა შემძლებელია.
მათი ბრძანება ზეკარდამო განგების მიმსგავსებულთა: განსნისა და შეგერისა,
გაკეთებისა და წახდენის მქმნელია. მაშა, მეფენი მოსამართლე და მოწყალე
უნდა იყენენ, არა თუ უსამართლო და უწყალო, და გლესთ მეუღიერე და უხამ-
სად მომგვლელი იყენენ, და რისხვასა და ძალს უძრავლებდენ. ხამს მათი გულის
სარკე შურის მტკერისაგან გაწმიდონ, გულის მაგალითსა ზედა ხრიკი, ხერხი
და საცთური არ გამოისახონ. რომელიც საბრძლო გლები უწყალოსა და უსა-
მართლოს მეფისა და ხელმწიფის ხელთ ჩავარდება, კერე მოუხდება, რაკვარდაც
მას კავახსა და შხეროს მემარხუელის კატისაგან მოუვიდათო. მფერინველთა ჭით-
ხეს, როგორ უოფილდა?

მადრანმა თქვა არავი

მე ერთისა მადლისა მთისა კალთასა ერთსა ხესა ზედა ბუდე მედგა. ჩემდა
მეზობლად ერთი კავახი ბუდობდა. ერთმანერთი დია გვიყვარდა და ჰატვისა და
აღერსს ერთმანერთს. არ კავლებდით. მე მისი ნახვა ზედსა-ზედა მსუროდა.
დრო უმთა გამოსაკალი და შეება, თქმული და გაგონებული, არა გვაკლდა რა.
კავახი ანაზღად გაუჩინარდა. მისის გამო ჩვენის შეურის ჟამი გაგრძელდა, ეს-
რეთ რომე სიკვდილსა ვგულობდით. ცოტას ხანს უკან, ერთი შხერო მოვიდა
და მისი ადგილი მან დაიპურა. რადგან მე კავახის ველარა შევიგენ რა, მისთვის
ადარ დავუშალე,

და ვთქვი ტაემი:

ერთი თუ წავა, სხვა მოვა, სხვა სხვისა საადგილოსა.

რა დღენი რამე წარსდა, ცისა მბრუნავსა ჟამი გამოსცვალა, კავახი აგრვე
გამოჩნდა და მოვიდა. რა სხვა ვინმე თვისისა სახლსა და სამკვიდროსა შინა ნა-
ხა, ბრძოლა შეეკმნათ. კავახი სამკვიდროსა თვისისა დაცლასა და სამყოფისა დანე-
ბებასა ეტყოდა, და შხერო ამას ეტყოდა:

— აწე ეს ადგილი მე მომცემია და მე ვუფელე. თუცა სარჩელი რამე
გაქვს, სამართალსა შინა მივიღეთ და მუნ გავიწყვიდოთო. კავახმა უთხრა:

— შენ ძალითა და უსამართლობით დავიპურია, და მე სიბული და გუჟარი
მაქვსო!—ამა საქმითა მათში დიდი მტრობა და ჭიშპობა გაძლიერდა, და დღე-
ყოველ ცილობაჲ ჩხუბის ცეცხლისა უმეტეს ნთებასა უმატა, კამათობისა და ბრძო-

ღისა დროშა გაშალა. მე რაზომცა კამშვიდები და მათს დაწყებასა კვდილობ-
დი, კერა ღონე დაეუდგე. ორნივე ამ ზედან დადგნენ: ერთს ღვთის მოშიშსა
და სწორსა მოსამართლესა კაცსა თანა მივიდნენ, და მან რაცა უსაჭოს, მისსა
ბრძანებასა და სიტყვასა არ გარდაეხდეთო. კაკაბმა თქვა:

— აქა ახლორე ერთი განშორებული და მარტომყოფი კატას, ნადვკ მე
მარხულე, პატროსანი, არავისი მარტოველი, დღე-უოკვე კეთილის მქმნელი, და
მე ღოცვითა გამათენებელი, მანობამდე ფერხზოდ მდგომელი, ვირემ ოქროს სნა-
ტინი ჯიმშედის მზისა წინაშე დერეფნული ცა გაფარლიალებული შეიქმნებოდეს.
მის დრომდის, ვირემ ფერადთა ქვეთა სამხუბი ღამის მთავართა გარე დასხმო-
დენ, თვისსა ბუნებასა და აკებულობასა შეაწუხებსო, ბრძედსა შინა შიმშილის
ცეცხლითა იდნობაო. ერთს უამს რომე ვარსკვლავთა ცხენი მნათობი და ტატან-
თა ღაშქარი ცისა ფორეთა ტრიალით მოვიდნენ ერმის უამის გამოსვლამდე, რა
ბლიერების ფარკენი ადრეან ქვეანსა მომართვენ, და ცისკრის ელვისა ღამართა
აანთებენ და ხმელთა ზედა სხვიის გამფენელი მზის ბრწყინვალება მიწის პირთა
ზედა საწინო იქმნებოდეს, სანთელსკით, ღოცვით მდგომარე ფერხთა ზედა სურ-
ვილის აღის წვითა და ტრფიალებისა შინთისა სიმხურვალეთა ნადნობსა ღვეთ-
თაებრ ცრემლი სდისო.

შ ა ი რ ი

გუგათ წყართა ხელ-პირთა მწიკელი სრულ გარებანოდან,
მოწყენით კუთხთა მჯდომელსა ცად ასულად გარებანოდან,
საწუთრო ქვე დაეთრეუნა, ქნარ-ბარბითს გარდებანოდან,
და სულთა ტრფიალსა გონება ციურთა გარდებანოდან!

მისი პირის სასხნელი მხალი და წული არის. ცხოველთა სისხლის და-
თსკვა მისთვის საზარელი და მისის ნებისაგან განშორებულიაო. სხვა ბრძენი მის-
გან უფროსად სახელ განთქმულნი სადა იქმნებო, რომე ხეენი სწორე სამართალი
ქმნას, და კერცა მისთანას სადმე კბოკბოთ, და მას გაკაბრკობინოთო. ამას ორ-
ნივე შესჯერდენ და პირი მის ბრძენის სახლსა მიაპურეს. მეცა მათ უკან გაეუდგე,
რადგან დროშა და უამმა მას შემარხულე კატასა ესეთი ნადირნი მიტკვარა, რა-
თა მათ მტურთა შუა რაგვარსა სამართალსა და მსჯავრსა მოახდენდა, იგი მენა-
ხა. რა მასთან მივიდნენ და ქვეუნიის ნაყროკანი თკალი მათ შეტკრა, მარჯვენასა
ფერხთა დაენდო, და პირი სალოცავისაგან მიიქცა, ღოცვა იწუო და ღმერელს
მადლობა შესწირა, და მხურვალე კედრება აჩვენა, რომე სიმშვიდის სახითა ში-
ნადიროს.

შ ა ი რ ი

ჯოჯოხეთისა კარისა კლიტვა გასალებელი
საჩუენებელი ღოცვანი, თუ გაიმრავლა მქებელი;
იდუმალ ავის მოქმედმა საქმე ქმნას სამაგებელი,
და ცხადად კეთილი რას არგებს კაცობრივ გასაგებელი?

რა შესერომ ესეთი საქციელი, და პატროსნობა და რიგი მისგან ნას, და

დად გაჰკვირდა, და კაცებიც მის მოღვაწეობის განცვიფრებაში შეიპყრა. მანამდის მოიგნა დეკი, კარემ ლოცვასა დასრულებდა. ლოცვისა შემდგომად შენდობა მოითხოვეს, და მათსა სამართალსა ეკედრნეს, და მათში შფოთისა და ჩხუბის განმედას გაჰხნეს. რა მრავალი სახვეწარი სიტყვა მოახსენეს, მან უთხრა:

— თქვენ სანთარი მითხარითო!

კაცებმა თვისი სარჩელი მოახსენა. კატამ უთხრა:

— ჭაბუკო, მე დია სიბერე მომწევია, გაცხადებულსა საწადელსა ჩემისა სრულისა სასმენელისათვის დაკლება შეუმატებია, სფეროსა ჩქარად ბრუნვასა სისუსტის მტკერი სახედველისა გუგათა ჩაუბნეია, ხელისა სიძლიერე ჭირთა ჯდმარძინებულს დროს მოუკლავ, შემოდგომისა უმას ნოტიობისა წყალი და ღონის გემო ჩემისა სულისა წაღოტათა ნერვთათვის შეუშერავ, ჭაბუკობისა სიხლე და სიმხნე, დღეს რომელი თვით ძლიერ და დონიერ არს, სიბერის შებმის დილასა მოუტაცია... ესე უოკელი სირცხვილის შემოკრებისა შტანგიაო.

უთხრა შაინო

სიჭაბუკისა უავილი დამიწნო უამთა დენამა,
დღე მირბის, თუცა კარწმუნებთ, ან ნასა თვალთა ჩენამა.
ნდობა მომაკლო წადილი მან განგებამა ზენამა,
და ტვინი დათხელდა, დააგლო სასაპროდ მუხლი რენამა.

ახლორე მოდიოთ, და თქვენი სარჩელი მალვად მითხარით და მეორედ მომასმინეთ, რომე ორთავე საქმე სწორად გაკარჩიო, და სიმართლით გაუბრტო. და სამართლის ქმნამდე, ჰირველად თქვენის სიუკარულისათვის ცოტა რამ სწავლა მინდა გამცნოთ, რომელსა შინა სჯულებიერ და ამა სოფელისა სამჯობინაროა, და უური მომაშუარითო.

უთხრა ტაეზი

დღეს არა მისმენთ სწავლასა, ხვალ დაინანებთ დაკლასა.

თუცა გულ-პერობილად მომისმენთ და დაისწავლით, მისსა ნაყოფსა ორსავე სოფელს მოისთლობთ, და თუცა არ დამიჯერებთ და მას მცნებას გარდახვალთ—მე უოკლად უბრალო ვიქმნებიო.

უთხრა ლექსი

მე რაცა მმართებს განწავლით გამცნებთ, რაც საცოდნარია,
იქო, თუ არა იქო—თქვენ იცით, ჭკვათაგან საპოვნარია!

სიკეთის ჰირველი კარი ეს არის: ორთავე სიმართლე მოიწადინოთ, სიწრფელის გზასა არ გარდაუჭციოთ, ესე იგი არს, კერძო მსახურება და უსჯულოება არ შემოგკროოსთ, ამა წუთის სოფელის ხელის კიდებითა საუკუნოს საშუაბელისაგან უმკვიდრო, და სასუფეველისაგან უცხო არ შეიქმნათო. კაცებმა უთხრა:

— შე, სწორე მოსამართლო თუცა კაცნი სიმართლესა ცდილობდენ და სიწრფელისა გზასა კიდოდენ, მოსამართლისა სახლთა რადღა მონახვენ, ანუ

ბრჭკეთა თაჲის წყენა რადმცა იქმნებოდა? ფიცი და მოწამე უამთა მატიახეთაგან აღისოცებოდა... თითოსა კაცთა თჳალი ნდომისა და წადღისა მარღეთა შუკკრია, და სიძარტლის სახესა მათი გუგა არ დაინახეს, თუ არა, კაცსა რა გონების თჳალი სურვილისა საოლაჲეთა განათლდება, შურისა მტკერი მისის თჳალისა სარკესა ვერ მიჲკარება. მას ელან და ნდომობენ, ვიერე მადღისა სახე დაინახონ, და მათის გონებისა თჳალსა სინათლე მიეცეს. ესე იგაჲი ერთსა სჯულისა მეცნიერსა სიმღერად მოუყვანია. კატამ ჭკითსა, როგორ უოთუილა?

კაკაბძა უოსრა ჩახრუსული მაცნაკორულად

(რელად.

კაცს ეისმე ბრჭკობას, მსჯავრისა ბრჭკობას აძლედეენ, იყო ცრემლისა მღუღელად.

სხვამ უთხრა: სტირ რად, რადმცა ხარ მზიარად? მოლხენა გამართებს,—ეს თქმემან თქვა: ვადმე, მაქესლა რადმე? სიძარტლის ქმანნი მიჩნს საზღვეველად,

და ზარი დამეცა, ზარი დამეცა, ჭე, გონებისა გასაერთომელად! (მზომელად? მობივართ ორთა, მსჯვირალთა ღორთა შორის ვით გაპბრტო, ჭკვისა იგ ორნი მტურნი, ვით მზე და მტურნი, ვით გაჯაროიო ზედ მიმსდომელად? რა ქმნას მსაჯულმა, ღონე კლარჯულმა, ორთ ახირება სიტკო მწურთმელად? და ზარი დამეცა, ზარი დამეცა, ჭე, გონებისა გასაერთომელად!

მათ სრიათა უცნო, შიგან რა უცნო, ცოდვას ჩავარდე სისხლისა მსმელად... იტყვიან: იცან, ვინც მტური გიგან, მათი ხერსები მისაწდომელად, სიბრძნე არ რეტობს, სინათლე მეტობს, ვითა სანთელი დაუშრეტელად. და ზარი დამეცა, ზარი დამეცა, ჭე, გონებისა გასაერთომელად!

მათ ოდენ ვარგო, მე გაეობარო¹⁴⁴ საფლავად ცოდვა ჩამეკეს მნდომელად, მათ ორთ ვარგათა, საქმით ვარგათა სიჭიშვე მამბობს, გამსდის მჯდომელად. სად შური შუკა, მუნ არის ზღვევა, იქ კეთილობა იყოს მსტომელად, და ზარი დამეცა, ზარი დამეცა, ჭე, გონებისა გასაერთომელად!

გული თჳალს აცლის, ქრთამი ორსაჲ ცველის, ამაზე არის დაუშრომელად. მოვიახვარე, შინ თუ ან ვარე, ტყვე შევიქმნები მონად რომელად, მრჯის გულის დება, საქმის მიდება, როდეს ვარჩვე აუთ კარგთ მნდომელად? და ზარი დამეცა, ზარი დამეცა, ჭე, გონებისა გასაერთომელად!

მადლი მოწყალესა, სიჭიშვის ჭანგსა და გაუსინჯაობასა შენი განათლებული გული არ გაუშაკვებია, და ქრთამისა აღის ჭრტიალსა შენი მართებულად¹⁴⁵ მხედველი თჳალი ვერ დაუბრძამა! ამა მიზეზითა რომე სისწორისა სამართალი, რომელიც მართალი იყოს, მკე თჳალით გასინჯო, და რომელიცა სჯულებერისა სამართალს გარდახდეს, მრისსანე ანგელოზს ხელთა მიეცეს.

უოსრა ტავში

ვინც არ მისმინოს ბრძანება, მოკვდავსამც დაეკანება.

¹⁴⁴ ვარიანტი: მე და ვ ი ბ ა რ გ ო.
¹⁴⁵ ვარიანტი: შენი მ ა რ თ ლ ა დ მხედველო.

კატამ უთხრა: კეთილი სიტყვები წარმოსთქვიო, მაგრამ საუკეთესო იგი არს, თქვენისა გულისა მიწისაგან შურისა და სიჭიშხის კვალი გამარჯლოთ, და სცნათ სიძარტლის მოქმედი რომელია, რომე სიძარტლეში რიოში არა ურყვია რა. მართალსა თუცა მისი სწადელი არ აღუსრულდა, მისის ავის მნდომის იგავსა ზედა მაშინცა გაეძარჯუება, და თუცა უოლე მისი სწადელი აღესრულა, კეთილის გზით უთქვამსო.

შაირო

დღეს თუცა ცხენსა აჭენებ სოფლისგან აღადებული,
ხელე ბაგირზედ დაგიბნევე, არ ნამეძია ღებული.
ამ სოფლის მოკურნაგება, ჭაჭათაგან შემოღებული,
და რას გარგებს? საუკუნესა მიგელის კარი ღებული.

შე ამის გამცნებ თქვენ, რათა კეთილის საქმითა საუკუნოს საგზალი შეი-
მზადოთ, რადგან კაცის სიცოცსლე გაზაფხულის ღრუბელსა ჰგავს, და უვაილო-
ვნება ესე დაწნობადი არს. ნუ მიენდობით სოფლისა სიჭრელესა! ყოველი კა-
ცი სულთა თქვენთა მსკავსად გიყვარდესთ, რომელიცა თქვენისა თავისათვის არ
გინდესთ, სხვისათვის ნუ გინდათო.

უთხრა ტაუშო

ხვას ნუ მიაგებ საქმნელსა შენგან არ მოსაწონარსა.

ამა სწავლათა მათ ასწავლიდა, და სხვა-და-სხვა რკოთა ღოცვათა აწვენებ-
და. ნდობამდე მათსა გულთა შინა სიმშვიდე დანერგა. მაშინღა გულ-მინდობილ-
ნი უმთფოთუკლად, წყნარად, წინ მოსხდენ. კატამ კისკასის შეტყუებითა ორივე
ხელთ შეაპრა, და მისი მაცოთრის მუცლის გასაძღომელად მათი ხორცი დასა-
გებულად შემზადა, და მისი ღოცვა-მარხულობა, სიწმიდე და სიკეთე, მის ფა-
რისკელობისა და სიბოროტის ბუნებისა სიტყუიერად გამოძახებულე შეიქმნა.

ესე არაჲი ამისთვის მოკიეუანე, რომე ცხადად ვიტყვი: ამა საწუთროსა
შინა ნურაჲინ მიენდობით ბუსა, რომ სიბოროტისა მოსატყუებული და უმსგა-
ვოსსა საქმის მოგონება არის. მათი ზაკვა ურიცხვია, და სიავე—უამრავი, და სი-
მუნხთლე—უანგარიშო. მათი სიბოროტე ზღვის ოდენია, და სიკეთე მისი ნიჲი-
სა უმცირესი, მათი სიავე ცის სიფეროს უდიდე, და კეთილობა—წინწყალთა ტო-
ლიო.

თქვა ფისტიკაური

ათი ათას წელს სრულ მისი ქება თუცა კიუზნა დაუცსრომელად,
მართლობით ერთსად¹⁴⁶ ნუ დამიჯერებთ, ან ერთი სტარდეს რომელს რომელად.

გვე გვარი სიტყვა და საქმე თქვენგან მისანდობელი და საქმნელი არ არის¹⁴⁷,

¹⁴⁶ ვარიანტი: მართლობით ერთსად ნუ დამიჯერებთ.

¹⁴⁷ ვარიანტი: ა) გვე გვარი საქმე თქვენგან მოსანდობელი და საქმნე-
ლი არ არის; ბ) გვე გვარი სიტყვა და საქმე თქვენგან მოსანდობელი და საქმნელი
არ არის.

თუცა იგი ხელმწიფობის სნატო დასკათ-ეე, და მის უბადოს თავს სამეფო გვირგვინი. დაედგმის, უცილოდ სჯიმის მმართავიგა ამ უბადობის ქმნისათვის ჭვის სეტყვითა იწვიმებს; თუცა მღელი ტანტი მისის სასაცილოს ფერხითა დაილახვის, სთეროს ბრუნვა მრისხანებითა ცეცხლისა აღსა ჩამოაგვიებს. ამის მიზეზისათვის გონება ბილწი, და გულ-ღრტუ და უფერნი არიან, და თქვენ სიბრძნისა ზღუდე დაგერღვევისთ.

უთხრა ლექსი

მატიოსანი სპეკალი მონახეთ, მოივსტრენით,
თუკა აგურის ხატები ღაღსამცა რად ავაჭრენით?

მთერნიველთა ამ სიტყვისა სმენითა ბუსაგან უაკვლთავე ხელი აიღეს, და მისის სიუკარულისაგან კიდევან იქმნეს, და იგი უბადო და დანაცრებული უმეცრებისა უმთა მოწყენის კუთსთა დავარდა. მაშინ მან მღრანსა ჭრჭვა:

— მე, პირ-მეო და ურცხო ზირის-წყელის ფარდაგი პირთა რად ახადე, და ესოდენი ჭირი რათ შეიმძხადე? მე გამაცრუდე და ეშმაურობისა და ჭაჭობისა სმა გაითქვი; ესეთსა შეჭირკვასა შემაწყვიდე, ათი-ათას წელთა აღარ მელხინება; ესეთი მტერობის ცეცხლი აღავუნ, რომელსა ცათა წვიმა და ზღვათა წუალი კერაოდეს დააკვებს.

თქვა ტაუბი

გული წაკა და გულთაგან ეს გლოვა არსად გაშრასი

ესე არა ვიცი, ჩემგან რაჲ შეცოდება გასსოვდა, რომე ესრეთ სამაგულად მომავიჯნე?! ანუ პირველ ნაწყენობისათვის ესრე უმატიურად გამაპატიე? ესე არა იცია, თუცა ნედლი ხეჲ მოჭკეთო, მისი ძირი კვალად რტოთა აღმოიხეთქს, და პირველის მსგავსად აღორძნდება, მაგრამე, თუცა მოუესობისა ნერგი ხრკიოსა ხერხითა მოხერხო, აღარას დროს მისი სატებლიანი ნორში მისის ძირით აღარ ამოვა? თუცა მახვილითა კაცი დაჭოდო, მის ჭრილობის ღონისძიება საღბუნითა იქმნება, მაგრამე სიტყვით დაყოდილისა აღარ ღონე არ დაიდება, და არცაღა რამე ეწამლებაო.

თქვა შაირო

ენისა დანაცოდარი ხრმლისაგან უარესია:
გერა მკურნალი კურ არებს, რაგინდ მჭობისა ზესია.
თუ შენი ენა სსუას კვა, საკვდავად განაღესია,
და, ვით გოვას ჭვისა აღურსი, საღეწლად დასაყენესია

თუცა წამწამთა წვერი მკერდსა კვებს და გულსა დაესას, იგი ამოღებად შეიძლება, მაგრამ ენისა ნატეორცი ისარი თუცა ფირტკთა კვა, ამოღებად საჭიროაო.

თქვა ტაუბი

ენის ისარი, მკელელი ის არი, გულსა ნაკრავი, ვითა ისარი
რაცა მაწყენარნი და დამავლებულნი არიან, კრთისა სიკეთის ქმნითა მოგპოო-

დებან, მაგრამე მეშურნის გაწმელა უოკლისა გზით უღონო არს. თუცა ცეცხლს მწკელობა აქვს, აგრევე წელითა დაშრტება, და ავის ენის აგზებული აღი შვიდის ზღვის წელითა არ დაივსება. სამსალა კანთა და უოკელთა ცხოკელთა მომწეკედელა, მისი ტესლი თერიაუითა განიწმიდება და განიგურნება, და შურისა ტესლი არას წამლით არ განჭარდება. ამას იქით ჩვენს გვარსა და თქვენს ნათესავს შუა მტრობის ხეა დაეურება, რომლისა ფესვი ქვესენლად ჩაიწვიოს, და შტონი ცათა ასწვდების. რა შურისა ნერვი გულთა დაინერება, საცნაური შესატყობია, რასაცა ხილსა მოისხამსო.

თქვა ლექსი

შურისა ნერვი რა გულსა აღორძნდეს, დანათესარი,
მალ გამოჩნდების რა მოაქვს მას ხილი დანაწესარი.

ბუმ რა ესე ამბები ამოიკითხა, შექმნებულის პირითა და შემუსრვილითა ფრთითა გაემგზავრა, და მალჩანსა თვისი მოქმედებული სასინანულოდ შექქმნა, გრძელსა საგონებელსა ჩავარდა, და გონებასა შინა ესრე იტყოდა:

— ესე გასოცებული საქმე ხელად რად ავიღო? ჩემის თესლ-ტომისათვის ძლიერი და უწყოლო მტერი რად აესტეხეო? მე მფრინველთა სარჩვევლად რა საქმე მეღვაო, რომელნიც დიდ გვარნი და უმჯობესნი იყენეს და ჩემგან უფრო სიტყვა მარჯვენი, და მათი მეცნიერი და მათის ბუნების უკეთ მცნობელნი, მათისა აუციას ცხადად მხედველნი, მათ არცა იგაუითა რამე წარმოთქვენს, და ქვეის მოგონებითა საბოლოოს ძებნისათვის მათ პირი შეკრეს, თვით მოერიდნენ და მე წარმომათქმეინეს. ენა ხრმლისათვის ამაღ¹⁴⁸ შეუდარებით, რომე ცრუად არ ამომღერებდენ. ხრმლით მღერა უგვანი საქმეა. სახელოვანი და ხრმლიანი გაცნნი ხრმალსა, თუ არ ომშია, არა სცდიან. აგრევე ენის სრმალი—დაუჭირებლად პირის ქარქაშით თუ ამომღერა, თავისა თვისასა უელის გამოკვეთა არის.

თქვა შაირი

რა ენამ სიტყვის წარმოთქმის სუფური იწყოს ნდომითა,
რად მიკვირს, სული ჭკრთებოდეს შიშითა, გინა წყრომითა?
ხრმალი რა სულის ამოხდად, ცქე, შეიმზადა რომითა,
და ენისა სახედ შემზადეს, აგრევე ენისა ზომითა.

ერთი სიტყვა თუცა საყვაროდ პირის-პირ ითქვა, უცილოდ შური და ჭიშპობა გარდაემატება, და რა გინდ მოსაწონებელი სიტყვა ითქვას, სასწინო საწუნოსა და მტრობა მტრობასა გარდაურება. უთქვამსთ, რა გინდ ჭკვიანი, ძლიერი და ღონიერი ვინმე იყოს, ხამს მტრობა და სასხუბარი არა რა ქმნას, და არცა თვისსა ძღესა და ძლიერებასა მიენდოს, მტრისა განმრავლებასა არა ცდილობდეს. რა გინდ მსწრაფელ საკურნებელი წამალი და თერიაუი საწამლოთა გოლოფთა ედვას, მაშინცა ასპიტისა გესლისაგან გაერმაღვა უხამს.

¹⁴⁸ გარიანტი: ხრმლისათვის ა მ ი ს ა თ ე ი ს შეუდარებით.

თქვა ლექსი

თუ თერაიეთა სიმრავლე გჭონდეს ხუთიონი რჩეულნი,
არამცა გემოდ იხილო, სადა გესლი აჭეს რეულნი!

ბრძენნი ამას დაამტყიცებენ: საქმისა ქმნა უმჯობესია თქმასა და კერა ქმნასა, და არა თქმა უპატიოსნესაო. კეთილის საქმის ნიშანი საქმის დასრულება-სუდ გამოჩნდება, და საქმის ბოლო სარკებლის რიგთა მიაწვდენს. თქმა საქმის ქმნისაგან უფროსად ხმა მძლავრია. ამისთვის საქმისა ქმნა რაცა მართებს, ერთ იტყვიან, კაცთ სასმენლად დაიჭდნიან, და სიტყვა-მარჯობით ესრე მოაუბნებენ, რომე საქმის შემძლებულად და ხელ-გამომავლად გამოჩნდენ, მაგრამ ცოტას ხსნი გამოუჩნდებთ, და საზრასავად და საეიცხვარად გახდებან. სიტყვა რომ იცოდეს და საქმე არ შეეძლოს, მისი მოსაგებელი სინანულისა და სიჩუგვისა მეტი არა დარჩება რა. მეცა მათ მოტრახასეთა და მკვეხრთაგანი შეოქმენ, რომე საქმისა ბოლო ვერ გავსინჯე, თუცა ჭკვისა შარავანდედი თავსა წყადა ჩემსა დამდგა, ანუ სიბრძნისა ბუდი მომგო, ერთისათვისცა ვისმე მერჩვიონა, და მისითა განზრახეთა ჭკვა მომეხმარებინა, და წათქმელის სიტყვითა სავმობარი და სავმომარი საუბარი არ მელაყბაო.

† თქვა ლექსი

ვით მოვიუბენ უცებად სიტყვანი საამაყონი?
რად მოკაჟაჟე ჰირუტყეთა ბრჯა, კრძალვით დასანაყონი?

რასათვის ურიდად და თავ-ხედობით ჭკვიანისა მასწავლებელისა და მწერთელისა რჩევასა გაუდგებ და ბრძნთა მეცნიერებასა დავშორდი, უგუნურთა და უმეცართა მივბამე, უცოდინართა, უგვანთა და უგზოდ მოლავარაკეთიანთა შერთული და შერაცხილი შეიქმენ? იცავთა შინა უთქვამთ: მრავალი მეტყველება ცუდი საუბარი იქმნება, ამისთვის, რადგან სიკეთის სახედ სიწყნარესუდ დადებულა, ესე მჩემებულბად შეიცვალება, და ბრძენნი ცუდ მოუბართა ამის ნაკლებად შერაცხვენ, და ენა დუმილიანსა მრავალ მეტყველებისაგან უპატიოსნესად აჭებენო.

თქვა მრჩობლელი

უტყვნი ჰირუტყენი არიან და კაცნი— ენოკანები,
დუმილსა ვაჭებ, ჩხუბსა კვობს, სიაკე აკას ვანები.
თუ კაცი სიტყვიერებდეს, გონიერობით მოქმედობდეს,
თვარა, უტყვთაებრ დადუმდეს, არ თუ ენითა მელობდეს.
კერძალე ცუდად მეტყველსა, უმსგავსო მოუბარესა,
ერთი თქვი ბრძნულად, მარაგად გვანდეს ეთერის გარესა.

ესრეთ რასმე მადრანი, შედონებულა, საგონებულსა თვისსა იტყოდა და თავსა თვისსა ჭებობდა, მაგრამ რადს არეებდა? გაფრინდა და წაიდა! ეს არის ჩვენთა და ბუთა შორის მტერობა... ხელმწიფემ უბრძანა:

— ეგე ჩვენი და ბუთა მტერობისა ამბავი მოვისმინე, მამა და: მაგით მრავალი სარკებელი მოვიგე. ბრძნთა მეგობრობა მათის სიტყვისა თავისა წინა-

მძღვრად შეუქმნათ, და ბედ-სვიანობის ნიშნია ეკე გვარი საქმე, და მეცნიერებისა ხარისხთა აღსკვისა მოწამეაო.

თქვა შვირი

კაის კაცისა აღუკისი მუშეის ყნოსას ჰგავს ამოსა,
მისი სუნება ტვინს აძლევს ძალსა და ძალის გამოსა,
გულს სიბრძნეს აძლევს, ახარებს უმსა და მის უყამოსა,
და რა უმჯობია ჰკვიანსა რა კაცი შეეწამოსა?!

აწ რადგან გულისა ჩემის სახლი შენის სიტყვისა სანთლითა გამინათლდა, როგორადღე სენაკთა ყურეთა მჯდომელსა ბაზმა ბრწყინვალე განანათლებს, აწ ესეცა მიძინე: რადგან ლაშქარი ჩვენი, ჰეპელის მსგავსად, ბუთა უდიერისა ციფხლისაგან იწვიან, რომლისა საქმითა მოკვლება, და გლეხნი ვითარ გულ-დებულ იქმნებან, და რაჲს დაუურკებო?

უთხრა ჩანრუხაული

შენნი თათბირნი ვისცა ახირნი, იგ გაგება დასაწიებლად,
ას რიგთა ხეანჯთა, შეგრულთა ბრანჯთა, სწრაფად გამოხსნი ხელისა ხლებად!
ქარშონამ ენა აუბნა, და ხელმწიფესა ჰება შესასა

და მოახსენა ლექსი:

მეფეო, ხმელთა მფლობელო, ციერნიმც მწედ გემწეკვიან,
სვე-სვიანობით მავალსა აწი ნუშც მოგეწეკვიან!

რომელიცა ნათლად მხედველთა კეზირთა რჩევა მოგასსენესთ ბრძოლისა და შერიგებისა, წასკლისა და დგომისა, ხარკისა და დამონებისა, შესევეწისა და გარდახვეწისა, არცა ერთი მოსაწონებელი არ არის! მე იმედი მაქვს, ერთ-რიგად ჩვენგან ხერხის აღებითა მათი დაცემა მოჰხდეს. მრავალს კაცს სურსითა და ცდითა თავისი საწადლის მოსავალი კეთილად მოუსთვლია. რომელიცა საქმე წესითა და მისის რიგითა არა წარმართებულა, ხერხითა და ხრიკითა მისი საქმე წინ წაუეწებათ, რაკვარადც ქვეყნიერთა მმარავთა, მეგელისა მსგავსად, ცხოკარი მარტო-მყოფელის ხელიდამ გამოსტყუესო¹⁴⁹. ხელმწიფემ ჰკითხა, როგორ უოთიდაო?

ქარშონამ თქვა არავი

მოუყვანათ, ერთსა მარტო-მყოფელსა ერთი ცხოკარი კეიდა მსხვერპლად შესაწირავად, და თოკობმული მიჰყვანდა და თვისად სენაკად მივიდოდა. გზათა მეტად ხრიკიანნი მმარავნი შესვლენ. რა ნახეს, ხარობის თვალი შეჰტრეს და სიცრუის ზოსტერი შეირტყეს, მარტო-მყოფს უკან აუღვენეს, და მაცთურობისა მეგლთა ნდომისა დონის-ძიება დაიწყეს, და პირის-პირ მონადირება კერ გაბედეს. მერმე მეღურობა მოიმძღვრეს, მაგრამე მარტო-მყოფს ყურდგლის ძილი კერ მოჰტკარეს. მრავალს საცთურსა ეცადნეს, და მერმე რჩევა ამაზუდ დაას-

¹⁴⁹ ვარიანტი: რაკვარადც ქვეყნიერსა მმარავთა ცხვართა მეგლთა მარტო-მყოფელის ხელიდამ საცდურით ცხვარი გამოსტყუესო.

კენეს და ამა ხერხზედა გაერთდენ, რათა მარტო-მყოფელის წრფელი გონება და სწორი ბუნება რითმე შეატუნონ, და ცხოვარი იგი ხელთ იგდონ.

ერთი მათგანი წინარე წარმოდგა და ხმა უყო:

— მე, პატროსანო! ძაღლი ესე სადღეამ მოგეყვსო?—სხვამ გვერდი წაურბინა და უთხრა:

— ძაღლი ესე სად მიგეყვსო?—სხვამ პირ-და-პირ გამოსძახა:

— ღირსო, ნადირობას მიხვალ, ძაღლი დათოკვილიც ხელთ გიპურიაო! სხვამ უკანით უვიოლა:

— ძაღლი ებე ვითარ იუიდეო?

ყოველნი გარ მოერტყნეს და ერთ ხმობით ესეთი სიტყვანი უთხრეს. ერთმა უთხრა:

— ნუ თუ ეფესელთ ძაღლი იუოს?—სხვა კვიცხოდა და იტყოდა:

— ესე ეცდი მოღვაწეთაგანია, და ხელსა და სამოსელსა ძაღლისაგან რად შეიბილწებსო!—სხვა იგავიანად წარმოიტყოდა:

— ამა მარტო-მყოფელსა ძაღლი გასაწვრთულად და სასწაულებლად მადლი-სათვის მიჭყავსო.—თითო ესეთი მოსაცთუნებელი სიტყვა წინა დაუდგეს, ესე თისა ხუმირობითა შესცხრებოდეს, ესე ტეპილისა ენობებითა ეუბნებოდეს.

თქვა ფისტიკაური

თვალმან სატრფომან გზანი შეეკრა, ბაგე კითხულაბს ტრფიალთა შურსა, გულს მისტაცებენ აშიეთა სრულად, სხვა-და-სხვა რიგად, მას მოსასურსა. ესეთისა მრავალ-მეტყველობითა მარტო-მყოფსა გულთა კვი დაუთესეს, და თქვა:

— არამცა ამისა მომსყიდველი გრძნების მოჭმედი ვინმე იყო, და ძაღლი ცხვრად მომანჩენა და მე მომეიდა?! ესე უმჯობესია, ეს ძაღლი აჭა დაუტყუო, და ვინცა მომეიდა, იგი მოვიძიო და ფასივე იგი გამოვართვაო. საბრალო მარტო-მყოფი წრფელის გულითა მას მომსყიდველსა უკან გაუდგა და ცხვარი მუნ დაუტყვა. მათ მპარკათა ცხვარი იგი შეიპურეს და თვისთა სამყოფთა წაიყუანეს, ღარ დაიცადეს, მსწრაფლ დაკლეს.

ესე არაიე ამისთვის წარმოგსთქვი, რომე ჩვენცა ესრეთ გვმართებს ხერხი რამე შეემზადოთ, რომე მათთანა ხრივისა და საცთურის მეტს ვერას გაეწუობთო.

თქვა შაირი

თუ ძაღლით მტერსა ვერ მატდე, არ გჭონდეს მისი ღარობა, სერსსა და ხრიკსა უცადე, გაუშვი მიუძხარობა. ქმნილა მშვილდისა საბელი, რომელს აჭეს ზედ შემხმარობა, და იგიც აწყდების სერსითა, ცნობას თუ გჭონდეს წყნარობა.

ფირუს ხელმწიფემ უბრძანა: ღონე რამე იძიე, რომელიცა გვმართებდესო. ჩარშონამ მოასსენა:

— მე თავსა ჩემსა საჭმესა ამას ზედა გარდავატებო. ერთისა კაცისა სი-

კვდილათა რა მრავალთა კაცთა სულნი სიკვდილისაგან გამოიხსნებოდეს, წერბოლი ბრძანებს—საქმნელათა. მე ესე მეჭობინების, რომე ხელმწიფემ დიდი და მატარა შემოიკრიბოს¹⁵⁰, მათში მე ცუდად რაზედმე გამიჩინებდეს, და ფრთხილი და ბოლონი დამაკლავს, გაღახული, დაკოდილი და სისხლიანი ამავე ხისა ქვეშე, სხვა ბუდე მიდეს, იგიცა დამიშლავს და მე დამიტყოს, და ხელმწიფე ყოვლისა მისისა კრებულთა და სპითა წაბრძანდეს, და მას რომელსამე ადგილსა დაი-სადგურავს, და ჩემდა მოსკლავს მუნ მოიცადოს, ვირემ მე სერხთა მახეთა მათსა¹⁵¹ გზათა დაკურწემიდეთ და ჩემსა ხლათებსა გაკმზადებდეთ; და მეცმე რა მოვიდე, რაიცა მას უმითა რჩევა შექმნას, იგი გამოვიჩინო.

ხელმწიფე გარ გამობძინდა გარისხებული. ვოკელი ჟარი გარე დგა, მათის რჩევისა ამბვისა გამოსკვლისა მომლოდინებლი, ნუ თუ მათი რჩევა ჩვენთვის დასამშვიდებელი რამე იქოსო. რა ხელმწიფე მრისხნედ ნახეს, ვოკელთა შეძრწუნებულთა თაკი დაჭკიდეს და მოწყენა შექმნათ. მამინვე ფირუზ ხელმწიფემუა ქარშონას გამოთრევა ბრძანა, ბოლო და ფრთის დაგლეჯა, და თაკით ტანამდე სისხლით გაბასრვა და მის ხის ძირთა დაგდება უმატიურად, და თვისისა ლაშქრისა საბანაკოდ აურა, და მას გამორჩეულსა ადგილსა მისკლად გაემგზავრნენ. ხანამდისა იგინი ესოდნით საქმეთა მოიძინებდეს, მზე დაჭხდა და ძლიერებისა მუშემან ვარსკვლავთ გაწყობილობათა თვალმარგალიტნი ცათა ადრბანგთა შინა ამღერა.

ღ ე ქ ს ი

მზის სხივმან თვალთა მიჭრიდა, ვითა მფრინველმა მავალმა, დამესა ბნელსა მომარბეს ქურვილმან სპამან მრავალმა.

სიანგ, ხელმწიფე ბუთა, მას დღესა მისითა თანა-განმზრახითა ამ საგონებულთა შინა იუენეს: რადგან ჩვენ მადრანთა სამგვიდრებულთა გზანი ვისწავლეთ, და მრავალნი მათგანნი აკსწყვიდებით და მხარ-ბოლო მოღებულნი შეკვიჭმნია, აწ დამესა ამას კიდე მათ დაკუსათო, და მათი სასიცოცხლო დღენი სიკვდილისა დამესა შეერიოთო, და რაცაღა დღენი გააჭვან მოსვენებით ჩვენთა საკნეთა გუელი კალხინათო.

ტ ა ე შ ი

მტრის სიკვდილს უგან სიცოცხლე საამოდ სანატრელია!

რადგან დამე ბუთათვის ძალის დონე და დღისაგან უმჯობესია, რა შვიი სამოსელი, ლურჯ ფეროკანი, წინ გაიფინა, ჭკუენის ხელმწიფობისა სნატსა გარდაერთსა, ზანგთა ლაშქარმა დამის სურვილითა, ეთიოპისა ხანაკსავითა, თავს დასასხმელად მბაშეთისა დრომა ამართა.

ტ ა ე შ ი

მიწისა ბირმა, ამბრისა ფერმა, ცის ბრწყინვალემა მრუმელ შესცვალა!

¹⁵⁰ ვარიანტი: დიდი და მცირე დიდი შემოიკრიბოს.

¹⁵¹ ვარიანტი: ვირემ მე ფერხთა მახეთა მათსა.

ბუთ ხელმწიფემა თავის უამრავის ლაშქროთა მადრანთა ლაშქ თაკს-დასხმს არჩიებს, და მათგანნი ამა პირსა ზედა ერთ-ხმა იქმნეს, და მადრანთა საბანაკო-თა მიუხდენ.

შ ა ი რ ი

წრიცხვნი მბრძოლნი, ძლიერნი, მოწადინენი ომისა, უოკულნი დაზო გულისა, საესე შურისა ნდომისა, გამწურალნი, გარისხებულნი, რიცხვი არ ჭქონდათ ზომისა, და, ვით ტინი გაუდრეკულნი, ნება არ ჭქონდათ დგომისა.

რა ბუთ ლაშქარნი მადრანთა საბანაკოთა მოეკზნა, ერთიცა გულარ ჭპოკეს, და ბუნი დიდად დაღონდეს, და აჭა-იქ კებუდენ და მიმოფრინვიდენ. ქარშონა მის ხის ძირსა კენესოდა¹⁵² და ვალალებდა, და თავსა ხაშხაშთა იფარვიდა. ერთსა ბუსა მისი ხმა შემოესმა, და მისი მურ უოფნა ხელმწიფეს მოახსენა.

სიანგ ხელმწიფე მისის დიდებულებითა, და წარჩინებულებითა და გულის სან-დოთა მას მადრანთან მივიდნენ. ჭკითხეს:

— ვინ ხარ, და აქ რად ჭკენესიო? ქარშონამ. თვისი სახელი და კვარი, კვზი-რობა და თვისი მორთულობის გარიგება მოახსენა. ხელმწიფემ უბრძანა:

— შენი საქმე უოკულევი მასმია, და აწ ეს მინდა მითხრა:

— მადრანნი სადა არიანო? მან მოახსენა:

— ჩემი საქმე ჩემივე მოწამეა, მე მათი ხეაშია დი ალარ მეცოდინების რაო. ხიანგ ხელმწიფემ უბრძანა:

— შენ მადრანთა ხელმწიფის კვზირი იყავი, რაჲ ორგულობა და შეცოდება გიქმნია, რომე ესე შეგემთხვაო. ქარშონამ მოახსენა:

— ჩემმა ხელმწიფემ სიამართლე—სიმრულედ, და ერთგულობა ორგულობად შემიცვალა, და მეშურნეთა შესემნის კარი დია ჭპოკეს, და ესე მოსაკალი მოს-კლით მომივიდა. და ჰირეკლი ნამსახური და ძველი გარჯილობა წამსა შინა გა-მიჭარდა და უფსკრულთა ჩამეჭრაო¹⁵³.

თქვა ლექსი

უმაღურ, უსარეწო შემეჭნა ნამსახურა...

უწყალოს კაცზედ სიკეთე, მითხარ, რა მოსასურა?

სიანგ ხელმწიფემ ჭკითხა: შენი მისგან გაპატოების მიზეზი რაჲ იყო? მან მოახსენა:

— ფირუზ ხელმწიფეს მას ღამესა რა თავს დაესხნით და დაგვიონაკარეთ, რაცღანი გარდაგუკეწენით, ფირუზ შემოგუკრიბნა და თითოას თითო თათბ-რი გამოჭკითხა. რა ჩემი რიგი მოიწია, მეითხა: ამა საქმისა ღონე რა დაიდუ-ბაო? მე ესე ესთქვა: ჩვენისა გვარისა სჰათა მათი პირის-პირობა არ ძალუც-

¹⁵² გარინტი: მის ხის ძირსა კენესით ვალალებდა.

¹⁵³ გარინტი: უფსკრულთა ჩამაჭროო.

მეტქი, და მათი სიმბნე და გულგონობა ჩვენ გემეტობს მეტქი, სიმრავლით უა-
მრავი და ძლიერება უზომო ჩვენსუდ ქარბი აქვთ მეტქი; სვე-ბედნიერობის ტაი-
ჭთა ალვირი ბუთა ხელმწიფეის ხელთა უზურია და დალიჭთა ფერხთა მოკაზმუ-
ლობა, მისის ფერხით განშენებულა; ბედ-სვიანთა ხელის კრვა კაცსა გააცუ-
დებს, ხან გრძლად ტასტისა მპერობელისა ბრძოლაზე თავის ჭება საკეთილო
ნიშანი არ არის მეტქი.

თქვა შაირი

საუღარზე მუდომის მბრძოლისა საქმე საამაჟეთანი,
ადრე ხამს თავის წარკვეთა, ვითა შტოლები ხეთანი,
ირემი ღომისა ებრძოდეს, ჟამნი შეუძრდეს დღეთანი,
და ადვილად სახლი დაერღვას ნაწსკვი, ვით საბზელთანი.

უმჯობესი დესპანის გაგზავნა არის მეტქი. თუცა საომარი აღი ააგზნან,
ჩვენ ჩვენსა სადგური გაფანჩვის ცეცხლითა მოეწვათ და ჩვენ, კვამლებურ, ქვეყანისა
ღრეთა ქვეშე დაიშალათ მეტქი, და თუცა ზავისა კარი გატვიღონ, ბაჟი და
ხარკი სიხარულითა და მადლობით თავს ვიდვათ მეტქი.

თქვა ფისტუკაური

თუ თავი გინდა, თავს ნუ გასწირავ, ზვერი დაიდევ, მიეც ხარკები,
თვარა, თავი და მისი გვირგვინი ხელით წაგვივა, ვის ესარკები.

ამაზედ ხელმწიფეის გული გაუშმაგდა, და პირისა ფერი ეცვალა და შემრი-
სხა: კგ როგორ მგადრეო, ანუ ვით შემომხედეო? მე ომისაგან მაშინებო, და
ჩემი სპანი თვალთა აციწუნებიაო?!

ჩითსრა შაირი

მტერი ხრმაღს დესავს ჩემთვისა, თუცა საკვდავად მებასრა,
მამ ჩემი ენა მახვილი უმევეთე რაღას მებასრა?
მტერს გული სწრაფად მოგუგლა, რა ჟამს უწყალოდ მებასრა
და ჩემს ომს მან კერა დაუდგნას, გავარბენინო მე ხასრა!

ველაჟ მუორედ სწავლისათვის ენა ადვსძარ დაჟინებითა და სწორეს რჩევი-
თა კსწვართუ. მოკახსენე:

— ვჰა, ხელმწიფეო! სამჯობინარსა კალიბსა ნუ დაუტეეპე, და შენისა გული-
სა ნიაგითა გაუსინჯავად და გამოუმიკებლად საქმეს ნუ შემართავ მეტქი. კრძალვ
და რიდი ხელთ იშვარ, რომე ძლიერს მტერს ღიჭნითა და ფერობითა შეწყვალ-
ბა გულთა შეუვა, და თაუ-ხელი ნადირი ხერხისა და ხრიკისა მახსენა გაუმის მე-
ტქი.

გუთხარ ღექსი

ორსაკე სოფელს გარვია ამ ორთა სიტუვათ სწავლანი:
მოკვარეს თავს აბრალებდე, მტერთ შეახვეწო დაულანი.

ჰმას მიტკავს, მცირე და დაბალი მთლი ძლიერის ქარის მიმყოფითა უენ-

ბელად დადგების, და მალალი და შტო-ხშირი ხენი სიმტყიდით დადგომითა ძირითურთ აღმოიფსურთან მეთქი.

გუთხარ ჩახრუხაულა

ნუ სჩხუბავ, რომე მანქანის ღონე ჩხუბის საჭმის¹⁸⁴ მოჭმედებულსა, ჩსუბისა გზასა წაგორეუენის მზასა, დროსა არ მოგტეპს შენთვის ჭებულსა.

რა ესე სწავლა მოვასხენე, აბორგდა, და მე დამადუქეს და ბუთ კერძობა შემომწამეს. მათ ჩემთა ნათესავთაგან სელის აღება და გადგობა, მტერთა შურისა ცუახლსა გზება დაუწევს, და მე ესრე გამლახეს, ვითა თქვენ მხედავთო. მე ესრე მეგონა, მათ თქვენი ომი სწადიან, და ბუსუნსა დაგიდებინან, და თქვენსა მოწვეუდის ხერხსა რასმე ცდილობენო. ბუთ სელმწიფემა რა ქარშონას სიტყვა მოისმინა, მისსა ერთს კეზირსა ჭეთხა:

— ამა მადრანისა თქმულსა რაკვარად ხედავო? მან მოახსენა:

— ეოვნება არ გაუწეობა. რასაც ადრე მიწა-მტკერთა გარკე, უმჯობეაო, მა გისი ბილწი საგონებელი აწვე განაჭარო, ბოლოს განსკვენების და დამშვიდების გზა და საჭმე დამიკვიდრო. მაგისი სწრაფად სიკვდილი ხამსო, ამისთვის მაგის უკეთესსა საშოკარს ხელთ კლარ იგდებ, არამცა გაგებნეკია. ამა ნახეკარ მკედრის მესისაგან ერთსა ესეთსა ცეცხლსა მოკელი, რომე მისისა აღისა გუგუნე აწვე უურთა მოკემისო.

მოახსენა ტაეში

ნუმე მინახავს ამ ცეცხლისა კეამლი თემთა მოკეთინოს.

რომიელმაც დრო რა დაინცეს ძლიერს მოვალესა ზედა, და მას ხანი დაუყოვნოს, შერმელა მის ზედა ეამი და ღონის ძიება კეღარს ოდეს ჭპოკოს, და სინანულმა და სამიძარმა აღარა სარტებელი მისცეს. რა მტერი დაუსუსურდეს და დამარტოვდეს¹⁸⁵, მაშინდა ეცადოს, რომ თავი თვისი მისგან გაათავისუფლოს, თვარა, თუმცა მტერი იგი მის მორეკისაგან აღმოცურდა, კვლავ ძალს მოიგემს, და სათავნოს გაიმრავლებს და აღმოსაფსურელად მოკემსადება.

თქვა შაირი

რა მტერი შენგან ივლტოდეს, შენ მას ნუ გაქარები!

თუ თოკი შენი გაუწეიტოს, შენ ნუ გაუწეკატ, წარები.

მტერთგან რით ჭპოო მშვიდობა? მას საჭმეს ნუ კეჩარები,

და თუ ხელად იგდო, აჯასა წამსა ნუ წაეკარები!

ხელმწიფემ მას სიტყვასა უური არა მიუპერა, და არცა მისსა სულთა შემაწუსებულსა ტკბილად მოუბართა ენათა სასმენელთა შინა აღცილი აპოვნინა, წარადგან ბრძენთ უთქვამთ: მინდობა მოყურისაგა გაუსინჯავად და გამოუცდელად უჭკო საჭმეაო, არამ თუ სერხინისა და მცდურისა მტერისა არ გაკერძალოსო!

¹⁸⁴ ვარიანტი: ჩხუბის საჭმესა მოჭმედებულსა.

¹⁸⁵ ვარიანტი: და დაუმარტოვდეს მიშინლა.

თქვა ღეჭი

ამ უამად გამრავლებულა მოუვარე დაუნდობელი,
აწ ვით შევიქმნა¹⁵⁶ მტერისა სრავისა ადრე მცნობელი?

ქარშონამ რა ესე სიტყვა მოისმინა, გულ ამოსკნით ტირილი დაიწყო და
თქვა

ღ ე ჭ ხ ი :

გული მიცხ ნაღვლით ნაკოდი, წულელი, შალაღთა მდენარე,
შენ რაღად დამხსნელე ღახვრითა? ახხედუჲ შეხარე!

ესე გვარმა სიტყვამა ბუთ ხელმწიფის გულთა ყარი გაახუნა, მას კვირ-
სა პირი მოარიდა, და სხვას კვირს მიექცა და თქვა მისდა¹⁵⁷:

— შენ რასა მეტყუიო? მან მოახსენა:

— მე მაგის მოკვლასა კერ ვარჩევე, ამად რომე მოწყალეებისა მჭონებელი
რა მტერს დამბუნებულსა და უსუსურს ნახვას, მაშინლა შეიწყალებს და მისის
დაცემულობისა აღდგინებასა და ხელის აპრობასა გცდებისო, რომე მისი სიჭკუ-
ლე და გულ-კეთილობა გამოცხადებით თემთა შინა გამობრწყინდეს, რაკვარა-
დაც უამთრის დაზრულსა გაზაფხულისა მნახველსა შეება უნდა მიეცეს, და უღო-
ნოსა და ფერხთავან დაყარდნილსა შეწყება მიეცესო.

მოახსენა ღეჭი

გზა კეთილისა ყაცისა ნიადაკ გჭონდეს საყალად,
ვირე დრო გუდავს, დაყრდომილს ხელი აუშუარ საყალად.

ზოგიერთი საქმეა, მტერს მოუვარედ შეიქმს, რაკვარადაც დიდ ვაჟრის
მოძულე ცოლი მპარაკისა შიშითა ქმრის მოუვარული¹⁵⁸ შეიქმნაო. ხელმწიფემ
ჭკობთხა, როგორ უოფილაო¹⁵⁹?

მან გეზირმა მოახსენა არაკა

უთქვამთ, ერთი დიდ ვაჟარი იყო, მეტად დიდად მდიდარი მაგრამე დიად
დუხტარი და ავ-სანახაი, ავ-გული და ფხივიანი, სიბერიით მოუძღურებული, მაგი-
ნებელი და უხამსად მჭეკული.

შ ა ი რ ი

დეკის უბილწე სახითა, კშმათა უგონჯარესი,
ხახმილით შეფარდული, კამლითა შენამქმნარესი,
ფაკისა უღუხტირესი, გულ-ჭკათა საურესი,
და შესვლეთ ცნობის წამლები, სიკვდილის დღის უარესი!

ამა კშმაგისა სახისა ყაცსა ესეთი ცოლი ჭყვა, სახითა ტურფა, სიმწუ-
ზრით შენბიერი, პირის-წყლანბი, ათხუთმეტისა დღისა მთვარისა მსჯავსად მი-

¹⁵⁶ ვარიანტი: აწ ვითა ვიქმნა მტერისა.
¹⁵⁷ ვარიანტი: სხვას კვირს მიექცა და უთხრა.
¹⁵⁸ ვარიანტი: ქმრის მოუვარე შეიქმნაო.
¹⁵⁹ ვარიანტი: როგორ ვასმიაო?

სი ციადი ბნელთა დამქსა ნათლის დღისაგან უმეტეს ელვიდა, ჭკუენისა მან-
თობელი მზე ცათა კამარისა სიმაღლითა მისსა კამყამებასა მუშურნობდა, თუმთა
გაცთა უნანი მისის ჭების შესხმას ამა სიტყვითა იტყუოდეს:

შ ა ი რ ი

თუცა მთვარე ზირსა შენსა ეღარების, კერ ესწოროს,
იგ დაბხულდეს, შენ ნათობდე; შენ არ,—მას მზე მოეშოროს,
საუყურელი კვიმაროზი ტანად ვინმცა გაგიგოროს?¹⁸⁰
და მას სჯობისარ უსულითა, თვალთა ვინმცა მოგაშოროს?!

სპეკალთა მათრჭეკველნი კალამნი მცირედრე მისსა სიკეთესა ესე სახედ სწერ-
დენ და ბრძანებდენ:

შ ა ი რ ი

რასაცა გულთა დაიწერს კალამი გონებისანი,
შენი შეეგება მას მეტობს, არა მსჯავსია სხვისანი
ყოვლს სატურთაღასა შენ სჯობისარ, ციერნი წუხან დღისანი,
და შენგან მიიხუმენ ნათელსა დისკოტა იგი მზისანი

მისი ჭმარს ათას რიგის სურვილით მისის სახის დანახვის მოსურნე იყო,
და იგი ასი ათასსა ეჭსა მისის სიმძულვარიითა გაიბრუნდა, არცა მისს ტუბილსა
აღერსსა შეუთისებოდა, არცა მისისა ღიქნითა მოღორდებოდა. ჭმარს წამ-
წუთ მისი სურვილი ემატებოდა, და შეღონებისა ჭმუნვითა შეიწრებისა ტანჯუ-
ნი ბირთა აწიდებოდა, თითოსა სულთქმაცუდა მისისა ურვისა კვამლთა აღმო-
იონებდა.

იტყუოდა ტაუშისა

თუ არ შემრისხავ ურვილსა, რითღა ემატოს სურვილსა?

გერცა შებრადებისა გული საწადლისა მისისა ხელსა, მის ნაწნავსა საგლე-
ბელსა მისწვდებოდა, არცა კედრებისა ჭაცთა მისისა ზირისა წაღვოტთა შინა სა-
წადლის კარდი გაეშლებოდა.

თქვა ლექსი

მე მისისა ზირისა მონა კარ, ნახვად ვინ შეირადებისა,
გისის თმისათვისა გაეხელდი, ხელი არ მიმიწვდებისა!

მის კაჭრის სახლთა ერთს დამქს მხარავი შეეპარა. მას კაჭარს ებინა, და
მის ცოლს ეღვიბა. რა მხარავისა შესვლა შეიტყო, შეშინდა, საძულველს ჭმარსა
მოეწდო და ზედ მიეკრა, ძლიერ მიეკონა: დიდ კაჭარს გაეღვიბა, და მღვიბარე
ბელსა გარდაეხვია, და მეტის სიხარულისაგან სულთ ითქვნა

და თქვა ლექსი:

გაეღვიბნეს ბელსა ჩემსა, ან ოცნება რა მეჩვენა,
სიწმირიე ხილვის უიმედოს ცხადად ეს რა მომეჩვენა?!

ეს რაჲ წუალობა მომეკლინა, რომე ფარულისა ფარდავით ესე გამოჭერთა,

¹⁸⁰ ვარიანტი. ტანად ვინმცა გაიგოროს?

და რომლისაც მსახურებისათვის ესეთი საქმე ბედნიერობის მოსავალი მომი-
ვიდაო?

თქვა ტაეში

სადა ბრჭე არა სტანობდა, მუნ კარი კითარ გაელო?

რა მიმოიხილავ, ნახხ მზარავი იგი და სცნა, ჭაღისა მის მოსკევა მისის
შეშის გამო იყო, და ეტუოდა მას:

— ვაჰ, კეთილო სტუმარო, ფერხ-ბედნიერო! რაღც ძალ-გედეას, უნჯთა
ჩემთაგან აილე და წადი, რადგან შენით ამა ჩემმა გამტანჯველმა და ჩემმა მოძუ-
ლემა ზემზედ გული მოაბრუნა და წყალობის თვალთ მომსუდაო!

ამა არაივის სარგებელი ეს არის, რომე ზოგნი ერთნი ჰირისანი იქმნებიან,
მტრმაც რომ ნახოს—სიტუბოსა, სიყვარულისა, ალერისისა და ჩუქების მეტსა
ვეღარას უყოფნო... აწ მალრანინცა ესე მათგანი ვინმეაო.

მოახსენა ტაეში

ჭუავ, რაცა ჩემი ისმინე, რისხვანი აწ მოითმინე.

ხელმწიფემ მესამეს კვირის ჭკითსა: აწ შენი გონება რას ხედავსო? მან
მოახსენა:

— უკეთესი ესე არს, ხელმწიფემან მისისა სულისა ზეწარი არ დახიოს,
და მოწყალებისა სამოსელი შემოსოს, და რომელიცა მისი შესაფერი სიბრალუ-
დაა, მით შეიწალოს, რომე იგიცა მის მართებულსა სამსახურსა ეცდების,
სწავლისა და ერთგულობისა კართა. ამით გააღებს. სსვათ ბრძენთ გამოუცდიათ,
მტრისა სიმრავლისაგან თუცა ერთც არის კაცი გამოაბირე, მათი გაფანჩის ქვა
მით შეურილობათა შინა ჩაყარდებო. რომლითაცა ხერსითა ერთი-ორის კაცის
მათგან გამოყვანას შეეძლებთ, მათში დიდი ცილება, და განხეთქილება და მი-
მოთქმა შეაქმნება, და შეორეს მტრისა გულისა საწადლისა გამოსა გამყვირტებს,
და მოყვარეს გულსა რიგთა ჩაადებსო, რაკვარადაც დეემა და მზარავმა განშო-
რებულისა მორჩენის მიზეზად თაკეთი საქმე შექმნეს. ხელმწიფემ ჭკითსა, რო-
გორ უოფიდაო?

გეზინმა მოახსენა არაკვი

ბრავად უთქვამთ, ერთი განშორებული იყო, ბუნებით წმიდა, საქციელი-
თა. სუფთა, კეთილად მქვეველი, ბაღდადისა შეკათა ერთი სქავი დაეპურა.
მისი მოქმედება ესე იყო: დღედაღამე დაუნდადებლად უმიერად ილოცვიდა, და
ჭკუნიერისა კაცისა და ავისა საქმისა ქმნისაგან კალთა სრულობით დაეპურტვა;
საწუთორასა უხანობისა წერილსა მატინანეთა ჰირისაგან იეთხვიდა, და ეუწეა, რო-
მე გუგა თაღისა დაწურტულად არ დაჩებოდა, და იჩითად მარბენული სატი
მისი არ შეაპურობდა, და სიკეთის საუნჯე მრავლის ცდითა გულ-უცემრად არა
ხედავდა.

შ ა ი რ ი

უკვლო კარდი ვით ჰპოვო სოფლის წაღვოტის არესა?
მისი უკავილი საკრუელად დაღსა დაგანნეს მწარესა,
ზრმაღსა გცემს, მზის სხივს გაოცებს, კვადე მისს შესადარესა,
და თერ მისდის¹⁶¹ ოქროთ განარებს კაცთა არ მოსახმარესა.

მოწყალების კუთხესა შინა თავი მოსკუნების უბესა შიგა ჩაუყო, და მის
მღღკერისა საზრდოსა, რომელი უცნაურისა თარდაგით მოკეცმოდა, მას დასჯერ-
დებოდა.

დ ე ჭ ი

ჩვენ სახე დაჯერებისა დაკვიდეა საკმარებულად,
მოყურის შეწყების მოქენე მართ ოდენ დამჯერებულად.

მაშინ ერთმან მისმა მსასობელმა კაცმა რა მისი გერე ვოფნა და სიწმიდე
სცნა, თვისისა სულისათვის ერთი ახალი, მსუქანი, გემოთი და სიპოხითა გარ-
დამატებული კამბუის ღოღო შესაწირავად მიუძღვნა განშორებულსა. რა მისსა
სენაკსა მიიყვანა, ერთმა მწარავმა ნახა, და ნდომისა სიხარბე მოემატა და გან-
შორებულისა სენაკსა მიმართა. მას მწარავსა ერთი დევი, კაცის მსგავსად, უკან
დაედევნა. მან მწარავმა ჰკითხა:

— გინ ხარ, ანუ სად მიხვალო? მან უთხრა:

— მე დევი ვარ. კანად ამისთვის შევიცვალე და მის განშორებულის სე-
ნაკსა მივალ, ამაღ რომე, ამა თემთა კანნი უმრავლესნი მისისა ქადაგებითა ცო-
ღვასა და ავსა საქმესა დაუტეებენ, და აღთქმას ჰყოფენ და სინანულს შეუდგე-
ბიან, ჩვენის მორჩილებისა და სამსახურისაგან ხელსა აიღებენო. აწე მინდა მასზე
დრო დავიცე და იგი მოკვლა, — ამ საქმეზედ მივალ. ჩემი აზრავი ეს არის, და
შენ შენი მიამბეო. მან უთხრა:

— მე მწარავობისა და ავზავობის მოქმედი ვარ, ღამე და დღე ჩემი საქმე
და საგონებელი ეს არის: კისი რა ქონება მოკვიპარო, ანუ შეწყებისა დაღი კისი
გულსა დავასვა? აწ მის განშორებულსა მსუქანნი ღოღო მიუძღვანეს, იგი მოკი-
პარო და ჩემად საზრდოდ კისმარო.

უთხრა ცაქები:

ცე ჩემო სულო, ბედად მოსულო, კამხანაგოთ დღე-ღამე სულო
ქვა, კმადლობ სეკსა ჩვენსა, რომე ჩემსა და შენს შუა ამხანაგობის სახე-
ლი გამტკაცებულა და კართომის გზა გამზადებულა. ესე უადვილეა, ორისავე სამ-
ტერო რადგან ერთიანო. მერმე შირი გზას მიადურეს, და საღამოს განშორებუ-
ლისა სენაკსა მიადგნენ. მას ღოღვა დაკრულებინა, და საღოცველსა ადგილსა
ჩამომკვდარიყო და სთვლემდა. მწარავი, საგონებულსა ჩავარდა და იტყოდა: თუ-
ცა დევი მისი სიკვილითა გააპირა, არამცა მას გაკლემოს, სცნას და ხმა ჰქოს?
მეზობელნი მოკრებინა, და ამით მე კამბუის ღოღოს კედარ კისულთებო. დევი-

¹⁶¹ გარინტი: და თერ მის დას ოქროთ განარებს.

ცა ამას იგონებდა: თუცა მპარაკი კარსა გაახვამს კამბეისის გამოსაყენად, კარისა ჭრიალით მას გაეღვიძებო, და მე მის მოკვლას ვეღარ შევიძლებო. დეკმა მისი მოკვლა მოინდომა, და მპარაკმა—კამბეისის მოპარვა. ამაზედ ცდილება შეეჭმინათ და შუა შეუღლი და ბრძოლა გამოურიათ. მპარაკმა განშორებულს უყვილა:

— დეკი შენდა სასიკვდილოდ მოსულაო! — დეკმა დაიყვირა:

— მპარაკი აქ გიღვს, კამბეისსა გპარაკსო! — განშორებულს მათს ხმინობაზედ გაეღვიძა, დაიძახა, მეზობელნი უოკვლინივე მოეშველნენ და დეკი და მპარაკი გარდისევეწნეს ორნივე, და განშორებულის სული და საქონელი მტრის სიცრუვისაგან უვნებელი დარჩა.

ღ ე ჭ ს ი

თუცა მტერთ ლაშქარს შეუსულა გაურა და ორ-შირობანი, ხრამლსა ქარჭამით რად იღებ, რად უნდა ხელთა პერობანი?!

რა მან კეზირმა სიტყვა ესე დაასრულა, პირველი კეზირი გარისხდა და თქვა: — მე ეხედვე გეო თვისითა ხრიკითა და ეშმაურობითა შეგადღუნებსთ. გიჭობსთ, გაუსინჯავის ძილისაგან გაიფრთხით, და ესეთი უმეტრებისა ბაშა გულის ყურით ამოღოთ, და ამა საქმისა გაგებისათვის გონებას მოეგნეთ, რომე ქვეყისა საქმეთა საფუძველსა ქვეშე მტერთა ხრიკებთა გაგებასა უმეტრესად სამჯობინაროდ დასდებენ. ტყუილითა და უნათლოს სიტყვითა მათს გზასა არ მოსცდებიან. უცოდინარე მოუვარე, რომელსაც ვერ მიხვდება და ვერ დაინახავს, ცოტათი რით-მე მოტყუვდება და დაუინებით ხელ-გამომიკაღსა აიკინცილებს, ძველ შურსა და მტერთ სიკვრავეს გულთი გააცდებს, და დაზავებისათვის სიხარულს იწუებენ. და ესე არა იციან, მტერი რაგანდ ათას თურად დასატყლი ეჭვნოს, აგრევე სამტერო თერი მისის გულის ფიცარზედ დაწერით აჩნდებისო.

თქვა შიანი

ეგადე ჭინდოთ ლაშქარმა გულს არ მისტაცოს ცნობანი, მსგუფისა ეამმა არ გაეღოს, გერეე ქმნას იმოდნობანი. ღამე რა გავა, დღე მოვა, ნათლად მზისავე მზობანი, და ბნელსა მავალმა თერხს ანოს, სად ჭურია გზად ქვაობანი.

საცხალოა, უცოდინართ თვალთა ბასრისა ქლავი ბადლადად ეჩვენების, ბროლი და მივიე უმეცართ სახედველსა სპეკალის ქვა გგონების. თქვენა საქმე მას ხუროს ამავსა ჭავს, როსკიპისა და ურცხვის ცოლის სიტყვით რომ მოტყუვდარ. ხელწიფემ ჭვითხა, როგორ უიფილაო?

გეზირმა მოახსენა არაკი

უთქვამთ, ერთი ხურო იყო საჩანდობის ქლავსა შინა, ხელოსნობითა და ოსტატობითა სახლარზე მისული. მას ცოლი ჭვეა სილაამაზითა სრული, თვალი ქურციკსა უკანდა, რომელი შეხედვით ღომსა მოინადირებდა, და მელის მსგასთა ჭვენიერსა მცოდინარეთა ურდგულივით დაჩინებდა.

შ ა ი რ ი

გულისა მომტაცებელი, შემტაცებელი¹⁶¹ სულისა,
აშოკთა მისთა მოწყალე, ტან-სარო კარგ უსულისა,
თმანი გველურად ლელარქნილი, მნახველთა დამასულისა,
და პირს კარდის ცარი ნანიეი, შინსაგან ნისლ წასულისა!

ზურო იგი მისი ტრფიალი იყო, და უმსაცა ერთს უძისოდ კერ გასძლე-
ბდა. ცოლიცა პირ-საფერისად ჰატეკსა უფოფდა და სიყვარულსა ჩემობდა, მაგრამ
მე სსვაცან ღვინობდა, და ნადიმობდა და სსვათა მოყვარესთან სასძლითა სვე-
და. მის მეზობლად ერთი კინძე ჭახუი იყო, სიმძლე სულისა კორდსა შინა
კვიპროზსაკით აღეზარდა, და პირი ახალს გაშლილს კარდსაკით სუნულებსა
წელითა დაეხანა.

ღ ე ქ ს ი

ერთი ხე შუე და მთარისა იდგა, მართ უკეთესა,
სხვას გარე ხესი მოსხმოდა მუშეთ მუბობი, დანათესია!

იგი დიაცო მას ეტრფიალა, და იგი უმა მისის სურვილის მახუში გაება.
მათში შეამავლთაგან საქმე დანხლოდა. სნადაგო ღვინ-სახარულის დილა სალა-
მოს მიეწეოდა. მეშურნეთა თვალთა წყედადს მათ ორთ მოყვარეთ ერთმანერ-
თის სურვილის ანთება ხელად ეკუნებოდა. (დიაცმა) შეუთავლა (კუროს) მიწერთა

ღ ე ქ ს ი :

არ კისი შემშურების სამხეო საქონელია,
განაღა სატრფოს წადილი გულთა მაქეს ღაზოდ ძნელია!

ამა საქმისა მეშურნეთა ყოველივე მას ხუროს აცოდინეს. მან საბრალმან
კგოდენი აუგის გაკრძალვა არ იცოდა, ამისთვის მართლისა შეტეობას ეცადა,
და მაშინლა მისის საქმის მოკლასა (შეუღტა.) უთხრა ცოლსა თვისსა:

— სსვაცან წასილა მნებაკს და საგზალი შემიმზადეო. კერე შორაც არ
არის, ხანი რამ დამეყონოს, მაგრამ შენი მოშორება ვით მოკითმინო, ანუ სულ-
თა დამდნობელს ბრძმელსა შინა¹⁶² ვით გაკსძლოკო?

უთხრა ღექსი

გაყრა არ მინდა უნდომად, ამაღ შექმნილვარ ნებითა,
ვისა სწადს შენი შორის ყოფნა მოსურვებისა თნებითა?

ცოლიცა ქაყბორიი ტრელობა დაუწეო, და სისარულისა ცრემლთა თვალთა-
გან აფრქვედა. საგზალი სწრაფად მოუშინა და წარგზავნა. მიმავალმა ქმარმა
ამცნო:

— კარი მაგრად დასშეე, და ყოველსა რედა გაკრძალვით იუავ. თუნც მშა-
რავნი ჩემსა აჭა არა ყოფასა სცნობენ, სახლისა დათხრასა ეცდებიან, და საქო-
ნელსა და მონაკებთა იავარ-ყოფენო ცოლმა მისი მცნება ესრე დაიმარხა და

¹⁶¹ გარიანტი: შემაცთუნელი სულისა.

¹⁶² გარიანტი: სულთა დამდნობელს შირსა ბრძმელსა შინა

ფინი ესრე დაამტკიცა. რა მისმა ქმარმა კარი გაკლო, (ცოლმა) მის კუროსა კაცი გაუგზავნა და შეუთვალა

ლ ე ქ ს ი :

მოდო, წალოტი ბიბინებს, კარდი გაშლილა კიდეცა,
ეგალი ჩამოსცვიენია, კალთას ვერ მოგაიციესა!

მან კურომაცა პირობა შეუთვალა: ღამემ რა ცოტა გაკლოს, ცისკრის მო-
წყენამდე ჩემისა სახისა ნახვასა ელოდო!—ღიაცსა ჰაქმანი ესე დიდად იამა, და
მასპინძლობისა საშინადისა ხელი მიჭყო.

თქვა ჩახრუნაულო

ნეტარ რა სკენი, სრულ მოსასკენი დღესა მომეტა ჰატიოხსანი?!
ერთს ღამეს მთავარე თუ მოივანე, ჩემსა მოხვიდე ტანად სოხანი.

ხურო იგი ღამისა სიბნელესა შემოიჭვა, და თავის სახლსა შინა შევიდა.
მას ჟამსა მოუხდა შესკლად, რა მთავარე და ერთი მესადგურე ქმნილიყო, და
ამიგ-მაშიენი ერთმანერთს შესწყობოდენ: ხან ტურფა სახე ვაჟისა გულისა ნაზად
სწრაფობის ცეცხლსა მის ჭლის მოთმენის კალთას ჩაატეხდა, და ხან ჭალი
იგი, ბროლ-ტანი და გულისა წამლებული, ვაჟსა სიბრძნე შეცნიერობისა საუნჯეთა
დასტავებდა!

შ ა ი რ ი

ორი ტან-სარო ცხოველი, ცნობათა მომტაცებელი,
თავით ფერხამდის უსინჯო, ძვირად დასათესებელი:
ერთისა შირი მთავრულად ღამისა მანათლებელი,
და მეორის ბაკე-ბაღასში ბროლ-ლაღთა ზედ შემწებელი.

საბრალო ხურომ ესოდენი მოიცადა, რომ იგინი დაწუნენ და მოისკვენეს. მერ-
მე ფერხ წუნარად მათს ლოგინსა ჭეჟე დაწვა, რომე მათი საქმე უოკელიყო შეი-
ტოხს. ანაზად, ცოლმა მის ფერხსა თვალი შეასწრა... მაშინვე სცნა, ქმრის გამ-
გზავრება საქმის გამოსაცდელად იყო. ჩუმად თვისსა მოყვარესა წასჩურჩნა:

— მალღითა ხმითა მეთხე, მე უფრო გიჟვარვარ თუ შენი ქმარითქო?
მან უმამან უსმანა და კერე უთხრა:

— შე, სასურველო! ესე მანობე: ჩემი სიყვარული შენს გულში უფრო მე-
ტობს, თუცა შენის ქმრისაო?—ღიაცმა უთხრა:

— ესე სიტყვა ვითა მეთხეო, ანუ რა სარგებელი გაქვს ამის თქმითაო?
გაჟმა შეშითა ხმა კლარ გასცა, და ჭაღმავე უთხრა:

— მართლას იტყვი—ღიაცნი გულ სუსტობითა და უგუნურებითა, ეშმა-
კის საქმის ნდობითა, ან თვისის სიტურფის გამოჩენითა ასე მოსცდებიან, და
რაკვართგანაც იოხს, ერთს ვისმე მოყვარეს შეთვისდებიან, და მათს უგებრობა-
სა და ავ-ტომობასა არ დახედვენ, და მოუწონარს არ გასინჯვენ და აუგს არად
შეიწყენენ. რა წადილს აისრულებენ და ნდომას გაათავებენ, სიყვარული კლებას
დაიწყებს, მათი სიბხლოვე სხვა უცნობისავით დაშორდება.

უთხრა ლექსი

მოკვრის გაშვება ადვილ სჩანს დიაცსა განზიდულულსა:
დღეს ერთისსა, სკალ სხვისა, წამს არ შერისება ჭებულსა!

მაგრამ ქმარი, რაგვარადც სული კვამში დგას, ესრე ცოლიცა თვის, და
ნათელთა თვალთა მისთა უჭობესიაო.

თქვა ტაეში

იქნება სულის გაწირვა, არ ქმრისა აბუარობა.

დღემც დაუცინოდება და სიცოცხლემც ნუ ეღირსება კეთსა დიაცსა, ქმარი
ათასჯერ თვისსა სულსა არ ერჩიოს, და უფროსად დიდად არ უყვარდეს და
თვისი სიცოცხლე ქმრის განსვენებისათვის არ უნდოდესო!

უთხრა ლექსი

უქმროდ ნუძნა მაქვს სიცოცხლე, ცხოვრება ერთის წამისა,
სულიც ნუ მიდგა კვამშიდა ნათალსავე უამისა!

რა ხერომ სიტყვა ესე მოისმინა, ცოლის სიყვარული და მოწყალება გულ-
თა შეუვიდა და თქვა:

— მეწადა დიაცისა ამის ბოროტის უოფა, და ღმერთმან ამა საბრალდისი
საკეთე გამოაცხადა. დიაცი გონება სუსტია და ადვილად მცდარი. ჩემისა სიყვარ-
ულითა რადგან ესრე იწვის, და ჩემის ტრფივლებითა მუუღობის წესი და რი-
გი გულ-დაჯერებით ჩემსედ უპურია, რაგინდ ერთი რამ შეგნოდებინოს, იგი
სასწორთა შივა არა ხამს შეუდგა, და ამ სჯქით ერთი რამ აშხავი გაითქვას, და
ცულის გამოკიდებით უარესი იქმნას—რად ვარგა? არა კაცთაგანი უნოდველი და
წმიდა არ არისო.

თქვა ტაეში

ვინ არის ხმელთა არ მოიწია და კალთა არა შეუბიწია?

სინანული დაიწყო: მე ცუდად თავსა ჩემსა ესოდენი ტანჯვა რად შეკამთხე-
კო? აწ რჩევა ეს არის: მასთან მუუღობის ღებანი არ მოკშალო, და მისი
პირის-წყალი უცხოთ კაცთ წინაშე ხმელთა ზედა არ მოკაყინო, რადგან ესე-
თი საქმე ცდომით წაჭიდებია, არა თუ ცოდნითა და მტერობითაო. მაშა, მე
მმართვეს მისსა გულ-კეთილობასა თვალთა და უური მივაპურა, და მისი აუგი დავ-
ფაროო.

თქვა ლექსი

ვის სჭირდეს ერთი სიკეთე, აუგი ასრე მეტია,
მოკვარე სიკეთის მეტსა ვერ ხედავს: თვალ ნახლეთია!

მერმელა მის ღოგინის ჭკუშ მოიგადა გულ-დაწყენარებით, ვირე იგინი თვი-
სისა შეებისაგან მოიცილიდენ, და რა წყვილიდას ღამის დროშა გაიქცა—

ლექსი:

რა ღამით ჩრდილით გამოჭხდა დღისა. ელვარე დროშანი,
სფეროდ გამოჩნდა ცისკარი სოსანში, ვითა შროშანი—

უცხო იგი კაცი წაიდა. დიანმა თავი მოიძინარა. ხურო წენარად ღო-
გინის ქვეშედად გამოვიდა და მოკრძალოთ ზედ უეუჟდა. მოწყენის მტკერთა,
დიანის შუბლთა ნადებთა, წყალობის სახლითა სოცთა, წენარად სელსა მკერდ-
სა ზედა უსმიდა, მანამდე ცოლი მისი მაცდურობის ძილითა თჳალს გაახვეიდა.
ნახა, ჭმარი სასთუმლით უჟდა, წარმოაჭრა და თჳა:

ღ ე ქ ს ი

აჳა, რას დღესა შევესწარ, ბედისა მოსწყარას!
ამის მოსკლითა გაუცვდა სიმაღვე ჩემსა მწყყარას.

მერმე ჰითხა: მშვიდობით როდის მობრძანდით?— ჭმარმა უთხრა:

— მამინ მოკელ, რა უცხოას მას ჭახუესა ველსა მელავი მოგუჭლო! რა
ესტან, შენთვის სახმარად ხელი მომეცა, შენის შექცევისათვის მოკითმინე, და შე-
ნი გული არ გავემწარე, რადგან ჩემზედ შენი გულკეთილობა და დიდი სიყუა-
რული შევბრუნე. დაჟრებულ ვარ, რომე შენი სიგოცსლე ჩემთვის გინდა, და
შენი თჳალის ჩენა ჩემზედა საჭკრეტლად გიპური. თუცა ესე ერთი შენი უკად-
რისი აუგი მოგიხდა, შეცდომით და ეშმაკის საქმით იქმნა. აწ მე შენს სიყუა-
რულს მატოვს არ მოკავლებ, — გულდებულ იყავ და ნუ რასა ზედა გურიდე-
ბის, ჭმუნებისა და ურვისანგან გამოდი! მე რადგან შენზედ ბოროტი განზრახვა
რადგა მქონდა, და სხვანი რამე გამეგო, ისიცა შემინდვე. აწ მადლი სიყუა ჩემსა,
რომე ესრე გამოხველ, ჩემისა ნდომის მეტი არა რა გაჭესო!

უთხრა ტაეში

უტუნურად გაიზრახე სიბოროტის შენთვის სასე!

დიანმანცა სახრიგო ენა აუბნა, და ორისავ მხრითა ნადველი გაემორა, და
სურვილის ხელი სიხარულისა ველსა გარდახვიეს, და ხურომ ბოდიში მოისადა
და ეს იგავი უთხრა:

ღ ე ქ ს ი

გერმეცა ღმერთი ნუ გვითხავს შენის ცოდვისა საქმესა,
გიოთ მე არ გვითხო ნაქმარი, იქ ღმერთმან გიშვას აწ მესა.

ესე სახე ამისთვის მოვიყვანე, თჳკენც მას სუროსავით, ავის დელაგანის
სიტყვის მსგავსად, ამა მაცდურისა მადრანის ენით არ მოსტყუედეთ, და მცხს
ხერხსა და ხრიკსა, რომლისაგან სისხლისა სუნი მოდის, მას არ მიჭყუეთ და
სიძარტლის გზიდად არ განვიდეთო.

თჳა მადრი

ჭკვიანი მტერთ ბირობასა არ მიენდობა გულითა:
გიოთ იგი არის ხერხითა, საქმითა ჭრამაგულითა,
იგიც აჭრელებს სიბრძნესა გულისა ბადთა რგულითა,
და ვინც მიუხდობა, შეიქმნას ცნობითა დაგარგულითა!

რომელიცა მტერი შორს ყოფის მიზეზითა კერ გიმტრებს, ეცდება და-

გიახლოვდეს და წერით და სწავლებითა შეეიტკბოს, და მუდარობითა გაცემ-
შინაურდეს; და რა შენი ხვაშიადი სცნას, რა დროს დაიგემს — თვალის გამო-
საქმესა მისვლების, და სადაცა კარდასამტერკეა, მესხის ცუცხლსკით დასწავას,
ისრის მსგავსად დაუცდებულად საწადლისა და ნდომის ნიშნის მეტსა არას გვე-
მა. მადრანმა უთხრა:

— მე. გულისა გამტერკემლო მოუყასო! ჩემზედა რასა ესოდენსა არაკობ
და ესოდენტა უსარკებლოთა იგავთა წარმოიტყვი? რა მადლი გაქვს ესოდენისა
თქმითა? ერთი უდიერი და უსამართლო რომე მე დამეძართა, და ესოდენი სა-
ტანჯველი ჩემზედ მოიწია, ხერხსა და ეშმაურობასა რაში ჭკავსო? არავის დაბა-
დებულთაგანსა თვისი სატანჯველი სხვის მოსკუნებისათვის არ უნდა. მე ესეთი
უპატიო ყოფა ჩემისა ნებითა არ მომინებებია—ეე. ყოველთა უწვიან, ესოდენი
კაბის მოცემა ჩემთვის მადრანისაგან, ჩემი დანაშაულის კადე არასათვის ქმნილა.

გეზირმა უთხრა: მიდმარ სჩანს, რომე ეს შენი სატანჯველი ხერხითა
გიქმნია, და შენის ნებით მოგიხდენია. შენი თავი ამ ჯაჯაში შეგომწუდევია, და
საწადლისაგან რომე შურის მიება გულთა გიცს, მისთვის მწარე სასმელი ტან-
ჯვისა შენისა იმედით გულში გაციხმია. მრავალს გაცს მტრის სიკვდილისათვის
თავისი თავი მოუკლავს, ამისთვის რომე თავისისა მეპატრონისა საწადელი აღ-
სრულოს! ნუ თუ იგი სახელი ჭკეყანასა ზედა გაფინოს, ამისთვის თავისი
თავი წახდენის მოარეკში ჩაუგლიაო, რაკვარად მან ციდა-მტკაველმან თავისი თა-
ვი სასიკვდილოდ მისცა, რომ თავისის ნათესავის შური ეძაო. ბუთ ხელმწიფემ
ჭკითხა, როგორ უოფილაო?

გეზირმა თქვა არაკი

ერთსა კუნძულსა შინა მრავალი ციდა-მტკაველი დამკვიდრებულიყო. მას
(კუნძულსა) შინა მრავალი ძველი და ახალი ხილი იშოკობოდა, წყალი და ჭკერი
მათის გუნების მამუნე(იყო). დღესა ერთსა უფროსნი ერთი მათის კრებულთაგანნი
ერთსა ხის ჩრდილსა ჭკეპე ისხდენ, და თითო თითოსა რასმე ღაპარაკობდენ:
ხან ბუსტულისათვის მოცინართა ბაგითა პირთა იძრევენ, და თავ-წაგრაგნილი-
სა თხილისა არაკსა იტყოდენ, წამზედა ნოტიო ნუმის მსგავს თვალთა ღელვის
ჩირის მეტზედ არა აღახუდენ. ანაზდად, მათ შუა ერთმა დათემა გამოკლო.
მათ კრებულთ ყოფისაგან დიად თავი დაქინაგრა და მისსა გუნებასა შინა ესე
თქვა:

— ესე როგორ გაიძლება, მე დღე-ყოველ ქვითა და კადეთა შეწვედევულ
ვარ და გულ-ტკივნეული ვიარები, და ათასის ჭირითა თუცა კვალი რამე ანუ
მოლთა მირი ბლიე ვიშოვნო, და ესე ციდა-მტკაველნი ამა ადგილსა განცხრობით
ესოდენტა ძველსა და ახალთა ხილსა ჭამენო, და ღაწვის ურბილე მწინოკანთა
ზედა დადიანო.

თქვა ჩახრუხაულა

გიოთა მთვარენი, მეყუფთარენი, საფხუელს უფრჩხვიდა, კითა კარდაა,
მე სიშორითა, საქმით ორითა, ზამთარს ვემსგავსე კვალ ბარდაა!

მასუკან, მის კრებულის დასხმა და მათი ისრით უწყალოდ მოსრკა მოინება. ესე განზრახვა ცილა-მტკაველთ იაწირეს, და ათასამდე მაიმუნნი შეითქვნეს, შეკბენეს და დათვი ძლიერად დაკოდეს, და გარჟილ-გამართიეული გააჭცივეს საბრლო, უგბილი, სადგომს მიმაკალი დათვი. ჟერეთ საწადლის ნერგისაგან ნდომის ხილი არ მოკრება, მისის სიცოცხლის ხე მაშინ დატნობად მიიწურა, და მისი გუნების ეუთხენი, რომელსაც მოსკეპების სახელის ალითა განათლება არ უნდოდა, ღონის-ძიების ბაზმა დაუშრიტეს.

თქვა ფისტიკაური

ბაგენი ჩემნი ჟერ არ ხლებოდა ერთსა მცირესა ღსინისა თასსა, მაშინ ჭკა დასცეს ჭირის ხელითა საწადლის ჟამთა ჩემთვის ათასსა!

ესეთსა კამსა დათვი, ცილა-მტკაველთაგან ლტოლვილი, მთასა აღვიდა, და დიდის ხმითა დაიძახა და მისნი ნათესაენი შემოკრიბნა. რა იგი კერე გამსდარი ნახეს, მისი საჭმე, ომი და ძალი გამოჰკითხეს. დათვმა ყოველივე უშმო. მათ უთხრეს:

— ჭაბუკი, სიჯაბნის უარსი არა არის რაღა რა გვარა თუ, დათვსა უსუსურთა ცილა-მტკაველთა ესეთი საჭმე შეამთხვიონო. და ესოდენი სირცხვილი დასდვან, რომლისათანა ჩვენს გვართა და ნათესავთა დღესამომდე არ დამართებოდესო? საუკუნომდე ესე საუკედურად დაგკედვას, და ესე სიჯაბნის სახელი, ჩვენისა გვარისა მოსაყვარი, ხმელთათა გაუფინოსო! აწე უკეთესი რჩევა ეს არის, რომე ერთი პირი და ჰუმანი შეკრათ, და ერთსა ღამესა თავს დაკესსათ და მათისა სიცოცხლისა მზე დაუბნელოთო, და ომისა მტკერიითა მათი იმედი გაუთავოთო!

თქვეს შირი

თუჯა დრო მოგვრეს სოფრომა სეპედნიერის ბედისა, მტერთაგან შური ვიძიოთ უსასო-უიმედისა. ჩვენ თავი მათი შევშურროთ ვით ბრძენმა ენა ეუბდის, და ჩვენი სახელი გაითქვას, ვით ჭკა სისხლათვის ღრღედისა.¹⁶⁴

დათვნი გვარ-ტომობის ცეცხლის აგზებითა აღადღენ, ჭადილის ენა აუბნეს, სამტერო შურის ხმანობისა მათი ევირილი ზეცას აღიწოდეს და იტყოდეს

ჩახრუნხაულსა:

მტერინი ჟინკველად გვინანან, კვლად ჩვენ ვართ კუშხნი, მსნე, შემძლებელად, უგუღმა რბიან, მკვლარ იქმნებიან, ვით განერების ჩვენს ჭახვას მრთელად? დროშა ომისა, ჩვენის ზომისა, რა გაიმალოს, დაშქართა მცველად, და მტერთა თავები, დამნაშავეები, მიწად ჭგორვიდენ სისხლ ნასხამ კვლად!

შერმე ეს დასკვნეს: მას ღამეს დაესნან, და მოწვევიდეს ცეცხლი შეუგზან და ომისა სახმილისა აღი ცილა-მტკაველთა სიცოცხლის კალოთა მოუვიდონ.

¹⁶⁴ ვარიანტი: სისხლათვის ღ რ ე დ ი ს ა .

მას უმის რა ოქროს ჭანგანის მზის ღომის ცის ნადირის წყაროს ზედა წასულა მოინება, დიდმან და მცირემან დასაულის და ჩრდილოს ბჭისა ახლოს სულა დაიწყეს.

ღ ე ქ ს ი

მზემ ნათლის სსივი მიჭრიდა, ზურგი მიაჭურა არესა,
ქაერი სრულად გაშავდა, ხმელი ხედა მიუმხდარესა!

ერთ-პირად მას ღამესა დათვთა მათ ციდა-მტკაველთა ჟართა მიმართეს. თურე მათი ხელმწიფე მისის დიდებულთა და შინა უმითა ნადირობას წასულებო, და მას ღამესა მინდორთა დარჩომილ იყო. სხვა მუნ მეოთხნი, ლაშქრისა დასხმისა უმეცარნი, თვისს სადგომს მოსვენებით იყვნეს.

ღ ე ქ ს ი

ვითა მკალნი და ჟინჭკელნი მათ ეგრე დაესხმოდან,
ტკანდა თუ მთანი დაიზვლენ, ჭკეშე მიწანი ძრწოდანნი

ვირემ მათი ჟარი მოესწრობოდა, მრავალნი მოსწვეიდნეს და დახოცეს. მათგანნი მცირენი ვინმე, საწული და საბრალონი, მათის სისხლისა მსმელის მორკეთაგან ცოცხალთა სული კიდეთა გაიყვანეს. დათვებს მათი საესე კუნბული და გაწობილი ტყერი დარჩა; რა მათგან დანარბელებული ნახეს, მასი დგომის ფერსი რეკნობის კალთაში გახვიეს, და უსამართლოაის საქმითა აგი გარჯილი და გამატიუბული დათვი უფროსად დაადგინეს, და ხელის სიგრძითა მათ ციდა-მტკაველთაგან რაცა საზრდოდ დადებულყო, მათს საკერძო ავაზანთა შეადინეს.¹⁶⁸

ტ ა ე შ ი

• დურთო, დურთო! ვინ შეკრება, ანუ უოლე ვინ გაკრება?!

მეორეს დღეს, რა შავ-გული ჭკეუანა კველუცის პირსაკით გაშეიერდა და მზის დისკო მინისა ტახტთა აღმოხდა—

ღ ე ქ ს ი:

დილის ლაშქარმა რა დროშა გაშალა ბრწუნაკლებისად,
ჭკეუანის სიბნელის ასოსა კალებსა ჭკრვიდა ნებისად.

ციდა-მტკაველთ ხელმწიფე, ამა აშის უმეცარი, მისის კუნბულისაკენ მივიდოდა. რომელთაც ჭირის მორკვისაგან ნახვარი სული გაესწვიათ, იგინი წინარე ემთხვიენენ, და ესოდენი საზარელი საქმე, მათზე მომხდარი, შესჩივლებს და უოკელი მისი სახე ხელმწიფეს გასინჯეს. განკვირების თითთა შურის კბილთა აკბინა და თქვა:

— ვამ, სამკვიდროო მამულო, ხელისა ჩემისაგან გასკლოი და ვამ, სუა-სტანგთა სიმრავლეო, მტერისა ხელთაგან იავარ-ქმნილო! სულთქმით იახა, ვამ-რუნდა და თქვა:

¹⁶⁸ ვარიანტი: ავაზანთა შე ა დ გ ი ნ ე ს.

— ბედმა ჩემმა მოღვაწეების მტკერი თავს დამცრაო, და ბოლო-მოლო ბუღმა სკემა პირი მიქცაო.

თქვა შაირი

სოფლის წაღოტთა სიკეთე კერენ მოისთლო სვიანი,
ბედის მიძნდომან ვერ ჰპოვა სუქე კარგი და გზიანი,
საწუთროს მარცხებულს ვინ მიენდობა ჭკვიანი,
და უხანობისა მომცემს მამა-პაპათ ჰერა ზიანი

სხვანინა იგი ხელმწიფის მხლებელნიცა შეშფოთდენ და იწყეს ხელმწიფისა,
და თვისთა ხვანტანგთა და ცოლმვილისათვის ტირილი, და ვაება და დაღონება.
მათიგა ერთი ციდა-მტკაველი იყო, ჭკვის გზით სრული, ცოდნის ხარისხთა აღ-
წყენილი, ამისთვის მას დიდსა პატივსა უყოფდენ, ხელმწიფე და მისნი უმანი მის
რჩევითა ბედის გზას წარმართებდენ.

შ ა ი რ ი

იყო გონება ნათელი, გულ-წმიდა, სიბრძნით მრჩეველი,
მისის თათბირის იულითა დამპყრობი, განმსაზღვრებელი,
კრონოსის მასწავლებელი, დანაშაულის მოღვეველი,
და მთაუბის მსწრაფლი სიტყვისა სასაუბროსა მოქმეველი

და მან ციდა-მტკაველმან ხელმწიფე შეღონებულ იქნა და სხანი შეწყესებულნი
ნახა, სასწავლოდ შირი ადლო და თქვა

შ ა ი რ ი:

ჭირსა ნუ შეუსუსტდები, ბავოსა, მხნე იქმენ ღონითა.
ოკს საზიანოს გასწავლი, სრულ შეგაწუხოს მონათა:
შირველ მოუერისა საწყენსა, რა მათგან გასაგონისა,
და მერმე მტრის გასახარელსა სულით, გულით და გონითა!

ჭირთა შინა მოუთმენლობა და სიმწუხარე მე, მონასა თქვენსა, უოკლის
სიკეთისაგან შორს მიქმნია, ამისთვის რომე სულ-მოკლეობასა და უღონობასა
გამიანენს. ამა სიკეთის შემოსაზღვრის არაკებთა შინა ორ რიგად ზიანად იტ-
უიან. ერთი ესე, რომე მოთმენა შეგონებას დიდად შემატებს, და მოთმინების ხე
საწადლის ხილსა მოისხამს; ამა მცნებითა მოთმინების კარის გასაღები და მოთ-
მინის მოქმედება მორჩომის კართა გაახვამს.

თქვა შაირი

მოცდა კლიტა კარისა უნჯისა, სახარჭავისა,
მოცდით აღეხვას დახმული კარი მის საეროსლავისა,
მოცდამ აღხოცოს ურვანი გულისა მოსაკლავისა,
და მოცდამ გაგაოს უწვალო ნაბუჭი მტკერი თავისა!

და მუორე, მართალი რჩევა და სწორეს გაკების გზა, რომელი საქმის შე-
ცნაერისა და ნათელ გულ-მოკლეკარესა, რომელი ჭირისა დამეს გაუნათლებს,
და მათ უწვალთაგან სიხნულე მოხვეულთა და შეჭირვებულთა—სიმწარესა, იგი

სიკეთით ერთობილად დადნობად ხელმწიფებს მას დასუსტებს და გააცულებს; რომელი ესეთის კაცის ერთისა ღამისა მოგონება ათასის წლის საქმისა გაგებასა უოკელსავე გაასრულებდეს.

თქვა ლექსი

კეთილი რჩევა საღბუნს ჰტავს მკურნალთა ხელოვნებასა.
ასს ნაკეთს გულს ამოუღებს, ჰკურნებს უოკელს ვნებასა.

ხელმწიფე და სსვა ციდა-მტკაველნი მისის. სიტყვით დადუმდენ, და ჰკითხეს მას.

— მოწუელსა ამას საქმეს ვითა გეხმს მოკუაროთო?—მამინ მან თაჲს წინაობა ითხოვა, და მერმე მოახსენა:

— ეჭა, სახელ-დიდო ხელმწიფეო ჩემი შვილი და მოკუარენი უოკელნივე ამა უწუალთა ტკართაგანთა მოუწუედათ. მე მათის ნახვის იმედის გარდაწუეცითა არცა დღეგრძელობის სისარულია მაქვს, და აღარცა სიცოცხლის სურვილიო.

თქვა ლექსი

უმათოდ ჩემი სიცოცხლე თუ შეუოს, სრულად ბნელია,
სიცოცხლე იგი ათასჯერ სიკვდილსა ჰქე უძნელა!

რადგან უოკელისა საქმისა ბოლოდ სიცოცხლის სამოსელი სიკვდილისა ფონთა შინა გათრცხება, ესე მწადიან, რამდენიც დარგი ჰქუენისა წილისაგან მაქვს, მოსკუნების ნაშენები საიქიოსა მინდროთა შვილო და ჩემისა სულისაგან აბუზარ კიქმნა, და ჩემთა სასურველთ საყვარელთ შური, მათ გაუსინჯაჲდა, მტანჯველთაგან კიძიო. ხელმწიფემ უბრძანა:

— ჭე, ანთარო შურის მიების გემო სულისა ჰირთა ეტებობის. ამ გზით ხამს, საღადითა რა მტერსა მრე ექმნას—სიცოცხლისა და განსკუნების მიზნისა მოკუებითა, თვარა თუცა შენს თავსა განაქარკუბ, ჰქუეანა აშენდება, თუცა აზხრდება, შენთვის რაჲა?! სადაც გული ვერ დაიწყნაროს, ხმა უქმი შეიქმნებისო.

თქვა ჩახრუსაული

ამ მწკანოვანსა, თერ სამოვანსა, შენ თუ გაჭრიდებ გონება მწურალად,
მერმე აჭუვავდენ, გინა დამტყნარდენ, მე რადღა მიხდას? იუოსღა მტრხრალად.

ანთარმა მოახსენა: ეჭა, ხელმწიფეო ესეთი საქმენი მქირან, ჩემი სიცოცხლე სიკვდილზედ აღვილად გასაცუელეო, მოკვდაკება უკვდაკებისაგან უსაწადლეოსა, რადგან ჩემს თვალთა ნათელთა ურმათა კვლარ ესტერეტ, და მათთა შეუნიერთა ჰირთა მიწის ფარდაგისაგან დაფარულთა კვანებს, და მოკუარეთ მოშორების აღითა დამწვარი გული სატკიავარისა სიბნელესა აბია. მათი საკრებულო კალო მარმენიოს სასტიკის ქარისაგან მიტაცებულა. უოკელთა სიცოცხლე ქონებით და მამულით ცხოველობს, მისიგა ხუავი მარბიელთაგან დატაცებულა. აწ მე მნებაჲს, ხელმწიფისა წუალობის ნაცულად ესე შემიძინოს: ჩემნი მოკუარენი, ვინცა

გულ დადაღუნნი არან, მოსკუნებისა საღბუნითა ხელი აღუჭურა და სულის ილეკრო მათდა სანაცლოდ დაეცა, ჩემი სახელი უამთა და ღროთა შირთა ზე და დაეწერა.

თქვა ლექსი

დიდის სახელით სიკვდილსა კლამი და მომიწადია;
უკულს საშოკარსა ის მიჯობს, სახელი გამიკვლადია!

მაგრამე მე მინდა ჩემი სიკვდილი ხელმწიფეს არ დაუმბძღეს, და თუცა წარჩინებულთა თანა ნადმიად ღზინთა ჯდომას მოგისდესთ, ჩემი მათზე ერთგულთა და თავის დაღება მოიგონოთო.

თქვა ლექსი

რას საწადლისა სიბათა ხელი დაიდვით ნებისა,
მაშინ მეც მომიტონებდეთ, როს ღზინი გქონდესთ შეკბითა.

ხელმწიფემ უბრძანა: კითა შეკვდები ამა საჭმესა, ანუ რომლითა ხერხითა კეთსა ბჭესა შესვალა?—მან მოახსენა:

— ერთი თათბირი მომიგონია, რომე მათს ჯაბუგობისა საცადსა კელთა ხორ-
შაგის ჭირით აღმურით შეესწავა, მაგრამე ესე საუკეთესოდ დასამარხავია, ჩემი
ხვაშიადისა რჩევა გარე არ გაუთინოსო. მე ესე რჩევა მომიგონია: მე უურნი და
კბილნი დამღუნეთ, და ხელნი და ფერხნი მომტყნოთ, სადაცა ჩემნი საუფუ-
ლი იყო, მის ტყერის კიდესა მუნ დამაგროთ, და ხელმწიფე და მისნი მოხანნი
უხინართა ადგილთა დაიმაღნეთ, და სამ დღემდის მოიცადოთო; და შესამეს დღე-
სა შიდათ და თქვენს საყოფსა დაუპკვიდრებითო, რომე მუნ მტერთა თქვენთა
ნიშანიცა აღარსად იქნების, და მათის ნათესავისაგან ზინანი აღარადეს მოგ-
ხვდებისთო.—ხელმწიფემ მის ციდა-მტკაველისა რჩევა დაიკურა, და მისის უერთ
დაგლეჯა, და ასოთ მოტყნა და მის ტუის კიდესა დაგღება ბრძანა.

გერე უუკეს, და თვით გაიფანჩუნეს¹⁶⁶ და საჭმის ღოდინი დაიწიეს. მაშინ
იგი თურნად გათეხებადმდე ესრეთ მწარედ ტიროდა, მისი სიბრალეულითა ჭკის
გული გაწეულდებოდა, და მისის კალაღების ხმისაგან კვლდენიცა მწარედ ცრემლე-
ობდენ.

დათუთ ხელმწიფე დიდასა ადრე გამოვიდა და მისი ხმა შემოესმა, მას ხმა-
სა მიჭევა; ციდა-მტკაველი იგი გერე მეოფე ნახა, მისი მოურდრეკელი რისხვა
მოუღება, და ფიცხელთა გულთა მოწეულება შეუვიდა, და მისს ამბავსა კითხვა
და მისს საჭმესა ძებნა დაუწყო. მან ციდა-მტკაველმან მისი დათუთ ხელმწიფობა
სცნა, დალოცა და ჭება შესასა.

მოახსენა შიარი

თავით, გულთ და კვამითა კიწვი ცრცხლისა აღითა,
• მოწეულება ჭეკე მეფური და დანახე თვალითა;

¹⁶⁶ გარიანტი: და თვიო გაიფანჩუნეს.

საქმე დაიქცა, წამიხდა, რაცა ვაშენე სალითა,
და რაღა შეწყვის, ვინ მარტებს სამეურნალოთა მალითა?!

— ეჭა, ხელმწიფეო! მე ციდა-მტკაველთა ხელმწიფისა კეხირი ვიყავ, მას გვერდს
ვასლდი და ნადირობას გავედით, და თქვენ რომ ჩვენთა ჟართა დასხმოდით,
ჩვენ აჭა არ ვიყავით. მეორეს დღეს თქვენგან ოტებულნი კაცნი მოვიდნენ, და
ამა საზარელისა საქმის მოსვლა ხელმწიფეს მოახსენეს. მის ხელმწიფისა ხვაშო-
დი და განზრახვა მე შეხარა, და შევედრა—ამა საქმისათვის მივრიე რამეო. მე
მისის ერთგულობისათვის რაცა მისი სამეუბინარი დაეინახე, იგი მოკასსენე.
ჩემი რჩევა ეს არას, რომ ჩვენ მათის სამსახურის სარტყელი შევირტყათ, ჩვე-
ნი დანარჩენი დღენი მისის დიდის ხელმწიფის სამსახურისა შინა დაჯალმით
მეთქი, ერთსა უურესა და მცირედსა საზრდოსა დავსჯურდეთ მეთქი.

გუთხარ ლექსი

გულის ხმეირის ბედისა სათარეულს ქვეშე მყოფელი
გზას ჰპოვებს; ვისცა ჰქუა აჭეს, თუცა მოაგლის სოფელი,
წალკოტას შუა, კარდსა ჰკრებს, ჭირისა შირ დამოფელი,
და ხარდსა და შროშინს კარდარგავს, აკოსოს სრულ საყოფელი!

ხელმწიფე ამ მოხსენებაზედ დასტუმნდა. თქვენისა ამა ტყუთა შინა დაიკვი-
დრებისათვის ესრე შემოთოდა და ავი ენა აუბნა, მეტი აღარ იქმნებოდა. მე რა-
ზომცა მისსა შეგონებასა ვეცადე, კარისხდა, და რასაცა ხედავთ, ესრე მომაგო,
და მოხათა უბრძანა:

— ეგე რადგან მათი მიმდევრ და ერთ-სმა ქმნილათ, მათ სახლოკესა
დაადეთო. გსენათ, იგინი მაგას რას შეეწვიანო! მე ერთგულობის ნაცვლად
ასრე გამხადეს, და აჭა მომიყვანეს და ტყის შირს დამავდეს.— ესე თქვა ესეთი-
სა მწუნსარისა ტირილითა, რომე დაიუთა ხელმწიფე ცსელისა ცრემლითა ილ-
ტობოდა.

(ციდა-მტკაველმან) თქვა შაირი

გიჩილო, გული ჭვისაცა სისხლითა ატირდებიან,
გიტირო, ზღვანი თვალთაგან წინარე დაჯიღებებიან,
გთქვა, კლდე დაიწვის ჩემითა ცოდვითა, ჩამოდნებიან,
და არა ვთქვა, რა ვქმნა დამწვარმა?! გული უწყალო ბნდებიან!!

ხელმწიფემ ჰკითხა: აწ ციდა-მტკაველნი სადა არიანო?—მან მოახსენა:

— ერთი უდახნოა, რომელსა კაცის გამოცდელი ეწოდების, მუნ ღვანანო
და უოკლის მსრით დაშქარის იწვევენ, და ამა მცირესა ხანისა სისხლისა მსმელ-
თა ჟარისა სიმრავლესა შეიკრებენ და თავსა დაგესხვიანო.—დათვთ ხელმწიფეს
შეერიდა და უთხრა:

— ჭაი-ჭაი, ანთარო! აწ ჩვენსას რას არჩეო?—არამც მათ ჭირი რამე შე-
კამთხვიანო?! მან მოახსენა:

— გულისა დაჯერება ხამს,—თუცა მე ფერხი მჭონდეს, ესეთსა დროსა
თავსა დაკესხმოდე, რომე მათი უოკელივე იაკარ-მექმნაო! ხელმწიფემ უბრძანა:

— გიცი, შენ მათი სამეოფეო და ადგილი უოკლეიე იცი, და თუნა ჩვენ მათზედ წაგეძღვები, ჩვენ დიდსა კალსა დაგვლებ. და რადგან ესრე უწყალოდ შეუქმნისარ, შენ მათსა შურისაცა იძიებო. ციდა-მტკაველმა მოასსენსა, რომე დაძკრა და წამოსულა არ ძალ-მიდს, რა უნდა ვქმნათ? მაგისა ეტიკობასა ხელი და ფერხი უნდათა ხელმწიფემ უბრძანა:

— მე შენის საქმის დონის-ძიება შეიძლიათა და კეთილის ხერხით წაყვანათ. მერმე ბრძანა დაშქართა მოკრება და სპასპეტთა და სპათა მომსადება, და ბარგთა და ნუხლთა წაღება, რათა ამბრისა ფერი ჯარი შეითქვან. ამა ღამესა ჩემთა მტერთა ბრძოლად წაყალო, და ეოკლებიე მისა ივევნით და საჭურველი აიღვეითო. — ციდა-მტკაველი ერთს დათქას შურგთა დაყარა, და პირი გუას მიაპურეს. მაიმუნი იგი ნიშნებით გზათა ასწავლიდა. მანობამდე ვლეს, ვირემ კაცთ გამოსადგელს უდაბნოსა შინა მივიდოდნენ. ესეთი ველი იყო, წყალი არსად იშოკებოდა, გაზაფხულის ნოტიოა დრუბელი მას ველსა შინა მეტისა განმობისაგან დაიწოდა, მთოკარისა მსწრაფლი შიკრიგი, მის კელის ძალ-დატანებისაგან ზეცისა გზათა შესცდებოდა, ჭკუენის შოკმელნი მისისა შიშითა და რიდიითა გარკერ გამოვიდინ, თქმთა მაკლნი მათსა გონებისა შინა მას საკანედ მაკლად არა გაივლებდენ; ესეთი ხორშაკი აქროლდის მას უდაბურთა ველთა, ვისცა მისი ნიშანი უდის, წამსა შინა დადნებოდა; მიწასა და ჭიშისა სახმილებერ გახურებოდა; მის ხორშაკისა მიწეზითა ვერა მოძრავი მუნ ვერ გაიარდა. მას კანთ მქაშელსა ველშა სიძლასით მოლი არ აღმოსცენდებოდა.

შ ა ი რ ი

უდაბნო უწყლო, საზარო, კრცელი, სიდიდით დებელი,
საკლად მეტი საჭირო, გაწლა უიმედებელი;
მისი ჭკური ცერხლს გაუნდა, ჭკური ცერხლად დებელი,
და მიწა ჭკა ქმნილი უმაგრე, ჭკაე ანდამატებელი.

ციდა-მტკაველი ასწრაფებდა და ეტეოდა: სულასა ეგრადენით, ვირე დილის თეთრი ფარდაგი ჭკუენისა პირთა გაუფინებოდეს, მანობამდე მათს კრებულს სრა-ფარდაგის ღზინი ამა ველთაგან მოუფხურათო! ჩქარად ვლეთ, ვირე რომისა მეფის ბრწეინჯალე დროშა გაიშლებოდეს, მუხანდის მათი ამალებისა და ბედნიერობისა ბაურაი თაე დამოქცევით შეკქმნათო! — მათ დათვთა, ალაღებულთა, აზუკების ფერხი მას უდაბნოსა შედგეს, მათის ნებითა მარმეიროს ველთა და სიკვდილისა მინდორთა გაშაღნეს. რა მზე აღმოსდა, ნახეს, ციდა-მტკაველთა კვლიცა ვლარ იხილეს. მათი იგი ეტიგი სწრაფად სულასა აჩქარებდა, და შურისა სცდურითა მათ ატეუებდა. რა მზემ შეიმაღლა და მისის მცხინვარებისა მხურვალბითა ეოკელი იგი ადგილი დასაწყევად ალაგზნა, მზისა შუჭისა აღმან იგი ჭკური ესრე ალატეინა, მისუდვით ეოკლებიე შეიწკებოდეს, და რაცა მოძრავი მას მიწათა ფერხთა დაადგმიდა, ცვილებერ დადნებოდა.

შ ა ი რ ი

სიღვისა მხელი ჭრტიალი სულსა შესწვიდა გჳამითა,
ბაგენი ცხიმებრ დნებოდეს, კბილთ უწებვიდა ამითა,
ჭარი ხორშავი გამღვჳი მის საზარლისა ჟამითა,
და ჟოჯოხეთისა უცხესი ხმელეთზე ხორცთ საწამითა!

მზეს სიღვე მოკიპტა და დათვთა სულისა ძარღვი მონსწადნა, შექველმა
ხორშავისა ჭარმა მობერვა დაიწყო, შორილამ უკვამლოს ცეცხლებრ ღაძღაძობდა.
ხელმწიფემ ციდა-მტკაველს ზირი მიაპურა და უთხრა:

— ეს რა უდაბური ადგილია, რომე ამისისა შიშითა გული და სტომაქი
ღამის დაგვიდნესო, და ღვიძლი სრულად შეგვეწკასო? ანუ იგი რააა, რომელი
ცეცხლისა ფერად ჰირის-პირ ხანახო, ჩვენ კერძო სამიშრად მომავალიაო, აღტ-
უინებული ძვეთრ მოკაო?—მან ციდა-მტკაველმან უთხრა:

— წე, უწყალოვ და გუნებათა მტანჯველო ესე დღე-მოკლებისა უდაბ-
ნაო, და იგი სიკვდილისა წინამძღვარიო, რომელი მოჭკრის, და თქვენ გულ
მხიარულად იუვაითო: თუცა თითოასათასი სული გედგასთ, ერთიცა კერ გარდარ-
ჩებალი ესე, რომელი მოვა, ხორშავია, და თქვენ უოკვლათეუ ნანარ-მტკვრად შე-
გიქმსთო და განგაჭარებსთ, რაკვარადაც შენ უდაერობის ალითა ციდა-მტკაველ-
თა ბანავი დასწვიო.

ამა სიტუვასა რა იტყოდენ, ამოხდა ჭარი ხორშავი და დათენი იგი,
და უოკვლნი დიდნი და მცირენი მასვე ადგილსა დაწვნა, და ერთიცა მათგანნი
კერ განერა!

მესამეს დღეს, მას ჰაჳინსხედ, რომელიც დაესკვნათ ციდა-მტკაველთ, ხელ-
მწიფე თვისითა სპითა მას კუნბულსა მივიდნენ, და ტერი იგი წარიელო და-
ხვდათ და საყოფელი მათი მოსარჩლის მტკერისაგან გაწმიდეს.

თქვეს ღეჳსი

წარხდა სიბნელისა ღამენი, დღე გაგვიოთენდა დარული,
ზამთრისა ჭირმა მიგვირიდა, ღხინი მოგვეკვა არული

ეს არავი ამისთვის მოკიუენე: ხელმწიფემ ესე სცნას, შურისა მჭონებელი
შურისა მიებისათვის სულსა გასწირავს, და მოყვარეთა სისხლისათვის თვისი
სიცოცხლე სასწორსა შინა არ დაუდებიათ. მე ჭარშონას საქმე ამით ვსცნან, რომელიცა
ჰირის-პირ ეუთხარი. უწინვე მე მადრანბთა საქმე მისინჯავს, რომ შო-
რად დამნახენი, და ცნობათა მომაცდუნებულნი და მტუეუარნი არიან. და ჭარშო-
ნა ესრე ენახე, მე გულ-დაჯურებული შევიქმენ, რომე ესე რჩევა და ცდა მათსა
საქმესა სწორად ჰგავს. ასეთს ვერას მოაგონებთ, მათი ხრიკი და სერხები მათ-
ზედ მეტი არ იოესო.

თქვა ტაუბი

მასმოდა შენი სულთა სულობა, გნახე, გაგსინჯე,—ათასჳერ მეტობი
უკეთესი ესე არს, რომე ვირე იგი სერსა დაგვიმხადებდეს, ჩვენ სადილი

ე(ა)ტამოთო; ვირემ ეგე ჩვენის სისხლისა. დაღვრისა სარტყელსა მოირტყემდეს, ჩვენ მისა სიკვდილი გამოჰსატოთო! რა ბუთ სელმწიფემა ესეთი სიტყვა მოი-
სმინა, ჰირი შეიტყა და თქვა:

— ესე კითარი გულჭაობა და უმოწყალოება არის, რომელ ჩვენთვის ერთი ვინმე ესრე გაპატიკებული და ბოროტად გატანჯული შექმნილ იჟოს, და ჩვენცა მისსა უარესსა გავუპირდეთ, ერთისა კვირისა დაღვწილი, მეორედ სინისა ბრძმელსა შინა გამოჰადნოთო? აწე შენა არ გასმია, რომელი უთქვამთ,

ღ ე ქ ს ი :

ჭირვეულს გულსა ნუგეში ეტ, შეიწყალე ვნებული,
გაქირებულსა აწიე, ცრესლი დაუგსე დებული!

შერმე ბრძანა, და მალრანი იგი დიდითა პატივითა და სრულითა დიდებო-
თა მისთანა წაიყვანა. მაშინ კვირმან მოახსენა:

— რადგან ჩემთა სიტყვათა უური არ მიუჟეარ, და ჩემი სწავლანი, რომელ სობრძნისა თვალი იყო და საუმჯობესი—მოგახსენე, და თქვენ დაჯურების ჰირი მიჭრიდეთ, მაშე ეს მაშინცა ქმენით: თქვენი სიგოცხლე მაგასთან მტერ-მოყვარულად იჭონიეთ, და ერთსაცა წამსა მაგისსა ხერსსა და საცდურსა ნუ მიენდობით,, რომე მაგისის ნაყოფის სთულის ხრიკები ბუთ ზიანისა და მალრანთ სარკებ-
ლის მეტი არა არის რა.

ხელმწიფე ამისსა თქმასა ზუდა გარისხდა, მის ერთგულისა, და მეცნიერისა და თანა-მკვდრისა სიტყვა არად მიიჩნია, და მალრანი მისსა სასმასურსა შინა გაადიდა და გაიშინაურა, და სასამსა-სუროდ და საპატრონ-უმოდ გაიერთა. იგიცა კრძალვა-რიდითა უცხო რიგითა ექტეოდა, ლხინსა და ნადიმში კამყოფლებთან სხვა-
და-სხვა რიგად გაამხიარულებდა, თავს მონისაგან უფროსად მონად აჩვენებდა, და ამისი სიმაღლის ხარისხსა აღმა-დაღმა მიდიოდა. ხელმწიფის გულთა შინა მისის უმათაგან გზა უკეთ ჰპოვა, ესრე რომე მისანდობელი და სვაშადის სათ-
ქმელი შეიქმნა. რა მისი ეგრე ერთგულობა, და ხელ-გამომავლობა და მრავალი კარ-
გი რჩევა გამოჩნდა, ჰვეუნა სარიკებლად და მასწავრად შეექმნა, და უოკელსა კრე-
ბაში რჩეუასა მას ჰქითხვიდენ, და სამკობინაროსა მისის განზრახვითა და თათ-
ბორით გააკებდეს.

ერთსა დღესა, ნადიმთა შინა მჯდომელმა საჭაროდ წარმოთქვა: მალრანთა ხელმწიფემა მე დაუნაშაკებლად წამახდინა და შეუცოდებლად გამაპატიე. აწ მა-
ნობამდე არ დავსცხრები, ვირემ მისგან შეიშას არ ვიმიკე, და ჩემსა ქაბუგობი-
სა ხელისა ძალსა მას არ ვაჩვენებო და მუნამდე ვერცა გავისვენებ და ვერცა დავსწენარდები, არცა ძილი მომივა, და არცა ქსამა და სმა შემერტებაო! მე ამის წადილის გამო მრავალი ხანი დავლოე და მრავალი ჟამი საგონებელითა გამოვი-
არე. ბოლოდ ესე გსცან: მე ვირემ მალრანთა ნიშატი და სახე მაქვს, ამა საწა-

დელსა კერ მიგვეთხვევი¹⁶⁷. აჭანობამდე ჩემი თავი კერ გამოკისცადა. მე ესე გვენოურ-
თავან მასმია:

— ერთსა საბრალსა გისმე უწვალოსა და ამჰარტავანისაგან უსამართლოდ
ტანჯუ და ჰატოვი გარდაჭხნოდეს, და მან გულ-მხურვალედ თავის თავი ცეც-
ხლსა შინა დაიწვას, მაშინ ღვთისაგან რასაცა ითხოვს, იგი მიეცემისო.

აწე მე ხელმწიფეს ამას კვაჭები: თუცა აფობინოს, ბრძანოს და დამწვან. ნუ
თუ, რა ცეცხლისა ღებაში ღმერთსა კთხოყო და ბუღ შემცვალოს, და ამას საქმითა მას
უსამართლობისა მოქმედზე ხელი გავიხსნა და მათგან შური ვიძიოყო. იგი ბუ,
რომელი ქარშონას სიგვედილის მცდელი იყო, მუნ დახვდა და თქვა

შ ა ი რ ი:

შროშანი სრულად თუთრია, მას არა ჭკაუნარ ბუნებით,
გულ-შავს უყაჩოს მიჭკაუნარ გონების მით დაუმუნებით.
ორ-პირო ვარდო, დადუმდი ეშმაურითა ცდუნებით,
და ორ-ენა სოსნად გამოსჩნდი, უნებულად სთქე თუ ნებით.

ხელმწიფემ ჭკითხს: ეკეთი სიტყვა, რომლისა ზედა მოიღეო? გეზინძა
მოასხენა:

— ამას სიტყვამა გამოაჩინა ესე სრულობით ხერხი, და მაცდურობა და
ხრავი აღუდგინებიაო.

თქვა ლექსი

ეგ კაცი თავით ფერხამდე ხერხად სჩანს მით სიტყვლითა,
შური ეგ ზების, იგი სწავს, ხრავს ღამის სანატრელითა.

თუცა ერთი ღუხტირი და ავი კაცი დაწვან, და მისი ნაცარი ჟგუდაკუბისა
წყაროთა და სამოთხისა კამეამუელითა ღვინითა მოზიღონ, ავის გვარისა და-ა-
ფერობისაგან მისი სახე მაშინცა არ შეიცვალდებისო, და მისი გუნების სობო-
როტე და სიბილწე არცა წყალთაგან გაირეცხება, და კერცა ცეცხლისაგან და-
წეებისო.

თქვა ლექსი

ავ-გვარისაგან იმედი ნუ გაჭეს კეთილის უოფისა,
ზახგი რცხით არ გათუთრდების აბაშთა მუნ სჰყოფისა.

ავრე ვთქვათ, მაგისი ბილწი და უხამსი ნივითთ შეზაკუბული გვამი ფარ-
შამანგად შეიცვალოს, ანუ მაგისმა უწმინდურმა შავმა ტანმა მრავალ-ფერი მფრინ-
ვლის ნაკრტენი შეისხას, მასვე მღრანთა რიგთა და წესთა ზედა იქმნებისო. რა
გვარადაც თავი იგი აღამანთა სახე შეიქმნა, და ავრევე თავკთა გვარისა მი-
დგომი და მნდომელი იყო, და ჭკეუნისა მანათობელი მზე, და სარგებლანი
ღრუბელი, და მოსკუნების მომცემელი ჭარი და მუარი კლდე თვის სადაროდ არ
მიიჩნევა. ხელმწიფემ ჭკითხს, როგორ ყოფილათ?¹⁶⁸

¹⁶⁷ ვარიანტი: ამა საწადელსა კერ შ ი გ ე მ ი გ ი.

¹⁶⁸ ვარიანტი: როგორ გასმიაო.

ვეზირმა თქვა არაგა

უთქვამთ, ერთი მარტო-მეოფე, სასწაულთა მოქმედი, რუს პირსა ჯდა. მოთმინებისა წუღითა ჭკუნიერისა საჭმეთა და შოთოთისაგან სული დაეხანა. ერთ-მა მოფრინაღმა მადრანმა გარდმოკლო, და ნიკარტისაგან ერთი თავისი ღღაპი გავარდა და მარტო-მეოფისა წინაშე მიწასა დაეცა. მარტო-მეოფელსა შეებრაღა, ათეჴანა და მისსა სენაკად მიიყვანა და მალატონში ჩაიხვიო. ბერძე საგონებულთა ჩავარდა და თქვა:

— ამან არამც მოსახლეთა ვისმე რამე აწყინოს და მათ ზიანი რამე ეტე-სო?

ღმერთს კვდრა, რათა ჭლად შეიგვალოსო, და მარტო-მეოფის ღოცვა ღვთის შეწვევის სასწაულს მიხედა, და ძლიერმა მუშაქმა იგი შენიერ ჭლად შე-ჭმნა: სახე შენიერი, ტანადობა გაწყობილი, პირ-წითელი, თმა ხუჭქი, ასრე ტურფა, რომე მზე მისის პირის შურისა ცეცხლსა მთვარის კალსა აღუღებ-და, მისი მუშეებრ სუნნულნი თმანი შაკს კვამლსა ღამის გულისაგან ამოც-ღიდა.

თქვა ლექსი

სარო თავს იჭებს ტანადად, ზროთა ესე სჯობს უწყია,
მთვარე იჭადის ნათელსა, ამას შობითგან უწყია.

მარტო-მეოფმა რა გასანჯა ერთი რამ გვამი, ნათლისაგან შეკვამებული, ერთსა ვისმე შზარდულსა შეკვდრა, რომე შეიღისაებრ სათუთად უფუფუნებდეს, და შზარდული მისსა ბრძანებასა დაემორჩილა და მისი სიტყვა აღასრულა: ჭ-ლი იგი დიდის პატივითა და ნებეურობით აღზარდა. რა ჭალი დროს მოვიდა, მარტო-მეოფმა უთხრა:

— ეჴა, საყვარელო სულო! შენი გვამი და პატიოსანი ბუნება რომე უმ-სკავსოდ გაირყვანას, ესე არა წესია. მე საჭმე ესე ნებასა შენსა ზედა დამიცს, რომელიც შენს საჭმროდ განდოდე, მითხარ, — აცთაგანი, ანუ რომელიც დაბ-დეზულთაგანი: დიდი თუ მცირე, მას მიცეცო. — მან ჭალმა უთხრა:

— მე ესეთი ქმარი მიხდა: ძლიერი და შემძლებული, რომე უოკლის ძლიე-რისა უძლიერესი იყოს, და სიდიდის სივრცე მალაღთა ხარისხთა აღყვანებული ჰქონდეს! მარტო-მეოფმა უთხრა:

— მაგას რომელსა იტყვი, ჰგავს, მზე არისო! — ჭალმა ჭკადრა:

— მართაღლსა ბრძანებო. ეგრე მგონია, მას მძლედ მრე არავინ ჰუესო, და რაცა ცასა ჰკეშა უოკელთა მეტობს, და იმას მიმეცო.

თქვა შაირი

რა დიდის დარი მზისაგან დაშენდა შესამგობელად,
დასკოთ გამოჭხდა ნათელი აეთა და კარგთა მცნობელად;
ნათლისა კარი გაედო ღამისა დამამხობელად,
და ჰეჴანამ მღერა დაიწყო სხუად რადმე შესასწრობელად.

მეორეს ღლეც, რა ცისკრის აღმომამრწყინებელი მზე აღმოსავლისა მან-

თობელად აღმოსდა, მარტო-ყოფის ამის ამისას სსხე წარმოუთხრა და კედრს
ჭალისა მის შეენიერისა, და სსხე შემეულისა და პირის-წყლანისათვის, რომე
მისსა ბრძანებასა ქვეშე იყოსო, ამა მიზეზისათვის, რომე მან ძლიერი და შემ-
ძლებელი ქმარი მომიღვაო. მზე ამა სიტყვისა თქმისათვის წამოქცხდა, და ესე მს-
სუხი გასცა:

— ი-რცა ცნებაჲს შენ, მე ჩემგან უძლიერესსა ვისმე გასწავლიო. ღრუბელი ესე,
რომელი ჩემსა ბრწენებასა დაჭყარავს და ხმელეთსა ჩემსა სხივსა არ მი-
უნებს, იგი უძლიერეს არისო.

წყობილი

დიდსა, ძალასა, ნათელსა მზესა
მცირე ღრუბელი შეუცვლის წხესა!

განშორებული ღრუბელსა-თანა მივიდა და იგივე სიტყვა წარმოუთხრა. — ღრუ-
ბელსა სირცხვილის ოთულმა დაასხა, და კერე უთხრა:

— ჩემს შიგა რაჲ ძალი და სიმხნე გინახავს, ჭარი ჩემგან არ უძლიერესი
არისო? სადეთან უნდა მუნით წარმიტყუბსო! — განშორებულმა რა ეს მოისმინა,
ჭართან მივიდა და იგივე ამბავი უთხრა. ჭარი შეკლემისაგან დაუუღნა და უთ-
ხრა:

— მე რა ძალი, და ძლიერება და სიდიდე შემატყუე? ძლიერი იგი კლდეა,
მას სიმტკიცისა თერხი დამყარების კალთათა წაუგრაგნია, და ვარსკვლავი ღერ-
ძებრივ მისსა ადგილსა უძრავად დგასო, და ესოდენ ძლიერ კვეთები (და,) როგო-
რადან ჩურჩინა შობითგან ერუსა, ეკრე არა ესმის, და ჭინჭელი, ანუ ჭინჭლა
კოხსა ქვასა შეაჯღეს და არა სცნასო.

წყობილი

ჭარი თუ ღრუბელს ატარებს,
კლდე ჭარსა გამხსტყარებს!

მარტო-ყოფი კლდეს თანა მივიდა და თვისისა ამისა მატინე წაუყითხა.
კლდემ სიტყვა გამოსცა და უთხრა:

— შე მარტო-ყოფო! მე ძლიერებითა და ძალითა თავი გარდამატების,
რომე ჩემი საფუძველი და შიგნით გარემდე მას დაუხერხლავს, და ჩემსა გულთა ში-
ნსა საყოფი დაუცხს, და მკერდი ჩემი კბილითა გამოუღრღნია და სრულიად დაუ-
ღეწია, და კერას ღონით მას კერ გარდაურომივარ. — მაშინ მას განშორებულსა
მან ქალმა უთხრა:

— მართლსა იტყვის, მაგას ჭყერობს ჩემი ქმრობა და მაგას მიმეცო! მან
მარტო-ყოფისა მას თავსა უთხრა, და რადგან იგიცა მისის თესლისაგან აყო,
მასცა მისი ნდობა შეუვიდა. ეკრე უხასუხა:

— დიდი ხანია, მეცა ერთი ვინმე გულის გამამხარულეული და სულის
გამწყობი მინდა მეუკეს ვინმეო, მაგრამ სამს ჩემის ვარისაგანი იყოო. — მან ქალმა
თქვა:

— ამის უკეთესი რა მოძიხდება, მარტო-მუოფი ღმერთსა კეედროს და მე
გერკე თაკად შემცვალოსო, და შენთან ღზინი მჭონდეს და ერთმანერტოს კეხვეო-
დეთო!—რა განშორებულმა მათ ორთავე ნება სწორედ შეიგნა, სალოცავად ხელი
აიპურა, მის ქალის აგრკე თაკად შეცვლასა კეედრა, და რა ქალი სრულიად თაკე
ოქმნა, ერთმანერტოს შერთო,

და თქვა შაირი:

ტე, სულაი ეოკლი ბუნება გვართაკენ მიიზიდიან,
სადამდის არის იგ უნდათ, მისსაკეეთანა მიდიან.
ხორცი მიწით გააქეს, მიიქცეს, მისსათანაკე¹⁶⁸ სთელიდიან,
და მუნ მომკად უძეს სამკალი, რასაცა აქ სთესვიდიან!

ამა არაკის სარკებელი ესე არის: რაც კინმე რომლისაცა ბუნებისაცანი იყოს,
და იგი მრავლის ჭირითა და შრომითა სხვად რადმე შეცვლად მოინებოს, ბო-
ლოდ იმავე წესსა და რიგზედ მივა. რიტორთა და ბრემნთა ესე იგავი ლექსთ
დარკთა შინა მოუყვანიათ, და ესე დაფარული სათქმელი ტუბილად ნიშნებით
წარმოუთქვამთო.

ჩახრუხუელი

ხე-ხილიანი, ფესე-ძირიანი, მწარე, ხენეში, კელთა მდგომელი,
დარკო სამოთხედ, ბარო სამოთხედ, შესხლად, შესწავართო, იყო მწომელი,
რწევიდუ თათელ-სმითა, კერ შესაძლითა გთილობისა მისის მნდომელი,—
და ხენეში ნაუოფსა, ჰირთა დამეოფსა, მასვე მოგიძღვინს, იყო რომელი
ერთი სხვაცა იგავიანი სიტყვა მოუყვანიათ ამას ზედა,—

თქვა მრჩობლელი

მადრანის კვარცხი ეომრალი, ცუდი და მოუწონარი,
ფარშანგს ჩკად დაუღა, მოუღა დასაღონარი,
ჩკაში წაღსას ასმუდე, სამოთხის მას მდინარესა,
ფიტვისა ნაცვლად ხურმასა უურიდე, ტუბილ მცენარესა,
უკვდავი სული ჩაბერო, შემზადო ესრე კეთილი,
ბუდე დაუდგა ოქროსა, არ ფინხი ჩამოკეთილი,—
უთავისა კვარცხი უკავსა შობს—ეს სრულად განაცხადდა,
ფარშანგს ცუდად დააშრობ, განაღა მითქვამს კელადია!

ბუთ ხელმწიფემა მისის უბადოს ჭეკეთა არა სწავლა არა დაუყურა რა, და
დასარწმუნებელის ეურით არა უსმინა და მის კეზირის სიტყვა შურად ჩამოარ-
თვა, და გასასინჯავი საქმე არა დაიჭირა. და მადრანი დღე-ყოველ მის გულის
გასაწმოს იგავებსა, და დამე-ღამედ უცხოს არაკებსა ეუბნებოდა და საკვირველის
ხუმრობებით მოაღხენდა, და ამით გულითადი შინაური შეიქმნა და ეოკლისა
ხეაშაიდას სანდო გახდა. ანაზდუელად, დრო დაიცა და მადრანისაკენ გაფრინ-
და. და რა მადრანის ხელმწიფემ ნახა, სინხარულით ფრთა-ფრთასა შემოჭრა,

¹⁶⁸ გაროანტი: მისსაკეეთანა სთელიდიან.

და თქვა შაირი

ტყე, გულთ ჩემო, წასულა, ერთ-სანად მოშორებულა,
 გულის საწადლის მოძებო, აღრე მოიმედებულა!
 სულის უტკბოსო მძობილო, მტერთათვის ცეცხლო ღებულა,
 და ვაშა! რა გნახე მოსული, ტყე, სულა ჩემო, ღებულა!

მერმე ფირუზ ხელმწიფემ მოწონდა და ჰკითხა: კვამ, ქარშონავ! რაჲ ისა-
 ჭმეო?—მან მოახსენა:

— ხელმწიფის სეემს სძლია, და რაცა მწადდა მას კეწივეო, და ჩემი საცა-
 დი უოკელივე კეეო, და ამა საქმესა ზედა დაემზადენით: შურის ძიების ჟამი არის
 და მტერთა გულ მესისხლობის ნახვის დროაო ხელმწიფემ უბრძანა:

— სამეფობინაროს საქმე სრულად გამოგვიცხადე შენის კეთილის შირითა,
 რომე მისის გზითა ზღვის მსგავსი ლაშქარი რთიან მოვიხმაროთო! ქარშონამ
 მოახსენა:

— ერთს კლდესა შინა დიდი ჭებია, და ბუები დღისით მუნ შეკრებიათ,
 და მის ახლოს მრავალი ხელი ცაქატი იპოკება, და ხელმწიფემს მადრანთა უბრ-
 ძანოს, უოკელმან ცაქატი ჭებისა კართა მიზიდონ და დაახორაონ. მუნ ახლოს
 ცხვართა ფარკისი არის, და იქილამ მე ცეცხლსა მოვიღებ და მას შეუკვიდებ, და
 მადრანთ ფრთითა ბერკა იწეონ. რა ცეცხლი გამოვირდება, რომელიც ბუ ტარე
 გამოკა—დაიწვის, და რომელიცა შინ დარჩების—კვამლის ბოლი დააჩრბოსო.—
 ხელმწიფესა რჩევა ესე მოეწონა და ამა განზრახვასა შეუდგენენ, და უოკელი ბუე-
 ბი ესრე დაწვეს, მათ მადრანთა დიდი გამარჯვება და სისარული მიეცათ, და
 მოუვართა ვითა ეწადათ, კარე შემოაქცნენ. ერთმანერთს სიხარულითა მიუღლა-
 ცვიდენ და ჭებასა შესახმიდენ ესოდენ, მათი ხმა წათა გაიწეოდა.

თქვეს შაირი

ბოლოდ ატრევე მოგვეკრა მამული სამკვიდრებულად,
 თუცა აქამდის ვიყუებით ცრემლითა სხვაგან მრებულად!
 ჟამად სვე გამოგვიბრუნდა, ბუდი აუარებულად,
 და რაც ავი ვნახეთ, გველხინა, აღარ კართ საარებულად!

ხელმწიფე და მისი ლაშქარი ქარშონას საქებურს ცოდნას და მოსწონს
 ჭკვასა დაემორჩილნენ, და მისს დიდებასა, ზატევისა და ამალღებასა ცდილობდენ, და
 მისი ჭება უოკელგან განთქვეს, და გულით ღოცვიდიან, და იგი ხელმწიფის სვე
 ბედნიერობასა აქებდა და ღოცვიდა, და უოკელთავე მათს მათის წესით ზატევისა
 სდებდა. მაშინ ხელმწიფემ უბრძანა:

— შენის თათბირითა და რჩევის სიკეთითა მტერთ კბლ(ი)ეთ და მოკსწევი-
 დენით, და მოუვარენი სახელითა და სიხარულითა აღვაკსენით, — უცხო რამ ნიშა-
 ტი და ბუდი გქონიაო! ქარშონამ მოახსენა:

— უოკელივე ბჭეენმა სვე-სვიანობამა ჭმენა და თქვეენმა სიმართლემაო! მე ამა
 გამარჯვებისა ნიშანი მასვე დღესა ცხადად ვიხილე, რა მათ უწყადოთა და უგა-
 ნა-

თა ესეთი ჩვენი აწყვედა მას მოაწიეს ამ ჩვენს გეარსა ზედა, და ესოდენი უსამართლო გლეხთა ზედა მოიღეს, ჩვენი სამკვიდრებელი ქვეყანა თვისად მოინებესო.

მოახსენა ჩაზრუხადი

თუღ სისხლის ფერმა, კნების საფერმა, შენს თემსა სისხლი დასთხია ძნელად, მირი გუნებრივი, არა ბუნებრივი, გაუეთლებთ, დღე ექმნა ბნელად.

მეორედ ხელმწიფეთა ჰყითხა:

— ესოდენთა ყამთა ბუთათანა ყოფა და ალერსი ვით მოითმინე, ანუ, იგინი ბუნებით მტრნი არიან, ვითა გაუერთდო? ესე გიგი გულ-სწორი კაცი მრუდსა და მოჩსუბართა-თანა ღხინსა კერ შაწყობს, მოწყალე და უწყალე ბუნებით კერ მოთავსდებიან, — თქმულა გველთათანა ცხოვრება სჯობისა შემოფოთესა და ავის მოყვასის(ა)თანა ყოფასაო.

უბრძანა შაირი

გულსა გაყრისა სიმწარე თუ არსად გამოუცდია;
მრავალ ნაკოდსა სსეულსა ნატრით სიკვდილი უცდია!
სხვათა ნარჯისა ჭამანი გეძწაროს, თუ გაბუცდია,
და სჯობს შენსა მხალსა დასჯურად, შენს ძმათა გაუსუცდია!

ჭარშონამ. მოახსენა: ეგე გვრეთ არს, რასაცა ხელმწიფე ბრძანებს. სული კაცისა ეგრე არს, ჭირს არ შეუწუხდება, რომე უგვაროსა და უმსგავსოსათანა ღხინსა სამაგლად მიიჩნევს, და უგვანისათანა ყოფა ჯოჯოხეთში ყოფასა ჭტავს. მაგრამე ჭკვიანნი თვისის სიუკარულის გულისა და მისის სამჯობინაროს წადილისათვის ჭირთა არ დარიდებენ, არცა მეწყუებასა და მოწყენასა შეუდრკუბიან, და სრულითა სიხარულითა თავს იღებენ და მიელჭიტვიან. მეცნიერების უფალი ეოკელსა უბატურობასა, ურვასა და ნადეულსა (და) აჩქარების მორეკსა შიგა არ ჩაიჭრების, ამისთვის რომე მისი ბოლო გამარჯვებისა და წარმართებისა ახლორე აჭკვს. არა საუნჯე დაუშრომელად არ იპოვების, და არას დროს კარდი კვლის უჩხვლელად არ მოიყრიფებისო.

თქვა ღექსი

ვინ დაშვრა, მანვე მოიგო უნჯი ორსაკე სოფელსა,
ზარმაცმა კვრა შეკრიბნა სარკებლად თვის საყოფელსა!

ხელმწიფემ უბრძანა: ბუთ ცოდნისა და მეცნიერებისა ერთი რამ აშბავი კვიამბეო. მან მოახსენა:

— მათში სიბრძნე და ჭკვა კერა რა ვნასე მის მეტსათანა, რომელი ჩემსა სიკვდილსა არჩედაო, და სხვანი მისსა რჩევასა ალხად ხელვიდეს, და მისსა წერთასა უური არ მიუბურეს! ესოდენსა გულის ხმას კერ მივიდნენ, მე მათში უცხო ვინმე მიველ, ჩემსა თემთა და მოყვარეთათანა გამოჩენილი და ცოდნითა სახელ განთქმული, — ამას კერ მიხვდნენ, არამც ამან ერთი რამ ხერხი

მოიგონოს და დრო დაიცესო? და კერცა ესოდენ მათთა ჭკაათა დაკვირვებებ, მათისა მწერთელისა სიტყვა დაკვირვებინათ და ჩემთვის დაეთარათ... მაგრამე თვითვე ნახეს, რაცა დაემართათო თქმულა, ხელმწიფეთ თვისთა ხვაშადთა და საიდუმლოთა ზედა დიდი გაკრძალვა უსამსთო. მიუნდობელი მოუყარე მტრისხან უფრორე სარიდალათო.

თქვა შაირო

მოუყარე მიუნდობელსა ნუ მიუნდობი სასათა,
მიო რომე გაცემს უნებლიე, საქმიოთა დასახახათა.
მტერი გომხებდეს, ნუ ეტყვი იგავით ერთის ასათა,
და ორთავე გისამს გაკრძალვა: ხასთა და მათ უხასათა!

ხელმწიფემ უბრძანა: მე ესრე მგონია, ესოდენმა უდიერობამა მოუკლინათ ბუთა ესეთი სიკვდილი?—ქარშინამ მოახსენა:

— ეგრედ არს, რომელიც ხელმწიფე უსამართლოს სახეს დასდებს, მისის ბედ-სვიანობის საძირკველი ადრე დაირღვევისო. ხელმწიფობის სიმტკიცე უსამართლობითა და უდიერობით არ დამუყარებისო.

თქვა შაირო

გულ-ბორორტს გაცსა ერთდე, ნუ გაელი მისსა არესა,
სიკვდილს მოიძვის უწყალო, სახლსა აივსებს კარებსა,
მეფეთ-მეფე თუ ავსა იქმს, მას ვინმცა მიუყარეს?
და უთუოდ თავსა მოითხრის, სულს უზამს არ საკმარესა!

თქმულა, რომელმანცა ოთხი საქმე ქმნას, ოთხთა მოსალოდებელთა უნდა ელოდესო. უსამართლობის მოქმედი—დაკვირვებით თვისსა სიკვდილსა; ენა მრავალი—მისსა შერცხვენსა; მრავლის მქაბელი—ზედასა-ზედა დასნეულობასა, და უმეცრისა და აკმარეკელისა კაცისა ამეოლი—თემის მოახრებასა.

ესეცა ბრძენთა სირთა დაუდებიათ: ექსმა რიგმა კანმა თუჯა მათ ექსი იგი საქმე არ მოიკეთეს, მისის მოსავლის იმედი ხამს გარდაიწვეტიანო: ბირეულად, მეფემან უსამართლომან და უწყალომან თემის აშენებისა და სკუბენიერობისაგან; მეროედ, ამპარტავანმა კანმა—მოღვაწებისა და კეთილის საქმისაგან; მესამედ, ავისა კაცისა მეგობარმა—მისგან სიკეთის ქმნისაგან; მეროთხედ, ურცხვმა და აკსაქციელმა კანმა—სიმდიდრისა და სიმძლავის ნდომისაგან; მეხუთედ: აკენამ—კეთილის საქმის მოსკელისაგან; მეექვსედ, ხარბმა—შეუფლოდრობისა და სკუ-სვიანობის ნდომისაგან,—ამისთვის კაცთა თვისი ნდომა ჭირთა შთაგდებს. სადაცა ნდომის სისრულე კარავსა აღმართავს, სისწორე და სიმართლე მუნ კვლარა დადებსა. ბუთ ხელმწიფესა წადილი და ნდომა მდრანთა ამოწველისა და დიდი ჭქონდა, და მათის მოსკრის ნდომამა ესრე რჩევის გზები დაუყარავს, მტკერისა სივაკესა მოუძღურდა, და რასაცა მთხრებლსა სხვისათვის სთხრიდა, მას შინა თვითან ჩაიჭრა.

თქვა შაირო

სხვისა ბორორტის მოქმედი თავსა შესძინებს აკებსა,

შერბობს, კერ ხედავს რას იქმს მას, მისსა დანაშაუებსა.
ხნარცხვის მთხრელი სხვისათვის, რა რომე გაათავებს,
და სხვა გარდარჩება, ჩაიგდებს შიდა თავის თავებსა!

ხელმწიფემ უბრძანა: ეცმა ესოდენისა იგავიანისა საქმისა მადრიელობა ვით
უნდა გარდაიხადოსო, რადგან შენ ესოდენი მტერთაგან სატანჯველი თავს იდგე
და ჭკუენისა სამუკობინაროსათვის უამკური პატაიე მითითებე, და რომელნიც კვარ-
ნი შენთვის საზიზღარნი იყენეს, მათთანა შეერთებასა და შეთვისებასა დასჯერდი
თუცა მათ მათისა მრჩეველთა და მწერთელთათვის მოესმინათ, შენისა სულისა-
თვის დიდი საძნელო შემზადებოდაო! ჭარშონამ მოახსენა:

— ეცობის სიკეთე მას ჭკვან, რა რომე საქმე მან რამე მოინებოსო, მას
საქმეს ძლი მისცეს, და სული და სიცოცხლე ორივე გაწიროს, და ფერხს სიმ-
ხნისა ახპარეზთა შინა დადგასო.

უთხრა ლექსი

ვის თავ-გაწირვით მოედანს დაუდგამს ფერხად ტანა,
ესრეთსა მხნესა სკუბელთა ბურთი-ყე გაუტანა!

რომელსაც გულოვანსა საწადლის ბურთი აუტაცნია, რომელსა შინა მისის
პატრონის სამუკობინარო სამსახური უნახავს, მასვე მდამალს სამსახურსა ზედა
დამუარება და მასვე. მისდგომია, რადგან მისის საწადლის მოსავალი მოუსთე-
ლია, რაკვარდაც ერთმა გველმა რა მასში თვისი სამუკობინარო გაიგადა, ერთი-
სა მევარისა სამსახურსა დასჯერდაო. ხელმწიფემ ჭკითხა როგორ უოფილან?

ჭარშონამ თქვა არავი

უთქვამსთ, სიბურთა და სისუსტითა ერთს გველსა დია ძალი დაემართა,
სრულობით ღონე მოედო: სიბურთი ნადირობა აღარ შეეძლო, თვისსა საზრ-
დელსა კვლარა შოკობდა, სიცოცხლე წასვლასა უღამოდა. საგონებელსა ჩავარდა
და იტყოდა:

— ეია, წამიხდა ჭბუგობის ყამი ეია, მომეღო ახალ მოზარდობის დროი
ნეტაი, თუცა გარე მოიჭეოდეს სიჭბუგე ჩემი, და წარულილი დღენი ჩემნი კვა-
ლადვე მობრუნებადვე იყოსო ამა იმედითა იყო, და კვონა წელისაგან ცეცხლი-
სა აღგზება, და ცეცხლისაგან—წურვილის გარდაგდება. სიხარბის გულის გამო-
ინატრიდა—ნეტმცა, სიურმისა ყამსა უკვდავება თანა-სდევდესო, და სიბურე ეს-
რე სიმწუხარო არ უოფილიყო!

თქვა შაირი

ჭბუგობის დრო წამიხდა: ის ღონე არ დამჩრომია,
მოყვასთა ღსინი დამიწყედა, მტერთა შებმისა ომია.

მხრწნისა ყამსა გარგია, თუ ასათუთებს ტომია,
და წასულს სიზმრადაც კერ¹⁷⁰ ნახავს, რა ხნო, თუ რაზომია!

გველი გულის ხმას მოვიდა: გაულილი აღარ მოიჭეოდა, და დანარჩომისა
დღისათვის მისად ტატების რჩევას ხელი მიჭეო და ამას შეეჭეოდა: სიჭბუგე-

¹⁷⁰ გარიანტი. და წასულს ს ი ზ მ ა რ თ ა ც .

სა ძლიერებისა ნაცვლად თუცა ცოტაი რამე შეწყნნა მიპოვნა, ესევე მიჩვენია, მისი გაგება გრძელსა დღესა ხელთა მივათვალა! აწ ახალი სამიერგველი ცოტასა საქმის გარჯაზე უნდა მოკიტირო: რომელმანცა დასაჩაგრავმა საქმემა შიში მომცეს, მას დაუსჯურდე და მისსა სარჩევსა საქმესა ვეცდოო; რომელითაცა სიცოცხლის ზოხბერება და სარჩოს დღის მოსავალი მომხედების, მას კეცადოო. მასუგან ერთსა წუაროსა კიდესა მივიდა, მუნ მრავალი შეუარო ნახა. რა მათი ხელმწიფე და კრებული ტაიციდა, ჭირის-უთაღსაყით მგლოვიარედ მწუხარე მიწათა ზედა გაეცდო¹⁷¹. ერთი შეუარო მივიდა და ჭკითხა:

— მეტად მოწყენილსა ჭკავსარ, და რაჲ მიზეზისათვის სკმუნაო?— გველმა უთხრა:

— ჩემებრივ გულ-ნაღვლიანი არა სადა ვინ იმტყუბაო, ამისთვის რამე ჩემის სარჩოს და სიმრთელის სიცოცხლე შეუარო იყო, რომე მას მოვიანდირებდიო, და გუშინ ერთი მოსავალი მომივიდა, რომე მათი ნადირობა ცოდეად შემიქნა. აწ თუცა მათგანი ერთი შევიბუარ, და ან მოკვალ და შეკვამე, ჩემგან აღარ იქმნებისო.

შეუარო წავიდა და თვისსა ხელმწიფესა აუწყა. მას საქმე ესე დიდად გაუკვირდა, და გველსა მასთანა მივიდა და ჭკითხა:

— ესე რომლის მიზეზისათვის მოგსულია, რომე ესეთი განსცდელი თავსა დატყვიანაო?

გველმა თქვა შიარო

ეს ჭირი თავსა მე ვუყუე, სხვისგან არ დამმართებია,
 ფათერაკისა საქმიითა გული ტენხლითა მნთებია!
 სხვას ვის ვაბრალა სვეკრულმან? ბედი არ წარმმართებია,
 და დღესითგან ჩემი სიცოცხლე სიკვდილსა შეკრებია!

მე, ხელმწიფეო! სისარბემა და ნდომამა გამოუხსნელსა მასესა შიგა გამაბა, მამოთებულმა ანგრებამა ესეთისა ჭირისა კარი ჰირის-ჰირ გამიღო. ესრე მომიხდა: ერთისა შეუარისა მონადირება მუნება, იგი გამეჭვა და ერთისა შიარისა სახლსა შევიდა. მას მიუყუე, სისარბემ აღარა მომაგონა რა, — შეველ მას სახლსა და ბნელი იყო. მის მწირისა შეიღსა კმინა, მისსა ფერხისა თითთა მოკესელი: მე შეუარო იგი მეკონა, ნდომის გარდამატებითა მას ვუკებინე და წამსა შინა მოკვდა. გამოაიქვერე, უგან გამომიდგენენ, კვლარ მომეწიენენ. შვირი მწუველიდა და მიბაღუა*: ღმერთმან შეუართა ცხენად შეკვმნასო, და უპატოად და სასიარცხოდ ტატაროსო, და დღეთა შინთა მათი ნადირობა კვლარ შეიძლო, და კერცადა მათის

¹⁷¹ ვარიანტი: ზედა და ე გ დ ო.

* *«ბაღვა»* გლეჯა არის, აქედგან წარმოებული ზმნა *«მიბაღვა»*, ე. ი. *«მიმგლიჯა»* არ შეესაბამება მოთხრობის აზრს, და მისი არსებობა ჩვენს ხელნაწერ ვარიანტებში, ჩვენის აზრით; როგორც რამდენიმე სხვა ცდომილებაც, უნდა მიეწეროს გადაწეროთ. ტექსტში კი მ ი ბ ლ ა ე ი ს ნაცვლად უნდა იყოს მ ი ბ ლ ა ე ლ ა, ანუ მ ო მ ბ ლ ა ე ი ლ ა.

ჭამით გასძლეო, რაც მათმა ხელმწიფემა სამადლოდ არ გიბოძოსო აწე ამას სიმ-
ჭიდრობისათვის აჭა მოკუსულვარ, რომ თქვენ ჩემსედ შექმედებოდეთ: რადგან
ესე მომიხდა, შენართ მოსულსა საქმესა თავს ვიდებო...

უთხრა ტაქმა:

სამონოდ ქედსა წავიწვდი, ჭირსა თავს ვიდებ თმენითა

მუკართ ხელმწიფესა და მოეწონა და ესე საქმე ამოსა ხარისხად მიიჩნი-
ა: დღეუოკვდ მას გველსა აღვადებოდა, ესრე შეეწყო, თვისთა ნათესავთა-თა-
ნა ასადგურებდა. რა ხანი ესრე წარვლო, მერმე გველმა ხელმწიფეს მოასხენა:

— თქვენცა სვე მრავალ-ყამიერ იუოს! მე შიმშილისაგან ღონე მომდებია, და
არა რა მაქვს, (რომ) მისის ჭამით ვიცოცხლო და თქვენს სამსახურთა ვათავოთ—ხელ-
მწიფემ დიდას და საღამოს ორი მუკარი საზრდოდ გაუჩინა. გველი ამას საზრ-
დელსა დასჯურდა: რადგან სარგებელსა ჰგულობდა, მის უკადრისად უოფასა არ
ოურვოდაო.

თქვა შაირო

სამატელს რასმე თუ მისედე სირცხვილის მოსაწევარსა,
ტატორებულმან თავს იდევ, ჰკონიდე მას საწვევარსა.
ყოლე რომ გვეკადრისოს, ურვას მოგტემდეს მდევკარსა,
და ჟამად ნუ შეუწუხდები, ბედს მიჰყუე შენსა მდევარსა!

ესე არაჲ ამისთვის მოვიყვანე: თუცა მე დიდსა ჭირსა შინა მყოფი მოვი-
თმენდი, ჰმად ესდებოდი, მტრის სიკვდილსა და მოყვრისა სამჯობინარსა ვიმე-
დობდი და გგოდენსა ზრუნვასა გულთა არ შევაპურობდი. ესე დაიჯურე, მტერ-
სა სიმდაბლითა და გაწუობითა უადრეს გააცულებს კაცი, ვირემ ბრძოლითა და
აუენობითაო, რაგვარადც რა ერთსა ნედლსა ხესა ცეცხლი აღედვას, მას მოს-
წევას, რაცა მიწასა ზედა ჩანან, მაგრამე წყალი მისის სიტკობითი და გემრიელო-
ბით, — რაგინდ დიდი და მძალი ხე იუოს დამყარებით მდგომე, — ესრეთ ძირი-
თურთ მოგლეჯს, ფესვიცა აღარ დარჩესო!

თქვა ლექსი

დამდაბლდი, ამით იკურნოს ყოვლისა გზითა ვნებული:
სიმდაბლით გაადვილდების საქმენი განებლებული!

ამისთვის უთქვამთ—რჩევა და განზრახვა სიმხნესა სულობაო. კაცსა გულო-
კანსა და მხნეს ომსა შინა ათასისა კაცისა შირის-შირი ძალ-უცს. თუცა მტრი
ეთქვა—ოცისა, და ყოლე გარდაემატოს—ასის კაცისა მრეობაცა ეთქვათ, და ათა-
სისა უმრავლესი არა იქმნებისო. მაგრამე მცოდინარე და მეცნიერი კაცი ერთისა
მოკონებითა ერთისა თემისა გმირთა და ბუმბუარათა სრულობით დაამხობს, და
მცირის რჩევითა მრავალ-კვეთ რაზმთა გასტეხს, და აშენებულს ქვეყანას ერთმა
ნურთს შეახუთქსო.

თქვა შაირო

ერთის კაცისა გონება თემსა დაიპურობს კიდითა,
რომელი მძლავრთა ლაშქართა არა შეუდრეკს რიდითა;

ერთი მასვილი ერთს მოჰკლავს, რა სული სორცთა ჭურდიოთა,
და ენა ხმელს დაიმორჩილებს, ნაკთა ზღვად ჩაიყრიდითა!

ხელმწიფემ უბრძანა: გასაკვირვალ გამარჯვება მოგეცა მტერთა ზედა და
უსწორრო ფრთენი მხარითა შერთა მოესხნესო. ჭარშონამ მოახსენა:

— ამა საქმისა სისრულე არათუ ჩემისა რჩევისა სიმტკიცესა და განზრახვი-
სა სიკეთესა მოუღია, ხელმწიფისა სვებედნიერობითა მოაწია, რომე ამა საქმი-
სა გაგებასა ზედა ხელი მან მომიმართაო. თქმულა, თუცა კრებულთა დასნი რა
ერთად საქმესა რასმე ზედა მონებებისა ფერხთა დასდგენ, უკველად თვისსა
საწადელსა მისხედებინ, და მოწყალებისა უმეტესა აიჟებინ. არა თუ ბუნებით მოწყ-
ვალბა ამას ჭკვიან, რომე ჰატრონისა საქმე წინ წაიყვანონ, და ესეთსა საქმეში
ერთ-სული იუყენი რა ერთსა საწადელსა აიღებენ, რომელიც სიძინესა და ერთ-
გულობასა მატებდეს, და სწორად შეურუკველად დადგებინ, მათსა საწადელსა
ძლიერსა შეიქმონენ, და თუცა მოყვარენი და შემწენი მეტნი ჰყვანან, მაშინდა
უმძრავლესნი მეტ-ნაკლებობა იქმნების. მაგრამ ვისაც სვე ხელისა შეწყვესასა მისცემს
და ბედნიერობისა ღონე მიეცემის, მას გამარჯვება მისხედებისო.

თქვა შაირი

სვებედი და მარმენიო თუცა ვისმე შეუსწორდეს,
საწადელი აღრე მისხედეს: ერთი ოცნეურ გაუორდეს!
თუ არა აქვს, არ ეტების ატეხული გაუგორდეს,
და იგი ცლითა კერ ეწიოს, ზღვა დაუშრეს, გაუგორდეს!

ხელმწიფემ უბრძანა: მათ ჩვენგან ესოდენი შეძლება არ ეკონათ. ამას გვე-
დენ— შურის ტება არ შეუძლიათო, ჩვენ დაწუნებულად და უსუსურად მივახნ-
დით.— ჭარშონამ მოახსენა:

— ოთხი საქმეა. რომ ეცემან სუბუქად არ უნდა დაიჭიროს და ძნელად
მიანდეს: პირველად, ცივხლი მცირე დიდს ზიანს იქმნ; მეორედ, კალი ვახში-
სა თხოვითა სირცხვილსა შეიძენს, და ერთისა მწვლილისა და ათასისა— ორივე
სწორეა; მესამე, სწეულება რაგინდ მცირე ანთხიოს*, დამკლობს და დასუს-
ტებს; მეოთხედ, მტერი რაგინდ მდაბალი და უღონო იყოს, ბოლოდ აუნებს
რასმე. ვით არ ვასმია, ერთმა ჭკაკემა, მცირემან და უსუსურმან, კრდოთ მახუ-
დარს ერთსა ძლიერსა გველსა დიდად უმტერაო?— ხელმწიფემ ჭკითხა, როგორ
უოთხილაო?

ჭარშონამ თქვა არაკი

უთქვამთ, ორი ჭკაკენი, მკლენი, ერთისა სახლისა კრდოთა ბუდობდენ,
მუნ დასადგურებულ იყვნენ და მარცვალთა კენკასა დაჯერებოდენ და მით თვის-
თა დღეთა აღამებდენ. ოდეს ბარტენი დაჩიაკეს, მათის საზრდელისათვის მათი

* ცდომილება: ა ნ თ ხ ი ო ს-ს ნაცვლად უნდა იყოს ე მ თ ხ გ ი ო ს, რადგან მოთხ-
რობაში სწეულების შეყრაზხეა (მთხვეაზხე) ღაპარაკი, და არა წასკდომაზხე
(ნთხეაზხე.)

მამა-დედანი საკენთა მოიძეობდენ და რასაცა მოიხრკებდენ მათ მოართმიდენ. ერთსა დღესა მამალი ჭკუჭკუა ერთისა მსრისაყენ ფრინვიდა და მუნ შწუსრამდე დაეუონა. რა მობრუნდა, ნახს დედალი ჭკუჭკუი, შეჭირვებული, ბუღისა გარემოს კლიდა და მოფრინვიდა, და მოჩივარ-მოტირაღი ვაებდა. მამალმა ჰკითხს:

— ტე, შენაიერო რასა მოხვალ შეჭირვებულიო?— მან უპასუხს და

უთხრა შაირი

გულს ბრწამლი შემოძეხვია, ჭკვი დამესო ზედა რა, ამისთვის ცრემლთა ნაკადმა თვალზე კერ გაამხედარა. გულ-წელული ვინმე ჭმუნვითა მე ვინლა შემომედარა, და სულთქმა კერ ჰკურნებს ურკასა, ლხენა მაჭკს არამედ არა!

ვით არა ვტიროდე? ერთსა წამსა საზრდელისათვის მოკვეშორე, რა შემო-ვიჭვე, ერთსა საზარელსა გველსა ჩემი მართეკნი დაეჭამა! მრავალ-გზის შეეტი-კე და ვუთხარ—

შ ა ი რ ი

თუცა მძღავრი ხარ ძალითა, უმოწყალეო, თვისითა, უსუსურს მტერსა კერძალე, იყუე შიშითა მისითა: კანესით ნასროლი ისარი ადვილ ეგემის დღისითა, და არ დაჩრდინოს საგანსა გულ-გამწურაღითა, მქისითა.

არ შემოწყალა, და მითხრა: შენი მოზიდული და ნასროლი ჩემსა გულისა სარკესა კარანსა ავნებსო!— მე ვუთხარ:

— უცდილოდ შეგაშინებ, და მე და მაგ მართეკთ მამა შურის გებისა ზო-სტერსა შემოვიერთეკმთ, და რაცა ძალ-გვიცს შენსა სიკვდილსა კვეცდებითო. გველმა გაიცინა და მითხრა

დ ე ქ ს ი :

ერთს ვისმე ბრძოლა შეედლოს პირის-პირ ხვადის ლომისა, შენებრივ სუსტსა რა ძალ-უცს მისი შემართვა რომისა?

რადგან მან არა მიაჭა, ამისთვის ვივიო და მოსამართლე კერ მიშოენიო.

თქვა ტყუმი

მაჭკს მოუსვენლად უვიილი, არ ვინ მისმინა ჩივილი!

მას უწყვალოს და უსამართლოსა ჩემი შეილები დაუჭამია, და აწ კარ-თა სახლისა ჩემისათა მიწკსო. რა მამალმა ჭკუჭკუი ეს მოისმინა, სტომაქით სამწუსარისა ბოლო ამოედინა და შეილების გაურის შურის ცეცხლმა მოთმენი-სა კაღო გარდაუწყვა. ნახს, სახლისა პატრონსა ბაზმისა ანთება ენება. რა პატრუ-ქი ანთო ბაზმისა შიგა ჩასადებლად, ჭკუჭკუი ჩამოფრინდა და ანთებული პატრუ-ქი ხელთა გამოსტაცა, და თვისსა ბუღესა ჩააგდო. ბუღეს ცეცხლი მოედუა და სახლისა პატრონი სართულის დწვისათვის შეშინდა, ამისთვის რომ სრულებით აოხრდებოდა. სწრაფად კრდოსა ავიდა და მის ბუღის გარეშემოს დარღვევა დაი-წყო ცეცხლისა დაკსებისათვის. გველმა რა ცეცხლისა სინათლე ნახს, და ზეით

დარღვევისა და ცაცთა ხმიანობა ესმა, აშბის საცნობელად სერულით თავი ამოჭეო. რა ნახეს, ცუდდი თავსა დაჭერეს და მოკლეს.

ამა არაგვის სარგებელი ეს არის: რადგან გველი თვისსა მტერსა არ შეეპოკა და იგი დაწუნებულნი ჰქვა, ბოლოდ თვისი სული შურის გებისა ქვასა შეახეთქა.

ღ ე ქ ს ი

მტერი რაზომცა დაგიმტრდეს, ნაკლები ნახო ცნობითა, ბრძნად დაიჭირე, იტყოდე — «ვერა ვარ იმოდნობითა!»

ხელმწიფემ უბრძანა: მტრის საქმის კამარის დაცემა შენისა კეთილ განზრახვითა და ერთგულებით იქმნაო, და უოკელსა საქმესა შინა შენი სიტყვა სარწმუნო შემოქმნია, რადგან შენით უოკელი სიკეთე ბედნიერად გამოჩნდაო! რომელიცა რჩევისა და საქმის სადავესა მცოდინარეს მრჩეველსა მანდობს, არაოდეს უბადობის ხელი სვიანობის კალთასა არ მოხვდების, და უამისა ფერხით ბედნიერობისა ასპარეზთა სულასა დაიწეებსო, რაკვარადც მე შენის რჩევით მომხდაო.

უთხრა ღექსი

რასცა ვიქ, რასცა შეემართებ ამ უფხოსა ბედითა, უცილოდ ვეელას შევიძლებ შენისა მე იმედითა!

უოკელისა შენისა სიკეთისა ნამეტნავი სისრულე ეს არის: ესოდენსა ხანსა მტერისა სახელსა იყოფოდი, ენამა შენმა ესეთი არა წართქვა რა, მათ აზრი რამე იქმნათ, და არცა ესეთი საქმე მოახდინე, რომე ავი-ეჭვი რამ შესვლოდათ და საგონებელს ჩაცვივნულიყვნენ¹⁷².

მან მოახსენა ცვაზი

ბედმა შენმა ქმნა სვიანმა, დაულამა თქვენმა გზიანმა!

უოკელი საქმე თქვენისა ნიშატისა და ნიშის გამო იქმნა, რადგან, რაცა ჩვეულობა ხელმწიფის წინაშე არა მქონდა, მის მეტსა არა რას ვიტყოდიო, და რაფცა ცოდნა მქონდა, რიგიანსა რჩევასა, რომელიც ჩემის მეფისათვის მომხსენებინა, აგრევე სამჯობინარსა მას მოკავსენებდი. მადლი შემოაქმელსა, რადგან ჩემი ხელმწიფე პატრონის რჩევისა, და სწორისა და ბრწინჯალის თათბირის (არის;) დიდებისა და ზარის სახელელისა შიშისა და გაერძალის შემოკრებისა საქმენი მსუებრ უბრწინავს, და არა აქვს აჩქარება და მოთმენა შეუწყნარებია; რისხვა მართებულსა საქმესად უპერია, უოკელი საქმარი დღეკანდელი და ხვალისათვის ბოლომდის სამჯობინარად იცის, ყველაკასა ბოლოსა უსინჯუას და არას დროს ჭკვასა არ დააცდენს; ხელმწიფობისა ნამუსსა და მეფობისა მეურნეობის რიგსა კეთილად უძღვისა რომელიცა ეგეთისა ხელმწიფისა მტერობასა მოინდომებს, მას სიკვდილი ათასის თოკისა მოაპითა მისკენ მიზიდავს, და სიცოცხლე ათასის ეჭითა მოშორდებისო.

¹⁷² ვარიანტი: საგონებელს ჩ ა ვ ა რ დ ნ ი ლ ი ყ ვ ნ ე ნ .

თქვა შაირი

შენს მტერს სიკვდილი მიზიდავს ბაშის საბლითა ურელითა,
სულსა მოსტაცებს უფასოდ, საქმათა უკურელითა.
თუ მოინდომოს ბოროტი სიტყვითა სსანტრელითა,
და ადრე ეწიოს სიკვდილი სოფლისა მის სიტრელითა!

ხელმწიფემ უბრძანა: რასაც ხანს შენ მუნ იყავ, არცა სძა და ჭამა მიამის,
და კერცა მოსვენებისა ძილი მეღირსაო, და აწ მადლი ღმერთსაო!

თქვა ჩახრუხაული

ბედობისა მზე, სუკობის ამზე, მადლით კეთილად აღმომობრწეინდა,
მტერთ დღეთა უში, არ ექმისა წამი, აღორძინება ჭვე შუუენდა!

ქარშონამ მოასხენა: ვისცა ერთი გამამწარებელი შეხვდება, ვირემ მას არა
მოშორდება, დღეს ღამისაგან და ზნელს ნათლისაგან კერ გაარჩევს. მგურხანლი
იტყვიან:

— ვირემ სნეულსა სიმრთელე არ გამოაჩნდება, საკმლისა გემოს კერა
სცნობსო. მეტვირთული მანობამდე მძიმესა ტვირთსა ზურგით ადგილთა არ
დასდებს, მოსვენებას კერ ეღირსება; აშოიო სადამდე ტრფიადისა სახესა არ მის-
წვდების, გულის ნებას კერ ეწევა; მოკისაური ვირემ სადგომისა არ ჩამოსდება,
გული არ დაუწუნარდება; ჭაბახი ომში ვირემ მტრისა გაჭეკვასა არ ნასავს, სუ-
ლის კვეთასა კერ ამოიღებსო.

თქვა ღუქსი

რას კაცი ვინმე მტერთაგან გათავისუფლდეს გონითა,
გულ-მხიარულმა სადავე ცხენსა მიანდოს ღონითა.

ხელმწიფემ უბრძანა: მათი ხელმწიფის პირის-წყალი და საქციელი ნადიმსა
და ომსა შინა ვითა ნახეო?—მან მოასხენა:

— მისისა საქმისა საფუძველი ამჰართაჰანება, და ბოროტი ჭეკვა, და თავ-
ტანისა განსიგება, და მცონარება და თვის ნების მიღვენება (არის.) არცა საგონებელი
სიკეთის მიღებისა (აჭკვს,) არცა მართალი რჩევა, რომე დამნაშავესაგა კერა სცნობდა
ფოკვლები მოსამსახურენი მისის კვარისანი იყენეს, მის ერთის კაცისაგან ვიდე,
რომელი ჩემსა სიკვდილსა არჩევდაო.—ხელმწიფემ ჭკითხა:

— მისი ცოდნა და ჭკვის მიხლომა ვითარი იყო?—მან მოასხენა:

— ერთი ესე, რა მან ჩემი სიკვდილი დაიჟინა, მაზედ მტეიცვად იდგა.
ესე საქმე ჭკვითა შინა ახლორე იყო. სხვა ესე თვისისა სწავლასა გოიანად იტ-
ვოდა და არ აწეენინებდისო.—ხელმწიფემ ჭკითხა:

— ხელმწიფის წვრთნა როგორ უნდაო?—ქარშონამ მოასხენა:

— ესრე უხამს: სიტყვა გაწეობითა და კედრებით მოასხენონ, არ პირ-
ტუქსად და ავ-სიტყვად, ლბილად და გემოვანად; თვისი ნდობა მეტად არ გამოა-
ჩინონ, უკაცრავარ არა წართქვან რა. თუცა ხელმწიფეს წეება შეატყონ, ანუ უნ-
ღომელობა და მოუწონრობა, კეთილი გზები დაასხონ; თუცა გაწეობა სცნან,

კარგის რაინდობითა, და ტყვილის სიტყვითა, და გაწობილის იგავებითა და მართებულის არაეთა შემსწერებითა სიტყვისათა მოახსენონ. სხვანი კანნი რომელნი ავია, და რომელი კაი—აწნობონ. მას ბუების კეზირს ესეები უოკელივე სწირდა, არას დროს ესეთებს არ დაივიწყებდა. მე ჩემისა ეურითა მოკისმინე, რომ ეტყოდ: ხელმწიფეთაგან ჭეყნის მშურობელობა ვრცელი და გრძელი ხარისხი არისო, თვისითა ცდითა და ნდობითა მას ზედა აღსულა არ იქმნებისო. თუცა ხელი არ მოკმართა, და კბინების ბედის თერხმა მაზედ არ შეაბიჭა, ცდა ცუდიაო. აწ შენთვის უოკლის მხრით საქმეს ხელი მოუმართავსო, იგი ხამს სათუთად იპურაო და მისის რიგით მართებულად მოკლასა, და სამართალსა და მოწყალეხასა ცდილობდეთ.

თქვა შაირი

იქა, თუზედა, ხელმწიფეე, აწ ხელნი მიგიწვდებიან,
უოკელს კაცზედა წყალობა უოლე ნუმც მოგაკლდებიან, —
იგრე ათასის მოსკრითა სმელნი კერ აოხრდებიან,
და რომ საუვედურის ენითა მათ გულნი შეუხდებიან!

ეს უოკელთა უკეთესია და დიდების საკადრისა, რომე საქმის უგრძელელობა დაუტეო, საქმელს საქმესა ავისა თვალთა არა სცვრეტდე, ახად რომე მეუთე ცხოვრება, და სვე-სვიანობისა სიმტყვიე და ჭეყნის მშურობელობა ამა ოთხთა საქმეთა გარეშე არა იქმნებისო: პირველიად, ჰეუა სრული ჭჭონდეს, რომე სვალისა საქმე დღევანდელს სარკესა შიგა დანახოს; მეორედ, რაცა გააგოს და დაასკვანს, იგი ქინას, და სხვათაგან დაშლითა და მათის სიტყვით იგი აღარ მოშალოს; მესამედ, საშუალს გზათა ვიდოდეს: არცა სრულიად თვისსა ჭკვასა მიენდოს, და არცა სრულიად სხვათა სიტყვაზედ იდგეს, და უოკელსა საქმესა გამოწვლილვით და სამართლის გზით იქმოდეს; მეოთხედ, ბასრის სრულით ჭეყნის დამწველს მესხავით (დაეგეს,) ურჩითა და ბოროტთა ხორცთა დამდაკველი იყოსო.

თქვა ლექსი

სიძარტლის ნერვი იხარებს, დარგო სოფლისა არესა,
თუნა სარწყავად არა რწყავს სრძლის წყარო მისსა გარესა!

ესოდენსა მის სიტყვასა ეურსა არაენ უწერობდა, და მისმან სწავლამა მათში დახურებისა ხარისხი ვერ ჭბოვა.

თქვა ტაეში

უოკლისა მხრითა დანთქა მისი ნარჩენნი საქმენი!

და არცა მათ მისის ჭკვისა და ცოდნისა სარკებლის მოსავალი მიეცათ, და კერცა მან მისის სიბრძნისაგან, თვისის ცხოვრების ჭირნახულთაგან, ერთის კარის გასადგობი ჭბოვა. აქა სინახლო იქმნა, (რომ) უცხოთა კაცთანა სვაშადის თქმას სარკებელი არა აქეს.

თქვა შაირი

თქვა: ვისი რჩევა დაესკვნის კარგად მოსკლისა წესითა,

„უ ყოლა დაიწუნებდენ — ეს თქვაო უარესითა, —
მეცნიერთ უთქვამსთ: სწორე თქმა, რაცა მოვილო მე სითა,
და არ დაიყურებთ, ბორროტი ადრე მოჰყვება ზესითა.

ესე არს იგანნი გაერძალვად მტერთ ხრიკისა და საბოდიშო მოფერებისა. (მტერი) რაგინდ მტირალი და შემეუსრვილი მოვიდეს, და სიტუმო და სამსახური გამოიზინოს, მას საქმეზედ არ მოტეუვდეს, და თავი არ შეიცდუნოს და ჭკვის გზისაგან არ გადაესს რომე ერთმა უსუსურმა მადრანმა, რადგან თვისის უძღურობით მათ ძლიერთა და ღონიერთა მრავალთა მტერთა კრსე ყურნი მოუგრინა, რჩევისა და ცოდნის სისრულითა ესოდენი საქმე დამართა, თუცა ბუთა მათ მცირედი საბოლოო რამე საგონებელი მოკეთთ, მადრანი კერას დროს თვისისა საწადელსა კერა ჭპოკება, და ეგეთისა გამარჯვებისა პირსა სიზმრადც კერ ნახვიდა. ჭკვიანს უხმს, რომე გამოცდილობის თვალთ სინჯუვდეს, და ეს ნიშნები თვისისა სასმენელსა შიგა დაიძარხოს და მართლა სცნას, და მტერსა არ მიენდოს და მტერმა რაგინდ თავი თვისი მონურად გიჩვენოს, ცუდად, შეურაცხად არ მიიზინო.

თქვა შაირი

მტერი რა მოყვრულს იტეოდეს სიტუკითა მართებულთა,
ბრძენი სამოყვროდ არა სთელის ცნობიერთა გულითა;
გველი¹⁷⁸ ატრევე გველია მითვე გველითა რგულითა,
და რაგინდ რომ ჭერჭი შეიძროს, გეჩვენებოდეს წულუღითა!..

ამა არაიას სარგებელი ხელად უგდიათ, გულწმიდა მოყვრის და ერთგულის სასარგებლო საგზალია, და გარდამატებული მოსაგებელის მოკატრება. თუცა ჭარშონას მოხმარებამა და მიშეკლებამა მადრანთა ესოდენი შეწყენა შესძინა, რომე შიშისა და შეზარებისაგან მოსასვენებელსა და საამებელსა სავანესა მიაწყვინა, სხვა კინცა ეცდების ესეთსა საჭკეუნოსა საქმესა, და მას მოყვარენი სიკეთეში ჩამოართმევენ. მას მომრეკის მტრის ძღვევის კალთის მოკრებაცა ძალ-უცს, და მოსახმარებელს წადილსა და გარდამატებულს სათხოველს ამისრულებსო.

თქვა ჩახრუხაული

კეთილის მნდომსა, სიმაგრით მდგომსა, მოყვარეთ აღერსს, მოუდგეს დიდად,
მტერთან ღზინობას და მეღვინობას კალთას ხუ ახვებს, შეკვმასს მრიდად!

¹⁷⁸ გარიანტი. გ უ ლ ი ატრევე გველია.

კ ა რ ი ე .

მრავლით სდით ზომენსა და მარამ არღარა წლოვით გაზმავინათვის,
და გოლოდ ზინის მოსვლისათვის.

რამ უბრძანა ბარამს: კეთილად გამოაჩინე მტერთა ხერხისა, და მათის ფიცისა და ჰირობის გატყვის გაკრძალების საქმე, და მათის უშმაურობისა და სიმდაბლისა, და ბოდიშის მოთხოვისა, და ტყბილის ტუფილითა და მოუერულად მოხუენებითა ჭკვის მოუცდუნელობისათვის გულის ხმა! აწ ესე მწადს ესეცა გამოგვიცხადო: კაცმა ვინმე ერთი რამ მოინდომოს და დიდითა ცდითა ხელთ იგდოს, და მერმე მის სასურველის მიუწიკელობა და რამგანაობა გამოჩინოს და დაჭკარგოსო. იარამან სათქმელი ენა ააუბნა და ამა ლექსისა ნახტი შესხმის ტპარად ჩამოიციონსა:

თქვა ჩახრუხაუდო

ექა, მეფეო გქონან სეფეო, ცათ მობაძევი კაცთ საცნობელად,
რათა ვარსკვლავნი, ტატანი კვლავნი, შენგან ნათობენ შესამგობელად!
მე რა კოჭა შენი ზე ასაშენი? რაც კოჭა, მეგონოს დასამცრობელად,
და უფერთა ფერთა, კერ შესაფერთა, ყოველთა მეტობ გასასწრობელად!⁷⁴

სასარგებლო. საქმე მეფეთ-მეფისა გულსა შინა დაფარული არ არის. ერთის რისამე შოჩნა შენახვისა უადვილესია, ამისთვის რომე მრავლის სიკეთის შემოკრებითა, და კარგის ტაროსითა და კეთილის ბედის ჭეკვითა ადვილად იშოვნოს, მაგრამე შენახვისა ნათელი რჩევა და უსწორო გამოკვლევა თუცა არა აქვს, და ჭკვითა და გრძელისა საგონებელითა არ მოიქცევა, ბოლოდ მეცნიერებისა ასახრესსა შინა ფერხ-შეერული დარჩების, და მისი ჭონება, ხეასტანგი და უნჯი სათორიაქო შეიქმნება. მისის საწადლის ყურთა ვეადრებისა და სინანულის მეტი არა დარჩების რა, რაკვარდაც კუმ გაურჟელად და უცდელად სამოფეროდ უაუზუნსა მოყერობას ადვილად ეწივა, და უჭკობითა და უცოდინარობითა ხელთაცან დაგდო, და მისის უგუნურებით დაწელულებულის საკურნებელი საღებუნი კვლარა ჭკოვაო. რამე ჭკითსა, როგორ უოთელაო?

ბარამან მოახსენა არაჰო

უთქვამთ, აზარის ზღვისა ერთსა ჭლავსა შინა მრავალი უაუზუნა კვარობდა. ერთი ხელმწიფე უჟდათ, სახელად ქარდონა ერქვა. მისის ხელმწიფო-

⁷⁴ გარბანტი; მეტობ გასასწორებლად.

ბის საფუძველი სრულის ძლიერებით დაშტეიწებულ იყო, და მისის შიშის წა-
რი უოკვლავი განთენილ იყო, სვიანობის სარკებელი გარსეულის ქკვითა დამყარე-
ბული ქქონდა. გლეხთა მისის მოწყალუბითა და ბუნდიერობით მოსყენების გკურ-
დი მშვიდობისა და დაწყნარებისა ღოგინთა დაეღათ, და მის ადგილისა მკვიდ-
რნი ღმერთსა მადლობასა და კებასა შესწირვიდენ და იტყოდენ

წყობილსა:

უწყალთ აქეს-ყე ზიანი,
მართალთა — საქმე გზიანი;
ბუდი გკინათლებს მზიანი,
გლეხნიც მდიდრობენ ბზიანი!

თვისი სიჭაბუკე ესრეთ გაატარა, და რა ურმებრივი გაზატხული ყამი სი-
ბერის შემოდგომამა დათრთვილა, უსუსურობის ნიშანი მისის ტანისა მიდამო-
სა გამოჩნდა, გულისა სიმაგრემან და თვალისა სინათლემა მოკლების სამოსელი
შეიგება, და ძლიერებისა ნერგმა, რომელი სწყადლის ხილსა ისსემდა, უღონობი-
სა და სისუსტის ხორშაკისაგან ჰირი დასაწნობლად მიიღო; საღსინო ლამზა-
რი ჭაღიკონის ძლიერის ქართა ბღვინვარი შეიქმნა, და მხიარულობისა ძლიე-
რება მიძიბითა ჭირითა დაუსუბუქდა¹⁷⁵.

მრისობლედი

ვაყოლის ღხინი მსცოკანმა ვითლა მოიგოს მუბნითა;
ჩაკლილი წყალი ვინ ნახს ამონაბრუნე მუბნითა?
უცები ჭარს სდკეს შეპურობად, ვით მოწყკვის მდკვარი?
რასცა ვერ მისწდე, ნუ მისდკე, იკმაკე შენი მდლკვარი!
სიბერის მტკურთა მოხოცა ვის შეუძლას საქმითა?
მერმე ღხინს რალად ეძიებს? რაც აქეს მით იყოს აქ მითა.

საწუთროს დროსა და ყამის საკადრისი ესე არის: ჭაბუკის კარდასნა
ტანთა სიკკელუცესა რა სიბერის კვალმა გასწონოს, სიკკითთ შესრულბული
მოხრისა და უსუსურობის ტვირთითა შეაურვოს, რომე მას შინა განსყენება
დღისა უღამოდ არ იქმნება, და არცა მოგრკიალებული ჭკერი საწყინარისა და
მაშთობელის უმტკურის-ბუქითა უნახვთო:

ფისტიკატური

საწუთროს ნადიმს ღხინად მუდამელისა მოწყენა ქქონდა აურაცხელი,
«სოთღლის ჭიქასა შესარგო ღვინო არ დგას», იტყვიან ბრმენი და ხელი.
გერკინ იხილას მრუნახუს კვეშე კაცი შეუბითა წამსა ერთსელი,
რომ სისხლის ცრემლი, ყაყაჩოს ფერი, არა სდიოდა მწარე და ცხელი!

ეს ბუბერი, ქმრისა მომკვლედი, რომელსა ამა საწუთროსა უწოდენ, თვის-
სა თავსა აახლ-სძლებს, უოკვლას კაცთა აწუენებს, და სასიკვდილოსა ზიანითა
და გაუტანელის სკასტანგითა უგუნურთა გულთა თვისსა სიყვარულისა მასეთა
შოგა გაუბამს.

¹⁷⁵ გარანტი: ჭირითა დაუსუბუქდა.

ღ ე ქ ს ი

ესე სოფელი მდურას ჭკაეს ემაწვილთა სთამაშოსა,
გინ მისდევს, ხელსა უწოდენ, სოგნი იტყვიან მაშოსა.

თვალთა წინ შეეგული გეჩვენება ამახრტავანება, რომელი თავსედობაჲ არს,
მისის ასპარესთა შესკლისათვის მანდურებითა შეშწა. ამა მოჩვენებისა მიმოლო-
ნი ხარბნი და უმერებისა ბაზართა მავალი ანკარებისა ფერხნი შეიქმნებიან.
რომელმანცა ამა საცოლოსა მარის გაკეთა მონება, მისის საწადლისა მელა-
ვი ნდომასა ვერ გარდახვივა, რომელმანცა მისის პირისა კოცნა მოიწადა, სრუ-
ლისა გულისათა თვისისა ნებისაგერ ერთსაცა ღამესა მისგან ნაყოფი ვერ ჭამა.

ღ ე ქ ს ი

ბუბური სასძლოდ შეეგულა, გაფრთხილდი, მოკრიდია:
აწას ქმარს არ შერნომია, ურცხვად მოურთავს რიდას!

ემაწვილის მსგავსის ბუნებისანი რა სოფლისა მთის თაკსა ზედა ჭირის
ბადეთა გაკემიან, მის გულის მომადლორებელის მთხრებლთა ჩავარდნილნი ბილწთა
მწკირეთა შინა დაფლულან, რადგან უოკელივე სიავე დაფარული, გატანა მიუნდო-
ბელი და ბუნება მუხთადი აჭეს, და მათ არა შეუტყვიათ (თუ) მის გამო ქმნილაო.

შ ა ი რ ი

მსოფლიო ბედნიერობა ასპიტო არის მებენარე,
შიგ გესლი მაკვდინებული, სიტურთუ რამ აჭეს ზენარე.
მას ზედა ზეაოის ყოველი, დიდი და მცირე ქვენარე,
და სრულად მომცდარან ყოველნი, უსარისთ მოსაწყენარე!

რა ჭკვის მქონებული კაცი სპეკალითა საოლაიითა თვალთა განათლებს,
სოფლისა გამოქენებას არა მიხედავს, გულსა უსარებლოსა დიდებითა და მრ-
კლითა უნჯითა არ შეადგუნებს, ქვეყნის უხანობისა და მიუნდობლობის ცნობი-
თა პირსა საუგუნოსა უკვდავებისა ძიებად მიიჭყვესო.

შ ა ი რ ი

ესეთი ნერვი დანერკე, ბედსა ისხემდეს ზენარსა,
აჭა სიცოცხლე წაღვოტს ჭკაეს ოცნებით მოსაჩვენარსა:
ხან შვენობს, ჰეავის, კველურცობს, ხან ხმელი ჭეუ დამფენარსა,
და იგი სჯობს, თურცა იმოვხო, უკადავებისა მცენარსა.

ამაი გამო სიმჭლისა, სისუსტისა და სიბერისა ჭარის დანა სიღრმეს ჩაუ-
ვარდა, ხელმწიფობის ზარი და სამეფო სიმძლვე მოკლებისა და წასდენისაგან
მიდრკვა, ყოველთა მისთა სვებედნიერობისა გამტკათა მისის რილისა და შიშისა
აღვირი წაიყარეს!

ღ ე ქ ს ი

თუ სვე ჯიმიშდის ბედისა მოკერეს ვითა ჭეიშანი,
რა თეთრი გამოკერევა, არ უიმედო ნიშანი!

მის ხელმწიფისა თესლ-ტომობათაგან (იუო) ერთი ჭბუგვი ვინმე, რომელსა სა-

ბედნიერა ნიში შუბლთა ზედა აჩნდა, და სკიანობისა ნიშატი მისს დიდებულს გვართა შინა განცხადებულყო. რა იგი მოიწიფა, (და) ბედნიერობის მარჯებულთა რა მისი პატიოსნობის სიმტკიცე და თემთა მეურნეობისა ხარისხის შესაფერო-ბა ნახეს. და მის ძლიერისაგან უწყულოთა ზედა რისხვისა კარისა გაღება და გლეხთა მოწყალებისა სისრულე სცნეს,

თქვეს ტაეში:

ხმათა თავადად გიგანით, სჩანსარ სამეფო ხატითა!

მისსა მიდგომას გული დააჟერეს, და მის მორჩილებისა სისრულეში შეიჟანეს და ერთმანერთს უთხრეს

შ ა ი რ ი:

ოდეს რა დილის ნიაემა, საკარდე მოიაროსა,
ახალთა ნორჩთა არსეკდეს, წყე, მოუხდება საროსა
მამინლა იგნან ზათხული, ხე ფოთლით შეითაროსა,
და ბერმა ხემ მისი ფურცელი, დამკნარი, ჩამოყაროსა!

ესრე ახალ-ზრო ვაჟი, რომლისა დღეთა ნაზარდი რუს შირს აღმოჩენი-
ლა, მას მეტად შეენის, რომე მამული საკარდე მისის ბედნიერობისაგან დაშენ-
დესო.

ტ ა ე შ ი:

მონახე სარო, სელის შესასარო, მან ააჟეჟას საკეისარო.

მანცა მელურობა რამე დაიწყო: სჰათა მომაღლება, გლეხთა მოწყალება,
უოკელთა სანდელთა ცდა, რაფცა მას შეენოდა. ზოგთა შემოსა, სხვათა ნიჭი,
სხვათა საბოძარი, ვის თემთა გაცემის მახარობლობა, სხვათა მნეობა და მყო-
ფობისა ხარისხნი (უბობ). და უოკელივე დიდი და მცირე შეითქენეს, და სიბერით
მოუძღურებულის საქმე შეაობით აღხოცეს, და ხელმწიფობისა საქმისა აღვი-
რისა სადავე დაუშრომელად მას ჯაბუესა მიზარეს.

ღ ე ჭ ს ი:

მიწით ამადლდა მდაბალი, ნეხეთაგან დაკრდომილია,
ტახტთა მჟდომარე დაეცა, სრულობით გავრდომილია!

ხაწყალობელი ჭარდონა! სახელმწიფოს სამკაულისაგან განშიშგლებულმან
ესოდენი სიარცხვილი კუდარ თავს-იდეა, და მოუღონოკებულმან სამკვიდროს და-
ტკეება და უცხოება არჩია, და ზღვის კიდეს მიიწია, სადა დიდნი ხენი და ხილ-
ნარჩნი იდგეს, მუნ დასადგურდა. ხილი, ხული და სიმატელი მას ტკერსა შინა
მრავალი იშოკებოდა. მას დაჟერებით დასჟურდა და იტურდა

ღ ე ჭ ს ს ა:

ხიანტელისა ჭონასა თუ დასჟურდება გონება,
მამინ შეფობის ჭირითა უოლე არ დაეღონება!

ესკეთისა უოფითა მას ტკერსა შინა მცირედსა დასჟურებოდა, მოღვაწეობი-

სა საქმე ხელთ უყრას: შრომისა ფერხითა ლოცვისა გზათა ზომდა, დღე-ღამე ამა საქმესა შეჰქრეოდა. მისის ხელმწიფობის ყაბთა რაგა სილადით კქმნა და ამპარტყანებით ეცოცხლა, მისთვის საყუენოსა გზის საგზაღსა აღთქმითა და ცრემლითა ამზადებდა, კქვისა ჟანგსა ბნელის ღამის წყუღიადისა თვისისა გუღისა სარკითა გაიციღადა, რუღუნებისა დღისა სანთლისა შეწყენითა წამსა შინა განოცდა,

და იტყოდა ლქქსისა:

ზიბურის დიღა თენდუბა, იღვიძე ერთსა ღამესა,
დიღისა ძიღი არ კარგა, ნუ მისდევ მისსა სიაშესა!

ერთსა დღესა ერთსა ღელისა ხეზუდა გავიდა, რომელსა ზუღა მრავალ-გზის განსუღიყო, და ღელისა ქქამა იყო. ანზადად, ერთი ღელვი ხელით გვარ-და და წყალში ჩაჟგარდა. მისი ჩსაჰუნი რა ყაჰუზუნას ესმა, მოწყენიღს გონე-ბასა იამა და ერთ რამედ სასინხარუღოდ აჟნდა: ზუღასა-ზუღა თითოსა ღელე-სა წყალში ჩააგდებღის და მის სმაზუდ ღსინობღის. თურე ერთი გუ: ზღვის კიღით მგზავრ, მას ქქლაჰში მოკიღოდა და მის ხის ძირსა დაეუკანა: ენება ცოტას ხანსა მუნ განსუენება. რა წყალთა ჩამონაღვიენი ღელვი ნახა, გემო-ტბო-ღობით ქქამა დაუწყო, — ესრე ეკონა, ყაჰუზუნა მე მიყრისო. ესეთსა მოწყაღება-სა მისის ხელის შეწყობისათვის ექქდა, საგონებულსა რასმე ჩავარდა და იტყო-და: არას დროს არა კაცი მე მეცნიერად არა მეოღია, და მე ესე ესრეთ მიძა-სჰინბღებს! თუცა ამასთან სიყვარულსა და მეცნიერობას შეეჭმე, თურე დიღსა ჰა-ტიკვსა და მოწყაღებას მომეცმსო! ამას გარდა, სოფღისა სასარგებლოდაცა ესე-თისა კაცისა გაწყობა და მეგობრობა მიჟობსო, ამისთვის რომე სიუზვის კაღამ-სა ქქაბუღობისა წყღითა ამისი გქეღობა მისსაჟე შუბღთა ზუღა დაუწყრია, და დროსა და ყაბისათვისცა კაი ყოთა მექმნება: მისთანა ღსინითა და შექქეღითა მოწყენის მტყერი გუღის სარკის ჰირსა მოკსოცების, და მისის მახღობღობის სინათღით შექქირგების სიბნელე მეკრღისა ქქავრისაგან გაშორღებისო!

ამისთვის უთქჰაიღსთ (ღექქსი)

გუღია ხელმწიფობისა კით სარკე აღა მიწხარე,
მსუბავს გზა რამე ნათელი, მისკუღლი, გამომწყნარე.

ყაჰუზუნას გაწყობა მეტად მოინდომა, რომელიც სასიყვარუღო დასამეგობ-რებუღლი სიტყუჯ იყო, ჰატიოსნად გამოუცხადა. ყაჰუზუნამაც მართებუღლი ჰასუ-ხი გასცა; რიგიანი ბოღიში მოითსოკა, და მასთან ღსინისა ნღამა დაანახვა, და ეკრე უთსრა:

— ამსანაგისა მოძიება, კაის მეგობრის შოკნის ცღა, მოწონებუღლის კაცი-სა, და კუთღლის ბუნებისაგან და საქებურის აკებუღლებით იქმნებაო. რომელსაცა ამ სოფღელსა მართაღლი მოყვარე და სუღიერი ძმა უვის, ორსაჟე სოფღელსა ამა-ღლებუღლი და დიღებუღლი შეიქმნებაო.

უთხრა შაირი

დიდი უნჯია მოგება მოუერისა გაუერელისა,
სულს უჯობს ხორცთა დიდება მიწათა მისაუერლისა
გინ ჰპოვოს უოული კეთილი თემისა აუერელისა?
და მოუერავე სჯობს ყვალასა, შეერა სამს შეუერელისა!

კუძ უთხრა: მე თქვენი აღერსი და მოუერობა მწადან, მაგრამე ესე არა
კიცო, მისი საკადრისი ხელ-გამომავლობა მატეს-ყე თუ არაო? ყაპუზუნამ უთ-
ხრა:

— ზრძენთა მოუერობისა ესეთი საზღვარი დაუცხთ: არა ხორციელი კაცი
უძოუეროდ არ უნდა დადგესო, მაგრამე უოველი კაცი სამოუეროდ არ კარგაო.
მოუერობა სამთა რაგთა კაცთა-თანა ხამსო: პირველად—მოღვაწისა მტოდინა-
რისა, რომე მისი საუბრითა კეთილსა ჰპოვებ და მისის გურთხევითა ორისავე
სოფლის ბედნიერობას ეწეო; მეორედ — გულ-კეთილისა და პირ-შენასულისა
კაცისა, რომე მან მისის მოუერის სიავე დაფაროს და მოუერულად ასწავლიდეს;
მესამედ—მისი, რომელსა შერი და სისარბე არა ჰქონდეს, და მოუერობის სა-
ფუძველი სიმართლესა და ერთ-გულებაზედ დაედეს. აგრევე სამთა რაგთა კაც-
თაგან შორს უოფა უძეობესიაო: ცოდვის მოუერელისა და ავის საქმის მოქმე-
დისა, რომელთა გონება ხორცთა ზედა იცილებიან; მათი მოზიარობა არცა ჭეუ-
ნის სიმშვიდისა მიზეზია, და არცა საიქიოს გურთხევისა შემწეო; მეორედ—
მუხთლისა და მტუუერისა კაცისა; მისი აღერსი სამიღლეშიოდ სასინანულთა, და
მასთან ღვინი დიდის ჭირის მომცემელი, ამისთვის, რაცა შენგან არა ასძია, მას
დღე-უოველ მოგიგონებს და იტყვის, და სხვის მაგიერ შენთან სიტყვას მოი-
ღებს, რომე გაგაავტულოს და დაეცნუბოს; მესამედ—უგუერისა, ცრუისა და ცუ-
დისა, რომე არა სასარგებლო არის და მიუნდობელი, და მომორეებით დაუს-
კლისი და ახლო უოფითა მრავალ-გზის სარგებლის ნაცვლად დიდი ზიანი შეე-
მთხვეაო.

თქვა ლექსი

რა სარგებელი მოგხედების მოუერისა უმეცარისა,
თვით არ იცოდეს აუ-კარგი, წაღმა ვლასი ცინანცარისა?

სხაგა კიდევ უთქვამს ვინცაღას:

თქვა ტაეში ესე

ბრძენი მტერი სჯობს ყველასა, რაც მოუერე გუჯს ხელასა!

ამისთვის მოხედების, რადგან იგი სიბრძნისა სამოსლითა მორთულ არს.
ამისთვის წინასწარ იგონებს, ვიდრემდე დროს არ დაიცემს, მას წყევლას არა
შეამთხვეეს, და მისისა გარისა სახესაცა გაიციდის. ამით კაცი იგი თვისისა თა-
კისა ეწეის, მაგრამ მოუერე რა ცოდნის მოსაკალისაგან დაკლებული იყო, რამ-
დენ გზითაც საქმის გამართვას ეცდების, კეთილის სარგებელს ვერა ჰპოვებს, ამა-
საცა შეიძენს. მას მოუერესა რადგან რჩევა მოკლებული, ჰქვას არა სრული დ.

რიგი გაუგებელი აქვს, კერე მოუკა, რაკვარადც ერთის უაპუზუნას მოუკრახასა მცველი ასლო შეხვდა. რომე მას ენება ქიშირის ხელმწიფის სული სორცისათვის მოეტატა და სიკვდილის მორეკს შინა დაენტქა, და მან მტერმა მპარავმა სწრაფის შეწვევით მოარჩინაო.— ეუმ ჭკითხა, როგორ უოფილაო?

ქარდონამ თქვა არავი

მასმია, ქიშირის თემს ერთი დიდი მეფე ჯდა მდიდარი, რომლის საკიდარნი დიდ-ტანოვანთა დაამიმეება, მეცნიერთ გონება მისსა ლაშქართა სიმრავლესა ვერ აღრაცხებდა, ჭკეყნის მპურობელობის უნგარო(ს) თერი მალაღი დროშა ცის კამარაზედ გაუშალა, გლეხნი მისის შოსამართლობის ღოცვასა დღისა და ღამის კახადონსა სწერდენ.

შ ა ი რ ი:

მის კამის კაცნი მის სიტყვას კერავინ გარდახდებოდა,
დიდნი სანინო თავადნი ბრძოლად მის წინა კვდებოდა,
შიშის ზარითა უოკვდნი ურჩნი ჭკე ჩამოდნებოდა,
და თემსა სისავსით ნაშენსა ბეწვი არ დავებოდა!

მას ხელმწიფესა ერთი უაპუზუნა ჭკეა, გაჭირვების უამს მისანდობელი, მისი დიდებულობის საკადრისი, ერთგულება გარდამატებული, დამუოკვლ ხრმაღლი ხელთ ეპურა და მეფისა თავით კერძო ტალაობდა. ვირე აღიონის სისრულე არ აღიძეროდა, დაუძრავად მძინარე მოსკეების ბალიშით უმეცრების ძილისაგან არ გაიღვიძებდეს, იგი მის დარავობისა თოკსა ხელთაგან არ გაუშებდა.

ერთსა ღამესა ერთი ტრალი მპარავი ქალაქად კვლიდა, და ხელი მის ადგილისათვის მიეწვდინა. ერთს ღამეს თვისის გუნების ნადირის მოძიება მოეწადინა და საცდურისა სამოსელი ჩაეკვა და შეკათა შინა მიმთავრებოდა. ერთსა კისმე უმეცარს მპარავსა შეხვდა, და გამოუცდელსა, რომელი იგიცა ესეთისა საქმისათვის დაიარებოდა. ერთისა საქმისა მკობელი ერთად შეითარხეს, და მან უცხოძან მას ურებსა გამოსაცდელად ჭკითხა:

— რომლისა ფოლოცისაგებ მოკლა კვიჯობსო, ანუ სადეთ მონადირე-ბაო? — მან უმეცარმა მპარავმა უთხრა:

— ქალაქის შეტსა ერთი მსუქანი, თხარნივი კარაული ჭკეა, და დიდად უუვარს, შუბორკილებულს ინასავს. და ორი კაცი ზედ მცველად დაუყენებია. შირველად იგი მოკიპაროთ, და ოთხ-ბაზრის ბოლოს მეჭიჭის დუქანია, იგი გამოკარდელით, და ჰატოლასანი ძვირფასი ტიჭები გამოკილოთ, და მას კარაულსა აკვიდროთ და გულ-სრულად შინათკენ წავიდეთო. რა მცოდინარე მპარავმა მისი სიტყვა მოისმინა, დიდად გაუკვირდა. ამას გამოიძიებდა: ესე რაჲ სათქმელიაო? ანაზღად, კარგეტონნი მოკიდნენ. ბრძენი მპარავი ხერხითა კვდლისა ნრდილსა მოუფარა, და იგი უგუნურბ მპარავი მათ ღამის მცველთა შეიპურეს და ჭკითხვი-ღეს: სადა მისვიდოდო? — მან უთხრა:

— მე მის კაცისა კარაულის მოპარვად მივიდოდო, და მერმე მეჭიჭის დუ-

ჭანი (უნდა) გამოტყოს, ჭიჭები გამოძელო და კარაულით შინ წამელო. კერგეტონს გაეცინა და გერე უთხრა:

— გიჭებ მძარაკობასა, რადგან ეკეთი ტრადი ყოფილხარო! ერთსა შე-
ბორკალებულსა ვირსა მღვიძარე მტველნი უღვანან და მისის შოგნისათვის სულ-
სა მანქანაში შესდებო; ჭიჭას ერთს დრამად მისცემენ, მისთვის სიცოცხლეს.
გასწირველია?!

უთხრა ლექსი

ვეცხლზე ვინც სულსა გაჭყიდის, მით მოიყიდის რასაო?
სულისა ფასი არ იცის, ჩასვს მატებს ფულურის¹⁷⁶ ურასაო!

ესეთსა ჭირში გამრეკვს რჩევისა საუნჯესა შინა არა რად შეერაცხო.

უთხრა ტავში

თუ ტვირთი ზიდო კეთილი, ნუ ძებვი წამოკვეთილი!¹⁷⁷

ესე უთხრა, და ხელნი შეუპურა და საპერობილედ წაიყვანა. მან ჭკვიანმა
მძარაკმა მის უჭკუოს მძარაკისაგან ჭკვის გზა ჭპოვა, და კერგეტონის სიტყვითა
გამოცდილება მოიგო და თქვა:

— მძარაკი ესე ჩემი მოყვარე იყო უცოდინარი, და კერგეტონი იგი მცო-
დინარე მტერიო. უძევარი მოყვარე მე სიკვდილის მორგვას შიგა მაგდებდა, და
თუცა ეს მცოდინარი მტერი არ შემსდომოდა, ჩემი სიცოცხლე ჩაივლიდა და
სიკვდილი მეწეკოდაო. აწ რაცა კერგეტონმა მასწავა, დიდს რასმე საგანბურთა
მიუძარტავ, და მისგან სრულსა საწადელსა აღვისრულებო. ესე გაიზრასა, ფერ-
წუნარად ხელმწიფის საუნჯეს მიძარტა. მის კედელს თხრა დაუწყო, მას ღამესა
თეთრის ვეცხლისა ნდომითა შავს ჭკასა ბასრითა კვეთა დაუწყო.

ლ ე ქ ს ი :

ჭანი ფიცხელნი რეინასა უძლებდა, ემაგრებოდა,
ხან წყაღი მძაფრად დიოდა, ხან ცუცხლი გამოჭერთებოდა!

ღამესა მუმბრძოლი მზე ვირე განთიადისა რაზმითა ჭკეშე სიბათა შეუთხრი-
და, მძარაკმა თხრა გაასრულა, და სადა ხელმწიფის საწოლი იყო, მუნ თავი
ამოჭყო. ნახს, ხელმწიფეს, ოჭროსა ტასტსა მწოლარესა, კინა, და მისნი ახჯარნი
რიგითა მისთა სნატთა ზუდა ეწყო, და მეფის ცალს მსარესა ძვირფასნი სპე-
კალები იღუნეს, და ჭაფურის სახთელი სიშდიდრის მსგავსად მჭონიარისა გულ-
თაებრ ენთებოდა, და გლახაკისა და ღარილოდის ფერტვებრ, ჰეპელნი უიძელო.
ბის აღით იწვებოდენ.

თქვა წეობილი

ჰეპელი და მე ვიწვით ორნივე-ვე,
მე გული, მას ფრთე, სადაგლად ვიწვე.

¹⁷⁶ ვარიანტი: მატებს ფულის ურასაო.

¹⁷⁷ ვარიანტი. ძებვი ჩამოკვეთილი.

ჩა უოკლებით მიმოიხედა, ნახა ვაპუზუნა მეფისა თაკით მდგომარე: ხელთ
 ხრმალე მოწედილი ეპურა, გაგრძალვით თვალ-დაფუანხელი აქა-იქ იჭკრიტობდა.
 მხარავი ამისის ნახვით გაბუცდა და საგონებელთა ესრე იტყოდა: რომელი ცუ-
 რი ამაღლებულის ხარისხთა სიმაღლის ცხენის საბაზმის ხერთა ამჟღარაფოს,
 და თურხი ხელმწიფობისა წესთა ზედა დაეცას და ჭკუენის გამეკობა, თემთა
 მახეწარობა რომ მოღესილს ხრმალსუდ ჭკიდათ, რა მართებულთა ამა უტზოას და
 უტკანისა ხელთა ჩაუგდიათო? მხარავი ესეთისა საგონებელითა ზღვასა დაინ-
 თქა და განკვირვებისა ზელაგონთა განცვიფრებული დარჩა, და კგრე მას უჭერტ-
 და. ანაზდად, ზეიდანე ჟინჟველნი ჩამოცვიფრენ და ჭკუენისა საჭმისა დანახეელის
 სარკის ხელმწიფთის მკერდთა სვლა დაიწეეს. ერთმან თურე უგბანა, და მიძინარემ
 ხელმწიფემ ხელი მკერდსა დაიკრა. ვაპუზუნამ მიხედა, ნახა—ჟინჟველნი მის მე-
 ფისა მკერდსა კიდოდენ, გარისხდა და თქვა:

— ფუ, ჩემისთანა ტალას! ჩემის თქალისა სინათლე ცის მნათობის გარ-
 სკვლავის მსგავსია და დამე რულისათვის არ დაუთვლემდა, კი(თ)ს კვადრების ჩე-
 მის ხელმწიფთის პატიოსანს მკერდსა შვიი ჟინჟველი ღახე(დე)სო?—ამისთვის გუ-
 ლი გაუწეურა და უტუნურების ბორგა მოერია, ხრმალე ჟინჟველის დასაკრავად მოინე-
 ბა. მან მხარავმა ხმა უუო:

— ეჭა ბოროტო, რასა იქმ უბადოო! შესთქრა და ხრმლიანი ხელი შეუ-
 პურა. ხელმწიფთის მხარავის დამახილსუდ გაუღვიძა და ესე უოკელივე შეიგნა. მას
 მხარავსა ჭკითხა—შენ ვინ ხარო?—მან მოახსენა:

— მე გონიერი მტერი ვარ, რომელი აქა შენისა საუნჯისა მტერად და წარ-
 ხარვად შემოველო, და თუნა წამსა ერთსა დამეუოენა, ანუ შენი არა მეურვა რა,
 ესე შენი სულეებრ საყვარელი მეგობარი და უტუნური მოყვარე შენსა საკებელსა
 შენისავე სისხლით შესერიდაო!—რა ხელმწიფემ ესე საქმე ზედმიწევნით შეიგნა,
 დემერთსა მადლობა შესწირა და მდაბლად კთაუყანა და თქვა: უთალო, დემერთო
 ძლიერო! სადაცა შენი მოწეალებისა საფარველი არის, მუნ მხარავი დარაჯად შეი-
 ცვალების და მტერი მოყვარდაო!—მას მხარავსა პატივი მიაპურა და მისსა ბრძა-
 ნებასა შიგა გარიფა, და ვაპუზუნა გააპატიფა, და ჟინჟველი დააბა და
 თვალთაგან გაიშორა.

მას მხარავსა, რომელსა დამე სულისაგან მოსვენება არა ჭქონდა, და უნჯ-
 თა მომხარვისათვის საგანსურთა კედლის რღვევითა შერებოდა, რადგან გონიერე-
 ბის კაბა ტანთ კცვა, ბედნიერობის გვირგვინი თავს დაურქვა; და ვაპუზუნას, სუ-
 ლისაებრ საყვარელს, შინაგან სამეფოთა დაწესებულს, რადგან უტუნურების ჭც-
 ვი კალთათა მოსსმობდა, პატიოსნების სამოსელი ტანთ გაემარცვა.

თქვა შინაო

დიდს ჭირსა თუნა შეგაბამს შენ მტერი გონიერია,
 უტკვოს. მოყვარეს ისივ სჯობს ჭკუის მეოფელი მტერია!
 უცვბი რასაც გიმოყურებს, ვით ბზე ნარკვი მტერია,
 და უნდა თუ გარგოს, რას გარგებს? თუ გარგო, არაფერია!

ამა არაქის სარკებელი ესე არს: ბრძენი კაცი ხამს ბრძენსა ემოყვრებოდეს, და უგუნურის მოყვრობას გაეკრძალოდესო.

უთხრა ლექსი

ჭირში ეძე შენსა გარსა, ამხანაგსა, შენსა დაშნსა,
უცხო თესლთან სისარულით ნუ ამრავლებ ჯაშა, ვაშნსა»

ეუბნა არაქების სიმრავლე მოისმინა, უთხრა: ეჭა, სიბრძნის ზღვაო ჩე-
მი გობება უოკლის სიბრძნის შეენიერებით შეამკვე, აწ ესეცა მითხარ: მოყვარე-
ნი რაოდენ სახენი არიანო? ქარდონამ უთხრა:

— ბრძენთაგან ნათქვამია, ამ ყამის კაცნი, ვისაც მეგობრობასა იჩემებენ,
სამ-სახედ მოუყვანათ: ერთი რიგია—საზრდელივით არიან და უმთოდ არ გაი-
ძლები, ამისთვის რომე, თუცა მათი პირის ნათელი მათგან არ აღურსობდეს,
არცაღა სანთლის სინათლე გამობრწყინდება!

თქვა ლექსი

საყვარლის პირი საჩინო გულისა უნათებს ნათელსა,
მას სურის მისა სინათლე, მით ამჯობინებს სანთელსა!

გიეთნი წამლის მსგავსად უთქვამთ: როდესაც არის საქმე, მას ზედა მივარ-
დების, და ზოგნი, ტყვიელის მსგავსად, შეაჭირვებენ და არას ყამს არ მოაღბინებენ.

თქვა შაირი

თვალს წინ სიკეთეს გიძღვნიან, მოგაჩვენებენ დარულად,
უკან ჩრდილსავით დაგდებენ გვამისა სამუდარულად;
მოყვრულად არ გიმოყვრებენ, ცხადი და გერცა ფარულად,
და სჯობს გიღის გიდე იაროთ, ვით გამრდილოა გარულად!

ჭკვის მეოთხელი კაცი ხამს მტრისაგან ესეთის მოყვრის პირსა უფროსად
კრიბოდეს, და სწორის მოყვრისა და ერთგულის ამხანაგის ჩრდილსა თავს
შეაფარებდესო.

უთხრა ტაემი

მტერს ხელი რად გიგიდია, მოყვარეს მოეჭიდათ!

ეუბნა უთხრა: თუცა კაცმა სრულის მოყვრობის საქმე აჩვენოს და მეგობ-
რობის წესი აღუსრულოს რაჟაო? ქარდონამ უთხრა:

— გისცა ეჭისა საქმე მტკიცედ აქვან, მას მოყვრობის რიგთა შინა არა
აყლდების რაო. პირველად, რაც აუგი სცნას, მისსა დაფარვას ეცადოსო; მეო-
რედ, მცირე სახელი საჯაროდ დიდად გამოუჩინოსო; მესამედ, ნაკეთვარი და
კაღდებულება არ დააყუდროს; მეროთხედ, მისი ნაკარგაცევი* არ დაივიწყოს;
მეხუთედ, მისი შენატოდარი გულისა არ დაიდვას; მეექვსედ, საკედრებელი და
საშუამოლო რამე ქონდეს, მატკიო დასდვას და მოუსმინოს. რომელსაცა კაცსა

* ნ ა კ ა რ კ ა ც ე ვ ი არის შემოკლებულად ნახმარი ორკეცო სიტყვა, არსებითსა და
ზედშესრულის სასულიაგან შემდგარი: კ ა რ გ ი და კ ა ც ო, აქედამ ნ ა - კ ა რ გ ი - კ ა -
ც ე ვ ი, ნ ა კ ა რ კ ა ც ე ვ ი, ანუ ნ ა კ ა ი კ ა ც ე ვ ი.

ესეთნი საქმენი სჭირან, სამოყვროდ იგი გამოსადეგაო, და რომელს ესენი არა სჭირან, არა დროს სამოყვროდ იგი არა ვარგა და თუცა კეთს ვისმე მოყვრად მოიგებ, დანანებისა ჰირსა იხილაუო. ამა ჟამის კაცნი უმრავლესნი ესეთისა ბუნებისანი არიან, და თუცა რჩეული მოყვარე ვინმე იშოკა, ჭიბასა ჭკაჟსო, და ვისცა უკვანი მოყვარე დაუმოყვრება, თასკუნჯს ფრინველსაერთ ჰირი ბუდისათვის შეუჭყვიო.

უთხრა შაირო

გის სიყვარულის უსტარი მოყვრული არ დასწვროდეს,
მასთან მოყვრობა არ ვარგა, სჯობს თუცა რომ გემტეროდეს!
სარკით სჩანს ხატი კაცისა, სხვით გაიგდების კერ ოდეს,
და იგიც არა რად სახმარ არს, არ ხმობდეს, არ იმღეროდეს!

რა ამ სიტუაჟედ მოაწია, კემ უთხრა: მე ესე იგონია, ჩემი თერხი მოყვრობის საქმეზედ მტკიცედ იდგესო, და არცა ერთისა ცახეთა ოდენი მოყვრობის გზიდან არ გარდავსდგა, და თუცა მიკადრებ და ერთსა სამადლობელს შერდეს კისერთა მოძაბამ, მეორედ მოსულამდე დაგემონები და შენისა სიუხვისა სიმჩრეულესა ჭეყვანის ჰირსა მოაფენო. ჭარდონა სააღერსოდ ხილამე ჩამოვიდა, და კუ იგა წყლით გამოვიდა, და მის ხის ძირსა შეიყარნეს, და ერთმანერთს გარდესეიგნენ და სამოყვრო ჰირობა დაასკენეს. ჭარდონას მარტობის მოწყენა გულიდამ გააცალა, და კუ მის ჰატვიის ცემას უმადლებდა, და დღე-ყოველ მათ შუა გაწყობის ნერგსა რწყვიდა და სიშჳნიერე ემატებოდა. სიყვარულისა და მოყვრობის რიგი ტურთად ახალახლებოდა; რაკვარადაც ჭარდონას სახელმწიფო და სამეოფო აღარ ახსოვდა, კუსაც ცოლი და შვილი დააკვიფდა.

ღ ე ქ ს ი

გის გჳრდს ახლდეს საყვარელი, რამცა უნდეს ამის მეტი?
მისი სწარეტა ღსინად უჩანს, ჰგონებს კაცას ნათლის სკუტი!

რა ხანი რამ გამოკხდა, კუსა შინ მისკლა დაუგვიანდა, მისსა ცოლსა ნაღლისა კაემანი მოკრია: მისი მოშორება სულის დამადნობელს ურვის ცეცხლად მოკეზნა.

ღ ე ქ ს ი

გურისა დადი ჭასაცა დასწავს ცეცხლისა აღითა,
კლდეცა კალაებს ცრემლითა, მთა რბოდეს მუხლად მადითა!

ესე მისმან ცოლმან თვის მოყვარეთა და ნათესავთა შესჩივლა და თქვა

რგული:

მომშორდა საყვარელი... ვაი, მოგონება ძნელა!
მისთვის მაქვს თვალი სკულია, ჩემთვის ნათელი ბნელა,
ხაროს სურვილსა კულია, ვინ სცავს არ კიცი მცველია,
გიოთ იგი არ ვარ მსულელია, უუეთ ჭკე გამჩრეველია.

ესე არა კიცი, ჩემი საყვარელი უცხოსა თემსა რომელსა ხნარცეთა ჩაკარ-

დნილა, ანუ გულის ფერხი რომელს უყუთა შინა დაჭულდიაო? ოდეს შექმნება დიდის განთადი ღმის ბინდისა სიბნულესა შიგა გამოძინდესო, და მისისა სასისა ტრფილქება გონებაშია გაშმაგებად მიწურვილი მოაბრუნოსო?

თქვა ლეჩხი

თუცა იქმნას ვარდი იგი შწანეს აგრეე მოესხესა,
ტკამით სული ამოსული ჩამიბრუნდეს, მოესხესა!

და მისმან მოყვასმან იგი ეგრე გაშფოთებული ნახა, უთხრა: დაო, უკაც-
კაოდ ნუ დამიჭერ და ამა საქმესა შინა თუცა არა უგუმწიბილუბ, მისსა ამავსა
ადრე განცობუბო. კუს ცოლმა უთხრა:

— ტობილო მოყვასო და გულისა მისანდობილო შენი სიტყუა სამიზუნოდ
მე რის გზით მიმანდებისო? შენსა რჩევასა რა საეჭვი და ცილი დაუდებისო?
მე დიდი ხანია შენის სიყვარულის ილქრო კიდოტის ჭვანედ გამომიცდა და
შეურეწელად მიცნაო.

უთხრა ტაეპი

გიჟურვარ, შენსა ნათქვამსა რადმცა შეესწამე ცილია!

მან უთხრა: მასმია შენის ქმრისა, ერთსა უაპუნესას ერთ-გულდობით შეს-
თვისება, და სული და გული მისის მოურობისათვის შეუწირავს და მისთვის
შეუსაკუთრება, მისისა აღერსისა კიდე აღარა სჩანს რა. შენისა მოშორებისა
ცეცხლსა მისის ჰირის ხილვის წყალთაგან იშრეტს, და მისს სახეს შენისა სა-
გონებლობისა ნაცვლად იძიებსო. კუს ცოლმა რა ეს მოისმინა, გულსა ცეცხლი
მოკლვა,

და თქვა შაირი:

სურვილი იცეცხლსა მადინებს ჩემისა საყვარლისა,
გული გამეჭვტა სხვის გულად, ქმნად საქმნელისა ძნელისა.
მე კალთას ცრემლთა გუბენი მიდგანან, არ-თუ ძნელისა,
და იგი სხვასთანა იხარებს, მე მტერეტელი ვარ ბნელისა||

გამ, უამო ჩემო მტანჯველო საყვარლისათვის რად გუნება გამინაღვლიანე,
და ანუ იგი სხვასთან მჯდომელი რად მაგულაჲ? ჩემისა ჟუთუთისაგან ღხინისა
თკბითა ჩემსა ჰირსა სიხარულისა ნახტსა დაეანეკედი, იგი საწადელი სხვისათვის
რად მიმტაცეო?

თქვა ჩახრუხაული

მან მხიარულმან, შუბითა სრულმან, ჩემბერ საწყელისა ვერა სცნა ჭირი,
უცხო ჭეო თავი, აწ დაშნაშავი, უმჯობესს საქმეს მიჭირიდა პირი!

მისმან დობილმან უთხრა: მოსასულელი მოსულა, აწ ცულად ტირილი, და
კალალება და ზრუნვის მატება რა სარგებელიაო ერთი რჩევაა რამ მოვიგონოთ
ესეთი, ამას იქით გულსა საშუალები მიეცეს, და მაშინ სახერხოსა წიგნისა კო-
თხითა საქმის გამართვის მოპოვნებას უნდა ეცადოთო, რომე რიგიანისა გან-

ზრასკითა მის ეაპუზუნას მოკალის უკეთესი ხელთა არა მოკვეციმის რა. ამას უკან ესე მოიგონეს: მისმა დობილმა კუს ცოლს დასნეულება აჩემებინა, და მის კუსა სწრაფად კაცი ურბენინა და შეუთქალეს

შ ა ი რ ი:

სნეულთ მოღვაწეს უთხარიოთ, მის თვით სნეულსა ნებითა: თუ სნეულს მოკუფლები უკურნებელსა სნებითა, ადრე მოვიდეს, მოესწრას, ვირე კჩესა აქეს ცნებითა¹⁷⁸, და თვარა მკვდარს რაღას ეწევა, კერ გააცოცხლებს ნებითა!

კუმი რა ცოლის ავადობა სცნა, ეაპუზუნას გამოეთხოვა სახლად თვისად მისვლისა და დედაწულთ მოხილვისათვის. ეაპუზუნამ უთხრა:

— ცე, ნაღლისა მომმატებელი სასურველი! თუცა წასვალ, მრავალ ეამ ამა უცხოთა ჭკუანასა მარტო და უმოყსოდ ნუ დამაგდებო.

თქვა შაირი

მარტოა ბნელსა მჟდომია უმწეო, უმხანაგო, მასთან ნაღელი მოეკასმა სან დააქცია, ხან აგო. გაა კაცსა ნაღელის პატრონსა, კის ჭკონდეს სული სხანაგო, და ნაღელის შემტეობი არ ჭყვანდეს, მგზავრს კისმე ვით სახანაგო!

კუმი უთხრა: ტუბილო ჩემო საყვარელო! მე ესე დაჭირება მომავალი მომსვლია, უნებურსა მოსასედსა ჩემკენ ჰირი მოუბურა, თუ არა, ჩემის ნებითა და წადილით შენის აღერსის დატეება დღეთა შინა ჩემთა არ მინდაო!

უთხრა შაირი

მე შენის ჰირის შორს ყოფნა მომიხდა, არა მნდომია, გინ იცის ზესთა განება რა არის, თუ რა ზომია! სულიერს კისმტა უნდოდეს სულის გაურის ომია, და უნდომი მრავალს მოსილა, — ეს ბეულად ჭეუ დაგერჩომია!

ამა ში ნდომ-უნდომლად ეაპუზუნას კუ გამოესალმა, ჰირი თვისსა სამკოდროსა მიახურა. რა რომე თვისი ჭკუანა კუმი პატრონის ფერხით დააშკენა, ყოველნი მოეპარენი და მეზობელნი მოკებნეს, მათი სისარულის ხმა ცად გაიწეოდა, და გარ-მოცვით მოეკასნი თან იახლენ და მისსა სახლთა მიუძღვნენ. კუმი ნახა ცოლი მისი, სიკვდილსა მიწურვილი, ლოგინთა მდებარე, და მისის ჰირისა წაღვოტსა შიგან არღაყანი გამრავლებული და ზაფრანა შეკონილი.

ღ ე ქ ს ი

ტირილსა და შეჭირებას ტანი მანგლებრ მოესხრა, მკვდებრ გაწერილებულეყო, სოფლით ხელი ახსარა!

რამდენჯერ ჩასძახა, მან კრთიდა ჰასუხი არა გასცა, ნუგეში და გულის დება არა შეასმინა, აჯა და სკეწა უხარკებლო შეეჭმნა, მიტყრებისა საჭმამა კერა არგო რა.

¹⁷⁸ ვარიანტი: ვირე ვენესა აქეს სნე ბითა.

თქვა ლექსი

მე, გულში ზრუნვა-ნაღველი მის კართა მიაჯაჭრენი,
სად კერა ჰქოვო მსოფიდეელი, აძლები მალ გასაჭრენი

მის დობილსა, რომელმან იგი საცდურით ავად უოთა მოაგონებინა, მას
ჰკითხს: ესე უძლები რად არას მეტყუისო, და მის შეჭირებებს ჩემს მოწუნილ-
სა თავსა არა უთხრობსო? მისმა დობილმა მწარედ ისულთქვა და

უთხრა შინაძი:

მეურნალო, ხელს ნუ აშრომებ გურნებად ამ ჰქირისა,
ესეთი სენი დართვია, უიძედლო ჰირისა!
გურავინ არგებს წამლითა ძვირფასად გასაჭირისა,
და სჯობს სხვა რამ საქმე იურვო, დღისა მის შესამცირისა!

ერთსა სხეულსა, რომელსა დონე მიღებოდეს და უძლური წამლისაგან უი-
ძედო იოთს, ამოსულთქმაც გაუჭირდება, არა თუ მას საუბრის სძენდა შექედო-
სო. — მაშინ მან კუმი ტირილი იწყო, და მეტად იურვოდა და მწუხარედ უთხრა:

— ეგეთი წამლი რა არის, რომე ჩვენსა ჰქუანასა არ იშოკებოდესო? მა-
ლე მითხარ, მე მისად ძენად ზღვა და სმელი მოვიარო, და უცხოთა და მეც-
ნიერთა უოკელთა გამოკვეთისო, და თუცა ზღვისა უფსკრულთა იშოკება, თავ-
სა ჩემსა ფერხად შევიტყვი და სიღრმით აღმოვიტაცებ, და თუცა, მთოვარის
მსგავსად, ცად აღწვილია, წავალ, გონების სადებულსა დის კამართა კსტუორ-
ნებ და თავსა და სულსა მის წამლისა შოგინსათვის გაკსწირავო!

უთხრა ლექსი

ხულსა მოგიძღვნი უნდლოდ, თუცა შენ რამ გეწამლების¹⁷⁹,
გულს განაცვალე — საჭიროდ, საკვდავად არ მეწულებსი!

დობილმა უთხრა: ერთი სენია, დიაცსა გულთა შინა შეეჭმნების; მისი წა-
მალი უაზურუნას გულია, მის მეტი არა არგებს რაო — ვუმი უთხრა

— კვ ხელად ვისგან იგდებაო? — მისმა დომილმა უთხრა:

— ესე ვიცი, ამა სენისა წამალი და ამისი მომარჩენელი მისგან კიდე არა
იქმნება რა, თუარამ მისი შოკან ძნელია, და მრავალი ჰქირი და უანგარიშო შრო-
მა სდევსო, და არცა შენ მის წამლის შოკინსათვის გვიხმისარო. ამისთვის მო-
გიწოდეთ, ნუ თუ შენისა საუკარელისა ჰირი გენახა, და საუკურბიდე გამოსაღ-
მებოდით, თუარა საწყალობელსა ამას არცა სასიცოცხლო ჰირი აქვს, და არცა
მორჩენის იმედიო!

თქვა ლექსი

სისხლი მწუურიან, სარგებლად კერ კხედაე მის მეტს წამალსა,
ნაღვლისა ჯამა მომარჩენს და გარდამიგდება ამ ალსა!

კუსა მის ჰმუნვა საზღვარს გარდასცილდა, მოწუენა და ნაღველი გარდაე-

179 გარანტი: თუა შენ გეწამლების.

რია და ცოლის საკურნებელი წამალი კერა მოიგონა რა, და თვის მეგობრის უაპუზუნას მოკვლის მეტსა არა სდა სარკებელსა მისწუდა. გაჭირკების უღონობამა მოყურის საყო ეტვი გულთა ჩაუგდო, დასანასკი ჭკვა რჩევისა წერთნასა ენისა მსგავსად ეტუოდა: ჳი, უპიროკ ჭაბუგო! შირკელი მოყურობის პაქმანი შენსა და მასშა რაჲ დაამტვიცე, უშიზეზოდ შირობის გარდასელა კაცისაგან უხამსიაო!

თქვა შაირი

დაიცის ენა მასია კაცისა უაუგოსა,
ენა ლახვარი, ანკესი, თუ გული ზედ აუგოსა;
რა ჩანთქა, მას ზედ მოკბმის, გზა გულსა სად გაუგოსა,
და მერმე გასცინებს, აუკედრებს, მისცახვე დასახუგოსა!

ავსა გულის თქმის გატებას ცდილობდა, მაგრამ უშედეგო არ ეხსენებოდა და ცოლის მოხებას ურჩევდა. სახლის შენებულობა, სასიცოცხლო სარკავი, საქონელი და სარჩო, შენახვა და მოკლა მასზედ ჭკიდიან, სულ წაგებდებოდა. მის გაწირვას რომელი შენი ტომთაგანი არ არის, არცა გვარი, მისი სიყვარულის და პატივის ცოლისაგან უფროსად ჭონება, გასინჯვაში უმართებულად დასანახვიაო.

იტყუადა ღუქსსა

აიფოცაჲ ბეკლის მოყურისა მიწაცა და ნაცარი
ახალს მოყვარეს სჯობია, ნახერტი და ნაცარი!

ბოლოდვე ცოლის საცდურმა სძლია, და განზრახვა მასზედ დასკვნა, რომე პაქმნის ლაშქრისა ჭიჭა შურდულის ჭითა დაღუწოს, და შემწეობის სასწორის ლიტრა სერხით გასუბუქოს. უხადო იგი კერ მიხვდა, და უგუნურობით შირობის გატეხას მიმართა და სიკვამლის დაღი შეუბლთა დაისუა. პაქმნის გარდასელა უმსგავსა უსტარია, ესეთი, რომე მწეირანის ეტრატის კაბადონთა მეტსა აჩაზედ დაიწერება; რომელმანცა მიზენისათვის სიკვამლისა ხმა გაითქვას, რაგინდ მით მალადი ხარისხი იმოენოს, არა გულის ხმეორი მას არ მოიწონებს; რომელსაც უპირობო და მიუნდობელი დაერქვა, სარწმუნოებისა შენახვა კედარავისთან მიუწეოს. ესე გვარისა კაცისა სიტყვის მოკიდება ხამს, და უოკულნი მისსა სახელსა მოსაყვარად დასდებენ.

თქვა ღუქში

ჩემის ბიდახის სმელისა მამამც ცხონდება სულთა,
მესთლის ალერსი არ უნდა ცნობით, გონით და გულთა.

კუმ მოისაზრა, უაპუზუნას სიკვდილი არას ღონით არ მოხდებოდა, თუცა მისსა სახლთა და სამკვიდროსა არ მიიყვანდა, კერცა თვისისა საწადლისა სთველსა მოისთლობდა. ესეთისა გაკუბითა გარე შემოაქცა და უაპუზუნასთან მოვიდა: რადგან მასცა მისისა მოლოდინისა საწადელი გარდამატებოდა, სახანავად ენატრებოდა. რა თვადი კუსა სახესა შეადგა, მეტისა სიხარულისაგან მოღუნებისა გულთა და ტებილთა ხმითა სიმღერად თქვა ეს

ლ ე ქ ს ი :

ესა, ძმაო მოგელოდი, ვაშა! მოსველ სახლსა შენსა,
ვაშა! თვალსა ვერა მჭკრეტსა, ვაშა! გულსა გასაჩინსა!

კუმცა სავარაუდოდ მოავითხა, და შეიღთა და სახლეულთა ამაჲე გამოჭკითხა. პასუხი გასცა:

— რადგან შენ გაგუარე, მისის ზრუნეთა გულთა ესეთი ცრესლი ამეგზნა, რომე ვერა სამსიარულომ სანქმე ვერ დამიშრიტაო. სედი-ზედ შენი მარტოობა მაგონდებოდა, უოკელთა მოუვარეთა შემოურთობის შეგებას დამავიწყებდა; შენი გაცთავან კიდევან ქმნა და სიმარტოვის ნაღველი რა ხელმწითობის დიდების გულსა ატირებდა, იგი მე შეგებას და ღხინსა გლოჲად შემიცვალებდა, და თავსა ჩემსა მიწევი გონებითა ვგმობდი: ჭია-ჭია, პირობის გამტესო თავო მეთქი! შენ აჭა წაღკოტის ზღუდესა შინა მოსვენებით ღხინისა სნატთა მჯდომარე ხარ, და შენი მოუვარე უცხოობისა ადგილსა შეისა მიწისა კოპიქნართა აარების მეთქი?

გიტყოდი ლექსსა

ცვარით ნარწყავი, ვარდულად, შუგ გული აჭა იშლები,
მისი მოუვარე, ბრწყინდს მჯდომი, ტყვილით მუნ შეიშლები.

აწ აწ გაიხელ, ჩემის მომადლები და პატივისთვის დაშრე, და ჩემს უღიხსთ შეიღთა თქვენის პირის ხილვის შუგი მიაყნოთ, და ნახეთ გაახაროთ, და ჩემთა მოუვარეთა თქვენის მოუვრობის მიჩნეულობა სცნან, და ჩემთა გუართა და ნათესავთა შიგ მისანდოდ პატივცემულად გამომაჩინო, რომე მე თქვენის ბედნიერის მობრძანებითა ერთი ხარისხი მომემატოს, და თქვენ ჩემის წვეით არა დაგაკლდებით რაჲ.

უთხრა ლექსი

რა მოაკლდების მთვარესა, ვლიდეს ჩემთანა მარებლად,
მისი ცაღი გულს მადგეს, თვით იუოს შექადრებლად?!

ესეცა მწადს, თქვენისა წვევის გამო მომქენი ვინმე შეგვირიბო, და თქვენს წინა ნადიმი გარდვიხადო, — ნუ თუ მცირე რამ თქვენის სახელკანის გარჯის ნაცვალა რამე შევიძლოო. ყაპუზუნამ უთხრა:

— ამა წვევას ჩამოეხსენ, ჩვენის მოუვრობის თოკი გაუწვეველია, და შენი წარსაკებელი რაღად სახმარიაო?

უთხრა ტაჲში:

მასპინძლობაც რომ არ იუოს, მოუვრობა არ გაიყაროს!

შენგან ესოდენი სიუვარული და სიკეთე უოკელს ჩემსა დიდებდ დამაჩინა, მაგრამე რადგან ჩემსა სამკვიდროსა, და დიდების ღხინსა, და ჭვეწნიერთა ჟაროსა და ყმათა გარ-შემოდრცვისა ნაღველმა და მარტოობის ზრუნვამა ესრე შემატირვა, თუცა შენი მეუობრობა ჩემთვის დიერთსა არ ებოძა, ამ მარტოობის ყაჲს ესეთი მოაღერსე და მახლობელი არა შეოლოდი, ესეთსა განსაცდელთა შინა

დროთა და ხანთა ჴანგისა შეპერობისაგან ვინ მომარჩენდაო, ანუ ესოდენს ჴი-
სა და შრომასა ჩემთვის ვინ შეიძლებდაო?

უთხრა ტაეში

ამ ჴირის სახლთა, საშემარ ნახლთა, შენის ჴერტითა გულსა კაღხენდი
მაშა, ამ გზითა შენი აწ სასაყუდურო ჩემსედ ურიცხვიაო, შენი მოწყალება
ჩემსედ გარდამატებული არისო, ამაღ შენი მასპინძლობა რაღად სახმარაო? ამას
იქით ანუ შენსა ზემანსა ვინ გარდავა, და ანუ ღზინისა და ხლერისა შეწყობა
კით მოიშლებიო? შენი წადილი შირ-საფერებლის მოყვრობასა ჴაკუს, ართუ
მოყვრობის წესსაო.

უთხრა ლექსი

მოყვარე მოყვრის უწვევრად ხამს მტრეცედ კმოყვრებოდეს,
უტფლოდ წვეულობითა მოყვრობა შეუმცრდებოდეს!

კუმი უთხრა: ეჭა, შეპყვიდრეკე ამხანგო, და გაუჴარო მოყვასო ჩემი ნუბ-
წადილი არა თუ მასპინძლობისა ჴამოჩენების გამოა და სასმელ-საჭმელისა გუ-
მოყვებისათვის, მაგრამ ეს მინდა, გაცალკეებისა სამოსული შუადამ გაცეკვარდო-
სო, და მიწეივ ერთმანერთის შირის ჴერტითა ღზინის მოყისთულებდეთო.

უთხრა ტაეში

უშენოდ შენით, უშენოდ შენით, წუთიც არ მინდა, გკონია შენით.

ვაზუჴუნამ უთხრა ტაეში

ტრფილის გზასა მავალსა ბოლო აქს მოუღებელი

თუცა საყვარელნი აღმოსავლით დასავლამდე დაშორდენ, ერთმანერთის
მოკონებითა გულთა ახლოურად ახარებენ, ერთმანერთის მოხსენებითა კაქანთა
მოიღხენენ; თუცა გუამებით შორს არიან, გულით შეყრისათვის ფარდაგი შუა
არ ჩამოუთარების, და მიწეივ მხედვარისა თვლითა ერთმანერთის შირ-და-შირ
მჴერტელები არიან.

უთხრა ლექსი

თუ გულით გიყვარს მოყვარე, შორი და ახლო სწორია,
გკარდს განხლდეს რაღა შეტია, თუ აღრე მოგწედა შორია!

სსვა ვინმე დიდებული ამა იგავსა ბრძანებს

ფისტიკავრსა:

თუცა შენისა შეყრის დრაჴანი ხელთ არ მიჴირავს, გკონია ესრე,
თვალში მიდგასარ საგონებულად მიწეივ გესახლე, ნიადაგ გესრე.
ცხადია, თუცა შეყრისა ნიკითა ხატი არა მანქს, არცა გაცეკვრე,
და ამაღ არ გზრუნავ, შენს გულსა ჩემი გული ზედ აგრავს, კით დილა დღესრე.

კუმი სრვიისა ისარი საცადლის მშვილდსა დაუგოლოვა, და საწადლის სხ-
განსა ესრელა. ბედნიერობის ძალი მოკესმარა და ნდომისა ნიშნისა ჴკრა. ვაზუ-
ჴუნამ უთხრა:

— მოყვრობის ნდომასი ნუბ-ღართვის წესია: მე ესოდენ ჩემსა მოყვარე-

სა არ დავაშრომებ, მე შენის მოძმეთ ნასვა სსსინხარულად მიჩანს. მაგრამე ჩემ-
გან წყალში გასულა მოუკლავა, ახად რომე შენი სამყოფი ზღვის სერთვისია,
ჩემი მუნ შესულა-გამოსულა ვით იქმნებისო?—კუმ უთხრა:

— მაგისტოვის რად ზარობ? ზურგთა შეგისვამ და კერე გავტურავ, და
აღვილად მუნ მიგიყვან, და მას სერთვისსა შინა შევბით გაისვენო.— რა ვუმ
ესოდენა ტვბილი ენა აუნა, ეახუზუნამ სიმტიცე მოშალა, და მისსა საფერე-
ბელს ლახტას თავი საბოდიშოდ დაუდგა და ნების სადავე სელთ მისცა. კუმ
ზურგსა შეისვა, ჰიარი თვისსა სამყოფს მიაპურა. რა ზღვისა ჰელაგონთა შეტუ-
რა, გონების ხომალდი სგონებელისა მორკესს ჩაუყარდა, და თვისთა გონებთა
შინა იტყოდა: ესე რააა, რომელსა ვლამი? ესე საჭმე მოუივნებისა კიდე რა არისო?

თქვა შიარი

გინ ჰაკმინსა წალკოტსა ზურგი ადრიკა, მოის რა,
განჭიკებისა კვალმა ბეჭი და მკერდი მოისრა.
უშირომ კაცმა რა ჰპოვა, მისი კეთილი მოისრა,
და მამაცსა ფიცის მტეხელსა გაუმუდრეკდეს მოისრა.

უჭკოსსა დიაცისათვის ჰკვიანის მოუერის გაწირვა დია საგმობარია, თვისი
კეთილის მუთფლის სიცოცხლის მოკლების ცდა კმშათ სსსინხარულაო.

თქვა ტაეში

ნუ იქმ, ნუ, კარგის მოქმედი ამას არა იქმს, არაო

წყალზედა დგომით მისსა გონებსა შინა ესე გვარსა იგონებდა, და ცურ-
ვისა ძვრას¹⁸⁰ მისგან აღარა ჩნდა. ეახუზუნას ეტვი რაჟე შეუვიდა და ჰკითხა:

— რად ჰყოფნი, რა დროს მოცდა არისო? ნუ თუ დავამძიმე და ცურვა
მოშალეო?—კუმ უთხრა:

— რად კერე მეტყვი? რითა სცან, მითხარო.— ეახუზუნამ უთხრა:

— შეღონება შევატყეე, და ამით ვიარეო, წყალში იყოფნი და არა გზად
მიხვალეო. ესე სჯობს, შენი საგონებელი მე მითხრა და მაცნობო, ჩემი რიკა
მისანდოა და დაღონების მორკით აღრე ნაშირს ცოცხლებით გამეყანებელიო...
კუმ უთხრა:

— მართალსა იტყვი, ესე საგონებელი ჩამივარდა და ამას ვნაღვლობ, თქვე-
ნი ბედნიერად ჩემსა მოსკლის დასაწეისი ეს არის: ცოლი უძლებად მეყავს და
არამც სახლი მოშლით და გაურბებულად დამხვდეს, თქვენდა საკადრისად კერ
მომზადებულ იყონ და სირცხვილი და უყაცრავობა დამედვასო.

უთხრა ტაეში

შენ არა დამემობ, სხვა დამემობს შეერთებები თუთა წინარე

ეახუზუნამ უთხრა: რადგან კეთი ერთგულობა და ნდობა ჩემი გაჭკეს, რა-
გინდ მასპინძლობა მართებულად არ მოგიხდეს, მაშინც საყვარელისა და ერთ-
გულობისა ნაყლები არა იქმნება და აგრევე მართებულად გაიარსო.

¹⁸⁰ ვარიანტი: ცურვისა გაძვრა.

უთხრა ლექსი

წვევით, ძღწობით და სიტყვობით მელ გაიმოყვრებ უცხოსა,
„თუ მოყვარება, რად უსამს ზედა-ზედ ჰური უცხოსა?!”

კუმი რა მცირედი წაგურა, დადგა და აგრევე საგონებულთა ჩაგარდა, და
პირველივე საქმე მოაგონდა და გულთა თვისთა იტყოდა: დიაცი ჰუმნის გატე-
სას მაწიკვს. რადგან უოკელი დიაცი პირობის გარდამაჟალა, მათგან მისისცა და
ქაბუგობის მძებნელსა თვალნი რომ შეეკრას, ეს ქვეყანთა წესთა შორავსო.

თქვა შაირი

ცუდია იგი მამაცი, დიაციმან მოაღორხოსა,
მისის სიტყვისა მიმუღმა სჯობს თაჲი გაიღორხოს!
თვით ურცხვია და შეარცხენს, ვინ ქვეშე გაიღორხოს,
და ბიციე ყვაჲილი ვინ ჰყრიფა, ან უნა თაგის სორხოსა?!

მათის საცდურისაგან კაცი მოტყუედეს, და პირობის გამტკხელი შეიქმნას,
სჯულთა და წესთა გარდაჰსდების, და არცა სჯულეირნი და მისანდობელნი და
პატიოსანნი კაცნი ესეთსა საქმეს უგომობად დასდებენ. — კუ რა ამ საგონებულსა
შინა იყო, აგრევე დადგა. ყაპურუნას ექვი მოკმატა, დაღონდა და გონებით
იტყოდა: სამს რა კაცსა ერთი ექვი გულთა შეუხდეს, მისთვის ქვეის რჩევა
იფაროს და მის ჰიოსს მოურჩეს, დაიკლთოს და სავედრებელის სიტყვითა თა-
ვის თაჲი შეინახოსო. ამისთვის, თუნც ექვი იგი მართალ არს, თავსა თვისსა ცდი-
თა სურხისაგან მოარჩენს, და თუნც გამტყუნდა არა რა სასიორხოსა იქმნებისო.

თქვა ლექსი

თუ მოყვარება, რად ვინდა, შუებით დასჯდები ნადიმსა,
თუ გეხურხება, მოარჩები მისის ხნარცვისა ბადიმსა!

მერმე კუს უთხრა: რა მიზეზია წამ-და-წუთ საგონებელის ცხენსა გან-
ციფურებისა ასპარეზთა შინა არბეო, და გულის ხმიერობისა მცურავსა გოცრე-
ბისა ზღვასა დასთქამო. მან უთხრა:

— რა ექმნა, ძმაო შემინდვე, ცოლისა აჯად უოთესა და შვილთა მწუხარება
რომე მისის ნაღელისაგან მქირან, იგი დიდსა ურჩავსა მიბატებსო. ყაპურუნამ
უთხრა:

— აწ კსტან შენის ცოლისა აჯადობა გულსა შენსა დიდად შეაქმნებს.
მართალთა უთქვამთ: სნეულობა სჯობს სნეულის მქერტსო!

უთხრა ტყუბი

იგი თავს მრთულსა ნუ ჰჯონებს, ვინცა სნეულის მქერტია!

აწ ეს მითხარ: რაჲ სნეულობაჲ, ანუ მისი ღონის-ძიება რით იქმნების.
ანუ წამალი რაჲა? უოკელსა სენსა თითოე წამალი მიანსო, უოკლის სატვიკრის
ღხინება რითმე იქმნებისო, რაცა სკირს ბედნიერთა მკურნალთა და ნაჯობ-სვიან-
თა მოხსენებაჲ სამს, და რაცა მათ განუწესონ, კერე უნდა ეცადნენ. კუმი უთხრა:

— მეურნაღთა მისის რგებისათვის ერთი წამალი უთქვამთ, მას ჩუნი ხელი უკრსად მისწვდებისო. ვაჰუზუნამ უთხრა:

— გეტოი რა წამალია, ათართა და მეურნაღთა არ ეპოკებოდესო? თუცა მამზობ, მე გეონა შოკება შეშეძლოსო, ანუ მისის შოკების გზა გავიკვლიო. ჭუმ უგუნუკებით კელარ გასინჯა და უთხრა:

— მის წამლის სიძულე ჩუნითვის საშოკრად ვაჰუზუნას გუღიაო! რა ვაჰუზუნამ მოისმინა, წყალთა შიგა ღვიძლთა ზედა ცუცხლი მოკვიდა და შავის ნაღვლის კამლი ტკინთა ადინა, თუაღნი დაუხნულდა, მაგრამ ჭკეის ძლიერებითა ადგილსავე დაემტკინა და თქვა:

— გაა, თავო! სიუკარუღითა და დიდის ნღომითა რას განსაცდელისა შორკესა ჩავარდიო, და ამა სანდურისა და ხრივითა უმეტრებისა უუკთა დაუფალო! შორკულ სიტკბაუკესა შინა მტერისა ჭაჭობითა არა შეესცდო, ავის კაცისა სიტყუასა ვურა არა მიუზუარ, სიქიშვის მქონებულისა ხელითა ჭირის ისარი გუღთა არა ეიკარო.

თქვა ტაეში

შრავაღნი კაცნი ცდომითა ამა ცუცხლითა იწვიან.

აწ ხერხისა და ცდის მეტი ხელის ამპურობული არავინ მიჩანს. დმერთმან შინა, რომე კუთ ხერთვისთა კურა მივაწივე, თვარა ჩემისა სიცოცხლისა მეკდისა ნასკვი ესე შეისყინოდა, გონების თითი მისად გასახსნულად მოუძღურებუღიარო, და თუცა გუღსა მით არ მივსცემდი, ტუკედ უნდა დაურჩომიღვიუვარო, და შიშლი მომეღკედაო, და თუცა გავიპარობდი, ზღვასა შიგა დავიჩრახოდიო. ესეცა სიკვდილად ჩამიგდა, რადგან ჩემის განსასვენებულის ტუით ბოლოს გაუსინჯავად გამოკვდი, და ჩემის ნებით ჩემი აღვირის სადავე გუს ხელთ მიკვდი, და მისის ხერთვისის მოკლა მოვიწადინე, რამდენს ათასს ამაზედ ნამეტნავს სატანაჟგულსა დიკს კარ!

თქვა ლექსი

მე რეკუნმა რად გავსწვიტე თმანი შენნი რომე მებნეს,
აწლა მშუენის დასაბძულად მძიმე ჟაჭენი მომეძებნეს!

მერმე გუს უთხრა: მე მის ჰატონისა და საბრალის ჭირისათვის შეწუხებულ ვარ. რაცა შენგან მესმა, ჩემგან მისი რგება ადვილი არისო. შენ ნაღველსა თავსტნო მისცემ, ჩვენსა ცოლთა ესე გვარი სნეულება მრავალ გზის წაჭიდობათ, და ჩვენ ჩვენს გუღსა მივსცემთ, მით ჩვენ არა დაგვაკვლდების რა, არცა რა გვეტყინება, ამისთვის ჩვენგან ადვილი საქმინულია. ჩვენისა მეურდისა ძვალთა გზა აქვს და შიგნიდამ გუღსა, ოდესცა გვინებს, გამოვიღებთ, და ოდესცა გვინდა შიგავე შევიდებთ; და ესეცა გვჭირს—ჩვენ უგუღლოთაც ვიღოცხლებთ. მე ესეცა მინდრესა სათხუკულსა შენ არ დაგიშურებ, ამისთვის რომე ბრძენთა უთქვამით ოთხთა რიცთა კაცთა მათი სათხუკრის მიუცემლობა არ ვარგაო. ჰირველად, ხელმწიფემან ერთი რამ კაცში მოინდომოს საკეთისა, თუ სიტუღისა, არ

ხამს არ მიატოვან, არ ინანონ და გულ-კეთილად მიუძღვნან; მეროვლ, გლახათა და დაურდომილთა მადლისა და მის სოფლისა საგზლად ღეთის გზაზედ მის-ცემელი ვისაც სთხოვონ, მისცენ; მესამედ, გულის უურიანსა მოწაფეს, შეცნიერო-ბის მცდელსა მისი წადლის ფერხითა მართლა გზა გაუზომოს, მათ წინა-და უძღოდეს; მეროთხედ, ერთგულთ მოყვარეთა მათის გულის სანდომი-ლიც იყოს და მას ხელი მიუწვდებოდეს, ერთი მეორეს მისცემდეს და არ შეა-ღონოს.

უთხრა ფისტიკაურბო

რა არის სული, სულის დარსა მოყვასს არ უძღვნას დიდად ჭებულსა, ან გული—გულის მიმტაცებელსა, მოყვარე მისსა იმედებულსა?!

თუცა იქივე გუთქვა, გულსა თანა წამოვიღებდი და ესე უკეთესი იქმნებოდა, რომე შენს ცოლსაცა არგებდა, და მეც მენება ჩემის გულისა მკედი გამეკეთა, ამაღ რომე მიწვიე მისგან შეღონებული ვარ.

უთხრა ჩახრუნაული

ღმერთო, ერთცხე სისხლი მისხე გულსა სახელად, რადგან უწოდეს, პირ-მთვარის სახეს ჭირად რად ასე, უწყალოს მისთვის გამოუწოდეს!

გუმი უთხრა: მაშა, შენი გული სად იქმნების, თუცა თანა არა გტანობსო? მან უთხრა: შინ დაუტყვე, ამისთვის რომე ჩვენი წესია — რა მოყვრისას წავალთ, ამას ვცდილობთ, მასთან ჩვენის ყოფის დღენი სინარულით გარდავკლათ, და მათთა ღებინში ნაღვლის ხელმა შეების კალთა არ შეიპურას. ამისთვის გულს თან არ წავიტანთ, რომე გული ერთი ნაღვლის შესაკრებელი ჭურჭელია, ზრუნვის სადგური ადგილია: ვოკელს ვამს ერთს რასმე საგონებელსა ჩავარდება, სასინარულოსა ღებინსა მოწყენად გარდააქცევს, შეგბასა და განცრომასა დაბრ-კოლებს. გულისათვის ამისთვის სახელად რიოში დაურქმევიათ, რადგან მიწვიე მისი ნება ხან კეთილსა და ხან ბორბტსა სდებს, ხან სარგებელი უნდა და ხან ზიანიო.

უთხრა შაირო

გულსა მიზიდავს ბორბტი, კეთილიც მოიტაცებს,
 ხან აქ არის და ხან იქი, არვის შერჩება კაცებსა,
 ჭვესებულთა გულის, ხმელს ნახავს, ზეცასაც იარცხცებსა,
 და წამს იცინის და კვლავ ტირის, თავსა გაადენს ტყაცებსა!

მე რადგან შენს სახლთა მოვიდოდი, ესე მეწადა უნაღვლოდ და მზიარუ-ლად შენის სათუთის სახისა და შეენიერის პირისაგან მოუღებელი სინარული მომეგო, ამისთვის გული შინ დაუკადე, და სხვაცა მრავალი წამალი მქონდა ამა შენისა ცოლისა სენის მარკებელი, და შენ არა მითხარ, და მე არა ვიცოდი და თან ვერ წამოვიღეო. რადგან ჩემი ამაჰი იგი და მოყვრად გინდავარ, ეს ხომ შეტდომით მომისხდა და შემინდგე, და ნუცა შენთა მოყვარეთა და სუყარულ-თან მე უკუმაწილე, რადგან ჩვენი პირველი სიყვარული და ერთობა ჩვენშია,

მე არა დამაკლდება რა. და თუ ასრე მოკვლ, მათში მოკვებიდები, და კირემ შენს მოკვრებს შეკვრებოდე, აწ მოკლეს გზიდან შევიტვით და იგი წამლები წამოვიდოთ, ესე მკურნალებსო. ესე მამინვე შემოიჭება, სათხოველისა შოვნისა და შეწყენის ამედისათვის სიხარულით წამოვიდა, და უპაუზუნს მისსა ადგილსა წყლის პირსა გარდასა. უპაუზუნს სწრაფად ერთს ხეზუდ გავიდა, ღმერთსა დიდი მადლობა შესწირა, ერთსა მის ტოლსა ზედა განისვენა. კუმა ერთსა უამსა მოუცდა და მერმე ხმა უუო: ტკბილო 'მოყვასო! წასვლა დაგვეუთვნაო.

უთხრა ლექსი

გიაჭები, დაკვიანდით, სწრაფად გვისამს იქი წარვლა,
მივაშურთო, მიგველიან, არ წახდესო ბედი დავლა!

უპაუზუნამ დიდად გაიციანა¹⁸¹

და უთხრა ლექსი:

ხლარ გასსოვს რაცა გწადდა, შენ მუხთაღსა, კაცსა ცრუსა,
პირ-შავსა და მიუნდოსა, სჯულის სმენად დია ურუსა?!

მე დღენი ჩემნი ხელმწიფობასა შინა დამიღამებია, ხსნიერი სიცსე და სინცივე მრავალი გამოძიელა! თუცა უამთა კითარებასა ჩემთვის სიმაღლე სიმადბლედ შეუტვლია, ზეგარდამო მოტემული სოფელს წაურთმევია, და დაკრდომილთ წესი შექმნა, და მოკვდავებისა სირათა მიწყნულ კარ, განაღა კერე არა კარ, გამოცდილებისაგან უნაყოფო ვიუო, და რაიფა გარდახდომილი არ შეცნასო, კეკეთი სიტყვა გაუშეა, და კელა ჭახულობისა ნადიმთა ნულარ შეხვალ, პირ-სრულსა კაცთანა საუბარს ჩამოკესუნ და ჰაუზნის სიმტყიცესა ნულარა ასსენებ, რომე გეგონოს კითილისაგან გქირდეს რამეო.

უთხრა ლექსი

პირის გამტეხი ვით სჯულები მას პირობისა ნადიმსა,
ცრუ ცნობა, ხელი, უცნობი, ვინ ირჩევ დიდსა ნადიმსა!

თუ ვინმე უოკვლას სიკეთესა ცდილობდეს, და ჭველობისა და სიამისისა მოქმედებასა იტყოდეს, მისი ნიშატი გამოცდილობის დროს იცნობების, და მისი კეცხლი კილონტის ჭკაზუდ წასმითა გაისინჯვისო!

უთხრა ლექსი

მოყვსობით კეცხლსა გამოსცდის კილონტის სიშაუენია,
გამირშავლება რიოში, გარ თუშნა გასამხეენია!

კუმი უჩივლა: კე რა სათქმელია, ანუ რომელი შეწამება? ესე რაღა საქმელია, რომელსა ღამი? ღმერთთან მაშოროს, კეთი რამე მე გუღთა არ გაივლია. შენი სიკვდილი და ღაღატო ჩემგან რის გზით იქმნებოდა! რისსუით ასი-ასიანი ღოღო დამერბო, მაშინცა შენითა ზღურბლითა თავს არსად გავილებო!

¹⁸¹ ვარაიანტი: უაპუზუნას დიდად გაეციანა.

უთხრა ლექსი

რადგან სულის მსგავსისათვის ჭირნი დიდნი მომიგნია,
მას საწყალი სად წაჰვიდე, ძლივ შენი გზა მომიგნია!

ეპიპოტენამ უთხრა: წე, უგუნურო! ნუ ჭტონებ ესრე კიეო, ტურამ რომ
ქმნა: კირს ყური და გული არა აჭებსო, და მით დაიჩინა. ჭუმ ჭკითხა, რა-
გორ ყოფილა?

ეპიპოტენამ თქვა არაკო

ერთსა ლომსა მღერი დაქმართა და ცხრო და ხურკება დაწეებინა. ჭაჲილ-
მა დია შეაღონა, თხანითა და ჭკითა გული შეუწუხდა; ესრე ღონე მოკლო,
მომარაბა აღარ შექძლო, ნადირობისა და მიმოკლისაგან დაჯარდა. მისთა მსა-
ხურთაგანი ერთი ტურა იყო, რომელი მისისა ნახორმალთა. გამოიზრდებოდა,
მოქმედრობისა სისურტესა მისის ნაჩრომითა გაიძლიერებდა. რა ლომმა ნადირო-
ბა კვდარ შეიძლო. ტურამ ჩქარად ღონის ძიება დაიწყო. ერთსა დღესა, მომ-
ყმარმა და შიშვილით შეწუხებულმა, ლომს რჩევა და წერთხა დაუწყო და უთხრა:

— ეჭა, ნადირთ ხელმწიფეთა შენსა ესეთსა სნეულებასა ამა გარეშემოს მხე-
ცნი აღუშეთობისა; შენისა ესრე უსურსებობის გამო მსახურნი და გლეხნი უხე-
ვიშნოდ შესარებულან.

მოახსენა ლექსი

შენს უძღურებას ყოველნი მოუცნეს შიმის ზარითა,
სრულად ძოწიან შიშითა სწრაფითა, არ სიწუნარითა.

ამა სენსა რასათვის ერთსა წამალსა არა მოუძიებ, და ღონესა რასმე არას
დაუდებ და ამა ძელამდე ჭაჲილის ჭირსა არას მოუღებენ?

ლომი ატირდა¹⁸² და თქვა ლექსი:

მასეა ერთი კალი; კერ ამოვიღებ ნემსითა,
გული ამესია სისხლითა, რით დავიცნადო მე სითა?

წე, ტურაჲ! მე რომ ამ ჭირის გამო ძნელი შეჭირკება მაჭკს, დღე-ყოველ
სრულად სისხლსა ვჭამ; ამ ჭაჲილით დღითი-დღე ვდნები, სიმჭლით თმასკით
გაწერილებულვარ, ერთისა ბეწვისა სისხლ ტანი აღარა მაჭკს, ამ ჭირის ღონე
კერა დამიღებთა რა, რომლითაცა წმელითა ესე ტევილი შევასუბუქო. ერთმა სა-
ხელოვანმა მკურნალმა, რომელი დიდად საწმუნო იყო, ეს მასწავლა: კირს გუ-
ლი და ყურები ჭამე, მის მეტი ამა სენისა ღონის ძიება არ არისო! მასუჲან
მის საგონებელსა შინა ვარ და კერა მომიხურსებია რა, რომლისა საქმითა ხელად
ვიცდოო. ტურამ მოახსენა:

— თუცა ხელმწიფე მიბრძანებს მე, მის მდაბალს მონასსა, საცადლის სა-
ტეულსა შევიტყვამ და თუჩხსა სამებრად გავდგამ, და ხელმწიფის ბედნიერობის
გამო იმედი მაჭკს საწყაღელს მივხედუო. ლომმა უთხრა:

¹⁸² ვარიანტი: ლომი ა მ ო ტ ი რ დ ა .

— რომლის გზით მოამღერებ, და რა ხრივისა და საცდურისა მატანებსა წაუციოთხა? ტურამ მოახსენა:

— თქვენი ტუიღამი გამოხსნა ხომ არ მოხდება, თავად არ შეგიძლია, და მერმე ტანთა ბეწვი გაგცვივნია და სახის შეკნეიერება მოგშლია, და გერე რომ მტერთა და მოუგარეთ ეჩვენო—ხელმწიფობის უკადრისა. მაშ, რჩევა ამისი ეს არის: მე ესოდენსა კვდალო, ჩვენი სწადალი აჭა, ამა ტვერთა შინა მოკვიფანო, და ნადირთ ხელმწიფემ დაკლას, და გულის ნდომითა რომელიც ენებოს, იგი ამის. ღომმა უბრძანა:

— მას ვით მოვიყვანებო? ტურამ მოახსენა:

— ამა ტვერისა სიახლოვესა ერთი წყაროა, რომ წყლის სიმძრავლითა უციანეს ზღვასა მიჭავს, სიტყვით და კამეაძებითა უკვადებისა წყაროსა ედარებისო.

უთხრა ტაემი:

მწყაროსა უღამაყესი, სიტყვით სულისა სადარი.

მუნ რევხად ერთი მშურენელი იარების და ტანისამოსისა ჭრცხის, მას ვიცი ჭყავს სასარცხლოს მას აჭვიდებს. გირი იგი დღე-უკველ მუნ სძოვს, ნუ თუ იგი მოკვადღენო და ამა ტვეთა შემოკვიტუფუო. მაგრამე ხელმწიფემა ალთქმა დადვას: რა მისი ყურნი და გული შეკამოს, დანარჩომი მხეცთა სამადლოდ მისცესო. ღომმა ალთქმა ჭმნა, და პირობა დაუდვა და ფიცო მისცა. ტურამ მასმინძლობის მისამზადებლად წყაროს მიმართა. რა შორით ვიცი ნახა, საჭვიღიანი სამისხური მოაჩვენა და საპატური გზები დანახვა.

თქვა ლექსი:

ტუბილი ენაჲ უკვდას იქმს გზიანად საადვილოთა;
ბეწვით აზიდავს, არ გაწუდვს, მიმიგას დიდსა ზილოთა!

მერმე ჭყითხა, რასათვის ესრედ მკლედ და უპატურიად მოსჩანხარო? გირმა უთხრა:

— მშურენელი ნიადგა მშრომებს და განსვენებისა არას ცდილობს, და მე ბაღახისა ნდომისაგან კაცილიკუო, და მას ჩემი ერთის ქრთილისა მარცვლისა ზრუნვა არა აჭესო, და ამით ჩემის სიგოცხლის კალოსა წარტაცების ქარი შობხლებიანო, და ჩემსა მტრონსა მე ხის ფურცლის უცუდვსად მიუჩინვარო.

უთხრა შერგული

მის ხელში არსად მინახავს საჩემოდ სურავია,
ჭერი და თივა არა იაქვს, არც ჩული საძაგრავია,
ფოვლ დღე სამაღზე მკიდიხ სისხლის მჭამელი გულისა!
დაძე მიწისა მლომხელი კბილითა მოსახრავია,
რად გიკვირს ჩემი აღხება ნიადგა ახარგულისა,
და გოხის მლოკველი სისხლსა ესწოვ, მომაკლდა სრულ საძრავია!

ტურამ უთხრა: კვა, მშვიდობაჲ! გული ხომ ხელთა გაჭვს და სწავლა შეგიძლია? მაშე, რა მიზეზი გაჭვს, ესეთსა ჭირსა მოითმენ და მაგისთანას ძალას თავს იღებო?! გირმა უთხრა:

— მტკირთველობისა ხმა გაგუენია და, სადაც წავალთ, ტვირთი ზურგით არ მოკვეხსენებისო. მარტო არა მე ვარ ესრე ჳირსა შინა: უოკელი ჩემი ვუარო ერთობილ უარესსა უოფასა არიან, და ტვირთისა ჳემე მტირაღნი ზრანო.

უთხრა ღექსი

ნაიდაც ჳირთა ვაბივართ უოკელნი თვისის წესითა,
ერაიენ არის აზატი, სად მოკრებოდი მე სითა.

მისთვის მეცა დიდი ჳირობა დამიგს: რადგან უოკელთა შრომისა ზრუნვისა სასმელითა სმენ და ჳირისა საშოსლითა შემოსიღნი არიან, ამისთვის მეცა ერთსა სახლსა შინა უოფა მირჩევიან, რომე აჭა-ოქ ტარებითა არ გაკსნუბუქდეო. შენ იცო, ვარ-და-ვარ მოარულობა არად ვარგაოო. ტურამ უთხრა: კბ სიბრიყვე არისო!

უთხრა ღექსი

რომელსა კაცსა მოუკლავს თაჲ ხელითა თვისითა,
თჳკას: ცუდად აჭა მოკვედები, უდღეოდ დასაწუისითა?!

ხმელთა კელნი თართო არიან, გაჭირების დროს ვარდასკეწა გაურიკებათ, და წესად დაუდებიათო.

უთხრა შაირი

სადა დადგომას არ ვარგა, გაცლას სჯობს გარიღებითა:
იქითგან წასვლა არ უთჳკამთ სასირცხოდ მიმოდებითა.
თუ ვერ დასდგები, რასა იქმ უდებებისა დებითა?
და ჳიუენას უოკელგნით თართოა, წადი ღეთის იმედებითა!

ვირმა უთხრა: ბრძენო მოყვასო! სადა გინდ ვინმე წავიდეს მდღეურის მეტი რამცა იშოვნოს? და ერთისა ტვირთისა ზიდვისათვის თავსა აჭა-ოქ ჳთარვედექს, რაღა ჳეუის მახლობელიაო!

უთხრა შაირი

იგივე საზრდო იშოვა, ვინ საზრდოს გამოკვიდა,
შრომისა მოუთმინარსა ტვირთი უძიმედ კვიდა.
სადა ვაცია, დმერთი ზრდის, სხვა თუ შენ ნუ მოკვიდა¹⁸⁸,
და უოკელსა თვისი არშეი კიდიოთ გამოკვიდა!

ტურამ უთხრა: კბე გულ-დაჭერებისა რიგია, და უკელავსა მაცისი ჳმნა არ შეუძლიაო. ღეთის ბრძანება ესრე არის: უკელავს სხვის მოხმარებითა და შეწეუნით მდღეური არ დააქლდების, და უოკელთა მისთა მოქენეთა ერთისა მიზენითა სხვა-და-სხვა რიგად საზრდო მოკენების, და მე თუცა მომუკები, ერთსა ესეთსა სათობთა შიგა მივიუენ, სძუკალთა მსყიდველისა დუქანთაგან უმრავალ-თურესად შემეუელი იყოს, და მისი ჳიური ათარისა კოლოფისაებრ ნაყვსა მუშე აზრის სუნნელება მოჳქონდეს!

უთხრა ჩანრუნაული

ჳიარ-კეთილი, არ ტყე კეთილი, მადნარი დიდი, გრძელი, დეგული,

¹⁸⁸ ვარიანტი: სხვა ნუ თუ შენ მოკვიდა.

ხენი ახალნი, ვით გველურთ ხაღნი, შტო-შტოსა ზედა კარდადებული,
სუნხელი ვარდი, არ განაკარდი, დილე გვირგისა კარ მოდებული,
და ვით მოყვარევი, მოსაყარენი, კაცს თან რომ ასლდეს, მძურად დებული

ამას წინადაც ერთს სხვას კარაულს ვასწავლე იგი გულის გამდებული ად-
გილი, მუნ მივიდა და დღესაც იქ მშვიდობით სიძვას და მიძობარების, და თა-
ვისუფლად ცოცხლებით სამოთხის გზათა კლისო. ესეთებითა სიტყვებითა ტუ-
რამ ხერხიანის ბერკითა მაცდურებისა ჰური ხრიკის თორნესა გამოაცხო, და
ვირსა მას ადგილის სიხარბითა შავის ნაღელის კოჭობი აუდუღდა და უთხრა:

— მე თქვენს მოყვარულს ბრძანებასა თავსა არ მივირიდებო, რადგან ეგრე
გულეკითილად და თვალმხიარულად მიჩქვი, რომ არ დაგიფერო კეთილად არ
მოვხდებო.

უთხრა ტაემა

თქვენს ბრძანებას ვათაკებ გულთა უზაკველითა.

ტურა წაუძღვა და ღომითან მიიყვანა. ღომი მეტიას ნდომითა სწრაფად
მიეტყვა, ერთს ადგილსა დაეოდა, და სისუსტით ჯღარ შეიმაცრა და კირი გაუ-
ჭნა. ტურას ღომისა ესრე ძალისა მიღება გაუგვირდა, და შეტრქსა და უთხრა:

— ერთისა ჰირეუტყვისა ესრე გაფრთხობა რაჲ სასარგებლო იყო! ერთის
ღხინის უამი რომ არ მოწყენულ იყოს, მაშინ საქმეს არ უნდა აუჩქარდესო. აწ ამას
კამჯობინებ, თავი არ გაისუბოჲ და ნდომით არ ასჩქარდეთ, გული ამ საქმეს
დააჭუროთ, მძიმედ უოფისა სდავე სელთ იპურთ, რომე ბოლოდ საქმე სასინა-
ნულოდ არ შეკეჭნოსო!

უთხრა ტაემა

დაინანო რას ეწევი, თუცა საქმე დააცდინო.

ესეთი სიტყვები ღომს ემძიმებოდა და თვისსა გონებათა იტუოდან: თუცა
ესე მოკითხინე—მოკითხინება, თუცა გავსწურე და საქმე მოვიძიო— აუგულად
დამდებენ, და თუცა თავსა არ შევიდვა—სიმძლე და სისუსტე გამიძლიერდების
და სასირცხო იქნებისო, ჭეყუნასა იგი არც ერთი უჯობსო! ესეთი რამ უნდა
ჭეჭნა, ესენი დაითაროს. ესე სჯობს, ტურისა სიტყვანი გავაცუდო და ესეთისა
საჭმისათვის შეკეტუსო. მერმე უთხრა:

— რასაცა ხელმწიფენი იქმონენ, გლესთავან მისი დაშლად და საქმის გა-
მოკვლევა, სივირის კიდე არა არის რაო.

უთხრა შაირო

სამეფო სიტყვა არ იცი, ან მისი მოხსენებანი?

სად ჰპოვო მისი გონება, ანუ რა აქვან ნებანი!

გათა მიხვდების მსახური, სცნას გულთა მისთა დებანი,
და სამისო მართებს იურგოს, გაუმრავლებს ქებანი.

ყოველთა გონება ხელმწიფეთა საქმესა სწორედ ვერ მიხვდების. რომელიც
ხელმწიფე გამოსარჩევს მონებებს, გლესთა ბუნება მას ვერ დაიტყვსო.

უთხრა ტაკში

ვირკიტას ოდეს მიხვდება, მითხარ, ორბისა ძალანი?

მაგა ცუდისა საუბრისაგან სელი აიღე, და სხვა რამე ხერხი მოიგონე, რომ ვირი იგი აქვე შემოაქციო, და ესე მართებული სამსახური ჩემსა წინაშე ნათელსავით გამოაბრწყინო, და მე შენ შენს გუარსა და ნათესავსა შინა წყალობით გამოგაჩინო. ტურა იგი აერკვიართან მივიდა, და საცდურისა ბადე გაუშალა და კურთსივეით მიესალმა. მან ვერმან ვირი მიჭრიდა.

და უთხრა ლექსი:

ბრალთა, კინცა შენებრსა მოყვარეს კოყვარებისა:

უმაროჲ, სიკვდილს შეასწრებ, რომელიც შეკვერებისა!

მე, მაცდურთა და ბოროტის მოქმედო! თავისუფლების ჰაემანი დაშიდე, და ბოლოდ მკინეგარისა ლომისა ჭანეთა შემაკვლო?

უთხრა ტაკში

სხვას კაცს ნუშმა უქმნია ესეთი სიაუტენი

ტურამ უთხრა: ეჭა, მშვიდობაჲ! ესე საგონებულთა რა მოგიღია და გულთა ნაღველი ჩაგიშვი? ურთისა ტილისიმისა ნახვითა საუნჯის ჰოვნისაგან ხელადებული შექმნილხარ, ჟურეთ კვლისა საწერტელი არა გენახა, ვარდისა ზროსა მღერასა მოშორდი! დაიჯურე, შენი ნახული ტილისი იყო, რომელი მის ტყვისა დათვისათვის ბრძენთა შეუძინებიათ, რომე მუნ მხკანი ვერა დადგენენ, ამისთვის იგი დაუცო. მაგისთვის იგი შენაურა, წალოტის მსგავსი სათიბი, საგომონოდ შემზადებული, სხვა-და-სხვა რიგი სამოვარი რად გაუშვიო? თუცა იგი ტილისისა იქ არა იყოს, სადაც სიელეთოდ მსგენა, მუნ შემოკრებთან და მას ტყუას შიგა დაისადგურებენ, და საჭმე-გაძულდებოდა. და აწ მის ტილისიმისა შიშისაგან მსენი მუნ კვლარ მივლენ, და თუცა რომელი მოვა, მას სამიშარსა ნახვენ, რომელიცა შენ ნახე და შეკეშინა, და ამაღ მას სათიბსა შინა კვლარავინ შეკაო. და მას ტყუათა შიგა კინცა ვინ მკვიდრობენ, განსვენებით არიანო, და რომელიც ჩვენ გვიყვარან, ამას ტილისიმისა სუაშიადობასა მასთან გავამხლო. დაიჯურე, მოსკენებისა კიდე იგი არა არის რა, მას ამისთვის გამოკუცხადებთ, რომე უშიშრად მას აურაცხელს კეთილსა ეწიოსო.

უთხრა მრჩობლედო

ტურამ თქვა: იგი ტილისი ჯადუკთა გამოუსახავს, რომელი ლომად გეჩვენა ამით ჰაბანი უსასავს.

მე შენსა ტანად უძირო ვარ, თვით ხელავს თვალი შენია, დღისით და ღამით იქი ვარ, მე მისგან არ შემშენია.

თუ ის საშიში არ იყოს, ტილისი შემზადებული, მაძოვარნი და მკამელნი მუნ იქმნებთან დებულნი!...

ჩინ მინდოდა მე შენთვის მეტქვა: თუცა ესეთი რამე დაინასო, არ შეშინდე მეოქი. მაცდარი რადგან შენი სამსახური მეტის მეტად მინდოდა, მან საგო-

ნებელით მიმტაცა და დამაჯიყდა. აწ დაიჯიყრე, იგი სახე რამ არის, და მისგან ნურა გეშინის. შემოიჭვე, ჩემისა წყალობისა ბოლო სიკეთესა!

ესე გვარსა სიტყვასა ლიჭინიდა და საბრალოსა კირსა უყუბუბება, რომე სრიკისა ბადესა გაება, და შირი ტუისაჲენ აქმსეენსა. ტურა დასწინაურდა და ღომსა ამასარობლად და შეესხეწა—ადგილით არამც დაძრულსარო, სიმძიმის თერსთა წრე თაგან გარ ნუ გასდგამო; რაგინდ ახლორე გაგიაროს, ნუ შეხედავ, ვირემ დროინი ჟამი არ მოგხედესო! ღომმა ტურისა სწავლება დაიჯიყრა, და უსულოს ტილისმასავით ერთსა ადგილსა გაკურა. ტურამ კირს უთხრა: მოდი, აწ ამ ტილისმის სიმართლე შეიტყვეო, რომე სრულიად უძრაჲიაო!—ვირმა თერს-წყენსარად მიდგომა გაბედა... რა ხანსაც ღომისა მიდამოსა სიძოკდა, მისგან მოძრაობა კერ აგრძნა და მოკვსა და მიმოკლას გული გააწყო, და ღომის სიასლოკეს დაისადგურა. ჩვილის ბალახითა ერთ-ხანად შიმშილისა და საჩუქლის ტირნახულობა—კეთილი ტაბლა დათინა, და სამასშინძლო ჟამ-ტურტელი გაიმრავლა. მეტის საჭმლისაგან ნაურთუნებით დანგომილი შეიქმნა და დასამძინებლად მას ტილისმას-თანა დაწვა. ღომი მძინარსა მიჭურინდა და ანაზად მუცელი გაუსეტჭა. მერმე ტურას უბრძანა: გაფრთხილდი, კიდრე წყალთა ზედა შირის ბანად ჩავიდუო, და აგრეე ადრე მოკალო, გულსა და ყურსა შეეჭამო! ღომი რა წყაროსაჲენ წავიდა, ტურამ კირის გული და ყურები შეჭამა. რა ღომმა შირის ბანისაგან მოიცადა, შობრუნდა და მოვიდა. გირის გულსა და ყურთა ძებნა დაუწყო და კვლარ იპოვა. ტურას უთხრა: ეს რაბა ასო, რომელიცა ჩემისა სნუელობის წამალი იყო, რა ქმნილაო? ტურამ მოახსენა:

— ხელმწიფე ცოცხლებით იუოს! ამ კირსა არცა გული ქჭონდა და არცა ყურიო, ამისთვის თუცა გული ქჭონდა, რომელი ტკეის შესაკრებელია, მცდურობით რად მოტყუებოდო! და თუცა ყურნი ესხნეს, რომე სასმენელია, ესე საფათურაჲო ადგილია ნახა, რასათვის ჩემი ტყვილი და მართალი არ გასინჯა და თვისის თერხით სამარის კარს მოვიდაო?

ესე არაჲი ამისთვის მოვიყვანე, რომ შეიტყო: მე უგულო და უყურო არა ვარ, და შენი მცდურობა მე უოკელიე ტკეითა და გონებით შევიტყეე, და გარეულბული საჭმე მრავლის საცადლით გაკაადვილეო!

უთხრა ლექსი

ამა მონისა სიკვდილი შენს ხმაღს არ განწყესებოდა,
თვარა შენის ცდით, უწყალო, მას აღარ მოკესნებოდა.

ამას აქით შენ ჩემგან მეგობრობასა ნულარ ელიო, ჩემი შენთანა წამოყოლისა ეჭვი ნულარა გაჭესო.

უთხრა შაირო

მთვარედ თუ შეიცვალე, ცათა მივხედავ გვიანად,
თუ კვიპროსად იქცეო, წაღვოტს არ შეკალ გზიანად;
რომ იყო სულის საუნჯე, ჩემთვის ჩავაგდე ზიანად,
და რად გნახე, რად მოგიგონებ, ვითა მწვირესა ბზიანად!

კუმ უთხრა: მართლსა იტყვი! ჩემი ზირობა და დანდობა ასე რიგად დანიხსე, და გულთა ექვი რამ ჩავიდევ, რომ მას აღარა ეწამლება რა. შუტირუებისა დაღმა ზირსა ესეთი ნიშანი დამსკა, მისი გარდალება აღარავის შეუძლიან! გიცი თერაიუსი გული სამსაღისა ფილას უნდა მოაკლოს, და გესლიანი გვაში გაერის ხრმლის ფარდაგად შეიცვალოსო.

უთხრა ჩახრუნაული შერეული

მოკელი სენად, მოკელის ენად, თუცა შევიქმნა სისხლთა მჟღომელად, გით არა ვისო, ვით არა ვისო, მოყვარე დაუსთმე გასაწყრომელად. საფერი მე ცა, საფერი მგნა თავს ჭა, თავი—ჭას, დია მაგარი! რადგან იასე, რად განიასე, თვითვე შევიქმნ ჭირთა მზომელად, საღარის სულო, საღ არის სულო, ცოდვის სანანლად თუცა მაგარი? და რამან მანანა, რა მან მანანა, არ შეიძლება ვიყო მნდომელად!

ესე თქვა და გაწილებული წავიდა, და რაცაღა დანარჩომი სიცოცხლე ქქლანდა, საყვარლისა თვისისა გაერილი ტიროდა და იტყოდა

შ ა ი რ ს ა :

ჩემნი ჭირნი ბედმა ჩემმა მომცა, ესე მომანიჭა, თვარამ მეფემ გული თვისი მინაკოტა, მინახიჭნა: მოწუალება არ დამაკლო, არცა ემურად გამიბიჭნა, და არ ვინდომე, ასრე მოკსცდი, უმზოდ ვარდი სულ დამიჭნა!

ესე არაჲი ამისთვის არის: რომელმანცა კაცმა ჭელი მოყვარე იმოვნოს, ანუ საქონელი ხელთ იგდოს, და იგი უმეცრებით და გაუსინჯავად დაჭკარგოს, მის ჟამსა სასინანულოდ შეექმნება, და რაცინდ თავსა ჭა იცეს, და თავი ჭასა ახლოს, სარგებელი აღარ ექმნების. ჭეუის მეოფლის კაცისაგან ხამს, ესე არაჲი არ დაივიწყოს და ამასუდ ვიდოდეს, და რაცა ერთი რამ ჰატიოსანი ხელთ იგდოს, და ან კეთილი მოყვარე, ანუ მსოფლიო სკასტანგი, ანუ მოყვარისაგან იგაიინი სწავლება— ესენი გაკრძალვით ეპურას. თუ არა, თუცა ხელთაგან დავარდა, აღარა ოდეს მოიქცევა და მერმელა შეღონებასა და სინანულს სარგებელი აღარა აჭეს.

მ რ ჩ ო ბ ლ ე დ ი

თუ საყვარელსა ეწიო, შენის გულისა წადილსა, მოქლდე, ხელი მოჰკიდე, ვითა მშეურმა სადილსა! მშოკო და აღრე გააგდო, მითხარ, რა ბრძენთა რიგია, მერმელა წავლა დაიწყო, ურვანი გულთა კიგია?! წასული საქმე მოჭტკვით არ გაკონილა არ ოდეს, მტირალი უკან დასდევდეს სამებრად, შეიჩქაროდეს.

კ ა რ ი ვ .

საქმის გაშვებისა და გოლოს ზიანი მისი.

ქვეყნის მფურობელმა რაი, გონება ნათელმა, ბარამანისათვის ამაღლებულის ნიში გამოაჩინა და თქვა .

შ ა ი რ ი :

მე, ბრძენო! შენი გონება ანათებს ოთხთა კიდეთა,
ორისაჲ სოფლის საქმესა მალ მიგეწეკ განაკიდეთა;
შენსა ზრახვასა სიბრძნენი იდუმალ ზურგთა კიდეთა,
და მისი მსმენელი მოისთლობს სწავლასა, ვით მომეიდეთა!

რადგან ვინმე საწადელი ჰპოვოს და იგი მოუყვლობით წაუხდეს, და მისის სასურველის მოშორებით სინანულში ჩაყარდეს, ესე არაკი მისთვის უთქვამთ, — ამაღ რომე მის ნაღელისა სატანჯველისა და შურის მეტი მოსაყალი აღარა დაჩრმით რა. აწ გამოთქმით გვიამბე ესე კვარისა კაცისა არაკიცა, რომელი ერთისა საქმისა ქმნასა შიგა აჩქარდეს და სულმოკლობით სიგონებლისაგან შესცდეს, ბოლოდ მისი საქმე სად მიიწევისო, და სიჩქარით დათესილის მოსაკალი მომეაში რას სარგებელს მოსცემსო? ბარამან ხელმწიფური ქება შეასისა და თქვა

ღ ე ჭ ს ი :

მეუეო, საუყურამდე, თემიგა შენით მოშენობს,
ქვეყნის წალგოტის შეენება სისარულითაჲც მოშენობს!

რომელიგა თვისისა საფუძველსა სულგრძელებასა ზედა არა დაამტკიცებს და არ დაამერებს, მისი მოსაკალი ბოლოდ მოყივნებად შეიგვალება, მისის საქმისა მანგალი სასინანულოს ეანასა მომეის! მისი უკეთესი ნიშნით რაღა იქმნება, რომელი მოწეალებსა დმერთსა დაუბადება, და აღამის ტომთათვის მოწყობა და მით შეუწყობა, და ესრეთ კეთილად უგურთხევიან — შეძლებისა საქაული და რჩევისა სიმაღლე ამით გამოჩნდებისო.

თქვა შაირი

სულგრძელება საუნჯეა სიბრძნისა და გობებისად;
მისგან არის გამოკლევა კვიისა და საღონებისად.
სულმოკლენი მხეტთა ჰკვანან წესად ღეთა მონებისად,
და მით ოხრდებს უოელი თემი, უქონელი ქონებისად!

სხვას ვისმე უთქვამს—სულგრძელება მარილათა, გემოს მიმცემელია. სულ-
გრძელება თუცა კაცმა კეთილად მოასაზრა, თვისთა მსგავსთა ამ ჟამის ბურთის
მოსტაცებს, და სულმოკლე სიბავს და სიგლისძეს მოაგებს. რაცა მით აზოკა
უმარილოს საქმელსავით უგემური იქმნება, და არა გუნება მას კერ გაეწეობა; და
ესეთსა კაცსა გონების წადილი შეურცხვება და გამოარჩევისა სიაკე გამოუჩნდება.

თქვა ლექსი

სულგრძელება სვეტი არის სიბრძნისა და ჭკუისა სახლთა,
სულმოკლეობა უბაღთა, შემოიდრცვის მისთა ნახლთა!

სინჯარე ჭკუის ჭურჭელად არად მოიხმარება, და სრული ბრძენები მას ეშ-
მაის საქმესა უხშობენ. არაბუღად უთქვამთ ამა სიტყვისა იგანი, ამ წესით
მოუყვანიათ —

თქვა მრჩობლედი:

ეშმათა დასნი იღვიან, მოაკლდეს სულგრძელებანი,
მაგრამ სულგრძელი ღმერთს ჰბაძვს, ვისცა აქვს მათ შებლებაანი.
ღმერთთან დაკვიდვა სახეთა სიწყნარით მოცდა საქმისა,
ექვს დღე დაჰბადა ჭკუენა, ცანი ციერნი აჟ მისა.
შეკლო წამსა შექმნა ასი ჭკუენა ცუბითა,
მაგრამ სიწყნარე გვასწავა, არ ჭკუა რაცრაცებითა!

როდესაც საქმის ნების სდაკე სინჯარის ხელთ მიეცემის, საქმის ბოლო
სისწულეს თავს მოატყუებს და შურისა სინანულს მისწვდების.

თქვა შაირი

გინ არა სისრეკედეს საქმესა გარჩევით, ხან-დაწმელობით,
სწრაფად იქმოდეს საქმესა, სიბრძნისა არ დარგულობით,
რა წარემართოს ნაქმარი? ქმნა ექმნას მას უგულობით,
და ბოლოდ მოუვა სანანლად გულისა სადაგულობით!

ამა კარისა დასდებელი მრავალი და ამასედ თქმულობა აურაცხელი არაკეი-
სა ნიშთა შირხედა ამბავი განწმედით დაწერილია, მაგრამ ჟვალს არაკისკან მან
მწირმან მოუცდელიობის თერხი რა სირცხვილის ასპარეზთა შედგა, ხელი უბრ-
ლოს სისხლით შეილება, და უბრალო კერხს გააჭრვა, ეს უფრორე მიემსტავსე-
ბათ. რაიმ ჰკითხა, როგორ უოთილაო?

ბარამან თქვა არაკი

ერთი მწირი მრავალს ხანს ჭაღწულად იყო, მერმე მართებული ქორწილი
მოიწება, და შატოხანნი მეუღლეობა მოიწყადინა. ერთსა სხვასა მწირსა ჰკითხა
და არჩევინა. მან მწირმა უთხრა:

— კეთილია და მოსაწონებელი მოგიგონიათ! ცოლის შერთვა სასიციფ-
ხლოდ გამოსადგეგიაო, რჯულისკან ბრძანებულა, და შეილიერების გასამრავლე-
ბელი და საქონლის მოსახმარებელიაო.

უთხრა შაირი

განთა ბედისა ჰირისა ნათელი, სასთლად მსთუბარე,
ცოლბისაგან ნათობენ მის სახლთა დაუესებარე.
მისგან დის ტბილი ნეკტარი, სარვაგიახად მტუბარე,
და ჭორწილი კურთხეულია, საწოლი წმიდად მდებარე!

მაგრამ ამას გვადე, ჰატიოსანი მეუღლე ხელთ იგდო, და უმატიურის დიაცის აღერსსა მოკრიდო! მან ჰკითხს:

— გითარისა დიაცისა შეერთება მოკინებოო? მან უთხრა:

— დედაკაცი წმინდა, მლატავი, ჭმრის მოყვარე, შვილთ მშობელი და ერთ ჰარი. უწოდე, თუცა წმინდა დედაკაცი სახლთა შევიდა, სრულბოით განათლდებო.

უთხრა შაირი

ორსაკე სოფელს ჭებულა შოკნა კეთილის ქალისა:
ნეტავი ცოლ-შენიერსა: შრეტა აქეს სოფლის აღისა!
მისთანას შოკნის საცდელად თუ ვინმე წაიხლისა,
და სახლი შესცვალოს ოჭროდა აღიზისა და სალისა!

უთხრა: რა რიგისა დიაცისა აღერსსა მოკერიდოო?—მან უთხრა, სამ რიგისსაო: ანანასა, მანანასა, და ნანასა. ესე ესრეთ არს: ანანა იგი არს, რომელსა ჭმარი ჰულოდეს, ანუ მოკედომოდეს, ანუ დაეტყუებინოს; მანანა იგი არს, რა შენ დაგინახოს, ჩუმიდ ღამარაკობდეს, და ავად უოფას იგონებდეს და უტვირნად კენსოდეს. ესეთისა დიაცთა ჰირის: ხილვა უოკელ-ვამ სიკვდილის მსგავსიაო.

უთხრა შაირი:

კლისში დიაცი მამცის სახლსა თუ იუოს მეოფელი,
ამ სოფლის ჯოჯოხეთია, ჰირისა დასუოფელი.
ვოგს კარგს ავს მისცემს, ავს—კარგსა უპირთ ესე სოფელი,
და მისგან დაიცვე, უფალო, შენ ჩემი ეს საუოფელი!

კვლავ ჰკითხს: ცოლი რას ხნისა ვითხოუოო? მან უთხრა:

— ახალკაზდა ჭლი, ახალ მოწითული. ამისთვის რომე შეწუხებულმა გულმა მისის ჰირით გაიხაროსო!

უთხრა ლექსი

ბეჭნი მშვიდდურად მოხროდეს ბებერსა მოდღეკნებულსა,
ორთქლსა ისრულად ისროდეს, რას აქნეკ ეგრე ვნებულსა!

დიაცი ათის წლით ოცს წლამდი განსკერებისა იმედის ადგილია; ოცის წლით ოც-და-ათ წლამდე—მისის ტრფილთათვის გულთა დამაწყნარებელი და საწადლის ადმასრულბელი გულისა სიხარულია; ოც-და-ათის წლით ორმოცს წლამდე შვილთა და საქონელთა მოურნეა; ორმოცისა და ორმოცდა-ათისა—სახელოვანობისა და ნამუსის მოქმედიანა,—თუცა არ უნდეს, ჰირ-საფერისად მაშინც სამატიურობას დაიწყებს და ფარისკელობას იჩემებს. რა მას გარდასცილდა, კაცთა-

გან პატრიკ-სადგებელი, ხელის შესაწყოები, და შესანახავი არის. მაგრამ ვი დედა-
კაცი შავს ჭირს უარესია, სულისა და საქონლის მარხარია, უკავილოკანთათვის
შემოდგომას; სახლია წვიმის დაუშურობელი, უწველო წყაროა, უნაყოფო მიწაა,
საუნუგეში ვეშაპია, და ჭირისა და სასჯელის ღითონიაო!

უთხრა შიარი

გლისპმა დიაცმა რა თერხი დადგას ადგილსა რომელსა,
ხამს კაცი მუნით გარბოდეს, შორს გზასა გაუზომელსა,
ამად თუ ხელთა ჩაიგდო, მიზიდავს მისს სანდომელსა,
და ბოლოს კავითა დაჰყიდებს, ვით ქურდსა გასაწრომელსა!

ამინ ჰკითხს: შეენიერებისა და კაკლუცობისას რას იტყვიო? იმან უთხრა:
დიაცთა შინა უმჯობესი სიწმინდე და ხელ-გამომავლობა არის, და თუცა სახით
შენიერიან, ვისაცა ბედად მიხედება, ნათელთ ნათელი ეღივრებინაო!

უთხრა ლექსი

ლაპაზი, წმინდა, გულ-ჭკელი, საქციელ პატოისანი,
ორსავე სოფელს გიშოების, გეჭმნას საიუფოსანი!

მწუხარო ჭლა თუცა აე-საჭვილოა, სულის ჭირია და ორისავე სოფლის
დამკარგავი. კეთილის მოქმედი დედაკაცი, რაგინდ ლაპაზი არ იყოს, შესატეო-
ბი და შესაყვარებელია, და სახლოსხობის მომმართავიაო!

თქვა შიარი

კარგი არის გაწყობილი ამხანაგი საუვარელი,
თვალნი ჭკურეტად შემოწირნავს, სული სრულად არ გამერელი.
ავი ჭალი ნუბეც მინასავს, გულსა სკედის შემომერელი,
და რაგინდ მზისა დარი იყოს, ასპიტია გესლთა მერელი!

ამაყედ ოთხი-ხუთი ლექსი ერთს ბრძენს დაუწერია უცნო:

კარგს-ქალს ვინ ღირსა, მოარჩუნს ჭირსა,
ზორუნვას; მოალსუნს¹⁸⁴, ვინ უჭკურეტს შირსა.
ნუმცა შეხვდები ანხლსა და ძვირსა:
ჭკვიან მას უგლიბი, გლისპი, სარცხვინელია!

ავ-გულნი ჭალნი, სახმილის აღნი,
რაგინდ მშეუბოდენ, როგორცა ღალნი,
მაშინც არ კარგან, ვითა კლდე სალნი:
ჭკვიან მას უგლიბი, გლისპი, სარცხვინელია!

ურცხვია დიდად, ქმარს გაჭნდის ფლიდად,
ყედ სულას დაიწეებს, გაიდებს ხიდად,
არად შეირცხვენს შეილის გასუიდად:
ჭკვიან მას უგლიბი, გლისპი სარცხვინელია!

თვისსა ნაჭმნარსა აბრალებს ქმარსა,
დღე-ყოველ თვალში აწურებს ძმარსა,

¹⁸⁴ ვარიანტი: მ ი ლ ხ ე ნ ს.

მად-მად აგინებს: «ეაჲ, შენს აძარსა!»
ჭკვიან მას უგლომი, გლისში, სარცხენიელია!

ქმარს ზედა სხენან, დეზითა სჩსკლენან,
ხელ ტართა ასთვენ და ჩქარად ვლენან,
ზედ დაჭყედრიან: «რად ესრე ჭკვიანს!»
ჭკვიან მას უგლომი, გლისში, სარცხენიელია!

ამაში მწირობა მრავლის საგონებლობითა, მისის მადლის ბედისა და სჯის შემწეობითა, ერთის დიდებულის კაცის ჭალი ხელთ იგდო, რომლისა ჰირის სახე ელვასავით კრთოდა, დაწვი კარდსა და შრომანს უგვანდა, მისი მიგრეხილ-მოგრეხილი წინაშე, დამის ფერის მუშეის მსყიდველისათვის შესაწვენელად გაეცანა.

შ ა ი რ ი.

გთქვი თუ «მზუაო», გაკვირდი, ციერი არ ტატანითა,
მთვარე მკონა, კიცლიდი, იგ ცაში დანატანითა.
წრთო საროსა სჯობს, კინატრი ერთხელა ვნახო ტანითა,
და ცნობა მომტაცა, გონება წაიღო თან წატანითა!

შეანიერს ხატზედა ჰირის-წყალიცა გარდამატებული ჭქონდა, სასლის მუერ-ნეობითა გამოჩენილი იყო. მწირო ესეთისა შემკობისა და ქმნილებისათვის ღმერთისა ჭმადლობდა და შვილსა თხოულობდა.

თქვა ლექსი

ამად ნახავს კაცი ჭირსა დაცვისა საძებარად,
შვილნი უშენეს შენიერნი, აღუზარდოს საუბარად.

ხანმა რამემა გაიარა, ცოლი არ დაუორსულდა. იმედი გარდაწყუდა. მტი-რალმა ჰირი მიწასა დასდგა, ღოცვისა ისარი მხურვალებისა მშვილდსა დაუვი-ლოკა და ყოველი თვისი გონება შემოიკრიბა, სიძნაბლით ღოცვის ისარი შე-წყენის საგანსა მოახვედრა.

ლ ე ქ ს ი

გის ჭქონდეს გულის თქმისგან გონება გაწმენილია,
მის ღოცვას ღმერთი მიიძღვნის, ვით შურსა დეუმენილია.

სასოების უკანის მოწყვლებისა კარი გაეღო და ცოლი დაუორსულდა. მწი-რო სიხარულსა ამრავლებდა და სხვისა-და-სხვისა შვილის მოლოდინსა იტყოდა, და მათის სახელისათვის ილოცვიდა. ერთსა დღესა, რა ღოცვა დაასრულა, ცოლს უთხრა:

— ეჭა, სოფლისა ნათელი! ადრე ჭშეე, რათა ერთი მარგალიტი სამეფო შე-ნის სტომამქის სადაფთაგან გამოჩნდეს, და ერთი წული საღსინოს ხაღვას-გან გარკვან სამოწმოდ კელთა კლიდესო, და მე იგი კუთილის წინითა და ჭე-ლის საქმითა აღუზარდო და მისი სწავლა მოკიჭირვო, და ამას ეეტადო, იგი წერილის ბრძანებას და სჯულის მეცნიერებასა მცირესა ხანსა შინა მიხვდეს, და

დიდი და მალალი ადგილი ჰპოვოსო და კეთილ-მოქმედი და ჭკელი შეიქმნასო! მასუკან მას ერთს ჭაღს შეერთავ, და მათგან ტომი გამოვა და ნათესავი გამოვაღებულნი დარჩებიანო.

თქვა ჩახრუხასული

დარჩეს სახელი, დაუჩინებელი, ჭკუანაზუდა კაცთ საცნობელად, მას ესკას შეილი, დიდი თუ ჩვილი, მის სახსოვარად, მოსასწრობელად. მისთვის სადაჟმა ხმა ჭყოსა დაჟმა, ხარხანით. ამცნოს გასაწობელად, და ეთვისის მშობლად, მარგალიტ ოხლად, ნახონ თვალითა შესამებობელად!

ცოლმა უთხრა: ეჭა, საყვარელო და ზე სრულისა გზისა მასწავლებელი ეგეთი სიტყვა მოღვაწეთა მოქმედებისა საკადრისი არ არის: ჰირკულად ესე შეილის უოლისათვის გული სიხარულისათვის მიგიბურია, ამაღ რომე, რა კიცი, ნუ თუ კერა გშა?! და თუცა ეშა, ნუ თუ არ დარჩეს, და დღეგრძელობა არა ჰქონდეს?! და ესეთისა საქმისა ბოლო შეუგებელია, და შენ, უმცვართებო, გულის თქმის ცხენთა ხდომისა ახმაჩუზთა შიგა არბე და მის მინდოლის სიგრძე და განი არა იციო!

უთხრა შაირი

საკუთის ნდომა გზა არის გონების წარსავალია, დაჭადებისა სიტყვითა კინ გარდასწვიტა ვალია? მრავალმა ვინმე სიღალით სრბით შემოუსრა ძვალა, და მაგრამ წადილსა კერ მისვდა, თუ მოკლოს დასავალია!

ეგ შენი სიტყვა მას ჰტავს, რომე ერთმა მოღვაწემ კაცმან თაფლი და კრბო ანახდად თავ-შირს გარდაისსო. ქმარმა ჰკითხა, როგორ უოფილაო?

ცოლმა უთხრა არაკი

უთქვამთ, ერთს მოღვაწეს კაცს ერთისა კაჭრისა სიახლოკეს სახლი ედგა. მის კაჭრისა სამსახურითა მისსა დღესა მოსკუნებით აღამებდა, და კაჭარი იგი ნიადავ ერბოსა და თაფლსა ჰუიღდა და მისის კაჭრობით საჩკებლობდა. და რადგან მას მოღვაწეს ჰატომისანი ცხოვრება ჰქონდა და მიწვიე ღვთის საყვარელისა თესლას მისის გულისა ნახნავსა შიგა სთესდა, ვაჭარსაცა მისი სურვილი მოკო, და მისსა საზრდოსა, ძალისებო თვისისა, მისცემდა. მქონიერობის საჩკებელი მას მისვლების, რომელიცა ესეთისა დაკრდომილისა გულთა ხელთა დაიბურობს და უკვდავებისა საგზალსა მოკვდავისა საქონლისაგან გაიტანს.

თქვა ლექსი

მიდიარო, საწყალთ მისედე, იყიდე გლახკეთ გულთა, იცან, საუნჯე სოფლისა წასავლად გამარგულთა!

მის კაჭრსაც მის საქობით ხელი მოემართა, და მიწვიე მის სეიდა-გასვიდავს ცდილობდა და მოწყალებისათვის მას საბრალესაც მისცემდა. მოღვაწე იგი ცოტას რასმე მოისმარებდა და გარდანარჩომს ინახუდა. რა ერთი დერგი აავსო, იამა და ჭკრეტა დაუწო; საგონებელსა ჩავარდა და იტყოდა: ნეტარ, რა

კრთა თაველი და კრბო შემოიკრები და ამაში დამიცხო? მართ ორი ლიტრა მგონიაო. ხამასად დინარად გავა, გავუიდი და ამით სუთს ცხვარს კიეიდიო, და ესე ცხვარნი ნახკვარ წელსა სუთნივე შობენ და ოროლსა კრავსა მომცემენ, და წელიწადის გასრულებსა ოცი შემეკმენების, და ათსა წლამდე ცხვარი გამიმრავლებების, და ზოგთა გავუიდი, ხელსა მოვიმართავ და ერთსა დიდებულისა კაცოსას ასუღსა შევირთავ. ცხრას თუკსა უგანის კავსა მიშობს, ცოდნასა და მეცნიერებას კასწავლი. მაგრამ რა ჩჩვილობით სისრულეზე მიიწიოს, არამც წკრთნა ხლარ მოისმინოს? და თუცა გამიუარშვიდა, მისი დატუქსვა არა უმართებულა ჩრისო, და ესე არგანი, რომელი ხელთა მჭკეს, ამით სამს კსტემოო. მას უამსა ესეთისა საგონებლობისა ზღვასა დანთქმულ იყო, რომე უსმბი შეილი წინაშე მდგომარე კგონა, აიპურა არგანი, მას დერგსა დაჭკრა და დალქა. თაველითა და კრბოთ საესე იგი დერგი მალდა სარკმელთა დგა და ჰირის-ჰირ უყდა, და რა გატრედა, მაშინვე თავს გარდაესხა და წკერ-ულეაში და ტანი სრულობით შესკარა, და ცრუდი იგი საგონებელი ანაზდად გაუქარდა.

ესე არაგი ამისთვის მოვიუგანე, რომ სცნა: გულის თქმასა გული არ უნდა დააპურა, და საგონებლობის მიდევნებითა არა მოსცდეთ. — თქმულა, ასრე და ისრე რომე ერთმანერთს შერთო, მათგან შობილი შეილი ნეტაი იქმნებისო.

უთხრა ღექსი

ასრე და ისრე ცოდქმარად თუ შერთო მიდ-მოდებისა,
მათს ნაშობს შეილსა სახელად ნეტაი ქოლდებისა.

ჭკვანმან კაცმან არ უნდა თვისის საქმის საფუძველი გულის თქმაზედ დადვას, და უხადო გულის თქმა, რომელი ეშმათა საცდურითა მოიღების, გულმა არ უნდა შეიწყინაროს. მან მწირმან გულის თქმა იგი სულისაგან განიშორა და თვისის საუკრელის წკრთნა დანიჟურა, და აშმარტავანების ძილისაგან გაიღვიძა, და ცრუდი იგი საგონებელი გაამო, და ესეთსა სირეგენეს მოკრიდა. მას-უგან ერთი კაცი მიეცა, შენიერი სახითა და ტურთვა თეროკნებითა, რომლისა კვლევება მისის სახის სიკეთეზე ორიონის სასწავლსავით ნიშნად აჩნდა და შუბლთა ზედა ციალებდა.

თქვა ტაეში

ზღვის უშინსაგან გამოჭნდა ძვირფასი მარგალიტისა.

მწირო მისის შეილის უოლისათვის გამსიარულდა, და რომელიცა აღთქმათა სიმრავლე დაედა, აღასრულა, და დღე-და-ღამე მისსა აკანსა ემსახურებოდა, სხვისა საქმების ხაზი მოშალა და უოკულს წამსა მისის მოკლისათვის შკრებოდა.

თქვა ჩახრუხაული

რა კრთი დიდა დასაქადილა შენზედ კეთილად იყოს დარუა,
ხოჭვიტით ვარდი, სიციღ-ნავარდი, მსიარულს მოკსვადეს, ახლო დარუა,

ერთსა დღესა დედა მისი ახანოსა წავიდა და შეილი მამას შეკედრა. არცა მის შკტი საქმი მამა მისსა ჭჭონდა და მას არწებდა. ცოტა ხანს უგან მწირსა

სელმწიფის მომწოდებელი კაცი მოუვიდა და წაიყენა, არა ადროკა და გამო-
სულა გაუქირდა. მას ერთი კვერნა ჰქვია, სახლი მისი მისის იმედით იცვობდა:
ყოველის საფრთხილსაგან მისით უშიშრად იყენებ, მძრომსა, და ჭკუწარმავალ-
სა და მისს მსგავსთა არას შეუშებდა. — მწირი გარ გამოვიდა და კვერნა იგი
შინ დაავლო. მამინვე ერთი დიდი გველი შევიდა და აკვანს მიმართა. კვერნამ
რა ნახა ორთღ მქონებული, საომრად ახვარ-ცმული, შურის ძიებად თვალ გა-
ლესილი, რომელი სან ონსავით გავრძელდების და ხან ლასსავით დაიკლავნებო-
დის, და, ისარსავით მთარული, ხან-და-ხან, მრუდს მშვილდებრ, თავსა და გულ-
სა გონასავით გარდაიხრიდის, —

შ ა ი რ ი

მოსრილი ფარსა მიჰკვანდა, გაშლილი შუბის დარია,
ტანი თოკივით მობოკლის, ვით საგდებელი დარია.
უღრუბლოდ ორნი ელვანი, მათ ზედა ადგა დარია,
და ზღვა ხომ არ არის? ცალი მან უმეტესი დარია!

აკვანთა მწოლარისა სიკვდილი გააპირა, რომე ჩჩვილისათვის კვბინა. რა
კვერნამ ნახა, შესთქრა და უთა შეუპურა, და ძლიერის ტანჯვითა სიკვდილის მა-
ხის თვალსა გააბა, და მისის სიკვდილის გაბედვითა ერმა იგი სიკვდილს მოსტაცა.

რა მწირი შემოიქცა, კვერნა მისის სისხლით შესერილია სირბილით
წინ მიეგება, ვითამ ნამსახური ნაგარკაცკვი დახანხვა. მწირსა მისის ძის სიკვდი-
ლი და მისის სისხლით შესურა ეგონა, გული აუშოთოდა და რისხვის ალი მი-
სის მკერდისა შინაგან ფაკალსა კამლივით მისსა საცნობელსა შეუბოლა, გაუ-
სინჯავად და გამოუძიებლად კვერნას არგანი სცა და ზურგის სერხემალი მოს-
ტესა. რა შინ შევიდა, შვილი ცოცხალი, აკვანთა მიმინარი დახვდა, და მასთან ერ-
თი გველი დაწვეკვდილი, მკვდარი ეგლო. რა ესე გაიცადა, სამწუხარისა კამლითა
მკერდი აკესო, და სინანულისა ჭეთა თავსა იცემდა და ტირილითა და გოდე-
ბითა სმოხდა.

თქვა ლექსი

რა კუაკ ესე? ვის უქმნია, ცოფსა ანუ მას სულელსა?
გული ჩემი ვით მივანდეკ მას უწყულსა მასულელსა!?

გამ, ესე სულყოფა უმართებულოდ მომისდა, და ესეთსა უგვანსსა საქმესა
გაკვები! ანუ რა საქმნელი იყო, რომელი თვით თავსა ჩემსა ზედა მოვანციკე?

თქვა ლექსი

ხამს ჩემი სისხლი დავსთხოო ამ სირცხვილის გამოსა,
ან უოლე თავი მოვიკლა უდლეოდ, უსიამოსა!

ნეტაი, რაცაღა შვილი მუეოლა, ჭკუანისა ჰირი არ ენასა, და მე მისის
სიყვარულითა გული არ აღმტყინებოდა, რომე მისის მიზეზითა ესე უბრალო
სისხლი არ დამეთხაოა!

თქვა შაირი

ჭკუანაზედ მოკიეიენე საუგოდ დასადებლად,
თუცა არა შობილ ვიყავ შობილთ გულის დასადებლად,
ეს სასული, საგმობარი, არ გამსულოდა გასადებლად,
და ბეობრეთა დაკებალთუ გეამით სისხლთა შესადებლად!

მწირო ამ საგონებელთა მქონებელი, ნაღელის გარდარეული, მწუსარებით
ტორდა. ზედა ცოლი მოესწრა. რა ამბავი ესე სცნა, სატუქსარი ენა ააუხსნა და

უთხრა ტაუბი

ზრ მეგონა მოუთმენლად შენი კერე გარისსვანი

შენგან ღეთის წყალობისა მადლობის მიცემის ნაცვალად გეე ჰქუე, რომე
ერთი შეილი გიბოძა, ესეთი ცოდვა შეგემთსვიო? მწირომა უყიელა და თქვა:

— გე, საუკარელო ჩემო! შენ ნულარ მარეგებ, მეც კიცი—ვერცა მადლობა
მიეგც ღმერთსა, და მისსა მოწუალებასა წინაშე უგუნურებაცა ვუე! აწ სულგრძე-
ლობისა და მოთმინების წესი დაკვიწეე, და მადლობის შეწირვის მატინანთაგან
ჩემი სახელი ამოკოცნეო. აწ ეს შენი წყრომა ჩემთვის მას ჰჯავს, შამრითა
წელულსა სჩხელეტდენ და ზედა მარდილისა საღბუნსა ადებენო.

უთხრა შაირი:

საუკედრელისა ვეედრება მას მიჯავს ამისთანითა:
გუელი ას ნაწრად შექმნილდეს მახვილით, ანუ დანითა,
მას უგერვიდეს ნემსითა. სამრთულად სიგრძე განითა,
და ტვიილს ტვიილი დაურთოს ბავრუგის წვესის ბანითა!

ცოდმა უთხრა: მართალსა იტყვი, აწ ტუქსასა რაღა სარგებლობა აქესო?
მეგრამე, რომელი ესე შენ ჰქუე, სხვათაგან საგრძლავია, ამაღ რომე სულ-მოკლო-
ბას სირცხვილი და დანახება მოსდევს, და აჩქარებას და მოუთმენელობასა სა-
ქმის წახდენა შეუთქს, და ატაცებული გაცი სწორე მოსავალთაგან უიმედოა.

უთხრა ლექსი

სულ-მოკლობა უბადოა სატანასკან მონატანი,
ხული ვოლე შემწიკვლოს, რომლით დაიმონა ტანი!

არ თუ მარტო შენ ჩავარდნილდესრ ესეთსა საცდურსა, ანუ. სინქარის კარი
შენს ბირსა ზედა გახმულა: მე სხვაცა მასმია, რომე ერთსა მეფესა მისი ქორი
უბრალოდ მოუკლავს და წლითი წლამდე მისა გული მისის სამძიმრის ცუცხლი-
თა იწებოდა. მწირომა ჰქითსა, როგორ ვოფილათ?

ცოდმა თქვა არავი

იტყვიან, ერთსა მეფესა ნადირობა დიდად ჰქუარებია, და დღე-უოკეღ
ნადირობისა ნდომისა ცხენსა არბედა და საწადლის მშეილდის საბელთა კანწთა
გარდაიციმიდა. მას მეფესა ერთი ქორი ჰქუე, რომელი ერთხელ მოფურნით ფას-
კუნჭსა ვაფისა მთისაგან ჩამოიტაცებდა. მისის კლანჭისა შიშითა ცისა მფრინ-
გლნი თვისთა ბუდეთა იმალებოდიან.

შ ა ი რ ი:

თუ ფრთე და ბოლო გაშლის ჰეროთა გასაფრენელად, მის გავერუბას მოუგვ მიწეოც რა მოსაწყენელად. რა ეთერისკენ შეფრინდის ანაზად შესაფრენელად, და ორბას ხაერტები დანცვიედის, არწივს — ფრთა ჩამოდენელად!

მეფეს ქორი იგი დიდად უყვარდა და დღეუოკელ მას წერთინდის. ერთსა დღესა ნადირობად გავიდა და ქორი იგი ხელთ უჭადა. ერთი ქურციკი წაუხლტა, მეფე მოჭირვებით მას გამოაკვიდა. რბენაში ქურციკი თვალთაგან მიეფარა და თვით სპათა თვისთა მოსწვდა. გიჟთნი ცხენ-ჭენებითა სდევდენ, მაგრამე მეფისა მალე რბოლასა დილის ნიაკი, რომელი წამსა ერთსა ჭეყანასა მოკლის, იგიცა კერ ეწოდა.

ღ ე ქ ს ი

საზომის გზათა გასცილდა, თვალთაგან გაუჩინარდა, კვალი არა ჩნდა კოკათ, ვინ არა მოიწყინარდა.

მეფეს წყურვილისა ცუცხლი მოემატა, და ცხენის ჭენებით აჭა-იქ წელისა საძებრად ევლთა ზომიდა. ერთისა მთის კალთისა კერძოთა შესხდა, კლდესა ზეი-დამ კამკამი წყალი ჩამოსწკოთდა. მეფემ უხანგრის თასი ამოიღო და მას კლდესა მიუდგა, და მას წვეთს მანობამდი მიუჭურა, ვირო თასი აივსებოდა. რა ავესო და შესმას ღამოდა, ქორმა მოიფეთჭა და წყალი სრულობით დაუთხნა. მეფეს დიდა ეწინა და, წყურვილისაგან შედონებულმა, მეორედ მიუჭურა, და რა საესე პირად მიიღო, აგრევე ქორმა შეიფეთჭა, საესე თასი დაუქცია.

ტ ა ე შ ი

სწუეროდა, წყალსა კერ სმიდა, სხეულსა სრულ შეისვირდა!

მეფე წყურვილის მეტრობამა ესრე შეაჭირვა, აღშფოთდა და ქორი ჭეყანასა დააწვევიდა და მოჭკლა. ზედა მეკუანდე მოესწრა, ქორი მოკლული და მეფე მო-წყურვებული ნახა. საწყევლით მათარა მოახსნა და თასი გარცხა და მეფის მი-რთა მოინება. მეფემ უბრძანა:

— მე მის კლდეზედ ნაწვეთის წელისა ესეთი ნდობა მაქვს, სხვა არ მინდაო. მოცდის გამოლება არა მაქვსო, ვირო აჭა წვეთისაგან აივსებოდეს, კლდესა აჭხედ, და მას ზეით გუბისაგან ავესე და მომართეო. რა იგი კლდესა ავიდა, ნახა წყარო ერთი, რომელი გულ-ღრტუ განსავით უყვაროდ ათასის ჭირით გამო-დიოდა, და ერთი გველუშაში მას წყაროზედ მკვდარი იდვა, და მას სიცხე ად-ნობდა და გესლანნი ქონი მას წყალსა ჩაერეოდა, და ამას კლდესა იგი ჩა-მოსწკოთდა. რა მეკუანდემა ნახა, შეშინებული, შმაგივით, კლდეთა ჩამოიჭრა და ესე საქმე მეფეს მოასვენა, და მათართა თასი იგი ავესო და მეფესა მიართვა. მეფე თასითა წყალსა. სმიდა და თვალთა ცრემლმხა ჰქირიდა. მეკუანდემა ტი-რილის მიზეზი ჰქითხა. მეფემ მტმუნსარედ სული ითქვნა

და თქვა ლექსი

ასეთი საქმე მომიხდა, ზრუნვა მაქვს მოუღსენია.
გინივლო, კაცთა მრცხვენიან, თვარა ვერ მომიტყენია!

მერმე თასის დაცარილება და ქორის მოკვლა ყოველივე უამბო და ქორის სიკვდილის დაძმობება უთხრა. მკაცრანდემ მოასსუნა:

— შეიფეო, მას ქორსა დიდის ფათერაკისაგან მოურჩენისარო, და თქვენის საბრძანებელისათვის დიდი კალ-დებულება დაუდებიაო: თუცა სინჭარით არ მოგველათ, იგი უმჯობესია იყო, რომე რისხვისა ცეცხლი სიმშვიდისა წყაროთი დაგეშრიტაო.

ბრძენთ უთქვამსთ ლექსი

ცნობის ცხენს აგრეკ ნუ არბეკ სასისწრაფოთა ძალითა,
სადავე კვლარ დაუშურა მოსაბრუნებლად ძალითა!

მეფემ უძრძანა: მე ამა უმართებულო რბეკამან ასეთისა დროსა დამანანა, სინანულისა სარტებელი. აღარ მომიხედაო.

უთხრა ცაუში

რა ვქმნა? მე ვქმენ ეს ნაქმარი, არ უქმნია არ თუ სელსა!

ესე არაკი ამაღ მოვიუყასე, რომე საცხადო შეიქმნა—ესეთი საქმე სინჭარით ბრავალი მომხდარა, და სულ მოკლობით სინანულისა ჰელაგონთა დანთქმულან:

თქვა მრჩობლედი

სულმოკლე კაცი მოისპობს თავსა, სულსა და ცნობასა,
სულგრძელება სჯობს, უცვილოდ ლალ-მარკალიტოა წყობასა.
გულ-სწრაფი კლავს მსგავსია ანაზღად გამოჩინითა,
მერმე ფიფქსაკით გაღნება ადვილად ცრემლთა დაწითა.
სინჭარით ხელის გამხრელი თავსა დაიურის ქვიმასა,
ლხინშია ფეხსა მოიტებს, დააქცევს ღვინის ჭიმასა!

მწირმა უთხრა: სულის უსაყვარლესო ჩემის გულის ცმუნვა აწ შენ დაწუნარე, ჩემის ღვიძლისა დაკოდილობასა სამართლებელი საღბუნი მსწრთელ დამადეო, რადგან ესე მაცნობე, რომე ამა აღმორგებულის ცოდვის შემთსვევისათვის ბრავალი ამხანაგი მყოლია, და რა რიგადაცა მათი სასე ჭკეყანისა პირთა ზედა თქმულა, ჩემი ესე არაკიცა თურე დანიწერებისო.

რომელმაცა საქმე სასწრაფოდ ქმნას, სულგრძელების სარტებლისაგან უნაწილო დარჩება მისთათანა, რადგან ესეთი სახელი ცაუთქმის. მაშე, ჭკვიანისაგან ხამს გამოცდილება თვისსა წინა-მძლოად შექმნას, თვისსა რჩევისა სარკესა მეცნიერების ნიშნებისა და უტეუნურთ სწავლათა გარჩევა შეიგნას, და ყოველ-ყამ სულგრძელობის განზრახვისაგან მიიწითს და სულმოკლობისა და სინჭარის შეედებასა მოერიდოს, რომე სუკ-სიანობის შემდგომი საბედნიეროსი კელსა ზედა აღმოაჩინოსო.

თქვა შიში

გულის სადავე მოთმენის ხელთა მიუპუარ საჭერად,
ღხინის ბურთს მოცდის ჩოგანი აღებად უნდა საჭერად.
სინჯარის ცხენსა ნუ არბეე სწრაფად მას ერლო საჭერად,¹⁸⁵
და წაგმტევა და დაგამსხერკეს ხორცსა ძვალთა საჭერად.

სინჯარე კაცსა ესეთსა მთხრებლსა შთააგდებს, ასსა წელსა გვადოს, გვადარ
ამოვიდესო.

თქვა ლექსი

სულგრძელება სჯობს, მოიგე, სინჯარეს მოერიდვა:
სიწუნარით ჭყუნს იპოვებ, მოთმენით შემოჭერიდვა!

¹⁸⁵ გარიანტი: სწრაფად ერლო საჭერად.

ხარხითა და ზანზრახვით მტრის ზირისაგან
მოკრწინისათვის.

რამ ზრძანა: ეგე არაჲ, კაცმა რა გაუსინჯაჲდ თავი თვისი აღბორკებისა-
გან დანანებისა ზღვას შიგა ჩაიგდოს და მოუთმენლობისა სამძიმარისა მასეთა
გაბასს, რომელსა მასუჲან სინანულმა კვლარა არგოს, — გულნებიურად მოვიდინე.

აჲ, თუნა არ დაჲქერ, მეჲვიდე ანდერძისა თქმაცა შესძინე და გვიამბოე.
რომელი მტერთა შორის რომე მოჲხდეს, და ერთმა მტერმა მეორე დაიძაბუნოს
და მრავლითა ჯარითა გარე მოიგვას, და მისი მარჯვენა და მარცხენა მსარე სრუ-
ლობით დაჲბურას, და მას შეჲკრკებულსა თავის თავი სიკვდილის დარგსა-თანა
დაუნახოს, მან ასეთი რამე იღონისძიოს და სამჯობინარო მოიგონოს, და ესე-
თი რამე ჴმნას და ერთ-ერთი მათგანი გაიწეოს, მას ზედა სიკეთე ჴმნას, და შა-
მანი დაუღვას და თავი ცოცხლებით მოარჩინოს, — ესეთსა საქმესა შინა ფერხისა
შეღვა ვითარ ხამსო? ანუ მასუჲან ერთის მტერისა შეჲწენითა და მოხმარებითა
მის მხელის ჴირისგან გამოხსნა მიეცეს, მას ჰირობა რაკვარად უნდა გაუთავოს,
ანუ ნაცვლის ტეხა რომლის გზით ხამს რომ მიადგოსო? — ბარამან მოახსენა:

— მოჲყრობა და მტერობა მიწვიე მტერიც არ იქმნებისო, ამისთვის რა-
მე ნადაგ ერთისა მიზეზითა იქმნების, და უოველი მიზეზი მალ გამოიგვლების.
ამისთვის მოჲყრობა ჟამისაგან არ დაჲკვლდება გაცულების ამ რიგად, რომე ვი-
თამცა მათ შორის მოჲყრობა არ უოფილიყოს; აგრევე მტერობაცა გულთა გაც-
თაგან გაიდევნების. ჴვენიერთა კაცთა მოჲყრობა და მტერობათა სიმტერიცა განა-
ფხულის დრუბლის მსგავსია, რომელი ხან წვიმს და ხან გამოკვალავს, და
ერთსა შირსა ზედა არ დადგებისო.

თქვა შაირი

მოჲყარად ვისცა გველობდი, გული მივანდეე გონება,
მისი ესტან ჩემი მტერობა, მოუწინდა ავის მონება¹⁸⁶.

ამ ჟამად მტერ-მოჲყრობასა არა სდევს სრულ დამონება,
და გაესინჯე — ორივე ცრუ იყო, მომეცა მით დაღონება!

ამ ჟამის კაცის სიჲყარულსა და სიმძულვარესა ესეთი სიმტერიცა აჴვის, რა-

¹⁸⁶ ვარიანტი: მოუწინდა ავის ნ დომეზა; მოუწინდა ავის მტერობა.

გვარადაც შირობა და წყალობა—ხელსა, უხეობა და გაცემს—მთვრალსა, შებუღვა—
უცოდინართა, ღიჴნა—მტერთა, მეკობრობა—მეფუთა, სიკვლეუცე—შენიერთა,
ზნე—ჩხვილისა. ამით ყოველთა არცა ერთსა სიმტყიცი არა აქვს, და არცა გული
ამათსა უცვალებლობასა დაუჯერება.

საქება ფისტიკბურთი

სრულად კარგია საყვარელისა შირი მოყურულად შეიერთოდეს,
მაგრამ რას არცებს, მას შირობასა ბოლო მამინეე მოკვეთოდეს?!

ბრძენთ უთქვამთ, მტერებთან ერთ-შირად მოყვრობასა ნუ მოიკვეთო, და
ნურცა ყოველსა მოყვარესა სრულად მიენდობიო.

თქვა შირობი

მოყვარე ესრე ნუ გინდა შუა ბეწე დაუტყუებლად,
ნურც მტერსა ესრე განაძებ, სრულ შეჭმნა შენად მწყენელად:
თარივე მსარე დაიტყე, არ იქმნა ერთით მზღვეველად,
და რისხვა და ურისხველობა ხამს მისაცემლად, მძღვეველად!

რადგან გვიცნია, რომე ამ უამისა მოყვრობასა და მტერობასა კვადენი სიმ-
ტყიცი არა აქვს, მაშე, ხამს საბოლოო საგანებელი მოკიგონოთ, და სრული
ცოდნა-გარჩევა მოკიგოთ. მტრის ზიანისაგან მორჩენისათვის და მშვიდობის
მოკლენისათვის ჯდადოს და ესეთი საქმე ხელით არ გაუშვას. ამით კარი გან-
სმული დასვდებისო, და მის სახის მოღებასა ემსგავსების, როგორცა თაგვისა
და კატის არაყთა შინა მოუუყვანათო.—რამე ჰქითხა, როგორ ყოფილათ?

ბარამან თქვა არაყო

მოუუყვანათ, ბარდის ტყეში ერთი ხე იდგა, ყოველის ხისაგან უმაღლესი,
სისხოთა და სიდიდითა მას ტყერთა შინა გამოჩენილი.

თქვა ლექსი

ყოველი ხილის მომცემი, ხუნი რაც მენაყოფათ,
წაღკოტს მისით აქვს შეენება გულისა დასაყოფათ.

მის სის ძირსა ერთი თაგვი მეხუდრობდა, გულით ხარბი და ანგარი, ცო-
დნით სრული და მიმხლომი ესეთი, რომე ერთისა განსანჯიოთა ათასთა ხუანჯთა
გასწინადა, და წამთა შინა ათასთა ხრეოთა მოიგონებდა.

თქვა ლექსი

თაგვი მეღისა უხერხე: მან გაადვილის ძნელად,
ასის წლის წინათ საცდურით შესცვალის ნათლად ბნელად.

მის სისა სახლოკესა ერთი ციცა დაბუნაგებულ იყო. მას ადგილსა მომ-
დირე ვინმე მოკიდა, და მუნ მასხნი რამე მომართა და მტირედი ბორცვი მას და-
ტანა. მან სუსუნატმა ციცამა მასე აღარ მოისაზრა და მოსუენებითა სორცისა მიმარ-
თა. ჯერ კბილი ბორცვისა(თვის) არ მოკვიდა, რომე მას ფატერთა შიგა ჩაყარდა.

თქვა შინაო

სიხარბე კაცსა გააბამს გამოუხსნელსა მხესს,
შეიკრებს, მგრამ ვერ ხედავს განბნეად შესანახესს;
ხორცს აზიანებს, სულს აჩნებს, ბოლოდ ჩაატღებს ნახესს,
და რა უფო სხვათა მომხვეჭთა, მიეხედოთ მათსა სახესს!

თაკვიცა მამინ საზრდოსა სძებრად ხერხელთაგან გამოვიდა და მსწრათუდ მხედველისა თვალთა მიმოიხედვიდა. ანზღად ციცას თვალი შეჭკრა. რა დაინახა, შიშით სახედველი დაუბნელდა: ახლორე იყო და მისის დღეგრძელობის იმედის თოჯის სისხო ძაფსაკვით გაწკრილდა, და გული და გონება დაეკარგა. დაეცქირა, განიციან: მონადირის მახესა გაბმულ იყო მონადირესა მხურვალის გულით ლოცვა დაუწყო და ციცასგან მოჩინისათვის ჰმადლობდა. მოიხედა, სხვის მხრით ერთი კერნა დაინახა, მისად შეპურობად განმზადებულად: მისთვის სასიკვდილოს მშვილდისათვის ნდომის ისარი დაეკილოკებინა. თვისსა ხეს რა მიძარტა, ნახა—მაზად ვეკვი შემომხვდარიყო და მისსა მოტაცებასა ღამოდა. შიშისა ზარმა შეიპურა და გული მისი განერთომისა ძრწოლამან მოიციცა.

თქვა ლექსი

ტე, ბედო გრულო, ტემდურვი: მტერი მიმარე მე ასე,
გზა უოულვხით ჭირით მომიცევე, უსკოდ შემქმენ მე ასე!

შეჭირვებული თაკვი იტყოდა: წინ წავდებე, ციცა დამიჭერი, და შევიჭვი, კვირნა შემეპურებს, და თუცა აჭკვე დავდებე, ვეკვი ამიტაცებსო. ვამე, ესოდენისა მტერისა სმუად რამ მელხინებაო! ესოდენსა საზარელსა საქმესა რამ ვუხრი-
კო, და ანუ რომელი ხერხი წარემართო? ესე ურვისა არავი ვისთან მოვიუბ-
ნო, ანუ ესოდენისა ჭირისა წამალი ვისგან მოვიძიო?

თქვა ლექსი

ბრავინ მივის მისანდო, კვითხო განზრახვა ჩემია,
ბრავინ შემწე—მას კუთხრა, ეს ჭმუნვა გასაჩემია!

აწ ჭირთა კარნი განხმულ არიან, და ღზინისა გზა — განმორკული და გრძე-
ლი; შეჭირვებასა შირი ჩემენ უჭმნია, და გასაცლელი ბილიკი მომჭერი! ესეთსა
საქმესა შინა მმართებს გული ანდამატებრ განვიმტვიცო, და თვალი მოსარჩე-
ნელს გზას დააკვირო, ნუ თუ საწადლის მწდუმა ჟამის სასარკებლო სასმელი
მასეას, და წამ-დაწუთ მწერადობის შხამი სიდოცხელსა შიგა არ შემერიოს!
შტვიცად მდგომელი კაცი მას ეწოდების, რომე არცა ბედნიერობისა შორთდირი-
სა შემოსათა საღზინოდ ბაკე გაადიმოს, და არცა სიმწარის ფადლის სმითა ნა-
ღვლისა თვალთა ცრემლეუობდეს.

თქვა შინაო

კაცი საწუთროს ზრუნვასა, ან შუება მოსკუნებასა,
ნუ ხარბობს, ხურცა მოიწყენს, სდგენადეს დიდსა მცნებასა.

სოფელი ღადრობს, არა დგას ერთს ჰირსა, ერთს ნებასა,
და ხან ამას იქმს, ხან იმას, ჭება თუ მოუიყენებას!

აწ ესეთისა ხორშაივსაგან კურა რა დამოყარებს ჭკუისა ჩრდილისაგან კიდე,
რომელი ბრძნული მრჩეულია: არას საქმიითა შიშისა გულსა შინა არ შეუშეებს,
მოუღონოებასა და შეწუხებასა თავს არ მისცემს. მეცნიერთ სწავლა ამას გვაძ-
ნებენ: ჭკვათ მყოფელთა კაცთა გონება ზღვის მსგავსი უნდა ჭქონდეს და აღ-
რე არ გაღნიოშდეს; თუ არ ცურვითა, მისსა ფსკერთა არ ჩაისულებოდეს; რო-
მელიც მას შიგა ჩავარდეს, საიდუმლო იგი არვისგან შეიტყობოდეს და არცაღა
გამოჩნდეს. რათღენიც ჭირისა და ნაღლის ღვარი მოიწიოს და შეერთოს, კერ
შემდგომოს, თვარა, თუცა მწუხარება გამძღავრდა და ნაღველმა მოიფრა, საგო-
ნებელსა კედარ მისწვდება, და გამოჩრჩევა დაკარგება, და ზღვის მსგავსების სარ-
კებელი ცოდნა მისთანა აღარ დარჩებისო.

თქვა ლექსი

გულთნის კაცის წესია ფერხისა მაგრად დგომანი,
რავინდ გარ შემოხეოდეს სიმრავლით რაზმთ მოდგომანი.

რომელიცა სხვასა გულის თქმასა შემოიკრებს, ეშმაკის მანჭნებასა თვისსა
გულსა შინა დაწერავს. ამისთვის მისის რჩევისა სთფურველი ურტყიციო არის, და
მისის საგონებლობისა ბაზარი უფაჭრელად მოსცდების. რა გონების სიწმიდის
სარკე ეშმაკის საბრხისაგან გაშავდების, და სწავლელსა მას შიგა კედარ დაინა-
ხავს, რაჟცა გამოჩრჩევისა მგალობისა აღმოკითხვა ენებოს თავლითა, თავლი რად-
გან ავის გულის თქმისაგან განრყენილი იქმნების, სიგეთისა უსტარი მისგან აღ-
მოცნობად გაჭირდების. ერთსა ბრძენსა ამ იკავებდ უთქვამს

ღ ე ქ ს ი :

მოგონებაზედ ამხედრდი, ეცადე კეთილს რჩევასა,
რული გულის თქმა გაუშვი, გაცდუნებს, შეგაქმს ზღვევასა!

აწ ჩემთვის ამა რჩევისაგან უკეთესსა გერას მოვიგონებ: მას ციცასა დაკე-
ზაო, ამით რომე რადგან ჭირისა მახესა გაბმულა, ჩემგან კიდე შემწე არა ჭყავს,
და თუცა მან მე მოხმარებისა ჰირი მომცა, იგიცა ჩემის შეწევითა მოჩრჩებისო.
თუცა ციცამა ჩემი სიტყვა ჭკუისა უერთთა გაიგონა, და ავი საქმე არ დამანახვა,
და ჩემისა რჩევისა სიმართლესა მოეხდო, და ხერხითა და დადობითა არ მიიჩ-
ნია, და მაცდურობის ხლათსა და ზაკვისა ხვანჯთა არ შეუდგა და მისს ფათე-
რავს — ჩვენგან წმინდა ორთავე კეთილად სიმართლის ხელი მოგვემართების და
გამოხსნის მოსავალი მოგვეცემისო, და სხვანინცა იგი მტერნი შურსა დაუტეო-
ბენ და სხვასა საქმესა გამოუდგებანო.

თქვა ლექსი

რადგან მოყარეს მოკაცრავ გულთა სწავლითა,
მტერთა უთხარით: ნუ არის¹⁸⁷ საქმიითა უწინდელითა!

¹⁸⁷ გარიანტი: ნუ ეღის საქმიითა უწინდელითა.

ამა განზრახვისა უკან თავი ციცასა მიეხლა და ჭკითს: რა მოგელენია, ანუ რაჲ მოგწყალო? ციცა ამოტირდა და უთხრა

ღ ე ქ ს ი :

რა გითხრა ჩემი ! მზავი? ვიწვი ცრცხლითა მწველითა,
ბატეთა ხმელთა კერ ვაღბობ მიწვივ ცრემლითა სველითა!

ტანი სიტყველის თოკით შემკურია და გული შეჭირვებას ნაღვლით შემბლავლიაო თავკმა უთხრა

ღ ე ქ ს ი :

სიტყვა მიცხ შენის წინაშე სახვამიადო სათქმელი,
ხანი მოსწრაფდა, არა მაქვს ყამი ჰოენისა ამქმელი.

ციცამ დიდი ფერობა დაუწყო და უთხრა: რაგა გულითა გიზრე, უჭრთა-
მოდ თქმა ხამს მისი, და მის დამაღვასა სარგებელი არა აქვსო. -- თავკმა უთხრა:

— ვეკობ. ვასმოდეს ჩემი სიძარბოლე, და ჩემი მუსთლობა არავის ენა-
ხოს, და არცა მატყუარს გაცხს სინათლე ექმნების. ესე იცოდე, მიწვივ რაგა
შენ აჲ დაგემართება, მისი მონატრე ვარ, და შენისა საწადლისი მიუსდომელობა
ჩემი სასიხარულო უოფილა. ნიადაგ ჩემი საღვინო იგი უოფილა, რაჲცა ჭირი
და განსადელიო წაგვიდებია, მაგრამე დღეს ამა ჭირთა შიგა შენი ამსანაგობა
მომიწადინებია; ჩემი გარდარჩენა ერთის გზით მომინახავს, რომე შენი გამო-
ხსნასცა მისის საქმით ექმნებისო! ამა მიზეზისათვის შენს მოყვრობასა ვგდი-
ლობ და სამეგობროსა ორბაღსა ვქვარაო.

უთხრა ღექსი

ესე მოყვრობა ორისა მიზეზით მომიგონია:
არ საზიანო მიზეზი და დიდად სავარგონია.

შენსა მეცნიერებასა ესე ფარული არ შეეჭმნას, ამისთვის რომე მე არ გე-
ხერხები და არცა ჩემთან ორგულება არის, და არცა ავი გონება მაქვს. მე ამა
საქმისა სიძარბოსათვის ორსა მოწამესა წამოვაუენებ: ერთსა კერასსა, რომელი
ზურგიით მიმზერს, და მეორე ვეკავსა, რომელი ხესა ზის და მიმელის, და ორ-
ნავე ჩემსა სიკვდილსა ღამიან და ჩემისა ძარღვისა აღმოწვდა სწადით. მაგრამ
რა შენ დაგვასლოდებია, მათ ჩემი იმედი გარდაუწვდათ. თუცა მე ესრე მიმინ-
დობ. რომე გული შემოჯერდას და გონება დამიწუნარდეს, და შენისა ბედნიერო-
ბისა ჩრდილსა შეკეთარო, ჩემი წადილიც ნათოფიერებასა ეწევა, და შენი მასის
თოკიცა გაიკეთება.

ამა სიტყვისა მოსმენაზედ ციცა საგონებელსა ჩავარდა და განკვირების
ზღვასა დაინთა, და მის გვებსა სიბრძნისა ნაბიჯითა ზომდა. თავკმა ნახა,
რომე ყამი შემოკლდა და ციცა გრძელსა საგონებელსა სინჯვიდა. თავკმა სმა
უუო: ზე, ჩემი სიტყვა მოისმინე და ჩემთა აუკეთა დაივარჯა მიქნო, რომე ბრძე-
ნი ცაცი მრავალს ექვს არ გამოუდგებისო.

უთხრა ტაეში

რად უძეგარობ, საქმესა წარობ? დრო მოკლეა, რასათვის სწენარობი
 რაკვარცა ჩემსა გულსა შენსა სიცოცხლესა ზედა გვახსარებ, გერე შენცა
 ჩემსა სულზედ იღებნდეთ, რადგან თითო თითოსა მორჩენა ერთმანერთისა სი-
 ცოცხლეზედა ჰქოდა. ამით ჩემი სიძარტლე ჭკასინჯვით გამოცხადებული შეიქმნა,
 და ჩემი სიჩქარე დროს შემოკლებითა.

უთხრა ტაეში

მეშინის დრომ არ მაცალოს, სიკვდილმა სული მაცალოს.

მე გეონათ, შენ ესრე დაგეხანოს, ჩემი საქმე ქაღილზედ უმოკლესი იყო
 და ტრახახზედ ნამეტნაჲ, და მე ჰირობის მიცემის გარდამავალი აწე შენცა ამა-
 ზედ თვალთა მანიშნე რამე, და ცოტა რამე სიტყვა ენითა მიბრძანეთ.

უთხრა ლექსი

ერთი ნიშანი მანიშნე ორთვალთ იმედად ნახული,
 მაგ წარბის სასოს მიკუნდო მოხრისა სახედ სახუღა.

ცოცხა თაკვისა სიტყვასა შეჭრდა, და რა სიძარტლე დაინახა, მის სახის
 გამო გამხიარულდა. თაკვი უთხრა:

— რაჲ მითხარ, მართალსა ჰგავს, და შენის სიტყვისა სისწორისა სუნთ
 ჩემთა საყნოსელთა ეწონებოდა, და მე ესეთი სუნსელება შენით მესუნებოდა, და
 სამოყვრო წესი გულისა ურთითა მეძიებოდა ესეთისა სიტყვისა გამო.

თქვა მრჩობლედი

სადამდე დაწავდებოდეთ ეცადე საცადელია,
 ომისა კარსა ნუ დარკე, იცო საქმელად მხელია.
 ვირე კეთილი შეგეძლოს, ქმენ უოლე დაუთვალავად,
 მხელს აღმართს არა შემართო ველობით გარდასაკვლად.
 უოკედი კაცი გაიწევე, დაეხსენე ქვეყნის ხოვასა,
 ახლო მოდებ და ნუ ესერი ჭვასა სურვილის გოვასა!

ესე იცოდე, მაგა სიტყვასა არა გარდავსცილდები, რადგან ორგნითვე სუ-
 ლის ბედნიერობითა ჩვენსა დახსნა ჩანს. მაშე, ჩემგან შეშინის გათავებისაგან კი-
 დე რაღა გაეწეობისო? თავგამა უთხრა:

— რა მე შენთან მოვიდოდე, ჰატეისა მომპყრობდე, რომე მტერი მისისა
 ნახეთა სირცხვილეული გარე მიიჭეოდეს, და ჩვენის საყვარლად გაწეობისათვის
 რა სცნას, უეწეოდეს, სინანული შეექმნას, და შენის თათისაგან მე შეგვა მო-
 მეცესო. — ციცა ამაზედ შესჯერდა და თაკვი, ამისი დარწმუნებული, ახლორე
 მიუდგა. ციცამ დიდითა ჰატეითა მოიხლერსა, და საყვარლად მოიკითხა და უო-
 კედიკე მისის გულისა სამიბელი არძანგი უეო.

რა კერძამა და უკემან ესე იხილეს, თაკვისა შოკნისა იმედი გარდაიწეო-
 ტეს და შეიჭენ. რა თაკვი ციცას დასჯებითა მათ ორთა მტერთა ჭირისაგან
 მოჩნა, თაკვისა ჭრასა სელ-ქეო, და საგონებელსა ჩავარდა და ამას ცდილობ-

და, თვისი თავი უდიდესისა ჭირისაგან რით მოერჩინა, და მისის ფერხისა მახისა გაკეთისა აუოუნებდა. ციცი სცნა, რომე თავი საჭმეს აკვიანებდა. შე- შინდა — არამც მახის ბაწარი გაუკეთელი დაადგოს, და კერე წავიდეს და მე ფერხ შეპურობილი დამიტყუოსო? მოუერობის წესის სიტყვა წინა დაუდგა და უთხრა:

— მალე, თუცა არ შეზარდი შენისა სიკეთისა ქმნასა და პაემნის აღსრუ- ლებასა! ნუ თუ რა საწადელსა კწიე, აწ პირობის სისრულესა ზედა ზარმაცო- ბო? შე ესე კიცადი, შენთვის მის პირისა დადგა ესეთი წამალი იყო, რომე უძითა და დროთა ათარისა დუქნითა იგი სასუილად არ იმოკებოდა და პაემანი იგი, მარტალიტისა მჯობი, საწუთროსა საგანძურთა არ იმოკებოდაო.

უთხრა შინაო

აწ კაცისაგან არ არის პირისა გათაუბანი:
ტეტუიანი, გერუგებიანი, მუხთლად იციან ქებანი!
ხათქვაში არვის უქმნია, არცა სიძარტლის თნებანი,
და ფასუენჭი არვის უნახავს, არცა ქიმიის რგებანი!

თაკუმა უთხრა: ღმერთმან მამოროს, მე ჩემის პაემნის პირის სახე უპირო- ბობისა მწვირითა შეესვაროო, და სამეგობრო კეთილი სახელი საგმობარს მ- ტიანესა შივა ჩაუწერინოო! გიცი, პირობის გათაუბა საშასუხო საბელაა, საბედ- ნიეროს გზის საგზადაა, ესეთი ქიმი არის, შავს მიწას თეთრად შესცვლის; ესეთი თუთია არის, ბრძანს თვალსა ამხედვარებს, რომელსაც სულაიკისა საყნო- სელს პირობისა სუნხულება არა ჰქნისებოდა, საჭებურის შამწრასი ნიაეი არა სცემია!

უთხრა ჩახრუხაული

ესე იცოდე, ნუცა იცოდე, უპირო კაცი, კინც არს დადარად,
იუოს მთიები, არა მთიები, იგიც არ მინდა მუკანდეს დადარად!

კატამ უთხრა: იცოა, მინდობა და პირობის გათაუბა, მეცნიერების სძლო- სა შესამკობელი, სიღამაზისა და სიკეკლუტისა დამაშენებელი ხალია? ხამს რო- მე შენცა შენი საჭმე ესეთისა წესითა შეამეო, თუ არა, თუცა პირის სახესა მინ- დობისა ხალისაგან დააცარიელებ, პაემნისა უფალი მზე მას ჭკრეტად თვალსა არ მიადგამს.

უთხრა ლექსი

ყოველგან საძაგელია მუნთალი, მიუნდობელი,
დადარი, პირის გამტენი, აღთქმისა დაუპურობელი!

კაცმა თუცა მინდობისა სამოსელი გამარცოს, და რაცა პირობა დაადგას მასზედ არ დადგეს, მას კერე მოუყა, ვითა მხენელისა ცოლსა წაკვიდაო. თაკუ- მა ჰქითხა: როგორ უოთილაო?

კატამ თქვა არაეო

უთქვამთ, ფარხის სოფელთაგანსა, ერთსა დაბასა შინა მხენელი კინმე იყო, მრავლისა გამოცდილებისა და სრულისა მეცნიერებისა მჭონებელი. უძითა ვითა-

რებათა შინაგთა მრავალი ტუბილი და მწარე კვამა, სუეროსა ბრუნვისაგან მხედლისა და ადვილის მოკლებსა მრავალ-ჟურ ენასა.

დ ე ქ ს ი

იყო ბრძენი და ცნობილი, სიკეთე მიუწოდებელი,
ტუღ-ჭედი, ენა რიტორი, მიწვიე კეთილის მნდომელი

ესეთი ცოლი ჭევა, შირი ღამისა ღამშართებრ უნათებდა, იატუნდისა ფერნი ბაკენი, შაქართა უტუბილენი, ღვინისა მძიმელთა სანუკართა შუშუშადებდა, ახალ გაზაფხულისა ასს ფერსა ღრუბელსაგით დაფანჩუნელს სიშაკსა ჭვიდდა, რამელი დროსა და ყამისა მსგავსად ას რიტად ტუღსა დაჟგოდდა.

თქვა ჩხბრუნაული

განდა სულისა კარგ უსულისა, გაში შექქმნოდა საქებარია,
იგ ოთხ ასოთა, დასანასოთა, შესადერწყად არ თუ არა!

მხენელი იგი მოხუცებული იყო და ათასის ცდითა მის დღეთა აღაშებდა, მინდობისა მარცხელსა ღვთისა ბრძანებისა ორნატსა შიგა ახნეკდა. ჟამთა კითარები(ის)ა ხელაკანება. ეს არის: უჩინელთა და ხელგამომავლთა უიმედო გაჭხდის, და საქმისა შუქილებელთა ბედნიერობითა სიმადლითა ცათა შუქსწორებს.

თქვა ღექსი

საწუთრო მრუდად მავალსა აქმდრებს, აღხენს შუბითა,
სიძარტლით მსკლელსა აწუხებს, ბზეს ვერ იმოკებს კებითა!

მოხუცებულსა მას მხენელსა ხენისა და თესვისა ძლიერის მუშაკობისა სახელი განჭყენოდა, მაგრამ საქმობის ხელის მოძარტვა არა ჭქონდა, მისსა დღეთა ხელ მოკლობით და შეჭირკებით აღაშებდა. ერთსა დღესა უოკლად უჩინელობისათვის მისმა ცოლმა ენა აუთენ და უთხრა:

— სანობამდე უნდა სახლთა კუთხეთა სხადე, უღონობისა დღეგრძელობითა სცხოკრებდე? შრომითა მუშაკობა გამდიდრების მიზეზია. თუცა მართალსა მსჯურსა შინა მოსამართლესა მდღეუარისა განაჩენი დაუწერია, ცდა მისსავე კოდურთა ზედა მოუნუსხავს. მაშე, კაცი თუცა ეცდების, მდღეუარსა საზრდელსა მძალდი ღმერთი ცდისა მიზეზითა მისცემსო.

უთხრა ღექსი

წესია, კაცი საზრდელსა ცდილობდეს მოსაღებელად,
მაგრამ ღვთისაგან ელოდეს, მისცემს ფას აუღებელად.

მე ესე მეჯობინება, რომე ფერხი საცდელად ტასდგა, და რაჟღა შეიძლო, სიცოცხლისათვის საზრდელი სარჩო რამე ხელთ ივლოო. მუშაკმა უთხრა:

— ო, შეენიერო! რაცა მითხარ, სიძარტლისა ახლო და სატუფურისა გზვისაგან შორს არისო, მაგრამ მე რაც ხანი ამ სოფლებთა შინა კაოსტატე, ამა ხეობის უოკელი მხენელები ჩემნი მუშაკნი იყენეს, და აწ რა შეძლების ნათელი

დამიშრტა, სასწენელის იარაღი არცა ერთი რა დამჩჩა! უმუშაკოდ ღონეს კერას კიბიებ და მუშაკობითა სიარცხვილი თაგს დაკიდვა—მეძხელებისა!

უთხრა შიიჩი

ვინც ზემის ტაბლის ნაბერტუით ძღებოდენ, ყოლე რჩებოდენ, მისს ნასუფრალსა ვერა ვკამ, სულცივა არ შეძირხებოდენ! ჩემის იფქელისა ტვირთკასა ვინა ვერ შეურჩებოდენ, და მათს საძაღნესა არ ვზიდავ, შეიღნიცა დამიჩხებოდენ.

ესეთისა უკადრისისა საქმისა ქმნასა იგი მიჯობს, ამ თემით ავიბარგო.

უთხრა ტაეში

სამკვიდროს გარდა უკედრება მტრისა არ მომესმინება.

ტაელე სხვასა თემისა წარვიდეო, და რომელითაცა რჩომითა იყო, მუნ ვიხილოთო. ცოლი რადგან ხელ-მოკლებით და ნაკლულკვანებით შეიწრებულყო, გარდასახლებისა ჭირსა დასჯერდა, და ორნივე წასკლად აეზადნენ და პირი ბაღდადის სოფლებისაყენ მიაშერეს. რა მავალობითა დაშერენ, ერთისა ხისა ჩრდილსა ჭეშე მოისკენეს და, ნაღელისა განსაქარკებულად, საუბარი რამე იწვეს. ქმარმა უთხრა:

— შე, საუკარელა უცხოობისა ჭირი რადგან თაგს ვიდევით და აწ სხვასა თემისა შვიდივართ, მცნობი და მოუკარე არავინ გვივის და ჩვენ მეცნიერი არავისი ვართ, ნუ თუ მის ჭეშენისა კანნი მოხერხენი, და მაცდურნი და მეუღლარენი იყუნენ და ავ-ხარცობას ეცადნენ? შენ ხომ... მოწყალე ღმერთსა შენისა სახისა სიკველურე უამხანაგოთ გამოუხსატავს; არამც შერის ცეცხლითა აღგზნენ და საშინოდ ხრიკი და საცდურები შემზადონ? შენ არამც ახალ ნერგობისა სილალემ აღტიტაცოს, მათ მოგადორონ და მოხუცებულა საბრალე უგულუბელს მეო და, ამა სიბერისა უამსა, სიმწარისა ცეცხლითა დაშწავ? მაგრამე ღმერთმან ნუ ქმნას, და თუ იქმნას, დაიჯერე—მე ჩემი სიცოცხლე აღარ მიხდაო!

უთხრა ღექსი

სიკვდილისა რიდი არა მაქვს, მაგრამ მეშინისა ამისა,
მე მოკვდე, შენ სხვასა მიჭყვანდე, წუთს არ მიგლოგო წამისა!

ცოლმა უთხრა: კკეთი სიტყვა რად შითხარ, ანუ შენმა ენამა რომლისა საგონებულთა წარმოთქვაო, და ანუ გუღთა შიგან როგორ გაივლო?!
უთხრა ღექსი

ვირემ ცოცხალ-ხარ—ვიმხელებ, არ გაკუერები ვიბობითა,
შენს სიკვდილს უკან საფლავსა დაუადგე ზელ მოყმობითა.

მე თუცა კკეთი რამე გონებთა შინა მქონებოდა, ამა მკზარობისა შრომასა არა თაგს ვიდებდო, საშეოფისა სურვილისა დაღსა ჩემსა საბრალეს გუღსა არ დაკისკმდო. მე რაც ვირკულსა ღამესა პირობისა ფერხი შენს სახლში შემოკდგი, მას მეორედ მოსკლამდე არ მოკშლიო!

უთხრა ლექსი

საუკუნომდი არ მოკშლი მას შირობასა დებულსა,
მაშინ უკადრება არ მითხრა უშირო ცუცხლ მოდებულსა.

თუცა გინდა აწცა ესეთსა შაჰმანსა დაგიდებ: სანამდისი ფარშამანგნი ამ ჩემსა გვამსა შინა ბუღობენ, ამა ზოროასისა ენითა შენის მადლობის თქმის მეტი არა რა დავატებო, და ვირე სიცოცხლის ბოლოკარგისი ჩრდილი თავს მადგეს, ჩემისა გულის სირი სხვის მახესა არ გაებას; საიქიოს მგზავრობამდე ჩემი სიუყარული შენის წინადაძმ არ გაეიყვანო, ჩემი შირობა ასრე გაგიტათო, და თუცა სიკვდილმა დღენი რამე მადროვა, ესე შაჰმანი და შირობა დამიდებათო.

უთხრა ლექსი

თუცა სამ სამ დღე დამძალდა სიცოცხლე შემოკლებული,
ამ შიროსა მაშინც არ გაკტებ, გუგონოს დამტყვიებული.

მხენელი ამ სიტყვასა ზედა გამხარულდა და ცოლისაგან ესეთსა შაჰმანსა დასჭურდა, და მისი ცრუ ფიცა დაიწმუნა, და გულნებიურად თვისს საუყარულსა თავი კალთაზედ დაუდგა და დაქინა. ზედ ამაზედ ერთი ცხენოსანი კაცი მოვიდა, კეთილად აკანმულსა ტაიჭსა ჯდა, შირ ოქრო სამოსელი ემოსა. რა მან დააცმა მიხელა, ესეთი ჭახუვი გაიცადა, კაცის ენა ბნელის ღამის განმანათლებლად იტყოდა, აღმოსავლის მთიებსა შეუდარებდა. თუცა კაცთა სახელეული წყვილისა ფარდაგას უკან მისსა ელვარებასა გაიხდიდა, ჭეუენისა მანათობელი მზე მას ფარდაგას უკან დაფარული ეკონებოდა; შირის სახე ვარდსა და შრომანსავით მოცაღლე ჭქონდა და ზედ შავი ხავის ნარდიონსავით დახუჭუჭებული აშენებდა.

შ ა ი რ ი

ამბრის ჩოგანი მთვარესა უპურია მოელვარე,
ჩოგნის მოსრასა მოუცავს საშუალ ბურთად მთვარე;
გიშრისა ბანიდი ხუჭუჭად მოუჩნდა შესაყარე,
და ზედა ციმციმად შეენოდა უკვდავებისა ცვარე.

დაცემან მან რა მისი კერე ტურთად შემეყული სახე გაიცადა, სურვილის მეფემა მის გონებისა თემი ტრფიალებისა დაშქრითა მოარბია და ჭკვა, რომელი გვამისა უხუცესისა, სამკვდრო სამოსელით შემოსა, და აღაშარაკებული ენითა ამა ლექსისა იტყოდა—

და თქვა ფისტიკაური

მხედარმა მძღვმა მოინადირე გული ჩემი და საცნობელია,
სულსა წაჭყარე სიბრძნის ღაგამი, ჭკუვის სადავე, საპურობელია!

მან ჭახუშაცა რა ჭალი იგი ნახა, სილამაზითა საყვირეული, ბუნებით შემეყული, ფერ შენებური, გულისა მომტაცებელი, შირის სახე კარსკვლავის უნათლესი, ელვარედ მასხივებელი, კვლურობისა მეტობითა მისის ხატის სარკე გაუნათლებინა. ესეთი შირი ჭქონდა, შარავანდვადანი მზე მისის შემუწნებობით იწვებოდა, მისნი ნათესაზნი ხატუთის მუშესა გვაჯითა გულსა სისხლითა აუქსებდა.

ჩახრუხადი

ტანი ვერხვისა, თერი კეცხლისა, სიმაღლე ზომით, ალვა ზრდილობით, უკლებნი ასონი ტრფიალთ სასონი, უცხოდ შემეული განუობილობით.

მისის სამშენებლისა ჭედისა მის ქალის სურვილისა ჭაჭვით ტუკსავით დაუბა, და მისის გულის თერი მისის ნდომის მახესა შიგა გაუბა.

დექსი

სურვილმა ჭარი დამასხა, სული მომტაცა დაგული, იელტოდე, მოთმენის თერი, თაჲ წაგე და გული!

ჭაბუკი იგი ერთის ადგილისა ხელმწიფის შვილი იყო, რომელსა ნადირის დევისსაგან მსახურნი მოსცილებულენ, და მარტომან რა თვალნი ორთა მათ ნადირთა მწოდარეთა მიადგა, მშვილდის მსგავსისა წარბითა ესეთი გულის შემეკრავი ისარი მკერდისა ნიშნისა მოახვედრა, რომე მოხადირე სურვილისა მახესა გაბა! მერმე ჭითხა:

— შე, ჭაბუკებო კაცთა გამახელებულა, და ჯი, ინდოელთა კერძთ მსახურთა სალოცავო! რა ხარ, ანუ სადეთ მოხვალ, და აქ სადითგან ჩამოტყრილხარო?

უთხრა დექსი

შე, უამიერი ნათელი ვისი ხარ წალოტისაო, მხალა იაჲ გაშლილა, არ თასო იოტისაო?!

ჭაბუკი მან დამწერისა დეიძლითა მწარედ ისულთქვა და უთხრა: ჭაი-ჭაი, მღვიმარე ბედა, ბელ-მძინარისა ამბავსა ჭითხულობო? თუცა ამა მღვიმარესა თვალსა ჭითხო,—

უთხრა დექსი

ერთი თაჲი მაქეს, არ უსხენ მას გარეშემო სამანი, უწამლოს ნადველს მოუცვავ, რად მომინდების სამანი.

ჩემის დროსა სასიხარულო ეს წლით დამკვლავებული ბერი კაცია, და ჩემი დაუდგარი გული ნადველსა მისწურვია... ჩემის სამოსლისა ჭაგარი რა ამას ხედავს, ჩემის საქმის საჩუკი, ესეთისა მტკერტელი, სიგოცსდეს მიძნელებს და დღეგრძელობისაგან გემო არა რა მაქეს!—მან კაჲმე უთხრა:

— შე, მშენებლისა გულისა საწადელი, და მოტაცებულისა გულისა საუნჯის საუთარო!

უთხრა ტაეზი

ბრალთა შენებო მწუხარი გალას იფდეს ნაზარი!

დიდი გასაძლისა, რომე შენ ამ გულის მომტაცებულისა მაც პირითა სიბერიით დამკვლავების კაცისა აღერსსა დასჯარებისარ, და კბეთი კველუცი და ტურთა უღონობითა და შრომითა დღეთა სიმწარითა აღამებო! აწ მოდი, წამომეკე, და ღზინისა სნატო დაგსვამ და ჩემისა თემისა დედოფალს შეგეჭ, და შენისა შატრისა და დიდების დრომასა ჩემსა ჭაჭვისა თიატროთა აჲმართავო!

უთხრა ლექსი

რაც გაუკვლია დრო ხანთა ვერ მოკუწვიო რბენითა,
აჭა, ახალი უამია სურვილის სიხარბენითა!

ქალმა რა მისგან წაუყვანის იმედი დაიღვა, რაცა წელან ჰაემანი დაედვა წამსა
შინა დაჰიწუდა, ფიცის ფიალი უშირობის ჭეთა დალექა. რა მან ვაჟმან ქალი
იგი სათავისოდ დაიგუღვა, უთხრა:

— ეჭა, ჩემო სულაო მომკახლე, ცხენისა გაკასა შემოგისუა და მხენელისა
გაღვიძებამდე შორი გუა შეკამოკლოთო. ცოლმან მის მხენელის თავი მუხლი-
დამ მიწასა ზედა დაუღვა და სწრაფად ცხენისა გაკათა შემოუჭდა, და მისის
ნდომის ხელი მის ვაჟის სურვილის წელსა შემოხვივა. ამჟამად მხენელსა მას გა-
ღვიძა და მიხელა: ჭახუეი იგი ცხენით მდგომარე იყო და მის ცოლსა სიყვარუ-
ლისა მკლავი საწადლის წელთა მოეჭდოა შავი კვამლი პირით ამოკლანა

და თქვა ლექსი:

მე მოყვარება გამწირა, დამაგდო უგურნებულად,
ძველი პირობა გატეხა ენებულმან მან საუნებულად!

შესძახა: ეჭა, ზენარისა გამტეხო, კვი რა საქმნელისათვის ხელ-გიოფთაოა?
ცოლმა შემოჭყვიელა: გესლსა ნუ მესური და ხორშავისა ქარსა ნუ მიბურავ! კველუნთ-
გან პირის გათავება ვისგან გასძიაოა? შენბიერთა მინდობა ესრე არ ეჭმნება, რო-
გორადაც თაგთირი და ცის ნადირი ერთად შეიყაროს! უწყალოთაგან მოწუადე-
ბაზედ რომ თვალი გეჭროს, ამას ჭკავს რომე ცუცხლსა ნერგი სანაყოფოდ
ღარგო. თუ არა შენცა გასძია, ესე რატვარად უთქვამთო?

უთხრა ტაეში

ესეთს ნურას იქმ—ინანდე, არ გერგოს, მოიწყინანდე.

ცოლმან მისსა სიტყვასა უური არა უბურა და მას ჭახუესა უთხრა: ადრე
ისწრაფე, ამა კვლისა სივრტესა მოვრჩეთო და შეურისა და განსუენებისა საკა-
ნესა მივანწოთო—ხელმწიფის შეიღმა ჩქარად მავალი მინდურისა გამკლელი ტაი-
ჭი, რომელი ნიაჭქარსა შეადარებოდა და თვალ-მახილი სახედველი მისსა მეურ-
ნობით მავალსა ფერსის წადემას ვერ ეწოდა,—

ლექსი

აშვიის ცრემლებერ უწყვეტლად ზედა-ზედ მალ მიმდენარე
ტაიჭი, ვეკლს უჩქარე, ჭკვანდა მიფრინავს ზენარე,—

იგი კვლი გაიბინა და წამსა შინა მხენელის თვალთაგან მიიფარა. საწყა-
ლობელი მისი ქმარი, მწუნარებით შეპურობილი, გულ-ნადელიანი, უგან გაუღვა.

ტაეში

ურვილი, გზის უმეტარი, კითხვით თან გაუღებოდა.

მოწყენილი გონებით იტყოდა: დანისა ჰაემანს ხანი არა ჭქონია, არცა
საუგუნო ეოფილა. რად მისს სიტყვას შეესჯერდი და სამკვიდრებელი დაუტევე?

აწე ანუ კითადა შეიქცევა, და ანუ რით დეკნა გუგრა? არცა ესე გუწევი, ბოლოდ ჩემსა საქმესა რა გაგება მოსდევს, რომელი შეუმთხვეისო!

თქვა ლექსი

წავალ გულისა საძებრად, უფურხოდ მოკლევი არესა,
თავი და ბოლო არ უჩინს ჩემს საქმეს საწყენარესა!

მათ ქალ-ურმათ რა სამი ეჭვი კლეს, ერთსა ხის ჩრდილსა ჭკეშე წყაროდოდა, მუნამდე კვლუცი იგი დაშვრა და ურმასაც მოწყენა გამოაჩნდა, — მუნ განსვენება მოინებეს, და მერმე გზის შემოკლება. ამის გამო ცხენით მის ჩრდილს ჭკეშე გარდასდნ, და წყაროს პირს დასხდნ და საუბარი რამე დაიწყეს. ჭახუმიან მან მის შენაიერისა სახისა, თმა ხუჭუჭისა პირსა მიხედა და თვალი შეადგა: კვცხლის წყალ ნაწიამართა თვალთა კილოებთა გარემოთა იისა და იასამანის მსგავსად მორთულსა ხედიდა. ზედა ამას იტყოდა

ლექსისა:

გიშრის მაწაგი დათანხვით ბროლზუდ ხუჭუჭად მდებარე,
გთქვი: დღე და ღამე არკვით ვინ შექმნა ესე მდებარე?

მას უცხოდ შენიერესა, ბანოკანთ თვალსა, გულის მომტაცებელსა, რა ვაჟი იგი სიტურთისა საყარდეთა შინა ნერკად ხედიდა; ასეთ ნორჩისა უხსლესისა მას სჭკრეტდა და ამა ლექსსა იტყოდა—

და თქვა შაირო

ოე, შენი ტანი წერწყეტი, კვიზაროზი თუ სარუა,
შირი კარდი და შრომანი ზოგან საითთა სარუა,
მისთანა სუნი სუნნელთა აა და შაშვრას არუა,
და შენთა კერ მჭკრეტთა ნიადაგ ღაწენი აქვსთ ცრემლით სარუა.

მხენელის ცოლსა რკმია აუშალა და სტომასქსა შემოეჭიდა. შარდი მოუნდა, უგაცრად დარჩომისა და ურმისა მორიდებისა(თვის) მას ხესა მოშორდა და ტუის შირად მიდგა. ჯერ ტუესა არ მოჭთაროდა, ერთი დიდი ღომი, რომლის შიშითა ცის გრკლისა ღომი ღორუბელსა პირსა იფარკვდა და ჭკეშისა პირსა ზედა მისისა ტოტისა ძაღისა გამო ხელსა კერ გაიმკვდა —

ჩახრუხაულო

უვიროდით მრბენი, მხელ მოამბენი, მისკენ მორბოდა განძინებულად,
ცის უსახარი, მის მოუბარი, თუ შეებმოდა — გახდის ვნებულად.

რა ღომმა ქალი იგი თვალთა გაიგდა, აიტაცა. რა ვაჟს ღომისა უვიროდით ესმა, მიხედა — მისი გულის წამლები ტუეთა შინა შეიტანა! რა ესე სახა, სწრაფად ცხენსა მოახლტა და უდაბურს ადგილსა მიაშურა.

ტ ა ე შ ი

სამულეკლი დაინახა, საყვარელი კერ იახსა!

ხელმწიფის შეიღმა შიშით ადგილი იგი ესრე გაიბინა, უკან კვლარ მოა-

ხედა, და მისი საუკარელი ღომისა ჭანგში მით გაება. რადგან იგი უშირობის
თესლსა ზაქმის გატეხის ხნულში სთესდა, მას მკა დაუწყო.

ტ ა ე შ ი

ბოლოდ მომეცა წესია, რაც პირველ დაუთესია!

მხენულმან მოდღეუბულმან, მათ უკან დეკნით მაშვარლმან და დაყარდნილმა,
მას წყაროსთან მიაწივა და მათი კაღინა კელარა კჭოკა.

დაიძახა და თქვა შაირო:

ჭირნი ჩემნი კისაც სჭირდეს, მგოდუბდეს და ამიტორდეს,
საუკარდისა დამყარგაგმა მომიგლოკოს, კითა დირდეს;
მან შირობა გამოტეხა, სხვალა კინმცა გამოშირდეს,
და მისგან კიდე რა მეღხინოს, ანუ რალა გამოჭირდეს?!

მერმე პირველ ნახულობისა ესმთა და დროთა იგონებდა, და მისის გურო-
სა ცრცხლით გულ-დაიწვარი ტიროდა და მდუღარესა ცრემლთა თვალთაგან აფრ-
ქვედა, და თქვა

შ ა ი რ ი:

დღეთა ჩემთა კიციროდი, კისარუბდი ბაღთა ღართა,
გიოთ ბუღბუღი დაუმღეროდი კარდსა, კითა მძლავრთა ღართა.
რა მეგონა გულის დაჭრა ასაკურე ასაღართა,
და აწ კემობ სოფელს უხანოსა, გაუზომელ, გაულართა!

გამე, მისი ელვარე შირო მიმეფარა და ბნელის ბინდი საჩემოდ გამოჩნდა!
ჩემისა გულისა სიხარული და განსვენება ხორაშავის ქარისაგან მოიწელა, და სუნ-
ნელთა ვევიღთაებრ, შემოდგომისაგან გაცუდდა!

რა ტიროლი და გოდება დაასრულა, თვისისა განმახლებელისა კვლი ნახა,
ტუისაკენ მიიკვლეოდა. მას მიჭევა, ზედ მიადგა. ღომისა მისი უმე გაეხეთქა და
ზოგი რამე შეეჭმა, და სხვა მუნვე გაეშვა. რა მან ბერმა მოუძღუტეულმა ნა-
ხა, განკვირებაშა შეიპურა და სენა, ესეთი საჭმე შირობის გატეხის გამო წაჭკო-
დებოდა, და ზაქმის გარდასვლისთვის ესეთსა სატანჯველს შევარდნილიყო.
ხანსა რასამე სჭვრიტა, მას მიზეზსა და თვისისა უცხრებასა ზედა ტიროდა.

შ ა ი რ ი

ბაკეთა კალალებანი ზეცათა აღიწყოდა,
თვალთა ნადენნი ნაკადნი კახართა მოეწყოდა,
არ ჭყუნდა გულის დამდები, არცა ვინ შეეწყოდა,
და მისის ენითა მისივე სკუბელი დაიწყოდა!

შეიტქა და თვისსავე სამკვიდროთა მიმართა.

ამა არაქისა სარგებელი ეს არის: რომელმანცა ზაქმის შეკვრის თოკი ხე-
ლით გაუშვას, სატანჯველისა ჟაჭვითა გულისა თვისისა თვენსთა შობამს, და
ჭირისა ხალაჯაურსა სულისა კისურთა შეუყურისო.

თქვა წყობილი

უპირობობის სრავალი
ხადაც გაჭყინო მრავალი,
იცი, აიღო რა ვაღი?
მოხხრდეს უოკლი სავალი!

თაგვმა უთხრა: ესტან, რომე პირის ტუხის მზაკვარებას კეთილის მოჭმელს-თან დაზაკება არა უცს, მაგრამე ჩემი გონება სხვას რასმე ხედავს და სხვა რამე უჩვენებიაო. გირე მის შიშის მტკერი რჩევისა მთავარისა პირიდამ არ მოიხანების, მანობამდე არ შემიძლიაო რომე უოკელი შენი ნასუულობა გაესხნაო. ციცამ უთხრა:

— ესრე ჰტავს, ჩამგან თურე გეშინია! აწ მე რომე შენთან ამხანაგობა და ჰემანი დამიცს, და პირის გამტყელისა ძაგების იგავიცა შენთვის მიაშობა, შენ პირის ტუხას ხელს ნუ მიჰყოფ. პირველად რომე ჩვენ შუა მტურობა იყო, გტკვი-შეია, და აწ სამოუეროს წესისა ძველი შური გაუსოცია, და ესე ხამს დავინახოთ: უპირობობის ბოლო შერტყენის მომცემელია, და რომელიც გარდაჰხდება, ადრე მისაგებელი მიეკება; და ცრუ ფიცო დლეგრძელობის საფუძველსა დაარღვევს, და ჰემანის გატება სიცოცხლეს შეუმოკლებს... მე შენისა ერთ-პირობისა იმედი მაჭკს, რომე შრომასა არა დაზარდე, რომელიც ჰემანი დატვიცს მისსა დარღვევასა არ ეცადლო.

უთხრა ღექსი

გინ ჰემანსა ეტრუვოს გასატყხელად პირისა,
მის სულს მიაგოს უფაღმახ ტანჭვად სიმრავლე ჭირისა!

* რომელიც ჩემი გულისა საწადელი შენ გითხარ, ვირემ მე გულ დაჟურებით მას არ დავინახე, არას გზით მანობამდე მე ამა პირსა არ გაუასრულე, და კერცა ამა მახისაგან გამოვიხსნიო. — ციცამ უთხრა:

— რაჲ გე შენის გულისა საწადელი მითხარ, რომე იგი მეცა გავიგულო, და შენისა ჭკვისა და მეცნიერობისა მაგალითა გამოკსრხრავო? თაგვმა უთხრა:

— მე ამისთვის ვიურვი, რომე მოუვარენი ორ სახენი არიან. პირველი ეს არის: მართლის ნდობითა, სრულის წადილითა და გუნების დაჟურებით იგოს, და უხამსი სუქმე და სიხარბე არ ერიოს, და გაერთებით და საუარლად გაიწვენენ; მეორე იგი, რომელი უგულოდ: პირ საფერისად, ანუ სიხარბისათვის, ანუ სხვა მიზნით მოუერობა ჩამოაგდონ.

უთხრა შიარი

მოუვარე მოუერის წელულისა ხამს ადრე საგურნებელად,
თაკრე ენითა მეკსარსა რას ვაქნეე თავის მჭებულად?
გერც მარგოს, კერცა რა ირგოს, კერც მეჭმანს ცეცხლთა მესებულად,
და აგრეე შორს ყოფნას სჭობად, არ ახლო გკერდს სასლებულად!

* გამოშვებულია ფრაზა: «თაგვმა უთხრა»... რედ.

მათ, რომელთაც დაჭირებისა და დასჯელისის სახსად და ფარად მოუ-
მოუკრებიან და სასარჩლოდ შემწედ მოუპოვებიათ, მათი საქმე ერთს რიგზედ
არ დადგების: ხან შუამდგომელით ღვინისა დაიფუნენ, და ხან სიმრუდის ხარის-
ხით კაცის თვალთა უხილავად საყვარლად ჩანან.

უთხნა ფიხტიკაურა

ხან მოყვრობისა რქე და თაველი სდისთ, უწყაროებენ ტვილად მცენარსა,
ხან სამტეროსა ისარს ისვრანს, ცუელით მოჭკუეთენ ძირით მცენარსა.

მცოდინარე კაცი ესეთსა საქმეს განინჯავს, არ აუჩქარდება და შემოუ-
ცდის, და სრულობით თავისის ნების სადავეს ხელთ არ დააგდებს. ნუ თუ
მისის საქმისა სამჯობინაროდ ბოდიშის წყრილება გამოძებნოსო?—ცოცამ უთხნა:

— დაა მცოდინარე და ჭკვათა შეოთელი უოთილხარ! მე შენი ესეთი სობრ-
ძნე არ მეტონა, მე ესეთი სიტყვითა მრავალი სარგებელი შემძინე და გამოცდი-
ლებისა კართა ასახმელი ხელთ მომათვალე. აწ ესე მნებავს ესრე იქმნას: ჩემი
ნასკვიცა გაიხსნას და შენც ცოცხალი დარჩე. აწ მითხარ, ესე რომლისა გზითა
იქმნებისო? თავკმა გაიციან და უთხნა:

ტ ა ე ბ ი :

სად სნეულია მღებარე, მუნცა წამალი მეგებარე.

ჩემი რჩევა ესე არის: უოკელი შენი საყრველი დაეჭრა და ერთილა ნასკვი,
რომელიცა შენი შემპყრობელია, იგი ჩემისა სულისა მძველად დაუტყუო, და ესეთ-
სა ჟამსა დაეხედო, როდესაც ესეთი საქმე მოგვედინოს, ჩემდა სასიკვდილოდ
აღარ გეცადოს; მაშინლა ნასკვიცა იგი გავეკუთო, რომე შენ კრულებისაგან
და მე შიშისაგან ორნივე მოერჩეთო! ცოცამ სცნა, რომე თავკვი იგი, გონებით
ფრთხილი, სატყუარად მოუფდენელი იყო, მაგრამ უნებურად მისი რჩევა თავს
იღვა. მან თავკმან სხვა უოკელი ნასკვი დაეჭრა და ერთი, რომელიც პირველვე
ეთქვა, იგი დაუტყუა, და იგი დამე ესრე შეჭირვებით გაათენეს. რა დილაზედ ფას-
კუნჯმა მფერინველმან აღიონისა აღმოჩენასა ფრენა დაიწყო და თვისი ნათლიანი
ფრთე ჭკუანასა ზედა გაშალა,

ღ ე ქ ს ი

რა ცამ ღამშარი ანთო, მოხილვად სანადიროსა,
ღამის ნადარნი შემოფრთხენ, იელტოდენ სანაშიროსა.

მონადირე იგი შორით გამოჩნდა. თავკმა უთხნა: ჰუმბის აღსრულების ჟამი
მოაწიაო, და რაღაც თავს ვიდევ, გაგისრულებო. ცოცამ მონადირე დაინახა,
თვისი სიკვდილი დამტყვიცა. თავკმა წამსა შინა ერთი იგი ნასკულთაგა ესეთსა
დროსა გაუკეთა, თვისის შიშისაგან თავისათვის აღარ ეცადა და სწრაფად
ხეზედ გავიდა. თავკვი ესოდენის ჭირისაგან მორჩა და ხერელსა რაშემე შევიდა.
რა მონადირე მოვიდა და მასის მედეები დაჭრილი ნახა, გავეირვებამა შეიპყრა.
მის მასისა ნაწყუბები აკრიბა და უმიდლო გარე შეიქცა. რა მათ მოშორდა,

თაგვი სორადამ გამოძერა, შორით ციფა დანახა და მისკან დიდად შეეშინა. ციფამ რა შეშინებული ხახა უყიულა

ტ ა ე შ ი :

უნდობლად რასთვის შემრაცხე მე, ესე შენი ცნობილი?

რად გეშინის და მიღმა გასდგები? არა უწყია, სატრფიალოს მოყურის შეურა სვიანთა მოყვარუთა გვერდსა დაუშეენებს? აწ აჭა მომეჩაღე, ნუ თუ შენის ნაკეთარისა მუქათა შემოგზლო, და შენის გელეონობისა და სიმისის ნაგალი მეც რამ სიკეთე მოგანიტო განა მეცა შენისა ესოდენსა გარჯილობისა ბოდმის მოთხევა არა მმართებსო?

უთხრა შვირი

მე ვარ ჰემისის დამღები, პირმტყიცე, გაუტყებელი, საშხიარულო მოყვარე, არ სატყუნეარო მე ხელი. შენ რომე ჩემზედ გაქმნა საქმენი. დასაკეხელი, და მუქათა არ შემოდია მთლისათვის გასანკული.

თაგვი თვისსა სოროსა მიდამოს კლდდა და მეგობრობის იმედის გვერდი დაცალიოქა, და პირი ღხინსა მიაპურა და ამა ლექსისა სახესა საგონებლისა ქარტასა ზედა იწერდა, და უსუსურითა ხმითა იტყოდა

ჩახრუხაულსა:

ერთი დრო არსა—მეტად უხმარსა, რისხვით სასესსა გარდამდენარედ, ვერკინ შეიძლოს ქაბუემან უძლოს მისსა გაგებად გარდამტენარედ.

მე გული მეუწყია: აწ თავის წინაობისა დროა და მოსუენების უში... მე ამის იქით მომალხეული არავინ მინდა, მოალერსელ ამა უამისა გაცთავსსა არცა კის ვინდომებ.

თქვა ტაეში

ჩემსა მოუვასმა ინატროს თუცა, თვისივე მსგავსი, რაც სწორი უცა.

კატამ უთხრა: ნუ მიხამ, შენისა პირისა კიდევან ნუ გამხლი. ჩემსა მარათასა მოვერობასა ნუ გასწინავე, მეგობრობასა ნუ წარმივეთ! რომელიცა მრავალ გზას მოკედის და ერთსა მოყვარესა მოიგებს და უმიზნოდ, ადვილად ხელთ გაუშებს, მოყვრობის წესზედ უგატრავად დარჩებისო.

უთხრა ლექსი

ვის ჰქვანდეს ცოტა მოყვარე, აუ კანად საცნობარია; თუ ჰქვას და მალე გასწინავს, მას ძაღლიცა სჯობს ბარია!

შენი ჩემს სულზედ გარჯილობა მოუვალა, შენი სიკეთე ჩემის სიცოცხლისათვის უამარავა¹⁸⁸.

¹⁸⁸ გარანტი: უ ა მ რ ა გ ი ა.

უთხრა ღექსი

სასსოვრად დასადების მტეივე ზაქმის სახენი,
გრძელად აუკვილეს ყოველს ჰე მისი სიტყვასენი

რასაც ხანსა მე დღენი მისხენ, მე შენსა ჭირხახულსა ვერ დავივიწყებო.
თავკმა უთხრა: თუფა ვინმე ერთისა გარისა და ტომისანი ორნივე დამტერდებოან, ივინიცა კიდევან ჭქმუბიან. მაშე, რადგან ჩვენ გვარად სხვა-და-სხვანი ვართ, შენ გულთი მე გამწირე, მეცა სულსა ჩემსა შენგან გარდავსვენებო რომელიცა სხვასა გვარსა შეერთდება, მას ეგრე მოუვა, რაკვარადაც მას შევარს წაეკიდაო. ციცამ ჭქითსა, როგორ უოფილაო?

თავკმა თქვა აჩაკო

ერთი თავკი ერთისა მდინარისა კიდესა დამკვიდრებულ იყო. ესა ერთისა ხისა ღრეთა დასახლებულ იყო. მას მდინარესა შევარნი სხდეს, და ერთი მათგანი ხან-და-ხან ხმელზედ ტარებდა გამოკიდობისა ხელმე. ერთს: დღესა ჩეკულუბისაებრ წყლის კიდესა გამოვიდა და გულისა ამრეკელისა ხმითა გალოჰა იყო. თვით ათასისა საკრდის ბუღბუღის სტეკვად უნდა, და ავისა ხმისა გარე გულისა მერცხალი გვერდს მდგომისა გალასა შინა შექმნიება, და გულისა საწვეუნლად იმღერდა. და ყოფა ქნეკვცა უმსგავსო ჭქონდა. აგრევე თავკი იგი ერთსა მისსა სამყოფისა ერთსა უურესა იმღერდა, სატირალის¹⁸⁸ რასმე ხმითა წუწუნებდა. რა მან შევარმან თავკის საიმღერა მოასმინა, უურისა მისაპურობელად გამოვიდა და მისის ხმისა მოსმენასა ცდილობდა. ხანს, ხელთა ტაშსა სტეკვად და უელსა იმრეკდა. შევარსა მისი ეგეთი საქებური ქნეკვა, ვითა ხმდა, მოეწონა, და თავკესა შესამერცხელი სახე ჩამოუკლო. მაგრამე ენა მას უხამსსა მეგობრობასა უშლდა, მისის გონებისა ჭყური თავკის მოუგრობაზედა აუნებდა. რადან ეგრემელებ, ერთმანერთსა დაემეგობრენ, და ნადაც ერთად იყოფებოდენ და უცხოსა აჩაკებსა და გულისა საწადელსა ამბებსა ერთმანერთს ეტყოდინ.

ღექსი

გულისა ხარდსა იმღერდენ, ერთანერთს მოუკუბდინ,
ემმურს გულთი გაჭკვიდენ, სულს მადლსა შეუკრებდინ.

ერთსა დღესა თავკმან შევარსა უთხრა: მე ესეთი ვაჰი მინდა შენთანა სვაშადსა ვიტყოდეთო, და რადაცა გულთა წარუნვაჰე მაქვს, ყოველივე გამოგინდაო, მაგრამე შენი სამყოფი წყალთა უფსკრულთა და ჩემი მოსკლა მუნ მოუკლათო.

უთხრა ღექსი

სადა შენა სარ, მუნ ჩემი მოსკლა სომ არ კვეთისა,
აჰა რომ მე ვარ, ათასი ხალკელი მომეკებისა.

ოდესცა გახმობ, წყალთა ჩხრიალისაგან ვერ ისმენ, რაკდენსაც გიყვილებ, სხვათა შევართა ვაყანათა კერა მოიყურებ, ამისთვის ერთი რამე ხერხი ხამს მო-

¹⁸⁸ ვარინტი: სატირალს რასმე.

ვიგონროთ: როდესაც მდინარის კიდეას მოვიდოდა, ადრე სტრობდე და სძა უყო-
ფულად ჩემსა მოსულასა შეიგებდოა.—მუკარმა უთხრა:

— მართლსა იტყვი, მეცა მრავალ გზის საგონებელსა ჩაყარდნილვარ, და
შენშენისა მცნებრობითა ამისა სახე გამოხატე და შენი შინაგანისა სპეკალთა
ძვირფასობა წარმოახინე და მისის სრვიისა რჩევა შემზადდო.

უთხრა ტაეში

შენი კეთილი გონება უოკლს საჭმეს თან ექონება.

თაგემა უთხრა: ამისი გამოჩენეა რადგან ჩემს ქვეყნად მოგინდვია, მე ეს-
რე მუჭობინების: ერთი გრძელი ძეგლი ვიშოკროთ, და ერთი წვერი შენ გამო-
ბი ფერხთა, და მეორე წვერი მე გამოვიბა. რადესტა წყლისა პირსა მოკალ, მას
მკედსა შეესძრავ და მით ჩემსა მოსულასა ადრე შეიტუობო, და როდესტა შენ
ჩემთა ხულათა მობრძანება გუნბოს, აგრევე შენ იქმოდოა.—და ორთავე ესე პაე-
მანი დასკვნეს, და მათი აღერსის ხასკვი ამა მკედითა გაამტვიცეს და ამა საჭ-
მით უოკელემ ერთი მეორის ამბავს სტრობდენ.

დღეს ერთსა თაგვი წყლის პირსა მივიდა მუკარისა გამოსაწოდებულად და
აღერსობისათვის. ანაზად ერთი შავი ყვავი, შავის ჭირის მსგავსად, თულის
დაფხვამდე ჭაქით ჩამოფრინდა, და თაგვი იგი აიტაცა და სიმადლედ შეფრინ-
და. მკედი*, რომელი მათ ფერხთა ება, მუკარიცა წყლით გამოიტაცა, და ზე ა-
ღლა და ჭაქრში თაე-ჩამოდმა დამოჭვიდა. ყვავი მიფრინვიდა, თაგვი ნიკარტით
ეჭურა და მის ქვეშე მუკარი ეკიდა, და სოფელიონი კაცნი, რომელნიცა უცსოს
ამას სანახავსა ხედიდენ, უოკელნი იტყოდეს:

— «ჩავის უნახავს უკავისაგან მუკარი მონადირებული, აწ შეუჭურა და
მაცქს, საკვირველათა!»

მან მუკარმან ჩამოჭვიელა და უთხრა:

— არცა აწ უნადირებია მუკარი უკავსა, მაგრამ უბედურის თაგვის მკობ-
რობამ ესეთსა ჭირსა გააბო... ათასი სხვა ჭირი წაყვიდების, რომელიც სხვა
კვარის შეთვისებასა მოინებებსო!

უთხრა ლექსი

უხამსის მკობრობისგან ჩივი, კიძახი მწარესა...
შენივე ტომი შეიტყბევ, ნუ გავლი სხვათა არესა!

ამა არავის თქმასა სარგებელი ესე აქვს, რომე სხვა კვარი სხვასა კვარს
არ გაწეოს, რომე მას მუკარსავით ბაწრით არ ჩამოკვიდოს!

მე თვით ამისიცა წადილი არა მაცქს, თუცა ჩემსა კვარსა ვისმე შეკუთვისო,
არამც თუ სხვასა კვარსა და უკვაროს გამო საჭმე გავიჭვიროო!

* უნდა იყოს: «მე ვ ე დ მ ა ნ, რომელი მათ ფერხთა ება,» ანუ «მე ვ ე დ ი თ, რომელი მათ ფერხთა ება.»

უთხრა ლექსი

შენ მარტო უოთა დაიწვევი, მიჭრიდე გამგეობას,
თავსაკე შენსა ეთვისე, დაესენ ჩემსა ძმობასა!

ცინამ უთხრა: რადგან ჩემისა აღერსისა სურვილი არა გქონია, უწინვე ესოდენი კეთილი ჩემზედ რად მოიდევი, და ანუ აწ რად კიდევან მჭენო?

უთხრა შიარი

შეშინის საწდე წამოდგი, მწდეო, დამისხი მაჭარი,
რა რომ დაკითურნეთ, თიალა ჭეე დადგი ჩამონაჭარი.
რადგან გაურისა თხლეს მასმევი, მას არ იუღის ვაჭარი,
და უწინ კამყამი რად მასვი, არკეზად უჭმენ ნაჭარი.

თავგება უთხრა: მას ემისა შენ დიდად სახმარი იუაე ჩემთვისა, და რა ტყვის მუოფული ჭირსა გაეშინის, თუცა თვისსა მორჩენსა მტერთა დაზაჟებთა დაინახავს, მისის მოლოდინისათვის უოელსა საეეთესა კრდების. მურმელა, თუცა მისგან საზიანოს რასმე ელის, მისისა აღერსობიდამა ხელსა აიღებს. ესეთი საჭმე არა თუ სამტერო მიზეზია, არა შემოწრომა რაძმე. ხილადითა ურმასა მსაკვსად რა რომ მოემშევა, დედას-თანა სწრაფად მიიწინებს მუძუსა საწოკრად, და ოდეს განძლების, კერეთევი, რაგარადაც მისგან რიდი ჭჭონდა, მასვე ქმნას ხელით არ დაგდებს. ესეთსა საჭმესა არა ჭკვიანი მტერობად არა შერაცხვენ, და თუცა მათსა ერთობასა სარკებელი არა ეჭმება, მათი მომორკება უკეთესად ჩაიგლება სახლგოვისგანაო.

უთხრა შიარი

თუცა კაცი კაცისაგან სარკებელსა რასმე ელის,
მისი ნახვა თქალმან მისმა იასის, არ იურთხელის.
გისგან კეთილს არა აზრობს, არ იამის ვითა ხელის,
და ნახვა ჭმუნვად შეეჭმნების, საცნობელიც შეუთხელის!

ეს უოკელმა სულაერმა იცის, თავის მტერი და მიზინებული კატის უმეტესად არაინი იჭმნების, და კურცა ჩემგან შენსა ნდომასა ჩემდა საფარსაგოდ კხედაც ამის მეტსა. ესე გსურის, რომე ჩემისა სისხლისა ერთი თერმონი დილაზედ შეხერიტო და ხორცი ჩემი საუზმედ იხეოსოო. მაგას ნუ დაიჯერებ, ესე მოახდინო, და ანუ მე შენგან საცდურობისა მახესა გაკეპოო. ცინამ უთხრა:

— ესეთსა სიტყვასა მართლობით მეტყვი, ანუ საღიზღარად მეხუმრებო?
თავგება უთხრა:

— ამას ჭეშმარიტისა გულისა გეტყვი. ხამს საბრალე და შეუძლებელი კაცი მტერისა ბრძოლასა მოკრიდოსო.

ნათლად მრჩეველისა და ჭკვიანის კაცისაგან ამა არაერთ ესეთი სარკებელი გამოიღება, რომე რაჟამი მტერთა დაზაჟებისა საჭმე სამჯობინარად დაინახოს, დაზაჟებას ეცადოს და ნუ აუოკებს, და თუცა საჭმე გამართოს, საფრთხილესა ნუ დაუტყვებს.

გმადლობ ღმერთო, რადგან მცირე თავის ზედა ესოდენი ჭირები ზღვა-საკით გარ შემოადგა და მძლავრი მტერები გარ მოეხვიენენ, ესოდენი სი-ბრძნე მიეც, ცოტას ხერხითა მოარჩინე: ერთი მათგანი მახეთა გაბმითა გაუ-ერთე, და მისის დაზავებითა და შეწყინითა ეგოდენისა ჭირის ღვარის წარ-ტარებისაგან დაიციე; და ზაქმის დაღება გასრულებად მოუხდინე. თუცა ჭკვიან-მან და მცოდინანრემან ესეთი გამოცდილება თავსა თვისსა წინა დაუდვას და სა-ჭმისა გაჭირვებასა შინა თვისად მაგალითად და წინა მაგალიად განადოს, თვისი საჭმის დასასრული კეთილად წარმართოს და ავი არა წაჟიოდოს.

შ ა ი რ ი

ბრძენთა ნათქვამი საფუძვლად დაიდე თვალთა წინარე,
ვის მოსდევს უოკლი კეთილი, უოლე არ მოსაწყინარე:
შოთისა მტკერისა მიუშვი გამოცდილების მდინარე,
და მით გარცხი მწიკელი რაც გეკრას, მტერთაგან განაცინარე!

კ ა რ ი ტი .

მეშურინისაგან გაშრთხილებინა და მიუნდროვალის ქაოსი
ლადროვისა და მიშერავისაგან.

ჭკუებისა აღმაშენებელმან რამ კეთილად მიველს რაის უბრძანა

ღ ე ჭ ს ი :

აღმომავლო მთიებო, მნათობო შირ შეენიერო,
ცნობით სოგრატი სუბრძნესო, ათილას უმეცნიერო!

მსგავსად სირცხელი მოესდა ამ აჩაის დასრულებითა მათ ზედა, რომელსა კაცსა მომრეკნი და მბლარნი მტერნი გარ მოსდგომოდეს, არ სადეთ გაცდისა და გარდასუქვისა გზა არა ჭქონდეს და შეშე და მომხმარო არ კვლავადეს, იგი ერთსა მათგანსა შეესუქოს, და ყოველივე მისის სიცოცხლის გზები წინ დაუღვას და მისის მოხმარებითა სხვათა მტერთა შეჭირვებისაგან მოარქეს, შიშისა და რდიხ ჭმუნვისაგან უჩრუნველი შეიქმნას, და თვისიდა სული უნებელად დაიფაროს, და ხერხით და ზრებითა და ჭეუის ბედნიერობითა ნაღვლის მოარკვისაგან გატუროს და სიკეთის ნაპირსა გაიღვას, — ესე ყოველივე გავიგონე. აწე ამას გეხეწები, რომე ამისიდა არაჲ მიბრძანა: მტერთა და მეშურნეთა მორიდება და შორს ყოფა უმჯობესია, თუცა მთი ალერსი და ახლორე ყოფა? ანუ, თუ ერთმა მთგანმა შერიგებისათვის გული მოიღებოს და მისმან წაღიღმან ჩვენგან მოიწიოს, მისი დაზაკება სჯობს, ანუ გული არ უნდა ანდოსო?

ბარამან მოახსენა შაირი

მეფის სიბრძნეო! გაქეკირდი, ენი გინაყოფა რასები?
გონება, ცნობა, გარკვევა, გიჟურია ასად ასები,
უცხოდ რამ ჭკვითა მისკედრა, სხვათ ბრძენთა დასანასები,
და ეგრ მისვლენ შენთა ცოდნათა ფილოსოფოსთა დასები!

რომელიცა სულითა გაწმენდილია, ყოვლით გზით სასარგებლო და სარულითა გარკვევითა და განკრძალვითა სიკეთის საქმელად გამოიკვლიეს, და საიის ზიანსა და დასავლისსა ფესვითურთ გამოიცილებს; და არა დაფარვით აქვან მოუვარეთა და მტერთაგან. ნანანნი ჭირნი მოაცილვოს, ესე სიცოცხლის მიახლება არს, და ხერხისა და საცდურის სჯარბლის მოძინებულად ჭერისა გამსყიდველთა რომე არა გაეწეთს, ესე მოსვენებისა და დაწინარებისა სიმკაულია. სიფრთხილი-

სა და მოწოდებისაგან ესე გამოვა, შინაგანთა ცვალებათა და გულ-დაჟურებულობის მეტ-ნაკლებობას თვისის ჭკვის თვალთა გაიციდის და მისის გულის ბოროტებასა სახედველთა იხილავს.

მოახსენა შაირო

ჲმ მტერსა აწრო, არ გავნოს, ნუ დამშვიდდები ცნობითა, შუგან მონაწილე ეცდების მასცა გწულას მალე ცნობითა¹⁹⁰. ღიჳნით არ მოგაგრდუნოს ტკბილის ენოვანობითა, და ბოლოდ ჭირშაა გაგახას დადართა ხელოვნობითა!

რომელსაცა შურის მგებელსა მტერობისა ნიშანი¹⁹¹ რამე უნახოს, ხამს მისი კეთილი გზები მოუნახოს და ტკბილის ენითა და სიუყარულის ჩვენებითა არ მოსტყუდეს, და გაკრძალების მღვიმარებისა და ბოლოს საგონებლის საქმე გულადამ არ გარდაიგდოს; და რომელიცა ამ იგავსა არ დაიჯერებს, მან მისი თავი და ტანი დასატრულად ჭირის ისრის საგნად დადვას, და მოოხრების ცრუხლი თვისსა მკერდსა შიგა ანთოსო.

თქვა ფისტიკაურნი

მტრის მოლოდინზე არამც დამშვიდდე: ჯილუხს მოვიძინო მისატანელად, სიწინაჩის თესლის მთესველი ჭირთა ნაყოფსა მოგცემს სწრაფად, არ ნელად.

ესე არაკები, რომელი ამ საქმისათვის გულისა მატანეთა დაგვიწირია, იბნამედანისა და ჭაროს საქმისა ცოდნას დია შეუმატებსო. ხელმწიფემ ჭკითხა, როგორ უოფილათ?

ბაჩანან თქვა არაკი

ერთი ხელმწიფე უოფილათ, სახელად იბდი-მედინ რქმეკია, მალაღი, დიდე-ბული, უხვი, მონაწილე, ნათლად მჩჩეველი, მისის თემისა სიორცე და სიორძე, და ხელმწიფობის სიდიდით მეტნობა და დიდებულობის გაწყობილობა უფსკრულისა თქუნთა უერთა მისმჩრდა; მისის საფუძველის განსა სიუხვის კელი ესრე მოეცვა, სახლერის გამოუთქმელად ცის კიდეთა მისწვდომოდა!

ფისტიკაურნი

ჭქნადან სამეფო ეტლთა კარსკელავი ჯიმშედ მეფისა სვიანობისა, მთვარე მალაღი გამოჩენილად საყდართა მჯდომი, მსგავსი მზობისა!

ერთსა მფრინველსა დია განწყობოდა, რომელსა ჭაროს უწოდდენ. იგი ესეთი მფრინველი იყო: უმაიერი და შუანიერი, გულისა მალსინებელი, სანდომლად მოუბარი, სანასჯად სატრფიალო. მიწევი ხელმწიფე მას კალერსებოდა და ტკბილსა სიტყვათა და სხვა-დასხვა რიგსა მისსა იგავებსა შესთვისებოდა.

¹⁹⁰ ვარიანტი: გწულას მ ა ო ც ნ ო ბ ი თ ა .

¹⁹¹ ვარიანტი: მტერობისა ნ ი შ ი . რამე უნახოს.

ღ ე ქ ს ი

სხვა-და-სხვა რიგად შექუდნი სიტყვანი საღერსონი
კაცსა მოაღებენს, ამაგები ართუ საუარესონი!

რას მტირუ ხანი გამოჰხდა, ჭარომ ხელმწიფის კოშკთან გვერცხი დადო და
მართუე გამოჩეკა. ხელმწიფემ რა სენა, მეტის სისარულით მოაყუანინა და საჭა-
ლაბოს სრათა მსახურთა მიხარა და ფრთხილობით ზრდა უბრძანა. მასვე
დღესა მას ხელმწიფეს გაუი ეუოლა, ნათლად ბრწყინვალე გვარი შუბლთა ზედა
აშეენებდა და ბედნიერობის ელვა მისის ამისა მაგალითზედ სპეკალთა აფრქვედა.

ღ ე ქ ს ი

შენიერი, ვითა მთვარე, მანათულებად აღმობრწყინდა,
კაცთა თვალთა უხანჯავი ნახვად კინძვამოაწყინდა!

ვითა ჭაროს ბარტუი იზრდებოდა, ხელმწიფის ძეგა კერეთუე აღორძინდებო-
და. იგინიდა დაი მეკობრობდეს, და ხელმწიფის ძე მიწიე მისთან შესცხრებო-
და, და ჭარო იგი ტყერთა და უღალთა მოკლდა და ერთსა რასმე კაცთაგან
უფნანურსა ხილსა მოიღებდა. თუგა ვისმე ენა, მოღება არვის ძალ-ეღვა. თელი-
თა რთთა მოიღებდა, ერთსა ხელმწიფის ძესა მისცემდა და მეორესა თვისსა
მართუესა აქვედა. რა ჩივილთა იგი კეძეს, დიდისა წადილთა შესჭამდეს სვად-
მე, და მისის ჭამითა ზრდა და ქასაკი ძალ აღუორძინდათ და ღონე და ძლი
დაი ემატათ, ესრე რომე უეამოდ დაიზარდნენ! ამის მიწეზისთვის მას ჭა-
როსა წყალობა, პატეიო და ხელის შეწობა მოუმატეს. რაც ხანი ესრე განელო,
უხანობა სოფელმა დღისა და ღამის ჟამი შაკად და თუთრად კაბადონთ ზედა
ააჭრელა. ერთსა დღესა ჭარო სხვაგან წარსრულიყო. მისი მართუე ხელმწიფის
ძეს წინარე უქდა, შეაფრინდა და კლანჭითა ხელი ატეინა. მას ჟაერთა ცნ-
ხლისა აღი გუღთა აღეგზნა, თაკილობისა მორკუთა დაინთქა, და მოწყალებისა
და გამსინჯაობის თვალთა შიგა აღტაცების მტკერი ჩაჟარა და მკვიდრი მეგო-
ბრობა დაჟარგვინა. ირთვე ფერხი სტაცა, ზე აიღო და ესრე მიწასა დასცა, წამ-
სა შინა სული წარხდა და სიკვდილმა წარიტაცა. თადესცა ჭარო მოვიდა და
თავისი ბარტუი მოკლეული ნახა, კინდა და მისის სულის კვირიონი გუამის გა-
ლიდამ¹⁹⁸ გამოუფრინდა და ესეთისა მოსავალისაგან მეტის მეტი ვალადება გულ-
თაგან წამოხეთქა, ზახილი და ჭრტინვა ცაზედ მთვარის სადგომთა მიაწყადინა
და ამის იტუოდა

ფისტიკაურისა:

ვაჟა, საოლაენი თვალთა ჩინისა ქვეყნის მხედველის გუგათ დამეჭტა,
ღზინ-სისარულის შეკამ მიმრიდა, ნაღველი დამრჩა, ყვალა გამეჭტა!

მრავლის ტირილისა და ვაების შემდგომად ამა საგონებულსა ჩაიჭრა, რა-
მე ცუცხლი ესე თვით მოვიკიდეო, და ჩემი შეკების ღზინი საუკედრელს ნაღველ-

¹⁹⁸ ფარიანტი; გუამის ქაღალდი გამოუფრინდა.

ზედ მე გავეიდეო; ხაშა ერთის კლდის თავთა, ანუ ნაშენებთა რასამე ზედ ბუ-
დე დამედგა, ხელმწიფისა საჭალაობითა მე რა ხელი შედგაო? მე ჩემისა მართვი-
სა გაზრდას უნდა ვნდოილიყავო, მეფეთ შეილთ აღერსთა და შექცევათა რა
პრჯობაო! თუცა ერთსა ყურესა და მცირესა საზრდელსა დაესჯერებოდო, დღეს
ესეთი ჭირი თავს არ დამედებოდო და ნაღვლითა ნაღველსა არ მოვიმატებდო!

თქვა შინაო

მის კაცისა სამსახურსა ჩამოესხენ უოლე სრულად,
ვერ იცნას და ვერ შეიგნას თაობილამ აღსასრულად,
არცაღა თუ დაგომადლოს, ვითა ქარი გარდასრულად,
და არცა მოგცეს საჩუჩავი, ასრე შეგქმნას გარდასრულად!

მე დროთა შოვნისა ყამის ამისა მუჭათასა არ დავივიწყებ, ჩემისა შეილი-
სა შურსა მის უწყალოსა და უსამართლოსაგან კიძიებ, მას სისხლისა მსმელსა
ამას არ შეკარჩენი ერთ ყამად ნაშობი ამხანაგი, თვისი საყვარელი მოყვარე დაუ-
ნაშაველად მოკლდა, მისი შინაური და თანა მეოფი და თანა მწოლი უბრალოდ
გააცუდა, თუცა მუჭათა არ მივაგო, განსკუნება არ მომეცემო!

თქვა ლექსი

სიყვარული და სიბრცხილი თან შესართავად ვაშურო,
მსურვადღე ასაგზებულად მე სამართალი ვაშურო!

ამაზე ხელმწიფის ძესა პირთა მიაფრინდა, და ქვეყნისა მხედველნი თავლ-
ნი სრულაობით აღმოხადნა და კოშკთა ზედ შეფრინდა. ესე ამბავი ხელმწიფის
მოახსენეს. მან მისა თვისისა დაბრძავებისათვის საჯარულად ტირილი დაიწყო და
მის მიფრინავის ხერხითა ხელთ გდება, და მოცდუნებით მასეთა გაბმა, და ჭი-
რისა გაღათა შინა დაპატარავება და ძლიერი ტანჯვა მოინება; კოშკისა ძირსა
მიუდგა და პირის-პირ საუბარი დაუწყო, და უთხრა: ჭი-ჭი, ყამიერად გამწუ-
ბელო! სიამღლით ჩამოხედა, შენისა სულისა რიდი ნუ გაქვსო.

უთხრა ტყეში

შენ ჩემგან წყენა გტონია, მე წამსაც არ მომტონია.

აწ შენ ჩემსა აღერსსა ნუ მოშლი, ჩემსა ღვინისა უყავილსა ნუ დამიჭნო-
ნი. ჩარამ უთხრა:

— ტე, ხელმწიფეო! შენისა ბრძანებისა დასასრული შურის ძიება, მაგ-
რამე მე რასაც ხან გაუსინჯაობის კელთა თავსუდად კლიდი, ესეთისა ნაღ-
ვლისა კიდესა მივიწერე, ამისთვის რომე ჩემთა გავლილთა დღეთა იმედიანი
ყამი ბედნიერობისა საშოვნელად ხელმწიფის კარის კიდე არა რა ვიციოდი, და
გუარაინისა ტაიჭსა, თუ არ ხელმწიფისა სამსახურად, არ სად ვარბევიო. ესე
ძედი მქონდა შენისა წყალობისა ჩრდილში ტრედივით განმეკუნა, და შეწყალე-
ბული გნათ მაკლავითა და ცდით ღვინისა მიწკნელ კიუე. აწ რადგან ჩემისა
შვილისა სისხლი, ურიათ მსხვერპლსავით, ხელმწიფის საჭალაობითა შინა უბრა-

ლოდ დასთხიეს, კითლა იქმნება მე მაგა სახლთა მოკენდო? თუცა ესრე გულის ხმა შეეო, რომე ტუბილას სუელსა ემონაცუალებოდა რამე, მლოცუობითა სამო-
ღვაწოთა სამსასურთა ვიპყრობდიო.

თქვა ლექსი

ნა სირი მახეს დაფრთხება გულითა ცნობიერითა,
მერმელა მისსა ახლოსა ვითაღა გაულოს მღერითა?

მაგრამ სხვადა სიტყვა სიმართლესა შეჰყურათ: მტოდინარება კაცმა ხამს ერ-
თი საქმე ორ გზის არ გამოცხადოსო, და ერთი ჭირისაგან ორჯელ არ გაი-
პატიუოსო.

უთხრა ჩახრუნხული

უთქვამთ არაყად, კუთილ არაყად, ძველთ ბრძენთა ჩვენთუის სასწავლებულად:
უცებად ქმნილას, ჭირთა აქმნილას სურხით ხამს მორჩეს დაუკლებულად!

ესე მზის მსგავსად ხელმწიფის გული განათლებულა, რომე შემცოდე მოუ-
სვენებულად ხამს განხადოს. თუცა იგი ტანჯუისა კეპითაგან განერას სიკვდილსა,
აგრევე სატანჯუელისა მოსავალი ადრევე ეწევის, და თუცა მას ბედნიერობა ხელა
და იგი გარდარჩა, მისნი თესლ-ტომნი და შვილის-შვილნი სიმწარის სასმელისა
ქაშნიცა, საგველესა კვალსა მისად ნაცვლად ხამს მოულოდენო.

უთხრა ლექსი

გინცა მუშაკი სთესვიდეს თესლად ნათლას ხისასა,
შაჭრის ღერწამი ვით მომეოს ნახნავსა ზელა ჭვისასა?

ნუ თუ ხელმწიფეს დანადილისა და მეკობრის არაკი არ მოხსენებოდეს,
მეკობრეს რა ნაცვლი მიეგო? ხელმწიფემ ჰქითხა, როგორ უოფილათ?

ჭარამ თქვა არაკი

თქმულა, არაყის ქალაქში ერთი მწირი იყო, საქმითა მოსაწონებელი, და გან-
კრძალვით საქებელი და უოკლის რიგითა შემეობილი. მისისა კუთილად ჭრეითა
მისი პირის ნაყოფი სასწავლამდე აუმაღლებინა, და მისის წკისას და სიწუნარის
ქება განთენილ იყო, ამისთვის რომე გული მეცნიერებითა აკოსო და ცოდნა უო-
კელივე შემოეყრიბა. მას სახელად დანადილი ეწოდა, და მის ქალაქის დიდებულ-
ნი დიდად ჰყვარობდენ.

ლექსი

ცნობა და გონიერება შემოეყრიბა მრავალი,
სულთა საღვთნი მიზეზი გულისა წამლად საკალი.

ერთსა დღესა იერუსალიმს მოლოცვა მოინება და უამხანაგოდ და უმგზავ-
როდ გზას გაემართა. წინარე მეკობრეთ დასნი დაემთხვიენენ. ნა იგი მწირი ნა-
ხეს, მისი მრავლის ჭონება იაზრეს და სასიკვდილოდ მოინდომეს. მან დანა-
დილმა უთხრა:

— მე უბოდენი ჭონება არა მაქვს, რასაცა თქვენ ჰტონებთო; არცაღა თუ

იერუსალიმისა გზისა რაჭია, თუცა თქვენ იგი საქონელი გინდათ, მე იგი არ უზრუნველა, იგი მიმიღეთ და მე განმიტყუეთო, რომე სასოებათ მგზავრობა ესე მალეასრულთ, მომლოდინე თვალი წმინდათ აღაგის მიწა თუთიან კიოლეოთ.

უთხრა ლექსი

შეკალ წმიდათა ადგილთა თავისა დასამონებლად,
მის ზღუდრების მტკერთა კიოლავ თუთიან მოსწონებლად!

მათ უწყალოთა მკობრეთა მისი კედრება არა ისმინეს და მისად სასიკვდილოდ სრმალი მოაწვადეს. საწყალობელი მწირი აჭა-იქ შტერსაკით იხვედვიდა, რა რიგადაც შელონებულთა წესია,—ნუ თუ შექმე და მეხუიძნე მოსწრობდა. მას უდაბურთა კელთა ზედა და სპიშართა და საწინადალთა უდაბნოთა შინა ვინ მიკიდრდა მისად მწეღა? ამასა ზედა მწეროთა გარდმოკლეს მათ ზედა. დანადილმა უხმა:

— ეჭა მწერონო! ამა უდაბურთა უწყალოთა ზელთა შინა შეკარდი, ჭეკენის მთარკელის ღმერთის მეტმან ჩემის შექირკების ამბავი არავინ იცის, თქვენ ჩემი შური ამა მკობრეთაგან იძიეთ და ჩემსა სისხლსა ამით ნუ შეარჩერთო!—მკობრეთ გაეცინათ და ჭკითხეს:

— სახელი რა გეწოდებისო?—მან უთხრა:

— დანადილი მქვანო.—მკობრეთ უთხრეს:

— შენსა გულთა ცოდნისა და ჭკვის ნაწილი არა ჭქონიაო. ესე ჩვენ გაგეხრა, ხელი ვინმე უოფილხარ და შმაგისა სიკვდილი ეტადენ ცოდვა არ არისო!—დანადილმა უთხრა:

— აჭა საქმის მიგებისათვის ერთსა სიტყვასა თქვენთა ყურთა შიგა ჩავგდებ. თქვენისა ნამუშავეისა საქმესა ცოტას რასმე თვალთა წინ დაგისხამ, მაგრამე ვინცა ურუი, ბრმა და უცოდინარი არის, ამით იგი არ შეისმენსო.

უთხრა ლექსი

თუ ბრძენი ჭკათა უფალი უურსა უზურობდეს გონითა,
მას ერთი სწავლა კეთვის სახმარად საკარგონითა.

როდესაც დანადილი კედრებოდა, მათი გონების სასძენელი კეთილის სიტყვისაგან უნაუოფოდ გარდიჭდა, და მათი თვალი ღვთის გზით სიძრთლის ელვარებისა სხესა კერ გაიციდოდა. საბრალთა იგი მოკლეს, და რაცაღა ჭქონდა წილეს. რა მისის სიკვდილის ამბავი დაჯარდა და მისსა ქალაქსა მიესმა, დიდად დაუძმობდათ და წამ-და-წუმ მისთვის კენესით სულთ ითქმიდეს, და მიწვიც ეკვლეოს მისსა ჰოვნად ემუბდეს.

რა ბუნობა მოიწია და დღე და ღამე გასწორდა, კარსკვლავთა გამოძიებისათვის და წელთადათა ცნობისათვის მეკნიერნი მის ქალაქისანი ერთბაშად შეკრებნ, და მრავლნი სხვანიცა, მის მწირისა მკვლელნიცა მიუნ მოკიდნენ. მაშინ მწერონი, მომურგნავლენი ჭკერთა ზედა, მწეობრნი მათ მკობრეთა თავთა დაად-

გუნ*^ა, ბრუნეიდეს და ერთს რასმე ხმას ჰყოდენ, რომე მათ შუკრებულთა კაცთა მათის უივილისაგან თვისი სუბარა დაუტრეკეს და მათ უმზერდეს. ერთსა მგეობრესა გაეცინა და თვისსა ამხანაგსა ელაღობა და უთხრა:

— ნუ თუ მწერონი დანადილის სისხლსა ჩვენგან ითხოვდენო?—მათ ახლორე მოჭადაჲ კინე შეხვდა, რა ესე მათგან მოისმინა, სხვათა აცოდინა. მასკე წამსა შეიპურნეს მოურავთა, და მსაჯულთა გაიკითხეს და უოკელიეუ ათქმის, და ამის უბრადოსა სისხლისა ნაცვლად ბრალეულთა სისხლი დასთხიეს.

თქვა ფისტიკაურა

გინცა ჭკუენად უსამართლობის მშვილდსა გარდაცვა მოსაწყველად, რომე არ იქმნა უგუნისამდე წყვეის ისრითა იგ სასრკველად!

ესე არავი ამისთვის მოკიეუნე: ხელმწიფის საცნაური შეიქმნას ესე ჩემი შებედაჲ, და მისა თქვენისა შევოლება ნაცვლისა გებაჲ მოახდინა, თვარა ერთსა ფრთე-შემუსრიელსა მფრინველსა ესეთი საქმე ვით ძალ-ედაჲ, რომე ესეთი საქმის სასე ჩემგან შეგვამეუღლიყო. აწუ ჭკვისა მძებნელთა ესრე უბრძნებთ, რომე მე თქვენი ბრძანება აღარ თავს ვიდაჲ და არცაღა თქვენი ნდობაღა ვირწმუნო, და საქმე დაუტეო და თქვენგან მოცდუნების ხნარცათა ჩავარდეთ!

უთხრა ტაემა

ღია მიჯობს გაეშორო ხელმწიფისა სამსახურსა!

ხელმწიფემ უბრძანა: რაცა მითხარ, მართალი და სწორე იყო. ფილოსოფოსთა ნათქვამი სასარგებლოდ შეკრულთა. ესე უოკელი, კინე, ჩემისა შეილისა ბრალია, რადგან დაუნაშაკებლად შენი შეილი მოკლა. შენცა ხომ მისი მუქათა შეიზღვე? გინცა რასმე დააშაკებს, მისი საშასხუსს მიგება სამართალი და მადლთა. მე ამანუდ დიდად გიმაღლი, რომ სიკვდილიც გმართებდა და შენ თვალის დათხრას დაავკრე. აწ ამით დანაშაული არც არა შენა გაჭის, და არც ჩვენ გუმართებს შენი შეწყენა. აწუ, დამიკურე, ცუდისა საქმისათვის ჩემსა გაყრასა და გამოკრებასა ხელს ნუ მიჰყოფ, ამისთვის რომე გუღბილწობა კაცისათვის წესი არ არის და უხამსია, მიტრეება მამაცისაგან მიწყეო საქმელთაო. ჭარომ უთხრა:

— ჩემსა შენგან პირის ქმნასა ნურადეს აზრობ: ჭკვიანნი რა შეშინდებიან, მოკვარეთა გვერდსა მოსცილდებიან. გონიერთ უთქვამსთ: შენგან განაწყინებულთა კაცისაგან რაოდენიც გულის დასადებელი სიტუეა გესმას, ანუ საქმით გასვენოს, ანუ ნიჭი და საბოძარი უხვად მოკვეთოდეს, იგი მის გუარად იცნა და მორიდეპით და გაერძაღვით უოფა ხამს. რამდენიც ესეთის გზითა სიმადლე და ფერობა გიმატოს, მაინცა მისი მორიდეება ხამს უნდა უმატოსო.

უთხრა შაირა

საყვარელო, თუცა კაცსა აწყენინო საწყინარი,

* უნდა იყოს: ემაშინ მწეროთა მწყობრნი, მომფრენებულენი ჰყერთა ზედა, მათ მგეობრეთა თავთა დაადგენენ.

ყოლე ნულარ მიენდობი, კითა შმაგი, კითა მქნარი;
თუცა სული ზედ წააკლა, გულით უძღვნა ჭკე ზენარი,
და იგი გქვას ცაიმრავლებს, კითა ჭნობას კარდი მქნარი!

ხელმწიფემ უთხრა: ზი ჭაროვ! ეკეთსა სიტყუებსა გასტილდა, შენ ჩემისა შეილისა ადგილსა მინანხარ, და უფრორე სათუთად და ჩემდა მოუყრად და მძურად გიჭკრე. ეკეთი კაცი არ არის თვისის მისიანისათვის ზვი უნდოდესო.— ჭარომ უთხრა:

— ბრძენთა მისიანთათვის ერთი მაგალითი დაუცთ, და თითოს სიტყუით თითო რიგად უჩვენებიათ: მამა-დედანი კეთილისა მყოფელთათვის მიუმსგავსებიათ, მშანი — ამსანატათვის, ბიძა და ბიძია — მეგობართა, ზმათა შინა¹⁸³ ცოლი მოაღერსედ და შემაჭკეველთა; მსგავსად ჭალი მტერთათვის შეუდარებიათ, და სხვა ნათესაინი და ტომინი უცხო ხარისხთა აუყვანიათ. მაგრამ მისა სახელისა ხსენება უგჳდაკებასავით შეუსწორებიათ, კეთილ საწადელი თვისის ბუნებისგანი თან შეუნივთებიათ, და სხვის სიუყარულსა და არბინოშოგა არ გაუსწორებიათ, და არცა მათთან მიუჩნევიან. შე კეროდეს შენის მის ადგილს კერ დაკომეკიდრებ; თუცა შენ შენისა შეილისა მაგიერად მიმიჩნიეო, დიდსა ჭირსა და ნაღელისა მოსაგებელსა ზედ მომაყენებო. თუცა კაცი კაცსა დიდად უყარდეს და სიტყუითა თავსა ანაცვალებდეს, და სულს(აც) მისთვის დასდებდეს.

უთხრა ტაუბი

სული არ მემუღახნება შენის ჭირისა ნაცვალად!

მაგრამე რა რომე ტაროსისა მოსაუადისა საქმე ერთსა უამსა მოვიდეს და სულისა და ხორცთა გაურასა მადდეს, მაშინ თუცა შეილებს სიყვარულისა მორკვიდამ სინოცხლის კელთა გაიტაცებს, და არასა საქმით თვისისა მზე გრძელობისა მეტრობასადა სხვასა არ ანაცვალებსო!

უთხრა ლექსი

კაცი ხამს სიმხნით მოღვაწე, ჭირისა არ შემდრეკელი,
სულს გასწირვიდეს სსიისათვის, კით ზვასტანგთ შემომკრებელი

კანა ხელმწიფესა ბებრისა მის და მასნათის არაკი არ მოსსენებიაო? ხელმწიფემ ჭკითხა, როგორ უოფილაო?

ჭარომ თქვა არაკი

უთქვამთ, ერთი დღით დაძველებული ბებერი იყო და ერთი ასული ესკა, ესეთი გაკსილი, მთოკარე მისისა შირისა ნათლისა ელვასა მეშურნობდა, ჭკუისისა მანათობელი მზე მისისა სსიისა სიბრწყინვალითა სინოცხლის ოფულსა იწურვედა.

¹⁸³ კარიანტი: ზომათა შინა ცოლი.

წყობილი

ენა მარჯვე, დიხ ტუბილი,
 შაქრის მსყიდველთ გამაწილი,
 სკალ-გიშერი, გულ ცნობილი,
 ტანად სარო, ხორცილ ღობილი

ხანზღეულად მას კვიპროსს კარდის თერის უამისაგან ავი თვალი გვა და
 სნეულობის სსსათულს მიწვა. მისისა სსხისა სსშროშნესა შიგ არღანის ნა-
 ცვლად ზაფრანის ეუკურმა ზრდა დაიწყო, მისი შეუნიური ნურგისა სიღხის სიმ-
 ხურკალისაგან უწელოობა დაანდა, მისთა ნარდიონთა ცხელებისაგან დაჭნობა
 გამოანდა.

ღ ე ქ ხ ი

გიო მისნი თმანი ხუჭუქნი ამრისა თურად მშენარე,
 ეგრე შექმნოდა ზრო ტანი მნახეთა მოსწყენარე

ბებერი თვისსა ასულსა თავს კვებოდა, შექმენებული დაწვი მტირაღის
 თვალისაგან გაზაფხულის ღრუბლისაგან უსკუდებოდა და იტყოდა:

— ეჭა, დედისა სულო! შენისამცა ჭირისა ნაცვალად მეცე კაჭმუბიო, და
 ჩემიმცა თავი შენსა სნეულობასა იტვირთავსო, და ესე ნახკარი სული, რაგადა
 მიღგს, ესეცა შენისა შეწუხებისათვის დამითმია და შენის სიგოცხლისათვის
 მსხვერპლად შემეწირავსო!

უთხრა ტაეში

თუ წამოიტკენ თავსო, გლახ გულმან იგ ითავსო!

დღეუოკელ ჯებითა და კენესითა ღმერთსა შესტიროდა და ესრე კვდრე-
 ბოდა: *«მე ხან დაზმულსა ესე შეწყალება მომეც—მე დღით გამამღარ ვარ და
 ამა ახალს მანაცვალეო!»*

თქვა შაირი

რაგადა დღენი მისხენან აჭათგან გიდე მქონარე,
 იგი ასულსა შესძინე, მისთვის არს დასაღობარე!
 მე ბეწეებრ წვლილი გამწირე, ჩალათა შესაწონარე,
 და მისსა თმასაგა ნუ ავებ, ეს სენი შეუძვონარე!

ბებერი იგი, წესით მოყვარული და დედობრივის ბუნებით მოწყალე, დღე
 და ღამე ცრემლით ილოცვდა, და თურცა შესძლებოდა თვისსა სულსა მას ასულ-
 სს ანაცვლებდა. თურმე მის ბებრის ზროხს კვლით მოიტეა და სამზარეულოსა
 სსხლთა შეიდა. მუნ მხლითა ჭაბი იღვა, ჰირი მიჭყო, ჭამა დაუწყო; თავი ჭაბ-
 სს შიგა გაეუარა, თავი ვეღარ ამოაძრო, და ჭაბი თავსა ერჭვა და ეგრე სამზე-
 რეულოდამ გამოვიდა. ბებერი მუნ არ იყო და არცა რა იცოდა. მოვიდა, ნახს
 ესე უცხო რამე მუნ ეზოთა შინა ეტარებოდა. მას სულთა მხუთავი ეტონა, მი-
 სის ასულის სულის მიმღებულად მოსული; კვილი და ვაგა შექმნა და ესრე
 ეტყოდა

მჩინობედსა:

სულთა მსუთავო, არა ვარ მასნათი ჩემი ასული,
 მე ბერი დედაკაცი ვარ სოფლის ყვედრებით გასული
 თუცა მისს სულსა კიებ, წარხმად და სასიკვდილოდა,
 იგი სახლთა წვეს, ღოგინთა იპოკებ საადვილოდას
 მასნათი გინდა? არ გიჭერ, არც გატყუი საურგსა,
 ის წაიყვანე, მიტყუე მე მისი საურგსა..

ესრე არის: რა ჭირი კაცსა მიადგების, მაშინ გამოჩნდების შირკელი იგი
 სიყვარული თუ მას დედასა ვითა უყვარდა და თავს ანაცვალებდა, და რა ჭირი
 მიადგა, იგივე მისაცემულად გაიბეჭა... მე ესე მინდა, რომე სცნათ: ესეთი გ-
 ცი არ არის, რა ჭირი მიადგეს, თავი გასცეს და სხვა, თუ შეიძლოს, სანაცვ-
 ლოდ თვისის თავისათვის იგი არ გაიბეჭოსო! აწე მე დღეს ყოველის კეთი-
 ლის მუოთელისაგან უცხო ქმნილ ვარ, და ყოველის ერთგულისაგან—აბუხარი. სამ-
 სახურისაგან ესოდენი საგზალი მიმოკინა, რომე ჩემსა წამლებსა ჩემისა ყურისა
 წაღებანა არა ძალ-ურს, არათუ სხვადა ტვირთისა ავიდება შექდლოსო..

უთხრა ტაეში

მეშინის უსუსურობით ტვირთი ვერ ვზიდო სრულობით!

გინ არის ესეთი მოძრავი, ესეთი მოთმინება ჭქონდეს, რომლისა ღვილი-
 სა ნაკეთი ცრახლითა შეწვან, და მისის გულისა ხილი ჭარსა დახსენიონ, და
 მისის თვალისა ჩინი სიკვდილისა მახვთა გააბან?—ამა ყოველთა ჭირთაგან მე გა-
 რე მოცუდი ვარ. ამათ ყოველთათვის ესრე რას მომეფურება განმე და ღიქნითა
 მომატყუებს, რომე ჭკვა ვერ მივაწვდინო და შორს არ გავევალო.

უთხრა ლექსი

გისსა შეურასა მოწყენა მოაქვს და მოსდგეს ურუნა,
 გამოარება სჯობს შეურასა, არ ჭქონდეს ცრახლითა წურვანს.

ხელმწიფემ უთხრა: რაცა შენგან მესმინ თუცა პირველისაგან იქმნებოდეს,
 შენისა აღერსისა სახლზე შეზდიან. აწ ერთი რამ საჭმე მოიგონე ესოდენისა სა-
 ტანუკელისათვის, და ერთი რამ მოქმედება წინა დაიდევ. ჩემი და შენი სახე,
 მის ხელმწიფისა და მისის მგოსანისა არავსა ჭკავსო. წარომ ჭკითხა, როგორ
 უოფილა?

ხელმწიფემ თქვა არაგო

მოუყვანიათ, ერთს ხელმწიფესა მგოსანი ჭკვა, ხმა ტყბილი, კედილად სა-
 კრავთა მცემელი, ესრე რომე გულისა მიმტაცებელისა სიმღერითა შევიის. ტურფ-
 თა აყენდით გამოიხმედა, მართალ-მკაცლსა სადავესა მოთმინებისა ხელიდამ წა-
 ხმიდა..

თქვა ჩახრუსაული

ხმა და უსული მას ჭქონდა სრული, ბარბითთ სიტყობი ყოველის ძალისა,
 წინწილ ვითარა ნახო ვით არი, ხუროს წაუსდეს ქონა ძალისა.

მას ხელმწიფეს დიდად უყვარდა, მიწვიე გულის სწადადის სიმღერითა და ამოსა დიდებუბითა იხარებდა.

ჩახრეხუელი

შმათა მგოსანთა, ეშუთა მდოსანთა თუ ისმენ, შეება გემატებთან, მუსიკით ბანიითა, ცათა ბანიითა მსმიროზ, კრონოს მისთვის ბნდებთან

ამა მგოსანსა ერთისა გონიერისა ურმისა წკრთა ბრძანებულ იყო, უოკლითა სახიობითა და მუსიკითა სწაყებდა. (ურმა) ესრეთ მწრაფელ სწაყლობდა, მცირესა ხანში ოსტატს გარდაემატა, მგოსნობა და სახიობისა ონიები სხვა-და-სხვა რიგი გარდააქარბა. მისისა ძალთა ცემასა, და მუსიკითა ჭკკასა და ხმათა მიმოცვლასა გონება ცოდნის ანდაზადაცა ვერ მისწულებოდა¹⁹⁴, მისის სიმღერის გარკ უსულობის სეთურმა ყოველი ყურე აყსო.

შ ბ ი რ ი

გულს მოსტაგებდის ცნობასა მისი სიმღერა მცხოვანსა, განცხრომით მოალხინებდა კაცთა გულ-ჭკა ქმნილს, კლდოკანსა, მქენითა ძალი მიუდის გემარსაცა მას გულოკანსა, და მგლოკიარესა მისცემდა სიხარულს დიდ-დიდოკანსა!

ხელმწიფე რა მის მონისა ესეთსა ხმოკანებასა გაეწეო, მწელობული შექმნა და კეთილსა ადგილსა დაეყენა, რომე მახლობული და შინა უმა შეიქმნა და ამოთა ხმებითა ხელმწიფეს შეაჭკეკდა. მას მგოსანსა მისი ესეთი შური ჩაუვარდა, ღაზოდ რაფული სდიოდა, იმუხთლა და იგი მისი გაწერთილი მონა მოკლა. რა ხელმწიფეს მოესხენა, გარისხდა და მგოსნისა თრკვით მოღება ბრძანა. რა მოიყვანეს, შერისხა და უთხრა:

— არა იცოდია, მე ღზინი მიყვარდა და ჩემს ღზინსა რი რიგი რამე გეწყობოდა: ერთი ნადიმში მკერეჯისაცა, და მეორე თავის წინაობაში მუტრიბობისაცა? აწე შენ რამ ესეთი გაწყენე, ჩემი შინა მონა მომიკალ და ჩემი ნახეკარ ღზინი გააცრედე? აწ ვბრძანებ: რომელიცა სასმელი შენ მონას ჩემსა შესავი, მისთანაკე გასკან შენცა, რომე კვლავ ესეთსა მოსაგონსა ხელი არავინ ჭეოსო! მგოსანმა ხელმწიფის რისხვასა ზედა ერთი სიმღერა მოიგონა და თქვა:

— ხელმწიფე, ესცოდე, თქვენი ნახეკარი ღზინი გააცრედე, მტრამ თუცა აწ მე მომეღავ, რიივე ღზინი სრულებით გაგიცრედებისო. — ხელმწიფეს ეს სიტყვა მოეწონა, მიუტრეკა და სიკვდილისაგან განათავისუფლდა.

ამა არაიისა წადილი ესე არს: ჩემის ღზინისა ნახეკარი ჩემის შვილისათვის მომშლია, და ნახეკარს შენ რომ გასაყრელს სეკრავსა ჭკრავ, ჭკავს რომე ჩემის იმედის ზურგს ჩანგის მსგავსად მოსდრეკე, და ნადვლით მოშლილს გულსა შურის თრჩხილათა უღსავით თხავა-თხვეს დააწეებინებ, და საქმის დასასრულად უნებური სიკვდილი ჩემი გწადიან. აწ შემიწედე და გაყრილობის ნდომას დაუტრეკეო.

¹⁹⁴. ვარიანტი: ანდაზადაცა ვერ მისწულებოდა.

უთხრა შაიჩი

შენ რას ისწრაფი გაურას, ამ ჩემს მოშორებებს?
 იცო, უხანო სოფელი მალე მოგვიუღებს კებას!
 ვინ დაინუნე მისგან მოუვასნი მოშორებულად ხლებას,
 და ჩვენ ჯერ გაცურის, დაკვებსნათ ამ ცუდს მიდ-მოღებსას!

ჰარომ უთხრა: რისხვა გულისა დარანთა ქვეშე იმაღლის, შური მკერდისა
 კუთხთა იფარების, რომე მისი ცნობა არაყის ძალ-უღს, და რასაცა ენა იტყვის
 მას ზედ გერ დადგებო.

უთხრა ღექსი

გულის განზრახვა გულმავე იცის და ემოწმებინ,
 ენა და ბაგე შორს ახლავს, არც იცის, კერცა სწვლებინ!

შენი ენა რომელსაცა იტყვის, მას გული არ ემოწმება, და რაღაცა შენს
 გულთა შინა დაფარულ არს, შენი ენა მას არ აცხადებსო!

უთხრა ტაეში

ჭირსამცა მოსკამს მას ასი სული, ვისცა სწორე აქვს ენა და გული
 ხელმწიფევე, შენისა სიმაღლისა შიშის მართლობით ვიცნობ, და შენისა
 მრისხანეობისა რიღისა ამბავი უოკელივე მაცქს; ვერაოდეს შიშისა შენისაგან
 შებებით ვერ დავდგები, გულსა ჩემსა შენისა წყრომისა მოლოდინისაგან ვერ და-
 ვაწუნარებ. მე იგი არა ვარ, რომელსა მეურნალო ეტყოდა: შენ თვალის წამალი
 უფროსად გარკებს, ვირემ მეუღლის წამალიო! — ხელმწიფემ ჭკითხა, როგორ
 უოფილაო?

ჰარომ თქვა ანაკი

ერთი კაცი, მეუღლის ტკივილისაგან შეღონებული, მეურნალთან მივიდა. ეს-
 რე მწარედ სტიროდა, მიწაზედ ჭგორვიდა და ტკივილის მეტრობითა მწარედ
 სტიროდა, წამლსა სთხოვდა

და ეტყოდა ტაეშას:

ექა, მეურნალო მარგე რა, სულთა სიკვდილი მომერა!

მორკველად მეურნალი: მათის რიგითა და კანონითა რა სხეულსა იხილვენ,
 კითხვასა აუხსნიან სხეულობის ცნობისათვის, და მერმელა მარგებულსა დონის
 ძიებისა მიზეზთა შეუდგებიან და კერე ხელ-ჭეოთენ წამლობად. ესეთისა წესითა
 გამოკითხა ტკივეულსა:

— დღეს რა წამალი გიკეობიაო? მან კაცმა უთხრა:

— ერთი ნაკეთი დამწკარი შური გქამე, და მას უკან მცირითა ხემსითა
 ბუნების თორნე გავხურეო. — მეურნალო ერთსა ერმასა თვალის სინათლის
 მომტკებელისა თუთიას მოღება უბრძანა, მის კაცისა თვალისა გამოლოვა; და
 მან თქვა

ღექსი:

რას მესუბრებს, მეურნალო, რა ღაღობისა დრონია,
 ხული უათა მომსულია, სიკვდილი საადრონია!...

მეურნალო, ღიწლობა დაუტყვე, მუცელი მაჭირებს და შენ თუთას სპე-
კალსა თვალთა ძაურია, თვალის წასალი მუცელს რას არეგებსო! მეურნაღმა უთხრა:

— მე ესე მწადს, თვალთა ნათელი გემეტოს, რათა შავი და თეთრი გარ-
ჩიო, რომ კვლავ დამწვარი ჰური აღარა სკამოლო.

ჩემი ნდობა და წადილი ამა არაკითა ესე; რომე ხელმწიფეს მე მისთანა
გაუგებელი არ გვეოხო—დამწვარი და დაუმწვარი კერ კიციხა, და მგზარი და უმგ-
ზარი კერ გაუარჩიოლო!

უთხრა ლექსი

მადლი ღმერთსა, ვინ ესდენი მომცა სიბრძნე, გამოკვლევა,
ავკარგისა შეტუობისა გარჩევა და მართლ წაკვლევა!

სელმწიფემ უბრძანა: რაცა მე და შენს შუა ჩამოკარდა, მრავალთა მოყვა-
რულთა შიგა ესეთისა უბნელესი მრავალ გზის ქმნილა, მაგრამე მართებული არ
არის, ბოლომდე სრულად გარდაიკეთოს და მტურობა გააძლიეროს, და ჩხუბი
და ბრძოლა გააძვიროს. რომელიც ჭკუის გზით განათლებული და შექმულაა,
რამცა ძალ-უცს შუთისა დაწყნარებასა კედლებიან და გულ-კეთილობისა წყლას
გულ-პილწობისა ცეცხლსა ზედა დასხმენ.

უთხრა მრჩობლედი

ნუ აზრობ, აუგს არ გაწვევს სასირცხლოდ მისაჩუნლად,
გულის წურომისა მოთმენა მადლს მოგცემს მოსაფუნლად.
რისსკა მესისა ელვას, კაცთა გამლკვი ზარითა,
რისსკა ზღვას მიტყავს დამნთქმელსა სიკვდილის შესაზარითა.
მშვიდი ზღვის ჰელაგონა, შეუმრღველი ღვართა,
არას გაირეკს დნოაშსა, მოწიმიდეს სმირად ბღვართა!

ჭარომ უთხრა: ესე გამოცხადებულად უარაკებით, რომელიცა აღვილად
რასმე იწვეებს, ძნელად იქმს. ესე საქმე დია ძნელა და აღვილად ნუ მივიჩნევთ.
მე ამა ძნელსა საქმესა საადვილოდ კერ ვიპყრობ, მე ჩემი ცხოვნება მოთამაშედ
ნარდის მღერისა კამათლის ჭკურტით დამიღამებია, ჩემი სხვა-და-სხვა რიგი
დროები ამა თვალთ-მაჭვის სოფლის საკვირკულობაზედ გარდამიგია; გამოცდი-
ლობის საკეთილო საგზალი მეცნიერობის გზით შემოიკრება, სწავლის ცოდნი-
თა გამოცნობის სათაზრო მრავლად მისარკებლებია; ესე ჭკეშმარიტად მიგნა—
სიბოროტის ნდომის ნაბერწყალი ჰაემისა სიძირკველსა დასწავეს, და სიდიდის
სიღაღის ნემსი უდიერობის ძაფითა ურცხვად სიკეთის თვალსა ამოჭკურავს; ნა-
დირთ ხელმწიფე ღომი მიღმა რომ საშემრად კედლს ადგილსა სცემდეს, მელსა
განცხრომის ხალისი მოუშლება. მე ესე მიჭობს, ჩემი თავი უფრდგელსაკით
ძილსა შინა არ ჩავაგდო და, კუფხის რისხვისა შემთებულს ჭურციკით, ტრა-
მალთა კვლთა გაუბოდე. სუსტი მტერი ძლიერს მებრძოლსა კერ გაუმტავდება,
რა რიგადაც მას ერთსა ხელმწიფესა მისის მტრისათვის ესეთს საქმესად ერთი
არაკი უთქვამს.—ხელმწიფემ ჭკითხა, როგორ ყოფილაო?

ჭარამ თქვა არაგი

რთველთ, თურქისტანის თემს ერთი ხელმწიფე იყო, არწივებრ ამდღე-
ბული, უხვი, მშვიდი და უამსანაგო. მას მისისა სიბრძნისა ჩრდილი სმელეთსა
ზედა გარდაუფინა, მისი ფასეუნიჟსაკით ამდღეული და ჭებული ბავრუი ზეცის
წალკოტის ფარმანგის ბუდეთ. შინა გაეტარებინა, და მისის სიკეთის სახე-
ლოვნება ჭეენის მფარველობის საქმეებზე მეტითა მჭერობელობითა დაემშვიდა, და
ადრახაგი უმეტესა აწინა მისსა უზომოს ცოდნასა, და ხელმწიფობის წესთა
მცდელობის შირითა აღასრულებდა.

რეული

მეფე მალალი, კეთილ სვინი, მსჯავრის მოყვარე, სამართლიანი,
ცნობა კეთილი, მეტად ჭკვიანი, სიბრძნე უფსურული, უოკლად გზიანი,
დალიტო მჭადოქელი განტეპიანი, გიორგიკოსანი, შუქ ნათლიანი,
და ხელთა მჭერობელი, საქმე გვიანი, კიდის კიდემდე სახელაინი.

ერთსა მისსა გამტებულსა გულთა შიგა საგონებელი რამე დაეთესა, და ხელმწი-
ფისა სამსახურსა ზურგი ადრიკა და მისთა მტერთაგანსა ერთსა ხელმწიფესა
ებოდა, აშლასა და ბრძოლასა ზედა შეაკულანა. რა მან დიდმან ხელმწიფემ მი-
სის მტრის მორჩილების გზის გარდაჭევა სცნა, თქვა:

— ცოდვისა მანკეულსა კშმასა მისის საწმენობის სიმტკიცესა შიგა გზის
უმოკნია, და მდუღარესა გულითა უმბარი შვი ნაღველი თაკობისა და დიდობის
შოკნასა გაპირება და მით თაგში წევა დაუწიო. ამისთვის საწმენოელი, ხელმწი-
ფური სწავლისა ერთი პატრუტაგი მისწერა, მგრამ მან ამპარტაკანმა მტრმა მე-
ტის სილაღით მისის შეგონებისა უსტარსა უური თოკითა მოიზინა და თვის-
სა ლაშქარსა შეურია და თან დიდგინა.

ლექსი

შემოიკრიბნა ნიჟანნი, აჭა-იქ დანაგროები,
ომის დღისათვის აღაფთა შემეგრები, მალ მამოები.

რა ესე საქმე ხელმწიფემ სცნა, თვის სიმშვიდის ნოშთაროთი რადგან მათს
სრულიად გარდაჭეულს გულსა კერდარასა არტებდა და არცაღა გასწორდებოდა,
ესრეთ შეუთაღა:

— მე და შენი საქმე ჭიჭასა და ჭვასა ჭტავს. თუცა ჭეა ჭიჭასა ეცა, ანუ
ჭიჭა ჭვასა დაჭერა, ორგზისეუ ჭიჭა დაიღწება, ჭეა უნებულად დაღებოლა
ამა არაგისა სარტებელი ესე არს, ხელმწიფის გონება განთლდეს. მეცა ჭი-
რისა მსგავსი ვარ, და ხელმწიფობის რისხვა ჭვის უმაგრესია და მტრის გამტე-
ხელი, მისი შეურა და შეხება მე არა შემიძლიაო.

უთხრა შაირი

რეინისა გულსა ფიცხელსა, კეკლად განშეენებულსა,
გულთა, ნუ შეესხეთქები მას უნებურად ნებულსა:
შენ ჭიჭა ხარ და არ ჭტავხარ გრდემლსა მას ხელოვნებულსა,
და წამს შეამუსრვი, იჩქითად ენება ტეტემის ენებულსა!

ხელმწიფე მოწულებიას სახესა მჩვენებს და ესე ნებაჲს, მიზნის სალოკუ-
ლითა გველესაჲსი მწითური ნაღველი დააცხროს, მაგრამ ჴკვის გზეჲში ბოდიშისა-
თვის მიუღალა და მიზნის გაუსისჯავად დეჴჴუება უგზო და უკვანაო, და კაც-
თა შორის რა საჩიულო შეიქმნება და სიკვდილის სახე გამოჩნდება, ვარძმისა და
აშოროს სიტყვის თქმა გულ-ძვირობის გზა არისო.

უთხრა შაირი

შეღალ ანდერძი მასმია ბრძენთაგან საერთხელია:
«მიწიფე გაგრძალა, მტრისა ცნობა არ დასათხელია,
ყავი დალატსა ხედიდე, დაზაჴდე რა სახელია,
და ნურც მოლოდინები, ნუცა ხარ მინდობის გამტეხელია»

ხელმწიფემ უბრძანა: ეკვით მეგობრობის მოკეთა და მოყვების გაშეება
მამაცთა წესი არ არის. შიშისაგან საწყინარი კიდევ გამოჩნდეს რამე, ამხანაგო-
ბის გაურითა დასაწყვი ცუცხელი არ უნდა აღაგზნან. მკვიდრი მეგობრისა და მოა-
ღურისა ცოტას საჭმისათვის სრულიად გარდატდება და მოყვასთ სიყვარულის
ცუღად ხელიდამ გაშეება სამართლის გზასა¹⁹⁵ არა შეენის.

უთხრა შაირი

უბირო ვინმე ყოფილხარ, მეხთალი, მეტად დადარი,
სიყვარულისა მეგობელი, მეშურნობისა სადარი
შენსაჴე სიტყვას აჩნია შენი გობება სად არი,
და გულ-ჴგაო, რასაც იტყოდი ცრუ იყო, დასაჴადარი

ძალდას ვერა ხედავა, თუ ვითა ერთი ბირო და ერთგულია, უკველთა ვი-
რტუგთა უღარესი და უუხატურესი, და იგი ვითარ იქცევა? და შენ ორგულ-
ბისა ასპარეზიდამ ფერხსა უყნ არ უგუხდგამ, და რომელიც ვაჴმანი და სიყვარ-
რული ჩემთანა შეგმიტეცებოა, მას თავსა იფილეებო.

უთხრა ტაჴემა

კაცი ხამს სწორე გზიანი, გულ მრთული, ვაჴმანიანი

ჴარომ მოახსენა: ჩემგან ერთ-პირობის საფუძველი ვით დაიდების, რადგან
შენში ვაჴილობის სეკტი სრულიად წაჴვეუღან და სრულიობით პირობის ნიშ-
ნი არა ჩანს? ამაში საუჴვი არ არის, რომე ხელმწიფემ მისი გულის წერომა
მოითმინოს, მის მუჴათასა არა ეცადოს, რადგან აწ ჩემზე არცა ძალითა და არ-
ცა ღონის მიუბითა ხელი არ მიუწილებს. ესე ნებაჴს, მე ხრავითა და ენა ტკბო-
ლობითა მომადუნროს და შურის მიუბისათვის ჴვე ჩამომიტყუეოსო. ჩემგან
თჴვენი შიში მართებულა, რადგან შურსა ხელმწიფის გულსა შინა დაუსადგურე-
ბია. ხელმწიფობისა ჴვაობა სანაცვლოს მიკებას მეცადინობს, როდესაც დამახუ-
ლებს და დროს დაიყმს, აღარაა გზითა სიტყვისა წართჴმადცა აღარ მაცადე-
ბენ. რისხვისა ცუცხელი მიტეგებისა გულსა დააჴნობს, და რაცინდ ამა გულძვი-

¹⁹⁵ ვარიანტი: სიმაართლის გზასა

რობისა საქმე გამოსახეწელად არა ეწადოს, თუცა გინდა რამე გაამრუდა, იგი პირველი ნაწეხი ანთების, და შურისა ალი ამდღედების და ერთსა თემსა ლერწმისაებრ მოსწავეს, და ძვირის ხსენების კვამლი რადგან დაზოდ აღგზებულა, მრავალთა ხორხი აღმოუხმია და მრავალი თვალი ცრემლ-მდინარე შეუქმნიაო. ესე საზროა, თუცა შურის ცნებლისაგან ერთიცა ნაბერწეული გულის ღითონთა დარჩა, მერმე რისხვისა აღისა ზიანისაგან მშვიდობა მე კელარა სადა კიბოვნოო.

უთხრა ტაეში

ოდეს ამდღედან შურისა ალი, ნედღესა და ხმელსა დამართა ძლიო.

ხელმწიფემ უბრანა: ესე დიდად მიკვირან, ერთსა საქმესა ზედა დამდგარხარხარ და მეორე დაგიტოკებია! რასათვის არა იქმნების რისხვა მოწველებად შეიცვალოს, და ორგულებისა შემდგომად ერთგულობისა შეკნეურება გამოინდესო? ჭარომ უთხრა:

— თუცა ვინმე ეგეთი აბოკებოდეს, ორისკე მხრითა დაზაკებასა შიგა სრული სიყვარული მოჰხდებოდეს და შერიგებით და მოუერობით უზიანო საწადელი აღესრულებოდეს, და შვებითა და მშვიდობით მოთავსდებოდენ მათდა სასარგებლოდ და ავის კეთილად შეცვლისათვის; მართებულა, რომე ეგეთი საქმეული იქმნას, და თუცა მათი: შური მათგან გაწმდებოდეს, და მხიარულითა გულისათა უოკელსავე ზაკებასა და ხერხსა გააძებდენ და მშვიდობის ნაკითა ამად დაწყნარებან, დია კარგი იქმნების: მაგრამე მე ამათგანსა კურცა ერთსა ესედავ, რადგან თქვენსა და ჩემსა შუა არცა ერთისა ზავისა გზა არ არის. მე თქვენსა სამსახურთა შიგა მამ რაღად მოკიჭვე, წამ-და-წუთ შიშსა და კრძალვასა შინა უნდა კიბოვთებოდე, ყამითი ყამად სიკვდილსა უნდა კელოდებოდე! მამე ამისი მგულეებელი არა გახლო და შორს წავიდე იგი უმჯობესიაო.

უთხრა ღიქსი

თუცა ბედისა ხისაგან აწყავდეს შურის კარდა, გაურაჟე მიჯობს კელთა ელა, სად ჭაცია და ბარდა.

ხელმწიფემ უბრანა: ღეთის უნებურად ზიანი და სარგები არავის შეუძლია, დიდნი და მცირენი, მაღალნი და მდაბალნი და უოკელივე დაბადებულნი მისის განკებით არან! აგრევე ჩემისა მისა ბოძებაცა მისგან იქმნა, და დაბრძობაცა უოკელივე განკებაშა მოიღო. აწ შენცა მმერობელთა ნუ წინა აღუდგები, მისგან მოკლენებულს საქმესა ნუ ერიდები, მისსა მოქმედებულსა დასჯურდიო.

უთხრა შიანი

განკებასა სად წაუხვალ, მიკვირს, რადმცა ერიდები? «მოთქმან ხამს განსცდელთა» ამას ხმობენ კრი, დები, მოდი, უოლე ნუ გეშინის, ჭალთა ნუ გთხავს კრიდები, და კერ გეჭვე მოსავალსა, ოდენ მანდაც კერ იდები!

ჭარომ მოახსენა: კე მართალია, დაბადებულს დამბადებულს განკების შეკვლებს არ შეუძლია, მაგრამ ღეთის განკების მოსავალი: სხვა და სოფლის კი-

თარებათა სხვადა: სოფლის მოსაკლას გაერძლავა უნდა და ღეთის განგება-
ზედ სიტუვა არაიისა აქვსა!

უთხრა ლექსი

ჩინ ჭრჭვა მეკეცეს ჭურჭელმან «რად შემქენ ესრე ცუდები?»
ან შემოქმედსა ვინ ჰქადრა განგების გასამრუდები?

დიდთა ბრძენთა ამა საქმეზედ გული დაუჭურებათ და არცა ვინ ამას იტ-
ყვის, რომე შიშისა და კრძალებისაგან ხელი აიღონ, რომე სოფლისა საცდური-
სა და ბოროტის საქმისათვის თავს არ გაუფრთხილდენ, და ჭირთა და ტან-
ჯვათა არ მოერიდნენ, და ესე უმეტეს დაუმტეიცებიათ, უოჯლს სახმარს გვაღონ,
და შემწეთა მატეიკის უყოფდენ, და ბოროტისაგან განკრძამს აქმნოდენ, და უოჯ-
ლივე საქმე თვისი ღმერთსა მიანდონო.

უთხრა მრჩობლედი

წესად განგებით დაუსხამთ წრთელთა გვაზედა მავალთა,
ჩინც მოქენუბს ცას ჰქეშე მას სათხოველსა მრავალთა,
რომელი მიზეზს მოახვამს, მას ვერ მიხედები შენაო,
ამად გსურს ესე სოფელი, არ ძალ-გიცის ხილვად შენაო.
სარჩლის მიზეზით შეკრულ ხარ, საზღვარს ნუ გაემორები,
მიზეზის მქნელის გარდასვლას არ შეკვიდეც ჭორები.

კვლავ უთქვამთ: რომელსადა საქმესა ღმერთზედ მიაგებ, იგი უმატიოს-
ნესაო.

თქვა ტაემა

მიანდობა ღეთისა შემუსრავს ამარტყანთა ძუალებთა.

ხელმწიფემ უბრძანა: ჩემისა სიტყვისა თაკი და ბოლო ამის მეტი არა არის
რა. მე შენის ერთობის მნდომელი ვარ და შენთა აღერსთა შეთვისებული, ჩემთა
საწადელთა ნამეტნავად სასიხარულოდ მიანჩინარ. მე უცხოად სასურველად მიუკარ-
ხარ, და შენ ჩემის სიმძულვარის მეტი არა გიჩანს რაო!

უთხრა შაირო

შენ ამას ცდილობ, შეეწუხდე, მოწყუნა მომდე მე რითა,
მე მონატრე ვარ—შენ განლდე განცხრომითა და მღერითა...
გული, გულს შენაწებარი, ვინმან ვერ განსნას ვერთა,
და ბოლოდ იგიცა მოშორდეს ზე განგებისა წერთა!

ჭარომ მოახსენა: შენი სინატრელი ეს არის, ჩემისა სისხლისა სიმის სიმ-
თვრალითა შენი გული გაამხიარულო, მაგრამ აწ ესე ვიცი, გულსა ჩემსა სიკვდი-
ლის სასმელის სიმის ნება არა აქვს, და არცა გაცუდების სამოსლის შემოსა სე-
ბავს. ვირე საწადლის სათავნო ხელთა აქვს, ეგეთსა საქმესა არ მოკინებებ და
თქვენის ახლო უოფისაგან განშორებება უმჯობესიაო.

თქვა ტაემა

ტანზედ თავს ვინდა მომაბამს, ფესვი არა აქვს სახერგო.

მე ჩემი სვინიდიისი თქვენს მორიდებას და მოშორებასას მასწავლის. რად-
გან მე ხელმწიფე შეილის სიკვდილის მცდელი ვარ, მასა ხელმწიფესაცა მისის
ძის ნაღვლის გამო ჩემის სიკვდილის მეტი არა ნებაჲს რაო! გულ-წყულელის გა-
ცის გულის სიტყვასა კეთი კაცი სცნობს, რომელსაცა მისთანაჲე ურჯისა ციფ-
ხლიათა მისი სტომაჲი დაძვარ იყოს და მისიჲე მსგავსი სიძვარის სასმელი
ესნას. განსკენებით მოსარჩლენი ესეთისა საქმისა უმეტარნი არიან, და შეებასა
მუთაფი და ნებოერად ზრდილნი კაბის სამოსლის გამოუცდელნი არიანო.

უთხრა ლექსი

ფერხთა კვალთა ნასობთა აშხავი ოდეს გსმენია,
ლომთა ტაბუთა ნაერავი, თავს ხმალი არ დაგჩენია.

ჩემის გონებისა თვალთა კუხდაჲე, რა ხელმწიფეს მისის ძის დაბრძვება
მოაგონებდის და მე ჩემის თვალის ჩინი მომესურვება, ორთაჲე ცნობა მიგულება,
გული ჰირსა სხვა-და-სხვა ფერსა უჩვენებს; ამით თქვენი წადილი რა არის შეი-
ტება, და რომელიცა ზრუნვა რას აშხავს წარმოიტყვის, მისი სახე გამოჩნდება, —
ამისთვის ჩვენი გაყრა უფრორე მართებულა, ერთად უოფასაო.

უთხრა ტაქმი

შუკანს ალერსსა გაყრა სჯობს, — არისტოტელის თქმულა.

ხელმწიფე უბრძანა: კაცისაგან რა უქმნელი საქმეა მოყვარეს შენგოდარი
შეუნდოს, მრისხანება და შური განაგდოს. ბრძენსა და ჭკელთა კაცთა წესი ნია-
დაჲ ეს არის, დანაშაული და შეცოდება ესრეთ ხამს მიუტეოს, რომე მისთა-
ნა არცაღა თუ ქმნილ იყოს, და არცაღა მისის გულის ფიცართა მისის სახისა
ნიშანი სხვათაცა ოდენ აღარ ამოჩინოს. რა რიგდაც ცოდვის აღთქმით ბორთ-
ტის მოქმედმა სულის შიშითა ავი საქმე მოიკეთოს, აგრევე კაცის სიჲე იგი
არს, სიბოროტე და შური არ გაიწიოდოს, ავისთვის ავი მიავოს, ზაკვა გონები-
დამ არ ამოიღოს. ჩემი გონება ამას ურკველას ზედა გაწმენდილთა: რისსკა,
წურთა და მძლავრება ღვინად და მოწყობებად შემიტყვალება, შურის ტება ჩემ-
სა საგონებელსა შიგა აღარ იპოვების; წამ-და-წუთ მიტყება და შენდობა შურსა
და ღაზობაზე გარდამიმატება. ესეც ვიცი, რაზომ შეცოდება დიდი იყოს, მი-
სი მიტყება მისგან უნაშეტნაკაო.

უთხრა შაირი

თუ უდარესმა შესცოდოს უდრესს წყენა დიდები,
უფროსსა მართებს იტვირთოს სამხელოდ ასაკიდები,
დიდნი შეუნდოს ცოდვანი, ჭკვისაგან დასარიდები
და მას კმენას მისსა სუფეჲად, საზეოდ ასაზიდები.

ჭარომ მოახსენა: მშვიდობის მყოფელი სული გვრეა, მაგრამ მე დიდი და-
ნაშაული მიცს, და დამნაშაჲე მიწეჲე მოშეშარი იქმნების. ჩემი საქმე მის კაცი-
სა არაჲსა ჭკავს, რომელსა ტურფი დაწულულებული ქქონდეს, თვისის გულის
მადლობითა არა შეებოვოს და ღამე ბნელთა ჭკავნართა იარებოდეს. ამას წელუ-

ლი გაუძნელდეს, ფერხი სელისაგან უხმარი შექქმნას და რბილს კორდზუნად ფერხის დადგმა კლარ შეიძლოს ჩემი ხელმწიფის სამსახურში ახლო ვოთა ესე გვარი იქმნების, სჭულშიაც და სჭულის მდებელთაგანც განწყებულად, ამისგან კიდე უფროსად მოკერიდო და გაკეშოროო. ბრძენთა უთქვამსთ—სამ სახენი გაცნის სიბრძნის დარგთა შინა არა ითქვიან და ცოდნისა გზისაგან შევდომილანო: ჰირველი თვისის თავისა და ღონის მიწოდობლი; ესეთი კაცი ნადავც ფათურაკში და ჭირში თავს ჩაიგდებს და სილაღით სიკვდილსა მოატყუებსო; მეორე იგი, რომელი სმისა და ჭმისა რიგი არ იცოდეს და ნაეროვნებით კლარ მობინდოს, დასწეულდება და თავის თავსა თვითან მტერი შექქმნებისო; მესამე კაცი, რომელი მტრის სიტყვითა და ლიქნითა და ჭადვითა თავს აუღალდეს, და კისკანაც კეთილსა არ ელის მისგან მოღორდეს, მისის საქმის ბოლო დასანახებლად დაემტკიცებოს.

უთხრა ლექსი

ნუ მოღორდება მტრისა ენა ფელიდისა ძალითა,
გონება სხვის გზით მიმართე სადავე იცხენძალითა!

ხელმწიფემ უბრძანა: წე, ჭაროვ, რამდენჯერ წყალობის კართა გაგიცემ და კეთილის გზითა მოყვრობისა ანდერძთა განდერძებ, შენ კერეკე გულჭაობასა ზედა დამყარებულ ხარ და ანდერძის დაჯერებისაგან კაღთა დაგებერტვი. ერთმა კაცმა რომ ანდერძი არ მოისმინოს, მისი საუბარი უსარგებლოა, რაკარადაც მან მოღვაწემ მეკლას ანდერძი დაუგდოო. ჭარომ ჭკითხა, როგორ უოფილო?

ხელმწიფემ თქვა ანაკი

უთქვამთ, ერთი მოღვაწე ჰატოისანი, კეთილმოქმედი, რომელი არას ეამს ღოცვასა და სწავლას გარდა არა რასა იქმოდა, ერთსა კელსა ზედა ეტარებოდა. ნასა მგელი ერთი, მტაცებლობისა და მოხუკებისათვის ჰირაშემეული ვლიდა, და თვალის ნდომისა გზათა ზედა კპირა და უოკელი სწადელი მისთვის შეყვრება. ამას ცდილობდა, უბრალო კინმე შეეწუხებინა, ანუ ერთი ჰირუტყვი უსულოდ მიეხდა და მისი უკანა აგებულება სიმაძღრით გაეხარებინა.

ფისტიკაჟური

უსამართლოს საქმის მოქმედსა, მას უწყალოს სჭერეტდე ხელასა,
ერთის ცოტასა სარგებლისათვის ასს ზიანს მისცემს ოდნე უკლასა.

მა მოღვაწემ იგი ესეთისა სახითა ნახა და შუბლსა ზედა მისსა უწყალობისა და მძინვარებისა სიჭრელე აღმოიციოთხა, მისის წყალობისა და მოწყალებისა საუნჯისაგან წერთისა მისისათვის ჰირი ალო და ეტყუოდა: კაცთა ცხოვართა ნუ იტაცებო, ზროხათა და ხბოთა ხოცასა მოკრიდეო, საბრალო გლეხთ უდიერისა მოქმედთა დემერთი რისსკასა მიუგლენსო, და უწყალოთათვის მას სოფელს სატანჯეული განმზადებულაო.

უთხრა შაირა

უსამართლონი ნადავც თვისთა გულთაგან იწვიან,

მადლოის კაცთა ზიანად მოჭაცვით მონახიწიან,
სოფლისგან განვლენ ცოდვითა, მისკანეუ შეიბიწიან,
და შერბე მას შეაჭირვებენ, ვინც შიშით მოუწიწიან!

ესუთითა სიტუებითა ასწავლიდა, და ტაცებასა და კაცთა შეწყენასა ნამეტ-
ნაჲდ უშლიდა. მგელმა უთხრა:

— ჭადაგება შეამოკლე, მე არა მცადს: მას გორასა იქით ცხოვარნი სმო-
კენ და მოტაცების უამი გარდაიარსო, და შერბელა სინანული კვლარ გამაძლებსო.

ეს არაგო ამისთვის მოგახსენე: რაზომცა შეგატონო, შენ შენსა გულ-ძვი-
რობასა არა მოიშლი და ჩემსა წვრთასა უურსა არა უპურობო.

უთხრა ლექსი

მოწულე კაცის გონება სიტუესა შეისმენს ადრია,
ითას წელ ერთსა ნათქვამსა შეცვლადმცა არა შეადრია!

ჭარომ მოახსენა: მე სწავლისთვის უური მიწვივ მიმიძურია, ბრძნის
მჭადაგებელისაგან სწორუ რიგი დამისწავლია; მე ჭკუის მყოფელად მას კხადი,
რომელსაც ნიადგ აზრისა კარნი ღიანი ჭქონან და გამოცდილებისა სარკე ხელ-
თა ეპურას. მე რომ აჭა აღმოვხედ, ნამეტნავის შიშით ვქქენ, ჭკვიანთ სიფრთ-
ხელე მასწავლეს და გასაძარკეს გზას დავაპურ. ესრე ჭკონე, არაოდეს მე არ გე-
ნახო და გვლარცა ამას იქით მიხილო. აჭათგან გიდევ ჩემი აჭა ყოფა უჭეროა,
მოცდა და დაგვიანება გულში გასავლებად საწყინოა; მე დამიჭერება, რომე ჩე-
მი სისხლი ხელმწიფეს მსხუერპლდვით შესაწირავად მიანინია, და რომელიც სჯუ-
ლის ბრძანებაა— უცდელედა. მამ ამა გზითა ჩემი აჭა დგომა უჭმნელია და მალე
წასვლა საჭმნელიაო.

უთხრა ტაუბი

წავალ და ხანსა არ დავხამ, აჭ დგომად არა მცადიან!

ხელმწიფემ უბრძანა: შენის სიცოცხლის საზრდო აჭა მზა არიან, განსკუ-
ნებისა და შერპურასა კარი შენს პირის-პირ ღია არიან. მგზავრობისა და უც-
ხოობისა თავს-დება გიტვირთავს. ეჭვიანისა ნდომისა და მიუნდობლობისა ქმნა-
ს არა რა სარგებელი აქვსო. ჭარომ მოახსენა:

— რომელსაც ხუთი ესე ნიშატი საგზლად ჭქონან და სიცოცხლის სათა-
ვნოდ იპურობს, სადაც წავა, ჰატოხსნების მისაგებელსა მოიძვის; სადაცა მივა,
მგობობათა და ტებელთა ამხანაგთა სარგებელთა მომსთლობს: პირველად ავი
საქმე გაიშოროს; მეორედ კეთილი საქმე წაიძღვანოს; მესამედ ცილის წამებისა
და ბუკის ზრახვისაგან სტომაქი დაიცვალს; მეოთხედ კეთილ გონების მოსამ-
სახურე იყოლიოს; მესუთედ ღმინისა და აღერისა რიგნი იცოდეს და იქმოდეს.
რომელსაცა კაცსა ესეთი ნიშატი ჭქონდეს, მას არას ადგილს უცხოობასა არ
დააჩნევენ და მის სიმწუხარესა და გარდაკარდნასა შინაურად შეთვისებულად
შეიკრთებენ.

უთხრა ტაეში

სადა ჭპოეო კაცთ შენობა, მწირი მტოდნე არ იქმნება.

ჭკეის მეოთხელი კაცი თვისისა სსმეიდროსა და თვისთა ტომთა გულს კერ ანდობდეს, მას ხამს თვისთა მოყვასთა და სამეოფთა მოშორდეს. თუცა სსკვან მტეობრისა შოენა სასკეულია, მაგრამ თავისა შოენა დია ძეულიაო.

უთხრა შიბირი

თუ შენდა ნებად შენს ადგილს კერ დაჭეო ხანთა დრონია, მარტოი სახლსა რად იჯდე, უწესო, უადრონია! სსკვან მოიგე მოყვარე, წასულა სჯობს საადრონია, და სადაცა მიხვალ, დაგხედება შენობა მუნ დიდრონია.

ხელმწიფემ უბრძნა: შენი წასულა როდეს დაგებოციეობა, ანუ რა ხანსა მოიგდიო? ჭარომ მოახსენა:

— შენ ჩემის წაუსკეულობისა და გარე შეჭეკეის საგონებელი გაიფარე. ამა მტეზაურობიდაჲ ჩემსა კიდე აქათ მოსკლასა ნუ კჯე, რომე ჩვენსა ამა საქმესა მის არაბისა და ხაბაზის არაჲ დია მიჭკავსო. ხელმწიფემ ჭეითხა, როგორ უოთილაო?

ჭარომ თქვა არაჲო

უთქვამთ, ერთი კულური არაბი ბადლადის ქალაქად შევიდა და ნახა ხაბაზის დუქანი. მუნ მადაური ჰურები მთვარის მსგავსად აღმოსავალით ამოხნილსა შეადარა, შიმშილობის სიბნელე მიწილამ აკტაცა და სიბრწყინვალისა თურხი სიმაღლეზედ შედგა. კაცსა ესრე ეგონის, მნათობის მზისათვის გაერთომის თითი პირთა მოესკა და კენჭებთა სიმხურვალესა ჰურისა საყულო დახეხა.

ღეჭი

მომეძირი ჰურსა რა ნახავს, მიიჩნევს ნათლის სახითა, თორნისა პირსა მჯდომელი გაძლების მისის ნახეთა.

რადღას ვაგრძელებ, საბრალო არაბი რადგან ჰურისა სუნისა მიუღწელობითა უსუსურ ქმნილ იყო, რა ჰური გაიფადა, მოთმინებისა ჭაჭეი აიწევიდა, და საბაზთან მივიდა და უთხრა:

— ტე, ხოკუაჲ რაოდენსა თუღლსა გამომიღებ, კიდე ჰურიოთა გაძლეო? ხაბაზი საგონებელთა ჩავარდა და ესრე იტყოდა: თუცა ამა კაცმან ერთი თდენ ღიოტრი ჰური შეჭამა—გაძლესმცა, და თუცა გარდაჲმცა—რასღა თუ შესტამს, სამად ხომ კერ მიაწესლი უთხრა:

— ნახეკარ დინარი მომეც და, რა ერთიგ გენუოს, ჭამეო.

არაბმან ნახეკარ დინარი მისცა, და წინ რუ ჩაუდოდა, მუნ დაჯდა. ხაბაზი ჰურს აძლევდა, არაბი წყალში ასკელებდა და სტამა. ეგოდენი რა შეჭამა, მისს თასსა დაატარა და ოთხსა დინარსა დაჲმცა, ხაბაზმა კულარ მოითმინა და უთხრა:

— ტე, ძმაო არაბო! მას ღმერთსა გაფიცებ, რომელმანც ესოდენის ჰურის

შეკმის ღონე მოგცა, მითხარ: ვირემდე უნდა ეს ჰური გერე სწამო? — არაბმა უთხრა:

— ეჭა, ხოჯა! ნუ სჩქარობ, სანამდისი ესე წყალი ჩამოდის, მანამდის მე ჰურის ჭამისაგან ვერ მოვიცდლო!

ამა არაკისა წადილი ეს არის: ხელმწიფის წინ სანაური იყოს, ვირემდის სიგოცხლის წყალი ტანთა შინა ჩემთა დის, შიშისა და რიდის ლეუმის ჭამისაგან ხელს არ ავიღებო, და თქვენის გვერდს ხლების სანოკისაგან სარგებლის ჰოჯანს აღარ მოკელიო. ეამმან რადგან ჩვენ შუა გაურა ჩამოაგდო, შეურის სანოკნებელი შორს გააკიდა. თუცა ხელმწიფის ამბისა ცნობისა წადილი მომინდეს, დილისა ნიაჭართა კვითხავ, და ხელმწიფის შენნიერს სახესა გონების სარკითა განვიცდო.

უთხრა ლექსი

თუცა საუკრულს ვერ ვხედავ, მოგონებითა გავიცდი,
მწირის სადგომსა სანთელად მთვარისა შექთა დავიცდი.

უთხრა: აწ, სვიანო ხელმწიფე, ტახტ გვირგვინისა მაშვენებელო, რაზომცა წყალობისა საფუძველი დასდვა და მოსვენებულის სიგოცხლისათვის კეთილი რიგები გამიწესო, და ესეთი მტკიცე პირობა დამიდვა, აღარას გზით მე სამისახურის ოლი ვურთა გაკიუარო და სამისახურის ბაღქოში მხართა კიტვირთო.

უთხრა ტაეზი

ცუდად სიტყვას ნუ აშრომებ: არ შეესმის ვურისა ჩემსა!

ხელმწიფემ დაიჯეროს, რომე სრიკისა ნემისთა შიშის კვალი ჭაროს გულის ფერხიდან აღარ გამოიღებისო, და მშვილდით გატეორცილი ისარი ძალის მიზნითა ხელთა აღარ მოაქცევაო. ხელმწიფემ უთხრა:

— ჯი, ჭარო! მე ესრე ვგულობ, შენის სახის სავარდისაგან სუნნულები-სა ფშვა წადილთა ჩემთა ცხვირთა აღარ ეწხოსება, და აღერსის ხატის იმედი-სარკესა შინა აღარ დაინახება.

თქვა შაირო

ამ უამად ღზინის რუსა, თუ იყოს წყალი მდინარი,
ვით თმხი თავზე ხუჭუჭი, ქვე პირითა მოცინარი,
ეი, ჭარო! ღზინი მიმტაცე, უამისად არი, ვინ არი,
და ესრე გასრული მეჩვენე, ვით ნახავს სიზმარს მიძინარი!

მაგრამ ესე მაშინც მიყავ, რომე შენის მოგონებისათვის ორიოდე სიტყვა — საბედნიერო ნიშანი — უამის კაბადონთა ზუდა აღმომიჩინე და მიბრძანე, სამოუჯრო სწავლთა და შეგონებითა უცუნურებისკ ჭარისაგან რადგან ჩემისა გულისა სარგებანდელის მტკერიითა შესვარულია, იგი გამოვიხოცო.

უთხრა ლექსი

სახსოვრად სიტყვა დამიგდე სასწავლებელი მცნებისა,
ჩაის სიტყვისა უმჯობე რამცა იხელავებისა?!

ჭარომ უთხრა: ეჭა, ხელმწიფეო! დაბადებულთა საქმე ზეგარდამო განწყისკ-
ბა: მას არცა რა მოაკლდება და ზრცა რა მოკეტება, და კვრცა ვინ შესცვლის და
კვრცა ვინ უკუაქცევს, და არცა ვინ უწყის ბედნაურთაის რაარტაგი რომლისა
სახელსა ზედა დაწერილია, ანუ სიბოროტე ვისა მიაღებოს. მაგრამე ჩვენგან სა-
ქმნელი ეს არის: ჩვენს საქმეს კეთილის განზრახვითა და რჩევითა რიგინი მო-
საყალი მოკუსთლოთ, და თვისთა თავთა კრძალვითა, ფრთხილობითა და რიდი-
თა გაქცევად. თუცა ჩვენი რჩევა ზეგარდამოსა განგებასა შეესწორა, სუა-სიანო-
ბისა ხარისხთა და ბედნიერობისა სნატა მივხვდებით, და თუცა მოსაგებელი
სარისხველად შეიწყალა, მოყურებთან ბოდიშს მოკითხოკ—მაყუადრებულთ უუადრე-
ბისა სინშირე აღარა ხამს.

უთხრა შანი

განგებას უოკლი საქმე, მაგრამ ავრეე ჰქენი რჩევა,
განგებას შენი რჩევა, მოგხედეს გუოს, არა ზღვევა;
განგებას თუ არ იხება, ვისგან მოგხედეს ამით წყვევა,
და ამასა ჰყოფს უოკლი ბრძენი, ვის ცნობა აქვს ზეით ზევა.

ეს უნდა იცოდეს კაცმა, ცუდი საქონელი მას ჰქეიან, კაცო ვერ გამოიყენებ-
დეს; უმეტარი ხელმწიფე იგი არს, რომელი ჰქეიანათა და გლეხთა არა უარდეს;
უბადლო მოყვარე იგი არს, განჭირვებასა და დაურდომილებაში გაუშვას; ბოროტი
დიადი იგი არს, ქმრის სიტყვას გარდაჰხდებოდეს; ავი შეილი იგია, მამადლისა
ურჩი იყოს; ოხერი ჭალაქი იგია, სადა განსუენება და იუყობა არ იბოკებო-
დეს; უგვანი ალერსი იგია, მეგობართ გული ერთი არ იყოს. რადგან შირველ-
სავე ალერსსა შიგა ჩემსა და ხელმწიფესა შუა ერთი ექვა გამოჩნდა, აწ მისგან
ლტოლვა უმჯობესია. ახლო უოთა და ალერსნი გამოსაღებებად შეგვცალოთ,
უკეთესიაო.

უთხრა შანი

წავალ და დაგესაღები გულისა მეტად სალითა,
მიწას დაკალტობ ცრემლითა ღვარულად მჩქეფრად თვალთა.
თუ ავი მიუჯ, კარგს კიტყვი ენა მჭკერისა მალთა,
და თუ რამ გაწეინე, შემიბდეკ, ცხადად თუ იდუმალთა.

ამა სიტყვითა მათ საქმესა ბოლო მოელო, და სახლის კრდოდამ გარდა-
ფრინდა და მინდორსა მიმართა. და ხელმწიფემა მწუხარებისა თითთა გაბურებით
იებინა და მრავალი ჭმუნვა შეეღვა, და უზომოს ურვისაგან ცნობისა საზღვარ-
თა გარდახდა, შირი მას კოშკსა მიაპურა და უთხრა

შ ა ი რ ი:

ვის მიუთხრნა ჭირნი ჩემნი, გულისა ცუდსა სადებარი?
მეურნაღმა უე მომაკვლინა: წამალი მცა საყნებარი
მეგობარსა ვინ დაუგმო საქმე სიბრძნით საქებარი,
და მოყვარება იგი მიყო, მხელად სათქმელ სამობარსი

ესე არს არაჟი შურის მემიებელისა და ხრივის მოქმედის კაცისა გაფრთხი-

ლებისა, და მათ გულ დაზოთაგან განკრძალების, და მათის ბოროტის ჭირის შემთხვევისა, და მტრის ხერხის განშორებისა, და მიუნდობელის მოყვრობის მოცილებისა და მათის ტებელის სიტყვით მოუტყუებლობისა. დადრობითა და მუხთლობითა ჯავრთა ამოურა რომ ენებოს და მოდორებას ცდილობდეს, ამით არა აუღადდეს და ჭკვა და ცნობა მოიხმაროს. წადილი ამის საქმისა ესე არს: ბრძენმა ჟამთა კითარებათაგან რაც მოინახოს, სხვასა-და-სხვას დროს მორჩენის გზები დანახვით გასინჯოს, ჭკვის საფუძველი რჩევისა სიმტკიცეზე დაამუაროს, და არცა აღადგებთ და არცა შეწუენილი მტერსა არა დროს არ მიენდოს, და საცდურითა და კერავობითა არ მომშვიდდესო.

უთხრა შაირა

თუ გინდა ჭირსა მოშორდე, შეჭირვებასა მეტასა,
ბოლოულად სიტყვა გასინჯე, თვალი მიაპურ ცქეტასა;
გალახულს მტერსა არ ენდო, შენგან ხელურსა რეტასა,
და რა მოკვრება, მაშინ აქმს მისთა სახმილთა შრეტასა!

კ ა რ ი თ .

წყალობისა და მიტანებისა, რომელი ყოველის კეთილისა თავი არს.

დაბოლოდ პირითა მატროსნითა სიბრძნისა და გონიერისა გულისა უფალსა ბარამანს უბრძანა:

— ეგე არაჲი, რომელი განაწყენებულსა და შურითა საკესსა მტერსა არა მიენდოს, მოკისმინე, ამისთვის გვასწავლე. სიჭიშის ნიშნისა და შურის ნაწილსა მაშინა დანარჩომსა ხედედა, და რაზომცა მეშურნე სიტუბოსა უწყებდა, მეორე სიფრთხილისა გზას არ გარდაჟქცედა. აწ გულისა ჩემისა წადილი სახმილისა აღსაკით ეტყინება, ვირემ ერთსა წკეთსა ცრემლისა ცვართა სწავლისა მეცხრე კარის საგუბრისაგან დამწარსა ღვიძლსა არ აჰყურებ, გულისა სიმხურვალე არ დაშრტების, და თუცა გვაძობ, კეთილსა იქო. არაჲი მეფეთაგან შერისხვისა და მიტკეებისა გვაძინეო. რადესცა მეფეთა თვისთა წარჩინებულთა რისხვისა და ტანჯვისა უგან კიდე დამნაშაობა და წყენა გამოუჩნდესთ და დაინახონ და შეუტეონ, მათი აგრეჲე შერიგება, წყალობა და მატრივი, ანუ მინდობა და პირველ დაცემას უგან მათი და მათის კარის გადადება და წყალობა საქმელოა თუ არა?— ფიდ-ფიამ გულისა გამდებელისა სიტყვიითა და სულის მომტაცებელისა საუბრითა უბსოესა:

— თუცა მეფენი წყალობისა კართა დახშვენ, და მცირისა შეცოდებისათვის რისხვისა ბრძანებასა გაჟეუნენ, მათნი მახლობელნი მსახურნი ურწმუნო და უსასო შეიქმნებიან და კელაჲ აღარა რადეს მიენდობიან, და ესეთისა საქმისაგან რარიგისა ჭირისა მოსაკალი მოუჲა: ერთი ესე, რომელ უოკლიო საქმე გაურიგებელი და მოშლილი შეიქმნების, და მეორე ესე, მეფენი თვის წყალობისა და მოწყალებისა გემოს ამარს დარჩებიან. ერთს დიდსა მეფეთაგანსა უთქვამს— თუცა ერის კაცნი სცნობდენ ჩვენისა სულისა გონებასა, წყალობის ქმნასა რა გემო აქეს, ჩვენსა კართა ორგულობისა და შეცოდებისა არა რასა მოადებენო.

მოახსენა შიარი

შემცოდელ კაცნი თუ სცნობდენ უწყებით წამ-და-წამისად შემცოდელთ მიტკეებისა თუ რა გემო აქეს ამისად, შეცოდებასა ხელ ჰყოფენ, უამ გამოუვალ უამისად, და ნიადაჲ დაამკვებენ, ბოდიშს ითხოვენ რა მისად.

მეფეთ ამაყთა. შემამკობელი და გამაშვენებელი მიტრეების უმჯობესი ჯარა არის, და აღმაინთა დიდების—კეთილი სიპატოისნის გამოცხადება მამინდა გამოჩნდება, მრისხანება დათრგუნოს და მიტრეების ბრწყინვალე ნათელი გამოაბრწყინოს. იცოდე, კაცთა მრისხანებისა მოთმინებასა ჟოჯოხეთისა აღისა დაშრეტა ძალ-უნს, კაცობრივი და კაცობის რისხვის სასიძლის ბიდასი სამხედ ცაცხადებული შეიქმნებისო.

თქვა ლექსი

კაცობა მარტო არ არის გულგონობის წესითა,
რომელი რისხვას მოითმენს, სისრულეს ქოკებს ზესითა!

მეფეთ სიკეთე უოკლის კაცისგან მოსაწონებელი ესე არს, სრულისა სიბრძნითა თვისთა დროთა და ჟამთა სისწორით სამართლობდენ და არა წამსა და წუთსა თვისთა მოწყალებისა ბუნება მიტრეებისგან არ დაცალიერონ. მაგრამ მოწყალება ესეთის წესით ხამს, რომე მსმენელთა უერთა უსრულად არ მიესმას; მისაცემელი ესეთი ჟურ არს ნაძლადკვი მას შიგა არა ერიოს რა. ამით მეფობისა სახელი გადიდდეს და, შეენიერებით შეიმკოს. ქვეუნათათვის მახეწარობისა, საშეშარის ნიშისა და სამხიარულოს წყალობის ბაგი გარ მოიზღუდონ; არცა ერთგულნი მრავლის წყალობის უიმედო შეიქმნან, კერცა კაცთა სიბორბტმა რისხვისა შიშისაგან თერსი ქვეუნაზედ გაბედვით დადგანო.

თქვა წეობილი

ინახედა ჟიმშედ ჟარსა,
შიშ-იმედთა შესაჯართა.

ერთსა მოხუცებულსა რიგიანის გზით და მართლის ენოკანუბითა ესე იგაკი ესრე უბრძანება:

— ვისაცა მრისხანების მოკვეთა ნებაეს, ესე ქმნას: ბორბოტისა წილ ბორბოტსა ნუ მიაგებსო. მიტრეებისა ნიშანი ესე არს, სიჭიშვის თვისისა გულისა სახილამ აღმოფხვრასო; მოწყალებისა ნაწილი იგი არს, შემცოდე მოკვეთსა-თანა მანვე ბოდიში მოითხოვოს და თვითვე მოაქციოსო.

თქვა შაირი

როსცა მოგროს უწყაღმან მას შემცოდესა შენასა,
შენ მიუტრეე კბოში, მართ მიემსგავსო ზენასა.
მცოდველი ცოდვით მკვდარია, ქვე დაუცია წყენასა,
და შეუნდობ—მკვდარი აღდგება, შენით მიიტყმს ღხენასა!

თუცა ვინმე ამ საქმესა გამოკვლეუით გასინჯავს, რაცა საცხადოდ ხამს გამოჩნდების, რომელ მიტრეებითა და სიუხვითა კაცის ჰპატოისნება და ქველობა თუ რაზომ გარდაეპტების. მაშე ხამს კაცი ღრთა ამ საქმეთაგან კვებული არ შეიქმნას. ეს დათარული არვისთან არის, დაუნსოკუნელობისაგან, და მიუხდობლობისაგან და უმეტრებისა და დაუნაშეკვებლობისაგან არა კაცი გაწმედლი არ

არის. თუცა ყოვლისა ცოდვისა ნაცვალი მიეგოს და ყოვლისავე დანაშაულის
მუქათა ეზღვიოს, ამით ჭკუანისა და ხეასტანგისა დიდი ზიანი მოხდებას.

შობსუნა შიარი

შიჩქართ გაუსინჯავად ხრამლსა ნუ მიჭყოთ მუჭასა,
თვარ დაინანებ ანაზღად თვალისა დასახუჭასა!
სიმშიდეს ნუ დაუტყუებ, ვით შერობილი ჯდეს თუ ჭვას,
და ტანტ-გვირგვინისა შეენება რას არკებს მკერდას თუჭას?

მეფისაგან მართებულა—ერთგულნი, სწავლის მეძიებულნი, ხელ გამომა-
კალნი, მეცნიერნი ამათგან რომელნიცა ცილისა შეწამებას ჩაცვიოდენ, გაკრძალებით
გამოიძიოს და სცნას. თუცა ესეთი ვინმეა ჭკუანათა, და საგანგოთა მოკლა და
რიგი შეუძლია და თემთა ტაგებისა რჩევა-განწყება გამოუყა, და მისანდობელი
და ერთგულა, და მის გაკეთებასა და გადიდებასა შინა ეშმაურობასა და საყვა-
თა არა ჭყოფს და ბოროტთა საქმეთა კეთილად შესცვლის,—თვისსა გულსა წყა-
ლობითა და ჭკულის საქმითა შირველსავე წესთა აღიუყანებს. მეფეთ წყალობა და
რისხვა ორივე უსაზღვროა. მეფის გამოსადეგი, სრულის სწავლის მოჭმედი და
მშიდნი, ხეაშიადისა დამფარავი და დიდებულთ გარიგება შექმლოს, იგი დიდებო-
სა და მნობისა დირსი არს. ჭკუანის მოურნეობისა საქმე ესე არს, რომელი
სრულისა ჭკუისა და მეცნიერი კაი¹⁹⁶ მრჩეული და ხელ გამომაკალი, მისანდობელი
და შირობის აღმასრულებელი, ჰატოის მეოთხელი (იუოს) ესეთი გამოიჩინონ, და
რომელი რომელსა საქმესა შინა გამოიყენებოდეს, გამოიძიონ და კჭოყონ, და თი-
თო-თითო მისისა შეძლებისა მსგავსად და მისის ჭკუისა გვარად, რჩევისა და
გულტენობისა შემსგავსებულად მისი სამეფო თითო სამსახურებელი ხელთ უდ-
კან, და თუცა ვისმე კაცისა სიიკეთეს-თანა აუგიცა რამე ნახონ, ნუ მოიმატებენ,
ამისთვის რომე კაცნი უაუგონი არა იქმნებიან.

თქვა ტაუში

მოყვასსა უაუგოსა თუ ეტებ, მარტო დარჩები

ესეთსა საქმესა შინა ამ რივად გაფრთხილება ხამს: თუ ვინმე ერთსა საქ-
მესა შინა ესეთი კაცი იუოს, მისგან ერთი რამ დასაკლისი იქმნებოდეს, ხამს
იგი ამას საქმესა მოაშოროს. ესეთი საქმე კაცთაგან უქმნელია, რომელი თვისი-
სა სარგებლისათვის თვისისა პატრონისა დასაკლისი ქმნას, მაგრამ ესე სწავლა
ამისთვის წარმოკთქვი, რომე სცნათ—ესეთი კაცი რაცინდ ყოვლისა ზნობით
შემეული იუოს და სრული მცოდინარე, თუცა ესეთი მოჭმელება შეამტნოთ, მისგა-
ნაც ხელის აღება უმჯობესია, თუ არა უტუნური, უმცვარი და შინი მაზიანებუ-
ლი რაღა სიტყვა უხმსა? მომორკება უნდა და ამ სიტყვათა გამოცნობისა და

¹⁹⁶ ვარიანტი : მეცნიერი კ ა ც ი მრჩეული.

* ამ წინადადებაში შესმნილი უხმსა მოიხილეს ზედ შესრულებს მიცემითი ბრუნ-
ვის დაბოლოებით. მაშასადამე უნდა იუოს: თუ არა უ გ უ ნ უ რ ს, უ მ ე ც ა რ ს და
შ ე ნ ს მ ა ზ ი ა ნ ე ბ ე ლ ს, რაღა სიტყვა უხმსა?

ამ ამბის სმენის უკანის მეფეთაგან ხამს, მათის კარის გამგეთა და მისანდო-
თა, რომელთათვის საჭეურო საქმე უბრძანებიათ, მათი საქმე კეთილად გამოიძიონ
და სცნან, ჭეუნიისა და ხვასტანგისა, დიდისა და ცოტასა უოკულივე საქმე მათგან
დაფარულად არ იყოს. ამით ორთა სრულთა სარგებელსა მოიგებენ: ერთი ესე,
რომე მათის მოხელეთა და მწეთა საქმე გამოეცხადებინათ, რომელი სიმაართლის
მოქმედად და რიგებანი, და მეორე—რომელი უსამართლოა და ურიგო. რომელი-
ცა მოსამართლენი არიან, მათ ჭეუნიერი საქმე მიანდონ და მათ მიენდენენ, და
პატივი მიამყრან; და რომელიც უსამართლოა, მისი სახელი მოსახსენებელისა-
გან აღხოცონ და კესორობისა მატანეთა აღწერონ.

თქვა მჩნობლად

ღვთისა მონანი, შიშთა მწონანი გლესთ დაუდგინე გამეკ მოურნედ,
თუმთ ამამენი, არ სხვის ნაშენი, მხედ მიჩჩეკე კაცთა მოსურნედ. :
ორგულად ჭხადე, გარე გახადე, ერთ სისხლის მსმელი, მოძალადენი,
გინ ერთა ავნებს, მოაწვეს ავნებს, გარე შეიცავს ვითა ბადენი.
ესეთი მხენი, დასანანენი, დიდი ცოდვას დასადგინებლად,
გისგან ჩივიან, გულნი სტკივიან, ღვთის წინა მიკლენ წარსადგინებლად.
კეთილ მოქმედი, უფლისა მხელი აჲს არ იხილავს აჭა და იჭა,
აჲს კაცს აკეთებ, თავსა აკეთებ, მალ შეიმურგე, ვითარცა ტიქა!

კვლავ ესეცა ამა სახითა ხელის უფალთა და მნეთა გულთა შინა ამყრან,
რომე მეფენი კეთილის მოქმედთა კეთილსა მიანიჭებენ, და შემცოდეთა და ორ-
გულთა მისთა ჟურჯანთა მისაკებულთა მიაგებენ. ამით ჭკვიანი და გონიერი კე-
თილის საქმეზე აღარაჲინ მოუძღურდებიან და არცა სიპატიოსნეზე მოუღონო-
დებიან, და მოჩხუბარნი შიშითა და რიდიითა ბოროტსა, აჲს და კაცთ საზი-
ნოს კვლარ შეეცდებიან. ერთი ამისი შემსგავსებელი ღომისა და ტურის არა-
კიაო. რამე ჭკითხა, როგორ უოფილაო?

ბარამან თქვა არაკო

უთქვამთ, ინდოეთისა იდგილსა ერთი ტურა იყო, ეირისად* სახელდებული,
შირი ჭეუნიისათვის მიერიდა და ზურგი მოსაკლობისათვის მიეპურა. მისსავე ტომ-
თათანა იჭეკოდა, მკრამ ხორცთა ჭამასა და სისხლთა დათხეკასა მსეცობრივი-
სა წესითა არა ჭეოფდა.

თქვა ლექსი

ბაკეთა მისთა სისხლის სმად სხვა მსეცებრ არა არებდა,
ბოროტთა კრიდებოდა, ცოცხალთ კვლას შეიზარებდა.

მოკვასთა მისთა მოსძულდათ და ამამედ შური აიღეს, და შეუღლითა და
ლაღვითა გტეოდეს:

* სამს ვარანტში ყ ი რ ი ს ა ს მაგიერ ამ ტურის სახელად ვ რ ი ს ა არის ნა-
ხმარები, და ამ უანანსეულს შემთხვევაში ვ ი მ რიგად არის ხელთნაწერებში დაწერილი,
რომ ვ და ი გო არა, ყ და ი გვგონებათ გადახმული.

— ჩვენ შენს განწყობას არა ვინებთ, შენი ნაქმარი ჩვენ ცოდად მიგვაჩნია. ჩვენ რომ უკან ღებინსა გვიზრახავ და ჩვენსა წესთა და რიგთა არა სჯერდება, ეს არ იქმნების. შენც ჩვენი საქციელი უნდა დაიჭირო, თუ არა, ჩვენის ერთობისაგან რადგან კალთა ავიტყვია და ჩვენისა მშობისა საუფლოდამ თავი გამოგვიძირია, ნებიერი სიცოცხლე სატანჯველზედ გაგიტყვია, თვით სასარჯლოდ თავი საშურობაზედ დაგიპატიმრებია. რაჲ სარკებელი მოგვიპოვებია? ეაციისა მართებულია, ამა სოფლისა გემო მოჭამოს, რომე მოსავლისაგან უნაწილო არ შეიქმნას, და სასმელ-საჭმელი რადგან სიცოცხლის აღმართმინებელია, ამისთვის მოყვარენი არა ხამს გაამწროს; მათის წესის გარდასვლა არა საქმელია კაცთაგან. წარსული დღე აღარ მოიქცევა და მეორეს დღეს მისი პოვნა აღარ მოსდება, მამა ამა დღის წარსდენას და ცუდად გაკლასა რა იგავი აქვს!

უთხრა ლექსი

მოდო, დღითი დღე კიღებინოთ, რაცა დაგვიტყვადეს ხანანი,
რადგან არაჲინ იფანს ხვალე სადა გაჰქვს ვანანი

ტურკამ უთხრა: რადგან შეგიტყვიათ, (რომე) გუშინდელს დღეს გაუკლავა და აღარ მოიქცევა, მას ჭკუის მეოთხელის კაცისაგან არა ხამს ხვალის მოსვლას მიენდოს. ხვალეს დღეს საგზალი რამე შეიკრიბოს, გრძელის გზის საყოფი ნუზლი გაჰყვესო.

უთხრა ლექსი

დღეს შეუკრიბე შენს თავსა საგზალი თან წასატანი,
ხვალე არ იფი რასა იქმ, სად სული მივა, სად ტანი.

ეს სოფელი თუცა თავით ბოლომდე სააფგოა, ესენა ძალ-უღს—ის სოფელი ამით იპოვების; რომელსაცა თესლსა ამაში დასთესავთ, მუნ უჭკუელად მას მოიძვირთ.

უთხრა შაირი

იცხადე იფქლის თესვასა, თუ გაჰქვს ამინდი დღესისა,
თუარა ხვალ ქრთილის შოვნისა შეიქმნა უამბესისა.
თუ მეუშავობას არ იღვიწი, რაჲ გაჰქვს ქმნაღა წესისა,
და კალს ლეწკაყიდ გასცუდდე, საქმე მოგვიტყვს გვესისა.

ჭკვიანსა კაცსა მართებს კეთილსა იქმოდენ და მადლსა ამრავლებდეს, ამით საღმერთო და საზოო შეიქმნების, და ამისი გული უკვდავს სუა-სვანობას მიემთოხვეის. ამისთანა იგავი ჭკუენად საქმის გურთხვეით იქმნების, რომე იგი საუკუნოსა სახლსა შინა დაემკვიდროს.

უთხრა ფიხტიკაური

მოკვდაობისა სახლისა კართა თავსა ნუ მისდებ საძნელო მკირსა,
მოსკენებისა სახლი ატე, კლდენი დაუდე საფუძელად ძირსა!

დღეს რაცა ღონე გქონან გარჯისა ტაიჭი მარისა სიგრძეთა ხამს არბით, ხორცის მოსკენებისა შილისაგან საგრობის საგზალი შეიკრიბო; სიჭაბუკისა სათანოსაგან სიბერისა ხაზრისათვის საკაჭროს სარკებელი ხელთ იგდო,

და სიცოცხლის საჩვენებლისაგან უკვდავებისათვის, სიკვდილის მფარველად ერთი რამ სახიზარი გამოზადო. ერთს დიდსა ვისმე უთქვამს: «დღეს შეგიძლია და და არა იქმე, ხვალე რა შეიტყობ, კვლარ იქმე.»

თქვა შაირი

ოდეს შემეძლო, ვერა ესცან მარგებდა ეს გაგებანი?
რა რომ შეეიტყუე, კვლად, ზღარ მომეცა რგებანი
სოფელს თუ იცნობ, ასრეა მისი ბოლომდე გებანი,
და მოგვეცეს—იცან, შეიტყუე, გავნებდეს თუ წაგებანი

ამ სოფლის სიკეთე ელვის მსგავსია, ბოლო გაუტანელი და ჭირის ღრუ-
ბლის აჩრდილის სიხშოსავით წარმავალი. არცა მისი კეთილისა სამს გულისა
დაპურობა და არცა მისსა ბორბოსა ზედა შეჭირებია.

თქვა შაირი

ვის მიეცეს სიხარული, ისარებდეს აულადად,
ვისაც ჭირი მოკვდინოს, ნუ დაიხენს ზედა დღად:
ეს სოფელი ესეთია, ორსაუ გაძლეეს კარ განაღად,
და რადგან არც ერთს გაგითავებს, მიკვირს, გიყვარს იგი რაღად?

ამ სიტყვის ბოლო ეს არის: ამ საზრუნავის სახლისათვის გულის შემს-
ჯვალეა ჭკვიანისაგან უქმნელი საქმეა; ღვართა სადინელთა ადგილთა სახლის შე-
ნება ბრძნის გონიერისაგან მოუგონარია. ესე ნათესოვები სახლია: ხვალ გასვლა
გეისამს და სხვაგან წასვლა!

ტ ა ვ ე ი :

ამა სახლსა შენ ნუ აკებ: დატეხვეა, თავს წაატებ!

მათ უთხრეს: ეჭა, ეირისავ! შენი სიტყვა ეს არის, ჩვენ ჭკვიანის კეთი-
ლი დაუტეოთ, მაგრამ ეს შენცა უნდა იტოდე, საწუთროსა კეთილი ამისთვის
განებდი, რომე მისგან საჩვენებელი მოვიღოთ რამე და მისის მოსავლისაგან
გემოვნად ვჭამოთ. ეირისამ უთხრა:

— ამ სოფლის კეთილი ხელის ახრადია. ჭკვიანნი მისით კეთილსა სა-
ხელსა გათქმენ და უკვდავებისა მადლსა მოიგებენ, და სწორეთა გზათა სიარუ-
ლთა სიკვდილისათვის საგზალთა შეიერებენ, და საქონლის მიზეზითა მუნ სა-
მაგულსა შეიმზადებენ და სატანჯველსა და ჭირსა განერებინ. — თქვა: თუცა ორ-
საუ სოფელს ბედნიერობა განდეს, ესე სიტყვანი ყურთა საყურად გაიყარეთ—*
ტეხილისა საჭმლისა გემო უელსა ჭკეით არ ჩასტილდების. ამისთვის ნადირთა
მოწვევასა კერძაღვით, რაცა საუყუნოსა შეუბისა შოჯნისა წესითა ხელთა მო-
გვეცეს, მას დასჯურდით; რაცა თქვენისა ბუნებისა და გვამის სიცოცხლისათვის
გმა გუოსთ, მას ნუ გარდამატებთ; რასაცა ცხადად ჩემთვისა ტყუილსა შესწმა-

* აქ ხაზის აღდგენის შესახებოდ ნახშირი იყო გარიანტებში კავშირი და აა, რომე-
ლიც უშლიდა მოხრობის ახრის გაგებას. ამიტომაც იგი ამოვიღეთ ტექსტიდან.
რედ.

სწილით, ნულარა იუბნებთ. მე თქვენისა ალერსისაგან მოშორებისა შენდობა მომეცით და მოკუპორყო და ერთსა სამარტოსა ყურესა დაკუჯდო.

თქვა ტაუბი

წაკალ და მარტო დაკუჯდები, კარსა დავისშავ წინარე.

ყირისა რა მოუყასთა მისთა კერე მოღაწებისა და ღოცვისა წესთა ზედ ფერხნი მტრივედ მღვთმარე ნახეს, შეიკდიმეს და სიტყვა კერა რა უბეს, და ბოდიში მოითხოვეს და მისისა ქებისათვის ენა ააუბნეს. ყირისამ მცირისა ხანთა უყანის ერთი საღოცავი და სამოღვაწო მეუღრო მშვიდობის ადგილი ჭპოვა და მუნ დადგა, და მის თუმის მახლობელნი მასთან მშვიდობით მივიდოდინან. ყირისას სადგომს ახლოს ერთი ტყე იყო, ფერად-ფერადით ხილითა შემეულა, ხეწინარინითა და უკვილოვნებითა ერმის წაღვოტსა მის კველუცობისა მეშერნობითა თვისი ჰირი ჰირ-ბადესა შიგა დაეთარა, მისის სუნნელებათა ფშვისა ნიაკი შეუწვენელად დამქნარს გულს უკვდავებისა სუნსა მისცემდა.

ჩახრუხაუდი

გულის გამლები, ცნობის წამლები გაშლილობანი ულხენდა სულსა, ჭაერის მრეში, ღონის მომცემი გონებას სსნიდა, ჭურუნებდა წყლულსა, რუს ჰირს მწკანენი, ამო აკენი, წამს შეიქმოდა თვალ მხიარულსა, და წვერ გამო ყმასა გამსგავსე მასა, შეენიერებით ტურთა და სრულსა!

მას ადგილს მრავალნი მსკენი და მფორინველნი შეკრებულთყუნენ. მათ ხელ-მწითელ ერთი ღომი ჭყვათ, დიდად მღაერო და მეტად საშიშარი, ჭიჭისა უფიცხესი და კეთხისა უცისკასესი.

ლექსი

ყვირილი ჭეხილს უკვანდა მართ უმაღლესი ჭეხისა, თვალთ ციცხლს ჭყრიდა გამწყრალი, მსგავსება ჭჭონდა მესისა.

მის ადგილისა მკვიდრნი უოკვლნივე მას ჭმონობდეს, და ამისის წყალობისა და საფარველსა ჭეშე მეოფნი, დროთა და უბთა ამოკლებდეს. მას ჭებულსა სახელად «ქამიჯუმ-დეკი» ეწოდებოდა. მისი მძლავრება თემთა და ჭეყანათა მიჭფუნოდა. ერთსა დღესა ქამიჯუმ მის სეე-სეიანობისა გამრეკეთა უოკვლთა რასმე ამბავთა ჭკითხვიდა და მრავალი რიგი საუბარი ჩამოკარდა, და მათში ყირისას ამბავი ითქვა, და მისი ეზომი მცოდინარობა და მოღვაწებისა მოჭმედება ხელ-მწითელსა უერთბ მანწკანენს. რა ესმა, სულ აღძრვით და გულ წადილით მისის ალერსის მოჭენე შიჭმნა.

თქვა ლექსი

თუ მისი ჰირი ენახს კაცისა თვალთა გუგათა, სულისა თვალთა საჯდომლად დასმიდა თვალთა¹⁹⁷ შეკათა.

მერმე ქამიჯუმ მისისა სურვილისა საზღვარსა გარდასცილდა, მისისა მო-

¹⁹⁷ ვარიანტი: დასმიდა ვ ი თ ა შეკათა.

წოდებისათვის კაცი გაგზავნა, და იგიცა მადლის სელმწიფის მორჩილებისათვის მისსა კართა მოსასულებლად მოემზადა და მოვიდა. ხელმწიფემაც მისი სათური ნატივი მიაპურა და ნადიმთა შინა გამოარჩეული ადგილი უბოძა. მისი ყოფა-ქცევა, სიმართლე და სიკეთე გასინჯა, ყირისას ქვეა და საქციელი ერთის დიდის ზღვის მსგავსად ეჩვენა. მცოდნეობის მეტრობითა თვალმარჯავლიტით საკვე სიყვარდ გაიწადა, საქმის გამრიგებოთა არაჲნ შეუსწორა, მოლაშარაკედ და მრჩეულად დიდად მოეწონა. მისის საქმის სისრულე უოკელივე საკვირველად დადგა.

თქვა ტაეში

ოქრო და ეცხლსა წმიდასა კერას უბოკებ წიდასა.

ქამიფუმს მისი აღერსი დიდად მოეწონა და მასთან საუბარი გაახშირა, დაა გაშინაურა. ესრე დღემან რამემან გამოკლო. მერმე თავის წინა შეიყარა და უთხრა:

— ეჭა, უირისაჲ ჩემსა საბრძანებელსა სივრცე და სივრმე დიდი აქვს, მისი მოკლა და გატება მოუკალია. აწ შენსა მოღვაწებასა და სიკეთესა ჩვენსა სამხენელსა მოუწყეა.

უთხრა ტაეში

უნახავად შემეყარდი, ვითა ღვიძლსა წამლად არდი.

აწ მე რადგან შენ გნახე, ნახვა ნახმენსა უმეტესია და სმენა ნახვის უმცირესია

უთხრა ღექსი

ქვეყანად დარი არა გუავს, ესე მსმენრდა სმენითა,
რა გნახე, ათასით მეტობ, რაცა შემეტეო სმენითა.

აწ ჩემი ნება ესკა: ჩემი საბრძანებელი და საკარგავი და ხვასტანგი უოკელივე შენ მოგანდო, მათი საურავი შენთა ხელთა ჩაკავდო და შენი ხარისხი ესრე აკამაღლო. ჩემთა მნეთა და მახლობელთა და ხელის-უფალთა შიგა აღერიცსო, და ჩვენის წყალობითა და მოწყალებითა შენს მოუყარეთა, მისათა და მეთემეთა და ამხანაგთა ზედა ამ უამად ნებეირობითა, სიკეთითა და პატივით ამაღლდეთ.

უთხრა ღექსი

ბედნიერს ჩვენსა კარს წინა ვინ თავი დადგას მონებად,
დიდება მიენიჭება, ორისაჲ სოფლის ქონებად.

უირისამ მოახსენა: ხელმწიფეთაგან მართებელი და წესია, თემის მოძულე-ლად და გამტებულად შეგნებელი და მისანდო კარნი დაადგინონ, მაგრამ თურც რომელსა მისი შეძლება არ ძალუგს, მას არა უნდა დასაქმონ; ამისთვის რომ, თუ მას მის საქმისა გარიგება არ შეუძლია და მისი გავება ხელით არ გამოუვა, რაღრა ცოდაჲ და უცხო საქმე მოხდება, ხელმწიფის ბრალი იქმნება, და მისი გაურიგებლობა და საბრალეობის მოუკლელობა მის დამადგინებულს ეკითხება. ამ სიტყვათა წადილი ეს არის: შენსა სამსახურსა შიგა სამხენელი მსგენი მრ-

კალნი არიან საქმის გამრიგები, შემღებლები, და მისანდობელი და კვითის საქმისაგა მოწადინები, და თუცა მათ კვითსა წყალობასა უზამ, თქვენს ბუნ-
ნიერს გულსაც საქმობის ზრუნვისაგანაც მოასვენებ, და ივინიცა თქვენგან ამ
პატიოსანსა დიდებასა დამადლებენ. ქამიჯუმ უთხრა:

— ხმა უარის თქმისაგან რაჲ სარგებელი გაქვს, ანუ ესეთის დაყენებითა
რასა შეიძენ? მე არას საქმითა შეგნან ხელს არ ავიღებო. — უირისამ მოახსენა:

— მე თუცა ხელმწიფისა საურავი ხელთ ვიბურა, კვადენი მის გამგეობის
გამოცდილობა არა მაქვს, მეფეთ საურავი ორ სახეთა კაცთა მისანდობელთა:
ერთისა მეცნიერისა პირ - მხანსულისა და მიუფერებელისა, და თვისისა სიტყვი-
სა მქმნელისა და თვისთა წადილთა აღმასრულებელისა, რომე საქმითა და ხერ-
ხითა და სიბრძნითა. თვისი გაგებელი წარმართოს, რომე რისხვისა ისრისა სა-
გნად არ დაიდვას; მეორე ესე, რომე უყადრისი მოთმინოს და არა იხალღოს
რა, და ზრახვა-გინება, გმობა და მოყივნება არ იწყინოს. მე ამ ორთა კაცთა-
განი არცა ერთი ვარ და არცა სიხარბისა და მოხუცებისა ნდობა მაქვს, რომე
ცულ კაცობისა ტვირთი უზიდაო.

უთხრა წყობილი

რადგან ღმერთმან გამაჩინა,
სიგლახაკე წარმიჩინა,
ჰკუა ტვისსა დამაჩინა,
და სირცხვილსა მომარჩინა.

ხელმწიფემ კვე საგონებელი გულით გაიძოს და მე მაგა ტვირთისა წი-
დვისაგან მათავისუფლოს, ამისთვის რომე, თუცა მე საქვეყნიეროსა ბაკთა თავსა
შეგაწყევდე, კერე მომიხდების, რაჲცა მათ რომათა თათფლით საესეთა მსხდართა
ბუზთა მოკვლინაო. ღომმა ჰკითხა, როგორ უოთილაო?

უირისამ თქვა არაკო

მოუუბნებიათ: ერთსა დღესა ერთი საბრალეო, ბუნებით წმიდა, წესისა
მტკიცედ მპურობელი მწირი ერთსა საჯაროთა კლიდა. მუნ ერთი საბრალეო მე-
პუნგაე ნახა, სიგლახაკითა მცირედი შემოსავალი ჰქონდა, და იგი ამას პატიო-
სანსა მწირსა ცოტას ხანს მის ღუქანზე უუუჯდომასა და განსვენებასა კვადრა,
და იგი მისის სიტყვით მუნ დაჟდა, და მეპუნგაემ პატივი სცა და ერთი თანთ
თათფლითა აავსო, მწირს მიაართვა. მას თათფლის თასსა, ვითა წესია; ბუნნი
მიეხვიენენ, და რომელიმე თასისა პირსა დაჟდა, და რომელიმე საშუალ თასისა.
რომელნიცა კიდეთა ისხდენ, ადვილად გაფრინდენ, და რომელნიცა საშუალ სხდენ,
ფურხთა თათფლი შეეწება. რა გაფრინას ეგადნენ, ფრთენიც თათფლსა მიეკრეს
და სიკვდილის მახეში ჩაცვიდნენ. მწირს გაკვინა და ხელი შეიტკეცა. რა მწი-
რის უხილაკი ზღვა დამიშვიდა და სიცილისა და განკვირების ღელვა დაწყარ-
და, მეპუნგაემ ჰკითხა:

— ეჭა, სასურველო მე ხილული პუნგია რომელი მქონდა, შენ გიძლიერ, და რაღცა შენისა უხილავისა პუნგისაგან სცან, მე გამომიცხადლო.

უთხრა ტაეში

აღადე ტეზილნი ბაგენი, შაქრის გემოსა მაგენი!

მწიკმა უთხრა: ეს სოფელი და მისი მოყვარე ამ თასში დავინახე, და დაფარული ცხადად მეჩვენა. ეს თასი ამ სოფლის მსგავსია: თათლი სოფლის მოცემული კეთილი(ა) და ბუნნი—მისინი მჭამელნი და შეთვისებულნი, თასის კიდესა მსხდომნი—საბრძოლო გლახანნი, მცირისა საზრდელისა დაფურეხულნი, და თასს შუა მსხდომნი—სინარბისა და მოხუკის მოქმედნი კაცნი, რომელთა საწუთოს შუა ჟღერმა კეთილი ჰტონათ. მათვე სოფლის განწყისებული მასე უაღვილესად შეიპურობსო.

უთხრა შაირო

რად შესუამ სოფლის ჭაშნივსა? თუ ესე გესაწუინარა მისგან, რომ სრულად დაება? მან შეაჭირკა ვინ არა? თუ გინდა შენი ცხოვრება, მშვიდობით დასაძინარა, და კერკე ცოტას დასჯერდი, რაცა მოკერთვას წინარა!

ამა არაიისა გაპირება ეს იყო: ხელმწიფემ ჩემი ბოლო ფრთა ამ სოფლის თათლით არ შემწებოს, რომ თდესცა ჩემის სულის ამოხდის უამი მოიწიოს, საიწიოს გზას წამაკალობა ადვილად შემეძლოსო.

უთხრა ლექსი

მომზადე შენი საგრობა: უამის სისწრაფის დრონია, გიწოდონ, წარსულა შეგეძლოს, მეზავრობა საადრონია.

ჭამიჭუმ უპასუხა: თუცა კაცი თვალსა სიძარბოლისაგან იპყრობს და სამართლის გზასა არ გარდაუქნებს, და წყალობისა და მოწყალებისა კვალსა არ დაქკარგავს, და უსამართლოთა და ბოროტის მოქმედთა ავის ჩვეულობისაგან მოაქცევს, მისი სეუ-სეიანობა ამავე სოფელს გამოიდრდება, და მას საუყუროს მაღალთა ხარისხთა აღიწევსო. უირისამ მოასსენა:

— თუცა ხელმწიფეობის მოსაკვალი წესითა და რიგით იპყრან, მათ სამოთხის სუნელებათა სუნი ეურსუბათ, მაგრამ მე ამ სოფლის საჭმის სიმტკიცესა და სიძაგრის სახესა მინდობა არა მჭქს, ამაღ მისი დროსა და წესის მეოფობა უხანია, და მის მდგომარეობასა¹⁹⁸ გული არა სამს დააჯეროსო. —ჭამიჭუმ უთხრა:

— რადგან ჩემი წადილი შენით აღესრულება, მით შენ უბადოდ შიშის მოარქვსა შინა თავსა ნუ ატლებო. შენ რადგან ეკეთი სიკეთე და კეთილი ბუნება გაქვს, მაგას მტერისა ფარულისაგან არა ენება რაო, და თუცა მტერმან მოინე-

¹⁹⁸ ვარიანტი: და მის მე გ ო ბ რ ო ბ ა ს ა .

ბა რამე, მე მას ყურთა მოკუდვლარქნი, რომე მათი გზა შეიერას და შენ დედებისა და სიკეთის ხარისხთა აღგიყვანებო.

უთხრა ტაუბი

მტრის ხრიკის რადღა კერძალე, თუ მოვეარე შეუს მეძალე?

ყირისამ მოახსენა: ესეთს წყალობას რომე მიპირებ, ხელმწიფურის მოწყალებისაგან ჩემთვის ის უმჯობესია, რომ გამიშვათ და ამა ველსა ზედა განცხრომით ვიარებოდე, და ამა სანწურთოს კეთილისაგან წულთა და ბაღახით ვიშებდე.

თქვა ჩახრუხაული

ერთს წამსა გულით, ედემსა რგულით, სიხარული სჯობს მოუწყინარად, ათასთა წელთა გაუზომელთა ნაღველთა ვიუო შეხაყინარად.

ქამიჯუმი უთხრა: მორიდებისა ზრუნვა გულით განიშორე და ჩემად მახლოდელად თავი იწინე და ყოვლისა საკარგავისა¹⁹⁹ გაკება თავს დაიდევო.—ყირისამ მოახსენა:

— რადგან ჩემი საქმე ესრე მოგინადინებია, უარი და უქმნელობა რაღა გაეწყო? თქვენგან ერთი პირობა მინდა, რომე ჩემთა ხელ-ქვეშეთა ჩემი იმედი ჭჭობდეთ, და ჩემნი სწორნი და მოღარბნი ჩემის შერისსკის მოშინარნი იყვნენ და ხელმწიფის გული მათის საბერულით არ გამოცვალონ. ამისი საგონებელი არ გაიშორო. ჩემზედ მოწყუელს ხერხსა და ხრიკსა ჩხრეკა დაუწყო, და ჩემის სიკვდილის მოწადინეთა ყურის მიუშურობლობა რიგანად გამისრულო.

უთხრა ლექსი

ცოდის წამების სიტყვითა გულს ნუ გაიწყრობ ჩემადო,
მტერს მტრობა შეუბის მოყურისა, მეძინის გასაჩუქადო.

ლომმა მას დიდი პირობა დაუდვა და თვისი ჭკუყანა, მოსაკალი და საუნჯე უოკელივე მას მიიხარა. ყოვლის თავის მახლობელთაგან იგი უადრესად გაძდიდრ და ძნელთა რჩევათა უმისოდ არ იქმნა. ხელმწიფის ხეშინადი მის მეტმა აღარაინ იცოდა, დლითი დლე ლომსა მზოდ სარწმუნოება ემატებოდა; ესრე შეთვისდენ, ყირისაგა მისად უმსახუროდ წამსაგა კერ დადებოდა, და კერცა ლომი უმისოდ წუთს გასძლებდა.

უთხრა ტაუბი

სადაც მოყვრობა მოემატება, ყოველი ასრე დაიხატება.

ესე საქმე ლომის წარჩინებულთა მიძმედ აუწინდათ და ყოველნი სკე-სვიანობისა გამეგნი მისსა სააკოდ შეითქვნეს და მისის მტერობისა ცეცხლის პირობა გაძდიდერეს, დლეთა მისის გამოცვლის რჩევითა აღამებდეს, და ღამესა მისის გაცნულებისა საგონებულთა გაათენებდენ. მათი საქმის ბოლო ამაზედ დაასკენეს, რომ მას ორგულობა რამე შეუთქვან. რადგად ქამიჯუმის გონება მას ზედ არადეს სიკეთისაგან არ მიდრკებოდა და მისის სიყვარულისაგან არ გადგებოდა, ამისთვის ხრიკთა ეცადნენ, რათა ლომის სარწმუნოება რადგან მას მიხდებოდა და კეთილად მიიწინა, გამოყვრვალონ და მათი თქმულობა გაივლინონ.

¹⁹⁹ ვარიანტი: ყოვლისა ს ა ვ რ ძ ა ლ ა გ ი ს ა გაკება.

თქვა ლექსი

საკვირველი სერსის კვანძნო, ვზანი მოკნახლოთ სრიკითა,
მისი დიდება დაკამხვით, ჩვენ მღერა გიწყოთ რიკითა!

მერმე ერთი მათგანი წავიდა და ლომის სადილად რაც ხორცი შეეჩასათ,
მოაპარა და ეირისას სადგომს დამალა.

ღ ე ქ ს ი

მეორეს დილას²⁰⁰ რა ლომი თქროს ჯანგ შესხმულია
სთეროსა ზედა აღმოხდა ბრწყინვალე, კარ-განხმულია!

გეზირნი და დიდებულნი სასამსახუროდ აემზადნენ, და დიდი და მეცნიერ-
ნი ხელმწიფის კართ შემოკრებნ. ყირისა რაღაცა დიდი საქმისათვის სსკანსად-
მე წასულიყო, და ლომი მას ულოდინებდა და მის ქების ჭკულობას კიდე არა
რასა იტყოდა.

ფისტიკაჟური

ენა ჩვეულნი სულის დარად²⁰¹ საყვარლის სახელს მოიხსენებენ,
წამ გამოუვლად მოსურვებულნი მისსა სატრფოსა სიტყვით აჭებენ!

ხელმწიფის სადილის დრო მიჰიდა, და შიმშილობის ჭუნანი აემზადნენ
და ლომისა ღონე გაუძლიანდათ. რაჯა განწესებული ხორცი იყო, მრავლის ძე-
ნითა მცირედნ რამე ჰპოვეს. ლომსა შიმშილმა ძალი დამართა. ყირისა აქ აღარ-
სად იყო და მტერნი მზანი (იეჟენი;) და რა მტერთა ნახეს შიმშილობის ცეცხლი და
რისთვის მოარევა ერთმანერთში აერაჯა, მაშინ შესმენა იწყეს, აღბორებებისა ღუ-
მელი აუტყინეს, და მათის ნებისა ქაბრაწონანი გამოუჩხვეს. ერთმა მათგანმა თქვა:

— მის მეტი ღონე არა გააჭეს, ხელმწიფეს ვაცნობოთო და სარგებელი
და ზიანი გავარსოთო და შეიიტყოთო, და რაგინდ უმართებულოც იყოს, მაშინც
მოკახსენოთო. — ქამიჯუმ ყური მიჭკრა და უბრძანა:

— ერთგულთა და მისანდოთა მოსამსახურეთ და შინა ემათა შეგონება
არა დროსა არ უნდა დაუტოვნო, და კეთილის ყოფა არ დაივიწყონ, და რაცა
თვით შეეძლოსთ, გასრულებას კვადნენო.

თქვა ლექსი

რაცა კაცი წყალობასა დასწყავლის, მართებს ესე:
მატრონისა დასავლისი არ დამალოს, განაწყე.

მითხარით რა გინახვით, ანუ რა გსმენიათო? — მათ ცრუთა და მსუბიანთა
მოახსენეს:

— მე მას გუქობ, ის ხორცი ყირისას თავისა თვისისათვის წაქაღოსო. —
სსკამ გულარზობით სიტყვა გარდმოაგლო და თქვა:

— მე არა მეონია, მისგან უბოროტესი მტაცებელი მხეცნ სსკადა იყოსო! —
სსკა წაკვით იტყოდა:

²⁰⁰ ვარიანტი: მეორეს დღესა რა ლომი.
²⁰¹ ვარიანტი: ენა ჩვეულნი სულის სადარად.

— ეტყოსა თქმასა გასინჯუა უხამს, ამით რომე უოკელსა კაცსა მტერნი და მოუყარენი ჭეუხანს, და ნდომით მრავალ კვარსსა სიტყუასა იტყუიან. კაცი ძალე არ იცნობის და სუამადი ადვილად არ შეიტუობისო!— სსუამ კანდიერად სუაბარი იწუო:

— განადმეცა სწორე სუამადი ადვილად არ იცნობის, მაგრამე თუცა სორცი მის სადგომას გამოჩნდა, რასაცა დიღნი და მცირენი მისთვის რაგულბოხსა და სიაკუსა იტყუით, უოკელივე თურე მართალიაო!— ჭამიჯუმის ნების სადავე ხელთაგან დავარდა, და ესრე იეთხა:

— ესე კაცი მისთვის რას იტყუიან, და ანუ მის სიმუხთლეს რად ამტყვიებენო?— ერთმა მუნ მდგომარეთაგანმა, რომელიც მათივე მოდასე იყო, მან მოახსენა:

— ეჭა, ხელმწიფეი ტყეთა მკვიდრნი მის ეშმაკობასა და მცბიერობასა დიდად უჩივიანო, და თუცა ამის შეცოდებისა მოქმედა, მისსა ცხოვრებასა შინა ამა დამნაშაუბისა შორეესა კერ გასცურავსო და რაგულბობისა ნაცვალი ადრე მიეკუბისო — სსუამ თქა:

— მისი ხერხი და ჭეუობა მე დია ვიცოდი და მრავალნი მოწამენიცა შეუხანს. ესეთისა მოღვაწისა საქმე ბოლოდ საგომობრად გამოჩნდებოდა, მაგრამ ჟურეთ ეს კრთილა დანაშაული გამოცხადებულა. — სსუამ თქა:

— უცხოდ სიკეთისა და მოღვაწებისა გზასა გააჩეუებდა და არა წმიდებისა ანათორა წამოესხა, ასრე ენება, ამ გუარს საქმეში თავი შეურცხეულად დაეუფრა. მიკვირანს, ესეთნი ბორბტნი მისმან გონებამან ვით დაიტყუაო!

მაახსენა შაირი

ანათორა არ აცვია სუელის წესთა დასადებლად,
ცხოვართ ტყავი წამოესხამს მეკლსა კრავთა მოსამებლად,
მით დაფაროს სიბორბტე კაცთა ზრის აუღებლად,
და ჭება მოუღვაწებია სულის ცეცხლთა მოსადებლად!

ერთი სსუა წარმოდგა, და ესეთივე საუბარი დაიწყო და თქა: ეს წმიდა და მლოცავი იტყუდა და შედონებულ იყო, ხელმწიფის კარისა და ჭეუენის საქმეში გარეკასა, უწყალოთა და უდიერთა განშორებასა ცდილობდა. აწ მას თუცა ესეთი რაგულობა შეაჩნდა, დიდად გასაკვირვალაო. სსუამ თქა:

— რადგან ხელმწიფის განწყობულსა სადილსა ზედაცა ესრე მზირად უოფილა, ამით უოკელივე გამოჩნდების: დიდ ძალსა ქრთამსა აიღებდაო და ხელმწიფის საქონელსაც მრავალს მოიპარეკდაო!

თქვა ლექსი:

მებადური ნადირობად თუცა დასდევს მიწეივ სირსა,
როგო შერთხთა დამნახელი იტყუის დემერთო, ვინმეცა ღირსსა!

რა მათ დიდებულთა საბუზღარი მინდორი ცარიელი ნასუს, შესამენისა ჭუნუბითა ამდერეს და ჭამეუას* გულის ასპარეზთა ეტვის მტკერი აადინეს. გეზირებ-

* შემოკლებული სახელია ჭამიჯუმისა.

მც ზაკის ცხენი სიმრუდით უკუღმა არბიეს და მრავალ რიგი წერილი სელმწიფის გულში დასახეს. ერთმა მათგანმა თქვა:

— თუცა ამა საქმეს მართლობით იტყვიო, მარტოი არათუ ოდენ ორგულაბა ესე, განაღა კეთილისათვის ბოროტი და ჰატივის დაუსწავლელობა და ზედ უსჯულოების შეძინებააო!—სხვამ სარჩლობის მსგავსად სიტყვა დაიწყო და თქვა:

— ო, მოკვანსო! ესეთის სიტყვითა და საქმითა თქვენთა კეთილთა შანად ნუ შეღებავთ; ესე კითარის თქმულობითა შორს მყოფის თქვენის ძმის ზორცთა გბილთა გბენას*, რომე მრუდსა სიტყვას სხვა მოსაგებელი მოაქვს, მწარესა და გესლანსა საქმესა მოგცემსთ. მართ ხელმწიფემა ბრძანოს მისის სადგომისა მოჩხრეკა და ცილების მტკერისა სიმართლის გზისაგან განშორებება. თუცა ზორცი მის სახლში ჰპოვეს, თქვენი სიტყვა გამართლდება, თუ არა და რადან იტყვიოთ?—სხვამ თქვა:

— თუცა მართლა ცნობა გინდათ, მალ დასწრაფება ხამს, რომე ჩჭარად მოიძიოთ, თუ არა მისნი მშტოკარნი ყოველგან არიან და წამსა ზედა აცნობებენ, და ამისსა საცადელსა ადრე კვდებისო.—ამა ხელმწიფისა შეინახეთაგან ერთი კანდიერად ზე აღდგა და თქვა:

— ამ საქმისა გამოძიებასა სარგებელი მოაქვს. თუცა მას ორგულსა დანაშაული გამოუჩინდა, თვისის ხერხითა და ჭაჯობითა ესეთსა ხვანჯთა შეჭკრავს, ხელმწიფის გულსა გამოსცვლის, და ესეთსა მუხთლობასა თავს კარდაივლებს, და ესეთსა საკვირველსა რასმე შესწმისნის, ესოდენთა მართალთა კაცთა რაცა მისი სიმტყუენე უცნაოთ, საუკვად შეიქმს.

თქვა ლექსი

იგ ჭადვეი თვისსა ხერხსა აცადუნებს, არ დადგების,
ტუუილს მართლად დაკვანსებებს, ხრ ეგების რა ეგების.

ესეთისა საუბრითა ღომი ესრე გაარისხეს, რომე მისმა მოყვარულმა გულმა ყირისას სიბულილის გზები მონახს, და მრავალ საგონებელი და გულის სიტყვები შემოიყრება და ყირისას მოუკანა ბრძანა. საბრალე ყირისა მტერთ ხრეთაგან უმეცარი და გზისაგან შემოჭრეული, რომლისა მისანდობელი კალთა ამა ცილისა მწიკრითა შეუსერელი იყო, კანდიერად ჭაჯუშთან მოვიდა. ღომმა ჰკითხა:

— ზორცი იგი, რომელი გუშინ მოგაბარე, რა უყავო?—მან მოახსენა:

— სამწარეულათა მიკაბარე, რომე ხელმწიფისათვის სადილად მოერთმიათო.—მწარეულიცა მათ შემასმენელთა დაშნი იყო, და მით ივარძმა და მისი მიბარება დიდად უარ-ჰყო. ღომმა ერთი მისანდობელი და სპატიო კაცი მიაკვლინა და მოაძებინა. ზორცი იგი, მტერთაგან დამალული, ყირისას სადგომს ჰპოვეს,

* როგორც აქ, ისე სამს სხვა ვარიანტშიაც, ამ წინადადებას აკლია შესმენილი. ჩვენის აზრით ეს დაკლებული შესმენილი უნდა იყოს ორ-ვეთი: «ნ უ ი ქ მ თ.»

და აიღეს და ცხადად ლომთან მოიღეს. უირისამ სენა მტერთ ხრივი იყო, და მათი საქმე ეურკათ და აღრითგანვე მისის საქმის სერხის საბული უგრკხიათ, და თვის ნებასა სწყეან და სწყელი აღურულებიათ .

თქვა ლექსი

ჩემთა ლხინთა მზისა შუქი თუცა ბორცვთა დაწვერა.
ამ დღეს ადრე მოკელოდი, იქმნების თუ აწე კერა.²⁰²

მათ კეზირთაგანი ერთი ბგელი იყო, რომელ მათს საქმესა შინა კგოდენ არა რეოდა და მათ შემსმენელთა არა შერთოდა. ესე შაქმანი დაედვა: თუცა ჭეშმარიტი არა სენას, მას საქმესა ზედა ფერხი არ დაადგას; თუცა საქმე სრულად არ გამოიწვლილა და გულ-დაჯერებით არა დაასკნა, მათში არა აღურაცხოს. უირისას მოკერობის გზასად ჩემულობდა. რა ესე საქმე მოისმინა, წინარე წაღვა და საცხადოდ მოახსენა:

— ეჭა, ხელმწიფეი ამ უგკაროს დანაშაული ხომ გამოჩნდა და ამ უწყელოს შეცოდება გამოძრწყინდა. აწ ხელმწიფის უმჯობესი ესე არს: ადრე მისი სარისხეულად მიცემა ბრძანოს, და თუცა დაიფიქრე და უური არ მიუშუარ, სხვა დამნაშაქენიცა მისის შეცოდებისაგან აღარ შემინდებიან და უფროსად გატეულენებიან.

თქვა ტყეში

უწყსოს თემსა უოკელი საქმენი დაირღვეიან.

ლომმა უირისა მიღმარ დააყენა და გრძელსა საგონებულსა ჩავარდა. ერთი უურშავი მელი მის წინაშე მდგომარე იყო, მან თქვა:

— შე ხელმწიფის საუკეთესოსა რჩეისა კერა შემიგნია: რასათვის მისი უღვთობა, და ორ-გულობა და ეშინაურობა მის წინ დაფარულია? მისი არა წმიდა გონება და სცდურთან ხრიკები რად კერ უცნია, და ამისა მოკვლას არა ცდილობს? ქამიჯუმ უბრძანა:

— შენი სიტყვა რაჲ არისო?— მან მოახსენა:

— ეჭა, ხელმწიფეო ბრძენთ ნათქვამია: «რისხვის მიწეში მშვიდობის უოფისა და კეთილისათვის მოუგონიათ, ამისთვის რომელმანც მომაკვდინებელი ხრძმალი გამოარჩევის ქარქაშით არ ამომღეროს, ჩხუბის ისარი ფარის ხმარებით კერ მოიცილოსო; რომელმანც რისხვის ცულდითა მუსთლობის ძირი არ შემოქრას, მშვიდობის ნერგმა სწყურთოს წალკოტის შიგა კერ გაახაროსო.»

უთხრა შაირი

ხან რისხვა არის ბოროტი, ხან რისხვით აშენდებიან.

რისხვა არ იყოს, მშვიდობა უფილოდ განჭარდებიან.

ხე შეუსხლავი არ კარგა, ცუდად გაუშეკრდებიან,

და ყუჯღს არა მარგლი — გაღვარსდღეს, ან შამთა მოკებებიან.

²⁰² ვარიანტი: იქმნების აწ, თუ აწ ვე რა?

რომელმაც ჭკუენის მოურნეობა მოიძიოს, ამით ჭპოეებს, ჭკუენისა მოხსარ-
ნი კაცნი აღმოფხვრას. თუცა მისი საყვარელი, ანუ გულის ნებისა, ანუ შეენიური
ის არ უნდა—თვალს ასენას, რაკკარადან ბაღდადის ხალიფამ ჭკუენის სამჯობი-
ნაროსათვის თვისი საუკეთესო სასურველი აღმოფხვრაო. ქამიჯუმი ჭკითხა, რო-
გორ უოფილაო?

ყურჩაგმა თქვა არაჲა

მოუუვანიათ, ჩინეთის ჭკუენას ერთს თემსა ერთი ხელმწიფე უფლობდა.
მოსამართლეობის სისწორითა ჯიმშედისებრ სმელეთის მანკენებელის ჭკუენის ჯა-
მი დროსა და ჟამის სარკედ შექმნა, აღკქანდრესაკით სასულმწიფოს რიგის
ადგილები უკვდავების წუაროხ წყლით მოურწყო.

შ ა ი რ ი

მისის მსჯავრისა სისწორეს უოკლეგნით იბხდა ებანი,
უსამართლო და უწყალო არ ჭჭონდა ახლო დებანი.
ასის დღის უშორს გასცლოდა უდიერთ კაცთა კრებანი,
და უდაბურთა და შენობას იყო დღე უოკულ ჭჭბანი.

ქას ერთი ძე ესკასხე შეენიური, კეთილ გონებისნი, მრავალი კაცი სიუხვის
სადგლებით შეკრა, წყალობისა და ნიჭისა საყენითა ლაშქართა და ჯართა სულ
თა სირები ჰატევის მახესა შიგა გაკბმია.

შ ა ი რ ი

მისთანა ვისმცა ეშობოს ჭკუენად შობილი დედას?
ტან-სარო, შირად შწყაზარი, კარდი შენოდა მქედას!
ცას ჭკუე არავის უნახავს კაცისა თვალთა ხედვას,
და ენამ ვით აქოს? არ ძალ-უცს, რას აჩნკეს ცულ დაუბედას?!
მას ჟამსა მას ქაბას ლოცვის ნდომა გულსა დაუთეს და მ-ეს წასვლის სურ-
ვილი მისსა გულსა დაჩნდა. მისი მოლოცვის ხმა საჯაროდ გაუთინა და ქაბას
გაკმეზარა.

თქვა ფისტიკაჲური

მის ადგილისა ლოცვის სასთონი შენს კარს იმედად ჭჭმენ დამკებულად,
წადი, ნუ ზრუნეჲ უთაჲ-ფესოთა ტომთა ხლებასა მუნ სახლებულად!
გალობის თქმითა მთანი გარდაკლე, იყო სულისა მუძიებულად,
და მკზარე ათასი გზათა გელთან, არიან შენთა ფერფინვით მქებულად.

მერმე მამასა თვისსა დაუთხოჲა და წასკლის დასტური იშოვნა. სღვით
წასკლა მოიწება, და თვისითა მოსამსახურითა ერთი ესეთი ხომალდი ჭპოკა,
ცასაკით მადლი ცხრანი სვერონი მასთან უმცირედ ეჩენებოდა. მას შიგა ჩასხ-
დენ და უფერხო წვალზედ ფეხიანს ცხენსაკით გაამგზავრეს, მას ძელისა სასლი-
სა, რომელსა კარი ჭკუედამი და სკეტნი ზედვადამ ადგა, რიგიან ტიონის სადა-
კე სუბუქად მავალსა ნიაკჭარსა ხელთ უდგეს.

ღ ე ქ ი ი

გითა მთარე წყლისა ბურჯთა დავიდოდა და იჯნდა,
ნაკს ნაპირ მიზეკდიან, დამაშრალთა არა გკანდა.

მცირედს ხანთა გზა შეიმოკლეს და სულა გაამრავლეს, ჭბასს მივიდნენ, და მათის აჯობისა და მოლოცვის წესი აღსარულეს, და მუნით ზეარასნის ჭარავნთა შეერთდენ, წამოვიდნენ და ბლდადს მოვიდნენ. ბლდადელნი დიდებულნი წინ მიეგებნეს და დიდის დიდებითა და არძგანით, კითარ ხამდა, კერე შემოუბდენ, და ამისსა სკადრისსა სრათა გარდასდიეს და როჭიკითა და როჭითა უბარეს უმასპინძლეს. რა ერთსა ხანსა შრომისაგან მუნ ღზინითა და შუებითა გაისვენა, თვისსა ადგილსა წასულა მოინდომა და ბლდადის ხალიფას გამოუთხოვა, და მისის მასპინძლობის მადლი და ბოდიში მოასსენა, და დიდი ქება შესთავა და არმალხანად ერთი ჩინელი მსკვალე უძღვნა. თვით სამეზავრო ტვირთი შეკრა, სკარასანს პირი მიაშურა, და ხალიფა თან იახლა ერთსა კვასა, უაღურსა, გამოუსაღმა და გარე შეიჭა. რა შინ შევიდა. მსკვალე იგი მოაყვანინა. რა ნახს, გაცივთურდა: მისსა ხატსა ფთირათის მსატარი ვერ დასახვედა, მისის პირისა შეენიერობასა და ტანისა ზროთა გაწყობილობასა ვერა გონიერი მგალითისა მწერალი ვერ მოსაწყვედა, და არაყედ მიწყენილი სახის გამოძევანა, მის გულსა მომტაცებელისა სიტუირთის წერილის ჩრდილსა ვერ მისწყებოდა; მის ცნობის მიმხედელთა მანათა სასწებარის საგდებელითა ერთი თემი, კითა ჭაკითა, დაეპატმირა, ჭეყენისა მანათობელი მთვარე შორის გზით მის ნამამის პირისა დადებასა ცდილობდა, კველუცობისა მირუდი სარჩელი მისის წარბის მშვიდღურად გარდახრას გაცდუდებული საფანჯალსა ზედა დაკედო და მესენაკეთა საწადელი, ნახეკარ მთვარელსაერთ რეტად. თვალის უოლებისათვის აღეძრა.

მრჩობლედი

- მისი პირი—ტრთელთ ჭირი, ახორაკთაგან უსაწადლე,
- მისი ბაგე—მთვარელთა მარგე, ღვინის უფრო დასამადლე;
- მისი კეპი—საროს მკეახი, აღზრდილი და ანაზარდი;
- მისი კარჯი—ღამეთ ბარჯი, ღაწთ გიულეებს, ჭკონო კარდი;
- მისი ენა—მსჭრის დენა, თაფლი ჩივის: «ღამამწარა!»
- მისი ბაგე—ლელთ სადაგე, მოწსა შერცხვა, გაიმწარა!

ბლდადის ხალიფამ რა იგი გაიგადა, მისის უსულიანობის სისრულისათვის გულს თერხს მისის სურვილის უყუას შინა დაეულა და ღვინის ჭაშნიკისაებრ მთვარელის ბაგეთა ეკემოვნა.

უთხრა ლექსი

შენ გული გულსა მოსტაცებ, უგულოდ შეიქმ ცნობასა,
ჩემს გულსა წელულსა ვინ არგებს შენთა წამწამთა სობასა?!

ხალიფა რაზომდა ეცადა, ხელით წასულსა გულსა კედარ ეწივა; რამდენიც საქმის გამოკემიებული ჭეკუა მოიძია და მოთმენის საწვრთელი წელი ცეცხლსა დასსა, მისი აღი უფრორე გაუძლიერდა.

თქვა ლექსი

წერთით ცრემლი აღარ შემშრების, თვალთაგან მონადინარე,
ეს ტრთიალება დაშლითა მიმატებს მოუთმინარე.

ხალიფამ მას მსკეალთან ღზინობად და შეკბად ხელ-ჭყო და გლეხთ მოუ-
რნობა და ჭკუენის საქმე დაუტყუა. რა ხელმწიფე თვისსა გულისა ნებასა და
ღზინთა შეეკსუა და საბრალოთა და ხელ ჭკუეშეთა თვალი აჭყარა, და ჩანგისა და
ბარბათის წყობასა ყური მიაპყრა*, შეჭირებულთა და უღონოთა ჭრტინება
მას აღარ ესმოდა. მცირეს ხანთა შინა თემი აირია, და ჩხუბი და ღაღვა გა-
ძლიერდა და მსოფლიო უკუღმარებობა სიჩქარით აშფოთდა.

და თქვა შაირი

მეფემ თვალი თუ აჭყარა საბრალოთა თვისსა ერსა,
თვით იშკებდეს ხალვად მარტო, ერჩდეს საქმეს მის მიერსა,
გლახკათ ჭირნი არ შეიგნას, აპატოის არ ძლიერსა,
და მისი ბედი გარდაბრუნდეს,—ესრე უთქვამს დასაჯერსა.

რაცა ხანა ესეთსა საქმეთა წარხდა, სკე-ბედნიერობთა გამკენი ხელმწიფის
ყურის მიუპყრობლობით მწუსრე იქმნეს: ქალაქთა და ჭკუენათა საქმენი მიდრე-
კით ნახეს. მაშინ ყოველნივე ღმერთსა კვედრებოდეს და მესუნაყეთა მოღვაწეთა
პირი მიაპყრეს; მწირთა, მსგავსად, ხალიფასათვის ღოცვა იწყეს და თვისთა
გონებათა მსგავსი აღთქმანი აღუთქვეს, ჭკულის საქმენი ღმერთს წინაშე შეჭირ-
ნეს. ამისთვის ხელმწიფეს ჩვენება რამე ეზმანა, რომელ ერთი კაცი ვინმე ეტყოდა

შაირსა:

ექა, მეფეო რას იტყვი, მას დღეს განეთხვისსა?
სად შენი შიში არ იყო, შენ შიშსა იყო სხვისსა,
ჭედ მოდრეკილსა კეთხვიდენ შენის გაცების ძრვისსა,
და სამწყსოთა შენთა მოკლასა, სამართლის შესატყვისსა

ესე რაი საქმენიდა, რომელი გიპყრია? საბრალოთა და საწყალთა კაცთა-
გან ხელი აგიღია, და აწ საქმისა ხელით გავარდნა მოგიწიეთა, ღამის სკე-სკიან-
ნობისაგან ფერხი ჩამოგიტდეს! ადრე აღდგე და შენი საქმე იფრეკო!

უთხრა ტაეში

თვარ შენვე ნახე, რასაც რომ სახე

ხალიფა, სიზმარ-შეშინებულნი, წამოდგა და ღმერთს შესტირა და აღთქმა
დაუღვა: «დღეის წაღმა ამისად ნაცვლად კეთილი გზა დაიპყრო», და მის მსე-
ვლისა მიუყვანებლობა ბრძანა,— «დაღაცათუ არა რა მოთმენა შემკლეს და გულ-
მან ჩემმან ვერ გასძღეს, მაშინცა შიშისათვის დეთისა, მისისა განრისხებისა
რადით ესე მინებს კქმნა.» რა მსკეალი იგი ორსაოდ დღესა თაკოთ თვისით
ჯდა, ერთსა ღამესა ხალიფას ღზინისა საწადაელი მოკრევა და ანაზღად საჯალა-
ბოთა სრათა შეკოდა. მიხვდა, ერთი სახე თუგა ვარდი ცვარ-მოსხმული, დიდის

* მიაპყრასა შემდეგ ვარიანტებში იყო კავშირი «და», რომელიც ამოკიდეთ ტექ-
სტოდამ, რადგან ახელებდა მოთხრობის აზრის გაცებას.

ნაკით გაფურცნილი, თმანი ხარდიონებრ მრავალ კეცად შეთხზნილი და მუშეო უბუთა შიგა დაფარულ იყო, —

ითქვა შაირო

ხარდი ხუტუჭი შენოდა იასამანის კონასა,
მას ხუტუჭს ია შეკერა, გარემოს ქუფერთა ჭონასა.
თავლთა უიკუბათა წულანთა გვანდა ხარგიზი მონასა,
და ლაღანის გული დაეჭვა მისის შურისა წონასა.

რა იგი გაიწადა, ხელმწიფეს ცნობა მიეღო და სურვილის შუოთმა ჭკუა—
ცრებისა საუნჯე—მოურბოვა.

თქვა ღექსი

ცრთიანდება მომემატა სიშმაგას მიკუწურე,
წარბმა წამწმის ისარი მგრა, სისხლი რითლა მოვიწურე.

რაოდენსამე ღღესა მის მხველისა ჰირთა და თმთა ხუტუჭობისა ჭკრტი-
თა ხაღიფას გული და ცნობა შეეპურა, და ხანნი და უაზნი ღსინითავე დააღანა.
აგრევე ღეთის მოსავთა მიერ ჩუბების ხაღიფთა ხაღიფთა ღეთის შიშით უმჯო-
ბესთა გზათავე მოიჭვა, და თქვა:

— მის მეტი ღონე არ არის, ესე უშმაგისა საბრხისა მიზეზი მოვიშორო,
და ჩემსა ცდუნებასა წამალი რამე მოკუპოვო, და ამა სნეულობისაგან ვიკურნო
და ჩემსა საქმისა გაკებისა გზანი წარემართო!—მოახმო ერთი ხაღუმი და
უბრძანა:

— ესე მსკვალე ჩემდა უნებურად შემოვიდა, და არა ივითხა რა და გამა-
რისსა. აწ წაიყვანე და ერთსა მდინარესა დაანთქიო!—მან ხაღუმმა მსკვალე იგი
წაიყვანა სწრაფად, და სადგომსა თვისსა მიიყვანა და თვისსა გონებათა ესრე
იტყოდა:

— ესე მსკვალე ხაღიფას დიდად უყვარს და არამე ხვალე სინანულად იწ-
ყოს, კიდევ მოითხოვოს და, თუნა მოკვება, მერმელა საგონებლობისა ხელი
გამორჩევისა კალთასა კერ მიმიწკლეს და ხაღიფთა გავიწერო, რამე ჭკუა არი-
სო?... თვისსა სადგომსა დამაღა და თქვა:

— ხვალ და ზეგ თუნა ხაღიფამ მოიწინა, კაცოცხლებ, ნუ თუ მოიგო-
ნოსო, და თუნა არა, და მერმელა სიკვდილსაც მოვესწრობიო!

ხაღიფთა რა თვისსა საწოლთა მივიდა და თვისი საუკარელი მოაგონდა, ხან
მწუხარებასა თავსა მისცემდის, და ხან გულსა მოთმინებისა და ჭკვისა გზათა
ასწავლიდის და ეტრე გონებასა დაწყნარებდის. ღამეს ერთსა დიდი ჭმუნვა შე-
მოუხდა და მცირედი ღვიზო სუა, ჭკუისა ანდერძი და სწავლა დაეიწედა და
გულთა მომტაცებელისა საყვარლისა საგონებელითა მოუთმინებლად შეიქმნა. მას
ხაღუმსა მოუწოდა, თვისისა ხელ-მწმენელისა ამაჯი გამოკითხა და მეტად დაუყინა:

— თუნა ამა ღამეს არ მომკერი, მოუკლავს არ გაგიშვებო!—ხაღუმმა რამ-
დენინა მიზეზი მოახსენა, კერათი შეიჯერა, და მისსა რისხვასაც კერძალებოდა:

თვისსა სიკვდილსა ხედავდა! თვისის სიტროცხლის ფასად მთვარე იგი სალიფა-სავე მოტკვარა და კვლავ ლხინსავე და სიხარულსა ხელი მიჰყო,

და თქვა შაირო:

მე ვარ ღამისა მოყვარე, ამ დღისა მომლოდინარე,
თასი და ჭიჭა ღვინითა გაშეაშით თავს გარდმდინარე,
ყინვა წარხდა და მოკიდა იგი ვარდი მოუწეინარე,
და ზამთარმან გაკლო, ზაფხული მოგვეკრა მოსალხინარე*.

აწ სიტყვა შეამოკლოთ: სამ-გზის ესრე მის მხველისა მოკვლა ბრძანა, და ხადუმნავა საბოლოოს საქმესა სწკრეტდენ, ეგოდენი აყოვნეს, უოკელი საქმე უწესური შექმნა. ხალიფამ გულის ხმაჰყო, ამა სენსა თვისისა თავისა კიდე კერავინ ჭეურნებდა და ამა საქმისა მოშორება. სხვის იმედით არ იქმნებოდა.

თქვა ტაეში

ესე საქმე სხვის ხელითა არ იქმნების, არად, არა!

რომელსაც ეს ჩემი წადილი გაკანდეკ და მის მხველისა სიკვდილი ეუბრძანეს, მათ მათსა საქმესა სწკრეტეს, და მით დაყოვნეს და არა ქმნეს. აწ სხვის საქმით ხამს მოკიშორაო ამისთვის მიზეზისა პოვან ეწადა, რომე სიკვდილის თანამდები შექმნა. ერთსა დღესა, მალა ერდოსა ზედა კილოდა და ეუფრატისა მდინარესა უმზერდა. მას მხვეალსა მისის სამსახურის ფოსტური შემოკრტყა და პირის-პირ დგა, და ხალიფა მის შეენიერებასა უმზერდა. ხალიფას შიში ღვთისა და დავიწყებულნი ცოდვანი მოაკონდა, და თქვა:

— თუცა უბრალოს სისხლისა დათსკვა და ცოდვისა ტვირთვა ძნელია, მაგ-გრამე ასი ათასი სული რადგან ჩემისა უნადლეულობითა მოახხრებულა, მის ჭირის წამალს ამის უკეთესს დროსა ვერ ვუძიებო. თუცა ქალი ესე სულისა ოდნად მიღბრს, საბრალო გლეხთა შეკვირება მისგან უმნელესაო. — მაშინ მას ქალსა მოუწოდა:

— აჰ ამოდი, ნავთა სვლასა სწკრეტეო! — ქალი იგი რა მოკიდა და გარდებდა, ხალიფამ ხელი უწია და ერდოთაგან გარდასწრებვა, (ქალი) მდინარესა ხაიჭრა და ესრე შესწირდა (ხალიფას,) კითამც თვით წყალსა დანთქმულიყო. მერმე მისი მდინარით გამოღება და დაფლვა ბრძანა. დიდ-ხანს იგლოვა და დიადი რაქი წარავო მისთვის. ჭეუენისა და ერთსა სათნოსათვის თვისი სასურველი თვისითა ხელითა მოაკვდინაო.

თქმულა ტაეში

ერთს სამჯობინოდ მეუენი ათასს სისხლთა მჩქეენი.

ესე იგავი ამისთვის მოვიყვანე, რომე ხელმწიფემ სცნას, რომე თემისა მოკვლა და ჭეუენის სამჯობინარო უკეთესია, ერთისა ორგულისა და მუსთლისა

* სამთა ვარაინტო არ შეიბუხე, ამ შაირის პირ-და-პირ, მიწერილია რომ იგი «მე-ფის თქმული» არის.

კაცის გაწეობასაო, და ვისგანაც წიანი გახშირდების, ერთი იგი მოაშოროს—
ათასის კაცის დაკლებასაო. ლომსა ესეთისა სიტყვითა მრისხანებისა ცუცხლო
აღუტყინა და ყირისას შეუთვალა:

— ამა შეცოდებისა რაჲ მიზეზი გაქვს, იგი წარმოთქვიო!—ყირისას რად-
გან შეცოდება არა რა ჰქონდა... ნათქვამია, რომელსაც დაწაშული არა აქვს, ენა
გრძელი აქვსო!

თქმულა ტაემბ

შეუცოდარი მამაცი გულოვნად გამოედაკია!

მანცა ერთი საწყენი სიტყვა და კანბიერი ჰასუხი მოუკლანა. მათ ბტერთა
აღსაბორცავად შექმასხეს და მომატებული მოახსენეს. ქამუჯას რისხვის ცუცხლო-
სა აღი ზე აღდინა, და ფიცი და პირობა დააგოწოდა და ყირისას უღსენელი
სიკვდილი ბრასა. ესე საქმე ლომის დედამ სცნა და შვილისა აჩქარება, მოუ-
თმენულობა, სსჯათგან მოცდუნება და გონიერების უგუნურად შეცვლა დაჰკმო. თქვა:

— ჩემი სწრაფად წასკლა ხამს, ამისთვის რომე, ჩემი შვილი ეშმათ სა-
ცდურსა გარდაჯარინო, რომე რაჲ მძლავრნი რისსვითა აღბორცდებიან, ეშმან-
ცა შექვეიან და მათსა ნებასა მამინ ხელმოწიფეთა დაჯუკებენ, რომე ამა ლქსი-
სა თარგმანებისაგან საცნაურ იქმნებისო.

თქვა ლექსი

წერობა, რისხვა, აჩქარება, ეშმათ ცუცხლებრ აუტყია,
ბოლოდ სულსა დახბელებს, ამ სოფელსა აუტყია!

სწრაფად ერთი კაცი ჭონდაქართან გატყანა და შეუთვალა: მცირე ხან მა-
გისი სიკვდილი დაიფოგნე, კირე ლომსა ენასკვდეთ, და თვით ქამიჯუმიან მი-
ვიდა და უთხრა:

— შვილო ჩემო, მესმა, შენ ყირისას სიკვდილი გიბრძანებია. აწ მიბრძა-
ნე, რაჲ შეუცოდებია, ანუ რაჲ დასასჯელი გამოსჩნიაო?—ლომმა, რაჲცა ას-
მოდა, კვრე გამოუცხადა. მამინ დედამ უთხრა:

— ეჭა, შვილო! შენს თავსა შურისა ეელთა ზედა გზა გაუბებულად ნუ
შეიყვან და მოწულებისა მოსაკლისაგან ნუ სუებულ ჰყოფ. ბრძენთ უთქვამთ:
რეანი საქმენი რვათა შესაწებავიაო: ცოლის ჰატოი ქმარსა ზედა, შვილისა არ-
მანცი მამასა ზედა, მოწაფის ცოდნას ოსტატსა ზედა, ლაშქრის ხერხი სპას-
პეტსა ზედა, მოლაწვის სასწაული ბრავალს ლოცვასა ზედა, გლეხთ სიმშვიდე
მუფეთა ზედა, საქმის გარიგება მომქირნე გამგებულთა ზედა, საჭირო საქმის
გამართვა ჰქუვასა და ცოდნასა ზედა. ორნი დიდნი რამ არიან ამა საქმეთა შინა:
ერთი ესე გვარისა და მოდგმისა, და თვის თვისად ცნობა თითოთა მათგა-
ნისა, და მათსა საიერთა სამნეთა დაუენება, და მათის სულ-გამომავლობისა
და სიკეთის მუქათად ნიჭი; მეორე ესე, მათის ერთმანერთში გაწეობისა ცდა.
ამისთვის სულმოწიფის კარის კაცნი მეფის მასლობელის უმისა ყოველნივე ბტერ-
ნი იქმნებიან, და ამას ცდილობენ, მას სიკვდილი შეამთსვიონ, და თუცა სულ-

მწიფე მათსა ნდომი-წადილსა უურსა მიუპურობს და მათს ტყუილს დაიჭურებს, ხელმწიფის ბედნიერობის გამგებელი ანაზღად გაცუდლებიან. ამისთვის, ოდესცა მტერი მოიწადინებს, ერთგულთა ცილსა შესწამებენ და მისინდობელთა მუს-თლობის სამოსლით შემოსენ, და ესრე შეუცოდებელთა ჭირის მორკეას შინა დაღუპვენ, და შემცოდენი მშვიდობით, ცოცხლებით და განცხრომით დღეთა დააღამებენო.

უთხრა ჩახრუხაუდი

შეუცოდარნი, თაეთა მემობარნი, გულ-გატეხილნი ტკირთს ჭკეშ კედებიან, დამნაშავენი, ცრუ მოღაჟენი შორით სიცილსა არ მოსცდებიან.

ესეთისა საქმის ბოლო ესრე მოსდების: თუცა საქმისა გამრიკეთა საქმენი ძნელი გაემართათ, უზრუნველად მოშლასა ეცდებიან და იღუმაღ საქმესა და სომსახურსა გამრუდებენ და ბრძანებასა უურსა აღარას მიუპურობენ, და ათასი ბორბტი საქმე ჭკუენისა წესთა შინა გზასა ჰპოკებენ, და მათგან ზიანი და დასაკლისა საზღარსა გარდასცილებიან და უოკელსა კაცსა სიბორბტეთა მეტნობა გაუფიებოსო.

უთხრა მრჩობელი

შურისა მეძიებელსა ნუ უსმენ სიტყვას ნურასა,
უცილოდ თუშა დაგიჭრევს და სჯულსა მოსასურასა.
და შურის მეძიებელმათ თავი აიღო ნებითა,
შენს დიდებასა დაამხობს, ჭკე მით დაკარდე კებითა.
თუცა მეშურნეთ ნაჟიბა ჩაუკრდე ჭარ-კეთილითა,
ბრძანათა შეესუთქები აფრითა მოკეთილითა!

ღობა უთხრა: მე სხვის სიტყვითა ყირისას განაჩენი არ მიმიცემია. გირე მისი ორგულობა თკალითა არა ვნახე, ჩემი გონება მას ზედა არ გადრკეილაო. ღობის დედამ მოახსენა:

— ხელმწიფის გული თავად ამხარტაჟანია და მეტადრე მისის კარის ერთ-გულთ კაცთა ზედა. მისის ორგულობის ბრძანება თქვენი საყადრისი არ არის, მისის სიმუხთლის შეთქმა ჟურედ ფარდაგსა ჭკეშე დაფარულა, და რაღ რომელსა ჟამსა ფარდაგი მის საქმის პირით აიხდების, მაშინღა მისი სიმართლე გამოჩნდების. რადგან ესოდენ უირისა დამნაშავედ დადკეს, ხამდა შენის მოწყალე-ბის ტრამდთა შეგებროჟა და მისი პირველი ნამსახური გულისა სასედეკელსა შინა დაგემარსა, მისგან რაჟცა შენს ბედნიერს კარზედ სიკეთე და კეთილი რამ ქმნილიყო, არარდეს შენისა საგონებელის ჭარტიდამი არ გამჭრადიყო, და გაუ-სინჯაუდ უკანი სიტყვა მისთანა ხელ-გამომავლის კაცის წასასდენად არ მო-კესმინაო.

თქვა შაიხი

უაზნონი ამას იღჳწის—ჭკეულთ მირიდოს საწყადელმან, კუროს თავსა ვინ შეახოს, უოლე იენოს მისგან ხელმან.

უღონონი სრვის წმასნიან, ვით დასთხიოს გესლი ბეკლმან,
და ღონიერთა ვერ იკარგონ²⁰⁸, ვით ჭარტამან წერად სველმან.

ჰი, შეილო! საგონებელის გამოკვლევის გამოძიებასა და ჭკუენისა გასარი-
ტებელსა რჩევასა, რომელიცა დასაწახაჟი წინა დაეღვას და ამისებან რაჟდა მოსა-
ვალი საცნაური შეიქმნას, სწორე მოსამართლე და სრული გამოძირეკული ხამს
მას გაარკვევდეს, ამისთვის რომე ადამიანთა სიბრძნისა გამოკვლევათა დამნახუ-
ლობა ჰატიოსნად შექმნილიათ.

უთხრა შაირი

სიბრძნეა ზესთა სიმაართლე, ჭკე საფუჟეკელი ყოველთა,
ჲე აღმაფურნი სულისა, სად არის დასი ცხოველთა,
კანთა სიკეთის მიმცემი, თბისა მის მოფუფოელთა,
და ჭკუენის დაზურობის ნიშანი სმელთა და ზღვართა სოველთა!

ვირისას თქვენის ბედნაერობითა მალალთა ადგილთა და ვრცელთა საინახე-
თა მიეწივა, ზესთა ხარისხი და მტერიცე კვარცხლბეგი ეპოჯან, ნადიმთა შინა მის-
სა ჭკუასა ბრძნებდი სოლმე, თავის წინა მრჩეულად და საკითხავად იგი გუვა. აწ
რა შენი საკადრისია, ესეთი შენი უკადრისი საქმე იკადრო? ვერ მიმხედარხარ,
თვარა რომლის საფუჟეკელი შენ დაგიდებია, მის დამტერიცებას ხამს ცდილობდე.
რასათვის იგი მტრის სერხისა და მეშურნეთ იშნის მოკუებისგან ვერ დაიფარე?
რა გინდ დიერთმან აღგამაღლოს, საქმისა გამოძიებასა უფრორე კვადე, რიდი
და კრძალვა ყოველის გზით შეიკრიბე, რომე ჭკუენისა მასლობელია. ამ გზით ბრძენ-
თაგან საციცხელი აღარ შეიქმნები. ამ დასაშავლსა რომე მას უდებენ, იგინი მის-
ნი უარესნი არიან, ამით რომე კვითი ბრძენის და ჰუმნის საკვე მათის ფარი-
ლით უნდათ გააშავონ და მიხდობის საკუთილო კალთა მწვიორით შეესვარონ. მე
ესრე მტონია, სახარბე და ანგარება მას ვერ შეადღუნებს, ნდომისა ცხენი მისი-
სა მონახულობისა და მკოდინარობისა მიხდომითა ზედა არ გაიბრუვა. ესოდენი
სანია ვირისა ამ კარისა მოსამსახურე, ხორცი არ უქამია, და უწინაგ ხმა კვრე
გასული ჭქონდა, და ამისი ძოდუაწება ყოველთა ნადირთა ასმოდა და მათ უერთა
მისი ჭება მიწვენიდ იყო.

უთხრა ტაუბი

ტუდი სატყვა ხანსა გრძელსა ვერ ცაივლის, — უთქვამს ძველსა.

ეს დაიჯერე, ხორცი იგი მისთა მტერთა ვიარასას სადგომში დაუშლავთ.
ესეთი საქმე მეშურნესა და მატყუართა მრავალი უქმნიათ. ერთი მეშურნე კაცი
ყოფილა ესეთისა შერითა, რომელ სხვას კაცსა შესწამონო, მასსიკვიდილოდ
გამოუშეტებიათ და მას უბედურსა თავისი თავი თვისის მონისათვის მოუკვლევი-
ნებია. ღომამა ჭკითხა, როგორ ყოფილათ?

დედამ უთხრა არაჟი

უთქვამთ, მოხადდადე კაცი ვინმე ჭალაქსა შინა ესახლა, დიდად მეშურნე და

²⁰⁸ ვარიანტი: ღონიერთა ვერ იკადრონ.

ღაზოს გულისა. მას მეზობელი ჰქვია მართალი, წმიდა მლოცვაჲი, რომელი მის-
თა დღეთა ღვაწლითა აღამებდა და ღამეთა ღოცებითა და კედრებითა ათქვდა.

თქვა ლექსი

ხურვილის სანთელს ანთებდა უოკელ დამ დაუკებულად,
სიმართლის მეტას უკელას დასწვევდა მიუსლებულად.

მოხალდადეთა სარწმუნო ჰირი მის ჰატროსნის კაცისათვის მიეპურათ, და
საკრებულთ ნადიმთა შიგა მიწვიე მისი ჰება წარმოითქმოდა. მოქალაქე დიდებულ-
ნი მისსა სიკეთეს აღიდებდენ და ბღკენსა, შესაწირავსა ნიდაც მიუძღვნიდენ. შუ-
რით სასუ იგი მეზობელი ამა საქმისათვის მას ჰატროსანსა კაცსა ეშურებოდა,
და ამისისა სიმართლისა ცუდ ქმნასა ცდილობდა. მაგრამ მისის მშეილდისა ნას-
როლი ისარი მის მოღვაწეებსა და მოთმინებსა არ ჯერმოდა. რა რომე სცნა,
მას კერა რა ავნო, მეტად დაღონდა. და ერთი მონა უვიდა, მისი ღია უხვად
მოწუაღე იყო და მრავალსა ნიქსა აძლეადის და ეტყოდის:

— შენ ერთის საქმისათვის მინდისარ და ამისთვის გაიდიდრებ, და ერთი-
სა დიდისა შეკლებისათვის გწუალობო, და შეცა იმედი მატქს, რომე გული ხემი
ამა ტვირთისაგან აასუბუქო და ამა შექირებისაგან ბნელი საუოთელი გამინათლოო!

უთხრა ლექსი

რა თვალის წყალი დამწერისა გულითა გამოსდებისა,
მაშინ იმედი მომეცეს, დამიშრტეს ცუცხლი ღებისა.

მცირე ხანსა რამე გამოკლო, მონა იგი ჯგუასა მოკო და სამსახურს
უმატა. რა მან ეგოდანი ტკბილი ენა მიუყარა და გული აღუსრულა, მანცა მი-
სის ჰატროსნის ნების ცდა დაიწყო და კერე მოასხენა:

— შე რომე შენგან ჰატრივი და წუალობა მქირან, და ჩემსა ხელმოკლობასა
იურვი, მე ეგოდანი მოქაფა არ შემძლია. შენი როქი და ნიქი ამა უღონოსა
მონისათვის კერე გარდაცემეტყობა, მოხდაპრისაგანაც არა ითქმისო!

უთხრა ლექსი

თქვენის ჰატრივით გიზრდები, მით მიკემსკავსე სოსანსა,
თმანიცა ენად გარდმეჭტეს, კერე გაჭებ, კემო მგოსანსა!

აწე ესე იწადს, შენისა წუალობისა ნაცვლად მეცა სული დაკვდა, და ამა ჰა-
ტრივის მოქაფა სამსახური რამე გმსახუროო.

უთხრა ლექსი

თავსა ჩემსა განაცვალე უსასუილლოდ ნაშოკარსა,
ესე სული, რომელი მიდგს, შენთვის გაკიცემ გარის გარსა!

რა მისმან ჰატროსმან მის მონისა ესრე თავ-დადებით მისა სამსახურის
ცდა დაიწმუნა და მისის მოხმარების ესეთი წადილი ნახა, საქმის ჰირი: ფარ-
დაცი აიხდა და უთხრა:

— იუწუე, მე ამა ჩემისა მეზობლისა საქმითა ესრე შეურებულ კარ, ღონე
აღარა შედების. აწე მნებაჲს იგი უჰატრიოდ რითმე შეკქმნაო. რამდენიცა ხერსი

კატადუნე არ იქმნა, და ჩემისა რჩევისა სანადლისა ისარი მისისა სავანთა არ კვა, და ჩემისა შურისა ცეცხლი წამ-და-წით ამალდების და დღე-ყოველ ჩემი სიცოცხლე უგეპურად ილკვისო. მისის ჭაყრით დღენი დაძმწარებიაო, სასურველი ცხოვრება მომძაგებიაო! შენ ესოდენსა ხანსა ამისთვის სათუთად გზარდე და გაფუფუნებდი, რომე ესე ჩემი სანადელი ადასრულო, და ამა ღამესა მის ჩემისა შეზობლისა ერდოთა ზედა გამოიყვანე, და მუნ მომკალ და დამაგდე და შენ სხვაგან წადიო. რა მე იქ მდებარეს მნახვენ, მას შესწამებენ, და მისთვის შეიპვრობენ და ქონება და სასული ორივე გაუცუდლებსო, და პირის-წყალი, სიყუთე და მოღვაწება გაუქარდებისო, და სხვა კაცთა მისისა სარწმუნოებისა სიმტკიცე მოეშლებსო, და მისი ჭკელობის მგზავრობა სსტუეკრად დაიდებისო, და კაცთ წინაშე წერილით ამა ღეჰსის იგავით მისი სიძარითლე მრუდად დაინახებისო.

რომ უთქვამთ წყობილი

მოღვაწე წესთა გარდამავალსა
 გაუცხადებდა ზაკვით ძავალსა:
 ქვეყანამან სცნას, მალვით ხრავს ძვალსა,
 მისსა ბოროტსა უმაღაჲს თვალსა!

მონამან მოახსენსა: ჰატრონო ჩემო, ეგეთი საგონებელი განიშორე და შენისა საქმისა ღონე სხვა რიგად მოიძიე, თვარა, თუცა შენსა ნებასა მის მოღვაწისა სიკვდილი სწადიან, მე მას მოკაკედიწებ და შენსა გულსა მისის ჭმუნვისაგან დაკსტლიო! ჰატრონმა უთხრა:

— ეგე რჩევა გვიანი და გრძლად საქმნელია, და არცა შენი ხელი მას მისწვდების, და კერცა ადრე შენ მისსა მოკვლასა შეიძლება. მე ეგოდენი მოთმენა აღარ დამჩროძია ხან-გრძლად გაძლება მქონდეს. რომელსა გეტყვი, ამა სამისურისა გათავებასა ეცადე და ამა საქმითა ჩემსა გულსა ღხინება მიეცო, და ესეთსა თავისუფლობისა წიგნსა მოგცემ, შენ არაჲინ გაურკვებდეს, და ერთსა ჩახვსა კეცხლსა, კირე ცოცხალი იყო დღენი შენნი მით მოსტამო და ამა ქალაქით თუცა გასულა გისმდე, სხვაგან სამყოფი გაიხინოო. მონამ უთხრა:

— ეჭა, ჰატრონო! ჭკვის მყოფელი კაცი არაჲინ ესეთსა საგონებულსა არ მოიგონებს, რომელსა შენ ღამი. მტერი თავისა თვასისა სიცოცხლისათვის ხამს მოკვლას, და თუცა შენ შენისა სიცოცხლის ბაკით გახვალ, შენსა მტერსა რა კვნების, და შენ რაჲ გურების? ანუ მას რაჲ ტანჯვა მიეცემის, და შენ რა გუღხინებისო?

უთხრა შაირო

წალკოტსა თუცა კერ კსედაჲ სავარდე აღუკვებულსა,
 გარდი ჭკუბოდეს თუ არა, რა მგამა მოშორებულსა?
 თუ შეწანე გორდესა კერ მნახვენ, ზედა განცხრომით რებულსა,
 და არის, თუ არა, რად მინდა შორს მყოფსა, გამოძებულსა?

რამდენი ესე გვარი სანწართელი სიტყვა უთხრა, კერ დაჯერა, და მონამ რა თვისი ჰატრონი ესრე დაჟინებულა ნახა, მის კაცისა ერდოსა გაიყვანა, და

აპო მოტკეკთა, და სიგოცის ტრამალთა საკლად მისი სასიერცხვილო ტანი მუნ დაუტყუა, და აზატობის წერილი და ჩასვით კეცხლა აილო, და პირი ისპანს მიაპურა და მუნ დასამკვიდრებელი ბარგი ჩამოისადა. მეორეს დღესა ბორტისა მძორი მის პატროსნის კაცისა კრდოთა ზედა ისილეს, შეიპურეს და საპერობილეს დაამატომრეს. რადგან უმოწმოდ მის ავის კაცისა სიკვდილი მას უბრალოდ დატეხილი არ შეიქმნებოდა, მოხადდადენი, უფროსი-ერთი დიდუბუნნი მისის სიწმიდისა და სიკეთის მოწამენი იყენეს, მისსა ავის ქმნას არაკონ სვერიყო, მაგრამ მართლის ცნობამდე ჯაჭვისაგან არ გასსნეს და კერუ პურობად დაჰყუათ. რა სანმა წარვლო, ერთი მოხადდადე დიდ კაჭარი ისპანს მივიდა, და მონამან ნახა და თვისის ტომთა და ნათესავთა ამბავისა კითხვა დაუწყო, და მის კითხულობასა შიგა მის პატროსნის კაცის ამბავი ჩიოვარდა და მისი პატომრობა უამბო. მან მონამ უთხრა:

— დიდი უსამართლობა დამართებია მას უბრალეს კაცსაო. იგი მკვლელობა პატრონისა ჩემისა ბრძანებითა მე თვით მიქმნია, და იგი წმიდა კაცი ესეთისა საქმისაგან უბრალაოა. — როგორადაც თავი დამ უოფილიყო უოკულიყო მისი სახე წარმოუთხრა, და მან კაჭარმან ამისთვის მრავალი მოწამე შემოკრიბა. რა ბადადს მოვიდა, უოკულიყო მუნებურთ გამოუცხადა, და უბრალო იგი კაცი საპერობილით გამოიხსნა და მუშურხე იგი კაცი სანადაგოდ გეობისა და წყევლისა ისრის საგნად დაიდა, და წმინდა იგი კაცი და მისნი მოუვასნი ამა ლექსთა წრფელითა და მხარულისა გულითა და ესითა იტყოდეს.

ძრწობლედი

დაზო პირი ორმო მურადად მწვიორით საესე სემთვის აღეს, თუნი ბერკით აღატყინეს, ხერხით გული დამიდადეს.
 დამე ბხელსა მოსაგონი მოკურიბეს უწესურთა,
 ხრიკის წამწმით ნების ბეწვი გააპეს-უე მონასურთა.
 ვმადლობ დმერისა, მომარნისა, ყველა კარგად მომკვლინა,
 მას მიეგო მსგავსი მისი, ამაღ დასჯად წარკვლინა.

ესეთი იგავი ამისთვის მოვიყვანე, რომე ხელმწიფემ სენას, შურითა მრავალი უცხო საქმე გამოკა, და ესეთსა საქმესა სსკანიცა მრავალნი ეცდებინაო. მფრინებლნი ცისანი, და თკეზნი ზღვისანი და პირუტყვნი ხელისანი ბორტის მოქმედთა წესისაგან არცა ისინი დამშვიდდებინან. თქვენნი უმანი რადგან ყირისას ხელ-ტყეშენი შეიქმნენ, ამისთვის პირის-წუალი დაუტყუეს, და ესე ხერხი მოკვანეს და მისის სიკეთისათვის ბორტო შური აღმკეს. მეც და მიკვირან. ესოდენ განრისხებულმან მოითმინე, და სიკვლე და სულგრომელესა ხელთ იპყარ და ესე აღბორკება დაცადა. აწ ამისი ერთი ასეთი გავება მოასდინე, რომე შენისა სადდის საკადრისი აეთს. თუცა დღეს მისის განჩინებისა ღაგამსა აზიდავ, ხეაღე საქმისა სიმართლე ნათლად გეჩვენების და საქმისა სისწორე გამოჩნდებისა. ესეთი საქმე ორსა სახესა არ გასცილდების: თუცა სიკვდილისა დირსი არ არის, შენისა სიმართლითა წყალობა გიქმნია და უბრალო სისხლი სამ-

სჯაროს მატიახეთა არ წაგიწერია; და თუცა სამართლიანად სასიკვდილოა, ნება სელთ გიძუროს და მისსა სიკვდილსა მიზეზი აღარ ექმნებისო.

უთხრა ლექსი

ცოცხლის სიკვდილი ავიღე მჩანს მეუეთა მით ბრძანებითა,
მაგრამე შედრის გაცოცხლება აღარ იქმნების ნებითა.

ლომბა დედის სიტყვები გონიერად მოისმინა და სიბრძნისა სასწორითა აწონს და სცნა, რომე ერთი ანდერძი იყო მიზეზ-შემოქმედელი და სწავლა კეთილის სამკაულით შემკული, რისხვასა შინა წყალობა მოიხსენა და ბრძანა:

— ეირისას ნულარ მოჰკვლენ და ხალყად მომკვარონო—რა მოიყენეს, სასა და უბრძანა:

— მე ამას წინად გაგსინჯე, და შენი ბუნება და აკებულება გამოვიცან, და სხვისაგან შენი სიტყვა ყოველთაგან უფროსად დასაჯერებლად მესმა. მტროსა და მეშურნისაგან ერთი საქმე მომიხდა, აწ შენ ატრევე შენი საქმე ზედად აიღეო, ჭკუა და ცნობა მაშინ გაგიჩნდების, გულ კლებულად და მოწუებით არ იყოო. ეირისამ მოახსენა:

— თუცა სელმწიფეას თვისი მოწყალების ჩრდილი თავსა ჩემსა დასაჩრდილებლად ნებაჲს, სეში დაძველებული გულიცა გაახლდების, მაგრამე მე ესეთისა ტყუილის შეწამებასა კერა სადით აესციფდებიო. ნუ თუ სელმწიფე ერთსა დროსა უტუნებოდ იეოს, მაშინ სსკა რიგი ხრივი მოიკვარაონ? საქმის გამოკვლეამდე და სიმართლის შეტყობამდის რომ მე სწორესა ერთგულობასა ზედაწირველად ვიდოდე, და ერთ ჰირობახედ სრული სიხარული მქონდეს, მაშინ მე ყოველი ავი დაშეკარეთო! სიმკობინარო ესე: ამისი თავგამოდებით მოძიება ბრძანოთ, რას გზით მიერთგულებია, და სიმართლე მიმოქმედებია, და სწავლა უფროსად გამოაჩინებს, და ესეც ვიცი, საქმისათვის უკეთესი დრო და უამბამის საქმის გამოკვიდებაში ჩანან, რატუარადღე თქმულა

ლ ე ქ ს ი :

გულო, ნუ ზრუნავ მტერისა მოგონებულსა ნებასა,
ნუ თუ სსკა კარი გაკელოს მით მორჩე ძელსა სნებასა.

ჭამიფუმ უთხრა: რომლითა საქმითა გამოაჩინება, ანუ რაჲსა სერხითა სიმართლე შეიტყობისო?—ეირისამ მოახსენა:

— მათ კრებულთა, რომელთა ესე ცილი შეუთხზნიათ, იგინი მოაყენებნენ და გამოჰქითსეთ. რა ხანია მე მითანა კარ და ხორცისა კეიო არ მინახავსო. იგინი რომ ერთ ჯამ სორცისა უქმელნი კერ დადებიას, ჩემთვის ესეთის ცილის წამებას რა იგავი ჰქონდაო? თუცა სელმწიფე ამას მოჭირვებით გამოიკითხავს, იგინივე სწორესა გამოაჩენსო, და თუცა გარდათქვეს, შერისხებით მარტაღს შეიტყობო, და თუცა არცა ამით სჯინაურ იქმნა, წყალობის ჭაღება და სიკეთის იმედი მოგონებისა ფარდაგსა სიმართლის ჰიროსაგან გარდახდისო,

რომე ჩემი სწორი გული და შეუსრულა კალთა ყოველს თქვენს ემათა და მის-
ხურთა ნათლად ეჩვენოსო.

უთხრა ლექსი

რაც იდუმალი ღამისა თარდაგთა მოეფარება,
რა გათხრება, საცხადოდ ინახვის, მიიმსკდარება.

ქმიჯუმ უბრძანა: მე მათგან ამა ამბისა სახესა მრისხანესა თვალთა გა-
მოკიბიებო, არა თუ პატვიითა, და წყალობის იმედითა და მინიჭებითაო. რად-
გან შურითა და ხერხითა ჩემი შინაჲ და მისანდობელი კაცი ესრე გაანუდეს,
იგინი არა ახსნაო, რით იქმნებისო? — ეირისამ მოახსენა:

— ხელმწიფეთა ერთი მოწყალება დიდურად და ძლიერად რომ ქმნან,
ყოველსა სახელოვანსა საქმესა იგი უმჯობესიაო; თუცა ძლიერი ვინმე თვისსა
შემცოდესა მიუტყვეს, იგი გმას; მტერზე ერთის ილევის მოგნა დიდი ღვთის
წყალობა არის, და ამა ღვთის წყალობასა მადლობა უსამს, და მიტყვევისა ვიდე
არა რა იქმნება რაო.

უთხრა ლექსი

მტერზედ რა ძლევს მოგეტეს, იმავე²⁰⁴ ესე სახელი,
სხვა მიუტყვე ყოველი, მით ღმერთი. მიიხსელი

ქმიჯუმ რა ეირისას სიტყვები მოისმინა, მისის საუბრის სახეზედ სი-
მართლისა და მოწყალების ნიშნები დანახს და თითო მისთა მტერთაგანი, რო-
მელთა. ხსუბისა მტერი აღუფქვრიათ, ცალ-ცალკე გაიკითხს, და მისის მოგონე-
ბულისა საქმისა სიმართლე ფარვითა და ცხადით გამოიწვლილს და ჰაემანი მის-
ცა, რომელმაც მართალი აუწყოს, მისი შეცოდების მწკრივ მიტყვევისა წელითა
გაიარცხასო და ხელმწიფისა პატვიცა მიენიჭოსო. რომელთამე სწორე მოახსუ-
ნეს, და რომელთამე უნებურად ათქმევინა, და ყოველივე ამბავი მართალი შეიგნა,
და ეირისას მინდობის მზე შესმენის ღრუბლიდამ გამობრწყინდა და საესკული
მტერი სიმართლის თვალდამ განჭარდა.

თქვა ტაეში

რა გამოკსებზე, საქმენი ცხადად შევიგენ კაცისა.

ღამის დედამ მოახსენა: ეჭა, შეილო რადგან ამისთვის შენი საქმე მიგინდვია,
თქვენ საწუხარი აღარა გაქვსთ რაო, მაგრამ შენთვის ესე დაა გამოსაცდელი საქმე
იქმნა. ესე სამს ყოველ ჟამ დანისხოვრო, და მასი იქით არას ორგულის სიტყვა ყურმი-
ლად შეუსვა, გირე მისი დასამტვიცებელი საქმე არ გამოცხადდესო, რომ შენს საც-
დელს საქმეზედ არ მოგშაღონ. ამისთვის ქიშთა სიტყვა არ უნდა მოუსმინო.
ვისიც შესმენა მოგასსენონ, თურა შეუმსგავსებელი იყოს და მასი სიმართლე არ
ეტყობოდეს, ნუ დაირწმუნებო. ცოტა რამ გარ მოკლით, ანუ იგავით თქმით
რასმე აქვს, იგი საქმე ესრე გაიარება, მისი მოკლა განუდლება. დიდთა მდი-

²⁰⁴ გარანტი: ი გ მ ი ე ესე სახელი.

ნარეთა სათავე მცირე წყაროთაგან არიან, რომელი ეფურათისა, და ნილოს და ჯეონის მსგავსად შეიქმნების, რომელი სხვათა წყაროთა შერთოთა ესოდენ დიდი შეიქმნების, რომელსა შინა გასულა აღარ კვების. მაშე კაცისათვის კაცისაგან ზეის თქმაცა ესრეთჳკა: მე რომელიცა სიტყუა მალალი, გინა მდაბალი მომისხსენებია, ესრე უნდა ჳყო, რათა კაცთა სიტყუისა გზისა კარნი დაიხმას და ჳმპობის საჳმის ბოლო წაუმსდარი არ დარჩებისო.

უთხრა ღუქსი

წყარო წყლისა სათავეთა გარდასწედების ბრით აღრე,
მაგრამ ბოლოს შეკრებულთა კერ გაუვა ჰილო მკადრე.

ჳამიჯუმ უთხრა: კემ სწავლა დაიჯერე და ესცან, რომლისაცა კაცისა შენცოდარი საცხადოდ არ გამოუჩნდა და სწორედ არ დაეჯა, ჳორისა აუოლა სიკეთე არ არისო.—დედამ მოახსენა:

— ეჳ, ხელმწიფეო! რომელმანცა კაცმა შეუცოდებლად თვისისა მოყვრისაგან²⁰⁵ გულსა შეივლო. იგი რუა სასეთა კაცთაგანი არს, და დიდად მეცნიერნი კაცნი მას კრიდებიანო. ჳამიჯუმ უთხრა:

— ამა კრებულსა თანა ბრძანეო დედა მოახსენა:

— ბრძენთა სწავლა ა წიგნთა შინა აღუწერათ—რუათა გუკრთა კაცთა მეგობრობასა სამს კერძალეოდენო, და რუასა თანა ჳდომასა და აღერსთა უნდა ეკლტოდენო²⁰⁶. და მას რუათა კაცთაგან, რომლისა ერთობისა და მეგობრობისა კალთა უნდა რომ გარდაიკეთოსო. პირეელი იგი არს, რომელი ღეთისაგან ბოძებულსა კეთილსა არ უმადლიდეს, და თუვისა თვისისა უმადურობისა სახელი უწოდოს; მეორედ, ცუდად მრასხანე, რომლისა ლაღა შეუგოდრად აღბორჯდუ ბოდაეს; მესამე, რომელი თვისისა სიგოცხლისათვის კალღდეს, თვისი თავი მართალი ეგონოს და ღეთისა და კაცთა ჳატივი არად შერაცხოს; მეოთხე, თვისინა საჳმისა საფუძეული ხერსსა და საცდურხედ დადეს, და მოსაწონებლად და ჳატიონსად უჩნდეს; მეხუთე, სიგნუვისა და მესთლობისა გუათა ვიდოდეს, და სიმართლესა და მინდობასა გაუშოროს; მეექვსე, თვისი ხორცის გემოვნების სახელი გააგრძელოს და თვისი ნუბა-წადილი სასავად მიანდეს; მეშვიდე, ურცხვი იყოს და მტყუნნი და უმსგავსოდ კლიდეს; მერვე, უმიზუნოდ კაცის სომართლეოდ მექსე იყოს, და უბრალოდ ჳკვიანთა და მართალთა ციღს შესწამებდეს. და მათ რუათა, რომელთა მეგობრობა და აღერსი სახატრელია, პირეელი ესე არის, სიკეთის და კარკადობის* დამადლება იგოდეს, სხუისა ნაკეთრისა და მინაცემას მუჳათეს ცდილობდეს, მეორე—უამთა ვითარებაში მოყვრობისა და ერთ-პირობის სასკვი არ გაწყვიტოს; მესამე—თვისის ჳატივის მცემლის წყალობა დაიხსოვნოს და სიტყუითა და საჳმითა მისი კეთილი უნდოდეს; მე-

²⁰⁵ ვარიანტი: შეუცოდებლად თვისისა მოყვრისაგან.

* კარკაცობა—კარგი კაცობა.

²⁰⁶ ვარიანტი: აუღერსთა უნდა ეჳ ი ლ ტ ო დ ე ს ო.

ოთხე—ხერხსა და ეშმაურობასა და ამაღრტაკანებსა ან იქმოდეს; მეხუთე—რისხისა და გულის წეროდის დაპურება ძალედვას; მეექვსე—უსკობის სახელი განფენოდეს, და რაღაც შექმდოს, მთხვევით გული აღურსოდეს; მეშვიდე—უკადრისსა და სასირცხო საქმესა კრიდებოდეს და რივსა და წესსა ან კარდასცილდეს; მერვე—კანის კაცთა და ღვთის მოსაკათა სიყვარული ჰქონდეს და ეპეკობრებოდეს, და ცოდვის მოქმედთა და ბოროტის მოგვარეთა გვირდი ააროდოს. რომელიცა ესეთსა კრებულსა შეერთოს და მათთან იყოფებოდეს, და უწინ რომელი ვთქვი, კეთთა კაცთა მოემოროს, მთ საქციელსა კრიდებოდეს. ამას კეთილთა კაცთა მეგობრობითა მთ პირველ სსენებულთ სიბოროტეთა გაეშორება და ამას ჰქელთ შინა გაურკვას, ცხარსა და მევირტესა მძარსა მიემსგავსება. რა თაფლსა გაურკვას, მისი სიმევირტი მოშორდება და სიმიყვე სიტკბოსაგან დაიფარება, და მრავლის სენის მეურნალი და მარტე შეიქმნისო.

უთხრა მჩობლელი

თუცა მეჩვე თაფლსა შერთო. დატებების და გამსკვდება, აღხენს გულსა, ჰგურნებს სორცსა, სენი ან გაუსკავდება. ნუ ხარ გულ-ჭეა, სულს უღსინე, ახსუდე ყესთა ყესა, სულს ემოყვსე, სულად იქვე, მიირიდე ასაზრუნენა. გითა ჩრდილი მიუდევნე ჰქელთა კაცთა, კთანადე, რომ მშესავით გამობრწყინდე, შუჭი ზეცით მონანდე.

რა ღომისა დედისაგან ესეთი სწავლისა წყალობა მიიღო და ბოროტის საქმის წილ საბედნიერო გზები აჩვენა, თაყვანი სცა, და მადლი ჰკადრა და მოახსენა:

— ეჭა, ჰკეუნისა დედოფალი! შენისა სწავლისა და მეგობრობისა კურთხევით—

უთხრა ლექსი

გზანი ბნელნი განმინათლა კით მზეთან და კით ნათელმან, მნელი საქმე გამერკვივა, შირი დახსნა მით ნათელმან.

და დიდის მეცნიერებითა სრულობით მშვიდობა, მოგონების მორეკიდამ ყოველთა ჩემთა ხელის-უფალთა საქმენი გამომიცხადეო. აწ, ამას იქით, მე ვინც თითოსთან რა გვარსა გარიგებასა მოკახდენო, და სიტყვის რწმუნების საიდგარითა ვითა დავსახმო.— ამისსა შემდგომად მისი წყალობა ეირისას ნდომარე აღუმატა და ნიჭისა, ბოძებისა და ბოდიშის თხოვნის წესი გაუჩინა, მიეწოდა და უბრძანა:

— ესე ცილის წამება გულთა დასაჯერებლად და ნდომის მოსამატებლად საჩინი შეირაცხო, და რაკვარადე საქმის გაკება შენისა გონიერებითა ყოფილა, კერეთვე მინდა იურგოო.— ეირისამ მოახსენა:

— ესეთის მართებულობითა და ამ გვარისა წყალობითა ჩემისა საქმის სასკვი ადარ გახსნების. ხელმწიფემ პირველი პირობა გამიტესა და მტერთა შეუძლებელი საქმე შეძლება მიაწვიანო.

უთხრა შაირი

შენ გული ჰაჰმინისაგან სრულობით აგიღაო,
მტერთა ჩემთათვის სწავლას მათ კანა გავიღაო.
თუ ყველას ესრე უთაგებ, სხვათ დასვა სულ დაღაო,
და შეხს დღეთა კერას გააგებ, ვით ბორი ჭარბადიაო!

ჭაიიჯუმი უბრძანა: გკეთს იგათა გულთა ნუ შეიხვამ, ამისთვის არცა რაა
შენ სამსახურისა შინა ჩემსა დაგიშაგებია, და არცა მე შენდა წყალობა დაიიღაო.
გულ-მაცრე იფაე და ყოველის მოჭირებებითა პირი შენს საქმესა მიაშყარო.

ყირისამ მოახსენა ტყეში

დღითი-დღე თაგი და ხელი ვით მქონდას დასაჩუქელი?!

აწ თუ მოკრბი, მაცრამ თუი მესურნისა და ავის მოგონებისაგან ცალფე-
რი არ არის, და რაზომცა სელმწიფის წყალობა ჩემზედ გაძლიერდების, ჩემს
ავის მნდომელნი უფროსად აღმიმურდებიანო. რადგან რომ ხელმწიფემ ჩემთა
ჭიშშთა სიტყვა უსმინა, და მტერთა სცნეს თქვენი ადვილად სიტყვის დაჭურება,
მიწევი ერთს რასმე მომიტოლებენ და წამ-და-წუთ სსვასა და სსვასა საუკველს
რასმე შემოიღებენ. რომელიც მუხატრონე მბესღალათა ყურსა უშყრობს და ხერ-
სიანის და მალაურებელისა სიტყვას ისმენს, მისთა მოსამსახურეთა სულთი რა-
კვა შექმნებათ, და სულთა ფუნდრუგი საბრძნო ქვეყისა წესა არ არისო.

უთხრა ტყეში

დღე-ყოველ ახალ-ახალი სულა ვინ მომცეს ნახალი?

აწ თუცა სელმწიფე მიდასტურებს, მე ამა საქმისა დაუჭურებლობისა მიყრ-
თა ერთისა სიტყვისა მოხსენებითა ნათლად დაჯანახებო. — ხელმწიფემ თქმა უბრ-
ძანა და ყირისამ მოახსენა:

— აწ რადგან ამ საქმეზედ სელმწიფემ წყალობა მიბრძანა და ახალი ჰი-
რანობა და ნდობა მომიმტა... უწინაღ მოწყალებისა პირით ბრძანდებოდით, ჩემ-
ზედ დიდი უსიკება გქმნათ, მაცრამ ამ საქმეში თქვენად უკადრისად ასჩქარდით,
და გამოუყვალკვლად ჩემი რისხვა უმართებულად ბრძანეთ. თქვენის მოწყალების
უიმილო შეეჭმინა, სელმწიფის მიტყუებისაგან უსასო გავესე, თქვენი კეთილი ბუნება
საზრახვად დასდევ და მე ჩემი სამსახური უბრალოდ გამოცდეთ. მცირე ხორცი
თუცა დატკით მომიქარა, კოდაჯიანა არა რა იყო, რომე ესრე უწყალო აღმო-
ფხვრა გებრძანა. დიდის სელმწიფის მოწყალებს დიდმა შეგოდებამაცა ვერ უნდა
შეაფარებლოს, რაკვარადც იამანთა სელმწიფემ მართებულად დიდის რისხვისა
ღირსი თვისი მოსამსახურე არ უგუაწილა და მოწყალებისა ფარდაგი მისსა და-
ნაშაულსა დააფარაო. ჭაიიჯუმი ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

ყირისამ თქვა არაგი

მოუუბნებიათ, იამანისა სასლთა თუთა ერთი მეფე იყო, მის შუბლთა მართლი-
სა მსჯავრისა ნიში აწნდა და სათლის ელვა მისის საქმობის სასესა ზედა ჭარბი-
ალებდა.

უთქვამთ შაირი

მეფე მალალი, უკადრი, რა უხნდა ვითა ბუნება,
რეუბთა კარსკელაჲთა სწუნობდა, გონება აღუგზენა,
ქაისოსრო და ნუშრეკან ნადიმთა შეუგზრუნია,
და ფრიდონებრ ძალი შეერთება, ჭირთა არ ამბუნია.

ერთს დღეს ერთს თვისსა ეკვიბსა გაურისდა და სახლსავე თვისსა თვალ-
პატომრად ჯდობა უბრძანა. საწყალობელი ეკვიბი მეფის ხილვისა ნატრული შეი-
ქმნა, და სხვაგან წასკლდა არ ეკვობინებოდა, და უღონობის გამო მისვე სახლი-
სა ეუთხეთა მკდომარე იყო. ხან-და-ხან მისსავე საქმესა ზედა მოიღსენდის და
ხანსა რასამე სოფელისა ვითარებასა ზედა იცინოდის.

იტყობდა ლექსსა

დამე ყოველ მე საწყალი დაკიდაკვი გულის წვითა,
სანთელსავით ხანა კტირი, სან ვიცინებ, ნეტარ ვითა?

ბოლოდ სივლახაკმან, და დედაწულთ სიმრავლემან და უჭონლობამა შეაწუ-
ხა, და ესე მოიგონა: მე უბრძანებულად მეფისა სამსახურად წავდებო, და ჩემი
თავი ანუ რისისისა ხრამლმა მოიკვეთოს, ანუ პატრივისა ქედითა შეიმკოსო!

ერთსა დღესა, რა მეფესა უცხონი და პატრიოსისნი სტუმარნი უსხდეს და
გამხიენებისა ნადიმი ედგა, ეკვიბმან მან მოყვარეთა და მეგობართაგან სამოსელი
და ცხენი მოითხოვა, შეეკაზმა და დარბაზთა მივიდა. მკვრეთა მეფის მოწოდე-
ბული გგონათ და ცხენი და სამოსელი—მეფისეული, და კარი არა დაუსშეს.
ეკვიბი კადნიერად შევიდა და თვისსავე სადგომელსა ადვილსა დადგა, მეფე ღვი-
ნოსა სმიდა და სტუმართ კალერსებოდა. რა ეკვიბი მუნ მდგომელი ნახა, მრის-
ხანებისა აღი აღუგზნა და ქონდაქრისა მოწოდება გააპირა, მკვრამე ნადიმისა და
ღვინისა არკვისათვის მოითმინა, და ღვინის სიხარული ჭირისა და წყენისა ნა-
დკულსა მორიგა, და სულგრძელებამა მის შეცოდებაზე პირველი წყალობა ჭბოკა,
და მისმა სიმშვიდემა მის ეკვიბის დანაშაული ასის განეთხევისა დაფარა.

უთქვამთ ცაემი

რა ღვინო შესება, ჭყავ თმენის ესება

ეკვიბმა რა მეფის სატსა მიხედა, მისი ახალი ზირის სახე მოწყალების
წესითა მტყიცედ გაიგნდა და მხურვალედ თვისსა საქმესა მოკვიდა, და სამსახუ-
რის კალთა მონობის წელთა ჩაიკვეა და ყოველთა სამსახურთა ქმნა(ს) ხელ-ჭყო,
კარგე ესეთი დრო დაიცა, ერთი ოქროსა ტაბაკი, რომლისა წონა ათასი მიტ-
რული იყო, კაბისა კალთასა ქვეშე ამოიფარა, რომელი მეფემანც დაუნასა და სცნა,
მეტმან დაგლახაკმამან აქმნა, და მოწყალებითა დაჭურა. რა მკურსკლეთა ერისა
სიმრავლესა ბრალება დაუწყეს და ენებათ გაეჩითა და პატრივითა მოკვითხათ,
ესე ამოხა მეფემან სცნა, და ერთსა მასლობელსა გამოჭკითხა: ესე ამით კრე-
ბულთა შინა რა შეფოთათა? და მისგან ყოველი სცნა. მკრმელა ბრძანა:

— მაგათ მიჰრიდეთ. გისცა წახუხამს აღარ გამოზნდება, ანუ კისცა მისი აღება უნახავს, არცა იგი იტყუისო! — ეჯიბი იგი გამოვიდა, ერთსა წელსა მისი საზრდო მით გაატარა. მუორესა სხვასა მას წელსა. მასვე უამისა მეუფემან აგრეკე ნადიმი და ღხინი გამართა, აგრეკე ეჯიბი შევიდა და მეუფე მიუწოდა იდუმალ და უბრძანა: ჯერედ სომ ტაბაკისა ფასი არ დაგისრულებიაო? ეჯიბმა პირი მიწას დასდვა და მტირაღმან მოახსენა

ღ ე ქ ს ი :

ავი თვალი მოეშოროს შენსა მალაღს მეუფობასა,
საუეუნოდ მზე-გრიელობდე, წინა კიუო მეუფობასა²⁰⁷.

რამცა ევაუ, განზრახვით ეჭქნი, ამისთვის რომე, ნუ თუ მეუფემან, ანუ სხვა-მან მიხილოს და მომკლან შეთქა, რადგან სიუმილისა²⁰⁸ ჭირითა ესრე შეიწრებულეი კიეუ, და თუნა ჩემსა საქმარსა დაფარვისა ფარდაგი დაუფარების, ხანსა რას-იქე მით დავაღამებ შეთქა. ამა წადილითა მიქშია, და აწ მართლად კსცან, ჩემი ნაქმარი განზრწეინებულისა სარკისა დაფარული არ უოფილაო.

მოახსენა ღექსი

ეგ გული სახთლად მნათობი, აჰა დამწვართა მცნობელი,
ავით მოწამეა ნადიმთა გული ეგ ჩემი მსმობელი.

მეუფემ უბრძანა: მართლსა იტყვი, შენდა წყალობა ხამსი და მოიუხანა და აგრეკე შირველი ხარისხი, რომელი აქნდა, იგივე უბოძა.

ამა არავისა მიზენი ესე არს, რომე ხელმოწყვეთ გული ზღვის მსგავსი უნდა იეოს, რომელი წვიმითა და მცირეს სიმღვარივითა არ გაღნიოდეს, და მისი მეცნიერების სტრამი კლდესავით შეუძრავი და დამფარებელი ხამსო, რომელი მრისსანებისა სასტიკმან ქარმან ეკეთებითა კერ შეარყიოსო.

მოახსენა შიარი

მოეკვარულითა არა მართებს მოეკვართა მსწრათღ შერისხვა,
სხვა სული ბუნებითა, აგრე კატრთა უოფაჲ სხვა²⁰⁹.
ჭირჭეტს ქარი სწრათღ შესძრავს სატარებლად სხვაგან ისხვა,
და ტინი²¹⁰ მეარად დადგრომილა, არ შეიძერის თუ თვალი სხვა.

ღომის უბრძანა: შენი სიტყუანი სწორე არიან, მაგრამ მწარე და ფიცხელ-ნი! სწავლა ნოშთაროს მსგავსი ხამს კემოანნი, რომლისა ქამა სხუელთათვის საადვილო იეოს. უნილოდ, სხუელმან რომე მისი მოჩინა იცოდეს, მაშინცა უგემორს წამალს ძნელად შესკამს, და ამა მიზენითა მისი განეურნება უიმედო ექმნება.

²⁰⁷ ვარიანტი: წინა კიუო მეუფობასა.

²⁰⁸ ვარიანტი: რადგან სახე მილისა ჭირითა.

²⁰⁹ ვარიანტები: ა) სხვათა სული ბუნებითა; ბ) სხვადახელი ბუნებითა
გ) სხვადახელი ბუნებითა.

²¹⁰ ვარიანტი: და ტანი მეარად დადგრომილა.

უიხრა ღუქსა

ჩაცხვის კისმე ტუბილად სიცილით შექედოს გულის წაღება,
მწარისა საუბრისათვის რად უნდა პირის დაღება?

ეიროსამ მოახსენა: ხელმწიფისაგან ცუდის საქმის მოხუბება ჩემის სიტყვის უფიცხლესი იყო. რომელსაცა ცილის წამება და ხერხის მოგონება ადვილად ესმის, მას ეს უჯობს, მართლისა და კეთილის საქმენი ძნელად არ მიანდეს. ამა სახსოვართა სიტყვათა რომელსა ვამბობ, ფიცხულად და საწეინოდ ნუ მიგიჩინს, ამისთვის რომე ორი სრული საქმე ამას მოსდევს: პირველი ესე, რომე საბრალოთა სიკეთისა და სიმშვიდისა მოსაკალი მოედინებათ, და უსამართლობის და ტირილის ცრემლი, და შეკვირების ნაღვლისა მტკერი მათის გვამისაგან გაისოცება; ამისთვის იგი სჯობა, რაცა გულთა მსიქეს, წარმოკთქვა, ამისთვის რომე ჩემი ხელმწიფის წინ ყოფა და უმყოფობა სწარი იყოს, და იერმე აღარა დამჩქეს რა და ბოლოდ შფოთი იყოს. და მეორე ამისთვის მიხდა, ამა სიტყვის მოხსენებთა ხელმწიფემ ბრძნის ცნობით გუა დაინახოს და ქვეყნის გაგებისა და სამართლის მარკნებულად გამოკჩნდე, და თქმის დაჟინება შეკვირებული-საგან საქმნელა. როსცა ისმინონ, მას-უგან უნდა სცნან. თუცა ხელმწიფე ესეთია უოკელი შეკვირებული ესეთსა მოსამართლესა ყოვლგნით მიმართებნო.

თქვა ტაქმა

რამცა ირგოს, თუ სნეულმან მეურნალს ჭირი დაუმალოს?

ქამიჯუმი უბრძანა: კვ აგრეა, მცერამ დიდის მორკვისაგან შენის აღმო-
უკანების წყალობა ვუკ, სიკვდილის სიღრმით და წარწყმედის განჩენისაგან განრომა,
უზომო შებრალება და უმარავი კეთილ-მოქმედება არისო. — ეიროსამ მოახსენა:

— მე ჩემთა ცხოვრებათა შინა ხელმწიფის მადლობის თქმა არა ძალ-მიცხ, და
საუგუნოდვე თქვენისა კეთილმოკნებისა სამეჭათოსა კერ გარდევინდი. მის რისხვისა
და აღმოფხვრისა შერდგომად კვალად ესეცა შესამინელი უდიდესია. მრავალი ნი-
ჭი ხორცთა შატოვია, და ესე წყალობა. სულისა ბოძებისა მიზეზი იყო.

უიხრა ღუქსა

მიგითენია წყალობა ჩემთა სულთა და გულისა,
სული მიიმდგნე საწიდრად, გულს რცხეკის ალვა რგულისა.

ამას უწინ დღეუოკელ ხელმწიფის მორჩილი, ერთგული, მანებელი მოსა-
მსახურე ვიჯე, ხორცსა და სულს მისსა ბრძანებისა ნებასა განაცვალედი. რო-
მელსაცა აწ მოგახსენებ, არათუ ამად ვიტყვი, თუცა ხელმწიფის განჩენისა და
ჩემს შერისხვას ვთაკილობდე, ანუ მათის გაგების საქმესა ვწუნობდე, ანუ მისი
თათბირი და რჩევა უკადრისად დამენახოს, ანუ მათი მოთმინება უგზო მეგო-
ნოს! მაგრამ მეშურნისაგან შერი დიდი სანია დადებულა, ხელ - გამომიჯალთა და
ცოდნის ბატონის სიმართლისათვის აქვსთ, და მეშურნეთ აკაცნობის გზას
შეკრა ჭკვიანის გაცისაგან მოუკვლიათ.

უთხრა ტაუბი

მეშურნის ჭაცვას სად მორჩა ხელ-გამომავალთ კარდა?
სხვას კრთას დიდთაგანს ამაზედვე უბრძანებია

შ ა ი რ ი:

მეშურნემა უმეცარმა თუგალა თქვას კრთი ავი,
ამად იტყვის, მიანხია მას სამძიმრად ჩემი თავი.
ჭიშვი თუ მეავს არა მკამა, არცა რა მეავს ასაჭავი,
და უღონოსა ვინ ეშურვის, ვისგან იქმნას დასაკავი?

ბრძენთ უბრძანებიათ: მეშურნენი ცსრო ხურკებასა გვანანო. ესე სიტყვა მართლად უთქვამთო. ჭამიჯუმ უბრძანა:

— მტერთა მეშურნობა და ძლიერი სიქიშვე არა მენაღვლება რა, ამისთვის რომე ტყუილსა სიტყვასა სინათლე არა აქვს, არცა ხელ-გამოუკალთა ხერხი ხელ-გამომავლის ცოდნასა თანა აღორძინებდა, რაკვარდაც მკათა ჟამისა მოლი მზისა სიღნითა მოიწვის და ცუდი და უნაყოფო შეიქმნება. აგრევე მართლისა საქმისა ძალი შურითა არა შეიძურება, და არცა ტკვიანისა გამართული უტყოსაგან მოიშლება, არცა ავის მთქმელის მოყივნებითა უბიწოთა კალთა შესურით საზრახავად დაიდებაო.

უთხრა შაირი

თუ მტერი გეჭიშვებოდეს, ნუ ნაღვლობ, ნუ იზრუნებო,
ფოლსა იგ ფერი არა აქვს, ფლურისა შესადგინებო,
ძლამიობისა ზრახვითა მკესა კერ დაიწუნებო,
და ჭაჲ სპეკალსა კერ გასტესს, ცუდად ძალს აგადუნებო.

შენ დღეის იქით მეშურნეთა აკუნაობისაგან გულ-დებულ იუაჲ, რადგან მე მათის სიტყვის სიფრუვე კსტანი და აღარცა მათის საუბრითა მე ადგილით აღარ შევიძვირო. უირისამ მოასუნა.

— მით მეშინის, ნუ თუ მტერთა ხელ-ახლად. კვლავ, არა თუ შურის გამო, — დმერთმან ნუ ქმნას, — და წერთისა და სწავლის მოხსენებასა შინა გზა რა. მე კჰოკონო... ღომმა ჭკითხს:

— ეგეთი ქმნა რას გზით იქმნებისო? — მან მოასუნა:

— იტყვიან, იგი კაცი გულ გავრთობილია, ამისთვის რომე საცნადოა, მისი მოკვლა ბრძანეთ. მისის გუნებით კრთას შეწყნისა გზასა ელის, და ამა მიწეზისათვის რადგან წყალობა გარდამტეთ, მას თქვეითა წარხინებულთაგან გულსა აუღია და იწვითა შეოფთა. ამისთვის თვისისა ჰირობისა შეძლების გამოჩინისათვის სამსახურსა აღარ ეცდებისო.

იტყვიან ტაუბსა

ვისცა გული ატკენინო, მოერიდე იმას დია!

ოდესაც სრკის წმანით ამას ხელმწიფის გულთა დასთესვენ, არა უაზროა, ხელმწიფის გულთა ეკვას დარკვენ. ხელმწიფეთ წესია, უსაგონებლოდ არ იყვიენ.

რომელსაც მონასაც ჭირი რამ გამოეკლოს, ანუ თვისის ხარისხით ჩამოეღბ-
ლოს, ანუ სიგლახაკს ჩაჭრილიყოს, ანუ მისის მტრის უფრო რე მწყალობელი
შეჭმნილიყოს, ესეთი გვარი რამ დამართოდეს, მას ზე ჭკე¹¹¹ განსედებენო. ქა-
მიჯუმი უბრძანა:

— ამა საქმის ღონე რადაა, და შემოსავლის კარი რას გამოჩვეით
დაიხშვისო?—ყირისამ მოახსენა:

— ამათი სიტყვა ამ საქმეზე დია უგვანია, და სიმრუდის მეტი არა ჩანს
რა, ამისთვის რომე, რადგან რისხვა მოწყალებით გაიხტებინს, ორ-კაცი სიკეთე
შეიერთების და უფროსად შემტეინდებიან. ამისთვისაჲ, თუცა მუხატრონისა გუ-
ლი მის უმისას დამნაშაობას რასმე იხილაკს, და მას მის მისაგებულსა მიაგებს,
და მუჭათად უფროსა მოუტრებს და ჭყარიანობასა ამოიყრის, მერმელა გულთა
მისთა მისი გულ-ძვირობა აღარ დარჩების, და თუ რამე მისი მტერსა უთქვამს,
მერმელა გამოჩნდება მისი სიმტყუფნე და სიამართლე, და ჭიშვის ნათქვამიცა აღარ
დაიჭურების, და მისის უმის ერთგულობა, სელ-გამომავლობა, ცოდნა და მოჭირ-
კება უფრო გამოჩნდება, და რა უმისა გულსა შიში ჩაყარდება, რადგან გარდახ-
დება, ისიც გაიხვეებს და ვაების მოლოდინს მორჩების.

უთხრა ფისტიკაურა¹

გარისხებულმან გარდახდებინე, შური არ დამჩნა გულთა ღაზონი.
ჭირი მომაპურეს, მაგიერი კუპე, ჭირმა გამრიდა, ვარ სასაზონი.

ღომმა ჭეთხა: მოსამსახურის გააკეგულება რაკდენ სასე არისო?— მან მოახსენა:

— სამ სახენოა. შირველი ესე, დიდი საქმე კუპრას და ხელმწიფის ყურის
მიუჭურობლობითა ენატრებოდეს; მეორე, თუცა მტერნი მორიგა და პატრონმა
არა იხილულა რა; მესამე, ეცმა საქონელი და აჯარაკი შემოიკრიბოს და ბატო-
ნის არა მგამობით დაეფანტოსო.— ქამიჯუმი უთხრა:

— ამათი მოკლა რომლითა საქმიითა იქმნებისო?— მან მოახსენა:

— ამა სახითა იქმნების: უმისა გული შეიჯუროს და პატრონმა ნდომ
გაუხლოს, და ღონე თუმცა ხელიდამ წასვლოდეს, აჯრევე ხელთ უგდოს. რა
ესე დაემართება, მაზედ გამარჯუებული მტერი ფეხს ჭკეშ მოეკება და გაფანჩუ-
ლი ხვასტნგი მოუტრეოდება, და ყოვლისავე მუჭათა შემოუტრების და, სულს
გარდა, ხელმწიფის დიდის წყალობითა რა მის მონისა საქმე გარიგდება და სრუ-
ლი გულის შეჯერებით დიდი სიმხიარულის მოსავალი მოეცემა*, გაურჯულის
საქმიითა დანარჩომსა დღესა კეთილად გაატარებსო, და მას უკან მტერი საბეზ-
ღარს გზასა კვლარ უბოკებსო. მაგრამე, მე ვნუგე ხელმწიფესა, წყალობა მიყოს,
სხვასა ახალთა ჭირთა მახეთა აღარ გამაბას და ჩემთვის გამიშვას, რომე ჩემს

¹¹¹ ვარიანტი: მაზე ქვე განახედებენო.

* სიტყვის შემოცმამა შემდეგ ვარიანტებში არის ეკუშირი (და) რომელიც ამო-
ვილო ტექსტიდამ, რადგან ახლებდა მოხრობის აზრის გაცემას.

უდაბნოში მშვიდობით და უზრუნველად კლიდე და ღოტკასა, საწმინტოებსა და სიძარტელსა ვიქმოდეთ.

უთხრა ღექსი

ცხოვრების ნაცვლად ნადავ კვაითხაუ შენსა ჭებასა,
ღამე ვილოცაუ შენთვისა, მღვიანურად შევიქ დახასა.

ჭამიჭუმ უთხრა: გული გაიმტვიცე, შენ მათ მონათაგანი არა ხარ. თუცა ესეთი ცილი კვლავ შენთვის მოკისმინო და ცუდილა სიტყვა დაიჯერო, გბე მოუკალიაო. შენი სიძარტლე უოკელთა გვიცნია და შეკვიტუვია, რომე ჭირთა მოთმინებასა შინა სახელოკანი ხარ, და წულობის ქმნის მადლობაზედ—ენა დაუ-შრომელიო. რომელიცა მოწყვალუბისა და დანდობის მუხთალია, მას ხომ იცნობ, ერთ პარობისა და ერთგულობისა ქმნისა პატვიცა გამოგიცდა. ამა წესითა ჩვენისა არმაგანთაგან იმედნეული იყავ. ძვეს მართლობით გულითა და გონებით კსჯურვარ, მცოდინარობისა და ტაგების წესი შენ გაჭეს. ამისთვისცა კვლა შე-ნისა მტრისა სიტყვა აღაროდეს ვისმინო, და თუ რასმე შეჩინადებენ, თვისსაკე სასიკვდილოსა იქმენო.

უთხრა ღექსი

ჩხუბის აღძვრის ასაშელესა საჭმეს რასმე სახრიალსა
მოუყრისათვის აღარ ვისმენ, არცა ერთგულთ მოსაყალსა.

ვირისამ მოახსენა: ესოდენი უღირსი პატვიე ვინათგან ძვე, მე მტერთა რაჟლა მეზრუნუკებისო? ხელმწიფეთ ხელმწიფთის სვე-სვიანობითა მტრისა მიერსა წუნასა რად შეუდრკებო?

უთხრა ღექსი

ამას იქით არა შვამა მტრისგან მრუდად ისრის სრკვა,
ჩემი მშვილდი რადგან მიხვდა ჩემს სატრფოს, აჭეს წამწმის რკვა.

ამისა შემდგომად ვირისამ თვისი საჭმე გულ-აღძვრით იპურა, დღე-უოკულ ღონის ძალასა მატებდა და თვისის გამგეობის საჭმის აღმატებასა ცდილობდა, ვირე რჩევისა და თანა-განმზრახვისა სრული მისანდობელი ადგილი ჭპოვსა და საჭკეუნო ხვასტანგისა მცნობელი და დამხედავი შეიჭმნა.

ითქვა ღექსი

მისი ხერგი აღიზანდა, აიძალდა თავი ზესთა,
რომე ცასა შეესწორა, დაჩრდილა უკეთესთა!

ესე არს მეუთათვის არაგი სახელის განთენისა, და რაჟლა მისთა ერთ-გულთა და მონათა მეუთათგან წაჭვიდებით, მერმელა უღონიოდ დაიჯერებენ და მოღებინან. მასკე ადგილსა მოიწვიან. ბრძენთაგან შეუტრეობარი არა ღარჩო-მიათ რა.

ამა არავსა და იგავსა ესოდენი სარგებელი აჭეს, რომელსაცა წიკვით წყალობა და სიბრძნე მოკენის, უკვდავებისა ბედისა მცდელი შეიჭმნების, და

მისად საზრდელად ბრძენთა და მეცნიერთ ცოდნისაგან მიიღებს, და ამას უნდობის, ხელოვნთა მეურნალობა უწინთა განმაქარებელი სიმართლის მაკუსნი მოსთხოვონ, რათა ზედა მიწვენილის მეურნალობის ღონის ძიებითა უმეცრებისა და უსწავლელობისა სენისაგან მოარჩნენო.

თქვა ჩახრუხაული ძრჩობლედი

სწავლის წამალი, ცოდნის კალამი სწორე გზის გამო მეურნაღსა სთხოვე,
ღამიანნი, უცოდინარნი უოკლად სამაგლად, გარ დაითხოვე.

ფერი ჰირისა, თვალ სატვირისა მოელკარობდეს, დია შკენოდეს,
სარკისა ჰირსა, გახოცა ძვირსა ფერილ ცხებულსაჲით ინასოდეს.

შაკით მლოცავი, თვალთ საოცავი ჩხვილებრ იმღერის ხუსულკანსა,
კაცი ის კაცობს, არ მარცხნით კაცობს — სწორედ ღეთის მონა, მოარჩეს კლდოკანსა!

ქ ა რ ი ი .

ქაანის სამების ნაცვლის მიზნისა და მისის მავნებისა.

დაბოლოდ შატოხნითა სიტყვითა ფიდ-ფაი ბრძნისა ქება წარმოთქვა და უბრძანა:

— ეირისას და ჭმიჭურის არაჲ მოჲისმინე. ესეთი არაჲ დია ჭკუის სყოფედია, რომელიცა მეფეთა და მისთა მსასურთა შორის ჩამოჲარდების—სმეტეუენე თუცა ორგულობა, შერისხვა თუ მოწუალება, ჭკუენის გაკება და წესი, უოკელივე ამით შეიტყობის. აწ ენა დაშრეკ ესეთისა კაცისა ამაჲათა ზედა, რომელი თვისისა ამაღლებისა და ჰატივისათვის სსკას ბოროტსა უფოფს, და სუღიერის შეწუხებისკან ხელი არ აიღოს, და ბრძენთა ჭკუიანურსა სწავლასა ყური არ უჰყრას, და მისი მოსაკალი არაჲთ გამოაჩინეო. მან ბრძენმა ბრძანა:

— არავინ არის, რომელმანცა შირუტეუელს საჭმეს, თუ არ უგულის ხმობა, ხელ-ჭყოლს. რადგან უმეცართა სიკეთისა და ბოროტისა, ნათლისა და ბნელისა გარჩევა არა იცინ, ამისთვის უმსგავსოსა თქმითა და ქმნითა უმსგავსოთა და უმატიურთა უღაბნოთა შინა განდიგდებიან, და თვისთა ნაქმართა საჭმეთაგან საბოლოოდ სინანულსა ჩავარდებიან, და მხედველი თვალი საყუთარს საჭმეზედ ცრემლის მღვრული შეიქმნება, და მურმე დამნაშავეზედ იუჭაფს უცდების. მაგრამე რომელსცა თვალი ღვთის წყალობისა სპეკალის საოლაჲეთა გამოუოლაჲს და მით სინათლე მისცემია, და გულის საყარდე ღვთის წყალობისა სისრულისა სუხნულებითა გაუსუხნულები, მას რაცა თავისა თვისისათვის არა უნებს, იგი არცა მოყვისისა თვისისათვის უნდაო.

თქვა ტაჲში

რაცა შენთვის არ გინდოდეს, ნუ გწადინ იგი სხვისდა!

ესე ხამს რომე კიდოდეთ—ყოვლის მოქმედის მისაკებელი გამზადებულად. თუცა კაცსა ბოროტის მოსკლა არა უნდოდეს, თუცა შეძლება რამე იმოკნოს, ნუ გაამზარტავანდებისო.

თქვა ლექსი

ავსა ნუ იქმ და აკისა ნუ როდეს შეკეშინდების,
თუარა აკისა მოქმედსა დმერთი არ მოუთმინდების.

რა კაცსა განსაცდელი შეკმთხვიოს, მართებს ავსა და უსამართლოსა განე-

გუნოს და კაცთა შეჭირვების აღთქმა აღთქმას, და კინცა შეუწეხები, იგი მოი-
მადლოსო.

თქვა ტაეში

ესეცა ღუთის წყალობაა, მისგანვე მოკლინებული.

ამა საჭმის და სახის არაკი რაზმის გამტეხელი ღომის და მშვილდო-
სნის კაცის არაკიაო. რამე ჭვითხა, როგორ უოთილაო?

ბარამან თქვა არაკი

უთქვამთ, ქალაბის თუმა ერთი ტეკრი იყო ხის სიმრავლითა გაწეობილი,
წაღვოტივით აღეკეპებულად შემეობილი.

თქმულა ღექსი

გარდი, ძეწნი და ალვის ხე, ჭანდარი ანაზარდის,
შტო-შტოსა შიგა გაცმული, კით ბრწამლი დანაბარდა!

მას ტეკრთა შიგა ერთი ხვადი ღომი იყო, მსგავსი უზაბარისა, ბრმო-
ლად და სომრად გამზადებული, ვილოსა ოდენი, რომელი ცისა არია მისად ნა-
დირად კანჯარსაკით იყო, და ზოდიაქოს ღომი მისის შიშისაგან ჭეკსეკელთა
ჭეკეშე იმალებოდა.

უთქვამთ შიარო

რა კბილთა გამოიწინდა მრისხანებისა წესითა,
ვით გრდემლსა სცემდეს უროსა საჭმითა უმტეღდესითა,
თუაღნი სახმილსა უგვანდა ზარითა უარესითა,
და შირი კლდის ჭვახსა აშემული სხმული გმირ განაღესითა.

მიწევი სისხლის ღვარსა აჭეკედის, კბილსა და ჭანგსა სუღეირისა ხორ-
ცითა შესჯრიდის. ერთი ყურ-შავი მისი მოსამსახურე იყო, რა მისო ესეთი ჭმნი-
ლობა მოიხილა, მისის უწეალოს სისხლის მსმელობისაგან შეეშინა და მისის
სამსახურის გაშორებება მოიწადინა.

თქვა ღექსი

ეკეტის კაცსა მოკრიდე მაწეუნარსა არა დაშნსა,
გიბ ცეცხლს ახლოს მოუჭადება, შეწუხდება, ვერ ივანშნსა!

ესეთისა საგონებელისა მჭონებელმან უდებურთა შირი მიაპურა და ერთსა
ტეკრთა შეხვდა. ნახს ერთი თაგვი, მისითა ღონის ძიებითა ერთისა ხისა ძირ-
თა ჭხერეტდა, და მისის ხერხის მსგავსის კბილებითა ნახეპარსა ჭეკეშე იფუნდა.
ხე იგი თაგვსა კერე ეტეოდა:

— შე, უწეალოვ და გულთა გამომტეხელო! რასათვის საგეპეელისა ცუღ-
დითა ძირისა ჩემისა საფუძველსა დაღმას აღმა მომიტევე, და სულისა თოკსა
საუღეირასა ხრმლითა გამიკეთე, და ჩემისა ჩრდილსა ჭეკეშე კაცსა განსეკებასა
მოუშლი და ჩემისა ხილისა ნაყოფისაგან უმიდლოს შეიჭეო?

უთხრა ლექსი

ნუ იჭ ავსა: ავის მქმნელსა წინა უძვეს დიდი ავი,
არა გაცთა წესი არის შირუტუეობა გასაზავი.

თაკემა მისსა შეწუხებასა უური არ მიუპურა და მისსავე გამოდრუებასა ცდილობდა. ანაზღად, ერთი შირ-აშემული გველი მოვიდა, და თაკევი იგი შეიპურა და წამსა შინა შთანთჭა. უურ-შავი ამა საქმესა გაკვირებით ხედიდა, და გულის ხმა-ჭყო: ავის მქმნელსა ავი წავეიღების, და კელის დამრგველი საწადლის კარდსა კერ მოჭკრებსო.

უთხრა ლექსი

ავსა იჭ და კაი გინდა,—ესე ვინმცა მოიგონა?
ავსა ავი არ მიგოს, მსჯავრი რითღა აიწონა?!

რა გველმა თაკევის ჭამა გაასრულა, მის ხის ძირსა მოაბოკლა. ძღარბი ერთი სადედამაცა მოვიდა, გველს კუდი სტაცა და კერე შეიბღუნმა, გველს კუდის შეპურება ემწოვა, გოდან თაკევი მას ძღარბსა სცა, მისის კელის ისრისაგან სრულობით დიხვრიტა, და მისი სული ჟოჯოხეთისა ანგლოზსა შეკედრა.

უურ-შავმა მიუნდობლობის კახადონთა სხვა წერილიცა იხილა, ძღარბმა რა გველისაგან მოიცაღა, თავი გამოიჩინა და გველისა რაც კუმებოდა—შეჭამა, და კელით კლდეთა ავიდა და მუნ ატრკვე შეიბღუნმა. უურ-შავი თან მზირად დასდგა. ნასა, ერთი მომეშარი მელი მოვიდა. რა იგი ძღარბი ნასა, თავისა სამდომად დაიგულავა. სცნა, მისის კელისაგან საწადლის კარდის სუნი არ ეუნოსებოდა, და არცა უხერხოდ ნდომის კარი გაიღებოდა. ძღარბი გულ-აღმა გარდაბრუნდა და მელამ ზედ დააფსა. ძღარბსა წვიმის მოსულა გგონა, თავი სამაჯაკივამ გამოჭყო, მელამ სწრაფად უთა შეუპურა, თავი მოგვლია და სრულობით ხალისიან ესრე შეჭამა, ტუავის მეტი არა დაუტკვა რა. წამსა შინა შირის-შირ ერთი მშვიერი მწვეარი მოუხდა ერთის მხრით ძველსავითა, და მან მელი იგი დაგლიჯა, ესოდენი ჭამა, თავის მწუხარება მოაღხინა და ერთსა ჩრდილსა ჭეშე მიწვა.

უურ-შავი ამაებს განცვიფრებით სჯერეტდა და სხვასაცა რასმე ელოდა, რომე დაფარულის რისხვის სახლივამ სამუჭფოთს ეკლთა რა მოიწიოსო.

ანაზღად, ერთი კეფხი ტუერივამ მოვიდოდა, კირე ძალლი იგი გაიღვიძებდა, სულისა მიმტაცებელისა ჭანგითა გულ-ღვიძლი აღმოუხეთჭა. თურე კეფხი იგი მონადირისაგან ლტოლვილ იყო. მონადირე მშვილდ-კაპარჭითა უკან მოსდგა, რა კეფხი ძაღლის მჭამელი ნასა, ერთი გულისა გასაცემირავი ჭებური სტეორცა და მარჯვენის გვერდით მარცხენით გაჭხინა და მოჭკლა.

თქვა ლექსი

რამან თქვა: «ეჭო ისარი და მუჭი მოუცდენელი.»

მომამ თქვა: «ღმერთმან აურთოსს ამ საქმის აჭ მომთენელი.»

მონადირემ სწრაფად ტუავი ხელ-მარჯვედ გაჭსადა თავით კულამდე, უცხო

სიჭრელე ჰქონდა. ზედ ერთი მსუდარი მოადგა, სიჭრელისათვის კეფხის ტუჯი მოინდომა, თხოვა. უარში ცილება შეეჭმნათ. მსუდარმა ხრმალი მოიწვავდა, ჰქრავდა მონადირეს და თავი მისი მიწათა შერთო, და ტუჯი კეფხისა აიღო და გზასა გაემართა. ვირე ერთსა უტკეპნსა გაიკლიდა, ცხენი წაეჭვა და კისერი მოსტყნა.

თქვა ტაეში

ხოფელისა კითხარებითა ორს უმს კურ იუო რებითა.

ყურ-შავს ამათით გამოცდილება მოემატა, და გაბრუნდა და ლომის სამსახურად მივიდა და მუხით წასასვლელად გამოეთხოვა. ლომმა უთხრა:

— ჩუენისა ბედნიერობისა ჩრდილსა ჰეეშე ამო განსკენება გაქვს-ეე, ჩემისა მოკვლელისა ტაბლისაგან და ჩემისა სანოკუგისა გამოსაკალი არა გავლია რა, ჩემის სამსახურისა დატეკებისა და აქათგან წასვლის მიზეზი რაჲაო? ყურ-შავმა მოახსენა:

— ეჰა, ხელმწიფეე, მე ერთსა რასმე სუინილისი მამსილებს, მწუხარება რა-მე გონებათა შინა ჩემთა აღმოცენებულა, რომე მისი დამაღვა სრულად დამაღნობს და თქმა სუელის მიხდად მიმწურავსო.

მოახსენა ლექსი

ჩემის სუელისა ნათქვამი თუ დაგიმალო ძნელა,
გითხრა, მეშინის—გარისხდე, დღენი იჩითად შელია.

თუცა ხელმწიფურად ჰამანსა მიბოძებ, იგი არა გატუდებოდეს, მოგასკუნებო. ლომმა მისი ჰიირი და ფიცი მისცა. ყურშამ* მოახსენა:

— მე ამას ვხედავ, ხელმწიფე ესოდენსა სულსა შეაჭირვებს და მისის ძლიერების სადავე უბრალოთა რისსავსო.

მოახსენა ლექსი

უსამართლო დაუტევე, მისი იცანა სპასუსხო,
განკითხვის დღე მოიგონე, ცოდვილთ ჭირი მისაუსო.

ამა იგავის მოახსენებისა მორიდალი კარო. ლომსა ზუნარისა სიმტკიცე მოაკონდა და უთხრა:

— რადგან შენ უსამართლოჲ არა დაგმართებისა რა, ჩემგან უდიერი არა მოგვლენია რაო, მაშე ჩემი მომორება რად მოგიწადინებიაო?—ყურშამ მოახსენა:

— ორის მიზეზის გამო: ერთი ესე ყოველივე მოწყალეებისა უფალი უწყალოსა ჰერეტასა ვერ თავს იღებს და შეწუხებულისა კაცისა კენესასა ვერ მოითმენსო.

მოახსენა შაირი

შენგან ყოვლნი ჳეაისა ხმობენ საბრალო და სვე სვიანი,
ამას ვეკლა აჲად გართმევთ, ვინ ხელი კართ, ვინ ჰკვიანი.
მე არაჲინ გამირჯია, არცა ვუყავ სსხვას ზიანი,
და მაგრამ მათმა შეჭირვებამ დამიხნულა დღე მზიანი!

* შემოკლებული სახელია ყურ-შავისა.

შორე ესე, არამც ესეთისა საქმისა მუქათა შენცა შემოგეზღოს, და მეცა შენისა მეგობრობისა ცუცხლითა დაიწყო? ღომისა უთხრა:

— ავის საქმისა მისაგებელი სად გინახავს, ანუ კეთილისა ბედნიერობა ვის-გან გასმიაო? მან მოასსენა:

— ეს სოფელი მუქათის მიგების ადგილია და კლდესა ჰკავს: რასაც უფილავს მასვე უმეგობრებსო! მე დღეს თვალთა ჩემითა მიხილავს ყოვლისა სანაცვლოს მიგების სახე და მართლად გამისინჯავსო. — და რაც ენახა, უოველივე წარმოუთხრა, და ზედა სწავლავდა დაურთო და უთხრა:

— ეჭა, ხელმწიფე! ხის მკეთელი თაკვი გველისა სასწიელი იქნა, მისი შემქმელი გველი ძლარობისაგან გაიბძრა, ძლარობი: გველის მომკვლელი, მელის სრკის ბადესა გაება, მელმა რადგან მისი სისხლი დასთხია, მშვიერის ძაღლისაგან მარღვი ამოეწავდა, ძაღლი ამა უდიერობით კეთხისა ჭანგითა დაიბაღთა, კეთხი მისად ნაცვლად ისრითა უწყალოდ გაიკვრიმა, და მონადირემ მისის მონადირე-ბითა სიკვდილსა თაკვი გააქარკვინა, და მხედარი, მის უბრალოს სისხლის დათსკვითა, უმატიურად კისურ მოტეხილი შეიქმნაო.

თქვა ლექსი

ნახე—ჰეპლისა უბრალო სისხლისა დამთხველობა,
აღარ აცალა სინთელსა ღმისა გამთხველობა.

თითოსა და თითოსა მათთა ნაქმართა ზედა უოველთავე ზიანი მოუვიდა, და სიტანჯვლისაგან მათის წესით ქირის მახეთა დაებნენო. ამისთვის ავისაგან გაცლად და ბორბრტის მოშორება ქვიანთაგან საჩისო. თვისისა საქმისათვის უმჯობესისა მოსვლასა და კეთილის მოვლენას ცდილობდეს, ესე მართებულაო.

თქვა ლექსი

თაკვი სიბრძნისა ესეა ნიშანი ჰკვთა ჰოვნანი:
მშვიდობისა ყოფისა სისწრაფე, მრისხანებისა უოვნანი!

ღომი აგრევე თვისისა ძლიერებას იჭადდა და თვისის მძლავრებისა რის-სკასა ზედა დამტოვიებულ იყო, და ყურმას სიტყვა საქირდლად მიანსდა და მისი სწავლა საცინლად ესმოდა: რამდენსაც შეგონებდა, ანგარებისა და სისხარბის ცუცხლი ემატებოდა.

უთხრა ლექსი

რომლისა გზითა მსწავლი, სწავლასა მაგისთანას?
ნულარას უბნობ, მიმატებ რისხვის ცუცხლს თანის-თანას!

ყურ-შავა სცნა, რომე მისი შეგონება ღომისა ყურთა არ შედიოდა. რა-გვარადც ჟინსკელისა თერსი ბასრსა არ დაანდების, აგრევე მისი სწავლა მის-სა გულის თფიართა არ ეკროდა, და რავარადც კვალი ჰკასა — კვრე არა ესობოდა.

ტ ა ე პ ი

მართლა უთქვამთ: ესიძსა ჰკასა კურ შესვდება ჰტვთა წვერიო.

ლომი დაუტყვა, და ერთი უფრე მონახა და მუნ დადგა. ლომი, გარისსე-
ბული, უკან გაუდგა. ეურმა ბარდსა რასმე შინა დაემალა, და ლომმა კედარა ჰპო-
ვა, შემოიჭრა და ორნი ქურციკის ნუერი კელთა მძოკარი სასა, მათი დედა გარე-
მოს უდარაჟებდა. ლომმა მათი შეპურობა მიინება, ქურციკმა ტირილით სმა უყო:

— ევა, ხელმწიფეო! ორისა ჩვილისა ნუკრისა მონადირებით რაჲ გაძლომა
მოგვცემის? ამითთა ჭამითა ამაღასაჲ კერ მოიბრუნებო, ნუ მიჩამ, თვალთა ჩემთა
ჩემთა თვალის სინათლეთა ზედა ცრემლით მტირალსა ნუ შეიჭმო, გულისა ჩემსა ჩე-
მისა ლეილისა ძლიერისა ცუცხლითა ნუ მოსთუთჭავო: შენცა შეიღნი გისისენ,
ბთ კერძალე, მათცა ეგეთი არა შეემთხვას რაო!

უთხრა ტაეში

შენც იგი მიყუე, რადაღა შენ უოთუად მოგეწონოს!

მას ლომსაცა ორნი ბოკკერნი ჰყუეს; რომელნი ქვეყნის მანათობელად ეუ-
ლებოდა. მის კელს იქით ტუე იყო, მუნ მონადირე მათ ბოკკერებსა დაჰქარად
ცდილობდა. აჲ ლომმა რა ქურციკისა შეტირალი არა შეისმინა და ნუკრები
დაუჭამა, იქ მონადირემან ლომის ბოკკერები დახოცა და ტუევი გაჭსადა.

უთხრა ტაეში ჩახრუხაუდი

თურე შენისა შინაურისა მტერი უოთუელხარ მოსაწეინარი!

ქურციკი ლომისაგან იელტოდა, შვილების სიმწუნხართა სელისაგერ აჲ-იქ
გარბოდა. მას ეურმა იგი შეემთხვია, ჰკითხა: რა წაკვიდებიარა? ქურციკისა ტირი-
ლისაგან გული შეუბნდა და დაიცადეს, და ორნივე შეიწრებულნი შესტიროდენ
და ერთმანეთს შესწივოდენ.

იტყოდენ ლექსსა

რა გული ჩემი საყვარლის ნაღვლითა შეწუნებოინ,
გინცა მიხილავს ტირიან, ჭმუნებისა გამო ბნდებოინ.

გაი და კალაღება რა დაასრულეს, ტირილი დაიდუმეს. ეურმა ნუკრის
ცემს დაუწყო და უთხრა: ნუ ჩრუნე, მცირესა ხანსა უგანის მასცა დიდი ბო-
როტი წაკვიდებისო.

უთხრა ლექსი

სანთელი მხართა შერუჯავს ჰეპელსა თაე შორუნკაღესა,
მაგრამ თვით ადრე დადების, ჭონი სწყეთს ცნაოთ უმაღესა!

რა ლომი ტყრთა შეეიდა, მისნი ბოკკერნი მიწათა უტყეოდ მდებარე ჩა-
ხა. შექმნა ძახილი, და უვიროდა ძლიერად და იტყოდა

ღ ე ქ ს ა :

ესეთი ურგა მომეტა, სული გამეჭტა, წავიდა,
შეურნებელი ეკება, დღე მომივიდა შავი და!

ლომის ტირილსა და კალაღებასა ზედა უოკულნი მის ადგილისა მსენცი •

შეიჭირებდეს, და წათა მფრინველნი მისისა გონებისაგან გულ-დამწყარნი ცრუ მღეობდენ.

იტყობდა ლექსსა

ღვარად სისხლი მღის თაქლთაგან, ცრემლთა სანაცვლოდ მოდენით, მტერნიც საბრალოდ ტირიან, შეტად მოყურისა ოდენით!¹¹²

მის ღომისა შეზობლად ერთი მელი მკვიდრობდა, რომელსა მსოფლიო საქმისაგან კალთა დაებურტყა და განშორებულობისა მატინეთაგან სიტყვა რამე აღმოკეთისა.

ღ ე ჭ ს ი :

განშორებოდა სოფელსა: კით კარხეი უდაბნოსანი, მოთმინის სარგა დაეღვა, ტანს ფლასი შენამოსანი.

მისად მისსამძიმებლად ღომისა იახლა და მოახსენა: რაჲ არს ესეთი განუსკენებელი ტირილი, და რომლისა მიზეზისათვის კვლახნობო? — ღომმა უოკეღიუ მისის შეჭირვებისა სახე გამოუცხადა. მელმა მოახსენა:

— მოთმინება მოიპოვე და დადუმდი: არავისსა საყნასელსა ამა უხანოს სოფლის ვარდისაგან კეთილი სუნი არა ჰქონსია, და არცა კის ჰირსა საწუთროს მელკინისაგან გემრიელი და სასისარულო ღვინის ჭაშნიკი უზრუნველად არ შეუსკამსო.

უთხრა შაირი

უხანოს სოფლის სიკეთე კის შეუსრულდა სრულაო?
მისნი მიმნდონი უოკელნი მისგანვე გაბასრულაო!
მისგან საკოდთა გულ-ღვიძლთა საწაძლოდ ეს მოსულაო:
და მოთმინება სჭობს ყვალასა, თუ ვინმე გაისულაო.

ერთსა ჟამსა ეური მომძაჲარ და გულისა ხმა, საუფელი გონება განსენ, კირეი ორსადენ სიტყვას ბრძენთ მატინეთაგან წაგიეთსავო და მუხთლისა სოფლისა საქმე დაგანახოო. ღომმა შინაგანი ზღვის დელკის ქოთება დაამდგორა, და სასმენელად ეური და საწართელად გულისა კარი გაღებული მიუპურა. მელმა რა ღომი მისის სწავლის მოსურნიედ გაიტადა, გულისა გასანათლებელი სიტყვა დაიწყო და ეტყობდა:

— ეჭა, ხელმწიფეო! ამა მოკვდავის სოფელსა შინა უოკელსავე დასაწყისსა თითო დასასრული მისცემია, და რა დღენი გასრულდების და ჟამი მოაწევა, ერთი რამ გარდაეფარება და თაქლთა დაწამამებისა ოდენი დაცადება აღარ მიეცემა. აწ შენ თითოსა შეჭირვებასა ზედა სისარულსაგან სამს ელოდე, და უოკელს: სიმხარულესა შინა მგლოვარებისა მოწვევის იმედი არ დაგდოო.

¹¹² ვარიანტი:

ღ ვ ა რ უ ლ ა დ ო გ ა ლ თ ა სისხლი მღის, ცრემლთა სანაცვლოდ მოდენით, მ ტ ე რ ნ ი ც ა საბრალოდ ტ ი რ ი ა ნ , შეტად მოყურისა ოდენით.

უოსრა ღექსი

მრავალ წელ სოფლის წაღკოტთა კლიდე და გუფი ასარო,
ეკავილს უგელოდ კერ ნახავ, არ გისკეპტდექსი, არ იახარო.

ყოველთა საქმეთა ზედა ღეთის ნებასა ზედა გისამს დასკურდუო.

უოსრა ფიხტიკაური

სული ფარად ჭუკი გასაკრძალად, მოსავლის ისრის გასაფრთხილებლად,
თმის ბეწვის წვერსა დაუცდენებლად ზედა მოსკდება, მიუჩილებლად.

ლომმა უთხრა: ესეთი განსაცდელი შვილთა ჩემთა რისაგან წავეიდაო? —

მელმა უთხრა:

— ეს შენით მომხდარა, და ქმნილისა მუჭათა შემოგზღვიო, რომელი აწ
მოგკლენიაო. შენი საქმე მის შეშის მსუდიკელისა არაკსა დია ჭკაცს, რომელი
იკითხვიდა: შეშას ჩემსა ცუცხელი სადეთ შეედეო? ლომმა ჭკითსა, როგორ ეო-
ფიდაო?

მელმა თქვა ანაკი

მოუუბნებათ, ჰირკელსა ეძმა ერთი უწყალო კაცი უოფილა, საბრალ-
თა და მდბიოთაგან შეშას ნაძალადუკად იათად იუიდა, და წამთარ ძვირად გა-
ჭვიდა. გლეხთა მისის უსამართლობით სული უიათა მობჟუნდათ და მდიდა-
რნი მისის სიხარბისაგან ტიროდენ.

თქვა ღექსი

მდბიოთ გუფი დაეწვა ანგარებისა ცუცხლითა,
მდიდართა სახლი დაეცა ხარხად ადების ეცხლითა.

გისთვისაც მას ძალად შეშა წაერთმია და ნახევარი ფასი არ მიუკა, მათ
კაცთა დღესა ერთსა დმერთსა ხელი შეჭყარეს, საწყლისა სულთქმითა შესტირეს
და მას კრე ეტუოდეს:

— ეჭა, უწყალოვ, ღეთისაგან გეშინოდეს და წუკელსა მოკერიდუო!

უოსრეს ღექსითა:

წუკელისაგან გეშინოდეს, მოკერიდე დმერთისა დიდად,
სისხლის ცრემლით შესტირებენ გულ-მღუღარნი, ართუ მშვიდად.

მაშინ ერთი ვინე მოწყალე კაცი შეხვდა, და რა ესეთი საქმე ნასა, სავიო-
ბრად ენა ააუბნა და აე-პირად უთხრა

შ ა ი რ ი:

საწყალთა დამე არ სძინავთ, ათევენ უღონობითა,
მიმხვექთა ისარს ესურთან მის მწუსარისა ცნობითა,
მისგან შეშინდი — ტირილით. ცრემლსა გუარავს გულადნობითა,
და მას წულულსა კერვინ კერ ჭეურებს მრავლითა ხელაკნობითა.

ამა საბრალთა, რომელთა მადლისა ღეთისა კარისაგან კიდეკ სსვა თაჟის
შესაფარებელი არა უჩინსთ, ესეთსა უსამართლოსა ნუ უოფო; ესენი მწუსარებით

ღამე უოკელ, სანთლები გულ დამწვარი, ცრემლთა ადენი. ამით უდიერსა ნუ უზამ, და მედოვანთა სახლსა უწვალოდ ნუ დაუქრევი; და ქარივთა და ობოლთა გულისა სისხლთა ღაღის ფრის ღვინის სასაწყლოდ შურის ბიძახთა ნუ დაუსხამო.

უთხრა ტაკეზი

ნუ სვამ ამ თასსა, თუარ ხვალაც გორავსა.

მას უწვალოსა და ამშარტავანებით ღაღსა მის კეთილისა კაცისა სწავლებსა ეწეინა და უგუნურმა პირი შეიქმნა,

და უთხრა ლექსი:

წადი აწ, პატროსანო, ნუ მანუენ, გამერიდება,
ტიტიინის ათასს კალოსა ერთ ქროთილად არ კივილია.

მან კაცმან ზურგი ადრია და სადგომსა წაჰიდა. იმ დამეს მის შემის ხორას ცუცხლი შეგვიდა, და მუნით — მის სახლსა და, რაც ეხადა, სრულობით გარდევნა, და საწულები იგი რბილის სასთაულის ნაყვალად თბილს ნაგარსედ დასვა, და გუშინ მასწავლებელი პატროსანი იგი კაცი დადაგულს ზუდა წაადგა და ნახა უწვალო იგი, რომელ მოყვარეთა თვისთა შესწიოდა: ან კიცი ცუცხლი ესე სახლთა წემთა სადეთ ჩამოვარდა! მამან მან პატროსანმა კაცმან უთხრა:

— საბრალთა სულთქმის კამლისაგან და გულ დამწვართა ცუცხლისაგანაო!

უთხრა ლექსი

ვერძალე ალტყინებულსა შიგნით ცუცხლისა ალებსა,
მანკი მკვდომისა მასუგან გარ გამოიხეთქს ძალებსა!

მაშინღა მან უწვალომან თავი დაჰკიდა და კონებათა შინა ესრე იტყოდა: მართალი სიტყვა კაცს არ უნდა ეწეინოსო. რადგან მე ესოდენისა კაცისა შეწუსებისა თესლი ვსთესე, მის უკეთეს ნუფოფს ვერ გამოიღებდაო!

თქვა ლექსი

გვლარძნილი თესლი დაეთესე სრულ ჩემსა მუშაკობასა,
ზოლოდ გასისკუ — ნაშრომი რა შევიერიბე მგობასა!

ესე არაკი ამისთვის მოვიყვანე, რომე სინა, რაიცა შვილთა შენთა შევეთხრა, თურე შენცა სხვათა შვილებისათვის გიქმნია, და იგინიცა ესრე მწუხარედ ავიტირებია და ესე გკარი გიქმნიაო. მათაც შენგან ესეთის უდიერის ქმნა მოუთმენიათ, და აწ შენცა სსვათაგან ესე შექირება მოითმინეო! — ლომმა უზახუსა:

— ეგეთი სიტყვა ჩემთვის რამელითა საქმიითა დაიჯერეო? — მეღმა უთხრა:

— რამდენის წლისა სარ? — მან პრძანა:

— ორმოცის წლისაო. — მეღმა მოასსენა:

— ესოდენსა ხანსა რით იზრდებოდი და ძლიერება რით გემტკებოდაო? ლომმა უთხრა:

— კაცთა სორცისაგან და სადირთა, რომელსა მოკინადირებოდიო. — მეღმა უთხრა:

— მაშე, კიოდეითა სუღიერთა რა ხანსაცა სქამიდი, მათ მამა-დედათაგანი არა ჰქუეს? ივინი რაჲ თვისსა სეყუარელთა გეშორის, არა შეწესდინა, არა იგლოვიანა და არა იტირიანა? წე, სტას, თუგა შენ იგი არ გეჭმნა, არცა დღეს ესე შენ გეჭმნებოდაო!

უთხრას შაირი

თუგა შენ გეჭმნა სხვაზედა გულისთა საქმე ჭკელანი, მუქათეს შენც იშოკებდი; რომი შეგწყოდენ ყველანი. შენგან რაც სულნი ტიროდენ, ცრემლით მოკურწერა ველანი, და კითლა მიკრეს შენს წულულსა წამალნი სასიმთელანი?!

თუგა ესე გვარსა-საქმესა არა იშლი და ესეთი უდიურობა და სისხლის სმა ჰქუეს, ესეთსა ბავთსა მრავალსა იხილავ. ვირე ესოდენი სულნი შენგან იწვიან, მანობამდე შენ მშვიდობისა სუნი არ მოგედინების. ესეცა უწყოდე, უწყოლონი არას დროს თვისსა გულისა საწადელსა ვერ მიემთხვევიანო.

უთხრას ტაუში

გერ კინ ჰკრა ამა მშვიდლითა საწადლის საგანს ისარი!

ლომმა რა ესეთი სიტუეები მოისმინა, მისი საუბრის სიმართლე მის წინ გაიშალა და გულის ხმა-ჰყო, ბოროტის მოქმედის მისაგებელი თვისისაჲე ჭმნილობით იჭმნების, და სიბოროტე სიიკეს მოიყვანს. თვისსა გონებათა შინა ესრე იტყოდა: ჩემთა დღეთა ზაფსული, რომელი ჩემისა სიურმისა ყმა იყო, სიბურედ და უღონოებად შემცვლია, და წამ-და-წუთ ნაბიჯი გაცრუებისა გზათა ეტარების; მგზავრობა წინა მიიქეს, ამის უმჯობესი არა მოიგონების რა: სა-მგზავრო საგზალი გაიკეთო, და ცოცხალთა შექირაუებისა და შესარების ბი-ღაგი დაუგდო და მცირესა საზრდელსა დაესჯურდე, მეტ-ნაკლებობისა ჩრურნა დაუტკეო, და ქონებისა და უქონელობისა საგონებელი გარდავიგდოო.

თქვა შაირი

მაქეს, თუ არა მაქეს, რად გზრუნაჲ? კიშებდე ღვთისა სისიოთა! ბრძენნი არ სდევნენ სარგატთა, ფასთა და მათ უფასოთა. ორთა ფუნდუკთა საგზალი იქმენ ნუ დასანსიოთა, და აქა ქონთ მაღალ-დაბლობა რაა, რომ გედვას დასოთა!

ხორცისა და სისხლის ქამისაგან ხელი აიღო, და ხილთა და მსალთა ქამა დაიწყო და ამა უოფასა დასჯურდა. მელის რა ესე შეიტყო, ლომი ხილის ქამისა დას-ჯურდაო, საგონებელთა ჩაჰარდა და იტყოდა: თუგა ხილსა შექუევის, ჩემი ერ-თისა წლისა საზრდელი მას ორს დღეს არ ეყოფათა დაღონებულნი ლომთასი მოვიდა და მოახსენა:

— ხელმწიფე რას შეეჭეკეო? ლომმა უთხრა:

— ან სოფლისაგან ხელი ამიღიაო და მოღვაწეებისა სარტყელი შემომიბრ-ტეამსო.

უთხრა ლექსი

სოფლის ზღვიდამ რადგან გაცი წყალს კერა სვამს ოდენ ტკბილსა,
შირი ჩემიც მის გემოსა აღარ ახლებს უოლე ტკბილსა!²¹⁸

მელმა მოასხინა: არა კერა, რომელსა. თქვენ ბრძანებთო მე ამს საქმითა
უოკელთა ცხოველთა დასაყლისსა უმეტესსა ვხედავო. ღომმა ჰკითხა:

— რომლისა მიზეზითა ვაზიანებ? აწ ხომე არცა შირსა და არცა ჭანგთა
სუღვირისა საწყენელად სისხლთა შინა არ გაკვიროთ?

თქვა ლექსი

ღახვრითაც დამქრან უწელოდ, ასოეულად ჭვრითა,
არას ცაცს აღარას ვაეხებ სრულის აღთქმისა ჭვრითა!

მელმა უთხრა: შენის საზრდოსაგან ხელი აგლია, სხვა სუღვირთა სა-
ზრდო, რომელიც შენს გვარს არ უჭამია, იგი უოკელთათვის მოგიჭირავს. ამა
ტყვირისა ხინტელი სამს-ოთხს დღეს ხომ შენ არ გეყოფა, და რომელნიც მო-
ძრავნი ხილით იზრდებიან, ივინი სრულობით მოსწყუდებიან, და მათიცა ცოდვა
ქედსა შენსა დაკვიდება და მისიცა მუქათა შენგან ინაზღაურებისო მე შეშინის,
შენ მის ღორის მსგავსად არ მოგიხდეს, რომელი ევაჟუზუნას ხილისათვის ეშუდ-
ლოდაო. ღომმა ჰკითხა, როგორ ეოფილაო?

მელმა თქვა არაკი

უთქვამი, ერთს ევაჟუზუნასა სვე აუმაღლდა და თვისსა გვართა და ნათესავ-
თა გაეშორა, ერთსა ჭლავსა დაუკვიდრა. მას ადგილს რამდენიღაც ღელვის
ხენი დგა. (ევაჟუზუნა) მისსა გონებათა შინა იტყოდა:

— შირუტყვთა შიმშილობა მოუკენილა და ამა ადგილისა ღელვის კიდე
არა სდა იშოკებისო. თუცა ამას უოკელსავე ხედსა და ხმელსა მოსჭამს ვინ-
მე, ზამთარს რითღა გამოვიზრდებით? ესე უმჯობესია, თითოსა დღესა თითო
ღელვი მოვიმუშავო, ჩემისა სუღვისა დამოკებული შეეჭამო, და სხვაჲ ჩირად
გავსამო, რომე ზამთარი და გაზაფხული მოსვენებით გამოვიარო.

თქვა ლექსი

ზათხულ საზრდო შეიკრიბე, დაშეკრ, ამაღ მოიჭირვე,
ზამთარ უოლე არ დაგაუღდეს, ნამეტნავი იცხრე, ირვე!

ამისთვის მათ სეთა ბურტუდის, საყოფთა ჭამდის და ნამეტნავს ინახუდის.
ერთსა დღესა, მსგავსად ჩვეულებისა, ღელვის ხესა გრეთად გაიდა, რომელსავე
ჭამდა და რომელსავე ჩირად ინახუდა. ანაზად, ერთი ღორი, მონადირისაგან დამ-
ფრთხალი, მას ტყვისა შინა შემოიჭრა. რომელიც სკენარი მოკვლო, ნყოფი
კერ ეპოვა. რა მას ღელვითა მოვიდა, ევაჟუზუნა ზედ გასრულ იყო, რა ღორი
თქვალად აიღო, მუცელმა გერემა დაუწყო,

²¹⁸ ვარიანტი: ახლებს უოლე ტკბილსა.

და თქვა ლექსი:

იქითად სადღო მომისდა ანაზღუელი ჭირია?

ღმერთო, შენ მისსენ აბისგან, მომიპყარ შენი ზირია!

ლორმამ რა ეპაუზუნს ხეზედ სანს, საეკარლად მოიკითხს და უთხრა: სიტყ-
მართი მოიუღე ნუ თუ არა ხარო? * ეპაუზუნამ, შეშინებულმან, პირ-საფერებელი ესა
ააუბნა

და უთხრა ლექსი:

იმედის ბაღთა საღსინოდ სარო მწვეკისარ ტანითა,

ჩოღოლოს სასლთა მოსუღსარ სტუმარი სეე მოტანითა!

შენი ბედნაერი ფერსი კურთხეულ იყოს. თუცა უწინარეს თქვენ მადლის
ძლასმისხურე კინძე გებოძა და პირველ შემეგნა, მე გლასკას სამსპინილო რამე
შემეშხადებინა გაი იყო, აწ სირცხვილი დამეღვა, თქვენს საკადრისად კერ დაგ-
ხვდია!

უოხრა ტაეში

სწრაფად სტუმრის წვეკისათვის შეწუსდების უქონელი

ლორმამ უთხრა: აწ გზით მასწრაფი მოკალ, და რაიცა სასუეკარი გებადოს,
მომართვი, დია მომეძარი ვარო.

უოხრა ტაეში

რაცა გაქვს იგი მომართვი, ნუ გამიგრძელებ ნადიმსა!

ეპაუზუნამ ლეღისა ერთი ხე მოუბურტყა. ღორმამ ხალისიანად შეტამა,
ესრე რომე, მის ხისა აღარა დარჩა რა, და პირი მასპინძელს მიაპურა. და კერე
უთხრა:

— ეჭა, სასურველო მასპინძელო! ჟერედ შეკასა ცუცსლი არ მომიწელდა
და წადიღისა სამშინელი დია ისწრაფისო, სსკაჯცა ხე მომიბურტყე და სიკე-
თის კალი დამღეო! ეპაუზუნამ სსკაჯცა ხე მოუბურტყა, და (ღორმამ) იგიცა მადიად შე-
ტამა, რომლისაგან აღარა რა დაუტყვა. ღორმამ სსკაჯცა მოინება. ეპაუზუნამ კე-
რე უთხრა: ჭე, სტუმარო, სიბრალულის წესსა ნუ განაძეპ! რაიცა დღეს შეკა-
ქამე, ჩემი ერთის თვის საზრდელი იყო!

უოხრა ტაეში

ამის უფროსი სიბუხე, არ მმართებს, არ მექმნებისა!

ღორმამ წყრომამ დაწყო და უთხრა: ესე ტყე რა ხანია შენ გქეჩია, რა-
ლა გინდა, აწ მე მომანებეო! — ეპაუზუნამ უთხრა:

— სხვისა სამკვიდროსა ციღება უმსკავსო და სჯულის გარდაშვალისა, და
სახლოლოდ ზოროტის შემძინებელი და კაცთაგან მოუწონებელი. მავ საქმესა გა-

* ამ ფრაზაში შორისდებული ნუ თუ ნაზმარია ამ ჩვენის დროინდელის ეს ო მ
ა რა-ის აზრით. ასე რომ არ იყოს, სიტყვის შემოქმედეს ადგილს უეჭველად სიტ-
ყვა შემოყვარე იქმნებოდა ნაზმარი.

ჭრიდე, და უსამართლოსა და უწესოსაგან ხელი აიღე; იცოდე, მანუენრობა გუთილსა ნყოფისა არ მოისხამსო.

უთხრა ფისტიკაურნი

თუ შეგინ კბილით, ტკენება ღრძილით, გულსა დაგაწეებს სისხლი ღვინსა, კბილის ტკივილი დაგუძრება, კენესით იძრევედ მხელად კინას!

ღორნი ამ სიტყვისათვის აღშოთდა და უყვილა: მაგ ხით ჩამოგდებ და შენად საკადრისად მოგეპურობილი და ხეზე გასულა და უაპუზუნას ჩამოთრევა მოინება. რა პირველთა შტოთა შეჭხდა, მოუსტა, ჩამოიჭრა, ნაკაფსა ზედა დაეცა და ბლაგვი შიგ გაეხინა და სამშენიველი ჭოჭოხეთთა სპეტს მიახარა.

ესე არაგი ამისთვის მოეიყვანე, თუ შენგან სხვის ხილის ჭამათა ესრდენი კრებულნი მოსწყდებიან, შენგან ნაჰმარი ავი მათ შვილთა გულთა დაელება, და ნიადაგ წყველთა მოგვისსენებენ, და არცა ერთი მათგანი შენის ბაღებისაგან არ დასცხრებთან, და თუცა ამას უწინ შენი უწყალოება განთქმულ იყო, აწ შენისა მოღვაწებისა საქმე ყოველთა ყურთა მისმენათ. ამა ორთავე საქმეთაგან ნადირნი შენნი მოძღურავნი შეიქმნებიან. ეს რა სოფლისა დატყუებაა, შენ შენის ხორცისა მატყვისათვის იღეწოდე, და ხორცისა გემოვნებასა მისდევდე და სულისა და სიბრძნის გზა გაგეშვასო?

უთხრა ლექსი

ხორცის გემოს მიჭულოხარ, ტყვე შექმნილხარ მისი ყოლე,
სულისასა არას ზრუნავ, მუცელს მისდევი ჭეი მიმეოლე!

ლომმა რა ეს სიტყვები მოისმინა, ხილისა ჭამაცა დაუტყა და მწკანგილსა და წყალსა დასჟურდა, და ღოცვასა და მოღვაწებასა უმატა, და ჟამისა და უჯამოსა ამა ლექსითა იტყოდა —

შ ა ი რ ი

ჭე, გულთ, სოფლის სიმუხთლეს მოშორდი, მოკრიდა,
იწროს სთეროდამ გამოდი, წადი, უდაზნოდ ჰრბიდა!
საწუთრო გძულაბს, რად გიუყარს, მას თვალი რად გიკიდა?
და ჭველთა კანთ მსგავსად სიმხნითა აქა ნუ დაიბინდა!

ნეტართან თუცა მიწვე, განულო სად მათი ხიდა,
ეცადე გაპანს განურა, კალთა არა მკიდა,
სოფლის ზღვას სადაფისათვის ნდომით ნუ დანთქმიდა,
და ობოლს მარგალიტს ნუ ჰქარგავ უნებო, კითა ფლიდა!

ესე არს ბოროტის მოქმედისა და მისის მისაგებელისა არაგი, რომე ჭვეყანასა შიგა მუოფსა მისივე სიბოროტე შეჭკრავს და სიბოროტისა მისგან ბოლოსა ავისა მოსულასა არ მოაგონებს, და რაცა ჭირი მისგან სხვას შემთხვევა, თვითცა მას შიგა გაუბმისო.

თქვა ლექსი

სასუთველისა კარზედა დაუწერიათ ასონი:
ასოფლისგან მოტყუებულთა აქა ნუ აქანს სასონის!

ჭეუის მყოფელს კაცს მართებს რაღა თავის თვისისა, და თვისისა შეი-
ლისა და თვისისა მოყვარუთათვის არ უნდეს, იგივე სხვათათვის არა მოინებოს,
ამისთვის რომე მისი დათვისილი ნაყოფი ავად არ მოიმკოსო.

თქვა ჩახრუხაული

ქეუანა კჭონდეს, თან არ წაგჭონდეს კაცის ნაწეენი მოსახეკელად,
ნუ იქმ ავს ავსად, ცოდვითა ავსად არა ბრძენი იქმს მას, უეჭველად.
სოფელი კბავს ზღვას, ავთათვის ავს ზღვას, სვითქი სავსეა შესაპურობელად,
და ის გაისკენებს, თავს გაიმჩვენებს, ვინ იქმს თავს უურედ მარტო მყოფელად!

კ ა რ ი ი ა.

უზოგოს ნდომისა რაჲსა აქმს, მიხისაჲ დაქარხვისა.

რამ ჭკეუნის მჭურბულისა გულთა მოწონებითა არაჲსა დასრულებასა ზე და ბრძანა:

— **ცე**, მჯობისა და მჯობისა წარმოძემელო და მოსაწონებელისა ნათლად მომტყნელო, სარწმუნოთა სიტყვათა და გულთა მაჩვენებელი ბოროტისა საქმისა არაჲ, რომელნიცა სხვათა შეჭირვებასა მოინებებენ, და რა მათ მათი მისაგებელი მუქათად მიეკების, რომელიც მოკკეთისა მისისა და აღთქმის დადების უკანის სინანულისა საფარველსა ჭკეშე შეივლტან, იგი მოვისმინე. აწ ამას გმგადრები, რომე მკათართმეტე ანდერმის იჯაიცა განმარტებით წარმოძითხრა, კკეთისა კაცისა საქმე, რომელმან კკეთი საქმე ხელად აიღოს, მისი რიგი და წესი არ იყოს და მისსა უმართებულოსა საქმის ქმნასა შეეცადოსო. სრული იგი ბრძენი ესეთისა სიტყვითა მოჰყუა, სიწმიდისა მონებისა მდინარესა კვანდა და სიტყბოთი შაქრისა ფინულისა სასმელსა.

შ ა ი რ ი

დაიწყო სიტყვა წულიანი, ბროდისა უწმიდისა, სიტყბოთ თაფლისა უტბიდე, რაცა მისი წესია, რომელი ყური ისმენდა, რამც იყო უამესია, და ზღაღონ ბრძენისა ნათქვამს, შენვე სთქვა—უგეთისა.*

მოასსენა: ეჭა, ჭკეუნისა მფარველო ხელმწიფეო!

ჩ ა ხ რ უ ს ა უ ლ ი

შენის გულისა ნდომა გულისა, იმედის კალთას იყოს ხვეულად დღე ჟამსი შენი და თემნი შენი საუკუნომდე კგოს რჩეულად!

მირველთ ბრძენთა უბრძანებათ: დაფარულსა სამეკრძლოსა შიგა კეთილნი საქმენი ყოველთა კვამათვისა შეკერილი დაუგსთ, ღკეთისა საღაროთა მათ მათი საფერი სამოსელი ყოველის კაცის ტანადობის გვარად გაწვევათო: ყოველთაგან თითო რამე შეიმსაღება და ყოველსა კაცსა თითო საქმე უსამს.

* ვარიანტთა არაშეიხვე, ამ შიირის პირ-და-პირ, მიწერილია, რომ იგი მუფის თქმულია არის.

თქვა შიორ

ფარშამანგი მწერის მსგავსად არა თქმულა, არ შობილა,
ფასკუნჯსკით პატიოსნად მკალი უოდე არ ცნობილა;
მშრით ღვინისა ტემოვნება ენის წკერსა არ წობილა,
და კარდის სუნი ხმელის ქტვიით ვით ღებილა, ვით სწრობილა?

ღვთის მარწვლების მწდესა მისის მარნისაგან უოლის კატისათვის განწე-
სებული შებლების ბიდახი თითო თითოსათვის ჩამოურიგებია, და მისის სიუ-
ხვის წყაროს სმისაგან უიმედო არაეინ გაუსდია.

თქვა ლექსი

არაეინ არის ღვთისაგან უწილო, კერძ მიღებული,
გის რა რომ ჭმკენის განკებით საწყევით გამოღებული.

ამისთვის უოკელსა კაცსა მართებს, რომელიც სამოსელი შემოქმედს შირ-
ველად მისთვის უბოძებია, იგი შეიმოსოს და მას დასჯერდეს, და მის საქმის
განწესებთა ნელ-ნელად ხარისხის სისრულეს მიიწვიოს.

უთხრა ლექსი

მეგურტნობაკე სჯობია, მარჯვედ ქვერვედეს ბალანსა,
ბვის ქედისა მკერავსა, საშირეს ჭკვედდეს ბალანსა.

რომელიც რამ ხელოსანი იუოს, და ერთი რამ მისი საქმნელი საქმე იუოს,
იგი დაუტკვოს და, რამცა მისი საქმნელი და წესი არ იუოს, მას სულ-ჭეოს და
იგი მოანბოს—იგი უამსგავსოა, განსაგვიფრებულსა მოუღონოკებასა ქვეშე ჩა-
კარდეს, და სხვა გზაა, რომელიცა დაუშურია, იგი საუანეთა კერ მიწვიინებს და
კვლარცა უგუღმართ მისკე ზედა მიიჭვეის, და ორსაკე საშუალ გაშტურებით გაწ-
ბიღებული დარჩებისა.

თქვა ტაეში

კერც წინ წადება კეთილად, კერც უგან უემოკეთილად!

მაშე კაცი ხამს მისსა ხელოვნებისა წესსა ზედა მტვიცედ ეგოს და ნდო-
მისა ხელსა აჭა-იქ ჭკურისა შტოებთა არ აწოდინოს. ესრე სამს, ნამეტნავის მო-
ნდომება მიღმარ უგუგდოს, და რომლისაგან საქმისაგან სარკებელისა და კეთი-
ლის მოსაკალი ენახოს, ადვილად და ცუდად ხელიდამ არ დაჯდოს, რომელსაც
საქმესა სიგლახაით გამოეკვანოს, იგი რჩეული მოქმედება არ გაუშვას.

თქვა ლექსი

ღვლის მსუიდეკელსა რა უნდა სიმდიდრე ამის მეტია,
ღვლი კაუიღოს ასარად, ათი თუ მეცამეტია.

მათი არაეი ამა საქმესა დია მიჭკავს, რომე მოღვაწე იგი, კბრაულისა ენისა
შტოდინარე, და მოყირჭებულის ხელსნის სტუმრისა შეუკანას, რომე მისის ენის

სწავლება მოინდომა*. რაიმე ჭკითხა, როგორ უოფილაო?

ბაბამან თქვა არაჲო

უთქვამთ, უუნუჯის თემის გაცი კინძე იყო მოღვაწე, მემარხულე, ღოცვაზედ
გაერძალული, რაჟულ-მტეიცე, სარწმინოება შეუძრავი, რიგისა და წესის მოქმე-
დი. რასაცა მოღვაწებითა და მარხულობითა ღვთისა საუნჯიადმე მოეცემოდა,
სტუმარსა და უცხოზედ წარაკება, და თვისისა სამხრობისა და სერისა ღონე-
სა ღოცვითა მოიღებდის, და ეგრე უღონოთა მატეისა უოფედის.

უთქვამთ მჩხობლელი

მოღვაწებისა სახელი გვირგვინად თავსა დაედგა,
ღვთისა მონასა გონება ცნობითურთ ცაში გაედგა.
სასუფეველისა მძებნელი ზე მივიდოდა სულითა,
ენა-მწკერობით შეტეველი, რიტორთა დამასულითა,
ეშმაკის მატეებელი, ანგულაზურად ცხოველი,
ღვთისა მოსურსე, სამგზავროდ ცანი შეველო უოველი!

უოველივე მისი სიკეთე სუფელიერისა ბრძანებისათვის დაემორჩილებინა, უო-
ველივე მისი დღე და ყაბი ჭველის საქმის მოქმედებითა დაელაშებინა; სოფელის
მოყვარებისა მფრინველსა მისსა გელთა შინა კერ დაეუბდა, მისის მოღვაწებისა
მზის შექის ბრწყინვალება ამა ბნელისა საბოფისათვის არ მიუყენებინა.

თქვა ლექსი

ნეტარ მას, კინცა მზაკბრივე კლიდა უზადოს დართა,
მან ჩრდილი არ მოაყენა სოფელსა დართავად დართათა!

ესეთისა მოღვაწებითა, რომელსაცა განკების ზარდასშათაცან ნიჭი მოკელი-
ნებოდა. თვისად საზრდოდ და სტუმართ მოყვარულობისათვის იხეშედა და გლა-
საკთა და დავრდომილთა მისცემდა.

თქვა ლექსი

უსკების ცათა აგზავნე მოწყალებისა ცისკარი,
მუნ მოივარე ურცხვი შენდა საუნვედ ის კარი.

ერთსა დღესა ერთი მოგზავური ეწვია და მისსა სენაცსა დაიკანა. მოღვაწე
იგი, წესისებრ, შირ-მსიარულად და გულ-ხსნილად დასედა. ზღერსისა და სა-
ნოვავისა შემდგომად საუბარი დაიწყეს. მან მოღვაწემა სტუმარსა სადაურობა
და სად მიმაკალობა ჭკითხა. მან უთხრა:

— ჩემი ამბავი გრძელი და საწყინობა, და თუცა გინებს, მოკლედ მცირესა
რასმე მოგახსენებო. — მოღვაწემ უთხრა:

* ოთხთავე ვარიანტებში ასე ბუნდად არის ეს წინადადება. ხოლო მის შემდეგთა
მწკართა შეგნებით შეგვიძლია მიუხედეო, რომ იგი ამ გვარად უნდა იკითხებოდეს: «მართ-
არაჲი დია მიჰგავს მოღვაწისა მის, ვებრულისა ენისა. მცოდინარისა, და მოყირჭებულისა
ხელოსნის სტუმრისა (ე. ი. ხელოსან-სტუმრისა) შეყრასა, რომელმან მისის (მასმინძლის)
ენის სწავლება მოინდომა.»

— რომელსაც გული და უური დასშული არა აქვს, უოკლისა ამბისაგან ცოტას რასმე სარგებელს გამოიღებსო.

თქვა ლექსი

მონახვა საქმეს ასწავლის, გამოცდა—სკვისა რიგებსა,
ზღაპართ სმენითაც კეთილსა შეიკრებს-ყუ, მოიგებს!

უთხრა: გარდასავალი უკლებად მიაშეო.— სტუმარმა უთხრა: ტე, მოღვაწეო, ამა დროჲმთა პატროსნად გამოჩენილო! მე გვარად ფრანგი ვარ, და მას ჭკუენას მებაზრე საბაზი ვიყავ და მით დღითი-დღე შეკრდისა თორენსა შრომის ცეცხლითა ვახურებდი, და ათასის საყუედურითა ხან-და-ხან მცირესა პურსა შევიძენდიო.

თქვა ლექსი

ბეჭი და შეკრდი შემწოდა ალითა მოტყინართა
დღუმა პურისა საშოკრად, არა ჭკეკითა წინართა.

ერთისა მხენელისა მეგობარი ვიყავ, მიწვიე აღერსი გაუწვეეტელად გეჭონდა. რა ხვარბალი დაშკირდის, მან მხენელმან მიმოუკრის და მომცის, და მისი ფასი მერმე ხან-გამოვლით გამომართვის და არ დამიძიძის. დღესა ერთსა მისსა წაღკოტსა მიწვიე, და მართებულად მიმსმინებლა და მერმე მკითხა:

— შენი მოსავალი რა ერთი იქმნებისო, ანუ თავნზე სარგებელი რა შეგეძინებისო?—მე ვუთხარ:

— ჩემისა დუქნისა სათავნო ოცი საპაღნე ხვარბალია მეთქი, და მე და ჩემთა დედა-წულთა საკმლად გვეუოფის, და ხვარბალიცა იგი ათი ათორმეტად გარდამიეტლების მეთქი.

ვუთხარ ლექსი

რადგან ამისგან უფროსი არა მაქვს საკაჭრონია,
მეც ამას დავსჯერებვიარ, საქმნელად სააზრონია.

მხენელმა მან მითხრა: რად შრომილ ხარ, ანუ რა სარგებელი გეჭონებისო? ან მკით რას დაიუნჯებო? მე ესრე მეგონა, შენისა სელოსნობისაგან დიდი მოსარგებელი და მრავალი შემოსავალი გეჭონდაო.

მითხრა ტკეპი

რაც მეგონა იგ არ იყო, აზრმა ცნობა მით გაიყო!

მე ვუთხარ: ეჭა, იდიდარო! შენ რის მოსავლის პატრონი ხარ მეთქი?—მან მითხრა:

— ჩემს ხელობასა ცოტა სათავნო და მრავალი სარგებელი აქვს-ყუო: იცი-რესა დაქსოესა და მრავალსა გაკლეწავ; და ესეთისა საქმითა აოთა ასი რომ მომივიდეს, სარგებლად დავიწუნებო.—მე ესე გამიკვირდა და სიტყვა ვუბე:

— ეგე როგორ იქმნება მეთქი?—მხენელმან მან მითხრა:

— რად გიკვირს? ხაშხაშის მარცვალი, უოკელთა უმცირესი, რა კეთილთა

მიწათა დასთვის, ერთს მარცვალს ოცი შტო და მეტიცა აღმოეცენება, თითოსა შტოსა თითო თავი მარცვლითა სავსე ექმნების. ამის გამო, ნახე, ჩვენისა სარგებელისა აღრიცხვა არავისგან არ აიღებისო. მოსაკებელისა აქსირი მოქმედთა ესრე გამოუჩენიათ, რომელთა მეწამული ჩება რომ უთქვამთ, იგი ამა მუშაობაზედ დაუსკვნიათო.

მითხრა შაირი

ცუდად შერებან მძებნელნი, მეწამულის ჩექისა,
დღეს აღმიკენ უბადოდ, მტკერი გარდასდის ქექისა,
შავი მიწა ხნას, იგი სჯობს, სხვაც აქებს რაცა მექისა,
და ესეა სრული ქიმა, მსოფლიო დრუბელთ ჯექისა!

რას მსენელისა მისგან ესეთი სიტყვა მოვისმინე, მისის სარგებელის სურვილმან ტყინი მომტაცა დუქანი ჩემი დაგასშ, და ხენასა და თესვას ხელკვაჲ ჩემსა უბანსა შიგა ერთი მწირი იყო, მისი სიკეთე და მეცნიერება უოკელგან განთქმულ იყო.

თქვა ლექსი

სოფლის დიდება გაეშა ერთს კეთხეს დასჯერებოდა,
სხვა-დასხვა რიგი სჯემელი ნებისად შემცირებოდა!

რას სენას ჩემგან ჩემის ხელოსნობისაგან ხელის აღება და სხვის საქმის მოკიდება, მიმიწოდა, და დამტუქსა და მითხრა:

— ეჭვ, ოსტატო რაადგა შენი საქმარი გაგიწესებია, მას დასჯერდიო, და ნამეტნავის ნდომასა დაესხენიო, ამისთვის რომე ვისცა დაჯერებისა ილგერო ხელთა აქვს მისსა ცხოვრებაში ხელმწიფე არისო.

მითხრა ლექსი

ქროთლისა პურსა დასჯერდი და დათმინე ნებანი,
ებრნიეს ნუ სჯებ, თუცადა მოსდევდეს კაცთა ენებანი!

მე კუთხარ: ეჭვ, მატოასნო, ამ ხელოსნობითა სარგებელი არა მჭკს, და მხენელთა მოსაკებელი უამრავი უოფილა, იგი მომინდა—მით სარგებელი მინდა შევიძინო—მან მითხრა:

— ესოდენი ხანია შენისა ცხოვრებისა დღენი ამ ხელოსნობითა დაგიღამებია, მაშინ შენი საწყყელი გულ-დაუჯერობლობისა და დაუღონებულობისა სიღნოშისა და სიმღერივისაგან დაწმდილი იყო; აწე რომელსა საქმესა შესდგომიხარ, იგი შენს ცნობას შეაღწიოშებს და მისსა წესსა შენ კერ შეიძლება, ხენასა და თესვას შენ თავისა კერ გაუხვალ. რაადგა წადილი საწოლთა მოაგონება, გარეთ იგი უოკელივე არა მოსდებისო.

მითხრა ლექსი

მთსონთა იციან გზა რამე გრძელი და გაუზომელი,
საწადლის შუქით ვის მიხვდა კალი, თუ თავნი რომელი?

ნუ სცდები, ხელურად შენსა მოქმედებასა ნუ დაუტოვებ! მე დამიჯერე, თუა რამ არამც მას წეროსავით მოგივიდესო მე კვითხე, როგორ უოფილა მეტქი?

მწირობა მითხრა არაჲო

უთქვამი, ერთის წყლის ჰიროს ერთი მშურენელი სასარცხლოს რცხიდა. ნახს ერთი წერო, მის მდინარის კიდესა ჟდებოდის და მუნ უყუთა თხრიდის, და ჭუათა გამოიდებდის, და მას ჭამდის და მით იზრდებოდის, და რა გამოდის, ბუდესავე თვისსა მიმართის. დღეს ერთსა, ანაზღუელად, ფრთესწრაფი მიმი- მინო გამოჩნდა, ხელთ მსუჭანი მხერო ეპურა, ახლორე დაჟდა და ჭამა დაუწყო და, რაცა მოჩნა, მუნ დააგდო. წერომ რა იგინი ნახს, ესრე იტყოდა:

— იგი მცირე მფრინველი ესეთსა კეთილსა საჭმელსა ნადირობს, და მე ესე ახლოანი და ტან- დიდი ცუდითა რითმე კიზრდებოი, ესრე ჩემი ხელ-გა- მოუკალობა და ზარმაცობა აწს. რასათვის მეცა დიდთა და კეთილთა საჭმელთა- გან არ გეცდებოი? და ესე მიჟობს ესეთისა ცუდისა საზრდელი აღარ ვიკადროო.

თქვა შაირი

ღრუბლისა ნოტიობასა და სიჩქარითა რბენასა,
 კვამლი არ შეუზარდება მისის ცვარისა დენასა,
 ატრკე წმიდანსა გულისა იწუებენ ზე ადენასა,
 და სწრაფად იღვწიან ასულასა დაუთოვნებლად ფრენასა!

მერმე ჭუათა ნადირობა გაუშვა და მხეროსა და ტრედითა მოლოდინი დაი- წყო. მშურენელი, რომელი მიმინოსა და მხეროს უმზურდა, მანვე წეროსა ჭერე- ტა დაუწყო. წერომ ერთი ტრედი მკდომარე ნახს, გაფრინდა და მას ტრედსა შეუტოვა. ტრედი მუნით აფრინდა და ლამაზათა ზედა დაჟდა. წერო მიუსდა და იგოცა მუნ დაჟდა, და ტრედი გაფრინდა. წეროს ფერხნი ღლიათა შინა დარჩა, რამდენსაც აფრინას ეცადა, ფრთანიცა ღლიათა შეესვარა და შეკრულივით მუნ დარჩა. მშურენელმა იხილა, მივიდა, შეაპურა და თავის სახლისავენი გაემართა. წინარე მცნეიერი ვინმე შემოუყარა და ჭკითხა:

— სად გიშოვნაო? — მშურენელმა უპასუხა:

ამან წერომან მიმინოსა მსგავსება მოიხსება და თვისიცა თავი ჭირის ბადეთს გაბაო.

ესე არაჲი ამისთვის მოვიყვანე. დასაწავლო: უოკელი კაცი თავის საჭმელს უნდა დასჯერდეს, და რომელი მისი საჭმნელია, იგი არ გაუშვას და მისი უფუ- რი საჭმე ხელად არ აიღოსო. — რა მან ბრძენიან სიტყვა ესე დასრულა, გულსა ხემსა ხარობამ აღარ შეუშვა, და სასარკებლო იგი სიტყვა ჩემის გონებიდამ გამო, და მასვე საგონებულსა მივეყე და საბაზობით სელი ავიდე. რაცადა მცირე სათავრო მქონდა, მით სახენელი მოემართე, და მრავალი თურქული დაკეთსე და მოცდის თვლი მოსავლის გზაზედ მეჭირა. ამასობაში ჩემთა დედაწულთა სიცოცხლე შეიწრდა: რადგან ხაბაზობა გაუშვი, დღითი-დღეურნ ხაზრდელი მომა- კლდა, და წლამდე ხომ მოსავალი არ მოვიღოდა, და მკის მოსულამდე შემშილ- მა ძალი დაკვამრთა. სინანული დავიწუე და აქმნილობასა თავსა ვაბარებდო, რადგან მწერთელისა შეგონება არა შევისმინე. ერთისა დღისა საზრდელი აღარ

მეშოკებოდა, და საუბრობდა ესე კარნივე: კალი ავიღე და აგრევე ხანაზობა და ცდა რამე დაეწიე.

თქვა ღექსი

რაც კაცი მისის საქმისგან თუ იუოს შეიწრებული,
იგი სჯობს, მასვე დასჯურდეს, დაადგეს შემავრებული!

ერთის მოქალაქისაგან სესხი კიშოვე, ღუქანი გაკაღე, უმცროსნი მუნ დაკაუნე. მე ხან-და-ხან ჩემთა ჭკუდით ნახვად წავედი ხოლმე, მას ვსტყვიდი: არა რამ გამირეუნეს მეთქი. ხან ღუქანს დავსდევდი და ხან ნათესას. ხანი რამ გამოქხდა, უმცროსთა მილალატეს და, რაღაცა ღუქანთა მაქნდა, უკვლავი წაიღეს, და ჭკუდიცა ჭკურმა მოაცდუნა და სრულაობით წამიხდა. შირი მასვე შიჩველსა ჩემსა შემავრებულსა მწირსა მივაპყარ და ჩემი ამავე უოკელივე მივეუთხარ. მან ბრძენმა გამიციხა და მითხრა: მაგას მის ჭარმალის კაცის საქმე დია მიჭკავს, რომელსა ორი ცოლი ჰყვა: ერთი მოდღეკნებული და ერთი ქალ-დედაკაციცა, რომელთა წვერი მოთხურესო. მე კვითხე, როგორ უოფილა მეთქი?

მწირმა მითხრა არაკი

უთქვამთ, ერთსა ჭარმალსა კაცსა ორი ცოლი ჰყვა: ერთი მოდღეკნებული და მეორე ქალ-დედაკაცი, და მას კაცსა წვერი ნახკვარი თეთრი ჰქონდა. ორივე ცოლი უყვარდა, და ერთსა დამესა ერთსა-თანა გაათენის, და მეორესა—მეორესა-თანა. და ესრე ჩვეულ იყო, რომელთა-თანა დაწვის, თავს მუხლთა ზედა დაუდებდის და კვრე დაიძინის. ერთსა დღესა მის მოდღეკნებულის მუხლსა ზედა კიხნა. ცოლი მისი წვერსა სჭეროტდა და გონებასა შინა ესრე არჩიავ: ამა ჩემსა ქმარსა წვერთა რაღაცა შვიი აქვს, იგი დაეარჩიო. და თითო დაგვლიყო, სრულაობით წვერ-თეთრი შეიქმნას, ამისთვის მას ქალსა, ცოლსა მისსა ნახვა აღარ იამება და ერთმანერთი შესძულდებათ. მისი სიყვარულის ცეცხლი დაუშრტება, და ქმარი მე დაშრჩებისო... და იგი შვიი ბეწვი ნულად უოკელივე გამოარჩევიო დაწვივა.

თქმულა ტაეში

წვერის დაგლეჯა სჯობია ცოლისა ხელთა უოფასა.

კაცი იგი მეორესა დღესა მას ქალსა ცოლსა-თანა დაწვა²¹⁴ და, წესისებრ, მისთა მუხლთა დაიძინა. მანცა ესე გულთა თვისთა გამოარჩიო: ესე თეთრი რაცდა დარჩოძია, ამას მე დაეწვიე და უწვერულს ყრმად გამოჩნდება, და რა თვისსა თავსა ჭახუკად ნახეს, ბებურსა ცოლსა ითავილებს და ქმარი მე დაშრჩებისო! რაღაცა თეთრი წვერი აქნდა მან დაგვლიყო. მცირესა ხანისა შემდგომად მან კაცმან ყბათა სული მოივლო, — ერთი ბაღანი აღარსად ება, წვერისა კალო, სჯავითა სავსე, ქარსა გაეტაცა! დიდი კალალება შექმნა, მაგრამ რადას მოეწყოდა!

²¹⁴ ვარინტი: ცოლსა-თანა მი გ ი ღ ა .

აწუ შენიცა საქმე მას მიმსგავსებათა: თანხი და სარტუბელი, დუქანი და მოსაკებელი მოგოშლია და შავის ხნულსა შიგა დაგოთუსკუს. აწ არცა სარჩოსა თორნისა გამოსაცხობელი ფქვილი განქს, და არცაღა საცხორებელისა კალთათა პირთა ხნა შეგოზენებათა...

თქვა ლექსი

ერთ დღე დამზმელი მის-თანა, მეორეს ამის-თანაო.
აწ რომე ხედავ, ვით იყო, ან შავთან, ან თეთრთანაო?

ნა ესე არაგი მოვისმინე, აღარც ის იყო და აღარც ესე: მაშინვე ვსტან, რასაც იგი ჩემი მეზობელი მეტყუადა, მართალი იყო. ჩემი ქონება მოკალეებს კერ აუვიდოდა და ესევე ვარჩიივე: ქალაქით გამოვიპარე და საყანით საყანემდე მშობრული ვიარებოდი, ვირე შორისა თემსა მოვიწივე. მუნცა ბავთ ამბავი მომესმა: შეიღნი დახსოვრდენ და, თუ რამე ჰქონდათ, მოკალეთ ეახშისა წილ წაელოთ და გაეუოთ. მე სამკვიდროსა მოშორებამა დეიძლი დამიგოდა, და მერმელა ჩემს წულულსა გულსა სხვის გულის შეურითა წამალსა ღება დაჟუწუვე*, და მეზავრობითა დაშრომილსა თავსა თქვენის-თანას დეთის მოყვარის ჰირის ნახვით მოსვენების საღებუნსა ესტებოდიო. აწ, ამ ყამად ჩემის გულისა სარკე, ნაღვლითა შესვრილი, თქვენის დიდებულის ბირის ხილვით გაიხრცა, და ჩემისა ღხინისა სასმელი თქვენის ტბილის სიტუვით შეიმზადაო!

უთხრა შიარი

თუჯა დაჟუწერ, არ კინანი სლვასა ჩემსა ამაღ არად,
მადლი დმერთსა, შეგეწარე, მოკაწივე შენად კარად!
შენის ნახვით აღმისრულდა სწაწდელი მისამხვდარად,
და აღარ ვჩივი ჭირთა ჩემთა, რაც ვიურვე რაღად და რად.

აწ ესე არის თავთა ჩემთა გარდასავალი, რომელი მოკალედ მოგახსენეო. მწიომბა უთხრა: შენისა საუბრისაგან სიმართლე მესუნების და გული ჩემი შენსა უტყუარობასა ემოწმების. რადგან მრავალნი დღენი მწარითა ჭირითა დაგიღამებინან, მეზავრობისა შრომა დაგიითმინა, აგრევე კეთილი გამოცდილება მოგიგია, წესისა, და სწავლისა და მეცნიერებისა სრული ცოდნა მოგიპოვებია, ამას იქით მშვიდობით, და განცხრობით და შეებით იქმნებო!

უთხრა ტაუბი

ჰმუნვისა დამე წასულა, თენდება დილა შეების!

სტუმარი მასმინძლის ნახვით იხარება, და მასმინძელი სტუმრის მოსკლისათვის განსცხობოდა და მისსა აღერსსა შეიტუბობდა. მწირი იგი ისრაილისა ტომისაგანი იყო და ებრაულსა ენასა იტყოდა. სხვაგა ენანი მრავალი იტო-

* ესე პწკარი უფრო აღვიღად გაცემისათვის ასე ითქმის: «ჩემსა წულულსა გულსა სხვის გულის შეურითა წამალსა ღება დაჟუწუვე.»

და, მაგრამ თვისსა მოსამისხურეთა მისისა გვარისა ენითა ეუბნებოდა, და ფრანგსა მას სტუმარსა, მის ენისა უმეცარს, დაა შეუყვარდა ებრაული ღაპარაკი და შეტად იამის ხოდოე, და მას შვირისა მისსა ღაპარაკს ეხევიებოდის. რადგან მას სტუმარსა იამის, შვირიცა მისის ნდომისთვის მას ენასა იტუოდის. სტუმარი იგი ებრაულსა ენასა ეტრფიალა, და მისი სწავლება ღია მოიხება.

თქვა ჩანრუხაული

ესმა ენანი, არ სსწეენანი, მიწვივ შაქრითა ანაკუბარად, მოწისა ბავით, გულთა სადავით, სიტუბოსა მურელი. ართუ უდარად, სტუმარმა ნახს, შოვნად მოსახსა შაქრისა ტვირთი ფასთ სამუდარად, და ძვირსა შაქარსა, რადგან აჭარსა, ვით შინდს ვაჭრობდა მას მიუშვდარად.

• რა ხანმა წარკლო, სიუცხოვის ფარდაგი შუადამ ჩამოიხსნა, და შინაურობა გადიადდა და ერთმანერთის ბოდიში დაუტყვეს, შებეღით გაპირხსსდენ²¹⁸.

ღ ე ქ ხ ი

ერთგან დასხდინს ნუბისად, ადგიან მოუწეინარად, ვრმაღლა მოითმეს, შეღიზლდენ, შეიქმნენ შირ მოცინარად.

სტუმარმა ბოდიშისა მოთხოვითა მოღვაწე დალოცა და უთხრა

ღ ე ქ ს ი :

თქვენი ბრძანება დიდია, გამღები დაფარულისა, სიტყვა ღვთის-მეტყველებისა, ნაბრძობი სრულთა სრულისა.

ამა სიტყვისა შემსწერებასა კერა რომელი ენა მიჭაკეს, ასრე რომე სიბრძნისა თვალთა მსმენელის თვალთაგან ამისი უტყუბესი და უსრულესი არა ხილულა, და არცა სიტყვის შეცნირთა კაცთა გულის შურთა ამისი უშეცნირესა ენა მოსმენიაო.

თქვა ღექსი

მიკვირან უცხოდ მოსმენა ამ შეცნირის ენისად, ანგელოზთა ეთქვა? არ არის, არც უღარკა სმენისად!

ამას გვაჯუბი, კვ ენა მე მასწავლო, და მაკა საუბრისა შეტყობა ჩემთვის არ დაიშურგოო. რადგან დღეს წყალობის თასუხათი ალერსის გატება მოგიწეწავს, იმედი მაჭკს, რომ ჩემი შემოხვეწება დაიყურო, და მთასლო და მაგის სწავლების წერილი გულისა ჩემისა ფიცართა დამიწერო, და ამა მოწყალებითა ჩემისა სიკეთისა წარმატება საცნაურ-ჭყო, და სიყვარულისა და ნდომისა წესი გამაოჩინოთ.

უთხრა ღექსი

ამის მეტსა კერას შეგზღავ: გიმაღლებ და გაჭებდია, უხვად მონას მაცოდინებ, ზესთა მექმნეს სვე-ბედიად!

²¹⁸ გარანტი: შებეღით გაპირხსსდენ.

მოდკაწემ უთხრა: რისაგან იქმნების, მე შენ ამ ენის სწავლება დაგიშურგოა? ამის უკუთესს რასა ვიქმ, რომე უცოდინარი კაცი უნაყოფო მიწისაგან მცოდინარობის ცაში ავიყვანო! მაგრამ გული ამაზედ მიერთის, ებრაელთა და ფრანგთა ენა და სიტყვა დაა უმსგავსო და შორის შორი არიან, და არამც სწავლა გაგიბრუნდეს, და რომელიცა უმსგავსო უსაზღვრო შესვლების, მცოდინარი მას ზედ მტად შეღონდებისა. ამა საქმითა ჩემი ჭირნახულიცა ცუდად ჩაიარს, და კერცა შენ დაისწავლიო.—სიტყმარმა უთხრა:

— რომელიცა კრთის სანდომელსა ზედა ფერხსა შეადგამს, და მოჭირვეზასა ქედსა შებამს და სწადლის აღსრულების სალოცავსა ჰირსა მიაპყრობს, მინდრისაგან დაშრომისათვის აღარ (უ)ხამს შეღონებაო.

თქვა ღექსი

თუ სატრფიალო მინდორთა ფერხით სვლა მოგინდებოდეს,
ეკედრების ქაცვის ჩხელეტასა ნუ ისმენ, თუ გელებოდეს!

მე ამა საქმისა ნდომა ესრე მეუფლა, რაცა თათა ზედა თმათა ბეწვი მასხია, ეოკელივე ხრმლოსან წინა შემოდრად დამხვდეს, მამინცა ჰირსა უკან აღარ უგუვიჭტკო, და რამცა წამწამნი მაქვს, ეოკელივე ლახვრად დამქსმოდეს—სხვას საქმეს არას მივხედავო!

უთხრა ტაეში

გულისა განმთა მებუნელსა ჭირნი გაუმრავლებიან!

ცოდნისა ნდომისათვის კაცი რასაცა ჭირსა მოითმენს, მისი დასასრული განსკნების მომატუეუბელიაო, და ოსტატისა შრომაცა არაოდეს წანდებისო, რაკვარადაც მან მებადურმა ცოდნისათვის მცირე შრომა მოიგო მეურთაგან და სრული ბედნიერობა ჳმოკა, და სიგლახკის უღონობისაგან ღხინის მიხდორთა გამდიდრებელი მიიწაო. მოდკაწემ ჭკითხა, როგორ უოფილაო?

სიტყმარმა თქვა არაკი

უთქვამთ, გლახკი კინმე მებადური მფრინველთა და თვეზთა მოიბადურებდა და მისსა დღე-ეშთა მით წარვლიდა. თვეზთა და მფრინველთ ნადირობისა ეშმსა ეოკელი ასო ბადედ შეეცვალებოდა და ეოკელი ბლახნი თვალ-მახვილად შეეჭმებოდა.

უთქვამთ ტაეში

წყალთა და ჭკართ მაკალი, მას გაებოდა მრავალი.

კრთისა დღესა ბადე გაშალა და მრავლისა ცდითა მახეთა ახლორე მკილ საშნი მფრინველნი მოუსხდენ და შიგა შეწყედკვასა ღამოდა. ზედა ხმიანობა რამე შემოკსმა, მათის გაფრთხობისა კრძალვისათვის სამალავით გამოკიდა, ნახა ბრმენნი კინმე მოდიოდეს, და სიბრძნისა სიტყვათა მეტყუელებდეს და მადლისა ხმითა უბნობდეს. მებადური მათ იაყუბოდა:

— ნუ ჭკვიით, მფრინველნი დაფრთხებიან და მე ჭირნახულნი გამიცუდლებიანო!

უთხრა ტაბეძე

შინაო ნუ ჭყვიეთ—ნადირის მოსკლა გასაზად არისო.

მათ ჭრჭკეს: ჩვენ თუცა შენისა მონადირეზულისა წილთა დაგვიდებ და თითოსა თითოს მფრინველსა მოგვკემ, დაკდუმდებითო. მუბადურმა უთხრა:

— ეჰ, ჰატოლსანნო! მე თვით გლახკი ვარ და დედაწულთ მრავლობა მაწყუხებს. ამით არს მათი სარდლო. რაი მფრინველი რომე თქვენ მოგვცე, მე შინა ვითლა მივიდე, ანუ ათნი სულნი ერთისა მფრინველითა ვით დავიოკოო? მათ უთხრეს:

— შენ დღეუოგელ ამა სჰქმესა მოქმედებ, და ჩვენ დღეს ძვილ შექმსწარითო. ანუ ვიუივლებთ, გაკათრთხობთ, ანუ ესე ჰირობა მოგვცეო. მუბადურმა კედრება კერ შესმინა და წილის მიცემასა შეჰპირდა. რა მფრინველნი ზადეთა შეჰსდეს, თოკი დაძრა და უოკელივე შეიპურა. რადგან მუდარა აღარ გაჰვიდა, თითო თითოსა მისცა და კერე უთხრა:

— რადგან თქვენთვის ესოდენი შრომა თავს ვიდევ, და აწ ნადირიცა ესე მოგიძღვენ, რომელსაცა სიტყვასა ზედა თქვენ იცილებოდით, იგი მე მასწავლეთ, — ნუ თუ ერთსა დღესა მე მომეხმარებოდესო.—მათ ჭრჭკეს:

— აკუმსუდ ვდავობდითო და კუმის გამოძიებაზედ ციცილებოდითო.—მუბადემ ჭკითხა:

— აკუმი რად გამოითარგმანებისო?—მათ უთხრეს:

— აკუმი მას ჭკვიან, რომელი არცა დედალი და არცა მამალი იუოსო.— მან მუბადურმან სიტყვა იგი დაისწავლა და შეჰირკებულნი შინ წავიდა, და რაც წაჭკიდებოდა ცოლს უამბო. მას დამესა მწირედსა სარდელსა დასჰურდენ, და მეორესა დღესა, რა მზის ოქრო ფრთოსანი მფრინველი ცისკრის ბუდიდამ გამოფრინდა და კერცხლებერ ელვარენი ვარსკვლავთა თვეზნი, მზის მკერდის სხივის შიშით განერთომილნი, სამყაროს ზღვასა შინა დამაღწენ,

თქვა ღვიძი:

მაფისა ღანბემან უვითელმან მონადირისა გებულმან,
მზის თვეზნი მახეს გააბა, ცხოვრების იმედებულმან!

მან მუბადურმან ზღვის კიდესა ბადე მოსდვა და, დიდად იმედნუელმა, მოჭირკებით ნადირობა დაიწყო. ერთი უცხო თვეზნი ბადეში გაბა, ტურთა და შეკნიერი, რომლისა მსგავსი არას ხელოსანს მისთანა ჭაკვი არ მოეჭსოკა, და არცა მესაღიკეთა ზღვათა ჰელაკონთა მისთანა რამე ენახათ.

თქვეს შაირო

მკერდი კეცხლურად სჰეტაკი, წმიდად ელვარე სჰეტისა,
თვალნი მწიკბირიკ ნათელი, თვალს ავნის დამაცხეტისა,
ზურგი კოკბური ლაღანდრად, მნახვთა გამაცეტისა,
და სხვა-და-სხვა ფერი მრავლობით, აღრიცხულთ დანამეტისა!

მებადურს მისი ქმნილობა გასაცვიფრებლად აუჩნდა და ამას იტყოდა: ესეთი საკვირველი ვის რა უნახავსო? არცა ვის ესრე გასათვარი მოუნადირებიათო, ესე მიჭობს მეფესა ვუძღვნა და მისჯან ჩემთა სწორთა უმჯობესად სასული ავიმადლოო თვეზი ერთსა წელით საესესა ჭურჭელსა შიგა ჩასვა და მეფისა საძღუნოდ წაიღო. მეფესა საკარდე აეშენებინა, ისარჩები მარმარილო ექმნა და სსვა-დასსვა რიგი თვეზნი უსხდა, და თვით მის ზირსა ჯდა.

ღ ე ქ ს ი

გულაი ტან კვცხლიანი, მტურკვანი, მოთამაშენი,
თქროსა საურთსანი, ცილებით დასამაშენი.

მთვარის მსგავსი ნაჲი მის საგუბრისა კიდეთა მოკლიდა.

ღ ე ქ ს ი

შიგა ზომადლი ალოსი შეწყობით შენაწერები,
სამის დღის მთვარისა მსგავსი ლურჯს ცასა შენამკურები

დღეუოკელ მეფე მის აკუნის ნახვად მივიდის და მისის კიდითა თვეზთა ცურვათა და ნავისა სულასა შექცევოდის.

ტ ა ე შ ი

ავზშია სჭერტდის მთვარესა, კარკვლავთა გორის გარესა²¹⁶.

მამინ მებადური იგი შევიდა, უცხო და საკვირველი იგი თვეზი მეფესა მიაერთა. რა მეფისა თვალმა იგი გაცივდა, დიდად იამა, და მონადირესა(თვის) ათასის ფლურის მიცემა ბრძანა. ერთმა მისმა კაღნიერმა ვეზირმან საწვრთელი ჰირი აიღო და ნანჩარად მეფესა მოახსენა

ღ ე ქ ს ი :

თქვნიმტა გული ნათელი ნათლის წყაროთამც დიანო,
შენი შეჯახვილნი უკვდავად დაუჭნობელად ჰტიანო

მონადირენი ურიცხვნი არიან და ზღვასა შინა თვეზნი უამრავი. თუცა თითოსა თვეზის ძღობისათვის ათასთა ფლურთა მისცემთ, არა რომელი საუნჯელა დარჩებისო, და არცა ქვეყნით უზომი შემოსავალი ჩანანო. ერთისა თვეზისა ფასი რაჲა, ანუ მონადირისა რა ნიჭიაო? წუალობადა სამსახურისა სათუროს ხამს და რისხვაცა შეგოდების მსგავსიო.

მოახსენა ღექსი

ტვარს თუ ასი საწყევლი წუალი ჩავიდეს ზომითა,
თუ მამი ორასს ჩაასხამ, დაზიანდების ცდომითა.

მეფემ უბრძანა: რადგან ათასი ფლური მიცემად კბრძანე, აწ ჩემი სიტყვა ვით გავცრუდეთო?—მან მოახსენა: ესეთსა მიზნსა მოგახსენებ, სიტყვა არ გაცივდესო, და აღარცა კოდენი მიესცეთო. მას ჰკითხეთ, თვეზი ესე მამა-

²¹⁶ კარიანტი: კარკვლავთა გორის გარესა.

ღია თუ დედალიო? თუცა დედლობა მოგახსენოს, მამალი სთხოვე, და თუ მამლობა თქვას, უბრძანე დედალიცა მომკარე ამის ტოლად, და ათას ფულურს მოგცემ-თქო. იგი მას კერ მოიყვანს და დაღონებული წავაო.

ჭკითხა მეუთმა: ეს თუეზი მამალია, თუ დედალიო? მუბადურსა მას ბრძენთა სწავლებითა გამოცდილება ესწავლა და სიტყუა იგი იცოდა, და მეუთის კითხულობაცა შეიგნა, რომლისა მიზეზისათვის იტყოდა. მაშინ ცურვისა საგონებელი რჩევისა ზღვასა შეაცურვა სიტყუისა მარგალიტისა ჰონისათვის, და ბრძენთა მათ ნასწავლები სიტყუა მოაგონდა და მოახსენა: **ეს თუეზი აკუშიაო, რომელი არცა მამალია და არცა დედალი.** — მეუთს იამა და კვირისა ზედა გაწერა, და მას კაცსა ორი ათასი ფულური უბოძა, და ესეთსა მეუთისა წყალობასა მიხვდა. ამისთვის, ცოდნისათვის ჭირის თაჲს დებასა და ბრძენთ სამსახურსა არა რა ზიანი სდევსო. ამისთვის უთქვამთ ბრძენთა

შ ა ი რ ი

სიბრძნეს კვადე, სიბრძნითა მატევი მოიკებინ, უცოდინარნი ჰბუენი ჩილად არ კლირებინ. ცოდნა შესძინებს არბნებსა, კინცა კინ საღ იქმნებინ, და ქვედას ხარისხით საზუოდ ავლებ და ამაღლდებინ!

მოღვაწემ უთხრა: აწე რადგან დაეინებისა ხელისა საძებრად გზათა თურხითა ჭზომ, რაცა მე შემოდლია სწავლასა და თქმისა არ დაგაკლებ, და იჯავის გამოთარგმანებასა, და შეგონების რიცხსა წამსა არ მოგაცდენო. სტუმარმა თვისი საქმე დაუტკვა და მრავალი ყამი კბრაულისა ენისა სწავლასა შინა დააღამა, და მის ენისა სწავლებასა უმატებდა. იგი მის მიხედომზუდ დამცირდებოდა და რამდენსაც წერთისა ნერვსა მისის გონებისა საშროშნეთა შიგა დაუნერგვიდა, მისი შტონი უცოდინრობისა ხილსა ამრავლებდა.

ფისტიკურნი

თუ მოწუალების საუნჯიდაჲე კაცსა წყალობა არ ჭბობებია, ცდა არას არტებს, რაღას იჭირვის, დაეინება-უე რად მოსძებია?

დღესა ერთსა მოღვაწემან მან უთხრა: საქმესა მხელსა ხელ-ჭუე და მძიმესა ტვირთსა ზურგი მიამყარ. შენი ენა ამა მეტუეულებისათვის კერ მოდრკობს, და შენთა გონებათა ამა საუბრისა მიხედობა არა აქვსო. აწ დამიჯერე და ესე საქმე დაუტკე. რომელიც მინდორი შენი სატარებელი არ იუოს, თურხს ნუ დაადგამო.

უთხრა შაირი

არ იქმნებოდეს: ნუ გინდა, კერა იქ ცუდად მშრომელი, ბრალია—ყამი წარულია, სხუა რამ ისაქმე რომელი. ბრძენთ მცნებას ნუ გარდაჭხდები შენის ნებისა მინდომელი, და ერთს გზას კერ მიხვდე, რად ექებ, თუცაა გაუზომელი?

შენი სიერმითგან ნასწავლები ენა დაგიტკეება და მშობელთა შენთა უსწავ-

ლელთა ენასა ზედა სცდები, — ესე სწავლისა გზასა შორს დაჩხოძიაო. — სტუმარმა უთხრა:

— მათ გარდასრულთა, რომელთა უგუნურად და უმეცრებით უკლიათ, მათი ბაძი მე ჭკვათაგან დამშორებია. მე იგინი საქირლად მიჩინან და თავსედად ვახსენებ. მე მათის აღბაძებით გზასა არ მოვსცდები და სწორესა სელასა არ გავამრუდებო. ბოროტის მიბაძვა ეშმათა სტროლაზიაო. წრფელი გზა კეთილობის შარა არის. ჩხვილთა ურმათა ხუსულისა შენება ერთი რამ ხელოვნება ჭკობათ, და რა აღორძნებთან, ცრუ-მამურალობა გამოუჩნდებათ; და მართლისა სახლისა მაშენებელნი კეთილად შერებთან და თვალ-მახვილობითა ნათლის ბრწყინებლებასა ხელკენ.

თქვა შაირი

გინც მაგალითის ფარდაგსა კელტის და დაერიდება,
მაშინ სცნობს სწორე ნათელსა, რაც არის მისი დიდება.
მომრთველს და მცნობსა საშუალ ჭქეს დიდი კიდის-კიდობა,
და გამომრჩეული დაკითს ჭტავს, მაგალითს აჭან ბინდება.

მოდევნე უთხრა: ჩემი შეგონება არცა ერთი დამიჯერე, და აწ მეშინიან შარისა ამის დასასრული სინანულისა შენობასა მივიდესო. შენ ხომ ფრანგული ენისა სწავლული ხარ, და შენთ ტომთა და კვართ სიტყვა ძალ-გიცს? აწ რადგან მიწვიე ებრაულსა უბნობ, არამც ეგ შენი ენაცა დაგავიწყდეს, და კვლარცა ებრაული ისწავლო და საკიცხულად დაიდგაო!

უთხრა ლექსი

გარნივე სულის მიცემა, ენახომცა მისნი სახენი
სული დაესთმე და გერ ენახე, ესრე მომედგა მახენი

ესე საქმე მის მადრანისა საქმესა ჭტავს, რომელმან კაპისა გოგვისა სწავლა დაიწყო და თვისიც დააიწყდა. სტუმარმან ჭკითხა, როგორ ეოფილაო?

მწირმა თქვა არაკი

მოუუბნებათ, ერთმა მფრინველმა მადრანმა ნახა კაგაბი ერთი, მიწაზე მტოტვარე. მის შეწინიერთა სულითა და აჭა-იქ მიმოვლითა მნახველთა მცნებასა მი-სტაცება.

ღ ე ქ ს ი

ერთხელ მტოტვარი გიხილე, სული წამართვი სულაო,
კვლავ გამოგოგდი — სახლეთა სული გაკეთნო სრულაო!

მას მადრანსა კაგების სულა დია მოუწონა. მისი მივლა-მოვლა და გოგმანი დიდად გაუკვირდა. მისისა სიარულისა სწავლა გულმან მისმან მეტად მოინება, მისის ტარებისა უცხოობასა მისი გონება ეტრფილა. კაგების სამსახუროდ მონობის კალთა წელთა ჩაიკეცა, სმისა და ჭამისაგან სული აიღო და მისს მსტავსს სიარულს ცდილობდა, და კაგების უკან დევნიათ მისის გოგმანისა სუთურსა იქ-მოდ და იტყორდა ლექსსა.

ღ ე ქ ს ი

კაკაბი დარბის გოგამნით, კლის სულითა სკაიარულოთ,
მე უგან გოჭლობით დავსდეე მის სულის სწავლასა კელითა!

დღესა ერთსა კაკაბმა უთხრა: ჰირ-ზანგო, დევისა მსკაცოსო! შენ მიწვიე
უგან მდეე, ჩემსა სულასა და ჭტყვასა ცდილობ, ესე რად მოგინებებია? მადრან-
მა უთხრა: კაშკაშით მოცინარუო და სახე შეგნიერო,

ღ ე ქ ს ი

შენმა სულამ გული წამართვა, თან გაიტანა რუბულმან,
უგან საძებრად მივსდიეე ცრემლით არ დაწუნარუბულმან!

დაიჭურე, შენის გოგამნის ნდომამ გული და ცნობა წამგვარა. რატადა ხა-
ნი ფერხსა შენსა ჭეეშე ეიუოფები, მაგა შენისა სულისა სწავლება მომიწადინებია,
ამისთვის რამე უადრესობის ფერხი ჩემთა ამხანაგთა თავსა დაეადგაო! კაკაბსა
გაეცინა და თქვა:

ტ ა ე შ ი

მიკვირს და გამკვირებია: ნეტარ, შენ ვინ და მე ვინო?

ჩემი სულა სხვისა ატუბულუბისაგან არის და შენი ხინხილი შენის ატუბულუ-
ბითა. ესენი არას საქმით არ შეიცვლებიან, არცა სწავლებით ისწავლებისო. ჩე-
მი გოგამნი სხვის რიგით არის და შენი ხელტომა სხვის სახითაო!

უთხრა ტაეში

ტყა გაუსინჯე საქმესა შენ სად მიხვალ და აქ მე სა?

ამა საგონებულისა და ამა სწავლების ცდისათვის თავს ნუ ამრბობო,—

უთხრა ტაეში

დაუტყეე ესე მშვილდი, მელაკთა შენთა დასაბილდი!

მადრანმა უთხრა: რადგან ერთი საქმე ხელად ავიდე, დასაშლელისა სიტ-
ყვითა აღარ გაუშუგებო, სახამდისი ჩემსა საწადელსა ხელთა არ ვიგდე, ფერხსა
უგან აღარ უგუვსდგამო.

უთხრა ღექსი

მოცდის ნაჲ ნაღელის ზღვასა შეკაცურეე სარგებულად,
ან დავინთქმი, ან მარგალიტს ამოვიღებ, ვიგდე ხელად!

უხადომ მერმულა მცირესა ხანსა სდივა, და კერცა მისი გოგვა ისწავა და
თვისი სიარულიც დაიწვიდა; დიდის ცდითა მისი სულა კვლარ მოიგონა.

ეს არაკი ამხედ მოვიყვანე, სცნა, რომე ცრუდ შრომა თავს გიღებია და
უმსკაცოსოსა და ურგუბსა საქმესა სცდილობ. თქმულა: უცუნური იგი არს, რა-
მელმანცა თვისი თავი ესეთსა საქმესა შიგა ჩააგდოს, მისი საფერო საგელო
არ იუოს. ესე არაკი მას ზედა მოვიდა; რადგან ხაბაზობა დაუტყეე და მხენ-
ლობა დაიწვიე, და ბოლოდ ორისავე ხელსნობისა თოკი ხელთაგან დაგვარდა,
და აწ სიგლასავისა და უცხოობისა ჭირთა გაბმულ სარ.

სტუმარმა მოღვაწეს სიტყვა არ მოუსმინა, და მცირეს ხანთა შამა-შამათა
ქნა დაავიწყდა და კერძადა ებრაული ენა ისწავლა.

თქვა ტაემი

იგი ხელით წავივიდა და არც ესე მოგივიდა:

ესე არს კაცისა მის არაგი, რომელმანცა თვისი ხელობა დაუტოგოს და
ესეთს საქმესა შეუდგეს, მისი სათური არ იყოს. ესე კარი მეფეთათვის სა-
ხსრკველად და კეთილად გამოსადეგი, ამაღ რომე ხელმწიფეთაგან გაიძრევა ხე-
ლის-უფალთა, და ჭკუენის მოურნეთა და გლეხთ მოკლა, და მოყვრის გადაღება
და მტკრთ მორბება ამით იცნობის.

უთქვამს ტაემი

არ მოძინდა ამ იგავთა უმეტრება კეთილ-ავთა!

არამც გიქმნია უგვარონი და აზბუნებანი გვარიანთა და კეთილთა კაცთა
გაუშირის-შირო, და ჭკუა მხატენი და საქმე შეუძლებელი მათდა ამხანაგად თქვე-
ნის კარის შეწყობების ასპარეზთა სწორად ატარო? რადესაც უგვართა მათდა
ამხანაგად შეიქმ, ვირე საქმე განუღებოდეს, თვისი თავი მათ ელევის უმაღესი
ჭკონათ. მაგრამ ეს უმართლესია, ორისა ცხენითაცა დეუნა უყონ, გვარიანთ
მტკერსაც კერ დაინახეონ:

თქვა ტაემი

ჯამშედის ჟამს ვით ჯდრების ხისა შინა მოთვალული?

შამა ესეთისა საქმისაგან გათრთხილება ხამს და რისხვის მოუღენისაცა
სამშინარა. ღმერთმან ნუ ჭქოს, თუცა ჯდამის ტომთა უფროს-უმცროსობა გას-
წორდა და უდარესთა კაცთა უდარესმა სიტყვის გება დაუწყო და ამხანაგურად
მოეჭება, ჭკუენა ადარ დაიცვის და დაზიანდება, და არეულობა და გაურბებლო-
ბა გამკაცლებს.

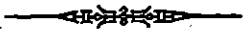
შირკული მეფენი ამა მიზნისათვის აზბუნებათა და აზ-გვართა კაცთა გვა-
რიანთა-თანა სასწავლოთა არ მისცემდენ და არცა შეწერლობის რიცხვისა ცოდ-
ნისათვის და იგავთა შეტუობინებდენ. თუცა ესეთი წესი დაიდების, ხელისა-
ნი სვეთა გამკეობისა საქმეთა შეერთენ, ანუ სვეთ გამკენი ხელისა-
ლობასა შეეციდენ, მეფობისა წესი ადრე მოიშლებს და ურიგობა და უგვა-
ნობა შეიქმნების. მერმე ავთა და უგვართა საჭურჭელი ადგილსა ჭკოკებს, და
ამა მიზნისა საქმის საქმელად მრავალი შეზარდებიან, და დროსა და ყამისა-
გან ნიშნებო გამოჩნდებიან და მისგან სიბოროტე გამრავლებიან. ჭკვიანთაგან
ხამს, სიბრძნისა სწავლა შემოკრებონ და მათი მოკლა იცოდენ* და შეცნირთ

*) ამ სიტყვებიდამ (და მათი შოკლა იცოდენ) დაწუებული, ვიდრე მე-502 გვერ-
დის მეხუთე ვეკარის (ზემოდამ) სიტყვებამდე—და ეშმათა შედგომამათა 1 მ: ვა-
რიანტს, რომელიც დანარჩენ სამთა ვარიანტთა უფროსად ვსცანიო და რომლიდამაც იწ-
ყობა შეითხველის თვალ-წინ მდებარე ტექსტი,—შინაარსი აკლია. ეს გამოტოვებული ად-
გილები ამოგაწუვეთ 2 მ: ვარიანტიდამ.

სწავლა დაიყურონ, რომე მისის სარგებლის ნათლის ბოუნითა, მათის გამოცდილებისა. ხილის გამოზრდითა მათი საქმე უგუნურება და უმეცრებასა მოეშორას.

თქვა მრჩობლად

ესეთი კაცი გიყვარდეს, ჭკუა სიბრძნეთა მშოველი:
ყური სმენასა მიაზურას, გული სწავლისა მშოველი.
სიტყვა მარგალიტს მიჭკანან, მოამბე ამომღებელსა,
ინელა ვინცა იპოვებს მარგალიტს სხვათ საქმებელსა.
ამ ჭრელს დაფარულს სადაფთა, რომელსა აქეს. ზე ბნელი,
ბეგრს კარგს მარგალიტს იპოვებს იგაეთა გამოძებნელი.

კ ა რ ი ი ბ.

**აუჩქარებლობისა, სიჭოვილისა და მოთმენისა, სიბოძიისა და
გამომჩიებისა უზროსად ვიფთათავან.**

კვალა მეფეთ მეფემან ბრძნისა ეურის მიპურობა მოიწება და შეჭრისა უტებოსისა სიტყვითა უბრძანა

ღ ე ქ ს ი,

დალოცა და უთხრა: **ბრძენო, შენ ჭებულა ზენა ზენად,
არ უნახავს კაცთა თვალსა ესეთა შენებრ დამაზ ენად!**

ესე ბრჯი მოვისმინე. კაცმან რომელმან თვისი ხელობა დაუტოოს და მისის საქმისა გზასა გარდახდეს, და რომელიც საქმე საქმნელი არ იუოს და მისსა წესსა არ მიჭკანდეს იგი მოინებოს, მისი საწყაღლის თვალდი დაუბნელდების და მერმელა თვისის საქმის ხელ-ყოფა აღარ შეეძლებსო.

თქვა ტაეში

ერთსა ხელი ვერ მოჭკიდა, სხვა გაეჭრა, გაკვიდა.

აწ ესეცა მიაბე, მეფეთ ჭრეა რომელია: კეთილი, და ჭიუხნის მოვლისა და სეუ-ბედნიერობის საფუძველი, და სინდოსლეში მოსაწონებელი და უმჯობესიო? მე მკათორმეტეს-კარსა შინა ვნახე, რომელსა შინა იწერა: **ადიდმან კანმან სი-**

მშვიდღე და მოთმინება თვისისა საქმისა სამკაულად შემზადოსო და გაკრძალების ტიპითი მიწვიე ცხოვრებასა თვისისა იტვირთოსო». აწე მე ამა მნელისა განსაღებულისა კარისა განმისა გააჭეობი, რომე ესე არ გამოიხლადეს. მეფეთათვის სიმშვიდღე სჯობა, ანუ უხეობა, ანუ სიმხნეო? შენი საგონებელი ძლიერთა ნასკეთა გამოძხინელა, და ესე უცხო ხვანჯი გამოძირკვიეო და განმარტებით გაარნიე და ამა არაგისა ხვაშაიდი სააჭმინოდ მანობეო.

შ ა ი რ ი

რა ბრძენმა შურად მიიღო მეფისა მის ნათქმულევი, სიტყვისა განმს კარი გაუღო, აჩვენა დაუსრულევი. თქვა თუ: «მეფეო, შენა უოკელი ნამარხულევი, და შენსა სიტყვასა მორჩილობს ხმელი და ზღვანი ულკეო».

იწვიე მეფეო, მეფეთ ბუნება დიდად და შატოისნად ამაღლებულა, ამისთვისა მის უკეთესი საქციელი მეფეთ არა ეჭირება რა. სიმშვიდით ლაშქარნი გაერთვულდებან, მოთმინით გლეხნი გამოძირდებან, ყმანი გაუმადრიულდებან. მშვიდობის უმჯობესი კაცის აგებულებასა შინა არა იქმნების რა. დიდ ბრძენთა ნათქვამად დარჩობილა: ამ სოფელს ბუნდირობისა და მის საიჭიოს საწადლის აღსრულების საქმე, მოთმინასა და სიმშვიდესა ზედა ჭიდიან. ეკ სამი სათნაობა რომელი ბრძენე, თუცა მეფეთა საქირთა, რომელთა მიერ უკდავად იქმნან, სამივე დიდად სასარგებლოა, მაგრამე გულოვნობა უოკელთა საქმეთა შინა ანუ კრთხელ, ანუ ორჯულ, და უმეტეს კმარების, მაგრამ სიუხუე და სიმშვიდე მიწვიე სახმარია. მაშე, უხეობა და მოთმინება სიმხნისა უმჯობესად ღაიღების. უხეობისა სარგებელიცა მრავალია, ამით რომე მეფეთაგან საუკედური დაეღებათ, მაგრამე სიმშვიდე და მოთმინა დიდსა და მცირეზედ სასწაულა. სიმშვიდე მადლისა და მდაბლისა, ლაშქრისა და გლეხისა სასარგებლოა. მაშე, სიმშვიდე და მოთმინა უოკელთა უმჯობესიაო.

უთხრა შაირო

უოკელი სიკეთე კაცს არგებს: კაცურად გააყვებსა, მაგრამ სიმშვიდე ხმელეთსა დაუპყრობს, მერმე აცებსა, მშვიდს გარდარჩევენ მარჯუენით, გააყრავენ კაცებსა, და აქ ურკას გარდაურჩება, იქ—ჯოჯოხეთის ტყაცებსა.

ერთს ბრძენს უთქვამს: ერთის მკედის ცალი წვერი რომე მე ხელთ მეზრას და ცალი წვერი—უოკლისა ჭკუანისა კაცთა, რაგინდ ეცადნენ ვერ გასწვიეტნო. თუცა იგინი მათუოლხევენ, მე არა გაუსწვიე, და თუცა იგინი გასწვიენ, მე მოუშვებო, ესე იგი არს—სიმშვიდე და ჩემი მოთმინება ესოდნია. ჭკუანისა კაცთა თანა ცხოვრება ძალმიცნო და უოკელსა ჭკუანისა ზედა შემტოდესა და შეუტოდებულზედ მოწყალება და შებრალება გამოიგიაო.

თქვა ლექსი

მე იმა მკედსა ეპივარ, იგი გლას თვისსა მცნებასა, ის ჩემს საწადელს არა იქმს, მე უოკთ მისსავე ნებასა.

ესეც უნდა იცოდეთ, მეფობის საფუძველსა და სამირკველსა მრავალი მორთული ხერხი შეუდგეს. ქვეყნის მფლობელთათვის სიმშვიდე და გამოძიება დაიკეთილი სამკაულა, ამაღრომე უბნალო სისხლსა და მონახვევსა საჭონელსა კერძალებოდეს; რადგან იგინი კეთილის მოქმედთა კეთილის მიმნიჭებულნი არიან, და ბოროტის მოქმედთა რისხვით მამნიებულნი, მადლად მდაბალთა, და დიდთა და მცირეთა გამკენი, თუცა მათი ბუნება სიმშვიდითა და გარდადვით შეპყრობილი არა აქვსთ, უცდილოდ ერთისა უმსგავსოს რისხვითა მრავალსა თემსა მოაოხრებენ, აჩქარებთა და გულ-ფიცხელობითა ქვეყნასა შეაურკებენ, მრავალი სახლი სიკვდილსა და ურიცხვი საჭონელი განხვევას მიეცემს.

თქვა შაირო

უამთა მეფისა ბრძანება მის უხანოსა ხანისა
 მართებს სინჯუდექს მრავალგზის, ხან ეს არჩიოს ხან ისა,
 რაც ბოროტია არა ქმნას გულისა მოსაფხანისა,
 და თვარა მრავალი წახლება ქალაქი, შეგა ხანისა.

რომელმანც მეფემან უხვევის წყლითა სიგლასაკისა მტკერი ყმისა და დროს შირიდაძე ჩამოუბანოს და სიმხნისა ცუცხლითა მტერთა და ორგულთა სულისა ზეინი უშრეტად დაწვას, თუცა სიმშვიდისა გამოძიებისა სათავნოსაგან უქონელი იქმნების, მცირის შრომითა სიუხვისა და სიმხნისა წყაროსა სათავესა დააშრობს, და ერთისა წამისა ხანსა ათასსა მტერსა სულსა თვისსა აუჩქნს; მაგრამ თუცა სიუხვისა გზა ვიწრო აქენდეს, ანუ სიმხნისა ახმაჩვას შინა კეთილად ვერ მოასპარეზობდეს, სიმშვიდითა, მოთმინებითა და გულ-ტბილობითა, სიწყინარითა და აუჩქარებლობითა უმანი, და ლაშქარნი (და) გლეხნი მდრიულ ქმნებიან და ჭეყუნისა კაცთა ერთგულად სამსახურისა ჟაკვითა დაბმა შეუძლია.

თქვა ჩახრუსული

ეს არს კეთილი, არ მოკეთილი, ვარდისებრ შირი გქონდეს გაშლილად,
 კაცრიულ თქმთა, ვით გასაჩემთა, ასუნელვებუ რისხვად დაშლილად,
 გაიწეობ ერსა, ჭახუგსა, ბერსა, კერაუის ნახო მაშინ აშლილად,
 და თემი ათეთრო სიმშვიდით ერთო, არ შეუცვალო გული მაშლილად.

სიმშვიდის კვაში ერთს საქმეზედ დაუდგომელად და სიტყვა გარდაცვლასკედ არ შექმნას, თვარამ ერთს საქმეზედ დაუდგომლობით სიმშვიდე უბოროტე არ იქმნება. კაცმან რაგინ მრავალი გამოიძიოს და სიმშვიდე დიდად მოაჭირვოს, თუცა ბოლოდ უგუნურება და საქმეზედ დაუდგომელობა (აქვს,) მის სიკეთეს დასასრულსა ბუნება სუსტობასკედ მისწყურავს და მას უოკელი სიმშვიდე და გასინჯულობა ცუდი და უნაყოფო შექმნებისო.

უთხრა ლექსი

მიმედ ღებ მოთმინებითა, წესად დაიდვე უოკება,
 ვინ სულგრძელებდეს, დაპურობს, შერჩება სასელოკება.

მეფეთა უხამსთ მოთმინებისა და გაერძლებისა დროსა თვისსა ნებასა არა მიჰყუეს, რისხვისა უამსა ეშმაკისა მორჩილებასა არა შეუდგეს, ამისთვის რამე რისხვა გაჟდა ეშმაკის კეისრისა, რომლისაგან ცენტელი ადრეინების; ესეთი ხეა, რომლის ნაყოფი მოწყენა და სასიანანულოა. უთქვამთ, სიმშვიდე მოციქულთ მსგავსება არისა და გულის წყრომა მსგავსა ბუნება* და ეშმათა შედგომაჲაო. მართლთა ბრძენთა დაუძტივნიებათ: ვირე კაცი გულის წყრომასა არ მოეკრევის, სიძარტელისა და სიკეთის ხარისხთა ვერ აღხდებისო. ბრძენთა და ფილოსოფოსთა აღუწერათ, რომე ერთს ბრძენსა კედრებიან: ბუნებასა შინა რომელიც უმჯობესი იყოს, იგი ერთისა სიტყვითა გამოგვიტყვადე, რომლისა დასწავლას კეთილად შეეძლოთო. მან უბრძანა:

— რისხვისა მოკვეთა ყოველთა კეთილობათა უმჯობესი და უშატოლსნოსაო, და გულის წყრომის მოუთმენელობა ელკლის სასირცხლას და სიბოროტის შესაგრებელაო.

უთხნა შიარო

რისხვა მსგავსია ძაღლისა, აგრევე მხეცისა ბუნება,
 შურსა და რისხვას ამრავლებს იგი ეშმაკისა ცდუნება;
 რისხვაჲ ჟოჯოხეთისა სუხისა ახლო სუნება,
 და რისხვას კრიდე, გონებით მოიგე მად დაუმუნება.

ამისიცა ცოდნა ხამს: მეფენი მცოდნინართა და სწავლის მეცნიერთა და სიბრძნით გამოარჩეულს კეზირს ამაღ იყოლაიებენ, თუცა გულის წყრომისა და ამპარტყანებისა და სიმაღლის ქარმან მათის სიმშვიდის ჭკვის ხეაჲი გასაბნეველად მოინდომოს, მისისა განმზრახველობის უფალმან—კეზირმან შეგონებითა მას მოუაროს, და უმჯობესი გზა დაინახოს, და აუჩქარებლობის შარაზად ფერხი დაადგმეინოს, რომე ღვთის მიერის ბედნიერობითა ყოველივე საჭმე წარემართოს, და სადაცა მიმართოს, მძლეობა და სიკეთილობა თანა ჭეუებოდეს, და სიხარული და მხარულება თან აახლოს, და თუცა ბუნება ხვსა რასმე ზედა მიუდრკეს და გაუსინჯავად უმსგავსო რამე ბრძანოს, მანვე მჩჩეველმან და ერთგულმან კეზირმან მისი საცდური და საზიანო გამართოს, და უგუნურობა იგი და უმართებულო კეთილად და წესიერად აქმნიოს, მის მსგავსად, რაგვარადაც ჭინდოთ მეფის ორგულთ ორგულებასა ზედა იქმნაო. რამი ჭკითხა, როგორ ყოფილაო?

ბანამან თქვა არაჲი

თქმულა, ინდოეთს ერთი მეფე იყო, სახელად ილარ ერქვა. დიდისა დიდებისა, საჭურჭლისა და მოკრძმისა ჰატრონი (იყო).

თქმულა ჩახრუხაუდი.

მისი სკე-ბედი, ყოველთა მხედი, თემნი დაეკვა საფარველითა,
 მისი ხრძალი მძლე, მტერთა ორგულთ მზვლე, სიტყვათ სჯულისა წესთა კელითა.

მას უამად მუოფთა მეფეთაგან სიმაღლესა და მძლეობაზედ უადრესობა მოეპოვა, დიდ-დიდთა ხელმწიფეთა ზედა უშატოლსნესი ნიშანი გამოჩნებოდა. ორ-

ნი ძენი ჭეკუეს ესეთი, მზე სინათლესა მათისა ჰიარის სახისაგან მოიტაცებდა და მთავარე მათის საუბრისაგან გარეულ იყო და ცისა ფლორესა²¹⁶ შინა თავსა ბრუ ესმობდა, წარბნი მეომართა მშვილდისა მსგავსად კაცთა გულისა საყრავად სურვილის ისრისათვის მოეზიდათ, ქოჩორა, ბრძენთა გამახულებული, ჭაჭკთაებრ სიყვარულით შემბოროტილებული და თმისა სახლითა განმზიდველი მსენონთა შინა მიჭეკნდა, მათსა ღაპარაკისა მოსმენა სულსა მიიტაცებდა, კვიპროზი მოარული კველუცთა ფერსთა უუეთა შინა დაუფლობდა, კაცთა გულისა მომატუეუარისა სულისაგან გნოლსა თვისი გოგვა დავიწყებოდა.

უთქვამთ ლექსი

ერთი ღალს გვანდა წყლიანსა, ჰიარი ბალახში მერთოღვარე,
მეორე ვარდასა გაშლილსა სიტურთუე გაუზომარე.

ცხანდ სარონი, კეთილ სახენი, საქციელ შეგობილნი, სიბრძნისა ნერგნი და მეცნიერებისა შტონი გარდუფანჩათ, ზრო შენეიერნი, აგებულეა კეთილნი, სანდომობა გონებათა გამლიკებულნი.

ლექსი

ცის ჭეკუე არვის უნახავს მისთანა სახე თვალითა,
ხატისა გაწყობილობა ვერ უძღონ ნათალითა.

ერთსა მას სოილიმანი ეწოდა, და მეორესა — შაჰისთანნი და ღედასა მათსა — ირანდუსტ. ესეთი შენეიერი იყო, კაცსა გულს წაუსემიდა. მისისა ჰიარისა კველუცობასა მზის რძალი ესრე შეეწუხებინა, ფარდაგსა უგან იძალებოდა, მისისა წინამოს სისუტუქითა დაღონებით ნარდიონი მიტრეხილ-მოტრეხილი იყო.

თქვა მჩჩობლედი

ერთსა შენებისა თავის თმა გაეუო გაციდებულად,
ერთსა საწადელი ათასის ნდომითა მოკიდებულად.

მის ხატსა: იის სამოყესოდ ვარდი ესროლა შორითა,
იანი ვარდასა დამზერით სტურეტდა ჭერეტითა რრითა.

დალალი ამბრისაებრი, მეშეთა უმჯობე სუნებით,
საგდებლად შემოესვივა მზის ყელისათვის ბუნებით.

მეუთისა გულსა ორნივე სასურველნი ძენი და მარგალიტის უმჯობესი ცოლი დიდისა სიყვარულითა უეგარდა, უმათოდ გულსა დაწყნარებისა მოთმენა არა ჭჭონდა. ერთი კეზირი ჭეკუე, — სახელად ბილარ ეწოდა, რომლისა სახელი ჰიარბედნიერად გამოითარგმანების, — ესეთი ბრძენი იყო, ჭკვისა ანაქესსა ზედა გამოჩენილი, გამორჩევისა შინა სახელ დიდებულო, თანა-განმზრახობასა ზედა სმა განფენილი, სიბრძნისა გამოკვლევასა და საქმის მიხედომისათვის უბოკარი, მეცნიერებისა და კაცთ მოყვარებისა ნიშანი. მისსა ამაჰასა ჰიართა ზედა აღმოსჩენოდა, მეუთეთ ერთგული, სწორთა შემწე, გლეხთა მომხადრელებული. მის ჯამის ენოკანნი მის ჭეკასა ესეთისა ლექსითა იტყოდას

²¹⁷ გარიანტი: ცისა ფლორესა შინა.

შ ა ი რ ს ა :

გეზირო ბრძენო, ცნობილო, რიტორო სიტყვა გზინო,
მეფეთ საქმეთა მცხო და უმათათის ხსელთა მზიანო,
ერთგულთა მისთა მფარველო, არც შემცოდეთა ზიანო,
და მათთა მტერთა და ორგულთა გარჩევით მიზეზიანო.

ერთი რჩეული მწერალი ჭევა, სასულად დაბირ-ჭამალ ერჭვა. ესეთი მწე-
რალი იყო, ცა მისსა შემზადებულსა მიჰილდსა ვერ მოზიდევდა, და სფერო-
სა მდივანი გამოძიების ფერხსა მისის იგაკეთა სახლსა შინა ვერ შესდგმიდა. მი-
სი ნარხარი და შემჭკვრეული საუბარი სასვაშიადო საუნჯე იყო, და მისისა
გაღმისა ღრმში ნათლისა ელვარებისა სხივთა ჭკვანდა. უოველთა მხელთა იგაკეთა
საგონებელისა ადამტანეთა მიერ გახვრეტლის და სამყაროსა მწერალნი მას აჭე-
ბლან.

უთქვამთ შაირო

იგავის თქმით გაახარის ყოელი სული დანასულო,
რიტორთა და ბრძენთა დასნი მას შეექმნა დანასულო,
მწერალნი და მოლექსენი დაქაგრა დანასულო,
და მოუბარნი ესრე შექმნის, ვით დაეკლა დანას ულო.

ერთი თუთრი ჰილო ჭევა, ერთს უამსა ხმელეთისა გიღესა გაზომდა, მეო-
მართა ასპარეზთა შინა ჭაცეთა გბილითა შემუსვრიდა, ტინთა გლდეთა მკერდისა
ტაკებითა განთქადა, რეინა მთასა შინა ემალებოდა, თვით მთა იყო, გაუკუეთ-
ლობით რეინაჲ; კაკასისა მთა თვისითა ადგილით არ იძვრის, ესე მთის მსგა-
ესი ოთხითა სვეტითა ეტარებოდა.

მრჩობლელი

ვით ცა სინგურით შეღებო, მას კვანდა მონაწილთა რე,
ცის ორიონი კობნათ წერხაქ ნალები, ვით არე...
მისი ჩიჩვირი საგლებლად მობოკლვით აჭეს საჩენარე,
ვით გველ-კემაში მთიდაძე ჩამონათრევი ზენარე.
მისის სიდიდის შიშითა ხმელი იძროდეს რეუკითა,
ჭეუენა ფარსა მიჭკვანდა მის ფეხს ჭეუშ, ზომა წყუკითა.

ორნი მწვანენი ჰილონი ჭეუეს, ბედნიერობით ადმატბუღლენი. ტანად ალვან-
დისა მთისა ოდენნი, მათის ჩიჩვირისა ჩანგითა ურჩითა თაკვებთა ბურთებრ ას-
პარეზობდენ, და გურზთა მსგავსთა ფერხებითა თაგ-გაზიდულთა ჭედთა შემე-
სრეველენ და ბრალისა მსგავსითა ღოჯითა მათის მკერდით მოწის შტრათა ალ-
მოხუთებლენ და სვეტაკითა დანებითა ბადახშნის ღაღის ფერთა მტერთ კვამების
ღითობით აღმოსთხრიდენ.

შ ა ი რ ი

ღრუბლისა ფერნი სთქორეკდენ წვიმად მახვილსა დანას,
მეხნი იძროდეს ომის დღეს ღხინად მიანდათ ხანასა,
კბილითა სთიბდენ მებრძოლთა, ვითა მცელავი უანასა,
და ჩიჩვირით გცეთა ისროდენ, ვით მოჯირითე მანასა.

ორი აქლეში სხვა ჭკუანდა, ბუდის მათისა მსგავსი, უდაბურთ გამოკეთელნი, რომელთა დამკეს ერთსა ერთისა იულიმისა გავლა ძალეღვა. სულთქმის ხნისა ოდენსა (დროსა) ერთსა თემსა გაიბრუნდენ, გისურვი მშვილდად და შურები ისრად მოემართათ, უელი და მკრდი გურზის თარად იზურობდა. ბრძოლისა უამსა მიწასა პოლოტიკად შემზადებულა და დღით მიმდართა უკანჯისა მსგავსისა თურხისა სულითა მთავრულსა ბურთისა მინდროთა შინა გაიტაცებდა.

შ ა ი რ ი

უდაბნოს მზომნი ხალისით შემსგავსებულნი გულისთა, მძიმეთა ტვირთთა მზიდველნი შეძლება არ ნაგულეთა, ღამე განძაკიდებული მის სამძიმრითა კრულთა, და დღისით ბინდამდის კვალთა მთხრული პირითა წელულთა!

ერთი ცხენი ჭკუა, ძალი და მერანი, გეცხელ საოლაკანნი და ოქროს ლაგმოსანი; თუცა სადაკუს მიანებებდა, სულითა ნიაჟ-ჭარსა გასწრობდის, თემთა მომცველი წაღიკონი მისსა ნატურთაღსა ვერ ეწეოდის, ცისა მოვლასა თვისსა ჭრეკასა შინა მისთანა არა ენახს რა. მას სხვა ჯინბი არ შესწორებდა, ჭკუანოსა სიმრგველე მისთანა ძარღვ ნახამოკანსა არ დაუღასხავს.

შ ა ი რ ი

ცხენი უცხო და მერანი ძალი, სულა მოუწინარი, გაძლება შეუგებელი, სისწრაფით მისებრ ვინ არი, ჭარი ვერ მოეწოდდა, ვითა უღები მძინარი, და სადავით კარგა გაწერთილი, ნაქმნობა შენაძინარი

ერთი შემოღობილი სრმალი ჭქონდა, თვალთა და მარგალიტით მოოჭვილი, ფას დაუდებელი, ლაღითა და აღმასით შექერწილი, მნახკლთა მწკანე ფურცელი, მანანს სხმული ეგონებოდათ, ანუ ცის თურხედ ბრწინებულე ვარსკვლავად ხუზნებოდათ. მისი ბუნება და გვარი ჟავარდენისა ჭქონდა და მატანებრივ ჟინ-ჭკლის ფესური ესრე მოემინათ უკავილოვანად და მწერ-ფერთავანად—გონება გაცვიფრებოდა. იგი არა თუ სრმალი იყო, ღრუბელსა, ეგონებ, სისხლის ცვარ. მწოთლკარესა, ანუ მესსა ცეცხელ მერთოლკარესა (მიგვანდა.)

თქმულა შაირი

შრასის თურცულსა მიგვანდა, სხვა ფრად შექმნის მწკანენი; ბანაჯის ბოსტანთ აღკანთ რტოს ექმნის დასაკვანენი. ნინოფი წყალთა იმაღვის, არ მიკვირს მუნ საკანენი, და მას მსგავსსა ნინოფისასა წყალი დვას დასაბახენი.

მას მეფესა ესენი ყოველივე ნაკეტნავად უუკარდა და ყოველთა ჭინდოელთა დიდებულთა და სხვათა მეფეთაგან ამათით თავი უმაღლესად მოჭქონდა. მას ჭკუანასა ჭურუმნი მრავალნი იუენეს და იგინი ყოველთა კაცთა წმიდად და სუულის თაკად მიანდათ. არა თუ მართალთა გნათა ვიდოდეს, მრუდსა კვალსა შესდგომოდენ და ურწუულსა კვლსა და უგუნურებისა უდაბნოთა ეტარებოდენ. რაზომცა მეფე კბეთსა უწესობასა უშლიდა, ცოდვილნი იგი მოუთმენებოდათ

თვისთა ჩვეულებათავე მისდევდენ, ამის გამო რჯულის სიყვარულისა და მათის სარწმუნოების შეუძრველობისათვის, მათგანნი მას შეუფას თორმეტი ათასი მოუგლა, და დღა-წული დაეტყვევა და სხელი აუღაფებინა და, ოთხასი მათგანი, სიბრძნითა და მეცნიერებით განთქმულნი, თვისის მალღის კარის მოსამსახურედ დაუყენა¹¹⁸, და იგინიცა შიშითა და გულის ტანჯვითა იმსახურებოდეს, ერთგულობის გზასა აჩვენებდენ, და შურის კებასა ცდილობდენ და სისხლის ძებნასა იგონებდენ.

ღამესა ერთსა მეფე მხიარული სასვენებელსა თვისსა დაწვა და დაემინა. შეიღ გზის ძლიერი ხმა შემოესმა, რომლისაგან გამერთალსა გაეღვიძა, და შემოფოთებულნი საგონებელსა ჩაარდა და ატრევე დაემინა. იხილა, ორი წითელი თყუნნი ეხმანა, რომელ მათის ელვარობისაგან თვალნი გაუშტერდეს: ბოლოზედ აქმართნენ და მეფეს ეურთხევა ჭკადრეს. გაეღვიძა ამისა გამოძიებულსა და კვლად მიემინა. ეხმანა ორი უცხრა ფერი იხვი და ერთი ღერღეტი ზურგს უკან უფრინებდენ, და შერქე წინარე დაუსხდენ, მეფე დალოცეს. ამაზედ გაეღვიძა, და მას სიზმარზედ გახუცებულ იყო და ატრევე ძილი მოერივა. ნახს სიზმარი, ერთი შქვანე გველი, უკათლით და თუთრით დაწინწელული, გარ უვლიდა, და გესლანნი იგი და საზარელად სახილავი მისსა სანდლისა მსგავსსა ფერხთა შემოელვარჭნა მეფესა შიშით გამოეღვიძა და ესეთსა სანახაუბსა რა ოცნებისა ფარდაგსა შინა ხედვდა, განცვიფრებისა შეეპურა, და რა მოაწუნა, ატრევე ძილის მანდატური ეწვივა და რულისა ჭევენასა წაიყენა. კვლად იხილა თვალთ: თავით ფერხამდე მოწინაებ სისხლით შესვარული იყო, ვითარცა ბადახმანისა ღაღითა და ფრანგ-ფესანდისა იატუნდითა შექმული. გაეღვიძა და დაღონებულმან შინა მოსამსახურეთა მოწოდება მოინება. ანაზად დილმანვე მიიტაცა. კვლად ნახს ერთი თუთრი ჭორო, თუ სოქვა, მესხავით კლდეში გაიჭრებოდა და სასურველსა სიცოცხლესავით ჩქარა მიზნობდა. მას ზედ შეჰვდა და შირი აღმოხატულსა მიაპურა, და მარტო ვიდოდა და რაზომცა მსახურთა უყოფოდა, კვრცა ერთი ჭეითი და კვრცა ცხენოსანი ორისა ჭეითის ფარემის მეტი ვერ გაიცნადა. მას სიზმართა შინა ესრე შეეშინა, ძლიერად შეხლტა და გამოეღვიძა. მუჭვესედ კვლავ ძილმან დასცა. იხილა თავსა ზედა ცეცსელი კვილებოდა და მისსა ჯღსა ჭევენა მოკვცა; შემოფოთებულსა ატრევე გაეღვიძა. შეშვიდედ, ძილისა ღვინისაგან შეხედდომან, ჩვენება იხილა: მფრინველი რამე თავსა ჭდა და ნისკარტითა ჭეორტნიდა. რა გაეღვიძა, ესეთი იყოვლა, ყოველნი სიანხლოვეს მყოფნი მოსამსახურენი და მონანი მუნ მოკრბეს, და დალიტთა ღირსად მოასლენი შემოფოთებულნი მოცვივეს. მეფემან დიდებულნი იგი სიმშვიდით გარე შეაჭცივნა და დაფარულისა ჩვენებისა შიშისა გამო გულ-მოკვეთილისა გველებერ და გველ ნაცემს კაცსავით იღვარჭნებოდა და ამას იგონებდა: ესე სხვა-და-სხვაჲ ჩვენება რამცა უნდა იყოს, რომელმან ძლიერებისა კალამმან დასახნა, ანუ რა ღნიოშნი დასნი ერთმანერთს უკან შეუდგესა?

¹¹⁸ გარიანტი: მოსამსახურედ შეესხა.

თქვა შაირი

ერთი ჯაგა ვინილე ზარისა უზარესა,
მან განულო, სხვაჲ მომიხდა ზედი-ზედ უარესა,
უძნელესი და უაჲკ თან მოქვეა ბავთთა წესა,
და ესოდენს ჭირსა ვინ გასძლებს: დიდი თუ უმცირესა?

იტყოდა: ესე ძილის შორისნი ვის გაკანდო, ანუ რომელსა ბრძენსა ავა-
ხსნეინო?

ტ ა ე შ ი

ვის გაკანდო ჩემი ზრუნვა, ან წამალი ვინ მიურვა?

ესეთისა კენესითა ღამისა სიგრძესა ათენებდა და წველიადისა სიბნელესა
უზიოდა და იტყოდა

შ ა ი რ ს ა,

ღამე გაგრძელდა, ემსგავსა ოხჯანსა საუკუნესა,
წველიადსა მოუკლებელსა²¹⁹, მის სულთა დამაჲმუნესა.
გუელს რად მიღამებ ცისკარო, თუ ზინარ შენსა უნესა,
და გამინათლებ თუ გინდა ღამესა დასაწუნესა!

გირემ განთიადისა ნათელი შირსა მოაბრუნებდა და ღამისა დაგრძელობა
წინამოთა ბრწყინვალეობისა მოქმედებასა იწყებდა, ქათურის რქანი ამხრის ღალიის
ადგილს ბესტულის წახრავი(ს) გარეშემო გამოჩნდებოდა, — ამ უოთით იყო.

ღ ე ქ შ ი

მიწის სახითა, მზის სიცხით მცირე ღებნება მიეცა,
შავის ნაღვლისა სარსმისა ღაცემად სვეტად მიეცა.

შერმე ადგა, ჭერუმნი რადგან მწიშნესა ხეანჯისა გამხსნელნი იყვნეს და
სიბრძნისა თარგმანებასა შინა ზედ მიწვენიღნი, მოიხმო და გაუსანჯავად და ბო-
ლოს გამოაუძიებულად, რადგა ჩვენება ზმანებოდა, უოკლეივე მათ უთხრა. მათ რა
ესე განსაკრთომელი სიზმარი მოისმინეს და მეუფისა შირსა შიშისა ნიშანი ნა-
ხეს, მათ მოასსენეს:

— ესეთი საზარელი ზმანება არცა ჩვენ გასმია და არცა სხვათა ჩვენები-
სა ამხსნელთა უურად უღიო, და თუცა მეფე გვადროებს, ჩვენ, თქვენნი შონანი
შეკვრებით, რომელიცა ეკეთისა სიზმრისა ასნისა წიგნები ბრძენთა ამხსნელთა
აღუწერიათ, დაესჩხრკეთ, და სრულობით გამოიკვლეეთ და მართალს შეტეობას
მოგახსენებთო, და თუ რამ საზიანო იქმნების, მისგან მოჩვენასაც კეთილის
გზით მოვიძიებთო.

თქვეს ღექსი

სიტყვისა მთქმელი სიტყვას სჩხრკეს: სიტყვას ძალი აქვს თუ რისა,
გაუსინჯავსა სიტყვასა ჩხავილი სულობან ტურისა!

მეფემ ატრე ქმნა, უბრძანა და იგინი გამოვიდეს, თვისად დასხდენ, და გულ-
ბორბოტობა, და ბუნების განჩვენებობა და შურის ძიება გამოაჩინეს, და ერთი

²¹⁹ გარიანტი: წველიადსა უკანასკნელსა.

მეორეს კტუოდა: ამ მკისსხლეშან და უწყალოშან ესოდენი ათასი მცირესა ხან-
თა ჩვენგანი მოსწყვიდა, და ჩვენი უნჯი და განძი მარბიელთა ქარსა დაატაცები-
ნა. აწ ყში ხელთა ჩვენთა მოცემულა, და ამა მიხესითა ჩვენი შური ვიძიოთო.
აწ თუ ჩვენ ამა ნაცულის ტებისა დროსა დაკარგავთ, მჭკაფა როდესღა იქმნებო!

თქვეს ღეჰსი

მტურობა, მკარღთა შემწყველი, ნდომასა შეუგებია,
კვამლსა გზა მიეცე გამოხდეს, დრო შეგხედეს საუბრებია.

საქმისა ამის უმჯობესი ესე არს: ამა მეუფესთანა ცუდი სიტუვა არ წაიც-
დინოთ, და დიდისა საცადლითა მას შიშის ზარი დაესცეთ და გერედ გაუწუოთ:
— ესე ზმანება ესრე ჩანს, შეიდი დიდი და საზარელი შიში სულისა აღმშო-
თებელი წაკვიდებიან, და თუცა ამათი გაშორება ენებაჲს, ამა საქმითა მოკუშო-
რებან: თქვენი სუ-სკიანობათა გამტენი, და რჩეულნი შინა ყმანი და ხარჯანი
უნდა სპეკალითა მოკუშვილითა ხრწილითა მოსწყვიდო, და მათი სისხლი და სხვა-
ნიცა რამენი ერთსა ავაზანთა ჩავსხათ, და მას შიგა ჩასჯდეთ, და მას ზედა
თაღცემულსა ლოცვანი ვეკითხოთ და მით დაიბანოთ; მერმე წყაროს წყლით
გაგრცხათ, ტანზედ ზეთები ზაგებელი გცხოთ, და განეურნებელი და განრომი-
ლი სადგომს მიბრძნდეთ. — რა ამა გაკუბითა მისსა მახლობელთა მოკაწყვედნებთ,
იგი მარტოდ დარჩების, მერმე მას ზედ მოვიცადლოთ. რადგან ყამს ამას გუ-
ლისა ჩვენისა ფერსნი მისის რისხვისა ქაცვთაგან დაკოდილია, იმედი გვაჭეს სა-
წადლის ხელითა სურვილის ვარდი მოკერიფოთ, და საქმით ძლიერი მტერი
სუსტობის ადგილს დაეთრეუნოთ და ჩვენი ნება აღვასრულოთო.

შ ა ი რ ი

გულსა რა შრომის ეკალი ეცა, დაუწუებს ტკენასა,
მაგრამ რა ნახავს საკარდეს, საღებინოდ მას სატკენასა
აღარ დარიდებს ეკლისა ნუნათა მათ შეზრუნასა,
და საწადლის კარდის საკრეულად აჭა-იქ იწყებს რბენასა!

ამა საქმისათვის ზაგული, კურაგობა და სჯულისა წინააღმდეგი შური
დასაკენეს, და მეუფესთან მივიდნენ და ესრე მოახსენეს

ღ ე ჭ ს ი:

მეუფო, შენი დალიჭი დიდმტა მადლოის სკიანად,
მზე გრძელობისა სან დაზმა შეგიმოკლდესო გვიანად!

ნათელმა მეფის გონებამან ესე ჩვენებანი საცხადოდ იპურას, ამა ზმანებათა
ნიშანი, ჭირი და ნადეული ზრუნვა და მოწყენისა კიდე არა არის რა. ჩვენ ამა
სიზმრისა მოვლენისა ესრე გვიცინა; თუცა მეუფე ჩვენსა სიტუვასა თვისად წამ-
ლად იწამლებს და ურად იღებს, მეფის საზიანოსა სხვათზედ გარდაკლებთ,
და მეუფისა ჭირსა მოკუშორებთ, და თუცა არა ისმნთ—ნება თქვენა დამტვიც-
დეს. დიდსა ჭირსა მოკლოდეთ და ქვეუნასა, და მეუფობასა და სიტოცხლესა დაუ-
სადმოთო. — მეუფე დიდად შემინდა, გაბუგებისა ბაჲსა შეეწვედია და სრულიად ცნო-

ბამ მიჭრიდა. რა ცნობა მოგვცა, უბრძანა: ხაშს ამისა გზებმა განმამარტოთო, რა-
მეღივ მარტებდეს მას შვეცადოთო.—მათ რა მათისა მზაკვარებისა თორნი გან-
ხურებულნი იხილეს, საცდურისა პურთა ცხობა დაუწყეს და ესრე მოახსენეს:

—ოინი იგი თვეზნი, ბოლოზე აღას ამართულნი, ოინი შენნი ძენი არიან;
გველი იგი თერხთა მობოკვლილი—ინანდუსტი; ოინი ჭრელნი ისენი—მწვანე ში-
ლონი; დიდი ღერღეტი—თეთრი შილო, და თოხარნი იგი ჯორო—კეთილ
მოარული თქვენი ცხენი; ოინი ქვეთნი ფარეზნი—ოინი ბედნიერი აქლეძნი;
ცეცხლი, რომელი თავსა გვეზებოდა—ბილაკარ კეზირი; მფრინველი, რომელი
თავსა გეორტნიდა—დაბირი-ჭამალ არის; სისხლით რომე ტანი შეგესვარა—
თქვენი შემეული ჟაკარდენი ხრმალი. ესე მისი ნიშანია, იგინი თქვენზედ იხმა-
რებენ და თქვენს ტანს სისხლით შესვრიან. ჰმა ჩვენებისა წამალი ჩვენ ეს გვი-
შოენია, თქვენი ოინივე ძენი მათის დედითურთ, და კეზირი, და დაბირი-ჭამალ,
ცხენი, შილონი და აქლეძნი იმ ხრმლით მოსწყვიდო. მათის სისხლისაგან ცო-
ტა-ცოტას მოვიღებთ; ხრმალი იგი შემუსრეთ და მით გავაზავებთ, ტაშტთა
ჩავასხამთ, და მას შიგა ჩავსვამთ და თუღ-ცემულისა ღოგვასა წავიკითხავთ,
და მის სისხლით მეფისა შუბლზედ ტილისმას დავსწერთ და მხართა და მკერდ-
სა გსცხებთ. ხაშსა ემისა ესრე მეოთხე სჯდუ, და მეჩემ წყლით იბანოთ, და გამ-
შრალს შაკვებულნი წეთები გცხოთ—და უოკვლი ბორატი განგემორებისო. მრ-
კალი გამოძიება ვუკოთ, და სხვის საჭმით კერა ღონე კერ დავიდევით თქვენის
მორჩენისაო.

უთხრეს ლექსი

ამ კალაღების მორჩენა თქვენი იქმნების ამითა.

ჩვენი თათბირი ეს არის, რაც გვითქვამს თქმითა სძმითა.

რა მეუფიან ესეთი სიტყვანი მოისმინა, გაშტურებისა სახმელმან მოთმინე-
ბისა და მძიმე უოფისა მათნი დაუწყა, მწუხარებისა ჭარმან მოცდისა და გასინ-
ჯვისა ზვინი დასტაცა და კერე უბრძანა: ჳი მოყვრობის სახით მტერნო, და
დევისა ბუნებისა მსგავსნო აღმადანნო ჩემი სიკვდილი თქვენის რჩევისა უმჯობე-
სიანო, და მარმენიოს სამსაღისა²⁰⁰ შესმა თქვენისა სიტყვისა უტბოხსიანო. ესენი,
რომელი მე ჩემთა სულთაგან უფრორე მივეარან, და ზოგნი ჩემის ქვეყანისა და
სამეფოსა სამეფულნი და სიმაღლისა და სიდიდისა აღმარმენიუებლნი(არიან,) თუცა
ესენი მოვსრა, მე სული რითღა შემრჩებთან, ანუ მას სიცოცხელსა რა ხელი ეე-
რებისო?

თქვა შაირი

მე სიცოცხლე მისთვის მინდა, ცოლს ვუმზურდუ ანუ შვილთა,
ანუ უმათა თან შეზრდილთა, ძვილს კმოვნოს საჭმე ძვილთა;
თუ არ მიყვანან, ბედს რას ექნენ, ცეცხლს მოკუდებ ვითა ცვილთა,
და ჩემის ნებით თავს მოკიკლავ, სულსა მივეცემ მალ მანვილთა!

თქვენ თურე სოლომონ ბრძნისა არავი არ გასმითო და მათის სიტყვი

²⁰⁰ ვარიანტი: მარმენიოს ს ა ს მ ღ ი ს ა .

სათვის მასუხის მიტება არ გულის ხმა გიყოფათათო.—ჭურჭრუნი ევედრებს: გვიბრძანეთ, როგორ უოფილაო.

მეფემან ბრძანა არაკო

უსიტყვათ, დიდი სოლომონ ბრძენი ესეთი მეფე იყო, თვისისა ნების გამოკლები და მისის წადილისა გამმართველი; კაცთა, ქაჯთა, და მიწაზედ მკაღთა და მფრინველთა მისის ბრძანების მოწილეების ზოსტერი სულის გამისა ზედა შემოკრეპათ; განტეხულებისა მწერალსა სელმწიფებისა რიგი მისის სიმართლის უდაში დაკრანებისა, მსტივისა და გამოძიების უნაგირი მისის ნაიჭარის მსგავსის მარჭეთისათვის ზურგთა დაკვება.

შ ა ი რ ი

ცამდე საუდარი დაუდგა, მზის უნათლესი სახელი, უამნი და დრონი მონობდეს; ჭეუენისა ბრძენი და ხელი, დეენი და ქაჯნი, რომელნი ჩვენს რჯულსა არ კახსლენი, და მფრინველნი, თვეზნი, პირუტყენი, მისის მონობის მძახელნი

დღესა ერთსა მას ანგლოზმან ერთისა სიძრითა უკვდავების წყალი მოუტანა და კერე უთხრა: ძღაერსა და მადალსა და უოკლისა მჭერობელსა მეუფესა²¹, რომელსა შენდა მოუცემია მოუშლელად მეფობისა საუდარი, ესე ნებასა შენსა ზედა მოუგდა: ანუ შესმად უკვდავების წყალი ესე, და ბოლოდ სიკვდილისა სასმელისა აღარ გეშინოდეს, და ანუ ადრე წარსულად ჭირისა საჭერობილისა გიწროებისაგან და მისულად ვრცელსა მას სამოთხესა, საჯანესა და განსასკუნებულსა.—სოლომონ განკვირებასა ჩაჯარდა და იტყოდა:

—სიცოცხლე ამისთვის კეთილ არს, რომე მეორედ მოსკლისა სავსტროსა შინა მრავალი სარგებელი კაცმან ხელთ იგდოს; და სიცოცხლის მინდორი ესეთი რამ არის, რომელსა შიგან ორისავე სოფლისა საბედნიერო თესლი დაითესეს, და სიკვდილისაგან უკვდავების ბედნიერობის ნაყოფი აღმოკვებების. ამას სოფლისა ხელი მოკლეა, რომელი მას გრძელსა ბედნიერობასა ვერ მისწვდების. მაშე, უოკლის გზით სიცოცხლის გემო მას უკვდავებას ვერ შეეღარება, მაგრამ სიკვდილისა წესსა სამს კაცი დასჭერდეს, სამიოდ დღე თუცაღა ესხნეს, ნებასა ღვთისასა უნდა ცდილობდესო.

თქვა ტაბეო

სიცოცხლეს ამას კეახი, სულის ზრუნვაზედ დადიოს!

ველაუ დაიკონა, რომე ადამიანთა, და ქაჯთა, და ქვე წარმკაღთა და მფრინველთა მოხუცებულნი მოკრიბოს და მათ გამოარჩევიოს, და რაჟცა მათ დასაკენან, მან იგი ქმნას. და უოკელთა მათ შემოკრეპულთა მის უკვდავებისა წყლისა შესმა ჭკითხა, და უოკელმან სულმან ესრე მოასხუნა: უკვდავების უმჯობესი რაჟა მქმნებისო?

²¹ ვარიანტი: მყრობელსა მეფესა.

მოახსენეს ღექსი

უკვდავებითა მოისთჳლუ დაუღუკუნული დღენია,
ბერთა და ურმთა სააჯოდ სასუეწრად ეს შეზენია.

სოლომონ იკითხა: აჲა მუოთუთაგან გარდა სხვა კინმე დარჩომილთა, რომე აჲა გუკუდღესო? მათ მოახსენეს:

— ბაბლანი აჲ არ არისო, და არცა თჳქენი ბრძანება მისკლიათ. სოლომონ მას საწყევლად ცხენი მიუკლინა და არა მოკიდა, მერმე ძალი მიუკლინა. და ძალი მივიდა, მაშინკე ბაბლანი გამოჴვეა და მოვიდა.

შ ა ი რ ი

მიგვირს, ესეთი ტუჴული რად მორთეს მათ მოჩმხითა,
საღმერთო წერილი მოშალეს, კაცნი დააბეს მახითა,
ღუეჴაჴნი, გინა ჰირუტუენი გვირჩევენ თჳქან რა სახითა,
და ამის მორწმუნეს ღაკუცა მესი თუალ დასანახითა!

სოლომონ უბრძანა: ერთი ძნელი საჴმე გამაჴირდა, შენის ბრძნისა რჩევისა ამა ხვანჯრისა გამოკება მნებაესო. — ბაბლანმა მოახსენა

ღ ე ქ ხ ი

მე კინ ვარ თჳქენის რჩევისა ცნობის მიწდომის გაკებად,
შენს ნატრუფალსაც არ კლირსუარ თავსა გვირგვინად დაღებად.

მე თჳქენი მონაჲ ვარ და თჳქენთვის გამწელებულისა ხვანჯრისა გამოკება მე ვით შემიძლიათ, ანუ შენისთანას ბრძნის მეფისაგან ესეთი რჩევა რა საკითხავიაო? მაგრამ მდაბლისათვის ჰატვიო და წყალობა ამალელებულის ხარისხთა მჴდომელისა და დიდებულისაგან არა საკვირველ არისო.

მოახსენა ღექსი

თჳქენ მზე ხართ, მე ერთი მცირე ნაჴვირწყალისა წონანი,
არა უცხოა დიდისგან გადიდ(ღ)ენ მცირე მონანი.

თუცა მაღალი მეფეთ მეფე ესეთსა წყალობასა მიეოთეს, გამწელებული იგი მიბრძანდესო, რაჲცა ჩემისა შემუსრვილისა გონებისაგან შეიძლების, მოკახსენებო. — სოლომონ უბრძანა:

— თუცა ცხენი სიკეთით ჴებულა და შემძლებლობით სრული, მაგრამ მას დანდობის მოლი არ უძოგნია, და არცა ერთგულობისა წყაროთაგან ცუარი უსკამსო.

თჳქვა შაირი

ცხენის მინდობა არა ხამს, მუხთალი არის ბუნებით,
ხარტაც მას მიჴკაცს, ხრმაღიცა, ნებით არის თუ უნებით,
სხვასა და ჰატრონს ორთავე ძალით მონებენ ცდუნებით,
და რომელიც სელსა მოჴკიდებს, მისია სხვის დაწუნებით!

დანდობა რომელსაც გამოუცოხნია, ანუ ერთგულობისა წესთა დამტვიცებულა.

თქვა შაირი

მაღლი მორჩილობს პატრონსა ერთგულობისა წესიას,
მომპოერის კარს უფავს ვაბითა და კენესითა,
წავა და სხვაგან გაძღება საჭმელითა უარესითა,
და მივა და მასვე მსასურებს, არ ეტევი: დავრჩე მე სითა?

მე თქვენგან წვევის ბრძანება მიუნდომედისა და ერთგულობის უტოღინა-
რისა პირით არ ვისმინე, მიმნდოსა და ერთ-პირის სიტყვით გასულა.—სოლო-
მონს მოუწონა და მერმე უკვდავების წყლის შესმის საიდუმლო მას ჭკითხა. ბაბ-
ღანმა მოახსენა:

— მაგა წუალსა მარტოა თქვენ შესვამთ, ანუ თქვენთა მოუყარეთა, და სა-
უყარელთაც მოუყასთა და უმათაც ასმევე, ანუ არაო? სოლომონ უბრძანა:

— მარტოა ჩემი ბრძანება, მე უნდა შეესვაო; სხვათა ამბი წილი არ დავ-
ღუბათო. ბაბღანმა მოახსენა:

— წე, მაღლო ხელმწიფე! შენ რომ ცოცხალი იყო, და უოკვენივე თქვენნი
საუყარენი, და მოუყარენი, და მეგობარნი, შეილენი, და სახლეულები და ნამსახურ-
ნი დაიხოცნენ, რა ღზინი, და შეება და სიცოცხლე გექმნებისო? ესეთისა სი-
ცოცხლისა გემო რა იქმნების? რომელსაც დღეგრძელობასა გაურისა ჭმუნვაა
აქვს რითღა გაისვენებსო?

თქვა შაირი

ამ სოფელს მოყურის ალერსი სასიხარულოდ დიდია,
მათ თანა ღზინი ნიდაგ არვისგან დასარდიდა.
საუყარელისა ჭურჭლასა ვით სჯობს საყარდის კიდი,
და თუ არა მყვანდეს, რა კიყო, უმათოდ ხმელზედ კვლიდა?..

სოლომონ ესეთი სიტყვები დია მოუწონა და ჭება შეასსა, გესლ-სამსალა
ნარკვსა სასმელსავით მოუკრიდა და, უკვდავებისა წყალი სადღათც მოეტანათ, მუნ-
კე წარგზავნა.

ესე არაჟი ამაღ მოკიუნე, რათა სცნათ, მე უმათოდ სიცოცხლე არ მინდა,
და ჩემი თუ მათი სიკვდილი მეტ-ნაკლებობით არ გაირჩევაო. ყოველსა მეუღობა-
სა და უოკელსა ჭვენიისა მშურობელობასა ბოლოდ დასასრული აქვს, და რა-
მელთაც ხელმწიფეთა რაღცა დიდება და პატრონება ჭჭონათ, ბოლოდ ამავე
მუნთლისა სოფლისგან უნებურად წაუუყვანათ და საფლავთა შინა დაუგრძლავთ.
ამა მოკვდავის ცხოვრებისათვის და უხანოსა უამისათვის ესეთსა დიდთა განსა-
ცვიფრებულთა საქმეთა შინა თურხი რასათვის შეგდგა, სელითა ჩემითა სკუ-სეი-
ნობისა და პატრონობის საფუძველი რად დავარღვიო? თუცა სსკა გურნება
რაღმე შეგობლიათ, შეგობით და ამისგან უადვილესითა საქმითა მეწიენითო.

უთხრა ტაუბი

ამ საქმის ქნა არ მოხდების, ჩემგან სცნით—არად, არა!

ჭურუმთ მოახსენეს: ცხონდი, მეუფო, უყენისამდე მართალი სიტყვა მწარეა

და ერთგულებით სწავლება—საწყენი. ჩვენ ესე გვიკვირს მეფის სიბრძნისაგან—
 სხვათ ვისმე სიცოცხლე თვისსა ბუნებასა და სიცოცხლეს ურჩევიაო, და მათის
 ცხოვრებისათვის თვისსა სასურველი სული ღამის გაწიროს, და სამკვიდროს და
 ჭკუანისაგან ხელი აიღოს და გულის შემატყვიართა სიტყვა არად შერაცხოს.
 ხამს უმიზნო რჩევა დაიჯეროსო და ტებილსა სულსა და ჭკუნის მპერობულო-
 ბასა უოკლეივე ანაცალოს. საქმე ესე რამ სასიხარულოა, ანუ რამ განსვენებო-
 სა მომატუებელია? ავისა და კარგის საეროს გარჩევა ამით არის, რომე უცო-
 ღველად და დაუზარებლად მოეჭიროეს. ყოველს ჭკვიანსა, რაცა რამ კეთილია,
 თვისისა თაისათვის უნდა უნდოდეს. მეფეთ წინაშე დაფარული არა არის რა.
 ეაცი მრავლის ჭირითა მოიგებს დიდებისა ხარისხთა და არცა ხელმწიფობისა
 საუჯეთა ნივთიან შემოკრებებან. აწ სიცოცხლისა მენაგისა დატყება და ბედნი-
 რობისა დაღიჭისაგან ხელის ახრა ჭკუის სელასა შინა შორავს. თუცა მეფის-
 ბუნება უჭირველად მზე-გრძელობს, ცოლი და შვილი არ დაადლება, და თუცა
 ხელმწიფე ცოცხალა, სამკაული და ხვასტანგი და მისანდო მსახურნი ადრე იშო-
 კებანო.

თქვეს ტაუბი

სხვა რომ არ იყოს, შენ იყო, შენი იქმნების ყოველი

მეფემ რა ეს სიტყვები მოისმინა და მათი მზაკვარება ყურად იღო, მეტად
 ჭმუნებაში ჩაერდა და საწოლსა წავიდა, და შეგების დრეფთით მოწყენის სუნა-
 სა შევიდა.

თქვა ლექსი

თუცა არ ძალ-მიცს ტყვილი ჩემი ვაწყო სხვასაო,
 ნაღელის სახლს შევად, ჩემს გულსა ვუამბობ შერისხვასაო.

მერმე დმერთსა ეაჯა და საკედრებელი ჰირი მიწასა დასდა, და ცხელისა
 ცრემლითა მიწასა დააღტობდა და გული უიძელობისა ცვცხლითა შეეწებოდა, და
 მოთმინებისა კალოს სუკასა წარტაცების ჭრმან მობურა და იტყოდა:

— ესე ჭირისა შავი ღრუბელი, რომელი ჩემზედა ნაღველსა წვამს, სადით
 აღმოხდა და ამა ჭმუნეისა დაშვარსა, რომელი სიცოცხლის საუნჯის მათორა-
 ჭებელია, რომლისა გზით მისამს განკველტო?

იტყოდა ლექსსა

მე ეიჯექ ერთსა ყურესა მჭერტელი საუარელისა,
 ნეტარ ვინ მიმცა ნაღველსა, ჭირთა მოცემად ჭრელისა!

აწ საუარულთა მოწვევად ვით გავიადვილო. მეთა და თანა მოდასეთა გა-
 რას უკან ჩემსა სიცოცხლის დღეთა რა განსვენება ექმნება? მენი ჩემნი თვალთა
 ჩემთა ჩენანი და გულთა ჭმუნეთა გამჭარებულნი და ჩემისა გარჯილის ცხოვრ-
 ბის სასონი, რომელნი ჩემისა სიკვდილისა შემდგომად მათი სასული ჩემდა ნა-
 ცვლად მეფედ აღიწერებან... მაშა, ჩემი მეფობა რადღა სახმარ იქმნებისო?

თქვა ლექსი

მამა არის ნატრულობს ამის მეტს ამას სოფელსა:
კეთილის შვილის უოლასა, მას მისსა სათნო მეოფელსა!

იჩნდებოდა, რომელი მზისა წყაროსაგან მისი უელ-უური უბრწევინჯალესად
კამკამებს და მთარისა ნათელს გარდამატებას, მისი შირის სასე სვე-სვიანთა
გამაშვებელი და მისნი თმანი ღრუბლიანის ღამისაგან უშაკესი ბნელ მორეულიაო.

თქვა შიარი

შიარი უბრო მთიები ჭკუენისა მანათობელად,
წარბნი ხელისა მთარისებრ მოხრილად, შესამკობელად,
მისის სხივითა მზის დისკო დამწარი, გასაქრობელად,
და მის ბაკეთაგან სპაკელთა წყალი სწვეთს დაუფერობელად.

აღრსით გულთა წამლებელი, მეგობრობითა სულის მიმტაცებელი ჩემი
ბილარ ვეზირი, რომლისა ნათელი რჩევა ძნელის საქმის მოსვლის და
მისა განმანათლებელი მზე არის და გულისა ნათლის მომხატვებელი სხივია, და
უოკელთა მრუმეთა განსაცდელთა შინა ბნელისა განმაქარებელია, მე უმისოდ
რამა კეთილი მექმნება?

თქვა ჩანრუსაული

მისი კალამი, მტერთ საკალამი დაუშრობელი თუ არ მეწია,
მეფობის ტახტი შეიქმნას ნახტი არკინ მექმნება შემამხვეწია.

თუცა დაბირ-ქამილ არა მეყვას, რომლისა საქმე და კალამისა სიმარჯვე ხელ-
მწიფობისა რიგსა აწესებს, მისი მშვიდობისა მეოფელი ფერხი ჩემსა პატრიარხ-
სა ტახტსა წინ დგომით არ აშვენებდეს, და თემთა გაგებსა. ჭკუენისა და საუნ-
ჯის მოკლასა და საგანძურთა შემოკრებასა არ იჭირვოდეს. მისი კალამი სა-
ბრძენა²²² და მისი რჩევა რომელი, მადლისა ცისა მაგალითისა დამსახულნი
მისთა თითთაგან სწავლობენ და ღრმა მსიტყველთა საუნარი მისისა ტახლისა
ნამუსრევი, და მისი ნაწერი აღრადლებისა ქვათებრ ღხინისა ბრწევინჯლებისა აღმა-
რძობებელიაო.

თქვა შიარი

ბუნება ჭკელი, ტან-სარო, თუცაღა ნახო ნარკვი,
ცუხელი და წყალი შეცული არც გაურით, არცა ნარკვი,
ბნელი ნათელზედ მიჯრდილი, მათ ერთმანერთზედ ნარკვი,
და ენა რიტორად მეითხველი, უსულოთ ნარნარ-ნარკვი!

თუცა ჩემი თუთრი ჰილო აღარა მეყვას, რომლისა ტუჯვი გასილესა მთა-
რესა ჭკავს და მადლისა მოჭკუვისაებრ მომართვით მაყალი, საგარეო საქმე და სა-
ნამბრო საზღვრები ვით დაიპურება, მტერთა ამაზე და კერატობა რით შეიტ-
ვობა? რადესა გასაცუდებელი წერილი ამა ორთა სახედეკელთა, რომელნი მასწავ-
ლებელნი და საქმეთა დამანახებელნი არიან, მათთა მატრიანეთა შინა აღიწერე-
ბიან, რომელნი მეფეთა დარაჯანი არიან, ესე სახედეკელნი თვალნი, რომლისა

²²² გარბანტი: მისი კალამი ს ი ბ მ ნ ე ა.

შემწეობის ნიშანი მეფობისთვის ურგებ იქმნებიან, და ჭკეუანის განწყობა და წერია და შერისხვა სრულდებით განჭარდებისო.

თქვა ლექსი

მრისხანე ბასრით ჭურჭელი, მტერთ უბრძოლველი ომითა,
ლოჯის წვერითა ზღუდეთა დამრღვევი ზედ მიდგომითა:

მტერთა სამძრად ვითლა მიემართო, თუცა ორნი იგი პილონი არა ბუეეს,
რომელნი ბრძოლისა უამსა დვარის სმათა მსგავსად მებრძოლთა წარბიტაცებენ და,
გრიგალსა ჭართაებრ, მტვერთა მსგავსად აღაფრქვევენო!

თქვა ლექსი

ჩიჩვირით საბელს მომართვენ, მას ჭრელად დაუგრესელსა,
მხართაგან თრთეთა მოფესურის გვირისა ძალისა მკვესელსა!

ამისა უამისა მტერთა რაზმი რითლა გატეხო, წუობისა დროსა მხედრობათა
მარჭათა ვითლა გავარჩიო სწრაფად-სწრაფად მოარულთა უაქლემოდ, რომელთა
სიბრძილსა ნიჭურისა შეკრიბინა მათს მტვერსა ვერ იხილვენ.

თქვა ლექსი

გიტ ცეცხლი ჭაცვთა ნაგზები, მისწვდის თაჲ ამაღლებულთა,
გელთა ჭარულად მკვალთა, ნახაჲ რაზმთ ამაღლებულთა!

რადა სისარული ვიპოვნო ამა სსსისარულთა ამაჲთა, ანუ მალაღი ბრძანება
ვითლა გაჭფინო ჭკეუანისა ზედა? არავის ჭარის მსგავსად მოიბედი, მარღუ-
ბასროსანი, მესის მსგავსი, ელვის უსწრაფესი ჩემი ცხენი, რომელი ჭარისა
ტატანთა როსტომის რაშის გულსა ჭურავს¹¹³, და სკერობათა შინა სიჩქარით,
ხოსროს შაზარდასშის ცხენსა წყაროსავით ცრემლსა დაათხევენებს¹¹⁴.

თქვა ჩახრუნხული

მლაიერი ცხენი მგლად შეკრაცხენი, შეტკეუბითა მტერთ დამცემელი,
გელს მუის გალკვდა, სისხლსა დალევაჲ, მისის მებრძოლთა სუნთა მცემელი
რადა სამღერელი ასპარეზობა. ანუ ღვაწლის მძლე მხედრობა მოვიწებო,
და მტერთ თაჲი ბრძოლის მოგებით ვითლა აკიტაცო? ჩემი მკეთელი სრმალი,
რომელი წყალსა ჭკავს და ჩსუბისა ცეცხლსა ზარბაზნსდით დაშრეტს, და ცეცხ-
ლებურ ელავს, და ჩემის ჭკეუანის შირის წყალი მისის შიშით მშვიდობით დარ-
ჩომილა.

თქვა ლექსი

ჩემს ღურჯას სრმალსა უკარი ახნია ზღვათა ფერა,
გიტ ცვარს მოუცავს იანი, ზედგომით შეუფურა!

ომისა შიგა რომელითლა ვიბრძოდე, თუცა ამთგან უიმედო შევიჭმნა? ჩემნი
საყოლნი ხელითა ჩემითა მოკსწყვიდნე. ჭკეუანს რადღა მოპინდების და სიცოცხ-
ლესა რადა გემო ექმნებისო?

¹¹³ ვარიანტი: გულსა ჭარავს და.

¹¹⁴ ვარიანტი: ცრემლსა დაათხევენებს და.

თქვა ტაეში

გის ასრე დღეინ სწრობია, ადრე სიკდილი სჯობია!

სიტუვა შეამოკლო. რა მეფე ერთსა დღესა და დამესა ესეთსა საგონებულისა ზღვასა ცურვედა, მისი რჩევისა მარგალიტი ხელთა საპერობად გერ ჭპოკა. სვებედნიერობისა გამგეთა შინა მეფისა მოწყენისა და დადრეჯის ეტვი შეკიდა. ბილარ კეზირმან თქვა:

— თუცა გამოკითხვასა კეცადო, მეფეთ მეფის ხვაშადის ძებნა მეფისა უბრძნებულად მარტებული არ არის და განწყესებასაცა შორავს, და თუცა ყურთ არა უჭურა და დაჟიდუმო, ერთგულობასა არა შეენისო. ირანდუხტთანა მივიდა, დალოცა, და ჭება შეასხა და მოახსენა

დექსი

შატოვის სრანი გიდგანან მოთარდაგული ნახლებით, მისიმე მთარველი იქმნების ზეცისა ძალნი ნახლებით!

თქვენსა სიბრძნესა არა რაჲ დათარული მინახავს, და რა მე ამაღლებულისა და ცათა მობაძვისა კარისა სამსახური მიწეია, და მით შატოხნებისა ხარისხი მიმოკნია, ჩემთვის მეფესა არა რაჲ დაუმალავს და არცა ერთსა წამსა ჩემად ურჩეველად სხვა საქმე არა უქმნია რა. გუშინ ორჯულ-სამჯურ ქურუმთა მოუწოდა და მათთანა რამე მოიუბნა. მასუკანით თავის წინა ზის და მოსწყენია და დაუდრეჯია. დღეს დედოფალი თქვენ ბრძანდებით და დღე და დამე მისისა გულისა მომალხენელი ხართ, მეფესა წინაშე კადნიერი და იმედიანი და საგონებლისა ხვანჯთა. გამომხსნელი. აწ შენ ძალ-გიცს მეფისა დადრეჯილობისა ცნობაჲ. თუცა ბრძანო(ს), წინაშე მივედ, საქმე გამოძიებით სცან და მეცა მაუწყე, ნუ თუ ავი რამე იეოს, და მე ადრეკე მისსა საქმესა შეეუდგეო, ამისთვის რომე ქურუმნი იგი მეფის მოლაღატე და მუხთაღნი არიან, ხერხით მოიკერატონ რამე და საქმე ესრე მისწურონ, ბოლომ სიმწარე და ჭმუნვა მოსამკოდ მოგვეცეს, და შერმელა სიმწუნარისა და გაუბის უოფა აღარას გვარგიაო.

მოახსენა ტაეში

გიდრელა საქმე არ ქმნილა, წამალი მანამდის ცდილას!

ირანდუხტ ეპასუხა: ჩემსა და მეფეს შუა სამდურავმა რამემ გამოკლო და სიტუკანი რომელნიმე ქუშნი ითქვა. აწ მრცხეკნიან მასთან შესულად და ბაგისა დაძურადო. გეზირმა მოახსენა:

— ეჭა, ჭეყნიერი ანგელოზო! ცოტა სამდურავი და შემოწერობა მოუყარულთ წესა, არათუ სიმძულავრისაცანო.

თქვა შაირი.

მე გაწყენ, შენ შემომწერები — წესია ამა სოფლისა.

უწყენლად ოდეს მოხდება მორცხეთა დინება ოფლისა? შემოწერომლად სუთუკა უოფაა ზე საყოფლისა, და მოუყარულთ შუა ხმირია ტრფილთ შირ-დაუყოფლისა.

ან შემოწერომისა უამი არ არის, რადგან მეფე ესრედ დაღრეჟილთა და გრძელსა და ძნელსა საგონებელსა ჩავარდნილთა და დიდი მოწყენა გულთა შესვლითა. ჩვენ მონათაგან მისი შებედა ან იგადრება, და კერცავენ თქვენგან კიდე უმჯობესისა განსაღებითა კარსა კერავინ გააღებს. მე თვით მრავალჯერ მასმითა: რაზომცა მოწყენილი ვიყო, თუჲა ირანდუხტს შემოსულს ვნახავო, მელხინება და ჭმუნვისა მისის წყენისაგან დაეხსნებო. მაშა, ამა საქმისა ცდასა ხელ-ჭეკ, და უოკელთა კაცთა კალი დაგადგო. ირანდუხტ მეფესა თანა შევიდა. შევნიერს სამსახურის უგანის ესე მოახსენა—

შ ა ი რ ი:

მოწყენა, სულთქმა, ნაღველი ოდენ ნუმცა გაჭკს ურვანი, რად დაღრეჟილ ხარ, რა გიმძიმს, სუნი შეიდი გჭირს თუ რვანი? შენით ხარობენ იგიცა, ვის აჭკან ცრუმელში ცურვანი, და შენ შეგნატრიან უოკელნი, არსად მასმითა მღურვანი!

ჭმუნვისა და საგონებელთა ჩავარდნისა მიზეზი რამაო? თუცა ქურუძითა რამე მოუსხენებათ და დაუნასკუბათ რამე, მონათა ხამს უბრძანო და ერთმანერ-თისა შეკითხულობითა და რჩევითა თქვენი სამსახური გაიმართოს - უო. მეფემ უბრძანა:

— ამა ამბავსა ნუ შეითხავ. თუცა ამას მოიხმენ, ცნობა წაგავა და მოწყენა და ვაება გაგიმრავლებსო. ირანდუხტ მოახსენა:

— რადგან თქვენს შეწყენასა თქვენნი სახლეულნი დაიჭურებენ, საზრუნავად არა კმა არს და მათთვის ჭირად თქვენი ბედნიერი სიმართლე უოკელის ვაების მოსკელის მომალხენებელიაო.

მოახსენა ტაეზი

ათასი სული, საყვარლად სრული, შენ გენაცვალოს ვით ძილსა რული! დემრთმან ნუ ჭეოს, დადაცათუ თქვენსა ამაღლებულსა გულსა სამძიმარი სწეოდეს, მაშინცა სიჩქარე უხამსია და არცა მოწყენისა თავისა მიცემა ხამს. კაცთა სიკეთისა ნიშანი ესე არს: ჭირთა შინა მეოკარება და გამაგრება მოიგოს და სიმტკიცის თერსზედ დაემყაროს. თუცა მტერთა სიკეთითა საზრუნავი რამე გაუმრავლდენ, სიხარულითა და მოუვარეთ შეუწუხებლობითა იყოფებოდეს; რომელიცა ადამის ტომს მოუხდეს, იგი დაითმინოს და, ბოლოს, რა საწადლის ში-რი თვალით ნახოს, დემრთსა მაღლობდეს და მისგან მონიჭებულად იტეოდეს.

ღ ე ქ ს ი

გულა, ჩემო, მოითმინე ზრუნვა უამით მოსაკალი: ხვალ კითხილად შეგეცელება მოცდას ვახშთა მოსაკალი.

მღვიმარე მეფე იგი არს, რომელსაც საქმე რამე გაუჭირდეს და ძნელი მოსაკალი მიადგეს და მისგამო ცოდნა და მეცნიერება არ გაითანტოს. თქვენ, ღვთით, კიდე უფროსად მიზეზი მოკეთილი არა გაჭკსთ და ზრუნვის და ჭმუნვის წამალიცა შემზადებულნი წინა გიძესო.

უთხრა შიში:

განბი, თუმი და ღაშქარი შენა გაჰეს დაუთვალავი,
 კადი, გარ დრომა ამათუ, სჷა იჷყარ მისათვალავი;
 ზირი საწადელს მიაჷყარ, მით მოიმორუ თვალავი,
 და გულთა ჭმუნვა და ნაღველი რად გიიკეს დასამალავი?

მეფემ უბრამანა: რადგა ქურუმთა მითხრეს, თუცა მისგანი ერთიცა მთას
 წარეზრუნო, მისი გარეშემო სინის მთასაკით გმოლვას დაიწყებს და საკვირეუ-
 ლად აღგიხნდება. თუცა მისგანი დღეთა სინათლებს სცნა, მასვე ჟამსა ბნულად
 გარდაიქცევისო.

უთხრა ფისტიკაური

მთარე თუ ამით არ შეწუნდება, გლოვას არ იწყებს, გაპირბნულდება,
 ღრუბელი სისხლთა თუ არ აწიომებს, სირცხვილის ოფლი თავს გარდებებსა
 შენ ამას ნუ ეძიებ და ნურც ამისი შეტულობა დაგიუინია; არცა მე ამისი
 თქმა შემიძლია, და არცა შენ ამის მოსმენის მოთმენაო.

ირანდუხტ უზომ კედრა, მეფემ უოკელი თვისისა გულისა ურვა და მწუნს-
 რება წარმოუთხრა. რა ირანდუხტ უოკელივე მოისმინა, გულის ციცხლისაგან შა-
 ვი კამლი ტვინთა ეცა და სიმწარისა აღი თვალთა გილოდამა გარდმოკედინა; მა-
 გრამ, რადგან დიდად მცოდინარი და მეცნიერებით სრული იყო, ღვიძლის შემ-
 წველი ჟავრი ჩანთქა, და გული ადგილსავე თვისსა დაამტკიცა და არა შეიძრა.

თქვა ღვიძლი

ჩვენ თუცა შენთვის მოაკვდებით, უგზოდ არ მივიცვალებით,
 ათასი სხვა და მე სხვასთან შენს თავსამც კენაცვალებით!

მეფე ამისთვის რად ზრუნავს? მონათ სული თუცა თქვენისა დღისათვის
 სახმრად გასმარებოდეს, მასა რადასა ხელსა ჭერი? თუცა თქვენი თავი ცოცხლე-
 ბით ბრამანდება, თესლტომნი არ მოგაკლდებიან, მოსამსახურეთა და სვასტანგთა
 ნაკლებობა არ გეჭირება, მაგრამ რა ამა ზმანებისა ჭმუნვასა განურა და ბუნდერი
 გონება ამ იტვისაგან გაწმდეს, მათ მუხთალთა ნათესაობათა ნუ მიენდობით, — არა-
 ვისი სიკვდილი გაუსინჯავად და გამოუკვლეულად არა წესია. დაუყოვნებულად
 საქმის ქმნა არა ხამს ხელ-ჭყო, ამისთვის რომე უბრალო სისხლის დათსევა ძნე-
 ლია. ერთისა ცხოველისა სულისა მოკვლა დიდი ცოდვია. დემრთმან ნუ ქმნას
 და უბრალოდ ერთისა სისხლის დათსევა სასინანულოდ შეიქმნების და ჟოჯო-
 ხეთისა ტანჯვისა მიწეზად გახდების, ვაებას გაამრავლებს და სარგებელი აღარ
 ექმნებასო. თუცა ვისმე წარსულასა მოქცევა და მკვდართა გაცოცხლება შეძლოს,
 კაცი იგი საზღვარს გარდაცილებული ექმნება.

უთხრა ტაემი

ესე საქმე მე და შენის ხელისაგან არ გამოვა, —

თვით უოკლის მპურობელმან მეფემან უწყის. ქურუმნი გმულობენ და შენი
 სიუკარული არა აქვსთ. თუცა ცოდნითა მეტნი არიან და იცაეთა გამოთარგმანე-

ბასა ცდილობენ, მაგრამე უოკელნი სჭულის მპრობელნი აუგკარად და აუბუნებად ჭსადიან, მართალსა გზასა არა ვლენან, მათი გული ნიჭითა და მატყვიითა და ქონების მიცემითა არ გაკეთილდება. ძაღლთა თუნცა ოჭროს საუელო შეატყა, მისსავე ნათხევარსა სტამს, და ღორსა თუნცა კბილნი ოფაზითა მოუჭედო, მწვირესავე შინა აგორებს. სიტყვისა სიგრძე ამა იეავსა მოიყვანს.

თქვა ლექსა

სიბრძნე რა გულსა შეახო, მოუვასად შეკეთისება,
სწავლა რა მწვირეს დამარხო, გველად გაითვისთვისება.

მტერი ხრმაღსა ჭკავს, რომლისაგან უოკელნივე მოიველან.

თქვა ტაეში

რაცა წმიდაა ბუნებით სხვა თესლთა უკეთისა

მათი ბუნება და აგებულება უოკელთა მტერთა უღაზოკისა. კაცსა იგინი სიკვდილის მახეთა გააბმენ, ბოროტნი თესლნი არიან და საჭციელ ბიღწნი, უჭკობნი და სულის მაზიანებელნი; კერა ადამიანნი მათგან კეთილსა კერ შეიძენენ. მათი ხრმლით დასჯა მართებულთა: რაღცა საჭურველი მტერისა საცემარია, იგინი მოუყარეთა მკერდთა შესასუთქებო.

თქვა შინაძი

ჯივის კაცისა სწავლა და ნარჩევთა მიღვენებანი:

მიკობრეთ მასკილს მიჭკანან, თაქს იღვან დიდსი ენებანი.

მთორაღს ზანგას ხრმლი ხელთ მისცე მის მიანებო ნებანი,

და ეტრე მათი მიყოლა, ირწმუნო მათი მცნებანი!

მათი სწავლა ეს არის. ამა ზმანებისა ახსნიითა თვისი შური იძიონ, რომელიცა მოსურა მათი მიეთისაგან ახსოკსთ, ამისთვის ესეთი თერხი შეუწმანათ და მეფეთ-მეფისათვის ესრე დაუნახებოათ, რომე ამით თვისსა წულულსა გულსა საღბუნი დაადგან. მათი კერაგობა ეს არის: თქვენნი ძენი, კეთილ ბუნებანი, მათდა ნაცვლად მოსწონ და მეფე უშეილოდ გარდააუღებონ; კარის გამტენი და ბედნიერობის მომელენი ჭკეუანათა მამენებელნი, საუნჯეთა შემომყოებელნი მოსწევიდონ, გლეხნი აღძრან, დაშქარნი უსასო ჭყონ, ჭკეუანის მპრობელთა სახმარნი ზილონი და აქლემნი და ცხენი გავიჭარკონ, რომე მეფე მარტოე დარჩეს... მე, თქვენს მსკვალსა რაღა უოფა გამეყოება? ჩემისთანა მხლეული მრავალი გუშოკებისთ, მაგრამე რა მეფე დამარტოვდების, მაშინ მათის გონების ტესლსა წარმოსთხევენ, და მათის გულთა დაფარულთა ნებათა ძლიერად გამოიჩენენ. აქამდი მათი საქმარი კვდრება და მუდარობა იყო; აწ რადგან უამი ჭმოკვეს და ნების სადავე ხელთ იგდეს, — მოსარჩილედ წინა აღდგომიან და ჭკეუანის არეკა მოუწადინებოათ, საჩხუბარი კარები გაუსკამთ. რომე ესეთისა სახითა მეფემ თვისნი საუოლნი მოასრულოს, მას უკან დაშქარნიცა მოამლეუბიან, გლეხნიცა აოხრდებიან; რომელნიცა მოლაშქრე და მოყმენი ორგულნი არიან, ათას რიგს ენასა გამოაბ-

მენ და მტერნი გულის ნებას ეწვიან, თუმი და ხვასტანგი ხელით მიგელება. მეფეთა მართებან მტერთა ხრავთა მოკვრებადობადნო.

თქვა შაირი

ზრამცა დასცდელ საქმესა მუხთაღთა მოცდუნებითა,
მათი ნათქვამი ხრავთა ხვი ბუნების თნებითა.
მაფურებული მოყვარე საბურველს ჭბერავს ნებითა,
და დადრობის გზასა გიკეთებს საციცხულ-გაგანებითა.

თუცა მათ ჭურუშთაგან ზმანების ახსნა სასარტკებლათა, ხამს წამიცა არ დაიფოტენო; მაგრამ დაფოტებისა და რჩევისათვის ერთიღა საქმე აუღია, რომე სხვაგა ვინმეა, — მეფისა ჩვენებისა გამოთარგმანება შეეძლოსო. მეფემ თქმა უბრძანა და ირანდურტ მოახსენა: საქმის გამოკვლეული, ბრძენი და მეცნიერი.

თქვა ლექსი

იგია ზე განცებისა საიდუმლოთა მშოკული.
მისი გონება ზეცას აჭვს და მისი ცნობა უოკული!

ამ ვამად ხეზარას მთასა სადგურობს, ერთსა ჭებასა ყურესა დასჯურებისა და მუნ საყვადრებელსა იაჭის. თუცა მისი გვარიცა ჭურთუშითაგანია, მაგრამე სიწმიდითა, სიძარტლითა და მინდობითა დაი წარმატებულათა. მისი საქმე უოკულთა უსრულესია. ესე გვარისა საცოდინარის გამოკმეიებული და შემტეობათა, თუცა მეფე მისმენს და მის ნახვას ამჯობინებს და ზმანებას მას მიანდობს, ჭურუშთა გამოთარგმანებას უბრძანებთ, უკვლევად იგი გამოგიცხადებსთ; და თუცა მისი სიტუვა ჭურუშთასა ემოწმა, რაღა უოკება გინდა, უოკულივე ჭეჯ; და თუცა მათი სიტუვენე გამოაჩინოს, მეფისა ნათელმან გულმან გამოიძიოს და მათ ღრუღლათა საქმე კერე გაატოსო. — მეფესა ესე დიდად ამა, ცხენი მოთხოვა და სწრაფად ქარეიდონ ბრძენთან მივიდა, და მისის ჰირისა ნახვითა ბედნიერობა ჭბოვა და ერთმანერთი დიდის ჰატიკითა მოიგიოთეს. ბრძენმა დალოცა.

და მოახსენა შაირი:

სენაიე გამიწლოტა, აჭეჯავდა სრულად არენი,
რადგან მეხალე ვინილე ფერხითა აჭა მხარენი,
ილსებისთვის იაუბს ვით ცრემლნი სწევთდა მწარენი,
და რა ნახა, ენამ ვით თქვას დლე მისი გასახარენი?

მოახსენა: თქვენის გამარჯვებულის აჯენდის აჭა მოშრომისა მიზეზი რაჲა? რად არ მიბრძანე, მე ვინახლებოდი: მოსამსახურესა მართებს ჰატრონის სამსახურად მისვლათა.

მოახსენა შაირი

ხლებსა, მოსვლას და მონობას წესი ჩვენისა შენისად,
ჩვენ მოკვანებო იგი ხამს ვინახლოთ ასაშენისად,
თქვენ ჰატრონი ხართ, მეფურად სჯდე შექთა მოსათენისად,
და რად დაშეკრ, რად გაისარჯე ესრე თავისა წყენისად!

თქვენსა ბედნიერსა ზირსა თუერის კრთომის ნიშანი ატყუას და შეწუხებულობა რამე შეთვის სახესა გამოასჩინას. ამა ჭებუნების სახე დამიდგე, სამძიმრისა სახეთა წარმოთქმა სულობათ.— შეუემ უოკელი მისი მწუნსარება და ჭურუმთაგან სიზმრის ახსნა სრულდობით წარმოუთხრას. ჭარკიდონ ტაკიარებასა მიეცა და თავი გახარა და საგონებლობის ნუკთა კბილითა იებინა და შოახსუნას: — შეუე საჭქესა დამცდარ და ხვაშოადისა მათი თქმა ურიტოდ უჭქინათ.

შოახსუნა ტაემი

უოკელი უური ვერ შესძლებს ხვაშოადისა სმენას!

შეუემინ იუწუოს: მათ ბრებნთა ამა ჩუენებისა გზა გაუმრუდებთ, ამაღრომე არცა ჭუვის გაცება აქვსთ და არცა დანდობისა სიმტყიცე. აწ შეუესა დიდი სინარული მართებს, და ამა ზმანებისათვის დეთისა მადლობა, და გლახკათ და დაურდომილთა მიცემა, და ჭკრეთა და ობოლთა შეწყალება და მისხვერპლის შეწინკვაჲო. ესე ბედნიერობისა სახეა და სიდიდისა და მატოისნობის მოსწაყებაჲ. ამა ჩუენების ახსნა ასრე ჩანს—ესე ჩემი ნათქვამი და ნდომა ერთმანერთსა შეუდგსო.

შოახსუნა შიანი

ცა დავიმშვიდდეს მბრუნავი, საწადლის მომძლნობარია, სვე-ბედი უამად გიწვიმოს, ავიხლეს ნაუბარია, შეხს წინა შიანი დამდაბლდენ, თუერსთა მოტკეოს ბარია, და ზევისა ძალი გუარკიდეკ, გიტკიერთოს ანახარია.

აწ მე ამა ზმანებასა მართლობით გამოკითარებმანე, და მათ მტუერსთა სიბრუკით ნასრლასა ისარსა მეცნიერების თარსა აკასხლკრინებო.

თქვა ტაემი

თუ შენა გაჭეს-უე ისარი, მეცა მიშერია თუარია!

შირკულნი ნახულნი ორნი თუეზნი, რომელნი აღას აუპართეს, ესე იგი არს—სარანდობის მხრით დესპანი მოკეა, ორსა დიდსა შილოსა და ოთხსისა გათლილსა რუმინის წითელს აგუნდს მოკეძლენის, რომელიცა ბრწყინულის მარცვლის უკუსაწობილებელად სისხლით ავსილ იუოს და მისის თუერის სიბრცხვლით ნაკერცხვლი ხის თუელურთა თავსა იმაღლეკ; ორი იგი ისეი და ერთი ღერდკტი, რომელნი მეთვის უკან ფრინვიდეკ და მის წინ დასხდენ—ორი ცხენი და ერთი ჭოარი დოლის ხელწითესა თქვენის სვიანობისათვის წარმოუძლენა. ცხენნი ესეთნი, ჭუნბილებერ მხეიკანნი და სელთა ელვარებერ სწრათენი, და გულოთ გონიერნი და უურ-მახვილნი.

თქვა შიანი

მისის ღუშითა ქუეყანა ახლას მთვარესა მიჭკავსა, უურნი ჭურთა შუბად სჩანს, ურავს არა ჭკავს იგ ავსა, დეზის ცუბითა არ დაშერკეს, არცა დაუმტლდეკ იგ ავსა, და ლავას არ შეუშინდება, კით ბრძენი ღრმასა იგავს!

ჟორი ესეთი—ცეცხლის სიძლეე, მენისა სისწრაფედ ვიწრო გზათა და კაზანკლდეკანთა გამრბნელი, ლუმიითა ქვისაგან ტატანთა მსგავსთა ცეცხლთა ისროდესო.

თქვა ლექსი

ცეცხლ ხლოქი, აღვირ ოფაზი, სწრაფად სულა დაუუოენელი,
სევისა მოღთა მძოვარი, სმად მთვარის წყაროს მშოკნული

ბკელი იგი, რომელი ფერხთა შემოგბოკელია, ერთი ხრძალი იქმნება ცეცხლის მსგავსი, წელიანი, რომელმან ბრძოლასა შიგან მინის წყაროსაგან იაგუნდისა წელი აღინოს და აღმასის ჰირით ანარტის ჟამთა ძოწის ფერი ცვარი წაიუნოსო.

თქვა ლექსი

გამარჯვება და მძლეობა შენს ხრძალს უჟურაა ჭერიითა,
მღლა იასხის «დაყოდე, მოჭკალ, გაჭკვეთე ჭერიითა!»

მეფესა თვისი თავი რომე სისხლითა შებლაღული უნახავს, — ერთი თვალმარგალიტით შემკული არღანის ფერი ბისონი უაზანის ჭეუენით თქვენს სარქოთოში შეკაფო, და თეთრს ჟორსა რომე მუდარხარ, ესე არს, რომე ბიჭანგარისა მეფე თეთრსა ჰილასა მოგვიღენის, ესეთსა, დიდად გაკესარნეს. ესეთი ბილა იქმნება, მძლეობათა ლაშქართა სისხლის სმით ბეჭემდის ჩიჩვირითა ლაღის ფერიითა წელითა დათროს და, რეინისა კლდით გამოხსულის ბკელ-კეშაპბრ, ერთის შებურვით ჭეუენა შეძრასო.

თქვა ლექსი

მთა ბართა დაუმძიდება სიდიდით მისი ტანაა,
ბორცვთ უდიდესი ოთხ-სეკტით, სარბელად ვით სატანაა!

მეფისა თავსა ზედა ხილული ცეცხლებრ მოტეინარე—მას ძღვენთანა კვირკეინი იქმნება, თქვენის მღალ სეუობისა საფერი, რომელსა თავი თვისი ცისაგან უშეტოხნესად შემოაბილი ეკონოს.

თქვა ლექსი

კვირკეინი შატოხანნი სჟობს მეფეთ დასაბურესა,
ბავსილ მთვარულად ანათობს, ჭეუენისა ოთხსაჟ უურესა!

მურენეული, რომელი თავსა მეფისასა ჭეორტინდა, იგი მცირე რამე გეწინების და ეგოდინი ზიანი არა მოსდევს რა. მე ესრე მგონაა, მცირეთა დღენი წარღან, ერთმან ვინმე სასურველმან, ანუ მოუკარემან, ანუ კაის მღომმან გაწინოს რამე და ბალად უმჯობესი სიხარული მოკეცესო. ესე არს მეფისა ძიღის შორისნი და მისნი თარგმანებანი; და შეიღნი იგი ხმანი საცხადოა: შიდა გზის დესპანნი მეფისა სუიანთა კართა ძღვენთა მოიღებენ, და მეფე ამა კეთილსა არმადანთა მოღებასა ზედა მსიარულ იქმნების და გულ-ხსნილად დადგების. მეფეთაგან ხამს ცრუთა და უტკანთა კაცთა თვისნი საიდუმლო არ განდონ და გამოუგდელსა ეისმე თვისნი რჩეუანი არ უთხრანო.

მოახსენა ლექსი

რაცა კაცი ასს საქმეში არ გესინჯოს, არ გენადოს,
ხვაშინადს ნუ განადობ, რაცინდ მრავალს შეგნადოს*

ესე დაიჯერე, უგვაროსა, უწმიდურს და უშირისწუღოს მოკრიდე.

უთხრა შაირი

ჩაცხა დრუბლურად მტირადსა, ზედი-ზედ ცრემლ მდინარესა,
მუხთლის მოყვსითა სტკივიან, უცია გულის არესა;
თუ ერთი დაჭკოდს, ვით ჭკურნებს, ჭეიშას ადებდეს გარესა,
და ეხას ლუგი მახვილი, სჯობს ხასრსა გამგეობარესა!

რა მეფემ ესე მოისმინა, დმერთსა მადლობით თაყვანი სცა, და მის ზატო-
ნისა და კეთილ-მოღვაწისაგან შენდობა მოიღო და თვისსა სამყოფსა წამოვი-
და. რა მეფე მხიარულთა გულთა თვისსა სრასა გარდახდა, დესპანნიცა იგი
მათის მდიდრის ძღვრითა შეიდ დღემდე ზედი-ზედ მოვიდნენ, ვითა მან ბრძენ-
ძილის შორისნი აუხსნა. დღესა მუშვიდესა მეფემან მათა თვისთა, და ირან-
დუსტს, და ბილავარ კეზირსა და დახირ-ქაშაღს მოუწოდა და ჭრკვა: დიდ-
შეგნდი**, რადგან ჩემი ზმანება მტერთა ჩემთა გამოუგუსადე. თუცა ღვთის მოწ-
უალებასა ეშმაკისა საცთურისაგან არ დავუფარე და ირანდუსტის გამოტრეკა არ
მომესმინა, მათ ძაღლთა განზრახვითა ჩემთა სახლსა დავარდკედი და ჩემთა ს-
სურველთა სამუღველად და მოსასურველად შევიქმნოდი. რომელიცა სრულისა ბედ-
ნიერობის მჭონებელია, ჭსამს თვისი განზრახვა თვისსა კეთილის მნდომელსა
აუწუოს და ქმნას, შინა დაუოვნება და საგონებელი გაიგრძელოსო.

თქვა ტაუმი

გინ საქმნელი უთათბირად მოინებოს, არ იქმნება.

და ბრძანა: ჩემსა სასურველსა ირანდუსტს, რომელმან ამა ზმანებასა უმ-
ფოთველად განმარინა, ხამს ამა არმადანთაგან წილი მიეუბოძო; რომელიცა ამა ს-
ქმესა კეთილად ეცადა, მუჭათა უნდაო. ბილავარ კეზირს უბრძანა: ირანდუსტს
ამა საქმისა ნაცვლის ტუბა შენ გამოურჩიეო. ბილავარ მოახსენა:

— მონანი ამისთვის არიან, რომელ ელაღლისა ჭირისა მოსულასა ზედა თა-
რებერ შეიცვალნენ და ზატრონისათვის სული და ხორცი გაწირონო!

მოახსენა ტაუმი

ვის შემწედ ჭკვანან მეფენი, რად უნდათ მესვიშენი?

* ვარიანტთა არსებობე ამ ლექსის პირდაპირ მიწერილია, რომ იგი ქმეფის
თქმულ იქნა.

** სავეირველია, რომ ოთხსავე ვარიანტში ვინ სიტყვა შეცვლილია. ნახმარი. ერთს
მათგანში სწერია „შეგნდი“, მეორეში — „შეგნდი“, მესამესა და მეოთხეში — „შეგ-
ს ცეოთი“.

მაგრამ ეს¹¹¹ ანგელოზებრივი დიდის საცაღლითა ცდიდა. ამა პატროსნებათა-
გან, ანუ მოთვალული კვირკინი და ანუ სახელმწიფო არღანის თერი ბისონი
ქუერობსო, რომელიც გამოიჩინოს, იგი უბოძეთო. მეუფან მის რჩისავე წადუ-
ბა ირანდუხტის სადგომად ბრძანა და თვითც მუნ მივიდა და კეზირიც თან შეი-
ყვანა. ხსენ კრთი ხარჯა ჭყუა მეფესა, სახელად ბაზმა-ფრუშ ეწოდა. შკენიერი,
მწესარი, ჭყუნის მინათობელი (იყო.) მზეს მისის სირცხვილითა შირს საბუ-
რული ჩამოუფარებინა და ცუარინის კარდის თურცული, მისგან გამერთალი, ზურ-
მუხტის ტყერთა შინა იძალებოდა.

თქმულა შიირი

წარბ-ბრტული, ტურ პატარაი, კარდის თურცლები დაწვია,
გბილ-მარგალიტი, ღრძილ ძოწი, ენა შაქარი აწვია,
ტანად სარო და პირად მზე, მჭკრეტულთა ჭირნი აწვია,
და მისთა ტრფილთა უწულად ცეცხლთა მომღებო აწვია!*

მეფესა დიდად უყვარდა და მისგან ირანდუხტის ხატოვნებასა და შკენი-
რებასა შინა დიდი ჩხუბი შექმნილიყო. სიკველუცის და სიმწესარის მოყვარე
მეფე კრთს დაძეს მასთან იყვის და კრთს დაძეს ირანდუხტის თანა. მამინ სა-
ჯაღბოთა სრათა მეფემან ბაზმა-ფრუშისა მოუყვანებდა ბრძანა და კვირკინისა
და ბისონისა მოღებაცა. რა მოიღეს, კრთის ირანდუხტისაგან რჩევა ბრძანა და
მუარისა ბაზმა-ფრუშისა მიცემა. ირანდუხტს გვირგვინი უნდოდა და მას სჭკრეტ-
და; ბილავარს მიხელა, რათა ანიშნოს რომლის რჩევა; ბილავარ ბისონისათვის
თვალი უყო, ზედ მეფემ შეხელა. წადგან ირანდუხტ მეფისაგან ნიშნების ცნობა
შეიტყო, გვირგვინი აიღო მეფის უაზრელობისათვის, და ბილავარ თვალი გაი-
ჯღმა, რომე მეფეს თვალისა ქმინისა ეჭვი არ შესულადა. მართ რომოციდა წელი
იცოცხლდა, და რა მეფესთანა შევიდის, თვალი ნიდაც გაიღებდის.

თუცა ბრძენი კეზირი და გაკრძალული არ უოთილიყო, მათ რრთავე სუ-
ლი წარყვარებოდა.

თქმულა ღეჭის

რომელმაც კაცმა ჭყუასა საქმე მიანდო, აზიდა,
მას ჭირის ძახემ კერ ანო, კერც დასარჩობლად აზიდა!

რა ირანდუხტ გვირგვინი იჩინა და აიღო, ბაზმა-ფრუშ ბისონის ნდომი-
თა კარდს დაქმსტავსა. წადგან მეფეს თვითოლს დაძეს თვითოლსა სადგომი გა-
საყუთრა, იგი დაძე ირანდუხტის რიგი იყო და მუნ ბრძანდებოდა, ირანდუხტ
გონების განმანათლებელის და გულის დაძმებელის წინამოთა და შირითა მასშინ-
ბლობდა.

¹¹¹ გარანტები: ა) მაგრამ ე გ ე ანგელოზებრივი; ბ) მაგრამ ე ს ე ანგელოზებრივი.

* რთბოვე გარანტების არშოხე, ამ შირის პირ-დაპირ, მიწერილია, რომ იგი
მეფის თქმულია არის.

თქვა ღვესი

მუშეით თმანი დაეხანა ზროთა გეგლებერ დანახიდად,
მოკანბუელს მიკარეს წარბნი გარდემალა კილის კიდად.

გვირგვინი იგი თავსა ებურს და ოქროს ტახაითა მეფის საჭმელი ხელთ
ეპურს, მეფეს მოკეკება, და სიყვარულითა მეფემან ჭამა დაწყო და მას ელაღობე-
ბოდა და ელანციგობდა და გულის თვალსა მისის სურვილით ინათლებდა: მაშინ
ბაზმა-ფრუშ იგი ბისონი შეიმოსა და ახლორე გამოჴარა კარდებერ წითელმან
და მთვარულად გაესიღმან.

უთქვამთ შაირი

ზრდავნიც ფერი ემოსა, ვით საროს ვაუჩონია,
სათის თვალთა ზედ წარბი ტრფიალთა საურჩონია.
ბეჭ-მეგრდთა თმანი ხუჭუჭნი მნახათა დასარჩონია,
და ვინცა ნახვიდა გონა მათ მისად იგ სარჩონია.

და მეფემან თვალთა შეჭკრა, საჭმლის გემო გაუშვა და სურვილმან გული
მოსტაცა, და მართებულის საქციელის სადავე ხელით წაუვიდა და ბაზმა-ფრუშს
ეტრფიალა და ენა მის საჭებულად აუბნა.

თქვა ღვესი

სარო ვნახე მოარული, გარე კარდი შენაჟონი,
ბროლ ბალახშთა შავი სათი სატათ ჭჭონდა საბაჟონი.

გამოვლით კარნი სურვილისანი გულისა ჩემისა აღახვენ და სულითა მოთ-
მინებისა კალო ჭარსა მოატაცებენო.

უთხრა ტაეში

მოარულსა ბედი გაჭებს, სვე გადიღებს ნატარებსა.

მერმე ირანდუხტს მიხელა და კერე უთხრა: გვირგვინიცა ეგე ბაზმა-ფრუშის
თავის საკადრისი იყო და შენგან აღება უმართებულა იყოა.— ირანდუხტს სირ-
ცხვილის ჭაცემან კალთა შეუპურა და უგუწბილების აღი მისის მკერდის ღითონ-
სა შინა ჩავარდა და ესრე მწუსარე აქმნა, ცნობა მიჭხდა და კერა სცნა ჩასად იჭ-
მოდა, საჭმლის ტახაჟი ხელით დააგლო და ბრინჯი მეფის თავსა გარდასცვიდა
და წვერთა და თმათა გაერია. ამით მის ბრძნის ახსნილი ზმანებაცა გამართლდა.
მეფე რისხვისა ცუცხლითა აღეგზნა, ბილაჟარ კეზიკსა მისი კანდიერება და აღ-
ღება შესწივლა და უბრძანა: ესე შეთანი გამაგაღე და თავი მოჭკვეთო, რათა
სხვათა სცნან და ესეთი უკადრისი არ იკადრონო. მე ეგე აღარა მინახოსო — ბილა-
ჟარ გველუცი იგი გამოიყვანა და საგონებულსა ჩავარდა. თქვა: აწ სიჩქარე არა ჩე-
მი ხელა; ამა ჭელსა კერაჟინ ედარების: საუბარ კეთილი, ენა ტეხილი, ბრძენი, მეც-
ნიერი ესეთი არსად აბოკების და ვერცა მეფე უამისობასა მოითმენს, ამისთვის
რომე მისის ჭკვის ხმარებითა და კეთილის რჩევითა ესოდენი სული სიკვდილის
მოკვებისაგან განკურნანა, ამისთვის ესე საქმე სასინანულად შეეჭმნების. რაგინდ

მუგესაც არ დაუძიმდეს, ესეთს საქმეს აჩქარება არ უნდა; ესე უმჯობესია ამისი სიკვდილი დაჯიჯივრო და სამიოდე დღე ცოცხლებით კამუთფო, რომე მის დროს არ უგუგსწობდლო.

თქვა ღექსი

ბრჭე თუ გასინჯვით გაარჩევს დაწერად განაჩენისა,
მას კვლარკვინ დაუგობოს წუნად მას ზედა ჩენისა.

თუცა მეფესა სანანურად შეექმნა, მის მოკლის გზა არ მომეშლება, და თუცა სიკვდილი დაიყინა—მერმეცა იქმნებასო. მე ამა დაუკუნებითა სამი სარკებელი მომეცემისო: შიკველად, უბრადოს სიკვდილის მორჩენა; მეორედ, თუცა მეფესა დაუძიმდა, იგი მოიღვინს; მესამედ, უოკელი კაცი დამიძაღლებს ამის მორჩენასა, ამისთვის რომე ესოდენისა სულისა მაცოცხლებელიაო. მეფისა შინა მოსამსახურეთა შეედრა და თვისსა სახლთა შინა დამალა; და დიდისა მატყითა და ხელის შეწეობითა შეინახა და ხრმალი და ხელნი სისხლითა შესკარა. მოწყენილი და თავ-ჩამოკდებული მოვიდა და მეფეს ბრძანებისა აღსრულება მოასხენა და ესეცა შეუდგინა: მან უმართებულად რადგან თქვენს წინა უყადრისი იყადრა, მისსა მუჭაფასა ჳირსა შეკაბოა.—თურე მეფე მამინ რისხვისაგან დამშვიდებული იყო და რა კუზირისა სიტყვა მოისმინა მისი შეენიერება, ჳეუა და სობრძნე და რჩევა მოაგონდა, დიდად დაუძიმდა და დია შერცხვენდა, რადგან გულჩქარობით მოუხდა. კითხვაც ენება მისის მოკვლა-მოუკვლავისათვის, მაგრამე ორივე ბრძანება რადგან ერთმანერთის წინააღმდეგნი იყვნეს, ამისთვის კითხვასა ღონობდა და კერ იჩენდა, მაგრამ თავსა თვისსა ჳემობდა და უზრახვიდა: «სიმშვიდე და მოთმენა დაივიწყე და შენი სასურველი მცირეს წყენისათვის, რომელი უდიდესსა გემართლებოდა, სიკვდილისა ასპარეზითა რად შეაკდოე, ესეთი სიჩქარე რად ჳეუაო? ხაჲდა სიმშვიდისა წყაროთი რისხვისა ცეცხლი დაგეშრიტაო.»

იტყობდა შიარსა

რა ნაბერწული ცეცხლისა იჩქითად ენეს ჩაღასა,
ერთს წამზედ აღეტყინება, აღი შედგება ალასა;
კაცი ცეცხლს შესწამს უზომოდ დია დამართებს ძაღასა,
და კამელი მისტარებს ცნობასა, დაურჩობს გულთა ტაღასა.

რა კუზირმან ესეთი გვარი მოწყენის ნიშანი მეფისა შირსა დაატყო, მოასხენა: მეფე ნაღვლითა კვლარას ეწევა; ხელით გატყორცილი ისარი აღარ მოიჭრება; მკვლარი არცა ძლით, არცა ჳირთამითა აღარ გაცოცხლდება; უსარკებლო ჳრუნება გულს შეაჭირვებს და ტანსა დაამწლობს, და მისად ნაყოფად მოუვირის მოწყენასა და მტერთ სიხარულსა მოისხამს, და რომელნიცა სცნობენ—მეფეს ქმნა რისამე უბრძანება და აწ შეუნანა, მეფის მოუთმენლობასა და გაუსინჯვაობასა სცნობენ და უოკელი კაცი უსასო იქმნება. მეფესა უხმდა ღმობიერ ქმნილ იყო, და სიმშვიდისა და მოთმენებისა გზა დაეპურა. თუ შირისხანებასა მოერეოდი, სინა-წულისა შირსა აღარ ნახეკდი. თუცა მეფეს თავსა არ ვაწეინებ, ერთსა არავს მოჴხსენებო. მეფემან უბრძანა, კარგი იქმნებაო.

ვეფხისტყაოსნის თქმის აზრები

უთქვამთ, ამახანეთის ქვეყანას ერთი ხელმწიფე უოფილა დიდად ჭკვიანი, რჩევა ნათლიანი, განგებანი, ბრძანება გაულები. ცათა მათისა ქვეყნითა და ტარებითა მისთანა მეპატრონე არ ენახა: კაცის გამომჩინებელი, დროთა და უამთა გამომკვლეველი, ქვეყანისა მოურნე.

უთქვამთ შაირი

ნადიმთ ნათელი, შურ დიდი, მზისაჲცა შესაღარა,
ვეფხისტყაოსნის ომი ძალ კდუა, მტერთა სრვად დაუწყარა,
სწორის მსჯავრითა უოკელთა მისი შექქნოდა ზარა,
და უხვად გამცემი უნჯისა, სხვათა მეფეთა ღარა.

ამა ხელმწიფესა და ნადირობა უყვარდა და ერთსა დღესა სანადიროსა რასმე გავიდა, მოკლიდა და თვალ მახელობითა უოკელსა მხარესა მოამსტრობდა. ერთსა საბრალოს გლახკესა ქურციკის ტყავი შეეძოსა და ფიხისა წასაღებლად გამოსულ იყო, მრავლის ფიხისა ზიადითა დამაშურალი ერთსა უფროსსა მისწოლოდა და ძალი მოსკოლოდა. ხელმწიფემ შორით მწოლარი კაცი დაინახა, მას ქურციკი კოხა, ერთი გულისა გამაშობელი ისარი შესტოროდა.

შაირი

მარღვმან ისარი გასტოროდა სწრაფი, ცეცხლურად მგზებარე,
უნა გარდუწვა, მას კუა ხორშაკი დაუესებარე.
თვალმან აცდუნა მსროლელი; მოწყლა, გაუშვა მდებარე
და ის დასცდა, მას კი არ დასცდა, არც ერთთა საჭებარე.

ხელმწიფე რა დანაკლდს ნადირზედ მიიჭრა, ნახა კაცი მდებარე, გულ დაყოლილი, სისხლით შესვრილი დახვდა. შეტად დაუმიძიდა და შეჭირვებისა ფრხხლითა სინანულისა შირსა იხილდა, თვისგან გაუსინჯობასა და სიჩქარით უგუზობლებსათვის შეწუხებულყო. მას ფიხისა მერებულთან ბოდიში მოითხოვა და საშეურნადოდ ათასი ფლური უბოძა და სირცხვილის ღაგამი ჭაღაქისაჲთა მოიბრუნა. მუნ ერთი მოღვაწე, კეთილ მოქმედი და სახელ განთქმული და თქმითა თვის სასიხარულო განკრძალული და ქებული იყო, — მასთან გარდახდა. მას უოკელი წარმოუთხრა და მისგან ამ სოფლის დიდებისა და მის საუგუნოს ცოდვის მოტყუებისა სწავლა გამოსთხოვა. მან მოღვაწემ მდაბლითა და ტკბილითა სიტყვითა მოახსენა:

— უჭა, ხელმწიფე რაჲცა ამა სოფელსა ბედნიერობასა შესძინებს და მას სოფელსა ცხოვრებასა, იგი გულის წყრომის მოკვეთა არის და მრისხანების მოთმინება.

* ოთხთვე ვარიანტების არშეიხვე, ამ შაირის შირ-და-შირ, მიწერილია, რომ იგი ემეფის თქმული არის.

უთხრა შიირო

ვის გულის წყრომის სახმილო მოკეზნას მოსაქიდარსა,
 ხაშს დაშრეტას ცდილობდეს, წყალს ასხმიდეს მდიდარსა.
 თუ კაცი ცხენს არბეულს რისხვისა თაჲ გამზიდვარსა.
 და მამინ ხაშს თაჲს აზუგა სადაჲე ანაზიდარსა.

სელმწიფემ უბრძანა: მეცა ვუწყო ასპიტისა კესლისა უმწარესი სასმელია ამ-
 პარტაკანების ქონება, მაგრამე რა კაცი გარისხდება, მისი მოთმენა და დამშვიდება
 დაა მნელია, და კერცა გულის წყრომისა ჟამსა თვისსა თაჲსა კაცი დააპურობ-
 სო. მოღვაწემან მოახსენა: მე სამთა უსტართა დავიწერ და ერთსა სეფე-წულსა
 მიაბარე; როსცა შენ განრისხებისა ნიშანი შეკატეოს და გულის წყრომისა ცუ-
 ცხელი ადგებულდი და მოუთმენლობა განმდოიერებულდი—იგი შირკული ანდერძი
 მოგარტავს, და თუცა ცუცხელი იგი მის ანდერძისა წულთა არ დაშრეტეს, მეო-
 რეს წიგნითა ეცადოს, და თუცა აღბორკებულმან და თაჲ გამზიდვარმან გულმა
 ღმობიერება არ შეუშვას, მესამეცა იგი წიგნი მოგარტავს,—იმედი მაქვს რისხვა
 იგი მოწყალებად შეიცვალოს და გულის წყრომისა ქარი დადგესო.

უთხრა ტაუბი

თუ ეშმა გველტის კიდას, ანეღე შურს გიმივლესა.

ესე სიტყვა ხელმწიფესა დაა იამა და მან მოღვაწემან სამნი იგი ანდერძნი
 დაუწერა და ერთსა სეფე-წულსა მიანდო. შირკული ესრე ეწერა: «სიმაღლის ჟამ-
 სა ნების სადაჲეს აკებულების ხელთა ნუ მისცემ, რომე თაჲი საუგუნომდე სიკუ-
 დილის უუსრულსა არ ჩაგადლოსო». მეორე წიგნთა ესე იყო: «გულის წყრომის
 ჟამსა შენსა ხელქვეშეთათვის მოწყალე იყავ, რომე ტანჯვისა ჟამსა შენი უმაღლე-
 სი შენზედ მოწყალე იქმნასო. მესამე ანდერძი: «ბრძანების დროსა სჯულისა წეს-
 თა ნუ გარდახვალ, და ნურას საქმით შებრალებასა და ღმობიერებასა ნუ დაი-
 კიწებო.»

უთხრა მჩრობლელი

ტაკლენად გინდეს ბრძანება თუშისა დასაპურობელად,
 კაცს ნურას უზამ ზიანსა ავისა შესასწრობელად.
 შენისად გაცილებისად ქმნას საქმე დასაჩხუბელი,
 სხვის თვალი შენგან არ წვიმდეს, ვით გაზაფხულის ღრუბელი.
 ნუ აღაღდე სიმდიდრით, სრა წალკოტითა განძითა,
 ანაზად ხელით წაგივა, შეკაცუნ სუდრისა ბრანძითა.

ხელმწიფემ მოღვაწეს მშვიდობა გამოსთხოვა და თვისთა სახლთა მივიდა,
 და გულის წყრომის ნადიმი რა დაიდვის, ამა სამთა რუკათა მიაერთიდენ. ამის-
 თვის მთავართა ხელის რუკად სახელ სდევს. ამასვე ხელმწიფესა ერთი მსკვლი
 ჰქვია, შირად კველუცი, საქციელ წინარი, ტანი კვიპაროზს უკვანდა, შიენება მთავ-
 რესა, ბაგე იატუნდას, ველ-ფური კვინდსა, სელა კვაბასა და ღამარაჲი ზორაჲსა.

თქმულა ლექსი

ბირ მთვარე, მუშეებრ სუნელი, გულისა მოსანდომელი,*
სურვილის მახარებელი, მნახველთა შემცდომელი.

ჩაკედის მსგავსი ნარგიზი მისის ქუჩუნა თვალისაგან დაჩაგრულიყო, ამანეთისა წითელი აძარტა მისის მანანის უტებო და ავუნდას დარის ბაკეთაგან გულსისხლიანი შექმნილიყო, სატათის კველგენი მისის თმა ხუჭუჭობისაგან კითა ტუეენი შეკრულიყვნენ, ჭიშმირულთ კველბობისა მსუიდეკელთა მისის ნათხაზის შურითა გულისა თერხი ჭაქციითა შეებორცილა.

ჩახრუხაული

შენი სახენი მთიებს გახენი, ყოვლი სიკეთე ამაღ გშვენთან,
გულთა წამსმელო, სულთა ამსმელო, შენს შორთა მყოფთა, ჭე, მოსწყენიანს!

მისისა ოსაქციელისა კალთა ბირის წუღის გამო შეაკეტა და მისი სანდომობა და უსულთანობა გამჩვენების²²⁶ ოქრო მკედითა შეკერული იყო. ხელმწიფეს მისი ზრთოთ გაწუხობლობა ესრე შექვეარებოდა, ცოლისა ტრფთაღებასა დაშორებოდა. მისი ცოლი ამას დათავილობდა, მიწყეო მისთვის სისხლისა ცრემლითა ტირილდა. ნიანდაგ მისის განჭარბებისათვის შურისა ხერხსა ცდილობდა. ერთსა დღესა თვისი ჭმუნვა გამდელსა თვისსა გაანდო: ესეთი რამე უღონოს, ანუ ჭმარო მოუკლას, ანუ მას მსკვალსა მოურთოს რამე. გამდელმა ჭკითხა:

— შენსა ჭმარსა იგი რომლისა მიზნითი შეუყვარებო, მისი რომელი ასო უფრო სატრფთაღოთ უჩანსო? მან ჭალმა უთხრა:

— მე მათ მარტოთა მყოფთა წაკესწარ. მისი კაშლის მსგავსი დაბაბი, რომელი სიმშენიერით ბროლის ბურთსა ჭკაკს, რომელი უკვდავებისა წყაროთა ნახანებია და კამკამსა წყალსა შეარეუეს, ხელი მისი ნიგაპისა ბირსა ამოკვდა, ჭკონიდა და ამა

ლექსისა ეტყოდა:

სამოთხეს შინა ნუ მანვეკე, ჭე ბრძენო, მჭადაკებულო,
ეს დაბაბი მთნავს, იგ არა, შენ, ჩვენო გარდამტეულო!

გამდელმან უთხრა: ნუ სწყესარ, ხელმწიფესა აღვილად მოკვლე. შენ მცირელი ძნელი სამსალა მიშოკე, მე მას ლილასა შიგან გავლესე და მის მსკვალთან შეკალ, ხალსა დაკასსამ. ხელმწიფე მთურალი რა მას ზედა კოცნას დაუწეებს, ბაკეს ახლებს, მუნეე წამსა შინა სული წარხდება და შენ კგოდენის ურვისაგან თავისუფალი შეიქმნებიო.— ხელმწიფის ცოლი ამა რჩევისა გამო გამსხარულდა და სამსალა იგი მისცა და, კითა გვითქვამს, გამდელმა წამალი იგი სრავისა

* ოთხთავე გარიანტების არშეიხვე ამ ლექსისა პირ-და-პირ მიწერილია, რომ იგი ამეფის თქმულია არის.

რედ.

ხლათითა შემზადა და სანდურის კოლოფითა მსკვალსა თანა მიიხუნა, ეითამ სიყვარულითა დასამკენებლად ნიკაშთა ხელად დაასკა.

ღ ე ქ ბ ი

ერთ კომმის გურკა საჩენლად ხალი ღაბაბის არესა, ღმერთო, დაიციე სოფლისკან ივ ჭირსა მოსაჯარესა.

ერთი მონა, რომელი შინ ხელმწიფეს ემსახურებოდა, ფარდაც გარე დგა და გაზრდილ - გამდღის საუბარი უოკელივე ეურებოდა, და რა გამდელი მის მსკვლისა წამლისა შესაცხებულად წაიდა, იგიცა უკან გაუდგა და მალეით უჭკრეტდა, და ერთგულობისა წადილმა ამისი გამხელა ურჩიკა და მსკვლისა მის იდუმალ თქმა მოინდომა. საამბოდ კერ დაახელა. აგრევე ხელმწიფის მოხსენებასა გვადა, და დრო კერ ჰპოკა და კერცა ერთსა უამბო. რა ხელმწიფე მას ხარჯასთან წესისაგერ შევიდა, ეზომ მთურალი იყო, სულაში ბარბაცებდა და დაიძინა. მონასა პატრონისა სიყვარულმა კალთა შესტაცა, წყნარად მივიდა და მას მძინარე ჭალსა სასთუნდის კერძო მოუდგა და უბაზედ ღილის მოხრცა ერება. ზედ ხელმწიფეს გაეღვიძა, ნახა — მონა მას ჭალსა პირთა ხელსა უსმიდა. წყენისაგან რისხვის ცუცხლი გულსა მოეგზნა, ხრმაღსა ხელი მიჭყო, ამოიწოდა, მონისა მოკვლა მოინება. მონა გარ გამოიქრა და იგიცა ხრმაღ მოწვილილი თან გამოჭევა. მას სუფე-წულსა, კართა მდგომარესა, მოღვაწის წიგნი ხელთა გჭირა. რა ხელმწიფე ეგეთისა სახითა ნახა, ერთი იგი წიგნი მიართვა და მით რისხვისა ზღვა დღეღისაგან არ დასწყინარდა; მეორე მიართვა და გულის წურომისა ცუცხლი კერ დაშრიტა; მესამე წიგნი რა აჩვენა, მცირელი რამე სიმშვიდისა და სიწყინარისა გზა ჰპოკა: მრისხანებითა მწუერგულმან მოთმინებისა სასმელი შესკა, და მას მონასა მოწოდა და მშვიდ-გაკარად უთხრა: ესე საჭმე ერთ იკადრო? — მან მონამან უოკელივე მოახსენა, — ამისთვის კეჭმოდრო, ხელმწიფემ ცოლს მოუწოდა და ამა ხრთისა საჭმე გამოჭეითხა და ძალ-მიციემით თქმა დაუქინა. მან ჭალმან იკარძმა და «აშოროს» იტყოდა, და ესე მოახსენა:

— მე მრავალ გზის წაეწურებივარ მაგ მონასა და მას დიაცსა ზედა ბილწებისა მოჭმელთაო, მაგრამე თქვენგან შევირცხენიე, მოხსენება კერა გკადრო. ნუ თუ ესე გეაზრათ — შურისათვის იტუვისო. აწ მადლი ღმერთსა, რომე თვალითა თქვენითა გიხილავსო; აწ ეგეთისა მოჭმელისა სიკვდილისა უოკენება არა სახელმწიფეო საჭმელთაო, და მის ადგილსა მრისხანება სიმშვიდისაგან უკეთესიაო.

მოახსენა ღექსი

ეგელი საჭეპარია ცუცხლისა აღსაგზებულად,
მაგრამ საჭმელად არ ვარკა, უბეში ნასადებულად!

ხელმწიფემან მას მონასა მიხელა და მან მოახსენა: მშვიდობისა და სიწყინარის მოჭმელი ხელმწიფე ცხონდი მის ღილისაგან გარდანარჩომი მასვე გაძღვლსა კოლოფითა აქეს, იგი მოაღებინეთო. და მაგათს განირებას მაშინ სა-

ცხადოდ ნსხვითო. მაშინვე გამდელიც მოიუკანეს და კოლოფიც მოიტანეს. გა-
ხსნეს და ამოიღეს, და მტირე მასვე გამდელსა შეაჯამეს და წამსავე შინა მოასპო.

ხელმწიფემის რა ესე საცხსადოდ შეიტყო, ცოლი პატიმარ ჭურთ და მონა
იგი გაათავისუფლად და თუმი და სოფლები მისცა. რადგან დიდმა ხელმწიფემ
თავისი პატიოსანი თავი შეცნობებისა და სულგრძელების შესამოსლითა შეამგო,
ამისთვის მის გამდლის ქმნილი ბოროტი მას აღარ შეეშთხვად და შეცნობებისა
სიბრძნის პოვნითა სამსალამა და გესლმა კერ ავნო, და კეთი დაფარული და-
ლატი გამოუცხადა და მოუვირისა და მტრის საქმე სცნა.

ესე არაჲ ამისთვის მოიუკანე, რომე მეფისა ნათლის რჩევის სარკეთა
შინა ესე სახედ დანახოს, რომე მეფენი არას საქმესა ზედა არა ხაშმს აჩქარ-
დენ და გაუსინჯავად და გაუერძალეველად არ უნდა ბრძანება დაამტკიცონო.

მოახსენა ლექსი

მეფეთ ბრძანება ცუცხლსა ჰკავს, ანუ წუალს ადიდებულსა,
თემს წამხედ მოაოხრებენ მტყიდელ საფუძველ დებულსა!

მეფემ უბრძანა: ერთი სიტყვა წამცლად და გულის წერომამ ენა მომტაცა.
შენგან ესე ხამდა, ვითა მასწავლებულთა წესად და მწერეთლთ საკადრისი დაც-
დებაჲ და დაუოკნებაჲ არს, კერე გეჭმნა. შენგან მეუცხოება ესეთისა უბადოს
საქმის ქმნა და კვზომ ტურთისა სიკვდილითა გეზირმან მოახსენა:

— მეფემან ერთის დიაცისათვის ესოდენსა საგონებულსა თვისსა ბედნიერ-
სა გულისა შინა ადგილი არ უნდა მისცესო, ამისთვის რადგან მხეველთაგან
უაღერსოდ არ დარჩებისო.

მოახსენა ლექსი

თუ კვიპაროზი წაიჭა, ნამეუნად იჭმენ თელასა,
თუ კარდი არ დარჩომილა, სხვა რა სჯობს მას სანთელასა?

მეფემან რა გეზირისაგან ესეთი გვარნი მოისმინა, ირანდუხტისა სიკვდილ-
სა გულისა დააჯერა და მწარედ ამოსიულთქმა და ნაღელის მორეკსა ზაიჭრა, და
გონებით ესრე იტყუდა

ღ ე ქ ს ს ა :

მეწოდე, გულო, მეწოდე: ჭმუნეთა არ ერთხელითა,
ამბთევე, ლეიძლო, ხაღვლითა ზრჭლითა, არ ოდენ თხელითა!

თუ, ჩემსა მამაცობასა და წაღკოტსა შინა სელასა, რადგან დღე მოკლე
ვარდისაგან უმცროსი გაიღება მქონებისა გაჲ ჩემსა უგულობასა, რომე მისის
წაღკოტის ნერგი შემოდგომის ჭარისაგან უნაყოფოდ გაეხადეო!

იტყუდა შაიხსა

მანგი გაკრივე მიწათა, ვით ქრთილი სამიწარენი,
უსწორო ტანი მომშორდა, ამაღ მაჭეს დღენი მწარენი;
თვალნი კერ გჭკერტენ²⁷⁷, სულს მისედა უამი გასუდისა წარენი,
და გულოთ მოდის სისხლი საკვდავად დანითა საწანწარენი!

²⁷⁷ ვარიანტი: თვალნი გეჭკერტენ.

კვლავ ჰიბრიდის მიახურა და უთხრა: ირანდუსტის სიკვდილმა დაიშურა.— გუზირმა მოახსენა:

— სამნი არიან მიწივე ურვისა მოქმედნი და ნაღვლიანნი: შირველად, რომელმან თვისი კეთილი ბოროტად გარდააგოს; მეორე, რომელი ქმნისა უამსა საქმესა არ კვადოს; მესამე, რომელმან გაუსინჯაყად საქმე ქმნას და ბოლოდ სინანული დაიწუოს. მეფემ უბრძანა:

— ბილყარ, ირანდუსტისა სისხლისა დათხევა რად არ დაიუფენე და უცდელობით სწრაფად მოჰკალო? მან მოახსენა:

— სამნი არიან რომელთა ცდანი ცუდნი არიან: შირველად, რომელმან თუთრი სამოსელი შეიმოსოს, და ჭიქისა შექმნა დაიწუოს და სუფთად მის შეუმწიკველობასა ცდილობდეს; მეორედ, მრცხელი, რომელმან ახალი მოკვი შეისხას და წუალში სარცხელს იქმოდეს; მესამედ, გაჭარმან ასალ-გაზად და შეენიერი ცოლი შეირთოს და თვით შორს გზას გზავრობას წავიდეს. თუ არა, მე მისისა სისხლისა დაუთხელობისა მცდელი არ ვიყავ, მე თქვენის ბრძანების აღსრულების მცდელი ვარ და მისთვის მისი სიკვდილი არ დაუხცავდი. რადგან იგი დაი გიუყარდა, ამით სენათ, რომე სულგრძელება და სიწყინარე საბოლოოდ საქებარისა და საქმის თუალი სიკვდილამდის ზღვის მსგავსი შეიქმნებისო.

ესე იგავთა აჩქარებისა და სულგრძელებისა რჩევა და კაცის წახდენისა და გაკეთების რიგის ცოდნა, რომე გამოკვლევიათა და გასინჯვიათა ხამს იქმნასო.

მოახსენა ჩახრუნსულო

მუთის ბრძანება, ნდობა და ნება ხამს სიბრძნის გზითა გაიჩრუოდეს, თუ სიბრძნით გექმნა, იგი არ გექმნა, ესეთსა ჭმუნვას ნახველი ოდეს?

მეფემ უბრძანა: ცუდი სათქმელი გაუშვა, ამა საქმისათვის იღონის-ძიე რამე. მე აჯერ მისი ზრუნვა და ნაღველი შემამთობს და ცნობა და მეცნიერება სრულობით მიძელებაო. გუზირმან მოახსენა:

— მას რაღა გაეწუობა, ანუ რა რჩევა მოეწევა? ამა ქმნილსა საქმესა სინანული და სამიმამარი კვლარ გამოაბრუნებს. რომელიც გამოუოიებლად საქმეს იქმს, მერმელა უსარკებლოს სინანულს იწეებს. მას ეგრე მოუხდება, ვითა მათ ორთა ტრედთა მოუხდაო. მეფემ ჭკითხა, როგორ უოთილაო?

გუზირმა თქვა არავი

უთქვამთ: ორთა ტრედთა გაზაფხულ თვისად საზრდოდ მრავალი რამე შეგარაკეს და ერთსა ადგილსა საზამთროდ შეინახეს. მარცვლი იგი ტრენინი იყო დასხვილებული, და რა ზაფხულ სიცხის შირი მოვიდა, მარცვლი გახმა და საზომსა მოაკლდა. მამალი ტრედი სხვაგან იყო, და რა მოვიდა, ნახსა საზრდელსა მოჭლებოდა, დედალსა მას კვრტიმლებოდა და ეტუოდა:

— ესე მარცვლი ზამთრისათვის საზრდელად შეკვრიბეთ. რა უინვასა შინა გუდაჩა გუპოვნა რა, და თოვლს უოკვლივე მოცევა, მამინ გამოკვეზიბა. დროსა

ამას მთა და ბარი ნაყოფითა საესკა, აწ შენ ესე რად შეტიჰამია და ჭკვასა და ცოდნას გარდამხდარ ხარ? არა გასმია ბრძენთ ნათქვამი.

ღ ე ქ ს ი :

რა ღონე გჭონდეს, ეცადე, მოიმუშავე ახონი, საეზადი მრავლად შეერიბო, საჭიროდ შესანასონი.

დედალმა ჭფიტა:— «ამისგან არა მამაკლია რა და არცა რა მიკემებიაო». — მამალი რა მარცვალთა მოკლებულთა ხედვიდა, თინცსა არ უჭყრებდა, სცემდა და ელაღუბოდა და რისხვით გააძო. — რა მოზამთრდა და ნოტიობა შეიქმნა, მარცვალი დახედდა, დასხვა* და პირველსავე საზომსა მოვიდა. მამალმა მტრედმა სცნა მისი მოკლებისა მიზეზი რაჟდა ყოფილიყო, სხუარღისა გაყრისათვის ტირილი და ჯაბა შექმნა და შეჭირვებული მადლის ხმითა გრკვინვიდა და იტყოდა:

— მოყურის მოშორების სიმწარე ძელი ყოფილა, მაგრამ ესე მისგან უძნელესია, რომე სინანულსა სარკებელი აღარა ჭჭონდესო.

თქვა ლექსი

საქმე გარჩევით გასინჯე, სიჩქარე გიზამს ზინას,
ზინასიგან სარკებელს კერ ჭპოკებ ნათლად მზინას.

ამა არავისა სარკებელი ესე არს, რომე ჭკვით მყოფელი კაცი საქმნელს საქმეზედ არ აჩქარდეს, რომე მას ტრედსავით გაყრის ნეცხლითა არ დაიწყას. მეფემ უბრძანა:

— თუცა მე ჩემთა საქმეთა აუჩქარდი, შენცა სიჩქარით წესსა გარდაჭხედ და მე ესრე სატანჯველსა შიგან ჩამაგდოო. იეზირმა მოასხენა:

— სამნი ჩააგდებენ თავსა თვისსა ტანჯვათა შინა. ზირველ, რომელი ომსა შეუგებულად იბრძოდეს და მიძიედ დაიკოდოს; მეორე უშვილო კაცი უსამართლოდ საქონელს მოისკუჭდეს, — იგი სსვასა დარჩება და მას ცოდვა დაეძება; მე სამე ბერმა კაცმა უმაწვილი ქალი შეირთოს და ქალი, გულწამხდარი, მის სიკვდილსა ნატრობდეს და მისი ცოდობა არ უნდოდესო. მეფემ უბრძანა:

— აწ უცებობა გამოგანინდა მან მოასხენა:

— ორნი არიან უცებნი: ერთი იგი, რომელმან თვისი ქონება უცხოსა კისმე უპირობოდ და უმოწმოდ მიბაროს; მეორე — უგჯერო, ანუ მტერი თვისის ნებით მსახულად დაიდგინოს. თუარამ მე უცებობა არა მიქმნა, მეფის ბრძანების მორჩილება კქმინო. მეფემ უბრძანა:

— ირანდუხტისათვის დიდად კქმუნავი. იეზირმა მოასხენა:

— ხუთთა სასეთა დიაბლათვის ხამს კქმუნვა: ერთი რომელი კაცის ჯუარისა და კეთილის ბუნებისა იყოს, შენიერი და პირისწყლიანი იყოს; მეორე ქმრის ერთგული და მორჩილი იყოს; მესამე, სწავლის მოყვარე და უურის მიძმერობი და შირად და უკან ქმრის მოყვარე იყოს; მეოთხე, ავსა და გარჯსა დროსა ბედნიერობა-უბედნიერობასა შიგა შეფერებულად და წესიერად (იყოს;) მესუთად, ფერხბედ-

* დასხვა — დასხვილდა.

ნაირი იყოს და მისას ჭმარსა მისი რჩევა არგებდეს. ირანდუსტ ამასს უკვლამი სრული იყო. თუცა მეფე მისთვის შეიჭირვებს, მართებულსა იქმს. უსაყვარლოდ არც სიციცხლე, არც სისარული და არცა მოსკენება არა ჭარგა რაო

მოახსენა ტაემო

უსაყვარლოდ ეს სოფელი რამცა იყოს საუოფელი!

ხელმწიფემ უბრძანა: ეჭა, ბილავარ, კადნიურად უბნობ, უკაცრაობას გარდამატე—იგი უმჯობესა კაცი გატეშოროსო. ეჭიბრმა მოახსენა:

— ორთა მოშორებებს ხამს: ერთისა, რომელსა კეთილი და ბორბოტი სწორად მიაჩნდეს, და მადლი და ცოდვა საიჭიოსათვის უმხარი კგონოს. მეფემ უბრძანა:

— თუღით ამიგელ და ესე გეარსა მკადრებ, და შენ სასამსო გგონია. მან მოახსენა:

— დიდებულთა სამნი აითაღწუნებენ: ერთი იგი უმას ჰირი უჩვენოს და შეიღიზდოს, და მიწეივ ტაბლათა უჯდეს და ამხნაგურად აქცევედეს და კლინცილკობდეს; მეორე ჰატრონის ორგული იყოს და საქონელს ამარავედეს და ამით მთიარქმოს, თვისი თავი თვისითა საქმითა გამდიდრებული კგონოს; მესამედ, რომელიცა უმა გაჩრჯულად და სამსასურ უქმნულად და გამოუცდელად ჰატრონის მისანდო და ხვამადისა გასანდობელი შეიქმნას, ამს საქმითა აღადგობსო.— მეფემ უბრძანა:

— ბწ გატსინჯე და... გაუსინჯავად სჯობდო. მან მოახსენა:

— რჯანი არიან, თუ არ თვისსა საქმეში სსხით არ გაისინჯებინაო: მებრძოლი უომრად, მუშაკი უმუშაკოდ, კატარი უანგარიშოდ, ჰატრონი უსულგრძელოდ, გეარინი ცაცი დაუგლასაკებულად, მოღვაწე უკვდავად, მჭადაკებელი ჭდაკების უთქმულად და მოუყარე დაუჭირებულად. მეფემ რამცა კეჩიოსსა სატუქსარი სიტყვები უბრძანა, კეჩიომანცა ჰირ დაშამუღლისა ლასურისა მსგავსი ჰასუსი ამღივა და აღმასის ხრმღისაებრსა სიტყვასა წინა უჰერობდა. მეფე სულგრძელებით მისსა მწარესა სასრელსა მოთმენით სჯამდა.

მოახსენა შაირო:

მოთმენა გარდემატება ეოკელსა სიბრძნის დარკებსა.

ჭკვიანად არა დასდებენ მრისხანებისა ნარკებსა.

მოთმენა ჰირველ მოაწყენს, ვითა უხუისა წარმეებს,

და რა ცნობას მოკვა, დატებება, გუღს მოსწონს, სულსა არგებსა.

მერმე საქებულად ჰირი ააღო და მოახსენა: მეუთისა ბედნიერობისა აჩრდილი ჭკვიანისა შირსამცა ნუ მოაკლდების და განმანათლებელი მწე წყვილად ბრწეინკობასა მათსამც სკიანსა თაგსა ნუ მოაშორებებსო. მე მათი მიწა რა კადნიერებისა ფერხითა დაინებისა სიგრძეთა კზომდი და ჭკვიანისა სიგრცისა მომატებასა კსციდილობდი, თკვიანისა ჭება მიუწდომელისა ბუნებისა საქმის გამოძიებასა კსციდილობდი. მადლი ღმერთსა, რომე თკვიანი აკებულება ესეთი კსცან, და თუცა გტმან თვისის ჰატრონის სიკეთე ინატროს, თკვიანი ბუნება მაგალითად დაიდვას სამსო.

თქვა ტაკეში

სარკეს და ტბას ჩახედუ, შიგან ნახავ ამ სახეს.

გეკ დიდად განსაცვიფრებელი ბუნება, ყოვლისა სიჭკეღითა მორთული, და გეკ კეთილი გონება, რომელი მოთმინებითა და გამსინჯველობითა და სიმშვიდი თა გამოდნობილა, ჭკუშმარიტად სიდიდის სახელი შენ მოგიგია და პატრივი და ჭება თქვენ გუფერებისა!

თქვა შაირი

მეფობა თქმითა არ არის, არცა სახელის წოდებით...

გვირგვინი ჭასა დააღვა, რა მოგცეს მოსალოდებით?

შენ ხარ უოკელთა მფარველი, სრულდებით ხელთა მოდებით,

და ვინა გჭკერეს—ხარობს უოკელი, ვინ ვერა—ტირის გონებით!

მეფემ უბრძანა: შენ უოკელი უწეო, ჩემის მეფობის საფუძველი მოწყალება-სა და სულგრძელებასა ზედა დამიდეს და სახელმწიფოთა კვერთხი შეჭირვებულისა და შეჭირვებულთა საოხად მიჰადაგებია. თუცა ჩემთა ორგულთა და შეუპოვარ-თა ურსობა რამე უქმნიათ, და სიღვლითა და თავსედობითა მტერობა გამოუჩინიათ, ხან-და-ხან მათთვის მუქათა მიქმნია. ესეც ამისთვის, ჭკუენის მოვლისა და სამეფოს რიგის მოუშლელობისათვის, თვარა უმისოდ ჩემა სიმშვიდის ადრე-ფოთებელი ზღვა ესეთისა სიტყვისა სწავლებითა აქოთებით ადრედესო.

უთხრა შაირი

გერსვის ფურცელს არა ვგვეარ, შემძრას სულმან ოდენ ნელმან,

ან ჭარჭვეტსა გასმობილსა, ცეცსლმან დაშწას ვერ დაშწკლმან.

არცა კლდე ვარ, ხვანი გავესტე, რა გამოძვეს გაცმან მელდომან,

და არც ღრუბელმან ამტიროს, მან ჭკურმან მომხერველმან.

მე ირანდუსტის მოკვლის თქმა უნებუნერად წამდა, რა რიგადცა მერან-სა და ფერს-მაგარსა ცხენსა წაუბოჩდესო. გეზირმან მოახსენა:

— მე შენს წინაშე ესეთი უმსგავსოება ვივადრე, მისი მოთმენა არავის ცხოვრებათა არ აღწერილა—მადლისა მეფისა და დიდებულისა ხელმწიფისა, ხრამლ-მკვეთელისა, ბრძანება გაუღენილისა, მადლთა დალიტთა მჭდომელისა პატრონისა წინაშე, მონა მისი გასარისხებულსა ფერსსა დაეპტიცოს, და ესოდენი უმართებულთა სიტყვა ივადროს, თავი გაწიროს და რაც უნდეს ენითა მოაუბნოს, და მეფე იგი არა გარისსდეს და დიდის მოთმენით სულგრძელად დეკსო.

მოახსენა ლექსი

რასომიცა მე შეგცოდე, ანუ წყენა გაემარავლე,

შენ უფროსი მოპიტვე სარისხველი რაცა წარვლე.

მეფემ უბრძანა: თუცა ემა დანაშაულზედ თავსა დასდებს და შეცოდებასა სწორად გამოაჩენს და სინანულსა იწყებს, მერმელა მოწყალებასა გაცნა მიტყუებისა კიდე სსვა ღონე არა აქსო. გეზირმა მოახსენა:

— ეჭა, მეფეო! მე ჩემი დამნაშაობა თავს მიდებიაო და ესე დიდი საწყენარი

შემიძრავდა: თქვენი ბრძანება კერ ალკასრულე და ირანდუსტ არ მომივლავს და აწ ამ სიტუაციათა გულ დებული შევიქვენ: გიცი მომიტყუებ და სწრაფად არ მოკვალ. ბრძანება და ნება შეთვისა ალკასრულელსო.

მოახსენა ლექსი

მოძალაე, დამარჩენ—აჟა ვარ, კით შატიმარი შერობილად,
ხრმალი და ჩემი სიცოცხლე ორივე ხელთა მაქვს სწრობილად.

რა შეუქმნ მოისმინა, შუბლთა სიხარული აღმოაჩინდა და ბაკე ხალასშმა დიმილი გამოკართო, სამადლობელი დროშა ზეცად აღმართა და დმერთსა დამთხედ თავყანი სცა, მოლხენის ხმა ღრუბელსა შეატილვა

და თქვა შაირი:

მასარობელი მოვიდა, ბედი მასხარა სვიანი,
მოკვდავსა სული მომედლა, გამეჭტა დღე ნადვლიანი,
სახლი ამკესო ღვინითა, შევიქვენ გულ ვარდინი,
და სვე გამიდიდდა, სამეფო განათლდა კითა მზინი

მერმე ბრძანა: დია მიკვირდა, სიტუაცია შენსა ირანდუსტის სიკვდილი ეტრობოდა, მაგრამ შენისა ერთგულობისა და გამოცდილისა საქმისაგან არ შეგონა.— ეგზიმმა მოახსენა: ჩემი საცდელი ეს იყო, მეუთისა ზნენი გამოკვდა და კეთილად გამეხინჯა, და რომელიც ბრძანეთ, მასზედა მტყიცედ კვებით, ანუ არა? სიკვდილი მისი თუცა წადიერთა გულითა გენება, ადრედა ვიქმოდი, მაგრამ რადგან მისი სიცოცხლე ესრე გინდოდათ, მეცა ჩემი შეცოდება გამოვაჩინე და დავოკუნების ბოდიში წარმოვადგიეო.— მეუთე უბრძანა: შენი სიკეთე, გასინჯვა და მეცნიერება დიდი გამოჩინდა, და მაგით მე ცოდნა და სიბრძნე მრავალი მომიძალა. რადგან ეს საქმე ჰქმენ მე გულმტყიცედ ვარ. ამა სამსახურისა მუქათა ადრე შემოგვზღო. აწ სწრაფად გვალე და ირანდუსტს დიდითა ბოდიშითა ჰგადრე და შუა ჩამომადგე, რომე შეცოდებისა თავს დადება და დანანება კარის გამდებსა და საწადლის შირისა სიხარულისა სათანო კეთილის საქმიითაო.

შეუთვალა ლექსი

მოდო და შირი მიჩვენე ნახვად დვითთ სანატრულია,
ფური ხმას, თვალა ნახვასა მოგულის გასაჭრულია.

ბილავარ მეუთის ბრძანებით სწრაფად გამოვიდა და ირანდუსტს მოაჩვენა და მეუთის სინანული და მისგან მოწოდება ახარა.

უთხრა ჩახრუხაკული

ვარდო კოკობო, ძნელად საცნობო, აღარ დარჩები შირ გაუსსნულად,
დილის ნიკმა, წვიმა მზინმა გავლად მოგებოკა ამოდ და ნულად.

ირანდუსტ მეუთისთან მისსვლელად მოემზადა, ადგა და სასამსახუროდ მსუკლებრ მივიდა და მოწყალებისა და შებრალების მადლის სათქმელად ენა აუბნა. მეუთემ უბრძანა:

— ესე ბილაკარს დაუმაღლე, რომელმან ესე ვითარითა წერთითა შემავლობა და ესრე დამალვით დაგაყოვნაო. ბილაკარ მოახსენა: ჩემსედა მეთვისა წყალობა და სიბრალეული დიდად უხვობს, ამისთვის ესე დაყოვნება მოჭბს; თვარა არას მოხანას მეთვის ბრძანებისა დაყოვნება არ ძალ-უგისო. მეუფე უბრძანა:

— ეჭა, ბილაკარი გუელ-მტკიცედ იყავ, ამისთვის უოკელი ჩემი საბრძანებელი სელთა ჩემთა მომიცემა და ჩემდა შედეგად შემიქმინას, და რომელიცა სთქვა და ჭქმნა, შეკრვა თუ აშეება, ბრძანება თუ არა ბრძანება, არცა ერთი გიწეინო. ბილაკარ მოახსენა: მეთვისა წყალობა და მისანდო ბედნიერობა მონისა სამსახურსა გარდემატა. თუცა ათასთა წელთა ვიცოცხლო და დღე უოკელ გაჭბდე, მაშინცა ათასისაგან ერთსა მადლობას ვერ მოგახსენებო.

უთხრა ლექსი

ათასის ენით სოასნმა თუცა იუბნას ჭებანი,
ზაფხულის შესხმას ვერ იტყვის, შერჩეს ცუდ მიდ მოდებანი.

მაგრამ მონა ამას გვედრებოს, ამას იქით ასეთი აჩქარება და გაუსინჯაობა არ მოახდინო, რომლისა ბოლო სინანულად და ნაღველად გარდაიქცესო. — მეუფე უბრძანა: ეგე სწავლა მტკიცედ დამირწმუნებია, და ამას იქით შენდა უკითხვად და ურჩველად აღარას ებრძანებო. შერმე კვიარას და ირანდუბტს ძვირთვასა სამოსლები უბოძა, და შინადამ საკრებულთა დარბაზთა გაბრძანდა და ღზინი და ნადიმი გამართა.

თქვა ლექსი

შურობა დიდი გამართეს, უმჯობე სხვის ნადიმისა,
ღზინის ნადიმი შეამკეს, უტრელებს მართ აღიმისა.

მწესარნი მწდენი კეცხლის თასებითა მის ამხანაგთა მოყარაულთა ღვი-ნოთ უათა შიგა ასხმიდა და ხომარულისა მაჭრითა ღზინისა ნერგთა მკურ-დისა რუთაგან რწვედიან.

თქვა ლექსი

მოიღეს ღვინო ჭიქითა, დადგეს გამართვად ღზინისა,
დაათბო შეების არემან სიცივე მოსაწყინისა.

ტკბილად მსმობელთა მგოსანთა საკრავთა შეწყობითა გულისა ადრონი სა-ღზინოდ ნადიმზედ მოჭყევანდათ, ორღანო სმანი სისარულისა იმედსა სულსა ზედა ნიშნედექ, უდი-სუნელი არაკს, ზმათა, ათას რიგს ზღაპართა წარმოიტ-უოდა, მკენესარი ჩანგის ზახილი მთვრალთა გულის ფიცართა ჭანგსა აჩნვედა.

თქვა შაირი

მუბარბითენი აფროდიტს ჭკვანდენ უსულთ მჭეველი,
სურები—მარისს, საღზინოდ თვისთ სისხლთა დამაჭეველი,
სამუხის სამხიარულოდ, განცხრომით შემაჭეველი,
და მოსატაცებლად გულისა, ცნობითურთ გარდამაჭეველი

მის დღისა დანარჩობი უამი და ღამე იგი სრულად ღზინითა წართეს.

თქვა ლექსი

რა მეორეს დღეს მთიებმა ჭკეუნა დააშენა მან,
ბუნებრიობის საღამო გააღვიდა წყნამან.

მეფე მალღასა დაღლითა დაჟდა და მისის ნახეთა ერთი გახსარა. ბილან-
კარ კეზიონის სამსახური გარდამატა, თვისის თავით მეფისა და მისთა სახლე-
ულთა მაგოერ თანა-მოსარჩელედ ქურუშთაგან იჩივლა; მის სიზმრის ახსნა საჯაროდ
წარმოთქვა და მეფეს ქარეილონ ბრძენი მოაწვევინა, მათი საცდური და
შუბრალთ ამოწვევითის წლა ქურუშთაგან მას ბრძენს გაასამართლებინა. მან ბრძენ-
მა ესე გაჩინა: რომელი ძელს აახეს, რომელიმე ზილოთა დათორგუნებინეს და
მიწათა გარეეს, ბორბოტნი ბორბოტად მოსწვიდნეს.

თქმულა შაირი

ვინცა სიმუხთლის მახვილი რა მოაწვადოს ღაღარმან,
მასკე თავსა ჰკრას მბრუნავმა კრლმან, მარინის საღარმან;
არა გრდუმელსა ჰტავს, კურ ანოს კვერმან მის დასაჭადარმან,
და მასკე მიაგოს ბორბოტი მან მსჯავრმან გასაცხადარმან!

მათ მტერთა მოწვევითისა უგანა, მეფემ ჭკეუნისა საქმე კეზირისა ხელთა
მიანდო. და თვით ირანდუხტთან მიწვივ იხარებდა და საწადელი ადესრულა.

იტყოდეს ჩახრუხაულსა

საღზინო ღამე, გულთა საამე, განძის მჯობია საწადლად ხშირი,
ზრავინ ვიდეთ—მითქვამს—უე ფიდეთ—ხვალე რა მოკა საქმისა შირი.

ესე არს სწავლა სიმშვიდისა, და სიწყნარისა, და მოთმენისა და სიკეთი-
სა, რომელი კაცისათვის ფოელის კეთილობისაგან უმჯობესია, მით რომე მეფე-
თა და ხელმწიფეთა წესთა და რიგთაგანი არა რა იუოს დაფარულ, რომე სიბრ-
ძნისა ამის მტრეულება მეთხველთათვის შესამინელი და მსმენელთათვის სარ-
გებულა. ხამს უწინდელიცა იგი ბრძენთა ნათქვამი და გამოცდილი მიწვივ იწკარ-
თათ, და თქვენისა საქმის გზაჲ ეგრე წარმათათ, რომელიცა ჭკეუნისა და რჯუ-
ლისა სამჯობინო იუოს, და დღეინდელი და ხვალინდელი საქმის საფუძველი
სიბრძნისა და მეცნიერებისა ჭკვასა ზედა დამტკიცოთ და სიმშვიდით, მოთმენითა
და სიწყნარით მოაქცეთ. რომელმანც საქმენ ესე ესრე მოიპოვოს და ჰქოს, იგი
შკენიერის და კეთილის საქმით შეიმეობა, და მისი ხმის განფენილობა წყალო-
ბასა და სიმშვიდესა შეიმოს და სიმდაბლითა და სიმშვიდითა მტერსა მოუბ-
რედ შესცდელს, და მოუკარეს სიკეთის ხარისხთა აღიყვანებსო.

მოახსენა შაირი

მშვიდთა მდაბალთა მზაძველნი უცილოდ ამაღლდებან,
სხვანიც მზაძვენ საქმითა, მტერნიცა დამოუერდებან.
ნურკის უმტერებ შურითა, ნურცა ვინ შენით კვდებან,
და რომ საწადელი მოგეტეს, სუფუკა მით მოგხვდებან!

კ ა რ ი ი ე .

მეშეთაგან ზანქრძალმა ხმარხიანისა, ორ-პირისა და მოლა-
ლათის კაცისა.

ჩახრუსაული

ბრძენმან ცნობილიან, ცნობა სწრობილმან, ქვეუნიერ საქმეს, ჭე, გამოცდილმან,
სიტუეისა თავი, არა თუ ავი, ასრე აულო ეხა მკობილმან.

სულგრძელებისა, მოცდისა, გამოკვლევისა, სიმშვიდისა და მოთმინებისა
სარკებელი უოკელიჟი მოკისმინე, და აჩარებისა და სისუბუჭისა სიავე გულის
ხმა ვეაუ. აწ ესეცა მაჟეჟე—მეუთთა ერთგულისა და მისანდოთა უმათა არაჟი, რა-
მელი კვარი სიდიდესა შეიფურებს, იგიცა დამანახვეო. ბარამან მეუთე დალოცა და
ქება შესხა,

და მოახსენა შაირო:

ვირემდის დიდასა ხელი სწმედეს საზრდელად მეცნარსა,
მტკერს უაყჩოსა მოგვიდეს, არღაჟანს გარღამუენარსა,
შენი საშროშნე ჰეჟოდეს, ბედს უჭროლებდეს ზენარსა,
და შემოდგომისა ჭკერი ნუმცა ჭკრავს თრთოდეს საწყენარსა!

რომელიცა მეუთე ბრძანა, მათისა სვეტებთა ცნობა ადგილსა ხამს. მეუთი-
საგან ჟერ არს თვისნი უმანი კიდონტის ქებითა გამოსცადოს და თითო თი-
თოსა რჩევა, საქციელი, ერთგულობა და მეცნიერება გამოჩხროიოს, მათს სჯუ-
ლიერობასა და ღეთის მოშიშობასა, სარწმუნოობასა და მისანდობელობასა გუ-
ლი დაჯგუროს, ამისთვის რომე პატრონთა სამსახურის თავი სიმართლე არის,
და თუცა სიმართლეს ღეთის შიში არა აქვს, მისანდობელი არ იქმნების; ამის-
თვის რომე ყოვლის კეთილის დასახამი ღეთის მოშიშობა არის. რომელსაც პატ-
რონის მონასა შიში ღეთისა აქვს, სიმშვიდის და მოსკვნების გზა მით გა-
ძლიერდების და გლეხნიცა გულდებულნი იქმნებან.

თქვა შაირო

მოხელენი ღეთის მოშიშნი დაადგინე გამკებულად,
გეზირები სჯულ მტეიცენი, ქვეუნიერ გულის დასადებად,
არ მეუთისა საზიანოდ მსახურებდენ, იყენი მსლდებლად,
და ქვეყანასა უოხრებდენ, ექმნას ცუცსლთა მოსადებლად.

ამის ცილი არ უნდა—ცრუ და მტუენი კაცი არ გაიშინაურო, და ანუ საჭკუენოსა გასაგებელთა ზედს არ დაადგინო, თუ არა მათგან ბოროტი იშუებისო. რამ ბრძანა:

—კარისა ამის ამისა გამოცხადება ხამს. უთაონი და უგვარონი კეთილ მჭკუენონი იქმნებიან, მაგრამ მათისა საქმისა ბოლო სიმრუდით მათის წყალობისა მოქმედთა სიკეთის ნაცვლად უგუაწილებენო.

უთხრა შაირი

უგულმართნი და უგლიმნი²²⁸ თუცა კეთილად შერებიან, ბოლოდ გამოსცვლის საქმესა, გულნი არ ემოწმებიან; ბოროტსავე იქმს უცილოდ, აგრვე მას შეესწრებიან, და მათნი დიდების მიმცემნი, იცოდეთ, ცრუად შერებიან.

ბრძანან თქვა: ამა სიტუისა თარგმანი ესე არს—მუჟისა კართა მდგომთა კაცთა სამნი ესე საქმე ხამს სწორდენ: ჰირველად, ჰირ შენახული და ჰატრონის ხვაშადისა მისანდობელი, ლხანისა და ჭირისა და ჭკუენის რიგისა მცოდინარე; მუორედ, ჰირ-მართალი და ტუელისათვის მორცხვი, რადგან მუჟთაგან და ცრუთაგან მორიდება ხამს. ამისთვის თუცა კაცთა უოკელივე კეთილი სწორდეს, და მინდობა და ჰირობის გათაება არა ჭჭონდეს, რადგან მტუენი იქმნება, მისი ნდობა აღარა ხამს; მესამედ, კეთილის გვარისა და კარგის მოდგმისა იუოს, რამე ნიჭისა, წყალობის და ნაკეთარის დასსოუნება იცოდეს და მის მუჭათას ცდილობდეს, და სადეთაც ჭარი გასასტიკდეს, მას არ მიმართოსო.

მიუნდობთათვის უთქვამთ ლექსი

ვით მიწა დამყარებული, ჰირობას იმარხვიდა,
ჭარსავით მთა მთა ნუ დარბი, ჭარჭკუესავითა რბიდა.

მუჟთაგან ხამს თვისთა უმათა საქციელსა და საქმესა სჭკრეტდენ, არა თუ მათს მორცხვას და ზეიმსა. თუცა უმათა სამკაულად ჭკვა, ცნობა და მეცნიერება მოუშოკებოთ, მუჟენი ამას უნდა სიბენიდენ და ეს ურჩიოსთ. ბრძენთ უთქვამთ: მუჟენი თვისთა უმათა გამოცდასა და წყალობის ქმნაში გამოცდილსა და ბრძენსა მკურნალსა ხამს მიემსგავსენო,—რაკვარადაც იგი სნუელისა ჭირსა და სატყუარსა, წრტიადსა და სიმცირესა არა სცნობს, და მაჟასა არ უნახავს და კარულს²²⁹ არ დახედავს და დიდად არ გამოსჩხრკეს, (ისე) მისსა კურნებასა არა ხელ ჭუოთს,—აგრვე მუჟთაგან ხამს თვისთა უმათა, დიდთა და მცირეთა საქმე და საქციელი გამოიძიოს, და გამოსჩხრკოს და თვითოს ხელ გამომაკლობა და სიტუენი, ცოდნა მეცნიერება და რიგი რაჲცა შესდგამდეს, მისი საფერი წყალობა უუოს და სამსახური კერე დასდვას, და ადვილად არავის მიენ-

²²⁸ ვარიანტი: უგულმართნი და უგლიმნი.

²²⁹ ვარიანტი: ვარ ურსა არ დახედავს.

დოს, არამც შეწუსების და მოწვევის მიზეზი დაიდვას. ამა ამბავს ოქრომჭე-
დლისა და ერთის ხარზისა არაჲ მიჰკავსო. რაიმ ჭკითხა, როგორ უოთილათ?
ბარამან თქვა არაჲო

უამბათ: აღაბის თემს ერთი ხელმწიფე იყო სახელოვანი და დიდებული.
მის ჟამთა ხელმწიფეთა მისის მორჩილებისა საუური სულისა უერთა შინა გაუ-
ყართ, მრავლათა მესტრონეთა მისის როარტაგისა ბრძანება თავსა ზედა
დაედგათ.

უთქვამთ შაირი

მეთე ძლიერი, მოწყაღე, უხვი და სახელოვანი,
ჭკეულისა მაშენებელი, ჭაღაჭად შექმნის კლდოვანი.
მტერნი სულ დამონებოდენ, კითა ზროხანი მმოკნენ,
და სიბრძნე ზე ამაღლებოდა, ჭკე ჭქონდა ცნობა მსტოვანი.

მას ერთი ასული ჭკეა ტან სარო, შირ მთვარე, სახე ნათელი, მსკებრ
ბრწყინვალე, თმა მუშვი, ყოველთა მასუნენლებელი.

თქმულა მჩრობლედად ჩხარუხაული

ღაღის ბაგენი, გულთ სადაგენი, ვიომედის ბეჭდის თკალთა სადარი,
მის ბეჭდის ღერო თუ დაღერო, ტუჩი უმცროსად დასაქადარი.
შირის სახენი, ღრუბელს ესახენი, ორიონისა უწითლედ მქენად,
თმათა დაღაღნი, ტრფიადთ დამღაღნი, დაღს დასსმიდა ზედ დასაჩენად.
შირ-მზე, ნათელი, კითა სანთელი, ცეცხლის მსახურთა სათაჲანება,
მშვილდური წარბი, მისგან კერ წარბი, ისრად წამ წამს გერავს, გუქმნას საენები.

მაშაჲ თვისსა ასულსა სხვათა უნახვად ინახვედა და მას დაუფასებულსა
მარგალიტსა დაფარვით სადაფთა შიგან ზირდიდა. მის ჭაღისათვის საძეაულისა
შემზადება დაიწყო და ერთისა ხელოვანისა ოქრომჭედლისა მოყვანება ბრძანა. მას
ჭაღაქსა შინა ერთი უცხო ოქრომჭედელი იყო, რომლისა ოქროსა ბრძმედად
მზის დისკოს ბუღე და ეცხხლისა სახდობლად ახალი მთოვარე ეფერებოდა.

თქმულა შაირი

დღე და ღამე სწავლას ზომდა, ოსტატობით ინარებდა,
თვისსა ხელსა ოქროთ ჭხდიდა, ოქროს უოლე შეიკრებდა,
მისსა ქმნილსა ვინც ნასკიდა, თვალთა გაისაღერებდა,
და მისთა ბამთა კერ შემძლენი ჟამთა ცუდად წაარებდა.

ხელმწიფეს მისი ჭკეა მოახსენეს და რაგინდარა მისი შემზადებულიცა
აჩვენეს, დიდად მოწონა და მოწოდა, და საჯალაბოთა სრათა მოიხმო და
ასულისა საძეაულისა შემზადება უბრძანა. ოქრომჭედელი დია ენა შირიანი და
მცოდინარი იყო, და მისი საუბარი ხელმწიფეს მეტად იამა, და მისმა ბუნდერმა
გულმა მისი ხლება მოინება, და იგი მიწით უცხოსა და საკვირველსა ამბებსა
მოახსენებდის ხოლმე. ამით მის პატრონისა გულსა შეითვისებდა, მანამდის
შინა მოსამსახურე შეიქმნა, ხელმწიფის ასული, რომელსა მზისა და მთოვარის
შუქი არ მისდგომოდა, იგიცა მისი სახილველი შეიქმნა.

ტ ა ე შ ი

რაც გულსა შეემისება, ჯალაბთა შეეთვისება.

მას ხელმწიფესა ერთი კუზირი ქუვა ბრძენი, ჭკუა ქებული, რჩევაში სახელ განთქმული ესეთი, მისი გონიერებისა კალამი ქვეყანას დაიპურობდა, მისი წერილი გამარჯვებასა წარმოაჩინდა, მისი საგონებელი საბედნიერო სამკაული და სკესკიანობისა შესამოსელი იყო; სჯულიერათა და დიდებულთა მისი ნათელი გზება დაეპურათ, თემთა და ქვეყანათა გამგებულთა მისი საწერელი წინა უძღლათ და სიბრძნითა და კეთილ ქცევითა ატარებდა.

უთქვამთ ლექსი

მისის წერილის მდინარე ქვეყანას ზედ მოჭთუნია,
ას რიცხს წყაროს სემენ მელნისგან, მწუფურვალნი იც მეფენია.

რამან კუზირმან სცნა ხელმწიფისაგან მისი რქომქედლისა კეთილ ქცევა და დაჯერება და ზომისაგან მეტი ჰატევი და სიმაღლე მის ზედა მიღებულად, მის სკესკიანობისა მართებულად მისთვის საწერელად ენა ადლო და ესეთის სიტყვით მოიუბნა, რომელი პატრიარხისა ბაგათა არ გასცვილებოდა, და სიტყვისა სადავე რქომქედლისაგან მოიბრუნა და მოახსენა:

— ხელმწიფე, ცხონდნი შირველნი მეფენი ხელთ-უფელთა თვისად მოსამსახურედ და შინაურად არ შეიყვანდენ, მისს აღატს პატევი რამცა ქტერებით მას უუოფდენ და მათს ამხანაგთა ზედა ახალღებდენ; აწ თქვენ კაცო იგი შინაურად გაცნებია და სიმტკიცის საკითხავად შეგებია. ესრე ხამდა, რომელიცა მაგისი სათერი იყო, მის გზით გემსახურებინა. მე ესრე მეგონა, კაცსა მას გვარ-კეთილობა და ჯაყარ სრულობა აელდეს, ამისთვის არამც მისი სიტყვა ერთა შესაწესებელი იყოს? ესეთისა კაცისაგან წყალობისა მუჭათასა არ ველო.

მოახსენა შაირო

გინცა მოკლის უკვანთა კაცთაგან რასმე კეთილსა,
მას მიჭკავს— ძეწნსა ხილს სთხოვდეს არ მდგარსა, ქვე მოკვეთილსა.

მე გამომივლია, მეფენი რომელსა საბოძვარსა და ნიჭსა გაუმრავლებენ, მეშურნე კაცნი მეტისა წყენითა თვისისა თავისა სიკვდილსა მოიწადინებენ. ბრძენთ უთქვამსთ: ესე დიდი ბორბტიაო სხვისა მიცემა და საბოძვარი კაცსა მეშურდესო.

მოახსენა შაირო

მეშურნე კაცსა არა სთნავს სხვის საწადლისა ჰოვნანი,
ანკარი ცხიშისა დაივაცს, სძულს შწერთა მისი წოვნანი.
დაზოს ტახლითა მჯდომელსა ქქონდეს ხანთაღა უოვნანი,
და საზრდოს ჭამისგან უფრო აქვს გულთა შურისა ჰოვნანი.

მეპატრონეთა მოაღერსკედ ესეთის გვარის კაცნი უნდა მოიძიონ, მეცნიერება სრული ქქონდენ და მალღისა პატევისა ღირს იყვნენ. უგვაროსა და ურმე-

რვის ხილისა მოკრეფა არა გზინია. ესეთის გვართა შეთვისებითა მრავალი ავი აღიძვრის და უოკული სასიძვრევილო საქმე ორ-პირისა კაცისაგან გამოვაო.

მოახსენა შაირი

ვისცა მინდობა არა აქვს მას უპირისა პირისა,
მისგან ბორბოტი რად გიკვირს, ჭმნალა დაიწეოს ძვირისა.
მუხთლობა უარესია უოკლის სიაჯის ძირისა,
და ხამს მორიდება ღადრისა, ტუბილისა, ენა ხშირისა!

ხელმწიფემ უბრძანა: კაცი იგი სახითა შეენიერა და რომელსაცა კაცს სახე კეთილი აქვს, უოკლისავე საქმისა კეთილად განგებისა ნიშაო. დიდთაგან ნათქვამია— უსტარ გარ წერილთა* მის უსტრის სიკეთე იცნობებისო.

უთხრა ღეჟსი

ჭკვიანნი კაცნი იცნობენ გარედამ შინა წერილთა,
მისის საქმისა ამბავსა, სიკეთე ხელთ დაჭერილთა.

ბრძენთ უთქვამთ: საჭირო რუკა კაცმან უნდა აღმოაიეთხროს. რომლისა სახე შეენიერებით შემოგობილთ, მისსა კარგ კაცობასა ახლის კეთილის პირით გამოელოდე, რომლისა ამბებისა პირი კველუცობისა სამოსლდითა შემოგობილი იყოს. ესე სიტუვა ამაღ უთქვამსთ, სახისა სიშეენიერე ბუნების სიკეთის ნიშანი არისო.

უთხრა ღეჟსი

რაც შეენიერი იხილო ბუნების გამოსახენად,
ავს ეტყესა ნუ დაადგრები მისის სიძეულის დაჩენად.

გეზირმა მოახსენა: საბრძნისა და ჭკვისა კებადონთა შინა სიშეენიერისა ჭებასა არა აღმოაიეთხვენ, სიკეთის დასაბამად სამართლის მეტი მოსაწონარი და საქებარი არა უთქვამთ რა. მრავალი კაცი ესრე შეენიერა, მნახველთა გულსა მისტაცებენ, მაგრამ რა გასინჯვის ილყრო კიდონტის ჭვასა ეცემის, მაშინ გომოუსადგეკად იცნობებიან.

ბრძენთ არაყად უთქვამსთ: ერთმან ბრძენმან ერთი შეენიერი ჭბაუვი ნახაო, და გულსა მისსა მისი შეგობრობა მოუნდა. რა შეეყარა და ახლოს მისი საქმისა ტვირთი გასინჯა და სისუფთავე, რომელი ეფერებოდა, იგი არა ქკონდა, ბრძენი გაეშორა და თქვა: კეთილი სახლი იყო, თუცა შინაგან ღებულ იყო რამეო!

მოახსენა ღეჟსი

იგაკად ნახე ღერწამი, ორივე ადგილთა მდგომარედ,
ერთი შაქარსა გიკეთებს, სხვა—ჭიღობს დასაჭადომარედ!

ხელმწიფემ უბრძანა: სახის სიღამაზე ბუნების სიკეთის მოწამეა. ორტაბა-

* უსტარ გარ წერილთა—უსტარის გარს წერილთა.

ხის ბუნების მქონებული ბუნებას მოერევის. ამას მწერთელი არა ჭეოლთა, ამისთვის მისი სიკეთე კეთილობის გზიდან გადრეკილა. აწ რა წყალობის მომადლე შეიქმნების და ჭების და ძაგებისა სახესა გაარჩევს, სიკეთისა ხარისხთა აღიწყაო. თუ წერთას ჩავარდნა ჭეას სისარულის მომმატებელს იაგუნდად და გულის გამხსნელს წელანს ღალად შემზადებს, და შვი სისხლი ბედისაგან სუნნელ მუშად შეიწყალების, და წვიმისა წვეთი თბოლს მარგალიტად იქცევის,—

თქვა შაირი

ბუნებით წყალი ნოტიო იქმნების მარგალიტა,
ხისხლი გამუშადეს სუნნელად, უპეძნ კერ ღაიტა,
ქიმა შესცვლის ოქროთა, რეინის წაღდი თუ კლიტა,
და კაცი რა არის—კერ მოკსწერთნა, რა თვალნი დაუცქიტია.

გეზირმა მოახსენა: ეჭა, ხელმწიფეთა რომელსა გვარად გულ-მწერალობა სჭირს, იგი წერთილთა მოიშლის და თუცა გულ-მწერალი არ არის, რაკვარადაც უოკელი სისხლი აფრეის მუშად არ შეიცვლების, აგრევე უგვანო და უგვანო ათასთა წელთა სწავრო და ჰატივი მიაშურო, მისგან კეთილს ნუ მოელიო.

უთხრა ლექსი

მეწნი თუ აღოდ მიგანდეს, ზარდო, შესწავროთო, მოხარო,
კერ იენოს სუნნელუბასა, მერმელა გაამომხარო!

გვარიანი კაცი თუცა ას რიგად დაამდაბლო, მისი გვარი და ჭავარი არ გამოიცვლება. ერთს ჰატიოსანს კაცს ამაზედ

უთქვამს შაირი:

ვისცა რა გვარი არ შესწევს, უგვარო არ ტომოსანი¹²⁰,
რავინდ შეამო ოქროთა, შემოსად ჭეო სტავროსანი,
ძაღლის მწერს კარდი დაუგდო, ზედა დაბურო სოსანი,
და ძაღლის მწერსავე უწოდენ უოკელი ენა ხმოსანი!

ოდეცა კანძნ სენას, ხამს უგვაროსა ვისმე არ შეუთვისოს, რომე დადაბლების მორკეში არ ჩაიჭრას, რაკვარადაც ერთის ხელმწიფის შეილი ხარაზის შეთვისებითა მონა შეიქმნა, და მონებისაგან სიკვდილის მინდორთა გარბენასა მტირე დაუგდო. ხელმწიფემ ჭეთსა, როგორ უოთილაო?

გეზირმან თქვა არაკი

მოუარაკებათ, სპარსთა ჭეუენასა ერთი ხელმწიფე ჭდა სასკლოკანი, ბუნება კეთილი, რომლისა თემთა მოკლისა საფუძეული გლებთ მოკლისა და მოწვალუბასა ზედა დაუდა, ხელმწიფეობისა სნატი სამართალსა ზედა გაუენისა.

¹²⁰ გარანტი: უგვარო ა გ - ტ ო მ ო ს ა ნ ი .

უთქვამსთ ფისტიკაურბ

სამართლის ხელი ზე გაემართა, თუმთა წყალობის მისაფენელად, უსამართლობის ფერხი დაება, შეებორკილა მოსაწვეენელად.

მისთვის ღმერთსა ერთი კაყი ებომებინა, სიმზნისა და სპაპტოურობისა ნიში შუბლთა აწნდა, ჭკეენის მპერობელობისა და თემთა უფლობისა სასწაულთა ჰირის სახეთა შესტუობოდა.

თქმულა ღექში*

მზეს უგკანდა მოკანება, მთარე გახდეს ნახეთ შლეკად, სხვათ ვარსკვლავთა მისი დარი არ ენახათ ჭკეენის ნერგად.

ამა ყრმასა მხარზუდ ნების სიფართავე შავი ნიშანი აწნდა. რა მამამან იგი ნიშანი ნახა, თური გეკალა და მის კამის ბრქენთა მის ნიშნის ნიშატი ჭკითხა. მათ მოახსენეს:

— ჩენთა წიგნთა შინა ესრე წერდელ არს: რომელსაც ვისმე ესეთი ნიშანი ჭქონდეს, დიდსა საშიშართა საქმეთა შეკარდების, მაგრამ თემისა და ჭკეენისა დამპერობელი და დიდბული შეიქმნებისო. ხელმწიფე დიდად გახარებული შეიქმნა და გასაზრდელად გამყადა. მის ხელმწიფისა მუზობლად ერთი ხარაზი ესახლა, აკ-თესლი და არა-წმიდა. ხელმწიფე მას სამადლოდ პატივისა უყოფდა და როჭიესა და საბოძარსა აძლევდა. ამის გამო განსკუნებით დღეთა აღამებდა. რა ხელმწიფის შვილი რვის წლისა შეიქმნა, თამაშობდის, იმღერებდის და ზედი-ზედ მის ხარაზისა დუქანთა ძივიდის ხოლმე, და ხარაზიცა შეაქცევდის და ახალისებდის. გეზირმან რა სცნა, მისსა მოშორკებასა (ზედა) ცდა დაიწყო და ხელმწიფეს მოახსენა: ყრმთა გული ცვილებრ რბილია, და სადეთან გარდახრო, მოდრკება; და ესე არა ხამს, მეფეთა შეილი ხარაზთა-თანა იყოფებოდეს, რომე მისი უკვარობისა საქმე მასცა არ გარდევას და გულთა არ ეუფლოსო, და ხელმწიფობისა ვარსკვლავთა უგკანისა დრუბლითა არ დაიფაროს და მისი მადალი რიგის გზა არ გაკვლიანდესო.

უთხრა ტაუბი

უგკანის ბუნებისაგან ქმნა ნურა გიკვირს ნურასი.

ხელმწიფემ უბრძანა: იმა ყრმასა ხარაზი იგი შეუყვარება, და რადგან მე შეილთ მოყვარე ვარ, და თუცა მისი განწყობა დაკუშალო, უმარცილია და ეწვინების, და მისი გულთა კლება მე არ მინდა; მანამდისი დაკრელი, კირე გამზარდოს და კაი და ავი გააჩიოს, და მერმელა მის სწავლასა უმჯობესად გაავტობო. გეზირმა აღარა მოახსენა რა და დადუმდა. ხელმწიფემ ხარაზს მოუწოდდა და წყალობას დაჰპირდა, გულთა დასადებელი იმედი უბრძანა: ჩემი მუზობელი

* მეორე წიგნის ვარიანტში სთათურად ვი არის დაწერილი (თქმულა ღექსითა), მაგრამ ვითო ღექსი კი გამოტოვებულია.

ხარ და ურმა, ღვიძლისა ჩემისა ნაკვეთი, შენ შეგთვისებია და ესე მინებს, მას ამებდე და წაცხლს და წყალს მოარიდებდეთ.—ხარაზმა მიწას აგოცა.

მოახსენა ღექსი

მუთისამც კარდი წალკოტი ქვეყნად თუშის სამიწყაროსა, მისის ღამისა ღამშარი დღის თუკლად დაშრტეს აროსა!

მე მონა თქვენი თავსა ჩემსა ამა სახელოსა ღირსად კერ კხედავ, და ესეთის ხარისხისა აღსკლისა კადრება ჩემგან შეუძლებელია, მაგრამ რადგან ხელმწიფის გუგა ქმიისაკით შაკს მიწას ბრწყინებალად თქროდ შესცვლის და უგკანსა ჭკასა სპკვლად შეიქმს,—მეც ისრე კარო.

მოახსენა ტაემი

გავლის—მიწას თქროდ შესცვლის, დახედავს —ჭკას გაალალებს!

აჲ დიდი იმედი მაქვს, რომე ხელმწიფის წყალობითა მისი სამსახური გათაო, და რიგიან მოკახდინო და დიდი სახელი გავუფინო. მასჟან მას ყრმასა სამსახური დაუწყო, კანდიურად აიქვის და თვისთა სახლთა ზელა-ზელ წაიყვანის და ხან ხელმწიფისა კართა მიიუყანდა, და ღამე და დღე თვისსა სახლთა ამოფის. ხელმწიფეგა ხარაზსა მოწყალებისა თვლითა სტყურებდა და იგიცა დღე უოკულ ყრმასა სამსახურსა აჩვენებდა, ვიჩე სრული მისანდობელი შეიქმნა, და საქმიითაც მატევის ჩოგნიითა ამხანაგთ ბურთი მოსტაცა.

თქმულა ტაემი

სამსახურისა ჩოგნიითა ბურთი მალ მოიტაცების.

ღღისით ხელმწიფის სამსახურად მიიყვანის, და საღამო ჟამ წალკოტთა და საფუნდრუკოთა ადგილთა დიდსა ხანსა შეაქცევადის. მას ხელმწიფესა შოკი მგზავრობა რამე მოუხდა და მხეკლებიან და ხადუმებიან წავიდა; ხარაზისა მოუწოდა და შვილი გულთ შეკედრა და მისის მოკლისათვის შეეხეწა. ხარაზმა სამსახურს ვმატა. და ჭალაქს ასლო ერთი წალკოტი იყო,* სამოთესისა ჰკანდა; მისი ერთმანერთში გაბმული კარჯები დიდის ნიაკსა მიგრეს-მოგრესით მუშესაკით დაუფანჩა, ჩრდილოსა სუნნელებასა ნასრანის პირისაგან სკელი ამბარი აეტაცა; მის წალკოტისა სურვილსა უოკელი სუნნელი და შვენიერნი ყვავილნი ცნობილამ გამოეყვანა და დას-დასად მუნ მკვიდრობა მოქაღინათ, ნებით თუ ძალად თითოსა ადგილსა დაპურობას ცდილობდენ, შრომანი გასუნნელებული ბრწყინებალად მდგომარე იყო, ნარდიონი სხვა და სხვაობითა ყნოსასა თუშიდა, უარამთელისა ყვაილსა უცხოდ-და-უკხოდ მთკრალივით თვალები ასტყრელბოდა; ტუხტსა, კვლურს ჭალსაკით, თერად-თერადი შეემოსა; ნარგიზი მათს წამწამსაკით ხშირად გარე შემოსხეოდა, სანთელა მათსაკე დაწვთაებრ ტყნსლებრ ეტყინე

* მოხთავე ვარიანტების არსებზე ამ ამების პირ-და-პირ მიწერილი არის (ორზე სუცურის და ორზე მკედრულის ასობით) შენიშვნად სიტყვა: «ჩ ა მ ა ტ ე ბ უ ლ ი» რად.

ბოდა, ღაჟკარდის ყვაილი საჩინოდ ყველას აშვენებდა; ოღუნას ფეროზის ად-
მაგი ჩაეცვა, ოა მორცხვად დამზერით მხედვდა, უდი ალაღებით ზე იჭკრიტე-
ბოდა, კოჩიკარდა მონურად თავ მოდრეკით დგა; ადრავუნე მათის შურით
გამწერადიყო, ნასრანსა მრისხანებითა მრავალი ლახვარი მოესხა; თურბი-სულა
ჟარად და ჟარად დარაზმებულადიყო, იასამანი მებრძოლსაკით ზღუდეს შესეოდა;
ხვართქლა მოშითსაკით სახელზედ გასრულ იყო; იაკოსტას სომელი მოეწავდა,
მზეს-გუჭრითესა დარაჟა დაუფარებინა, ნეკო ლასტიით იცემებოდა, ხაშხაშა ბუ-
ბა სასროლად მოეზადებინა; არღვანი, დაგოდილსა შეომარსაკით, სისხლით
შესკრილ იყო, უაჟანოსა გუშტობით საყულო გარდაეხევა, კარდსა ფრჩხილითა
დაწვი დაეხთვა; შაშვარა გაციფრებით ფერ-მისდილ იყო, ქურქუმს გულსა შე-
მოჭეროდა და სოსანსა სამგლოვიარო შეემოსა. უოკულთავე თვის თვისი ადგი-
ლი დაეპურათ და სამოთხის ხის საფერის ყვაილითა დაედაეობათა კაცის გუ-
ლი მახეთა შიგა გაებათ.

მრჩობლელი ფისტიკაური

სიკუთით ბალი სამოთხეს ჭკვანდა, — თუ არ ირას რას შეკადარო?
მის სამოთხისა კარდი ქაჟს ჭკვანდა, შეკნებით სრული დასაჭადარო.
იასამანი ღვინოს ასმკვდა ხარგიზს, ფიალა ხელთა ეჭირა,
ია დამთორალი მიკლებულ იყო, კარდსა მიბრუჟიით ჭირი ეჭირა.
ნარდიონს თმანი მხარზედ გარდევლო, ღვინოს გაეხსნა ხარგისთა უური,
ბულბულთა ხმას კვლარ ისმენდა, ესრე შესელოდა აშოთა შური!

ხელმწიფის შვილი მალ-მალე მის წალკოტისა ნახვად წავიდის და ხელმწი-
ფეცა სსკაცან წასულადიყო. რა ურმა იგი, წესისაკურ, წალკოტად მივიდა, თვისნი
მსახურნი და სადუმნი თან ახლდენ, მოთაღული გვირგვინი ედგა და მოძარგ-
ლიტული სამოსელი ეცვა. რა თვალ-ბოროტმა სარაზმა ნახა, უგვარობისა სი-
ხარბემა თვალნი დაუბრძო, ორგულეხასა და ხრიკსა სული მიჰყო და საგონე-
ბელთა თვისთა იტყოდა: ესე გვირგვინი და შესამოსელი ასის დიდ კაცისა სა-
თაინოდ კმაკების და ათასსა დუქანსა აკესებს. მამა ამისი ქალაქს შორავს, და
დედა და სხვანი მონანი მე სარწმუნოდ მხედვენ; აწ ამას ურმას მოვიტაცებ და
ძვირფასად გაუვიდი, და რაცაღა დღენი დამჩრდიამა სისარულთა და შეებით
დავადამებო.

თქვა ლექსი

რა დრო მოკეცეს, ეცადე, ხელთა ჩაიგლო უნჯია,
ბედი კარს გირეკს, სვეს გაძღვეს, რა შეკარადმო ლურჯია.

მან უწმიდურმან თვისი უმცავისი ბუნება კოურის ტყცხლით ალატუნა, და
მინდობის ჰირის-წყალი მიწათა დასთხია, და თვისსა უთელის წულსა ბორ-
ტი შეამთხია: ერთი მონათაგანი მოიბირა და სხვათ უოკულთა საძილო წა-
მალი შესევა, და ურმა მიხინარი ერთსა კიდობანსა ჩააწვინა. დამით ერთსა ჟამა
აქლემსა აჭვიდა, რომელნი სისწრაფით მთავარესა მოეწოდა და ჰეკუნის მსომე-
ლიცა მისს სიმაღლესა ჭკვირობდა.

უთქვამსთ ფიციკაურა

ცისა უსწრეთე, მთვარის უმაღლე, დაღმე ღვარულად ჩასაქანულად,
ხან ორთქლსაჲთა აღმა ამბები, ღრუბელსა შერთვის არ შუერებულად.

თეთრად კრთსა ტაიჭსა აღჟდა, კაცის სიგოცხლესაკით ჩქარა მკაელსა,
ისრის სულისათვის ფერხი შეეპურა და მესის ელვისათვის სიზანტე თაესა დაუ-
ღვა. თუგა სადაკესა დააურინდა, ბურთსა შიშით გასტატებდა, თუგა მათრახსა
ჭერგდა, ჭკერთა აიჭრებოდა!

უთქვამსთ შიარი

ეურ გრძელი, ჭიჩი მახელი, ჩქარი, ჭარულად მკალი,
გაუჭირებულად გამბები, ეღვა რაც წინა სკალი,
თვეზურად ზღვაში მტურავი, ხმელსად კრბინა მრავალი,
და სრულობით დაუღალავი, ვით ხარბს ჭეოფს შემოსავალი.

მონაჲ იგი ერთს სხვას ცხენსა შესვა—ჭარფებსა, ბასრის მღვქელსა, ელ-
ვის მსგავსსა და ხმა ჭეხილიანსა.

უთქვამსთ ღექსი

ვით მონაგარდი გავაზი, ჭკერთა დაუშრომელი,
ღრუბელსა უსუბუქესი, ნიაკს დაჭქონდეს რომელი.

ორი სხვა ცხენი დამარქათეს და სავალი ზედა აჭვიდეს და შირი გზად
დააბურკს, და მის ღამეს გათენებამდი შორი და გრძელი გზა გაკლეს. დიღას
მცირეს ხანს შეისვენეს, და ესრე სწრაფად იარეს, ორსა დღესა მის ხელმწიფი-
სა საზღვარი გაკლეს, და სხვისა თემსა მივიდნენ. მას წალკოტსა შინა ხადუმ-
ნი და მონანი შუადღემდე უცნობო ევარნენ. რა მებაღემ საქმე ესე სინა, ნუ-
შისა ზეთი ცხარს მძარსა არიკა და უოკელთავე ცხვირთა აწკეთა, ეგრე ცნობას
მოიუგანა. ხელმწიფის ძე და ხარაზი კვლარსად ჭპოკეს. ქალაქად შევიდეს და
ღუღასა მისსა აცნობეს. მაშინვე ღუღა მისი ცხენსა შეჟდა და მას წალკოტსა
შინა მივიდა. რა კარდის სუნი საუნოსელსა მისსა აღარ ეცა,

თქვა შიარი

ბადს მიველ, სარო არ დამხვდა, მომაკლდა თვალთა ჩენანი,
გაშლილს კარდის სიტუკისა აღარ მელირსა სმენანი,
თვალნი ცრემლსა წვიმს უმისოდ, ვითა ღრუბელი ზენანი,
და რით მელხინება გუღ-წყელულსა ეს უღესელი წყენანი!

რა ღუღამან მისი თვალის სინათლე კვლარ ხასა, შექმნა ტირილი და ვა-
ღაღუბა, მისისა დადაგულისა გულისა სულთქმა ზეცად აღიწოდავა უოკელთა აღ-
გილთა და გარემოთა აქებინებდა. რა შოენისა საწადელი კვლარ აისრულეს და
მაღე მსრბოლნი და შიქრანნი ცრულ მამურანნი მოვიდნენ, ღუღა მისი მოშორე-
ვისა ცრესლითა ვითა სანთელი იწკებოდა.

იტყვად ლექსსა

მომშორდა, სული გამეჭრა, გულსა მედების ალები,
თუ საყვარელსა კერ კხედავ, რადღა მისხენან თვალები

ღამესა გულის წვით ათენებდა, და ღვიძლი ღიფსავით ენთებოდა და ფირ-
ტვიდამ მწუნარე სულთქმა ამოუშვა.

და თქვა ლექსი

სულიდა მიდვას მწმუნარე საყვარლის მოშორებულად,
ესეც მას უკან მივსწიო, ხორცი დაკატლო კებულად

რა ესე თქვა, საუკუნოს გზასა მიმართა და წასულის დრო მოუვიდა, და
სულისა მიმტაცებელი ბრძანება შეკარდამო მოუვიდა და სიცოცხლის სანთელი
სიკვდილის ქარისაგან დაუშრტა.

ითქვა ტაუში

წავიდა კარდი აქადამ ესო, მისი კვალი გულსა ღამესო

ხადუმთა და კარის მცველთა საქმე ესე უოკლეივე ხელმწიფეს მისწერეს და
რა აღმოიკითხა, გამობრუნდა და თვისსა ტახტსა და ქალაქსა მოვიდა. ცოლის
სიკვდილის და შვილის დაკარგვის გლოვა გარდაიხდა, და მერმედა დათმენის
ბაკთა შვეიდა და ნუგეშინის ცემასა მორჩილ ქქმნა.

თქვა ლექსი

ესეთი საქმე რა კვითხე ჭკიანთა მოხუცებულთა,
მითხრეს—წასულსა ნუ მისდევ, გაჭნეივით გამაღებულთა.

მან ხარაზმა ხელმწიფის შვილი შამს მიიყვანა, სამკაული გასძარცვა და
ერთს დიდ კაცარს მონად მიჰყიდა, და ათსა წელსა მას მონებდა და ნებისაგან
ემსასურებოდა. მას ურმასა შენება იოსებისა ჰქონდა და გასვიდვაცა მისი მოუხდა.

უთხრა ლექსი

იოსებ მისრეთს გაჰყიდეს ზომად თქროსა წონითა,
შენ გფერობს სულით გიფიდო გულითა მოსწონითა.

რა იგი სასურველი ახალ ნორჩი კვიპაროზი გარ გამოვიდის, უოკლნი
ტრფილუბითა შეფრფინებდინ და დას-დასნი მის საროს ტანისათვის ხელ აბ-
ურობით იღოცხედინ.

ღ ე ქ ს ი

ქალაქი გაკლდის—აქებდენ, აეს თვალთა არიდებდინ,
სულსა წინ სახლად უშლიდენ, გულსა ფეხს ქვეშ დაუფენდინ.

დიდ-კატარი იგი კეთილი და მეცნიერი იყო, საგონებელსა ჩაკარდა და თქვა:
ამას იქით ამა მონისა ჩემთანა უოფა უმსგავსათაო. თუცა სახლთა ფარულად
შვეინახო, კერა კეთილსა ისწავლის, და თუცა გარე კატარო, არამც ემსაურისა
საფრხითა ცაცხლი რამე აღგზნას, რადგან ესრე უსწოროდ ტურფა რამეო.

ლექსი

მოაწიფა გულთა ღზინი, მალეით ხედავს ჭკე ზენარი,
ნურის თვალსა ნუ აჩვენებ, სულს არ მიხედვს საწიფანარი.

ესე ესრე სჯობს, ერმა ესე სპარსთა ხელმწიფესა შეკძენა: იგი სიუსკით
გარდამატებულა და რაცა ამა მონისათვის ფასი მიმიცემია, უმრავლესსა მოა-
ნიტებსა. მან დიდკარმან სპარსეთად წაიყვანა და ხელმწიფესა უძღვნა. რა
ათისა წლითგან მამასა გაჭროდა, კვლარ იცნა, რადგან გაესილი მთავრე ათოთხ-
მეტისა (დღისა) შექმნილ იყო.

მოახსენა ლექსი

ათოთხმეტის წლის ჭბუკი, ჩაუჭი მოუწყინარე,
მორჩილი მოსამსახურე, მთავრე მოგიძღვენ წინარე!

გელაე თვისსა ჭკეყანასა მისვლა ეღირსა, და ხელმწიფემან, შეიღად უმე-
ნარმან, შინა მოსამსახურეთა თანა დააწესა. უყვარდა და დღე და ღამე წულო-
ბასა და ნიჭთა უმრავლებდა. მცირესა ხანთა ამხანაგთა ზედა შატრიი გარდამატა.

ერთი სპეკალთა მსუიდეკლი (იყო), რომელი მიწუით მეფისა სასუჯეთა შინა იმ-
სახურებოდა და სამკაულებიცა რამე ეხარა. ერმა იგი მას ეწუბოდა და შატრი-
სა უფოფდა, და ხელმწიფის საბოძარისაგან მასცა წილსა დაუღებდის ხოლო.
რა მესპეკალემან მისი ხელმწიფის გულთაღობა ნახა, მისს უკვაროსა და უგბი-
ლსა ბუნებას ბოროტი სიხარბე მოუნდა და ამას იგონებდა: ყურმა ესე მოკრ-
დუნეო, და თუცა ხელმწიფისა ბეჭდები დაკავარეინო, უოკელსა საუნჯისა ბეჭდუ-
ლობასა ატეხ და რაც მინდა, სამეოფინარსა ამოვიღებ და აგრევე დაუბეჭდავო.
მერმულა ერმასა უთხრა:

—წი, ჩემო საყვარელო და მოწყალებისა და კეთილის მეოფელო! შენისა
ესოღენისა ეაღისა დაღებითა მეცა მნებას მუჭათად შემოგზლო რამეო. აწ ხელ-
მწიფისა ბეჭდესა ზედა ნიში რამე გამოსახულია, რომელსაცა ბეჭდთა იგი სა-
ხე უზისა, მისი სიტუეა არ დასცდების, და ბრძანება გაკლენილი იქმნების და
უოკელნი თეში დაემორჩილებისო.

უთხრა ლექსი:

გით სოლომონის ბეჭედი ეგრე გეგონოს სახითა,
მის მჭენებელსა უოკელი თეში დაუბამს მახითა!

თუცა შენ ამას ევდებო—რა ხელმწიფემან დაიძინოს, მამინ ბეჭედი იგი
თითთა წაჭარო და მე მომიტანო, სახესა მას შენთვის გარდამოკსნავ და მოგ
ცემ. უცილოდ ადრე ხელმწიფობისა სნატთა შენი შეკნიერება ადრე დააშვენებს.
ამა შირობითა კიჭ, შენი კუზირობა მე მომცეო.

უთხრა ტაუმა

მეც გაქლე შენის ნამუსით, ტაბლათა შერთა ნამუსრით.

მესპეკალეა ხელმწიფისა შეილი საცდურით მოატეჟა, და ღამით უღროოდ

მამისა საწოლსა შევიდა და მიინარს თითთა ბუკდისა წაურა დაუწყო. მას ზედა ხელმწიფეს გაეღობა, მას, მონად საგონებელსა, შერისსა ბუკდისა წაურა ვით იგადრეო, ასუ რა საჭმე გეღაო? და მან სირცხვილუელმან მასუხი გულარ გასცა. ხელმწიფესა გულის წყრომისა ცეცხლი მოეკონა, ჭონდაჭარს მოუწოდა, მისი სიკვდილი უბრძანა. რა გააშიშვლეს სისიკვდილოდ, მისართა ზედა შავი იგი ნიშანი ხელმწიფემ დაუნასა, მაშინვე იცნა და სისარულეთი ცნობას მიქსდა. რა ხელმწიფე ჭონდაჭარმა ესრე ნასა, გაჭკვირდა და ერმისა სიკვდილი დააცადა. რა შეხნდილი მობრუნდა, წამოიჭრა, ყრმისა მოკვივა და უთხრა:

— ჰო, შეილო სეო, თვალთა სათვლო, უკვაროსა სარაზისა შექმენებამ შენისა მოშორებისა ცეცხლითა დამწვალა შეილმც ბოდიშითა მოასისა:

— შეცა ავ-გვარისა მესპეაღისა გავუბამა უწესო საჭმე მაჭმისკვანაო.

ხელმწიფემ მესპეაღე დასაუა, და შეიღსა სწავლა და წერთა დაუწყო. უკვაროსა და აუ-თესღისა ნუ გაიშინაურებ, რომღისაგან ზიანის მეტი სარკებელი არა გქონია რა, და მისთანა აღურისისა და გაწუბისაგან ცალთა გარდაიკვიუო, რომე ესეთსა საჭმესა აღარ შეკარდო.

ამა არაგისა სარკებელი ესე არს, რომე ყოველთა მუბატრანეთა სცნას. უკვაროსა და უმართებულსა ცაცისა გაწუბა და შეუთისება მუბატრანეთსა მონად შესცვლის, და მონასა ყელ გარდაცდებულადო. ესე ოქრომკვლედიც ერთი მისთანა ჩანს, და მისსა საჭმესა მორიდება უსდა. აწუ ხელმწიფესა მისი შინაურობა და გულისთაღობა დაუყისია... უმკობესად ამას ესედა—მისისა ამბარტაგანებასა გაუფრთხილდეთ: არამცა ესეთი ბოროტი ქმნას, რომე მისი მოკვლა აღარავის შეეძლოსო.—ხელმწიფემ მის კეჩირისა სიტყვასა უური არა მიუბურა და ესრე უბრძანა:

— შეუენი თუცა საბედნიეროსა და სამეობნარისა საჭმესა არ დაინახენ, მას საჭმესა არ იქმან, და აწუ თუ განკუბით გუღვთა არა მოკვ, არცა საწინათსა საჭმესა დაიფინებუნო. გვარ დიდობასა და კეთილესა მოდემისა აღამისისა სიკეთესა და ჭეღლის მოქმედებასა შინა რა საჭმე ურს? სიდაღისა, მორქმისა და მატონსობის მიზეზი ცოდნა-მეცნიერება და მართებელი საჭეიელი არას, არ თუ გვარი, მოდემსა და ნათესაუბათა

უთხრა შინარი

ცანი თუ გარკა, რად უსდა მისისა მოდემისა ციფობა, თუ თვით არ გარკა, რას არკებს მამა-მამათა შველობა? რა მარტაელითა დაბურდეს, შეუძრდეს უფსთა წიჯობა, და რაცა არა ჩანს, რას გაჭებ? რაცა ჩანს—მოუკარს წიდილობა!

სიკეთე და დიდება მათი აწუ რომელნიცა ვაგნი ხელმწიფეთა შეიყვარონ და გამოიჩინონ. ერთსა მხალესა და დიდსა ხელმწიფესა უთქვამს:

— რომელსაგა ჩვენ ავამადლებთ, მისი თუცა ყოველთა უმადესი შეიქმნესო, და რომელსაგა ჩვენ დავამადლებთ—მისისა ზედისა ვარსკვლავი მწკარეთა სიღრმეთა ჭეშე ჩაიჭრებისო. ჩვენსა წყაღობისა ნათესა თუცა მდაშესა ხდვალეს

იქროლა, იგი კრმის წალკოტსაც ნაღვლიანად შეიქმსო. ჩვენი გულის წყრომა რა მუხბს წყნებებერ განიბნევის, მისი ბურჯღული ათასის სოფლის საუანურსა მოსწყავსო.

თქვა შაირი

მეფუნე ვისცა შერისხვენი, სასირცხოდ გააწბილებენ,
სიმაღლით ჩამოაგდებენ, სკორეთა ჩააცილებენ;
ვის მოწყალებით შეხედვენ, სიმაღლეს უნაწილებენ,
და გლახკეთა გაამდიდრებენ, ბრმათ თვალთა აუხილებენ!

ჩვენცა კაცი იგი აღგვიდგინებოა, თავი მისი პატივთა აღგვიმადლებოა. სარწმუნოდ იუა: ჩვენი ბუნება უმართებულს არასა იქმსო. რა კეზირმან დახედა, ხელმწიფესა მისი გადიდება ზომისაგან მეტად ენება, აღარა თავი აწეინა და დაიდუმა. მერმელა მცირემა ხანმა გაელო, რაქრომტყედელმან თვისისა საწადლისა ხელი გაიწყო. ერთსა დღესა ხელმწიფისა ასულსა სამკაულისა შემზადება მოუნდა, ზოგი რამე თვლი პატიოსანი მოიხება. მასთანა არცა საუნჯეთა იპოკებოდა, და კერცა საკატროთა შინა იშოკენეს. მას რაქრომტყედელსა ერთისა დიდკატრის ქალისა ბეირფისთა სპეკალთა ქონება ესმა, კაცი მიუუღობა და ფასს დაჭვირდა და მოღება შეუთვალა. მოკიდა ქალი იგი და ფიცი უთხრა. რა არ იქმნა, ხელმწიფის ქალთან წაიყვანა და მოახსენა:

— მასმია, ამა ქალსა რჩეული სპეკალი აქეს-უე, რომლისა მსგავსი ცათა მესპეკალსა კარსკვლავთა სპეკალთაგანი ბუემედის ცის ტაბათა ზედა ბრწყინვალეზა მიუტემა. მათგანი სინათლითა და წყალ-ჟვარითა მას არ ედარებოდეს და ზღვისა ბიძასა, რომელსა ობოლი მარგალიტი სადაფის აკენითა აღუზრდია, თვალ მახვილს შემარგალიტესა მისთანა რჩეული არ ენახოსო.

უთხრა ღექსი

კრონოსის უბრწყინვალესი სხივი, მთიების ფერია,
სიმრგვლე, სისწორე, სითეთრე მთავარესა გარდაერია.

ამისგან იშოკების ელვარე იაგუნდები, რომელი მზისა დედას ლითონის მეტელსა შინა ასისა ლეიძლისა ხისხლისა დათხვეითა შეუმზადებია, და ტინის ტინისა მისთანა თვისითა გულმაგრობითა მისსა მყარდსა შინა ათასისა სათუთობითა სხვა არ აღუზრდიაო.

თქვა ღექსი

მატრის ცუკრსა ჭკავს წითელსა, ზამთრისგან შეუინებულსა,
სხვა-და-სხვა რიგსა ეინტორსა, ლალის ფარად ჟამში დებულსა.

მრავალი მწვანე ხამის ფერი ზურმუხტი, რომელი მსკერტელთა თვალსა გააცვიფრებს და მის გულის გამხსნელის სიმწვანის ნახვითა კაცსა თვალისა ჩენსა მოუმატებსო.

თქვა ჩახრუხაული

მისგან ესტან ესე, რუბად ვაწესე, თვალის სინათლის მოსამატებლად,
თურე მწვანე, მოღთ საკეანე, გუგასა ვასწმედს ვასანათლებლად.

ამის სპეკულის სკივრსა შინა რამოდენი ბადახშანის ღალი ძეკს, რომელი, სმარსეთისა ბროწყულის ყუაილსავით, ცაცთა თვალთა წინაშე ცეცხლსა ანთებს, და რამდენილაც თერ შეკნიერი თეროზი, რომელი მინასა ჭტავს და ცა მისგან თერსა სესხულობს.

თქვა ლექსი

ღალი დანიშნავს ცაზედა ღარიონს ცეცხლ მოდებულსა,
თეროზნი სთეროს ბრუნვასა მალ შეიქმს ღურჯად ღებულსა.

ბატონის-შვილისაგან ხამს ბრძანება, — თვალნი იგი რადგან გესმარებთან, ამა ქალმან მოკვედილს და ფასი სრული მივსცეთო, და თუცა ნებით არა ქმნას, უნებურად მოკადებინათო. მან ქალმან მოწადინებთ ვაჭრის ქალს თვალების თხოვნა დაუწყო. ვაჭრის ქალმა ფიცი შექმნა, რაცღა ჭჭონდა აჩუკნა: ამის მუტი არა მაჭკს-უეო. ოჭრომჭედელმა არ მოაწონა. ხელმწიფის ქალმა სიხარბით მისი ჭაჭა მოინება, და უმეცრებისა ბიდახითა გღისპობის ღვინით დაითრო, და ეშმაკთა მიმეოლთა ცაცთა შესამამ მობერა, და ზუაობისა და ამაზრტავანებისა სილაღემა ბუნების ცეცხლი აუგზნო და მის ვაჭრის ქალისა ჭაჭის ქმნა ბრძანა. მან ქალმან ფიცხელი ტანჯვა კერ შესძლო და მგირესა ხანსა სიკვდილის ტანგსა გაუბა. მის ქალის მოძმენი და ნათესავნი შეიფარნენ და მათი ტირილი და კავება ცამდი აღიწივა. ბრძენმან და გულ ღმობილმან კუზირმან ესე საქმე ვოკელივე ხელმწიფის გულის ფიცართა დაწერა. რა ესეთი უსამართლოების კვამლი მისის საჯალაბოსა სახლით გამოჰხდა, ხელმწიფემა სინანულითა და სიბრალეულითა მათ მოჩივართა მრავალი უბოძა და მათი გული შეიჭურა, და თვისისა ქალისა სიუკარულსა თვლი აჭურა, და ესეთისა უმსგავსოსა და უგზოსა ქმნისათვის სიმაღლის სარისხით ჩამოაგდო. უგვარო და ბორბტი იგი ოჭრომჭედელი ნაცვლის მიეებისა შიშით გაიპარა, დედოფალმა ქალისა ქალქს გარედ დაუენება ახოზინა, და სადაც სახელმწიფო ოთან-წაღეოტი იყო, მუნ დაადგინა, კირე მამა გულს მოიბრუნებდეს და რისხვასა მოიძლოებდეს, და მასუჟან ღირსნი კაცნი შუა შემოიყვანონ მესკაიშნედ და მამას მისსა შკარიგონ და შინავე შემოიყვანონ. ქალი რა მუნ შეიყვანეს, ოჭრომჭედელი მის სამსახურად მივიდა. ქალმა რა ნახს, გარისხდა, დია ავად მიეპურა. უთხრა: აუ-გვარო, ბუნება ბორბტი, თესლ გარყენილო.

უთხრა ლექსი

სად შენი ხატი ესახოს, კედელთა შესტკურებული,
მისი მსდგეული თვალმიცა ნუშენ არის დაუშორებული.

აწეს ამად მოსრულ ხარ, კვალდა უარესი საქმნელი შემოკვიძინო, და მაცდურობითა უმნელესი ბორბტი აღადგინო. გამრადე, შენი ჩემთანა ვოფა აღარაოდეს იჭმების და არცღა შენი საუბარი შემიძლიაო, — ოჭრომჭედელი იქით გამოძებული წაიდა, და იმედ მოწვეუტილმან შირი უდაბურთაკენ დააპურა, მწუსარე და შეტმენებული ვიდოდა. რა დაღამდა და შავმა ღრუბელმა წაბლა ხარის

ფერი ფარდაც ბრწყინვალეს ჭიკრის ჩამოაფარა და კარსკვლავთა სსივნი უჩინო ჭიკრ, სწეული ესეთს დროსა შეესწრა, რომე დიდასა სცრიდენ, კვამლსა და ნახშირსა წვიმასა შესწორობდენ.

თქმულა ლექსი

ღამე ზანგისა უშაკე ეთიოპისა მსჯავსია,
თვეზი ზურგს შესცილებოდა მას შისი იგ სისავსია.

გულ-შემოურილსავით ხარბიყვება. მუნ მონადირეთა ნადირთათვის თურქ ორჩო ჩათხრათ. მას შინა ერთი გველი, და ერთი ყაპუზუნა და ერთი ვეფხი ჩაცვივნულ იყვნეს. ოქრომჭედელი, სსენისათვის სწარცვის მთსრული, მგზავრ მიმაკალი, ჰირუტყვეულად მას შინა ჩაიჭრა.

უთქვამო შაირო

გინ სხვასა მთხრებლსა მოუთხრის უსამართლობის სსხითა,
მის თავსა უზამს ზიანსა სსქმითა დასახსხითა:
ვით ყაჭის ჭია გარეოს თავს მოიბღარდნის მახითა,
და მახვ თვისი ზომა მოთხაროს, ბარი თუ ჭქონდეს რა ხითა.

რა ესენი მას მთხრებლსა ჩაცვივდენ. თვისისა მწეუხარებისგან სსვათა სავნებულად ვერ მოიცაღეს. რადაცა სანი ერთგან დაჭყეეს, ერთმანერთისა უწყენლად იყვნეს. მამინ ერთი მოქალაქე მგზავრი მუნ წარმოკულიდა და მას ორმოსა მოადგა. ჩახედა, ნახა კაცი იგი, შეებრაღა და თქვა:

— კაცი ესე აღამის ხათესავია და ამა შეჭირვებისა მორეკას ჩაჭრიღა, და სიკვდილის მინდროსა მისწერივია და სიცოცხლის სავანე დაუგდა. ამას კერდები, ეს აქედამ ამოვიყვანო, და ამა სსქმისა მადლითა სულა სავზალსა შეუკერებო. მის კაცის ამოსაყვანლად თოკი ჩაუშვა. ყაპუზუნა შეიოახლტა, ამოვიდა და ორმოსა ჰირსა დაჭდა; და მეორედ ჩაუშვა თოკი, გველი შემოკხვია და იგიცა ამოძერა; მესამედ თოკის ვეფხვმან ჭანგი მოჭკრა და იგიცა ზე ამოიჭრა. სამთავკ მას მგზავრსა მადლი მოახსენეს.

უთხრეს ლექსი.

ბედს ვეწიეთ: ღმერთმან მოგვცა, არა ჩვენმა ცდა და სერხმა,
რაცა მადლი შენ ჩვენზედ ჭქენ, დასავალად შენმა ფერხმა.

შენ ჩვენზედა დიდად დაშვერ, და თავს დიდად გარდასახადი კალი დაგვადგე, აჭა ამისი მუჭაფა და ბოდიშის მოხდა არ მალ-გვიცხო. ყაპუზუნამ უთხრა:

— ჭალაქს რა კლდე ასლოს ასლავს, მე მის ძირს კსადგურობ, და თუცა სიყვარულთ დაშვრები და ჩემსა სახლსა განანათლებ, სიკეთეზედ სიკეთეს დამატებო. — გვეუხმ უთხრა:

— მეც მის ჭალაქისა მახლობულად ტყესა შინა ვეკვიდრობ, და თუცა მუნთ გამოიმგზავრებ, სამსახურს ვერდებო. — გველმა უთხრა:

— მე ჭალაქისა ზღუდესა შინა სორო მაჭქს, და რა იქ მობრმანდები, კერდები ჩემი კალი გარდავიხადო. მაგრამ ამა სამთავე ერთი ანდერძი გვაჭქს,

თუცა ამას დაგვიფერებ, შენთვისვე სუბობიაო: ამა კაცსა მას ორმოთაგან ნუ ამოიფანო. თაკედ აღამის ტომთა შირობის გათაჟება არ იცინან, და კეთილის ნაცვლად ბაროტსა მიაგებენ; მათის საცხადოს საჟმისაგან ნუ მოსცდები და მათის ფარულის ხლათისაგან და უწმიდურის გულისაგან ნუ დამშვიდდებიო.

უთხრა ლექსი

სიმუხთლე და უნდობლობა უტკანთა კაცთა წესსა,
მათი საქმე და ბუნება მხეტიაგან უარესსა!

ამ ჟამის კაცნი სახითა კეთილად გეჩვენებთან და სიმართლისაგან შორს არიანო.

უთხრა ტაუბი

სახით ცხობარსა მიჯგანან, საქმიითა—მგელს მშინეარესა!

ჩატი იგი, რომელი ესოდნთა ჟამთა ჩვენთანა იუოფოდა, მისი გზა კეთილად ესცანით: მის აკებულებასა შინა მოწყალებისა და სიბრალულის ნიშნა არა ჩანსო.

უთხრეს შაირი

ჩატი სოფელს ჭკაკს, სოფელი შვენის და ტრელობს ფერიითა,
სიმწუხრით ნუ მიენდობი, თუ ვერ გიცნია ფერიითა.
სოფელის საშრომზე მოსჩხრადეო, ძირთა სუსეკდე წვერითა,
და ნდობისა სუნი არ უდის,—ესე სცან დასაჟვრითა!

თუცა ამა ჩვენსა სიტყვას არ დაიფერებ, ესეთსა დღესა შეესწრები, დიდად ინანდე და არა გერგოს რაო.—მან მოგზაურისან მათ არ მოუსმინა, და თოკი ჩაჰაიდა და ოქრომჭედელი ამოიფანა. რა ამოვიდა, მადლი გარდისხდა და ხელმწიფის წყალობისა და თვისისა უბედურობისა ამბავი მოკლედ უამბო, და მას დღესა მასთან წაუოლას შეხვეწა: ნუ თუ შეცა შეჰაფა რამე შემოგაზღოო. მგზავრმა უთხრა: აწ ღვთის ძალით, გზას მივალ, და სამიოდე დღენი მიწებს მივლა-მოვლა და თუცაღა დემერთან დღენი მომცა, ჰეამანი დამიდება, მურშელა ადრე გაახლებიო.

უთხრა ტაუბი

თუცაღა დღენი მისხენან, შინ ვარ-უე სამისასურადო.

ესეთისა ჰეამნითა ერთმანერთის დაესალმუნ და მის-მის გზას დაემართნენ. ოქრომჭედელი მასვე ჭალაქსა შევიდა და ერთსა ადგილსა დაიმაღა, და ხელმწიფეცა მის გაშინაურებასა და წყალობასა ზედა ინანდა და კეზიარის სწავლისა დაუფურებლობასა ზედა ირცხობდა. ჭალი აღარ ინახინა, და რომელნიც დიდებულნი და წარჩინებულნი მეხუაიშნედ მივიდნენ, არ ამატივა. მართ ერთი წელი წარსდა. მას შირველ სსენებულმან მოგზაურმან თემა და ჭალაქნი მოაიარნა და სამასი ფლური იშოვნა, და ბოლოდ სამკვიდროვე მოაგონდა და გერე იტყოდა:

თუცა აქ ნებიერად ვარ და არა მავლია რა, მაგრამ სამშობლომას ჭკერი კაცთათვის მაშენა და სიმრთელეს იგი უხობსო, და მუნებური გემო უფროარე გემების პირთაო.

თქვა ლექსი

რა უნდსა მიწის სანაცვლოდ თუალ მარგალიტი დაუგო,
უნდსა მიწავე სურთან, არ უჩანს იგი სასუგო.

მერმე შემოიქცა და სამკვიდროსაჲს სწრაფად წამოვიდა და მომავალსა უა-
ზუზუნსა სადგურის სიახლესა დაუღამდა და მუნ გარდახდა. რა ღამემ უამი რა-
მე გაალო, სისხლისა მღვრელნი ორნი მზირნი, მახვილ მოწკიდილნი, რომილი-
სა შიშითა მარხნი ღვიძლის გაპობისათვის ფრთხილობდა და ოროლოსანი
თქვა სულის მომნადირებელის მათის ხრმლის რიგით ჰარსა ფარსა იფარებდა.

თქმულა ლექსი

გულთ განმგერემელსა თვალთაებრ მეშურნეთ სისხლთა მღვრელია,
ბახათა სისხლის სმისათვის ხრმაღ მოღესკითა მსვრელია.

მას კაცსა თავსა დაესხნენ, შეიპურეს, გაპარცეს, და გაშიშვლებული საბ-
ლებით მგრა შეერეს, და გზას გარდაცვილკეს და მთის ძირად დააგდეს და წარ-
ვიდგნ. შერული იგი ამას იგონებდა და იტუოდა: კიდრელა სულნი მიდგენან,
კრთსა უსტარსა ჩემსა თავსა წავეუთხსაო.

თქვა ტაეში

ნულარ იმდურვი, ჭე, მწირო, მადლობა გამრტებს შესწირო.

მას ღამეს შერული ესეთის მოკლენისათვის ღმერთსა მადლობდა. რა გა-
თენდა, ხელფების ტკივილმან დიდად შეაწუსა, უეილი და კალაღება იწუო.

იტუოდა ლექსისა

გულთ გტკივიან, ასონი, დაიწუეე ღაღაღებანი,
მაგრამ შემწესა ვერ კხედავ, შემრჩეს აჭავე ღებანი.

ცრემლსა მწარესა თვალთაგან ანჩქრეკდა და იტუოდა: ვაჰმე, რასა სასი-
კვდილოსა ადგილსა ჩამოკარდი—ჩემსა ამაკაცა კერავინ სცნობს და სულისა
შემაიწრებელისა გაქმითა სიკვდილისა უფსერულად დაეინთქმი!

თქვა ლექსი

გულ-მტკივარისა ტკივილი რა იცის გულ-დაღებულმა?
ჩემს კიდე ვინ სცნას რა მჭირან, გლეხმა თუ გადიღებულმა.

მას უამსა უაზუზუნსა საზრდოს საძებრად დაიარებოდა და მის კაცისა ას-
ლორე გავლო. რა მისი მწარე კაება მიესმა, მიბრუნდა და თვისი კეთილის მეო-
ფელი ჭირში გაბმული ნახა, თვალთა სისხლისა ნაკადულმა გარდმოსჩქეფა და
უთხრა:

— ეჭა, სასურველო მოუკასო, ჩემო ჭირისაგან გამომსხნელი ამა ჭირსა ში-
გა ვის ჩაუგდისარ და ესრე რა მოკვლენიაო? მგზავრმა უთხრა:

— ეჭა, საყვარელო, ამა სატუმენკაროდ აშენებულსა სოფელსა რაფცა საუკეთესო სიხარულია, იგი უფრორე ჭირითა და ზრუნვით საესე არისო!

უთხრა ლექსი

ამ საფუტყრიდამ ეინ ჭამა უფიტოდ თაფლი გოლია,
რომე ფუტყარმა არ უცა, კელის უწლოსი სოლია?!

რომელსაც კაცსა ამის სიტყვისა გულის ხმის უოფა აქეს და ამა საქმისა სიმართლე გამოცხადება, არცა ამ სოფლის ჭირის კელის ჩხელეტისა სიმწუნარისათვის შემოდგომის ღრუბელსაჲთ სიმწარის ცრემლთა ჭურდიეს, და არცა ახალ-ნორის კარდებრ გასაფხულის ეამსა ღზინსა და შუებას აულადეს, ამისთვის რომე არცა ზრუნვა და არცა სიმხარულე ხან გრძელად არ დადგრებისო.

უთხრა შაირი

ესე სოფელი ერთ ბირზე მიწიე არს დაუდგრომელი,
მოცტეკს და მალე წაგართმეკს სიღრუეე მოუწლომელი
რაცა არა გაქეს, რას გარბებს? წაგერთმის გაქესლა რომელი,
და რადგან კერც ერთსა შერსება, რადმცა სარ მას ზედ მწერომელი?

მზირთაჲნი მისი შეპერობა, გამარცხა, საქონლის წართმა, და შუერა და დატება უოკელიე უამბო. ეაპუზუნამ ნუგეშინი სცა და

უთხრა ლექსი

უიძლოთა იმედი ბედა ღვთის მოცტეული,
ღლეს ღამე მოსდევს ნათელი, ნათელსა—ბინდი ცემული.

მე რაცა მალ-მიცს ამა შუნსა საქმესა კეცლები, მაგრამ პირველად საუკეთესოდ ეს მგონია, შენ ამა გრულებსაგან გაგზნაო. მიჭურინდა კბილითა და თაკები შეატრა, და ახლორე ქობი რამე შეემზადა, შენ მიიყენა და ნელლი და ხმელი ხილი მიართვა და მუნ მას ღლეს მოცდას კეცდრა და განსკენებისა წესითა შუებისა სსსათულთა თაის დატება მოახსენა,—ვირე მე მოკიდოდე, მომილოდინეო. თვით მუნით ჩჭარად წაჲდა და მზირთა მათ ეწივა. მათ ღამე და ღლე მოუსკენებლად კელოთ და ერთსა წყაროსა ბირსა მამერადნი მიწოლიყენენ და ძილი მოსკლოდათ. ნაალაფუვი და ხალთები ზურგთაგან მოეხსნათ და უმიშრად და მშვიდად დაწოლილ იყენენ. სამსრობისა ეაპუზუნა მოეწივა. რა ივინი კერე ხასა, დიდად იამა, და მათი პარტეუები დასსნა, და ფულურები იგი ამოილო და ერთსა ადგილსა დათლა, და მასკენ გამობრუნდა და რაც მათი საჭურკელი და სამოსელი იუო, დაჭმარა და სხვაგან დამალა. თვით ერთისა ფარულის ადგილით ჭურკეტა დაუწყო. რა მზირთა მათ გაელვიძთ, მათის ტვირთისა და საჭურკელისაგან კეცდრა ჭპოკეს რა. აქა-იქ კებდენ და შელონებულნი კვალსაც კერ შეხვდენ. ერთმა მათგანმა თქვა:

—მძანო, წყარო ესე კაცთა სავალი არ არის. აქა გზა წასავალი შორავს და ადამიანთა კვლი არა ჩანს, და არცა კაცთა ნაქმარი მგონია. წყარო ესე ნუ თუ

დე-ჭაჭთა იუოს? ჩვენ უმეტრებით ესეთი საქმე თავს შევამთხვიეთ. აჲ ჩვენ მადლო ღმერთს მივცეთ, რომელმან მათის სელისაგან გვიხსნა და ცოცხალი და-რწით. ადრე ვივლტოდეთ აქათ, რაგადა სულისა ნაწილი შეგვერჩომია, სწრაფად იგი გარდავახვეწითო!

თქვა შაირო

უდაბნოს ჭაჭით საუესა მოკვდით, შევიარებით, გული ვიწრონი ხალხლისა სიფარდით გავამწარებით. სოფელმა არსად დაგვიხლო, სადაც რომ შევეწინარებით, და უცებთა გზათა მაკალთა თავნი სულ დავიძვარებით.

მასუგან მათ მზირთა შიშისა მისგან გულ-აღძვრით ზირი სინჩარის გზასა დააპურეს და კლეს.

უთქვამთ ტაემი ჩანრუხაული

რაც ცისა კელსა, გრილსა და სველსა უნჯი იპოვა მიწას დებული.

უაპურუნამ მგზავრი იგი მას წუაროსთან მიიუჯანა და მისი წანართმევი ფლურები და რაც მათ მზირთათვის დაეპარა უოკელივე მას კაცსა უძღვნა. მან მგზავრმან თვისი იგი ფლურები აიღო და მათ მზირთა ნამარცხევი არა რა ინდომა. უაპურუნას მშვიდობა მისცა, ქალაქსა მას მომართა. მისი გზა ტყისა მის გამოსავლელი თურე იყო, სადა ვეფსი იგი გვარობდა. შორით ვეფსი დანახა, ლომსა ამსუკესა, დიდად შეეშინა და დამალვა ეწადა. ვეფსმა უუიკელა ნუ იშვიო, მე შენი მოუყარე კარო!

უთხრა ტაემი

უეკელა მახსოვს ნაკეთარი შენი, ჩემზედ დანავალი

რა ახლოს მოვიდა, უთაუჯანა და დიდი მადლობა მოასსუნა და მცირესა ხანსა მუნ განსვენებასა ეაჭა. რა მგზავრმა დანიცადა, ვეფსი ჩქარად წავიდა, სტუმრისა სამასპინძლოს შოჯისათვის აქ-იქი კლიდა. თურე მას უამსა სელმწიფის ქალი მას წალგოტსა გარე სეიარობდა; ზედ შესკდა ძვირ ფასის სამკაულისა შემეული. ვეფსი შესთქრა და თავი მოგლიჯა, და სამკაული აგლიჯა და მას მგზავრსა მოუტანა და მიართვა. მგზავრი დაესაღმა და ქალაქსა მას წამოვიდა. რჭრომქედელზედ კადდებულობა მოაგონდა და თქვა:

— მხეცთა ესოდენი სიკეთე შემომზღვესო და ესოდენი სიმდიდრე შემძინეს, თურე რჭრომქედელი მხასავს, იგი გონიერი კაცია, ფურსთა ქეშეცა გამოკების, არამთუ სხვა ზატივი და მასპინძლობა დამავლოსო. ამა უოკელსა ჩემსა ნაშოკარსა მას მიუკუტან და იგი ღირებულად გამოიყიდის და დიდად მასარგებლებსო. — რასაცა უამსა ხელმწიფისა ქალისა სიკვდილი ქალაქში გაცხადდა, მასვე უამსა მგზავრი იგი ქალაქად შევიდა, და უოკელი სიმრავლე დარბაზს შეკრებულიყო. მამინ რჭრომქედელი სამალავის კეთსიდან გამოსულიყო, თვისსა მოუყარესა ვისმე ნახვად ექებდა: ამა ამბისა გამოკითხვა ეჩება. მამინ მოგზავური იგი, მასზედ კადდებული, შესკდა, დიდად ვაიხარა და ზატიოსნად თვისსა სად-

გომისა შეიწყვიტა. რა დასკვა და მოიალურსეს, მერმე თვისი ამბავი და ხელმწიფის სამსახურით გამოკარდნა და უოკელივე უოფილი წელილად წარმოუთხრა. მან მგზავრმან ნუგეში სცა, და გული დაუღვა და მერმე უთხრა:

— ეჭა, მშაო თუცა სოფლის უხანობისაგან ხეასტანგი და სიმიდრე მიგლები, მე ოჭროთა და თვალთა ჰატიოსანთა და უფასოთა მარგალიტთაგან ფარღული მაჭკს, და შენ თვალთა მენობელი ხარ, — ესენი დამიფიდე და რაცა გინდა შენთვის აიდე, სხვაჲ მე მარეუნეო. — ოჭრომჰედელმა უელსაბამი იგი სთხოვა და მგზავრმა მოართვა. მაშინვე იცნა, რომელი მას ხელმწიფის ქალისათვის შეეშადა. მერმე უთხრა:

— ესე ჰატიოსანი სამკაული ფას-დაუდებელია. აწ შენ გულ-დებულ იუჲ და მსიარულ: ამა ცოტასა ხანსა შინა დიდსა დიდებასა შეკმინებ, და შენ აწა გულ-ნებიერად იუჲ, კირე მე მოვიდოდეო. მერმე ესე მოიგონა და იტყოდა: ესე კაი ბედი მომეცა. მე რადგან ხელმწიფე მრისხავს, და აწ თვისისა ქალისათვის მწუხარება და თვისისა ქალისა მკვლელსა ეძიებს, აწ მე ხერხისაგან უცდელად არ დაეღებო და ამის უკეთესსა კერას მოვიხრიკებ: ამა მგზავრსა ხელმწიფესა ხელთა მივსცემ და უელსაბამსა ვაჩვენებ; ამას მოჭკლავს და მე ჩემსა დანაშაულსა მამატიუებს, და ამა ფაჩღულსა სამთხრობლოდ მომცემსო და ჰირველსავე ჰატიოსა და ხარისხსა აღმიყვანსო. — მივიდა დარბაზის კარსა და დამიხსა:

— ხელმწიფისა ქალის მკვლელი დამიტყუია და მისი უელსაბამი ხელთ გამომიერთმეკიაო. ხელმწიფეს რა ესმა, ფარღული ითხოვა. რა ნახა, იცნა და მანდატური გაუსიკა და მგზავრი ჰერობილი მოიყვანეს. რა საბრალოდ თვისი თავი ესრე მყოფი ნახა, ოჭრომჰედელსა უთხრა

ღ ე ქ ს ი :

მოყვარე, მომკალ უწყლოდ მოუერულად აწა დებითა,
მტერი არ მოჭკლავს ამ გარად მტეობის დაქადებითა!

ამისთანა სარეწავი არ გმართებდა ჩემთვის მოსაცემლად! ხელმწიფეს გარისხებულსა ესე უოკელივე მართალსაჲთ დაანახეო? რადგან უელსაბამი ნიშანი ხელთ ეჭირათ, ადარა აუბნეს რა, ჰატიმრად წაყვანა ბრძანა — დედეს უცალოდ ვარ, ქალისა მწუხარება მაჭკს და მისის დაფლვისა და სულის გაკებისა. აწ ქალაქი გაბასრულსა მოაქლეთ და ივრე საჰეობილესა დაბით და ხელე მოკალთ! მას კაცსა რა აწა-იქ ატარებდენ, მან გველმან სოროთ თავი გამოყო. თვისი მომრჩენელი კაცი განჭიქებული და შეერული ნახა, უმზირდა და საჰეობილესა მას შინა შეჭკვა. მივიდა და ჰკითხა, და მისი ამბავი სცნა. დიდად დაუმიძიდა და უთხრა:

— შე გითხარ-უე, მას კაცსა მინდობა და შირის-წყალი არა აჭკს და ნე ამოიყვან მეთქი, და არ დამიჭერეო!

უთხრა ღექსი

მე მასვე დღესა ფარადის იმედი გარდამიკარდა,
რა შეიდი გული სადავე შირინის სულთ მიკარდა!

მგზავრმა უთხრა: ეჭა, საუარელო მოყვასო ჩემსა დაკოდილსა გულსა, რომელსა საღბუნსა გურნებად ადებ, ეგე უფრორე აწელულებს და სხვა სარგებელი არა რაჲ აქვს. მე რაღა მჭირს, მეუოფის, შენისა სიტყვის უსმენარობითაო.

უთხრა ტაეში

ჭალაქთა საეიხხეული ვარ სჯეეუნოდ შერცხეენილია.

სხვა რამე მოიგონე, ნუ თუ შენითა შეწეენითა სული მოკარზინოო. გველმა უთხრა:

— გუშინ ხელმწიფის დედას დაკებინე და მის წამლისათვის ჭალაქი ესე შეაჯერეს და ვერა რა ღონე დაიდევს. ესე ბალახი შეინახე და ხალე შენ მოგძებნიან და გკითხვენ გველისა ნაბუნისა წამალსა, და შენ ცოდნა ირეშე, და რაჲ ხელმწიფისა ამას მოახსენებენ, მიგიწოდს; და რა მიხვიდე, პირველად შენი სარჩელი წარმოუთხარ და მერმელა წამალი დედასა მისსა ასვი. ეგურნება და ამა ფათურაკსა გარდარჩებოო.

მგზავრმა მადლი ჭკადრა და გველი თვისსავე ადგილს წავიდა.

დიდასა ადრე გველი ხელმწიფისა დედისა სახლთა ერდოთა აღხდა და საკვამლურისაგან ჩამოჰყილა: გუშინ რომელი მგზავრი უბრალოდ საპურობილესა პატრიმარ ჭყავთ, მან გველის ნაგემის წამალი იცის და იგი გეურნებსო! — მუშინ შეილიცა დედასა თავით უყდა, რომლისა მწუხარებითა ჭალისა გლოკაცა დავიწეებოდა და მეურნაღნი უსლენ და მისსა წამალსა ჭკითხვადა. რა ხმა ესე ესმა, ერდოთა კაცი აგზავნეს, — ეინ არის, მოუწოდეთო სულიერი ვერ ჭპოკეს, და მათ ზეგარდამოს ხმასა შესწამეს და გული დააჯერეს. მაშინვე პატრიმარი იგი გახსნეს და ხელმწიფის წინ წარმოადგინეს. მგზავრმა თავის მართლობად ენა აღძრა და მოახსენა

შ ა ი რ ი:

ეჭა, მეფეო სამართლად მსჯავრნიმცა შენსი დიდობენ, შენს კართა წინა მუსთაღნი და ცრუნი ნუმცა ფლიდობენ; ეოკღნი მტეუჟანნი სარჩელსა შენისამც სრმლითა რიდობენ, და ჩემი სცან სწორი სიმართლე, სავედავად რად მიმზიდობენ?

გველ - ნაგემისა წამალი დია გამოცდილი მაქვს და ჭეეუნისა დედოფალი ღზინებსა ადრე ჭპოკებს; მეგრამე პირველად ჩემი სიმართლე, ანუ შეცოდება თქვენმა მალაღმან გულმან სცნას და ხელმწიფურისა მსჯავრითა ორიოდენ სიტყვა მისსა სვესკანობისა შემერებელს უურსა მოასმინოსო.

მოახსენა შაირი

უური მოუშუარ, მალალო, ამ საჩივრისა სიენასა, ვიჯი, ვითხოვ ვედრებით, სურვილით აღუსძრავ ენასა: ვინცა მღვიძარე არ არის, უღბად წვეს მიწევი ჭეენასა, და იგი კუთილსა ვერ ჭპოკებს აღსაფრენელად ზენასა!

ხელმწიფის გულთა მის მგზავრის სიმართლის ეტევი შევიდა და საჩივრის თქმისა დასტური დასცა. მან მგზავრმან კანდიერად და პირ-სწორად და სრუ-

ღისა წესითა თაგის გარდასაკალი უოკელივე მოახსენა და მისი სიმართლე ხელმწიფის წინაშე გამოხრწინდა. შერმე ხალხი იგი რძითა შეკგბო, შესკვა სნეულსა და მამინკე საკურნებელი ნიშანი გამოაჩნდა. ხელმწიფემ მატოისანი სამოხელი შემოსა და მრავალი უბოძა, და მისი სარჩობელი შიშთვილი რქრომკედელსა ელოდა. რომელსა ფლურთა და ფარღულისა და ხელმწიფისაგან მამღლებისა ამელი ქქონდა, მას მრისხანე მანდატურნი მიუხდენ და მკზაერისა ნაცვლად იგი ჩამოჭვიდეს. მას ჟამსა ებეთისა ცილის შემწამებელსა კაცსა ეღწედ დააშთობდენ, მისსა საიციხელსა გვამსა ცილის წამებისა და მიუნღობლობის ნაკუთაგან საკესა განაკვეს და მისი საფერი მისაკებელი მიაკეს.

თქვა შაირო

ნაცვლის გებისა სოფელსა თუცა ესახლო მშვიდობით,
 სხვასა ბორტოსა ნუ უზამ, სული დაიცვე რიღობით;
 კეთილი გინდეს, კარგი ქმენ, იფუ უფლისა მინდობით,
 და თვარა რასაც იქმ, მოგხედება უხამტნავე დიდობით.

ესე არს სამეფო არაჲ კარის გამგეთა და ფშათა და მოსამსახურეთა რეგანად გასინჯვა, რომელ შეფეთაგან ხამს გამოუცდელად არაინ დიდსა საქმესა არ შეაბან და არცა გამოუკლეულად რისხვა წარმოთქვან, და ამას ცდილობდენ— თვისთა სიმადლისა დროსა და ჟამსა სააქოსა სახელოუნად იფუნენ, და საიქოსა ამ საქმით კეთილად დაიმკიდრონო.

თქვა შაირო

ცა მიწეივ ბრუნავს, თითოსა აძლევს ჟამ-ჟამად შრომასა,
 გის რა ნობათი მიხედება, თუცა სცნობს მისსა ზომასა,
 ზრცლად იგი შერჩება, შეჭკრავა რისაც ნდომასა.
 და ნეტავი. მას კაცს, რომელი განუკანს ღვთისა წურომასა!

კ ა რ ი ი დ .

მოსულს საგმიზოდ ძაბის შეუწუხებლობასა ზედა და რაბ
მომალინოს, მოითმინოს და შეიწყნაროს.

რა ჭკუანისა განმტემა რაიმ სარგებლით საესე ესე არაკები და სწავლაები,
რომელი დიდსა საუნჯესა უძვირ-ფასე იყო და სიბრძნისა და მეცნიერებისა სპე-
კალითა საესე სკიური წარმოურილი ნახა, და მის ბრძნისა ენითა სუფლითა და
ტუფლითა განისვენა,

უთხრა შაირი:

ვისტა სურვიან მწუჟრკალთა ურწუელთა ველთა მავალთა,
ტუფის ზღვისაგან წყაროთა სწავლის წყალს ჭმრკებს მრავალთა,
ტულ-ხსნილინი ტონებისაგან გვითხრობს თავს კარდასავალთა,
და ცოდნას შეუერებს ყოველთა, ვითა მეჭირი სრავალთა.

უთხრა: შენგან ჩემთვის გარჯილობისა საქმენი საზღვართა გარდასცილდა
და მრავლისა გამოკითხვისა დაჟინებითა უკაცრაობისა მათათა აღიწივა. აწ შემო-
კლებულა და ამისა სიკრძმისა თოკი გაწუჟეტას ღამის. რადგან ესოდენი დაშ-
კერ, მათსამეტე ანდერძის თარგმანი წარმოაჩინე — მეფეთ ქტევისა, რომელი გვა-
რანთა და ბუნება-კეთილთა კაცთა უსამთ გადიდება და წყალობა, და უტკარო-
თა და აბუნებათა და შეუტებულთა მის გვარად შენახვა, ესენი რაც ბრძანეთ,
მოკისმინეთ. აწ ამისინა წყალობა მოიდე ჩვენ ზედა, ბოლოსა იგი ანდერძი
გამოკვიცხადე, მას რა იტაკი აქვს. ჭკვიანი და მშვიდი, კეთილ-მეცნიერი და
მცოდინარე ჭირთა მახეთა ცაქმის და ტულ-გოდლობითა შესჭირდების, და
უტუნური უმეცარი, უცოდინარი და გაუსინჯაო შეებითა და მოსვენებითა თვის-
თა დღეთა დაღამებენ, და კერცა მას შირველსა თვისი ჭკუა და ცნობა შეეწე-
ვის, და კერცაჩას მუორესა უტკუობა და უტუნურობა აზიანებსო; და ესეცა გვი-
ბრძანე, სერხითა და ეშმაურობითა რომელნიმე სარგებელსა შეიძენენ და ჭირი-
საგან მოარჩიებან, რისაგან არის, და ანუ კაცი რომელსა გზითა საწადლის ად-
გილს მიიწკისო? ბარამან მოახსენა:

— ეჭა, მეფეო! იგინი ბედისა და ბედნიერობისა ასმარეზთა რიან, და
მათ მიხედებიან დიდებასა და ზატვისა, მაგრამე მისის მოსავლის მოსთულება
დღეთის განკებულებასა ზედა ჭიდიანო. ყოველისა კეთილისა საქმისა მიზეზი დღეთის

განგებულება და მისი ბრძანება არის, და სოფლისა ჟამთა ვითარებითა მოსაყ-
ლის წესია, რომე მათ შუა მიზრუბი და ესეთნი საქმენი გამოაჩინებან და მათ
იქმნებან. მრავალნი მცოდნარნი, ბედნიერობის შესაფერნი, ერთისა დღისა სა-
ზრდელთა ნატრულნი არიან, და მრავალთა უგუნერთა, რომელთა არა შეეხის—მა-
ტიოსნად სიმდიდრის სნატთა სხენანო.

თქვა შაირი

უძველესთ მისცა დიადი, ბრძენთა ანატრა ჰურია,
უტკანნი ზეკით თავს დასხნა, ჭკველთ არ მიუზურა ვურია;
ლომს ჭაბუგს ავი მეუღლე, ცუდს მისცა მოსასურია,
და სოფლისგან ნურა გიგვირს რა, ეს ასრე საცნაურია!

რადგან ესრე არს, მაშე არა რა არს. კეთილი ღუთის მოწყალეების გიდე, და
მას უნდა მივეწოდოთ. თუცა კაცს სრული საბრძე ქონდეს, მით საცოცხლე და
სიმდიდრე არ იქმნებინ, და მრავალ სარგებლანთა ხელოვნება თუ იცოდეს, მის-
გან საჩრისა სამოსელი არ მოიქსოვებინ; გინა ხატითა შეენიუკი იყოს. და
ფრთად კვლევი, არავისა საწადელი შეიქმნებისო. რაცა ღუთის ნება არ არის,
მოსაყალს სარგებელი არა აქესო. ერთსა უფლის-წულსა ესე არავი კარზედ დაუ-
წერია და სახსოვრად დარჩომილა, და ამა სიტყვასა ფერ-კეთილი არავი და
ტუბილი იგავი აქესო. რაიმე ჭკითხა, რაგორ უოთილა?

ბარამან თქვა არავი

უთქვამთ, საბერძნეთს ერთი ცამდი ამაღლებული მეფე იყო, —

თქმულა ლექსი

მალალი, ბრძენი, მდიდარი, უხვი და განგებანი,
მალ-დიდი, მებრძოლთ დამცემი, გონება ნათელ-მზიანი.

ორნი ბენი ესხნეს უოვლის კეთილით შემეობილნი, ძნელთა საქმეთა გამრ-
კვევილნი და მცოდნარობით გარდამატებულნი.

თქვა ლექსი

მას ერთსა გულნი გაცთანი. ლხინით ავესო, შეკბითა,
მეორის სამართლისაგან არ ვინ ჭკვესოდა ვებითა!

რა მეფე იგი ამიერ სოფლით გარდაიცვალა, უფროსმა ძმამა მამის საუნ-
ჯე ხელთა დაიპურა და ბედნიერობის განმკეთა გულნი ალერსითა, ღიჭნითა და
ფერობითა მოინადირა, და საბოძრის საგდებლით შეკრა და ამ საქმით მამის
ტახტთა დაჟდა.

თქვა ლექსი

სვე მღვიძარე მხიარულად მამის ტახტსა დაეპიარა,
სმანი სრულად მოიმტვიცა, ურჩნი მისნი გაცაჟურა.

უძვროსმა ძმამა რა ნასა—სამეფო. ბოლოკარგამან ჩრდილი. უხუცესსა
ძმას თავსა დააყენა, და სვეთა განმანაწილებელმან ბედნიერობის ცხენის. სადავე

მას სულთა მისცა, მას შიში რამე შეუვიდა: ნუ თუ მიზეზი რამე მოიგონოსო? ამისთვის მოშორების ბარგი გზას აჭვიდა და მწირობა იტვირთა. მგზავრობის პატივი აღიწია, ტირილითა და მწუხარებითა სავსელი აიღო და შირი გზას დააბურა.

იტყვოდა შაირსა

შოკოორდი, სამკვიდრებულა, კირჩიე მგზავრთა რიგა...
ეკლარ დაედგები, წახვალა სად მივალ, ეკრ გამოვიდა...
ჭმუნვანი ნუსლად შემეყრავს, ურვა საგებლად მიგვა,
და სულთქმის მახვილსა ღესულსა გლახ გული ზედ ამიგია

მან ურმამან მარტომან შორსა და გრძელსა გზასა დამართა. ერთსა აღ-
გელსა რასმე გარდახლა, თვისსა მარტოობასა და უცხოობასა ტირილად და
მოსთქმიდა.

იტყვოდა შაირსა

თვალთა მდის ცრემლთა ნაკადი, შიგა სისხლია რეული,
გული ნაღვლითა სახსე მაქეს, ურვანი ზედ მორეული;
მისა შიშითა გაჭრილი, იაკობ ვით ებრაული,
და ბოლოდ არ კიცი რა მიძეეს, აწე ვარ გარდაჩეული!

მან ღამე იგი მარტომან გაათენა. შოკრესა დღესა რა გულისა გამამხიარუ-
ლებულმან შირ-შეინაერმან მზემან ცისკრისა შემდგომად ნათელი დისკო აჩვენა,
ნინოფის ფერად სიჭრელემა ფარდაგსა უგანით ელვარე სახე მოთეპეთა აღმოუ-
ბრწვინვა,

თქმულა ლექსი

წვალობის კარი გააღო, ცამან უხვობის მთაველმა,
მისგან მიიღო შეენება მიწისა შირმა უოველმა.

მან ურმამან სულა იწყო. მგზავრ ერთსა ჭაბუგსა შესვლა. ახალი წვერგა-
მა, ბეწვ სათსა, ტურთად შეინაერსა, დია სუფთასა, დიდად კვლურსა, მისი
შეურა და მგობრობა დიდად გაესარა. რა თვალე შეადგა, შეტად გაჭვირდა:
სიღამაშითა სრული, რომელსა ტანადობითა შემწვანებული კვიპაროზი დაეჩაგრა,
მისის სახისა შეინაერებისა შურის ცეცხლსა მთვარის გული დაემანთა; მისი
ახალ მზლილი წვერ-უღვაში სპროშნისა ბიბინსა ჭკანდა, მისი შირი—ვარდი-
სა სუნნელსა ფურცელსა და ამბარ ცხებულსა უაჟიოსა.

თქმულა შაირი

კარდთა, ჟინჭველა შეურილთა, უკანდა დაწვთა არენი,
შროშანზედ ამბრის მარცვალი ეუარნეს მისაჟარენი.
რკინისა ჭაჭვთა შეპურობით შუა შეკვლო მთვარენი,
და განციფრდის მისი მჭერტელი, თუ ნახის მოცინარენი!

მეფის ბემან რა გულისა გამამხიარულებული მისი ნათლის მსგავსი სახე
გაიციდა,

თქმულა ღექსი

სათსა და გიშერს გაუწნა ბროლ ლალთა მიდამონია,
გუცხლს ტარე ხავსი მოჭკროდა თვალთათვის საამონია.

გონებასა ეგრე თქვა: მწარისა ცუცხლის დაგვა ამა ვაყისა შეურამა დამიშრი-
ტაო, და ამა კელისა მძაფრისა სიცხისა ჭკრტიალმა საროსა ჩრდილსა ჭყუე მო-
მიკრიდაო.

ტ ა ე შ ი

დიდი არის შესაწყევნად ამხანაგი ჭპოკოს ვარგი.

მერმე ორნივე იგი ტახუენი, ვითა შემწყვანებულნი იასამანნი და მრჩობლი
სამოთხის ნერგნი, ერთმანერთის შეთვისებითა და აღერსითა საზრუნავი იგი
უღაბური საღმინოდ წაღვოტად შექმნეს და ეგრე ვიდოდეს.

უთხრა შაირო :

ჯოჯობხეთისა სიმწარე ნადავ მოსავონია,
ხშირი ვაება უღხენი სადგურად დასაღონია,
იჭიღ მოაღხენს თუ ჭპოვა მოუვასა მოსაწონია,
და რადგან აჭ განხე, ეგრე ვარ, ვით ჩემი სახლი მქონია.

მცირე რა ვლეს მერკეს საკანმდის, ერთი დიდ-ვაჭრის შვილი შეეგ-
ზავრა შეცნიერი, თვალ-მახვილი, კეთილად მრჩეველი, ჭკუისა შორს დამხანავე-
ლი, რომელი საჭმის გამრჩეველობითა და სიბრძებითა ღამისა თოკსა დღეს გი-
სურთა მოაბამდის, და გაჭირებისაგან მორჩენისათვის მისის სიციყასითა მე-
ოთხეს ცათა მეოფსა შხესა სფეროსა კიდიოვან ხელსა მოჭვიდებდის.

თქმულა ღექსი

ამხანაგი მოუვიდა კისკასი და ენა ტუბილი,
ბრძენი, ხვანჯითა გამოძეობი, ვით ხელი და ვითა ტუბილი.

იგიცა მათ გაჭევა, და მისი ბუნდური თვალი მათის ჭკრეტითა გამხანკულ-
და. შესამესა დღესა ერთის გლახის შვილი, ძლიერი მუშავი, მხენულად ვარგი
და გამოცდილი, და წაღვოტისა ხელი და დასმადცა დაი კეთილად იცოდა, ესრე
ბუნდური იყო, თუცა ხმელი ხეა მიწათა დაერგო, მენაუოფსა ნეკესავით ხელ-
სა მოისხამდა, და მხენულობით მისი ფერსი ესრე დაცდილი იყო, რომელსაც
მიწათა ორნატსა გაავლებდა, დაუთესეულად ნაყოფსა მოსცემდა.

თქმულა ღექსი

ხილი დარგის და შესწავრთის, გაახშირება ბაღებსა,
მრავლად მოიშვის ნაყოფი სახენულთა, კვალ განაღებსა.

იგიცა მათ შეამხანაგა და ოთხნი საუკარული მოუვანნი, სიკეთით სრულ-
ნი, ერთმანერთისა აღერსითა სამკვიდროსა მოშორებებისა ზრუნვასა აქარეულენ
და გზათა და სიკანეთა ფერსითა ზომილენ და ერთმანერთისა ჭკრეტითა გულსა
მხანკებდენ.

უთქვამთ მრჩობლად

მოუკრეთ თანა მოუთელი ზის, თუ დგას, გაუყარა, აბანოს სსმლსაც იჯდეს, მისთვის უგუსაყარა.

მეკობრით რასაც მოსძებნი, ჭპოკებ, მუარა ბუნებით; უმოკეროდ ენა და ხელი ცუდია, სცან დაუშუნიბით.

გული თვითაოს მოუესისგან თითოს გემოსა გაიტანს, სული თითოსა სიბრძნითა თითო სიხარულს აიტანს.

თითოს აღერსით თითოსა სარგებელს რასმე მოიკებ; სხვადა-სხვა კაცთა შესწავლით შეცდომილს გზასა გაიკებ.

გარსკვლავი თუცა კარსკვლავსა ანხლა, არის მკერეტელი, მათგან სხვა რამე ნიშატი გამჩინდეს დაუშრეტელი.

რა მრავალი ვლეს, ბისთურის ქალაქს მივიდნენ. მისსა სიხსლთკვესა განსა-სკენებულად გარდახდენ. ოთხთავე საგზალი დალეკოდათ, გვეცდისაგან ერთი დრამა დაჩნობოდათ. ერთმან მათგანმან თქვა:

— აწ ჯამი ესე არის ჩვენის ხელ-გამომკვლობისა და ვინც რა ხელოსნობა კიდით, მისი გამოჩენა და საქმის ცდაო, რომე ესეთისა საქმითა საზრდო და საჩჩო კიშოკნოთ, რასაც ხანსა ამა ქალაქსა შინა უოფენა შევიდოთო. უფულის წულმან თქვა:

— ჭვენიერო საშოკარი ღვთისაგან მოგვენიჭების, ჩვენისა ცდითა და მო-ღვაწებითა არა რამე შეგვეძინების რა. რომელიც კაცი ჭკვისა მქონებელია, მისი-სა ნებისაგან კიდე არა რას მოინებებსო და ამა წარმავალისა სოფლისა ნდომი-სოთვის, რომელი სასურველსა სიციცხლესა წამსა შინა წარიტაცებს, რადღა ეისმე თაქსა შეაწუნსო?

თქვა შაირი

ჭვეუნა მპოერს ჭტავს, ზედ ორბთა უანგარიშოდ მსხდარეთა,
მას მურაღსა გლეჯენ ჩარბითა, ტუბილად გემობენ შწარეთა;
თან ილაღიან, იბრძვიან, მიმსკდარნი მიუმსკდარეთა,
და დაფრინდებთან, ივლტან, მპოერს დააგლებენ არეთა.

რომელსაცა ძლიერებისა საგანგიოდამე ნაწილი მისცემია და როჭიკი გან-წესებაა, მას სიხარბითა და მრავლის ნდომითა აღარა მოემატება რა. ანგარის კაცის საქმის მოსავალი ცოდვის მეტი არა არის რაო.

თქვა შაირი

თუცა ანგარი ურიცხეთა შეიკრებს უნჯთა უოკელსა,
მდღეერის მეტს ვერას დახარჯავს, ვერც ნახე მისსა მპოკელსა.
რაცა გუფოფა, დასჯურდი, მეტი ნუ გინდა მპოკელსა,
და შეიკრებ, ცუდად დარჩება, ღმერთს გაარისებ ცხოკელსა!

მან შეენიერმან ჭაბუკმან თქვა: კველუცი ხატი და სიღამაზე საშოკერის გზა, და სიტურეთის მიზეზი და სიმწყაზრე საქონლის შემინებელია. სადაცა შეენიერი არის, ხვასტანგი მისი მონაა; ვინცა სახე ღამაზია, სიყვარული, გაწ-ჟობა, შეთვისება და სიტუბოება მას შეუერებისო.

თქვა ლექსი

სახე შევნიერს შემზერუნ უოკელნი კაცნი თვალითა
მისია უოკლი სიმიდირე, არ დამიძიდება ვალითა

დიდ-ვაჭრის შეიღმან ერთი უსტარი თვისისა საქმისა შირთა ზედა წაი-
კითხა და თქვა:

— სიღამაზესა და გველუცობასა სავაჭროთა შინა კოღენი ფასი არა აცს,
არცა განძად შეინახების და მცირესა ხანთა შინა მისნი თავნი და სარკებელი
განჭარდების. მართალი რჩევა და სწორი განზრახვა, მეცნიერება საქმისა და უო-
კლისა განსაკებელისა თავი ესე არს: რომელმანც სარჩოს ფერხი სიგლახაეისა
ჭეპსა წარსტეს, მის შემაგრების ხელის მშეურობელი ჭკვის მეტი არა არის რა.
რომელსაც სარჩოსა სარკებელი არა დაუშთეს, მისი მომზადება სუიღვა - გასუი-
ღვისა ცოდნის მეტი არა არგებს რა.

თქვა ფისტიკაურბი

თუცა საქმისა მოქმედებასა ჭეპ საფუძველად ჭეუა დაუღვა,
გულთა საღხინო კარი გაუღო, სიგლახაეისა ფერხი გაუღვა...

მხენელმან მან უთხრა: ჭეუა და რჩევა ნიადაგ ვერ ისარკებლებს და უო-
კელსა ჟამსა შესაძინელსა ვერ შესძინებს. თუცა ჭკვითა და მეცნიერებითა ბედ-
ნიერობა და სიმიდირე მოიკუბოდეს, და ცოდნითა და მეცნიერებითა, რჩევითა
და მისდომით საბედნიერო დროშა სახელმწიფოსა ახმაჩუთა შინა აემართათ
და სვე-სვიანობისა ნერვი სიციცხლის რუს კიდეა დაენერგათ, მაშა რასათვის
მრავალნი ჭკვიანნი და ბრძენნი კაცნი მდღეურისა უზოკარებისა დილეგთა შტამარ-
ნი არიან, რომელი ჩვენცა თვალითა გვინახუნ, და უმეცარნი და უგულვის-ხმო-
ნი სიხარულისა წალკოტსა გამდიდრებულნი რბიან და განსცხრებიან?

ბრძენთ უთქვამსთ ლექსი

ცა მისცემს უცოდინარსა სადავეს საწადლისასა,
მცოდინარისთვის ეს კმაა გმობისა გასაძლისასა.

მაშე, რომელნიცა მუშაკობითა და რაფლითა იჭირვის და მის ხელისნობი-
თა სარკებლობს, მხარულებისა და ღზინისა სამკაულითა გასრულებულაო.

თქვა შაირი

დაშეურ მუშაკო, უნჯს კპოკებ, ნუ რად ნუ მოგწინდებიან,
ბრძენთა სწავლანი შენთანა გაცაცვლებიან, დნებიან.
მეფენი ხმელთა მშეურობენი, ვინ მტერთა უმაგრდებიან,
და საზრდოს მუშაკთა შესთხოვენ, საშოკრად ექნებიან.

მით რა თვისი სიტყვა დაასრულეს, რიგი უფლის-წულსაკე ხედა და კვე-
დრნეს კვლავ მის სიტყვაზედ საუბრისა წარმოთქმად და მის დაფარულისა ახს-
ნისა და გარჩევისათვის. მერმე უფლის-წულმა ბრძანა:

ლექსი

მუშენი ჭერეთა არ სძრცვიან, არცა ობოლთა არბევენ,
მეფენი მდღევარს არ სჟერან, მათ ჭირად ცხენთა არბევენ.

მე მასვე სიტყვას ზედა ვლტყვარ. რომელი ზირველ ცოტა რამე მოკიუნენ,
იგი მართლობით მითჟამს. ჩემნი ესე მოყვასნი, რომელსა აჟებთ, შეენიერება
ფას-ღაუღებულად და ჭკუას სათავნოსა თავია, და მუშაგობა საშოვრისა და მოსა-
გებელისა ხელთ მომცემელი. მე ამათი წინამდღევი არც ერთისა კარ, მაგრამ
ჩემი სიტყვა ეს არის: თუცა ღვთის განგებულებისა შეენიერება ფარდაცხა უკან
არ გამოუბრწყინდების, მანობამდე სიღამაზე და კველუცობა არ გამოჩნდება; მა-
ნამდის განგებულების მოსავლის დუქნის კარი არ გაიღება ჭკვითა და მეცნიერე-
ბით გარბეულად, მათგან წინ წაუყვანით სუაკრეთა შინა არ გაუა მუშაგობა,
რომელითა საზრდოსა მოშოება მოგვეცემა, რომელი ღვთის ბრძანებით ზირვე-
ლად ხელ გამომაკვლათვის განწყისებულა, რომლისა სარგებელი ხენით და თე-
სეთა ერთიცა ხვარბლისა მარცვადი თუცა ძღვერების კალოდამ ხნულის ორ-
ნაქთა არ დათესილა, იგი ხუვილსა ვერ დაისხამს. ღვთისა უნებურად რაფცა
რა მოსაგონარი გამოწელიღვით გონების მაგალითზედ დაისხება, ბოლოდ სრუ-
ლებით მოახრდება. რომელიც მრავლის მეტრეული ამას საჟმეზე ენამჭკვრობით
ცდიებას იწუებს, ანუ სხვათა წინამდღევთ მეტრეელებათა იწუებს, თავსა თვისსა
ცუდსა შრომასა შეამთხვესო.

უთხრა ჩხსრუხაუდი

წაცა დავსხე, მას ვერ მივასხე, ცუდად წამიხდა რიტორებანი,
ჩემთა ეხათა ნათლად ჩენათა მოაკლდა, დაშვრა, ვერ ქმნა რებანი.

მაშე გამართლდა. თუცა დემერთმან მოინება, უოკელსა კაცსა საწადელი
დაუშრომელად და დაუდღელად მიეცემისო, და თუცა ღვთის ნება მის მოსავალ-
ში არ ურწყია, მრავლის ცდითა და მოჭირვებითა სარგებელს ვერ მიემთხვევაო.
მაშე ღვთის ბრძანებასა და განგებასა კაცი უნდა მადლობდეს და მას მიენდოს
და მისგან წყალობას მოელოდესო.

თქვა ლექსი

ჩვენნი ღონისა ძიება განგებას მივაბართათ
იგი გმან და გვეოთა, არა თუ მიწა ვბართათ.

რაკვარადაც მან მსოფლიომან მხენელმან თვისი საჟმე ღვთის წყალობაზედ
მიადლო და მცირესა ხანთა შინა საწადელსა ხელი მიაწადინა და ნადელისა სა-
ზერობილისაგან გამოვიდაო. მოუვასთ ჭკითხეს, როგორ უოთილაო?

უფლის-წულმან თქვა არაკო

მოუყვანიათ, ანდოლისა ჭკუანასა ერთი მხენელი იყო. ხელ გამომაკვლი,
ხენისა და თესვისა მოსავალსა მისკენ ზირი ექმნა. ერთსა ხანსა მისსა წარს-
გებულსა მოსავალი გარდაჟატა და მით სამასი ფულური მოივაჭრა, ისარება და

არა ხარჯუდა არცა თვისსა თავსა და არცა ცოლ-შვილსა ზედა. ვოკულ-დღე მას ჩახესა გახსნიდის, და ფლური დათვალის და კერევე შეკრის და მის მხარულის ზაფრანითა სამხარულოდ ბაგეს აღიმებდის.

ფისტიკაური

თეთრი ზაფრანის მერედი შეიქმნა, ვით ხილი რამე ნაუოფიერი, ზაფრანასაკით სიმხარულის მომატეუბელი, საუოფიერი.

ერთსა დღესა, წკისასებრ, ფლურები დათვალა და ერთსა უჩინართა ადგილთა დაფლავ ენება. ზედ მისი საუკარული მოუვარე ვინმე კარს მოადგა და ხმა უყო. მხენელს ზედ წარწრებისათვის შეეშინა და თქვა: «ამა ჩემსა შეენიერსა სძალსა ფარდას უკან დაუფარავ, თვალი არ შეჭკრასოა. კელარსად დამალა, აჩქარდა და საწყურელსა კოკასა შიგა ჩაატო და მას მოუვარესთან გავიდა. თურჯ მას საზრუნავი რამე საჭმე ეღვა და სხვაგან სოფელში თან გაიტანა. ცოლს საღამოდ მოსვლა და საჭმლის დამზადება უთსრა და მას მოუვარესა გაჭევა. მისმა ცოლმა საჭმლის მზადებას ხელი მიუყო, კოკასა წყალი არ იღვა. გარ გამოვიდა, კაცი ვინმე ეპოვა. ერთი სოფელიერი კასაბი დახვდა, ზროხისა სასვიდლად იარებოდა, მას ეკუდრა: წყალი მომიტანე და გასამრჯელოს მოგცემო. მან დაცმა ფლურთა კოკაში დება არ იცოდა, მას კასაბსა მისცა და (კასაბი) წყლის მოღებად წავიდა. კოკაში რაკუნის ხმა ისმოდა, წამობურტყა, კოკიადამ ფლურის ჩახვი წამოვარდა. ხელთა აიღო, მიმე იყო, უბეს ჩაიდვა დიდისა სიხარულითა,

და თქვა ღეჰსი:

ბედი მას ჭქვიან, რომ კართა მოადგეს დაუშრომელად, თუარა მრავლის ცდით ნაშოკნისა რაღა უწოდოა რომელად?

მადლი ღმერთსა, რომელმან უუკედურად და ბელად ესოდენი წყალობა მომნიჭაო. აჩე ამა ბელისა შესწრებისათვის მადლობა სხვა რიგად ხმის შეესწარო, და არ გაულადდე და ჩემის ხელოსნობიდან ხელი არ ავიდოო. იგი ფლურები თვისის დაჭირების დღისათვის შეინახა, და სიხარულითა და სიხარბით მას დაცსა კოკა და წყალი კვლარ მიუტანა და დაავიწედა. შირკელ რომ ზროხის ფისი წამოეღო, მით ერთი მსუჭანი უსხი იყიდა და თვისის სახლისაკენ აემზადა. სატანებელსა ჩავარდა და იტყოდა: თუცა თან კიკონიო, ნიადევი შიში მეტონების, და თუცა ქალაქთა ვისმე მივაბარო, მისის სიშორით გული არ გამიძლებს და კერცა ვის კენდობი ანაბარად მივაბარო.

ითქვა ტაბეში

ამ უამ დანდობა არ არის, ნუ ებებ, ესე გემარის!

«მაშე ესე უმჯობესია: ჩახვი ესე ამა უსხსა ჩავანთქა და რა შინ მივიდე, დაკულა და ფლურის ჩახვი. უუნებულად ამოვიდოო». მერმე უსხი იგი დასცა და ჩახვი ხსათა ჩასჩარა, და ძალად ჩანთქა და გაემგზავრა. წინ შეილი შემოკეპრა, —სოფელში რაცაღა საჭმე ქმნილ იყო, და მას კასაბსა იგი მოსამართლეს-

თან უნდა გაგო, შეილმან იგი უამბო. თვით ქალაქსა გაბრუნდა და უსხი შეილ-
სა მიაბარა. მასინ მხენელი იგი თვისით მოუყრებიანად სოფლიდამ მოვიდოდა.
ზღოთქმა თურე დაეღვა ერთისა უსხისა მსხეერპლად შეწირვა. რა ის უსხი ნახა,
შეკაჭრა, და რაჯა კასაბისა შეილმა ფასი დასდვა, მან მასუდ მცირე რამე დაუ-
სართა, მოიყიდა და შინ მიიყვანა; მსსუერპლისა ქმნად გაემზადა. მასინდა თვი-
სი ფულურები მოაგონდა, კოკიდამ გამოღება მოინდომა. რაგინდ მრავლად ექუბ-
და, უფრორე მცირედსა ქუოკებდა. ცოლსა ქუითხა:

— ეს კოკა რად იხმარე?—ცოლმა უთხრა:

— შენ რომ საჭმლის მომზადება მიბრძნე, მისთვის წუაღზედ გაეტყუ-
ნო.— რა ესე მოისმინა, სულთქმისაგან შავი კვამლი ამოედინა და ფულურების
დაკარგვის მწუხარებითა თვალითაგან მწარე ცრემლი მოედინა. მისს ესეთისა საქ-
მის ქმნისათვის ბრძენთა გონება, მისი მჭარეტელი, იცინოდა.

თქმულა ღექსი

რომელიც კაცი უნჯათათვის ჰტირს, ეკებს, სულთქამს კენესითა,
თავსავე თვისსა განცინებს, ცეცხლსა მოუღებს კენითა!

მხენელმან მან, დიდს ხანს ცნობა-მიღების ზღვათა დანთქმულმან, გონება-
თა დაშინა და შეღონებისა ცეცხლითა აწოდა. რა ცნობას მოვიდა, მის მო-
საკლისა მოთმენა მოაბოკა, ღმერთს მადლობა შესწირა და

თქვა ტაეში:

დაუთმე ღმერთსა, ეცადე, მისი უხეება აცადე.

მერმე ზროხა იგი მსხეერპლად რა დაეღა და დანით მუცელი გაუ-
ბო, ფულურის ნახვი ჩამოკარდა. მას კაცსა სიხარულითა გული გარდუბრუნდა
და დაეჭა. რა მობრუნდა და ცნობას მოვიდა, ნახვი აიღო, განსოცა და განსნა,
ფულურები გამოყარა, აღრიცხა და მალ-მალ აიღებდა, აკოცებდა, თვალითა დაი-
ღებდა და იტყოდა

ტაეშის:

ნუმცა ეწეის ავია შენს დღეთა შენაზავია.

გაქკვირდა და თქვა:

— ამა უმითა ესეთი განსოცარი საქმე არა ქმნილაო, და არცა ესეთი უცხო
თვალითა უნახავს, და არცა ესეთი განსოცვიფრებელი უფრსა მოსმენიაო, რომე ესე
ოღკერო მე გერეთვე უკლებლად მომივიდაო. აწ ამას იქით ამისი დასამარსავი
ადგილი ჩემისა წელისა კიდე აღარა სადა იმოკებისო, არცა უმისოდ ჩემი გამ-
ღება წამსაცა შინა აღარ იქმნებისო!

თქვა ღექსი

შენს მოშორებას ვერ გაესძლებ, წამსა ვერ გატეურებია,
სულისა უსაწადღესო, ნახვად მალ შეგეურებია!

მასუგან მხენელი იგი ფულურთა მათ აღარ მოიშორებდა. ამისთვის ცოლი

სიტუაციას უგებდა და ეტუოდა: თუცა შენ მართლიად ღუთისა მინდობილი ხარ, რასათვის ღუთის მინდობას არ იკმაკებ და უნჯთა და ფოლთა მინდობისარ? ესე სიდრუკუა. საშოკრისა იმედი მოწყალის საუნჯისაგან უნდა * გქონდესო, ამისთვის რომე რაინცა შენი განწყისებულია, მასედ არცარა დაგემეტების და არცარა მოგაკლდებისო. მსხენელმა უთხრა:

— ზი, დაცოლა განწყისებულისა მოცდასა სარგებელი არა აქვს. იგი უმჯობესია, ვისცა რამ აქვს, მისსა მოკლასა უნდა ეცადოსო და იგავით ღუთინო მინდობისა ჟამით შესვასო.

უთხრა ღუთისა

ღუთის მინდობა უმჯობეა, უოკლს საუნჯეს დამარხულსა, რომელიცა ქონება აქვს, სამს არ ხეკვა დანახულსა**.

ცოლმა აღარა უთხრა რა. მსხენელმა ფლურის ჩახვი წელთ შემოიკრა და თვისსა მუშაობასა სელჭყო. ერთსა დღესა წყალში ბანება მოუნდა. რა ბანება იყო, ჩახვი მდინარის გიდეას დაღვა. რა ბანება გაასრულა, ტანს ჩაიცვა, ჩახვი მუნ დარჩა და თვით წავიდა. ერთსა მწუქისსა ცხვარი წყალთა სასმელად მოჭუენდა, ჩახვი მუნ მღებარე ნახა, აიღო და მხიარული ჩქარად თვისისა ფარებისაგან წავიდა. რა მივიდა, დათვალა. სამასი ფლური იყო. ესრე განიზრახა: ვისცა ესე სისხრულით შეუსკნია და ამას თუცა ან ერთსა მოკაკლებ, ნახეულობისა სისრულესა მოაკლდების და მერმელა რითღა შესრულდებისო? როსცა დამეჭირების, მაშინღა კინხმარებო! მერმე შეკრა და უბეთა ჩაიღვა, და დადუმების მიწა ბაგეთა დაიფარა და თვისსა მწუქისობასა ხელი მიჭყო. რა მსხენელსა მას რჭრო იგი მოაკონდა, გული სისხლით აკვსო, და ნაღვლისა წვიმასა თვალთაგან ალექსებდა, და აღბორკებულია აჭა-იჭ რბოდა, ებებდა და საწყადელს ვერ შეხებდა და, იმედ გარდაწყვეტილი, თვისსა სახლსა წავიდა და უოკელივე ცოლსა უამბო. თავად ცოლი ამ საქმესედ ემდუროდა. რა ესე ესმა, საუკედური გაუმრავლა და ეტუოდა:

— ტე, უბედურო! ფლურნი ბუნწებრ შეინახე და ესოდენი მატოეი გამოგვარონინე, არ გვასვი, არ გვაქამე და აწ ცუდად გარდაგე... და თვალთა სისხლისა დინება რაღა სარგებელიაო?—ქმარმა უთხრა, მართალსა იტუეო.

უთხრა ღუთისა

მოშორკების ჭირს გაკები მართებულად და გზიანად, რა მქონდა, ღმერთს არ ემადლობდი მისთვის ჩაკვარდი ზიანად.

* ოთხთავე ვარიანტთა ტექსტში უნდასა წინად სწერია «ხამსა, რომელიც ზეენ ამოვიღეთ, რადგან იგი უნდასა სინონიმი და ორივეს ერთად ხმარებას აზრი არა აქვს. უეჭველია, რომ ერთ-ერთი ამ ზმნათაგანი გადაწყვერთა შეცდომით უნდა იყოს ტექსტში ჩატახებული.

რედ.

** ეს ღუთის მე-2 № ის ვარიანტს აკლია, თუმცა კი სათაურად სწერია, რომ ქმარმა ცოლის უთხრა ღუთისაო.

რედ.

დავაშავე მისი შენახვა, და ცოლსა და შვილს არ მოვასმარე. არა ჭკვის მუოფელი ამას არ იქმნოდა. მე სისხრით ეს მომივიდა. ოქროს ჩახვსა წელზედ არაჟინ შეირტყამს, არცა დღე და ღამე მიწვიე ნაღვლიანად იქმნების, ამისთვის რომე წარმავალისა მოსკენებისათვის ილგეროს ზრუნვა თავს დაიდვას, კინ იტის სოფლის ვითარებისაგან ერთი სიჭრელე მოუსდეს, მისის გულის მაგალითზედ არ დასახულ იფოს, ჩემებრ ესეთსა გასაკვირველს მორკეთს ჩაიჭრას, რომე ვიდეთა გასულისა ღონე კვლარ დაიდვასო.

უთხრა მჩრახბლადი ფიხტიკაურა

მატიოსანნი თაფლი ვისცა აჭეთ, კვლავ ღითონისა თხრასა ცდილობენ, მეტი ზნდათ და მეტსა შერებთან, მეტსა ნაღველსა გაიწილობენ.

ღვინო და რბენი რადგან წინა უდგისთ, სისხლს რათადა სმენ, მეშმაგებთან, რად ატროკებენ გაუძღობელად, ჭირს თავს მისცემენ, მატრა დეკებთან!

მოისკენონ და შეკბას კვადნენ, ღვინი დაიღვან ამად წინარე, ცოტას დასაჟურდენ, ნაღველს არ სჭამდენ, ნიადაგ იფონ მოუწვიინარე!

მერმე მხენელმან მან დიდი სინანული იწყო და ღმერთსა მადლობა შესწი-
რა და ეგვხლისა შეუნახაობისა აღთქმა ჭყო, და რაცადა იშოვნოს, იგი ზომიე-
რად წარავოს და მინდობისა გზასა დასაჟურდეს, და თვისი თავი ღეთის სასოზედ
დაამტვიცროს და სარწმუნოებისა ქადაგთა სმენა შეიწვიინაროს.

იტყუადა ტაქმისა

დაჟუგ და თავი მიანდევ ღმერთსა უოკელისა გამგებსა.

მუნ მწუქმსი იგი ცხოვართა ამოკებდა და ფლურები უბეთა ეღვა, და ცხო-
ვარი მოჯნას მიჭვეა და ერთსა ორმოსა პირსა მიანდა. ნახა შორით ცხენოსან-
ნი კინზე მიდიოდენ. მწუქმსი ფლურთა წახმისათვის შეშინდა და ჩახვი იგი ორ-
მოსა შიგა ჩააგდო. მხუცა დასულასა ზედა იყო, ცხენარი ფარეხსა მიასურეა. მ-
შინ თურე მხენელი იგი სიღვანზე მოვიდოდა, ძლიერმა ქარმა მოჭებრა, და ქუდი
მოსტაცა და მას ორმოსა შიგა ჩააგდო. მხენელი ქუდისათვის ორმოსა ჩავი-
და, ქუდის ძებნასა შინა ხელი ჩახვსა მოახვედრა.

ითქვა ტახეში

კაცსა ქარვისა მძებნელსა ხელთ შეხვთა იავუნდია.

ღმერთსა დიდი მადლობა შეწიარა, და შინ მივიდა და უოკელივე ცოლსა
უამბო, და რა დათვალეს, სამასი ფლური იყო. მხენელმა თქვა:

— დიდება მოწაულებსა ღეთისასა! რავდენიცა დაკარკე, კვოდენი ფლური მო-
მიბოძაო. მაშე, რაჟდა აღმითქვამს, აღვასრულებო. რომელიმე ცოლ-შვილს მოა-
ხმარა და ზოგი რამ სამადლოდ გასცა. ხსილა რადენ ფლური დარჩა. მან მწუქს-
მა მის ღამესა ცხოვართათვის იზრუნვა. დილეულ მხიარულმა ორმოს მიმართა,
და თვისი პირ-შეკნეარი ოსკებ კვლარა ნახა. რუბენისაებრ ჭტიროდა და თქვა:
«მე დღეის წადმა რაღა სიფოცხლე მექმნების? სასურველისა სულის დემის სიმ-
წარეში ჩავარდნითა მოსკენება ვითღა შემეძინებისო?»

თქვა ფისტიკაურად

მე საშოკარსა აღარ მოკელი, უსასო კიქმენ ოქრო კეცხლისა,
რადგან რაც მქონდა ისიც მიმელა, თვალთა არ მომხვდა წვერი გეცხლისა.

მრავალსა ხანსა შტერსაჲთ ვლიდა და მერმე მოწყენილი ქალაქისაჲს ვა-
მოვიდა. მგზავრმან მის მხენელისა კართა გამოკლო. მხენელსა მას წესად ეპყრა:
კინცა მის კართა მივიდას, აწვივის, საცქელი მდართვის და მერმელა ამბავი გა-
მოკითხის. მაშინ მწუემსიცა იგი შეიწვივა და, წესისაჲს, სიტყუა აუხნა. მწუემს-
მანცა ჰასუსნი მიუგო, მაგრამე მოწყენა შეეტუობოდა: საუბარშია ცრემლთა ნიჲი
სდოდა. მხენელმან მისი მტრემლობისა მიზეზი ჰკითხს. მან უთხრა:

— რა კქმნა, რომე არა ვწუხდე, ანუ არა ვიურვოდეო?

უთხრა ლექსი

რადგალა მე დამეძრთა, თუ სოლომონს დამართოდა,
იგიც ეხომს იტირებდა, თვალთა კილო დამართოდა.

სამასი ფლური მქანდა გულისა გამაძლიერებელი, და სულისა გამასვენებე-
ლი და თვალთა ჩინისა მომცემელი, და უოკულიკე სასიხარულო ჩემი მისგან
იყო. დღესა კრთსა, უწყალოთა კაცთა შიშისა გამო, ორმთთა ჩავკდე, მერმელა
კეძი და კვლიცა ვერა ვპოვეო.— მხენელი მჭარად ადგა, ცოლთან მივიდა და ებ-
რე უთხრა:

— ფლური, რომელი ვპოვე, მე უცოდველი მეკონა, რომელიმე წარვაგე;
ამა სტუმრისა უოფილა, და ჩვენ უმეცრებისა გზითა ცოდვისა მორკოთა ჩაცვი-
ნულ ვართო. აწ სამართალი ეს არის, რადგალა მცირედი დაგვრწმობა, იგი მაშინც
მივკეთო, და ესე საქმე ხვაშადად დავიმარხოთ, არ გამოცხადდეს, ამისთვის
რომე სრულობით მიცემს აღარ ძალ-გვიცსო.— ცოლმა დაი მოუწონა და ებრე
უთხრა:

— ნაბოკნი ხვასტანგი ჰატრონსაჲს ხამს მიცემა, და ჩვენ ღმერთსა მი-
ეწდოთ, რომელი ამისა წილ სხვასა მოგვეცესო.

თქვა ლექსი

რომელმან თვისა სიძარტლე შეაკრას სასოებასა,
საწადლისა შირი მალ ნახოს, კიდოდეს თუცა ებასა.

მასმინებელმან ასი იგი ოქრო მწუემსისა საჩუქრის მსგავსად მისცა. მწუემს-
მან მან აღრიცხა, ასი ფლური იყო. გახანარა და გონებით თქვა:

— ეს ბედისა ნიშაი რაჲცა მაკლია, მასცა ხელთ ვიკდე, და ამას დაკრძალ-
ვით შეინახაო, რომე კვლავცა ესე საცქმუნავი არა მომიხდეს რაო.— მერმე ცხო-
კართა შესაპურებელი კავი, რომელი ხელთა ეპურა, იგი გამოხერცა და ოქრო
შიგ ჩადგა და შეაწება.

კრთსა დღესა მდინარისა კიდესა კიდოდა, კავი იგი მდინარესა შიგა ხუკარ-
და. გამოღებას ეტადა, ვერ მიუღვა და წაიღო (მდინარემან). მდინარე იგი მის
ქალაქის ზღუდეთა ჩაკლიდა და მხენელი იგი მას შიგა ბანობდა. ისილა წუალ-

სა ერთი ჟოხი მისკენ მიჰქონდა, გამოიღო და შინ მიიტანა. მისი ცოლი გბო-
ლილსა აგობდა და შუშა მოაგლდა. მან კაცმა ჟოხი იგი გატყეს ცუცხლში შე-
სართავად. ანაზღად კალთა ეთურის მსგავსის ცუცხლის ფურის ოქროთი ავესო.
დათვალა, ასი ფურით იყო. ღმერთს თაყვანისცა, და მადლობა შეწირა და კერე-
კუ უხუცების ხელი გაიხსნა. სამს დღეს უკან მწეუმი იგი ატრევე მოვიდა. უფრო-
რე მოწეუნილმან ჟოხის წყალში ჩაყარდნა უამბო.—მასშინილმან ჰკითხს:

— ესე მითხარ, შირველ რომელი ფურით დატყარება, რომლისა მიზეზი-
თა მონაგარი იყო? მან უთხრა ნიშნოვან:

— მას წყალზედ ცხვარს ვასმევედი, და მუნ კობუეო და ორმოხსა ჩავა-
ტდე, და ძოღან რომე ასი ფურით შენ მომეც, აწ იგიცა მდინარესა შიგა ჩამო-
ვარდაო.—მხენელსა გავცინა და უთხრა:

— ვურთხეულ არს ღმერთი, რომელი თვისსა ნაჭირვესსა საჭონელსა არა-
ვის დაუკარგავსო აწ სცან მშაო, იგი ჩახვი მე დამჩხა მას წყალზედა, და ორ-
მოდამევა მე ამოვიღე, და ორასი დამეხარჯა, და ასი იგი დამჩხომოდა, რომე-
ლი შენ მოგეც; და ჟოხიცა იგი მდინარით მე გამოვიტანე, შენთვის რომე
წყალს მოეტანხაო.—მწეუმი განკვირებამან შეიპყრა და მერმე თქვა:

— ესე საცნაურად გამოცხადდა, სხვისა კერძსა სხვაჲ ვერ შესჯამსო
ამა არავისა წადილი ესე არს, საუეარელნო ჩემნო ამხანაგნო, მინდობის
სათავნო ხელით არ გაუშვათ და ფურხი ღვთისა სასოების ბაკილამ გარეთ არ
განდგათ, და უამთა ვითარება, რომელი განგებისა განსაცდელსა მოიღებს, მისი
უმეცარი არ იყოთ, და სიცოცხლის სიგრძე კეთილად დაიცვიეთ, და საჭონელსა
და შენბიერებასა ნუ მიენდობითო, ამისთვის რომე უოკელი საჭმის სიძარბოლე
განგების ფარდაცს უკან დაფარულიაო.

თქვა ტაეში

ხრავინ იცის ხვალ და ზეგ რა მოკა, რა იქმნებისა!

მას დღეს ამა სიტყუითა დააღამეს, და მეორეს დილასა რა ძლიერების
კრქანთა მშერობულმა მზის უახა შენბიერებისა თერძულთა მრავალ სახედ უვით-
ლად აღმობარწყინვა, და ამბრისა მფუჟელსა სამისა სიბინდის ნარდოვანსა და
იოკანსა ცის შირსა ფარდაგი დაიფარა,

უთქვამთ ლექსი:

ოქროს ჭეის ფურმა რა მზემა რა დააშეენა ზუნანი,
ვარსკვლავთ უეაილნი იელტოდეს, ჩქარად დაიწეეს რბენანი.

მათი იგი თანა მოსაგრე მხენელის შვილი ზე ადგა და მოახსენა: თქვენ
აჭა მოასვენეთ, მე წავალ და ჩემისა მუშაობითა დღეს აჭა მოვიღებ რასმეო,
და ხვალე რა შრომისაგან განსვენებულნი იყოთ, მამინ თითომან შეძლებისაგან
საზრდელისათვის ხელი გაიძარბათო.—სხვანიცა მისსა რჩევასა მიემოწმენ. მხენ-
ლისა შვილი ქალაქის კართა მიადგა და იკითხს:

— ამა ქალაქსა რა უფრო ძვირია? მათ უთხრეს:

— შეშას კია გასაკალი აქესო.— წავიდა, ტუეთა შეშა დავოდა, და ერთი ტვირთი მოიტანა და ათ დინარად გაუიდა, და საჭმელები რამ იუიდა და ამხანაგებთან გაეშურა. რა ქალაქისა კარი გამოვლო, კარზე დაწერა: «დღეს ჩემის მუშაკობის ფასი ათი დინარი მოვიგე.» წამოვიდა, ამხანაგებთან მოვიდა, და მას დღეს მით ნახეს ღზინი. შეორესა დღესა რა ჭკუენისა მამკენებულმა მზის სინათლემა თემთა სიბნელე განათლა,

ღ ე ჭ ს ი

ახალი შირი გვიჩვენა მუქმან, ჭკუენისა მნათობმან,
თავი გამოჭყო სარკმლითა მნათობთა ათჟერ ათობმან.

იმ დიდას მას შეენიერს ჭბუეკს უთხრეს: აწ მასპინძლობა და ამხანაგთ განსვენება შენია და ენახოთ შენი კვლევრობა რის შემძლებულიაო?— ურმა იგი ადგა, ჭეშად ქალაქისაკენ წავიდა და გონებით ზრახვედა და იტყოდა:

— მე ხელთაგან არა ხელობა გამოძივა, (რომ) ჩემთა მოვეასთა ნება აღუბრულო, და ესეთსა ძნელსა საქმესა შეეკარდი... ანუ რას შირითა შევიტყე, და ანუ რომლითა საქმითა წავიდეო?

თქვა ლექსი

კვლევრობამ ჩემი საქმე შეკრა, ძნელად გამოიხსკვა,
ეხით ჩემით დაჭადილი, ვით კობალი თავსა მასკვა.

ესეთისა საგონებელითა ქალაქი შეელო და ერთსა უბანსა ზედა დაჟდა. ერთმა ლამაზმა და მდიდარმა ქალმა მუნ გაულო. რა მისი შირი გაიფადა, გული მოსტაცა, და სული წაართვა და ღვიძლთა ისარსაგით დაესვა. მოთმენისა სათავრო მისის ტრთიანლების ქარმა გაუბნია.

შ ა ი რ ი

ცეცხლი მოედვა უშრეტო თირკმელთა, ტვირთთა და გულთა,
ზღვის კვიშის ოდენს სულთქმიდა დანადარსა, დაგულთა,
ცრემლითა რწევიდა მიხდროთა მათ უმტკეროთა, დაგულთა*,
და ნატრობდა მისსა შეურასა ბაღთა, თუ სახლთა და გულთა!

თვისსა მხკვალსა ეტუოდა: ხედავა იმა უცხოდ შეენიერსა სახესა, რომლისა სიტურთისათვის ვარდსა ესრე შერცხომია, ბზესავით გაუვითლებულა, და მისის ტანისა ზროსა უსუღიანობითა კვიპაროზი უგუწბილების მწვირეთა დაფულულო?

უოხნა ლექსი

სარომან გული მიმტაცა, სულთა სათაბი გამოკვა,
ამ სარომ რუს შირს მდგარენი სარომი სულ გაამოკვა!

* მე-2 წილის გარიანტში ეს შესაბამე მწიარო მეორის ადგილას არის.

თუცა მისის ბავთა სიტყვა მოკისმინე, შაჭარ-ნარკვი ღალი მკქმნების; თუცა მისის მუღნის დაწერილი უსტარი წაკითხე, მნელს ჭირს მოიღებს, შუღლისა გამშლელსა. კურთხეული იყოს მისი ჰირი და მისი სახე!

უთხრა ლექსი

უკალი მწვანით შეცული, არ კიცი რას შეუძვია?
ადამიანთა საწადი, ქაჯთაცა დასახუვია!

ჩემო მხველო, ასეთი ხერხი შემზადე, იგი ბოლოკარკაზი მახითა შეიპურა. ხრიკითა რათმე უცხო იგი მოკინადიროთო!—მხველმა მოუსმინა და მას ურმასა თანა მივიდა,

და უთხრა შაირი:

მე, მზეო, ვინ ხარ, სით მოხვალ? ჩვენ გაგკაშმაგე უოველი
გისი ხარ გეგ ნათელი ვარდი, ცვარითა სოველი?
ღერწამო, შაჭარს კისტვის სწვიმ, ვითა ჭაერი მითოველი,
და ღალის ბავთა დაძვრითა სიტყვასა რასმე მოველი.

გჭა, სატურთალო ჩემმა ბატონმა ჩემი თავი გაახლო, და მოკითხვა მოგახსენა და ასრე შემოგთავლა: «შენ ამა ქვეყანასა უცხოსა ჭტავხარ, და სიმარტოვე კაცთათვის შესაწესხარა. მე ერთი სამხარულა წაღგოტი მძქვს, თუცა მობრძნდები, პატივითა დაგხედები; შენისა აღერსითა მე სულსა ჩამობრუნებ და შენ არა დაგაკლდები რაღა.—მან კაქმა უთხრა:

— ბრძანება მისი გათავდეს. არა რა მიზეზი მიცეს, უეჭველად გაიხლებიო. მან დაიგმა საწვეულად წაიფანა და ზარმელის დრომდე მუნ დაეყოვნა.

შ ა ი რ ი

ღხინი მათი რამ ენამ თქვას, ანუ შეგბა რით ზღრაცხო?
უმასმინძლა საკვირველად, მოუმზადა შესარაცხო:
გული გულსა გაუერთა, სული სულსა ზედ შეატხო
და, რადგან თორნე ცხელი ჭქონდა, შური ადრე გამოაცხო...

მან ქალმა ასი ფულური აჩუქა. მოგვიანოდ წასულა მოუხდა. ამხანაგთათვის რაც ხამდა, თიღა. მანც ქალაქის კართა დაწერა: მრთს ღღეს ლამაზის ქვრეტის ფასი ასი ფლოურიო. მესამესა დღესა ბრძენმა დიდ-ვაჭარმა რა ატლასის ჭახრკის კარი გახსნა და მზის სარასალი და შადი მადლის ცის ღუქანზედ ქვეყანის ბაზრის გაჭართა გარდმოუვიდა,

ღ ე ქ ხ ი:

ღის კამარინდამ ითოვა სვეკლნი ნამკირთასენი,
მბრუნავის საკაჭროდამა ხმა ისმა ღხინთ მოსასმენი!

დიდ-ვაჭრის შეიღს უთხრეს: «დღეს შენის მეცნიერებისა და ჭტუის სტუმარნი ვართ». — იგი დრე ადგა და ქალაქის კართა მივიდა, მიხედ-მოხედვით იხრებოდა. ნახს ნავი ერთი მომავალი, მრავლისა საკაჭროთა დატვირთული, წუღ-

თავან გამოიღეს. მათ ქალაქისა კაცთა სეიდუკა ეწადათ, ცილებსა შეეკმნათ და მან ღირებული ფასი მისცა და მოიყიდა. მასვე დღესა ილკეროზულ გაცვალა და ათასი ფლური სარკებელი მოიგო. მოყვასთათვის რაჯა უხმდა, იყიდა და ქალაქის კართა დაწერა: მრთს დღესა კვეამ და მეცნიერებამ ათასი ფლური მოიგო. მეოთხეს დღესა რა გარსკვლავთ მეფე მეოთხის ცისა ხარისხთა აღსდა და სახელმწიფო დროშა სთეროსა ზედა ამართა,

ღ ე ქ ს ი :

აღიონმა კეცლის კახა შეიმოსა, მოიბღარდნა,
ოქროს ხვირი თავს დაიდგა, გარ სპეტაჲ მოიხარდნა!

მაშინ მათ ხელმწიფის შეიღს უთხრეს: შენ რადგან ღვთის მინდობილი ხარ და ჭკუისა და ხელთნობისა წესთა სარკებელი არად გინნს, მაშე რადგან კბე სჯობს, დღეს ჩვენად მასწინძლად განემხადეო. მათს სიტყვაზედ ადგა და დიდის საწმუნობითა და სასოებითა და ღვთის მინდობით ქალაქისაკენ წავიდა. მაშინ თურე მის ქალაქისა ხელმწიფე მომკვდარიყო, და უმკვიდროდ დარჩომილნი მოქალაქენი მისნი მგლოვიარე იყენეს. უფლის-წული კანდერად ხელმწიფის კართა მიადგა და ერთსა კუთსეთა მდუმრიოდ დაჟდა. რა მკერმა ნახს უოკვლნი მწუხარედ მტირალნი და მგლოვიარენი, და იგი ურმა უგრემლოდ და მოუწყინრად მჟდომელი, ესრე თქვა: ჭახუნნი იგი ნუ თუ მსტოვანი იოსო? წაიყვან და ერთსა სახლსა დააბატომბა. უფლის-წულმან ესე ტუეობისა ცეცხლი მოთმინებისა წყლითა დაშრიტა

და იტეოდა შაირსა:

თუ უმეჯარმა საქმე ქმნას, ამჰარტაენული რიგია,
ჩემგან მოთმენა წესია, გული ამაზედ მიგია;
საკიცხელს რასმე იტეოდეს, რაც არა მშეჟინის იგია,
და ურუსავით უურსა დავისმაჲ, ვითამცა არ გამოიგია.

რა მათ მკვდარი გაიტანეს, სასახლე ცარიელი დარჩა და უფლის-წული მუნ ერთსა სასლთაგანსა ჯდა, გამოვიდა და სრათა და მიდამოთა სინჯჳდა. მკერე მოვიდა, მთარული რა ნახს, ეჭვი გაუმირაჳდა, შეიპურა და საპურობილესა დააბა. რა დღამდა და ხელმწიფის შეილი მკობრებთან კვლარ მივიდა, ერთმანერთს უთხრეს: საბრალოს მას ურმასა თვისი საქმის საფუძელი ღვთის მინდობაზედ დაეღვა და მისთვის არას კვადა, და თურე კერა იშოკა რა და სირცხვილისაგან კვლარ მოვიდა. ნეტამცა მისთვის არა გკეთჳა რა, და მისი მოწულე გული არ შეკვეწესებინაო.—ესე გვარად საზრახავად ენასა აუბნებდენ, და მუნ უფლის-წული საპურობილესა შინა ბადეთა გაბმულ იყო და საგონებლითა ამხანავთა მოციქულსა უგზავნიდა.

იტეოდა ლექსისა

ჩემი ამჰავი აუწყეთ მფრინველსა, კორდთა მსსდომელსა,
თქვენებრ მსტეკელი გადიას ზის თქვენგან მიუსდომელსა.

შეორეს დღეს მის ქალაქისა დიდნი და მცირენი, გამკენი და დიდებულნი შეითქვნეს, და რადგან მათს ხელმწიფესს ნათესავი არ დაწრომოდა, სხვის პატრონისა მოძიებისა ცდილობდნენ. მაშინ შეკრე წარდგა და მოასსენა:

— გუშინ მსტოვარი დავიჭირე. ჯერეთ ეკე რჩევა დავდუმეთ და მისი იურკეთ რამე, არამც ამხანაგნი ჰყუეს და თქვენი რჩევა სცნან, მით დავგაზიანონ? რამე საფრთხილუ ხამსო... მათ მოუყანა უბრძანეს: ენახათ და ვნებთ რაძი კაციაო. წავიდა და საზურობილით გამოიყვანა და წარმოუდგინა. რა მათმა თვალმა მისი სახე და ჭასაკი ნახეს, მისი მსტოვარება არ დავჟურეს და თქვეს: ესეთი პატრონისა და გვარისა და ჭაერ-შეხიერი ეკეთსა საჭმესა არ იკადრებსო. — პატრივი მიაპურეს, ჰქითხვიდეს ვინაობასა და სადაობასა და მუნ მისვლის მიზყისა,

და იტყოდეს შაირსა:

გინ ხარ, სით მოხვალ, რა გინდა, ეგზომ ტურთა და მწყაზარი? შენ განათლუ ქალაქი ჩვენი, შუკა და ბაზარი.

გინცა შენ გიჭერეტს, ელხინოს, რაც სჭირან სულთ შესაზარი, და დავუდ და გვეურნე მკურნალად, ვით სამსალასა ფაზარი!

მან, რომელიც ხელმწიფური წესი იყო, ეგრეთი პასუხი მიუგო, თვისი გვარი და ნათესაობა გამოუცხადა. მაშის სიკვდილი და მისიან შეშინებით წამოსვლა უოკელიკე უამბო. თურე მის ჭკეენის დიდებულნი და მხედარნი მამის მისის სამსახურად უოფილიუენენ და მისი ნაკეთარი და სიკეთე მოაგონდით, მისი ადგილი და გარიგება ყალა ენახათ. რა მისგან ესე მოისმინეს, იცნეს და სხვათა, რომელთა არა ენახათ, მათი საჭმე და ამბავი წარმოუთხრეს. რა უოკელთა ესე მოისმინეს, დიდად გაიხარეს და ერთ-ხმად შეითქვნეს და თქვეს:

— ამა ჭკეენისა პატრონად და ჩვენად ხელმწიფედ დმერთსა ეს მოუცემად და ტახტისა და გვირგვინისა საფერი ეს არისო, — დიდ-გვარი და მადლის ტომისა; მისი სიჭკელე შეუბლთა აჩნია, თეითა მამეგებლობა და ჭკეენისა მშურბელობა, სამეთოს გამეგობა და სიმხნის ჭონება ჰტავს არას თვალთა ესეთი არ ნახულაო.

მოასსენეს დექისი

სოლომონ თქმულა პირველად მეფე ბრძენი და ჭებული, ჩვენ მისი მსგავსი გიპოკეთ, მითა კართ იმედებული.

მასკე დღესა დალიჭთა დასკეს და განახელმწიფეს, და ესეთი საპატრონო ესრე აღვიდად ხელთ მიეცა. ღვთის მინდობისა ესეთი ბუნაერობა ზეგარდამო მოკცა. რომელიცა მინდობისა საჭმესა ზედა ხერსსა დაამტვიცებს, იგი ორისაკე სოფელისა მოსაკალას მოისთლობსო და ხორციელსა და სულიერსა საწადელს შეესწრობისო.

თქმულა შაირი

თუ კანძან მინდობის კლიტე ხელთ იგდო სასოებისა, სკის უნჯთა კარი გაასუნას, სად სპეკალი ძეგს დეპითა.

სიმაართლის ჩოგნით სოფლის მოკდანს დაქადებით
და ბედის ბურთი მოსტაცოს მოგვასთა წაქიდებითა.

მას ქალქსა წესი იყო, რა მეფესა დასმიდენ, პირველსავე დღესა თუთრ-
სა ზილოსა აღსკუბდენ და ქალაქთა მოიარდა. ამასაცა ეგრე უშეკს. რა მას აღ-
გილსა მიიწია, სადა მისი მეგობართ წერილი იყო, წაიკითხა და მწერალსა მან-
ცა ესრე დაწერად უბრძანა მას კართა ზედა: ოჴუცა მუშაყობასა, კეცლუცო-
ბასა და კეცლასა მისაცემელი ძალ-უცს, ლეთის მინდობა თუცა ერთსა ლა-
მესა საყვედრელად ფერხ შეყერთ საპყრობილესა დასეამს, ბოლოდ სამე-
ფოს პალატად ოქროსა საყდართა აღიყვანებსო.— შერმე დარბაზს მიბრძან-
და, დალიტთა დაჯდა და ჭეუყანა გააგო.

უთქვამთ შაირი

სეკენ გაყაღაკს რა დასვა, წადგა და მიულოცაო,
ჭრჭვა: ჭეუყანის შერობას შენ დირს ხარ, ეჭა თემისა მოცაო,
გიოთ სხვათ უქმნისა მეფეთა, შენცა ჭქმენ აეთ აღზოცაო,
და აჭა, საქმობის ეამა, სმათა გავების დროცაო!

თვისა პირველნი მეგობარნი მოიხმო და დიდ-ვარის შეილი კეზირის
ამსანაკად შექმნა; მსუნელის შეილი სამეშაეთა კომენტარათ და თვისას მოსაყ-
ლის გამგედ დაადგინა; შენიერსა და კეკლუცს ჭაბუგსა, მატოისანი სამოსელი
შემოსა, და მრავალი უბოძა და ესრე უბრძანა: მეგობრის მოშორება ძეღა,
მაგრამ შენი ამ ჭეუყანას დგომა ჩხუბს რასმე ასტესს, ამისთვის— მრავალნი დაიფ-
ნი შენსა შეკებასა ზედა სცდებიან და... თაკად ცოდვასა და შერმე შოგოთი აღტება
და სამეგობარნო არ არისო. შერმე დიდებულნი მოაწვივნა, ნადიმი დაიდვა და
ღვინი გამართა და უბრძანა: მე მრავალნი გენი ჭკვითა, მეცნიერობათა და სიმ-
ნისითა მგობიან და უკეთესნი არიან, მაგრამ ჭეუყანა ღეთისა განტებითა იშოკე-
ბის და მისის მოწყალებით მიეცემისო,

გიოთ ესე შაირი გამოაჩენსო:

შე. დმერთო, შენ ხარ მიმცემი უოკელთა კაცთა ბედისა,
მეფე მოსათა მწირისა, ბრძნისა, თუ ვისსე უბედისა;
სსვა დასცი, სსვა აამდლი, ნაშობნი კრთის დედისა,
და შენგან ითხოკენ წყალობას უოკელნი ზედა მხედისა!

ჩემნი ამსანაგნი ეცადნენ, შრომითა და რულუნებითა მცირე რამ სარზო
მოიშოკეს. მე არცა ღონის ძიებითა, არცა სხვისა იმედითა და შეწყნითა არა
რათი ეიჭადი. ჩემისა საქმისა სიჭადული მინდობა ღეთისა ხრს, და მას ზედა
ღამიცს სასოება და მის მოცემულს ვსურვარო,

და გსოქვი ფისტიკაურნი:

დაჭურებასა თავი დაუუდვა და სიმდაბლესა მივაპყრა ჭედი,
მართალ მსაჯული რასცა მოახდენს, იგია სწორე, იგია ბედი
შენ მსსლამარეთაგანი ერთი სიტყვა-მჭკერი ზე ადგა და მოახსენა: ცხო-

ვინდი მეფეო უკუნისამდე! თქვენი ბრძანება ერთი სპეკალი არის, სიბრძნის დამატებითა გახერხებულად და რაფაზის რაქროა, მეცნიერებისა კიდონტითა გამოცდილია. ჭკუენის მჭერობელთათვის ჭკუისა და მეცნიერების უკეთესი რამცა იფოს?! ხელმწიფეთა ჟროკანი ბრძანება ეგუა, რომლითა უოკელთა მონათა მზებერ გაუნათლა. ჭკუენისა შემოქმედმა უწეის, ვინ რომელსა დირსა, რომელი რომელსა წულობასა შეიფერებენო.

მოახსენა ლექსი

მისის სავსების ტაბლისა წყალობა უკლას რკებია,
მათ შესაფერად არშვიი მცირე დიდთ დარბივია.

ამ ჭკუენისა დიდი ბედნიერობა იყო, რომე თქვენ ამა სავანეთა მობრძნდით და ამა ადგილისა მსახლობელთა სეუ-სეიანობისა ძალი, რომელ ეგეთი ბოლოკარკაზის წრდილია ამა ფრთე შემუსრვილთა გლახა მფრინველთა თავსა ზუდა დადგაო.

მოახსენა ლექსი

ხვანედ მთვარე გარდახდა, ვნატრი მას ადგილს ჭებითა,
მეფე სვიანი ეწვივა, ერი მორჩილობს ნებითა.

სხვა ადგა, სიჭბუკე და სიმაღლის სეუტად შეკდებულის ტის მსგავსის სუფრათა მჭადმელის მეფისა წინა ესეთისა ლექსისა სპეკალი შეწუბით ტახათა დაუხსნა და მეფისა თავსა გარდასაფარად მოიღო,

და მოახსენა ჩახრუხაული:

ეჭა, მეფეო, ჰურ იეფეო, წადილის ხელით უნჯთა მბლექველად
საკდებლის თოკი, თქმთ დასაოკი, ცად გარდაგიცვამს ჭკუენის მბლექველად,
გასარბიებლად, დასარბიებლად ცა დაგიმშვიდდა არ ამრეკველად,
და შენის ჩრდილოთა ბლურით ჩრდილოთა შენი ძალი სძლეეს გამასრეკველად.

თითო და თითო დიდებულნი ძალისაებრ მათისა ესე გვარსა სიტყვასა მოახსენებდეს. ერთი სხვა მოხუცებულნი ადგა პატროსანი და მეცნიერი, დალოცა და ჭება შესხს და ეგრე მოახსენა:

— ეჭა, ხელმწიფეო მინდობისა მოსავალზედა რა სპეკალისა მერულმან ენამან თქვენმან ბრძანა, ამა მონასა თქვენსაცა ერთი ეგეთი საქმე შემოემთხვივაო. ნება ხელმწიფისა იფოს, და თუ მიბრძანებს მოვასსენებო. ხელმწიფემ უბრძანა: რამცა მოგწევთ, თქვი, როგორ უოფილაო?

მოხუცებულმა თქვა არაკო

მე ერთსა დიდსა კაცსა კემასხურებოდი, და რა ჭკუენისა უხანობა და მიუნდობლობა ესტან, და ამ არაკის წარმოჩენა და მის მატყუარის საქმე გავსინჯე, ჩემსავე თავსა ვარჭი: ეჭა, უკუნურთა გული ესეთისა კაცისა სემასხურსა მიანდევ, რომელსა მფარველობისა ხელი ახი ათასის მეფეთა თავს ზუდა დაედაეს და უამრავთა ხელმწიფეთა კრებულის კალო უმყოფელობისა და სისაწყელისა ქა-

რითა გაუბნოის-უე. ამა აღებ-მიცემის საქმე დაუტყვე და ესეთსა აღვილსა სახლს
ნუ აიშენებენ, მუხით წამ-და-წით წასვლასა ელოდო.

გუთხარ თავსა შიარო

გინც იცნა სოფლის ღადრობა, მისი სიჭრელით ღებანი,
მას შიგან მუოთმან არა ქმნა სამკვიდროდ სახლთა გებანი.
ფუნდუკსა, გინა ჰალატსა გინმცა შეუშეო ზე ბანი,
და ბოლოდ სხვას დარჩა, წაუსდა მამებეგელსა ნებანი.

უტუნურების მიღისაგან გაიფრთხილეს: დრო მოწვენილა, ესამი შემოაღებულა,
შენის შრომისა ტაიჭი დაკოწღებულა. ამა მცირისა დღისაგან საგზალი რამე
შეიშადა: გრძელსა და შორსა გზასა მიმავალ ხარ და უდაბნო კრცელი, და
ცხელი და სულის გამლეკელი გასაკლად გაქვსო.

გუთხარ თავსა შიარო

ეცადე საგზლის შეკრასა—მიხვალ საკანდ შორებსა,
მუნ ვერა ნახავ მოყვასთა, უკრცა თავისა სწორებსა.
არა მიგაქვს რა, გატყვიან—იჭით გამრიდე შორებსა,
და ამხადდი, ნუსელი და ბარგი, ადრე აჭიდე ჟორებსა.

რა ამა საგონებელსა შინა ვიყავ, ცხოველი სულიცა მომეძოწმა, სიხარუ-
ლითა, წადილითა და მართლის მინდობითა ჰირო საუგუნოსა საქმისაგან მი-
გაქციე და ამ სოფლის ღსინი, და სიხარული და ჭკუენიერი სიტყვა ფერხითა
დაეთრეუნე. წასულა გაკაპირე. ერთსა დღესა ერთი მონადირე ვინმე ვნახე,
ოფოფთა ჭყიდდა. ოფოფთნი საჩურის ენითა ერთმანერთისა ნადველსა სქამდეს
და ტყეობის შეჭირებითა დამკლობილ იყვნენ და განთავისუფლებასა დემართსა
კედრებოდა. მე შეგებრალა და მათი მოსყიდვა მოვიხევე, მაღლისათვის კრუ-
ლებისაგან გამეხსნა და გაჩეშავ, რადგან მეცა ჰერობილობისა მომლოდინე ვი-
ყავ, ნუ თუ რამე ამით მღხენოდა. მან მონადირემა ორ ფლურად დამიფასა და
მუორის ფლურისა მეტი არა მეყოდა. ჩემს გულსა მის ოფოფთა დახსნა ეწა-
და და ჩემი სვინილისი მიშლიდა, რათამცა ორი იგი ფლური წარმეგო. მივენ-
დე დემართსა, ორივე ვიფიდე, ჭალაჭილამ გარეთ გავასწი და გაეშევი. ერთს
ზღუდეწოდ მაღლა შესსდენ და ჩემსედ ბოდიში მომსადეს და გაშეების მაღლი
მითხრეს,—რომე აწ ჩვენგან ამ შენის ნაკეთარისა მუჭეთა არ შეიძლებს, ამ-
სულად ესე გვიძღვნია—ამა ზღუდისა ძირსა ერთი კიღობანი ძვირფასა თვალ-
მარკალიტი დაფლულია, მოთხარე, ამოიღე და ისმარეო—მე გამიკვირდა მათი
საუბარი და კერე ვარჯი:

— გასატყარი ეს არის, მიწას ჭვეშ სპეკალით სავსეს კიღობანს დანახავთ,
და მიწას ზეით დატებულს მახესა ვერა და შიგ გაუბნით მეტაქი! მათ მომიგეს:

— რა განგება იქმნების და მოსავალი მოვა, მაშინ ჭყუისა თვალი კვლარ
დანახავს და საბოლოო მცოდინარობის დღე დაღამდებაო. გერას საქმით გან-
გებას კაცი ვერ წაუვაო, და მაშინ არცა ჭყუას ცნობა შეჩისების და არცა თვალსა სინა-

თლე. ესე მაშინ იქნების, რაკამს ბრძანება ღვთისა დაემტვიცნოს ვისწყდებო—
ესე არაიგა ხელმწიფის ბრძანების მოწამება, რომელი განგების მოსაჯლისა-
თვის ბრძანა. ბრძენთა და მეცნიერთა ესრე უბრძანებათ,—

თქვა შაირა

თუცა კეთილი მოგიხდეს, არ გმართებს თავ-გადიდება,
ანუ ბოროტის მოსკლანად მისი წყენა და რიდება.
მოათმინე და დასჯურდი, ორთავე ჭყაე თათა მიდება,
და სოფლით მოსკლისა აე-კარგი შენგან არ მოაზიდება.

მერმე მის ზღუდის ძირი კთხარე, და სპეკალისა კიდობანი ამოვიღე და
ჟგლებლად მაქვს, და თუცა ხელმწიფე წყალობას მიხამს და საუნჯეთა შეიღებს,
დიდი წყალობა იქნებისო. ხელმწიფემ უბრძანა:

— შენ რომელიცა თესლი დაგითესია, მისი მოსაჯლი მოგემეცია, სხვისა
შემოცდილება და შეამსანაგება წესი არ არის. რადგან ეკეთის სიბრძნის სპეკალი
ჩვენსა ნადიმსა შინა თქმის ძაფსა ზედა დააგვი, ჩვენთვის ეტე კმაყო, რომე არა
მარგალიტი გაწყობილსა სიტყუასა არ მიეღარება²²², ამისთვის რომე კეთილის სი-
ტუეის ქიმა რიოშსა სპილენძსა ოფაზის ოქროდ შესცვლისო.

ბრძანა შაირა

ქა, სიტყუაო, კინ გაქო, გონება მიუწლომელო,
შენ აშენებ და შენ არღვი, სიბრძნითა გაუწომელო,
შენ მოალხენ და შენ აწყენ, რაც გინდა კისი მნდობელო,
და რომელთა დამამშვიდებო, რომელთა გამაწყრომელო.

მუნ შემოკრებულთა მისი ბრძანება დიდად მოეწონათ. ეოკელთა პირი და
გული მის მონებასა და კრთგულობასა მიანდეს და ნების სადავე სელთა მი-
თვალეს, და მისის სიმაღლითა და კეთილ მეცნიერებითა მათი ყამი სიხარუ-
ლით გარდავლეს, ვირე მათი დრო გარდიცვლებოდა.

ესე არს ღვთის მინდობის სარგებლის არაკი და მისის მოსაჯლის სარ-
გებულთა აზბავი, მოსაჯლისა და განგების ცნობა. არას ბრძენსა და მცოდინარე-
სა ამის ქმნის და უქმნელობისა შეძლება არა აქვს. ესეთი საქმე ნება მისია,
და ესეცა უნდა კიდრდეთ, არა მისი ნაქმარი მრუდი და ტუეილი არ არის.

ითქვა ტაქაში

სოფლისა რაცა წესია, ზენათგან განაწყია.

რა ბარამან აზბავი ესე დაასრულა, უშანგის ანდერძთ თარგმანი ამა არაკე-
ბითა გამოაცხადა. რაიმ-დაბიშლიმ რა მისი გულის ნება აღისრულა, ბრძენს
დიდად ემსახურა და თქვა:

— დიდის ბრძნის მეცნიერებამან დაფარულთა საქმეთა ფარდავი საწადლის
პირთა ამხადაო, და რომელიცა სათხოველი მქონდა, საქმის მასწავლებელი კე-
თილად გრველსა სავანესა მიმაწყვდინაო.

²²² გარიანტი; სიტყუასა არ შეეღარება.

თქვა ტაეში

მადლი ღმერთსა, ჩუენის ცდისა ტვირთი ცუდად არ მოსცდისა.

ამის კესკეწები გონება ნათელს ბრძენს: ერთი რამ მცირედი ძღვენი ჩემგან მიირთვას, რომელი მკათათვის წადიერთა გულთა მომიღია და ნუ უყუნ აქცეს. ბარამან მოახსენა:

— დიდო მეუფო მე ამა სოფელს ერთსა კუთხესა და მცირესა საზრდელსა დაჟურებულ ვარ, და გულისა კალთა მოსავლის მტკერისაგან დამიბურტუია და კგე არას საქმით არ იქმნების. მე ამა სოფლიური რაგინდარა საგანძური და რაც რამ ავიღო და მოვისმაროო, —

მოახსენა ლექსი —

თუ გინდეს მოცლა უნადლო და სულთა მოსკეკიანი,
მსოფლიო საქმეს კელტოდე, მითა ქმნა ღვსისა ნებაანი

თუცა მეუფსა ჩემთვის კეთილი მოწყალება სწადს, ერთი სამადლობელი თოკი ჭედთა მომაბას, ესე სიბრძნისა მადინებული ამბავი წიგნად აღწერის ძათითა დაწყას და ბორბრისაგან დაცვის გზის წინამძღვრად, ვითა ნურგი ნუთოფიერი, ასაროს, და ამისა მიზეზითა მიწვივ მომიგონებდეს და თვითოსა ღონასა და შენდობის თქმისა ნუ დამაყლებს. ესე კმა ჩემთვის საბოძვარდაო.

რამი დასჯურდა და ბარამანს გამოკასლმა და თვისა ჭეუენად წამოვიდა, და რომელი სიბრძნის სპეკალი ხელთ იგდო, წიგნად აღწერა და უოკლის საქმისა რიგითა ამით განაკებდა და დიდთა და ძნელთა საქმეთა შექმნობასა ამა ანდერძობისაგან ითხოვდა.

და იტყოდა შაირსა

ვინ ბრძენთ სწავლასა მისდივა უყანა, დაუფოუნელად,
ბოლოდ იგ მისწიდა ნებასა, იქმნა საწადლის მპოკუნელად.
ვინც მათსა გზასა გარდასცდა, არ მიჰყვა გასაზომელად,
და შარა დაჰკარგა, გაება ბარდთ ეკლოკნთა მძრომელად!

რა რომ ხანჯურტარ რამის ეს გულის დასაძებელი არაკები თავით ბოლომდე უმან-უფელს მოახსენა, წყლით გამამღარს ვარდსავით გაშლა დაიწყო და უბრძნა ლექსი:

ვინ გულს ეკებს, შენი სიტყვა მოუბოკებს სულთა ღხენად,
შენი სწორი საუბარი მტერთა შეიქმს ერთ სასენად!

ამა არაკისა თქმითა სულთა ბაგენი დამიტბეკ და სიბრძნისა ნაწილისაგან ბედნიერობის თესლი გულისა ჩემისა მიწათა შიგა დამითესუო. დღეის იქით უოკელი ჩემი საქმისა წარმართება ამა სწავლისა გარდა არათი იქმნების, ჩემისა მოქმედებისა და საგანგოოსა წესი ამა ანდერძობისა მსგავსად უნდა გარიცდესო. ამა ამბავმან მე გამაცვიფრა და გული და გონება შემომიხლეუდაო. შენისა ერთგულობისა სიმრავლითა და შენისა სიმართლის ცნობითა იქმნა. თუცა სიტყვა სიმართლით თქმული ჭებულა, მაგრამ მოამბისა გული თუცა მსმენელსა ზედა

სწორი არ არის, გული მისი სიმსიარულით ვერ წარმოიტყვისო, და სწავლა რაგინდ ჰპატიოსნითა სიბრძნისა სისავსისაგან გამოდიოდეს, თუცა მწვრთნელისა გული მანეიერებით სავსეა, ვერას კაცს ვერ შეზღუდავსო.

თქვა შიირი

თუცა კალთა შესერილმან ბრძნული სიტყვანი აშბოსა,
მის მკერთა სიტყვით უცილოდ არაინ შეესარბოსა.

გულ-წრფელსა კაცსა საცხადოდ სიკეთე გარდქარბოსა,
და ყველა მოუსმენს სწავლასა გულ მოსადრეკსა, საღბოსა.

მერმე ვეზირმა მეფე დალოცა და მოახსენა: რაღცა სიბრძნის მოყვარის მეფეთ მეფის ჰირისაგან წარმოითქვა, საშართლის თვალა და სიკეთის საუნჟუო და ხერხანისა და უმშურობის მოქმედის სიტყვა ცუდი და უსინათლოა: ჩაღის ცუცხლსავით ადრე დაშრტების, და სიძართლე დიღის ნიშნავით წამ და-წუთ სი-ნათლეს იმატებს და უამითი უამად მზის დისკოსსავით განათლდებისო.

თქვა ლექსი

მაჩვენებლისა ნათქვამა სიტყვა არ მოსწონს სულსაო,
სუღის ნათქვამი სულსა სთხავს, ადგილსა მისცემს სრულსაო.

უმიან-უფალ ხანჯუსტარ კეზირსა ჰპატივსა ზედა ჰპატივი და არმანგთა ზე-და არმანგი გარდამატა და მისის ბედნიერობის ბავრავი მადალსა კამარასა ზედა ამართა. გეზირმაც მეფისა გულისა საწადელი რიგი, წესი და სასახური იპურა, მეფეთ მეფის ნება აღასრულა და სახელმწიფო ნიში და ნიშატი გააგო და მი-სი სამლოცველო საქმე გაამრავლა.

მოახსენა შიირი

ეჭა, მეფეო, სვიანო, საქებო ბრძენთა ენითა,
სახელის მიმტაცებულო ჰირველთ მეფეთა, შინითა
სიბრძნე, სიძართლე, სიუხვე, მოჭფისე გამოჩინითა,
და ნურც მოგშელება ნუროდეს ხმელთ მპყრობელობა ზენითა!

ნადიმი იგი ამა სიტყვასა ზედა დაესრულა და უმიან-უფალიცა დაბიშლიძ-სავით ამა არაკებისა ამავე თვისისა საქმისა კაბადონთა აღწერა და კეთილი საქმე განაწესა: გლეხნი სიძართლით დაიფარა, და საწუთროსა დროთა და უამ-თა ბირთა ზედა აღმატებული სახელი განთეინა და მადლი სმა სასხენებულად დაურტვა.

თქმულა შიირი

სოფელსა ორნი საქმენი მოიკებთან დიდები:
გარიგება და სახელი, ამ ორსა ნუ მოსცილდები;
თუ იქმ, იქები უოკულგან, თუ არა — გაცასწობილდები,
და ორისაუ სოფლის საშოკრად ეს გაურღვიათ ხიდეები.

ესე იუო უოკულნი სიტყვანი, რაკედნიც საწუთროს მწვრთლისა კალმისა ენა-მა, რომელიც ნათელ გზიანად მის თვალს წინაშე მოსაწონებულად ითქვა. და მკაცრ აძედი მაქვს მეგნიერთა მოწყვლებისა და დიდებულთა ჰპატიოსნებისაგან, თუ-

ცა უშეუვრებით მესიტყუოს, მასზედ არა გამგომონ, და მათგან მოუწონებელი თუ რამ იყოს, არ დამზრახონ, და ჩემი მოსაყვარე მათის სიბრძნისა წინწყაღითა დამიფარონ საბრალთა ესე მოწყალებისა მოქმედებითა.

უთქვამთ ტაუში

მე თქვენს წყალობას ველოა, თვარა ეს საკილეულია.
შეწუნარებისა თვალითა მომხედეთ!

უთქვამთ შირილობედო

რაცა თვალები სტომამტა უჩინრად დამეფარაო,
თითო ქნამა მომგეარა, კით სახუნდართა ფარაო.
ცუდი, თუ შატრისანი წინა დაგიდეკ წუობითა,
აუის დაფარვას გენუკვი ხეუნით, არ ამაყობითა.
რადგან აქამდი მოვიდა ეს ჩემი სიტყვა კიდეა,
სჯობს გასრულება სიტყვისა, კარუ დღე წამკიდეა!

- დასასრული.

მეფის ნაბძანები შაირი.

ქელაე მიხმეს ისეე ისპაჰანს, დამრჩა ეს შეუსრულები.
მომცეს პატივი მრავალი, ეაჰ, თუ დავაბი სულები?
მან თაფის ტოლად მადიდა, არ შემქმნა უფლის წულები,
და წარმავალია ყოველი, ეამი მიცს გარდასრულები!

არ დამცალდა სხვათა ლექსთ თქმა, მიხმეს ისეე კვალად კარად
ხორციისათვის საპატიოდ, სხეას ბეერ რიგად დასაზარად...
რა ექმნა, არეინ არ გამიჩნდა, არასტერში მოსახმარად,
და მოუძღლორდა ხორცი სუსტი, რალა შეთქვა მსმენთთვის მწარად?

არ იცოდით, არ გმართებდათ ჩემი ასე გარდაგდება?
სამთაესა და კვერსა შუა, ჭიქა როგორ გამაგრდება!
ტალსა კეესსა რა ჩამოჰკრაე, აბედს ცეცხლი მოედება,
და ცეცხლსა მძაფრსა ნაეთს დაასხამ, მითხარ როგორ დანელდება?

თვითთე ნანობენ უგბილნი, თუცა ბეერს ჭირსა მახესა,
ლომი დაბმული აეხსნას, კაცსა გააბამს მახესა,
რალასლა ეეძებ სახეეწრად კლდესა, ტყესა და მახესა,
და რაც ერგოთ ჩემის ამ საქმით, აწლა თვითანაც ნახესა!

ჩემნო გულის მემტკივარნო, იწუხეთ და ჩემთვის ახეთ,
ჭირნი ჩემნი სხვათა ჭირთა მიამსგავსეთ, მიასახეთ;
სოფლის საქმეს ყური უგდეთ, ან იტირეთ, ანუ ვახეთ,
და აბედინას შეილის ამარ დაერჩომილვარ, აწ ეს ნახეთ! . .

კით წინა ლექსი აჩენს, მე დამრჩა გაუღეკსავი და სულხან გაღეკსა ყაფ-
ღანის შეიღმან, რომელი ბოლოდ მონაზონ იქმნა და ეწოდა საბა.

«ძილილა და ღამანას»

უღრმეს სიტყვათა ლექსიკონი

ა.

აღამატი აღმასი.
აღრაბაგი ფანჯარა.
აღრაზაგი ნასაუი, მრისსანება.
აეშაგი ჟაშუში.

ანაბარი აზნათი, მიხარებუდი.
ანთარი ის. მაიშუნი.
არძაგანი, არძანგი, მართებული ჰატიეი.
აჯილა ჩადრი.

ბ.

ბაერაყი დროშა.
ბეჟმედი მწკანე თვალი.
ბოლოკარკაზი ომანინი, უმანინი, (ფრინ-
კელია).

ბარობანი ზამბახი.
ბუნიობა ნაჟროზი, დღისა და ღამის
გასწორება.

გ.

გენცი სათნო.

დ.

დალიკი ტასტი სამეფო.
დერგი ქილა.

დილეგი საპურობილე.
დისკო მზისა მზის თვალი.

ე.

ეარჯი ქელაღის შტო.

ზ.

ზოდიაკო ბურჯი.
ზორაყი, ზორაკი, თუთი. (ფრინვე-

ლია).
ზოსტერი ქამარი.

0.

იალმაგი (ალმაგი) საომარ ჯაჭვის ჰე-	ისარნა აუზი.
ანსკს ზემოდაჲმ საცმელი.	ილეკრო რქრო და კეტსლი.
ირისე ნის სარტყელა.	

1.

კაბლონი ფურცლის გვერდი.	კერეკონი ასასი, დამის ყარაული.
კარაკინი ფარგალი	კეფი მთელი ფურცელი.
კასია დაწინიანი.	კილონტი მანჯაჲ, შავი ჭვა რქროის და
ქელარი ზუღეუმათი (სეა),	კეტსლის სასინჯი.

2.

ლოლარიკი უნთარი, სასწარი	ლუკია ბრქენტ სასხდომელი.
--------------------------	--------------------------

3.

მაიმური ჭია, ციდა-მტკაეულა, უაჲუზუნა,	მელოვანი მეტად გლახავი.
ანთარი.	მოთხე გოლოფი.
მარმერიოს ავალი, ბედის-წერა, სკედ-	მოლოქილი მურასა, ძვირფას თელებით
რი.	შემეული.
მარი ჭებინი.	მრეშეელი მემეშე, შუშის მტრელი.
მან. მართა მანწყალი.	მმურენელი გზირი, მრეტხელი.
მატურა მატანკალი.	მშტოვარი ის. აჲშავი.
მენაკი დარაჲა, ხარისი.	მწითური საფრა, ზაფრა, საფირა.
მეე მოხელე.	

6.

ნარდი სუმბული.	ნარჯი მურაბა.
ნაროთარი დიდიფარი, შისი-უმზირა	ნეჲტი დანარსოია.
(მტენარეა).	ნიშატი სასიაოი.

3.

პატრუკაგი ნაჲა, სიგელი.	პლუტი ნუგბარი, ახალი ხალი.
პელაგონი შუა, ზღვის სივრტე; ზღვა.	პუნგია ალკა.
პერი ჭაფი.	

6.

რასი დაკითხვა.	როარდაგი რაჲამი, ვისმეს სახელობაჲე
რეემა ხილთი, ნაკადული.	გამოტეშული სიგელი.
როოში ყაღბი.	რობი, როფი, თაბახი.

ს.

საეანე მანძილი; თავ-შესაფარი.
 საგანგო ქარსანა.
 საღობუნ მილამო.
 სალოცელი სიქანჯაბინი; სიქანჯუბინი; სიფლი ზონჩა.
 სიქანჯამინი.
 საოლაეი სურმა თვალისა.
 საფანელი რაფი, თარო.

სახლე ფეინდაზი, ფეანდაზი, ფიანდაზა.
 სეფური კარჯიში.
 სირი რიგი.
 სენირიარი მუსტოფი,
 სნატი სუზანი, სამოგვე (სამუგე).
 სპეკალი ჯაგარი; ძეირფასი თვალი.

ტ.

ტრელი ქოკლი, სარგებლობისათვის მიმფერებელი.

უ.

უამარაეი, უამრაეი, უანგარიშო.
 უგბილი უმი.

ულუეი მკითხავი, მარჩიელი.
 ურანო შაფალი, ჭორიზონტი.

ფ.

ფაკლა მასხლა.

ქ.

ქანდა კარაეი.
 ქა ის. მაიმუნი.

ქონდაქარი ვალათი.
 ქსენონი სასნეულთ სასლი.

ლ.

ლანწი კალამთრაში, კალმის დანა, ლუმელი ფურნე.
 ლაყუა.
 ღრულო ქარიზი, წყლის გასაყვანი მილი.

ყ.

ყაბუზუნა ის. მაიმუნი.

ყიფი ამყი.

შ.

შაშკა რეჭანი.
 შეთქრომა (შეესთქრები) მიკარჯნა, შაჭ-
 ფრენა.

შტანგი ალაში.
 შუაგი სეკანი.
 შხერო თუთი (ფრინველი).

ჩ.

ჩიჩვირი სორთუმი.

0.

ცოდამტკაველა იხ. მაიმუნი.

წ. ხ.

წინამო მაწაქაი; ფასადი.

ხემსი მტირე ლუკმა.

ჰ.

ჯინზი პარჭაფა.

სარჩევი

კარი.	გვერდი.
«ძილილა და ღამანას» გამოცემისათვის	I—V.
ა. რიდი ორ-ენა კაცისა და მიუნდობელისაგან.	67
ბ. ავის მოქმედის ნაცვლის მიღებისა და მათის საქმის ბოლო და ბოროტის მიხდომაჲ.	172
ზ. მოყვარეთ ერთობის სარგებელი და მათი მოსაყალი	286
დ. გაკრძალვა მტრისა და მათის საქმის ქერცვა და მათის ხერხისაგან მოჩინა	273
ე. მრავლით კლით შოენისა და მერმე არლარა ნდომით გაშეგბისათვის და ბოლოდ ზიანის მოსეღისათვის.	345
ვ. საქმის გაშეგბისა და ბოლოს ზიანი მისი	374
ზ. ხერხითა და განზრახვით მტრის ჳირისაგან მოჩინისათვის.	386
ც. მეშურნისაგან გაფრთხილებისა და მიუნდობელის კაცის ლადრობისა და მიფერებისაგან	407
ძ. წყალობისა და მიტეებისა, რომელი ყოელისა კეთილისა თაერ არს	430
ჩ. კაცის საქმის ნაცვლის მიგებისა და მისის მაგიერისა	469
ცა. უზომოს ნდომისა რაცა აქეს, მისისა დაკარგვისა	483
ცბ. აუჩქარებლობისა, სიმშედისა და მოთმენისა; სიმტყიცისა და გამოძიებისა, უფროსად მეფეთაგან	499
ცგ. მეფეთაგან განკრძალვა ხერხიანისა, ორპირისა და მოლაღატის კაცისა	539
ცდ. მოსულს საქმეხედ კაცის შეუწყნარებლობასა ჴედა და რაც მოველინ ას, მოითმინოს და შეიწყნაროს	562
მეფის ნაბრძანები შაირი	586
«ძილილა და ღამანას» ლექსიკონი	587

ყმთავრესნი ვაზარექტყურაყონი ცდომილოებანი.

გვერდი	პეწარი	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
1	2	ქილილა და მანასი	ქილილა და დამანასი
1	17	და მანას	და დამანას
4	15	და მანას	და დამანას
5	5	იყო	იუვენენ
6	17	რეული	რეული
6	30	და მანას	და დამანას
45	31	ფრთოსანი არწივისაებრ	ფრთოსანი დილის ტრედი ცაზედ ბუდიდამ ამოფრინდა და ღამის ყორა- ნი, შავ-ფრთოსანი, არწივისაებრ.
I	4—2	<i>Essais... contumes</i>	<i>Essai... coutumes</i>

